सं० ४९०७

नाम - तन्त्रसारः

कर्त्ता - कृष्णानन्द वागीश भट्टाचार्यः

पत्र संख्या - ३४७ पत्राणि सं० ×

विषयः - तन्त्रम्

तंत्रसारः

४५०७

५९०७

#273-276 Missing.

F = 345

ॐ
ने सा॰
१

ॐ श्रीगुरवे शिवाय नमः ॐ श्रीदेव्यै महासफलदायिन्यै नमः ॐ अथ मंत्रसारो
लिख्यते ॐ श्रीनत्वा हृत्कमलपदं हंसवत्स्वात्मसंवेदितम् गुरुं च वत्सानन्दनानारंकस्मा
देन धीमता तन्त्रेभ्यो ग्रन्थमालाभ्यो ज्ञानार्थं प्रतिपद्यते सौकार्यार्थं च मयेत्पादे
सारः प्रतन्यते उच्यते प्रथमं मन्त्रलक्षणं गुरुशिष्ययोः शान्तो दान्तः कुलीनः सुविनी
तः शुद्धवेषवान् शुद्धाचारः सुप्रतिष्ठः शुचिर्दक्षः सुबुद्धिमान् आश्रमी ध्याननिष्ठः
श्च मन्त्रतन्त्रविशारदः निग्रहानुग्रहे शक्तो गुरुरित्यभिधीयते इति गुरुलक्षणम्
अथ शिष्यलक्षणम् शान्तो विनीतः शुद्धात्मा श्रद्धावान् धारणाक्षमः समर्थश्च कुली
नः प्राज्ञः सच्चरित्रो यतव्रती एवमादिगुणैर्युक्तः शिष्यो भवति नान्यथा गुरुर्नाशिष्यता
वापि नयेदेवं समवत्सरः [illegible] गुरुः स्वाश्रितं शिष्यं वर्षमेकं परी
क्षयेत् स्वमेनकालनियमः स्वर्णेन नियमानेहि इति नारदवचनात् तेन राजा शिवा
मात्यजो दोषः पत्नीपापं स्वभर्तरि तथा शिष्यार्जितं पापं गुरुः प्राप्नोति निश्चितं देवता
गमेषि भाववाकाम् गुरुणाध्यासं नयानेपाङ्केपानत्योवकम् स्थानोरकनयाङ्का

१

यामले चैव ब्रह्मकरालेच गुरोर्वक्त्रेषु पंचसु नामोक्तं च विवर्जयेत् दीक्षां व्याख्यां प्रभुत्वं च गुरो
र्वै गुणे च निष्फलं भवेत् इति सिद्धिलक्षणम् यथा योगिनीतंत्रे पितृदीक्षां न गृह्णीयात् न व्यामा
नामकस्य च मातृकस्य कौनिकस्य वैरिपक्षाश्रितस्य च तथा गणेशाविमर्शिना यवेदी
क्षा पंचदीक्षा दीक्षा च वनवासिनः विविक्ताश्रमिनो दीक्षां न स्त्रीकलिपादीयिका २
स्यादिति निषिद्धं भ्रामं मंत्रान् न गृह्णीयात् इदं तु सिद्धेतरविषयम् सिद्धमंत्रान् तु ग्राह्यतीति च
वनात् तथा सिद्धयामले च यदि भाग्यवशेनैव सिद्धविद्यां लभेत्प्रिये तदैव तां च दी
क्षेतन्यकारणाद्विचारणाम् तथा च रुद्रयामले तपस्वी दीक्षितयेद्वतीनपि नादीक्षये
त्स्नातान् तपो बैवनन्ध्याश्रमाश्रांतरे न दीक्षयेत् सिद्धमंत्रोपदेशांतात्तराप स्त्री सरी
क्षयेत्पुमास्तिस्त्र तथाप्यन्तान्तित्यन्नदीक्षां समाचरेत् प्रायश्चित्तं ततः कृत्वा दत्तदीक्षा
समाचरेत्पितृरूपलक्षणं मातामहादीनामपि प्रायश्चित्तेन कुलगायत्रीजपः सर्वा
ब्रह्मणाध्यात्मनान् तथा च मत्स्यसूक्ते निर्वीर्येन पितृमंत्रेशैवशाक्तेन तु ग्राह्यमिति च च
नैवकौलिकमंत्रदीक्षां परम् योगिनीतंत्रे प्रज्ञादिविद्यामधिकृत्य दीक्षां निषेधाल

ॐ
ने सा
२

2

तद्धानातेरिवियायांमन्यमनःक्रेनथाप्रतिपादनात् तथाचमाणविलासे कपमा-
पिमन्नेमेयप्राप्यिशिष्यायकेमेनिनक्रलतिलकायनेहृप्रत्रायदर्यात् महानी-
येउपगतेमासैनिनतेराम्: तथाचविस्मेत्रमपिकृत्य साधुष्टनयाबह्मनद्यामि
मकलेनव ब्रह्मणाकीय्यनेस्वैवामिहायमहान्मेन वामिहापिमवृत्रायमात्मेवे
दनवान्स्वयम् प्रमत्रहृदयःस्वस्थःपितामेकरुणानिधिः क्रुरुतेच महानीर्थेम्
यपवैणादनवान् इत्यादिवैरांपायनमेहिमायाम् येनानेकप्रतिष्यामवाकाम् या-
मिनेनेत्र निवीर्यमलेमेत्रानथामानामहत्स्वस्वमलब्रुह्मियादत्रमेस्कारेणव्य
शेति यत्र माधीचेवमदीबाबानरुकमक्रानितेन्द्रिया सर्वेमेत्राणेनवत्तानमीलाप
नेतयत्ता गरुडोपाणमवेन्साहिवि यवापरिवर्जितनाहि योदेतानुभागाकामान् ध्याय
गुणानमृता इदंतसहृत्राकरुणामित्तनमेत्रपदम् तथाचभैरवीतन्त्रे मीवांमत्राणदेशानन्तकरुणाह्रह
वितनम् मानवेति उपासितेषुगुणमन्त्रपासितनुभफलदंमिणयेः मिद्धमन्त्रविषयेवोतिके
वित वत्तनत्तयामिनीनेनेडीपदेविययाणमेकवाकानाम् समलेवनकेलप्रामेरा : ॥

२

प्राणं निवेशयेत् वर्णपद्धतिक्रमेण लिपिविन्यासग्रहणाच्छ्रमम् ततः शुद्धिमवाप्नोति हा
न्यथा विफलं भवेत् इत्यत्र मन्त्रोपदेशाभावेन तत्संभवेत्तस्मादेव गृह्णीयात् स्वभ्रमेण नियम
नहीनिनाद्रवचनात् अत्र सिद्धादिनियमो नास्ति दीक्षाविनाजपस्य दुष्टत्वात् प्रथ
मं मानिरूपणेन द्विधातानयनोदयान्तीयतेया पायमेव यः तस्माद्दीक्षितिमार्गाकाम्।
निमित्तत्रयेर्विधिभिः सर्वोऽथमेधदीक्षायां प्राववपकं तम् तथाच दीक्षामलं तन्त्रे।
सर्वदीक्षामूलं परं तपः दीक्षामाश्रित्य निवसेद्यत्र कुत्राश्रमे वसन् अदीक्षिता ये कु
र्वन्ति जपपूजादिकाः क्रियाः न भवन्ति प्रिये तेषां शिलायामुप्तबीजवत् देवि दीक्षा
विहीनस्य न सिद्धिर्न च सद्गतिः तस्मात् सर्वप्रयत्नेन गुरुणा दीक्षितो भवेत् अदीक्षि
तो हि मरणे रौरवं नरकं व्रजेत् तस्माद्दीक्षाप्रयत्नेन सदा कुर्याच्च तान्त्रिकात् कलौ ह
ह्रवाने वेमंत्रयोगृह्णाति निराधमः सत्त्वं रसहस्रेषु न निष्कृतिर्नैव विद्यते नादीक्षित
स्य कार्यं स्यात्तपोभिर्नियमैर्व्रतैः न तीर्थगमनेनापि न च शारीरयंत्रणैः अतस्स्वगुरो
रोहितदीक्षां सम्यक्कर्मार्गेण समाश्रयेत् तत्राप्यनुकूलं मन्त्रं गृह्णीयात् तथाच स्वतन्त्रे।

ॐ
ने मा°
३

गणेशकोशानामतन्त्रकुलाम्नेनेत्सतन्त्र वाराहीतंत्रे नाराचक्रे राशिचक्रं नामचक्रं तथै
वच नत्रचेत्सङ्गृणाम्मेत्रेनान्नं चक्रं विचारयेत् इदंतु प्रधानन्तयावोडकाम तथाच य
निमेत्रेनरहणीयादकुलेवनथैवचेत्यादिवचनात् ननश्चक्रविचारस्यावश्यकत्वात्
प्रथमनन्तत्रिहृण्ये तत्रच नृसिंहार्कवाराहीणांप्रमादृश्यणावस्यच सपिण्डतत्वमेषा
णांसिद्धारीत्रैवशोधयेत् सप्तलक्षीविद्यादेमालामंत्रेषु यतत्रे वैदिकेषुवसुद्ध
सिद्धारीत्रैवशोधयेत् शुद्धमालायाम् कालीताराममहाविद्याषोडशीभुवनेश्वरी भै
रवीछिन्नमस्ताचविद्याधूमावतीतथा बगलासुन्दरीसिद्धविद्यामातंगीकमलात्मि
कापनादशमहादेविमहाविद्याप्रकीर्त्तिताः नात्रसिद्धाद्यपेक्षास्तिनतत्रविचार
णा कलादिशोधनेनास्तितन्त्रमित्यादिहृष्वणाम् सिद्धविद्यामहाविद्यायोगमेवा
पेक्षमः नास्तिकिंचिन्महादेवि३ः तुला यंकृष्णवेनमासिवचनात् मालामंत्रस्तु
वाराहीये विशत्यर्णाधिका मंत्रामालामंत्राः प्रकीर्त्तिताः तत्प्रमकस्यमंत्रस्य सिद्धादी
नैवशोधयेत् हंसस्याष्टाक्षरस्यापितथापंचैवापंचाक्षरस्यच एकद्व्यक्षरादिवीजस्य

२

मिह्रादीर्घेन्दुवेणायेयेन् एकानवस्य मंत्रस्य मालामंत्रस्य पार्वेति वैदिकस्य च मंत्रस्य मि
ह्रादीर्घेन्दुवेणायेयेन् ग्राणसृणिह्रामंत्रस्य मिह्रादीर्घेन्दुवेणायेयेन् इत्यादिवचनादेव शिव
वायेनास्तीति वक्तनं खिलं दस्यश्रामाय रसवैत्रविचारस्यावश्यकत्वम् इत्यत्र शा
स्कराचिन्दुरिमंत्रस्य न्यासार्णस्यानन्तरेष स्हृहुल्कादितिसाश्वरायिका: तत्र मूल
मूलस्यभेदो हि वस्यामिमे त्रिणामिह नृप्रावतिंबधे वायग्निभूजलाकाशा: पंचा
ग्निलिपय: क्रमात् पंचकूस्वा: पंचदीर्घा विंदुतासंधिमभवा: कादय: पंचशा: षट
लमहान्तासमीरिता: अआपकुचटतपयषामारुता: इईपोखङ्कवषफातास्ता
ग्नेया: उऊगजडदबलला पार्थिवा: ऋॠकैङ्घझढधभवसाजेलणा: लृलॄ एऐ
नणनमशहाला नाभसा: साधकस्यापि ते सर्वे मंत्रस्यापि तदात्मकम् यद्येकभूतदेवत्वं
नानोपात्तफलेहितम् भौमस्य वारुणो मित्रमाग्नेयस्यापि मारुतम् मारुते पार्
थिवानोषधिवृत्ताग्नेयत्रभसाम् वकारादाग्नेयपार्थिवानां च नाभसं सर्वमित्रं सा
हिकृतैतवर्णालयेन इतिफलाफलविचारः अथराशिचक्रं अआइई मेषः उऊऋ

ॐ
न· सा·
४

वृषः अ[illegible] मिथुनः चये कर्कटः ङञौ सिंहः अंचः शषसह कन्या कवर्गो तुला
चवर्गो वृश्चिकः टवर्गो धनुः तवर्गो मकारः पवर्गः कुंभः यवर्गो मीनः रेखाद्वयम्
[illegible] ध्यातो याम्यङ्कवेरमेदाम एकैकमेशानेनिशावेतङ्कनाशावोणा
विलिखेन्नेतानान वेदाग्रवाङ्कपगलश्च वर्णान्तेमाव्यान्य वेषबाणपावपचनेह
यानान मेषादिमेः पूर्वालिखेत्सकलान्स्ववर्णान्कन्यागतान्प्रविलिखेद्धषम
[illegible] सरापीनाम [illegible] नपाव सनारपासाकाहानामन
[illegible] नोनितिवषनान राशीनाशुद्धनातेयान्यजेकदुम्र्हेतिव्यायम स्वाना
[illegible] यविचद्दतिणः यदा [illegible] जातेतदासाथकानामाप्यद
[illegible] यनीराशिमुद्दीनानणायेन साध्यायत्तरापपनेनणयेन्माथकातवान
इति सामाचेनचांद्रिकायाम एकपचनेवबाधवास्मतानेत्रषष्ट्दशामासमेवकाः
[illegible] नयुक्त पाषकाद्वादशाष्टवते रत्नयानकाइतिविस्तविषयम् रामाव
नवेन्द्रकाविहननात शाक्यादेनषष्टवर्जनीयम षष्ठाष्ट्द्वादशानिवर्जनीयाः

४

नीतिवचनात् अथ लग्नेषु ये स्थाने बुधगुरुशुक्रकलत्रकाः मारणाय मं कमायव्यायद्वादृ
शराशयः नामात्र तृतीये तेषां शुभाशुभफलं भवेत् वेसवे तनशत्रुस्थाने बृहस्पतिनिपातः वे
श्मस्थाने शत्रुविनिपातः तथा चतुर्थे स्थाने तेन मेत्रायवर्णेन नाम्नाक्षराणि स्ववेणाव गणावेश
दिवसहृद्बालाह्वमेहादृशानवा विषमत्रायवर्णस्या मेतनस्याहितं भवेत् इति ताराबल
म् अथ नक्षत्रचक्रम् अश्वाश्विनी देवाः भरणी मानुषाः ३ कृत्तिका राक्षसाः
४ रोहिणी मानुषाः मृगशिरो देवाः आर्द्रा मानुषाः पुनर्वसुर्देवाः
पुष्यो देवाः आश्लेषा राक्षसाः मघा राक्षसाः पूर्वफल्गुनी मानुषाः उत्तर
मानुषाः हस्तो देवाः चित्रा राक्षसाः स्वाति देवाः विशाखा राक्षसाः अ
नुराधा देवाः ज्येष्ठा मूल पूर्वाषाढा मनुष्याः राक्षसाः राक्षसाः उ
त्तराषाढा मनुष्याः श्रवणा देवाः धनिष्ठा राक्षसाः शतभिषा राक्षसाः पूर्वभा
द्रपदा मानुषाः उत्तरभाद्रपदा मानुषाः अश्रः लेलः रेवती देवाः तथा चोक्तं पिङ्गलाते ३
त्तरात्रिणाञ्चात्मरेखाक्रमेणाश्वतश्च द्रष्टारेखापोष्ठमायाः कन्याववर्णीति अ

ॐ·
ने स्वा·
५

श्विन्यादिक्रमेणाश्विविलिखेन्नाराकाः पुन वक्ष्यमाणविधानेन नक्षत्रमध्ये वर्णकं लिखेत् पूर्व
कश्चिद्रूपाविनिमनगणांशाहिह्हिमूषुम्मपत्नाशुभैमकोहवि नूपश्चवतिशशिमुननेष्ठा
कपत्ताग्निवेदाः वर्णाः क्रमात्स्वर्णामीनरेवत्यन्तगानाशुभौ तथा च निवेधे हर्षान्तराः
ग्रंथेचैव भरण्यादीन् रोहिण्यां स्थानिमान्तथाराणाकृतं तत्त्राणि मनीषिभिः ज्येष्ठापान
भिषक्मूलधनिष्ठाश्लेषकृत्तिकाः विशाखाचाविशाखास्तस्ताराणीमदेवताः श्रोष्ठ
नीरेवतीपुष्यस्वातिहस्तः पुनर्वसुः अनुराधामृगशिरःश्रवणादेवताराकाः तथा
च स्वतानोपरमार्द्रातिमध्यमाभिजानातिप रेतामत्र्यायोनौ भेषाविरंदानर्वणाः जन्म
संपद्विपत्क्षेमप्रत्यरिसाधकावधः मित्रपरममित्रेच जन्मादीनिपुनः पुनः गणयेदि
तिशेषः जन्मतोयपंचमसप्तमानि वर्जनीयानि नक्षत्राणि तथा च रामाष्टनवभद्रा
णिशुभमशुभगतान्यपि इत्युक्तानि भद्राणि इत्यादिमन्त्रतत्राद्देवनक्षत्राणानीयस
स्वनक्षत्रात्ताने स्वनामाप्तरसंवेधिनानक्षत्रादेवगणानीयमिति प्रादक्षिण्येन गण
येत्साधकाय तत्रानुसरोः इतिनक्षत्रचक्रम् अथाकथहचक्रम् वक्तव्यं लिखेद्धाणि

थवत्कोष्ठसमन्विते वसुकोष्ठेष्वेकैककोष्ठ इति यावत् अकारादिवर्णान् एव वसुकोष्ठेषु आ
दक्षिणेन लिखेत् तत्क्रमः ईशाग्रहरनवकेष्वग्न्यादिक्रमतः कोष्ठेषु शोधनदेशाभौति
केषु पातालपञ्चदशावधि हिमाद्यकोष्ठवर्णान्निखिलान् लिपिमेवं क्रमप्राप्तधीमान् नामा
द्यक्षरमारभ्य यावन्मन्त्राद्यक्षरम् चतुर्भिः कोष्ठैरेकैककोष्ठमिति कोष्ठचतुष्टयम् पुनः को
ष्ठैककोष्ठसव्यतानात्र आदितः सव्यतो दक्षिणतः तथाविषमसारे दक्षिणावर्तयोगे
न कोष्ठवर्णान्लिखेत्क्रमात् येनैव लिखेत् ऊर्ध्वादिनैव गणनं स्मृतम् सिद्धसाध्यसुसि
द्धारिः क्रमाज्ज्ञेया विवर्तनैः सिद्धसिद्धोऽतिकालेन साध्यस्तु जपहोमतः सुसिद्धो ग्रह
णादेव रिपुर्मूलनिकृन्तति सिद्धार्णा बान्धवाः प्रोक्ताः साध्यास्तु सेवकाः स्मृताः सुसि
द्धाः पोषका ज्ञेयाः शत्रवो घातकाः स्मृताः जपेत बन्धुसिद्धसाध्यान्सेवकोपि कर्मवथा पु
ष्णाति पोषकोऽभीष्टघातकोऽनाशयेद्ध्रुवम् पिङ्गलायां सिद्धसिद्धो यथोक्तेन द्विगुण
त्सिद्धसाध्यकः सिद्धसुसिद्धोऽर्धजपात् सिद्धारिर्हन्ति बान्धवान् साध्यसिद्धो द्विगुणतः
साध्यसाध्यो निरर्थकः तत्सुसिद्धो द्विगुणतः साध्यारिर्हन्ति गोत्रजान् सुसिद्धसि

अं.
तेसा.
९

ङेर्ध्वजपात्रन्यासो ह्विगणाधिकात् तत्संमिश्रो ग्रहा देवसंमिश्राः स्वगोत्रहा श्रीविमि
श्राः सतातन्नुत्यादिविसाध्यसंकल्पकाः तत्संमिश्रसत्पत्नीव सत्तदर्हितिसाधकात् पञ्चे
वेषु सर्ववत्रमायाकामसपाविवा तिसावादौविश्वं यदयानदुषाणविसक्षये इत्यकथहव
कम् गोसावक्रोल्लिखिता यात्येहित्वर्दशांचवाणीनानांचभैरवीम् करणिमन्त्रस्यामय
तेश्यानादिषुयोजयेत् त्रिषुरां भवनेशां च पीवेशीं च वज्रबकम् वामदेवेष्विशं येवविष्ठ
नमस्लाववेदिकाम् ईशानाद्यं विवस्वन्तक्रमात्स्वहविनेतथा ईद्दालीवव हेरंबापिताभर
मनेतरम् महामायां चकालीचयद्दन्यन्तौमध्यदेवतम् ईशानाद्यां मित्ति ईशानकोणमा
यंक्रमेणयः पञ्चाणहिल्लिविहुणानीशाकोष्ठादिकक्रमात् अत्रक्रमपदेनविघ्ननको
णानामपि निग्रहणाम् मातापित्रकेनेनामदेवमंत्रपरिष्कृतम् सर्वकर्माणययागपा
णवंतनमंत्रवीतणम् इतिहरवकपवम् नामार्णानसमारभ्ययावद्देवार्णगोचरम् स
घट्टो ग्रहणांकुर्याद्घट्टोनकरावनयनेपुत्रंवलाममचनियनेवेवविक्रियम् सक्रिमौ
त्वंचयमवनविमिंत्रवकामदम् भीवर्णाविनयत्काष्ठवक्रेकोष्ठमितोरितम् अत्र

९

पिरलिणक्रमः इति हृच्चक्रम् अथाकडमचक्रम् रेखाहृदयहृदये पद्मेलक्षर्थानन्तस्यमोण
स्यक्रवेष्ट्मेदान् महेशावेतो यथानिक्रमेणानिर्धनयावागुरुनाशनेन अकारादिहकारा
न्तावृन्नोवद्धीनोलिखेन्मनः पदैककक्रमेनालेख्योन्मेषादिद्रुमघान्तकान् गणयेत्क्रमः
शेण भेद्दानामादिवर्णकान्तकान् मेषादितो हि मेनान्तक्रमशोगणयेन्मथोः ऽसिद्धसा
ध्यमहसिद्धारीस्वतेसिद्धारीस्वतेसिद्धाद्ययः पुनः नवैकं पंचमे सिद्धसाध्यावैइदशा
घुस्मके स्वसिद्धहि समफलदोवेदाहहादयोनिषुः पवनैकपि मेडेविकडमादिक
सुसमम् इदं गोपालविषयक्रमेच गोपालेकडमास्मृत इति वचनात् तथावो
केबालाहेनेत्रेनाराशृङ्खिं वस्वबालाकोष्ठशुद्धिमावस्यच रोषशुद्धिहृदिशुद्धेवगोपा
लेकडमस्मृतः कोष्ठशुद्धिवराहेवमहालक्ष्मीकुलाकुलम् नामादिवर्णक्रमवर्षाम्
नवकैनतथैवच इतिवचनात् अथ ऋणधनिचक्रम् तत्रथा कोष्ठान्येकादशा
न्येवंबैदतेमूर्च्छितानिच अकारादिहकारान्तान्लिखेत्कोष्ठनवकेषु अथमपंचको
ष्ठकस्वदीर्घक्रमेणान्न ह्रयहंयलिखेनतविचारेलिखेल साधकाः शेषेषैकैकेषा

ज्ञो॰
नं.सा॰
७

वर्णाः क्रमतस्तांल्लिखेत्सुधीः तथा च नित्ये हौं ह्रूं हैं हीं पंचसु कोष्ठकेषु शेषान्स्वरांश्च
इत्येषु एकैकमेकम् कादीन्हकारान्तांल्लिखेन्मेतांस्तान्नेकैकमेकादशकोष्ठकेषु षट्कका
लकालविषयदग्निसप्तद्वेदलोकाशमून्यदस्नावलसाध्यवर्णाः शुभाहिपश्चविष
दैवशुक्रशशाङ्कयोमासि द्विवेदशोमितः बलसाधकार्णाः नामान्त्यलादिकवकाम्
नभूक्रशेषेस्तानाभयावाधिकशेषमरणायतस्मात् अग्न्यर्थाः साध्यवर्णान्स्वयं
नहेपणाहृत्यकृत षट्कालाद्येकैकंणितान्कृत्वा तथा साधकनामाक्षरान्स्वयं
मतद्वेपणाद्दृत्यककृतान् युग्माद्येकैकं गणितानाहृत्य त्योर्भिहृत्वा उभयोः साध्य
साधकयोरायिकेऽरुणे शेषंतस्तु तयोस्तानामेवेदयात् तत्रमेतेषुहृणे भवति त-
दामतुः शुभदायको भवति यतोऽत्र नेत्रानदे मेत्राय यदायिकाकस्मात्रमेतत्र-
पेत्सुधीः समेपि च नेपेत्स्मत्रतु नपेत धनायिके शून्येमन्त्रविज्ञानीयात्स्माक्षुन्यावि
वर्जयेत् तथा इहतेनेत्रविपवदशांतेवेदवज्राद्युधाहृतनवभिर्भागानाद्यसाध्या
न दिग्भूमिगिरिश्रुतिनागनागाग्निसमीषुवेदषड्बाङ्कभिर्गुणितांस्तान्साधकार्णान्॥

७

षडध्वालकालरत्यादिवचनैर्विस्तरविषयम् । तामार्चनवेदिकाभूततत्त्वादीनि केचित् बल
नसूत्रविशेषविवरणम् । तथाहि इयत्तेन चरत्यापनयानेतरम् । नामाणिकाष्टाका
मष्याभिरत्यादिकादिकहृद्भाकगतक्रमेण यदुक्तं हृदयामले साध्यकानसाधकाका
ष्टहृदयेन्दुहृत्संख्यया गुणितेन तहृताकानां यच्छेषं तस्याथवा स्फुटम् । तदेकं कथयाम्य
त्र एकादशाग्रहाप्यत्नम् । इत्यन्त्या षडध्वालक्षणम् । प्रकारान्तरेण यथा नामाद्यक्षरमा
रभ्य यावन्मन्त्रादिसंभवेत् । त्रिधाकृतान्तरैर्भक्त्वा तदन्यद्विपरीतकम् । अस्यार्थः सा
धकनामाद्यक्षरान्मन्त्रकावर्णगणनया यावन्मन्त्रादिमाक्षरं तन्मात्रिकवर्णैः कृ
तमभिहितानाक्षके त्रिगुणां शेषं यत्नस्यात् । तदन्यादितैनमेत्रान्तरमारभ्य यावत्साध
काक्षरं भवेत् तावत्संख्यमक्षरगणं कृत्वा त्रिभिर्हरेत् । अस्यार्थः साध्यनाममहिमांगु
ने साधकेन समन्वितम् । अष्टभिश्च हरेच्छेषं तदन्यद्विपरीतकम् । अस्यार्थः साध्यना
मस्वरव्यञ्जनभेदेन हितगणीकृत्य साधकनाम्नामस्वरव्यञ्जनभेदेन मिलितं कृत्वाष्टभि
र्हरेत् । तदन्यदपि साधकनामाद्यक्षरं स्वरव्यञ्जनभेदेन हितगणीकृत्य साध्यमथ तेन ह

दी
ते स्ता०
८

नाशोऽभिर्भवेत् अथ दीक्षाकालः चैत्रे भस्तत्वेच्छेश सममलग्रहषार्थदः वैशाखे रत्नला-
भः स्याज्ज्येष्ठे तु मरणं भवेत् आषाढे बन्धुनाशः स्यात्पूर्णायुः श्रावणे भवेत् प्रज्ञानाशो
भवेद्भाद्रे आश्विने रत्नसंचयः कार्तिके मन्त्रसिद्धिः स्यान्मार्गशीर्षे तथा भवेत् पौषे तु
शत्रुपीडा स्यान्माघे मेधाविवर्धनम् फाल्गुने सर्वकामः स्यान्मलमासे विवर्जयेत्
चैत्रे ज्ञानोपालविघयम् गौतमीयोक्तत्वात् मधुमासे भवेद्दीक्षा दुःखायेति वचनात्
अत्र मासाः सौरएव सौरमासि शुभा दीक्षा न चान्द्रेन च तारके इति गौतमीयात् अथ वार-
नियमः रविवारे भवेद्वित्तं सोमे शान्तिर्भवेत्किल आयुरङ्गारके हन्ति तत्र दीक्षा विवर्ज-
येत् बुधे सौन्दर्यमाप्नोति ज्ञानं स्याद्बृहस्पतौ शुक्रे सौभाग्यमाप्नोति यशोहानिः श-
नैश्चरे अथ तिथिनिर्णयः प्रतिपदि कृता दीक्षा ज्ञाननाशकरी मता द्वितीयायां
भवेज्ज्ञानं तृतीयायां शुचिर्भवेत् चतुर्थ्यां धननाशः स्यात्पञ्चम्यां बुद्धिवर्धनम् षष्ठ्यां
ज्ञानं तथा सौख्यं लभते सप्तमीदिने अष्टम्यां बुद्धिनाशः स्यान्नवम्यां वपुषः क्षयः द-
शम्यां राजसौभाग्यमेकादश्यां शुचिर्भवेत् द्वादश्यां सर्वसिद्धिः स्यात्त्रयोदश्यां दरि-

8

हृत्वा निर्धनो नित्यवर्त्तेद्यं गाह्यति भीमासावसानके पतोत्तैयमहाहिंस्याद्धस्त्वा ध्याय्यं विव-
मेयेत् । मृत्युं गर्जितं निर्वीर्यं भुक्तं भाल्कानि पातनम् । पत्नान्त्यो शुद्धिवस्त्रा ऋतुस्वकाम्य
निवर्जयेत् । हाटकं पाशं भेदिकं तैलं वस्त्रं द्वेषोत्कटं पाशं मद्यं पित्वा । इति यांते पादशौचं हिंस्यं विव
येद्रामार्गं वनं वर्द्धिका धनं न्यस्तं । द्वेषोद्धृतां वरशामी प्रश्नालता स्त्रीबकामद्रा इति सनत्कुमा
रवचनात् । अथ नक्षत्रनिर्णयः । अश्विन्यां हरिमाप्नोति भरण्यां मरणं भवेत् । कृत्ति-
कायां भवेद्दुःखी रोहिण्यां वाक्कीर्तिर्भवेत् । मृगशीर्षे हस्तो वाभिवाद्दी आर्द्रायां बन्धुनाश-
नम् । पुनर्वसौ धनाद्यः स्यात् पुष्ये शत्रुविनाशनम् । अश्लेषायां भवेन्मृत्युर्मघायां तु
लभेत्पुत्रम् । सौम्ये पूर्वफल्गुन्यां श्रीमान्निधनसमायः । ज्ञाने चोत्तरफल्गुण्यां हस्ते
चैव धनं भवेत् । चित्रायां ज्ञानसिद्धिः स्यात्स्वात्यां शत्रुविनाशनम् । विशाखायां सु-
खं चापि अनुराधायां बन्धुवर्धनम् । ज्येष्ठायां धनहानिः स्यान्मूले लाभं कीर्तिवर्धनम् । पूर्वा
षाढे उत्तराषाढे भवेन्नाकीर्तिरायके । श्रवणायां भवेद्दुःखी धनिष्ठायां दरिद्रता ।
बुद्धिः शतभिषायां स्यात्पूर्वभाद्रे सुखी भवेत् । सौख्यं चोत्तरभद्रे रेवत्यां कीर्तिवर्धं

नम् तथा योगादिनिर्णयो विस्तरात् शुभसिद्ध्यलाभस्थान् ध्रुवो योगस्ततः परम् ।
प्रीतिस्सौभाग्ययोगस्य वृद्धियोगस्ततः परम् हर्षणाख्यस्ततो योगः सर्वथं तं ब्रह्मावह्नः
बवकौलवतैतिलावणिजगरजदवनतयम् करणानि शुभान्येव सर्वतंत्रेषु भाषितानि श्रा
घलग्नतिथयः हूर्षसिहेवकन्यायोधनेमीनाख्ये लग्नके चेदनारात्रहलेवक्रयो ।
रीताश्च वर्त्तनम् शुक्लपक्षे भाद्रे तासु कृष्णपक्षे माघे कार्तिके निषद्धमासेन तत
द्विषयो मतिभेदतः । रत्नावल्याम् षष्ठी भाद्रपदे चैव शीतपक्षा कृष्णा चतुर्दशी कार्ति
के नवमी शुक्ला मार्गे शुक्ला तृतीयका पौषे च नवमी शुक्ला चैत्रे कामचन्द्र दशमी वै
शाखे चातुर्याचैव ज्येष्ठे हरतिथिः आषाढे पंचमी शुक्ला श्रावणे कृष्णपंचमी एता
नि देवपर्वाणि तीर्थकोटिफलं लभेत् अन्यच्च मते चैत्रे च द्वादशी शुक्ला वैशाखे का
दशी तिथिना ज्येष्ठे चतुर्दशी कृष्णा आषाढे नागपंचमी श्रावणे एकादशी भाद्रे दशी ह
सीसे पुनः अष्टमी आश्विने च महानवमी महाष्टम्यामपि भोष्टदा कार्तिके नवमी शुक्ला
मार्गशीर्षेन पक्षतिना षष्ठी चतुर्दशी पौषे माघे च एकादशी तिथिना फाल्गुने चातिरा

नाप्यहोरात्रकालस्य निर्णयः तथा च योगिनीतन्त्रे ग्रहणे विषये चैव ग्रहणे च दृश्ययोः
रविसंक्रान्तिवृद्धिश्च मेषुगण्येव बृहस्पति संवत्सरप्रवेशे च महाष्टम्यादिने तथा वत्सरीयः
वर्मा चैव वत्सरादे प्रपद्ममी तथा तिथयः शुभदाः शाकाद्यादि च वत्सरादे प्रपद्ममी चै
वेति शाक्तिविषयम् वत्सरीयगणनाविषयम् तत्र कल्याणकनात् तिथिदिनेष्वपि का
लेषु दीक्षा ग्रहणे शुभा सूर्यग्रहणकालस्य समानो नास्ति भूतले तत्र यत्कृते
सर्वमनन्तफलदं भवेत् रविसंक्रमणे चैव सर्वस्य ग्रहणे तथा तत्र लग्नादिकं किंचि
न्न विचार्यं कदाचन तथा शुक्लादिमासादिदोषार्थं संकल्पपूर्वकं एवं चन्द्रग्रहणेपि त
थापि मन्यमते नक्षत्रकान्तिकोदीता नृपर्कोदिवाकरे नक्षत्राद्येषु वीनान्वय
दिव्यं हेममया ग्रहः शुक्लावृत्या सोमवारे भौमे चैव वत्सरादे प्रपी समन्त्रार्थ विचारयेत्
थपवर्णनेस्मरः योगिनीमते ग्रहणे च महातीर्थे नास्ति कालस्य निर्णय तिथ्या
नाहर्यगन्धणादौ यत्नेन कृपया यदा तदा लग्नादिकं किंचिन्न विचार्यं कदाचनः त
था सर्वे वारा ग्रहाः सर्वे नक्षत्राणि च राशयः यस्मिन्नहीनसंतनेषां गन्तुस्सर्वे शुभा

ॐ
नं शा
१०

वृद्धाः तथा ग्रहणे च महानद्यां तीर्थे नास्ति कालस्य निर्णयः गंगायां भास्करक्षेत्रे विरजे
वेदपर्वते वटले च मतंगे च वितस्ताकन्याश्रमे श्रुव नगृह्णीयात्प्रेतो दीन्तानां तीर्थेषु वै ते
श्रूपार्वेति वाराहे तंत्रे शुक्रास्तायदि वा वृद्धे गर्वादिस्तोमेव्यादि मेघहीस्वके
सिंहेकुनदर्शो तानविद्यते अथ पुष्करमालानिर्णयः सततं क्रमात्सहितायाम ।।
तर्जनीमध्यमानामाकनिष्ठा चेतिताः क्रमात् निहोगुल्याहिपर्वाणानामध्यमा-
वैकर्पविका पर्वद्वयं मध्यमायामेकं वेनोपकल्पयेत् अनामामध्यमारभ्यकोन-
ष्ठादितपर्वच तर्जनीमूलपर्यंतं दशापर्वसु संजपेत् अनामानलमारभ्यकोनिष्ठादि
तपर्वच तर्जनीमूलपर्यंतमष्टपर्वसु संजपेत् एतद्वयं नवष्टाभ्रशान्तविषयम् १
निष्ठा क्रमवचनात् द्वैमपावमध्योपि पर्वद्वयमनामायां परिवर्तेन कारयेत् प
र्वत्रयं मध्यमायां तर्जन्येकं समाहरेत् पांक्तिमालासमाख्याता सर्वमंत्रप्रदीपि-
का अनामामूलमारभ्य प्रदक्षिणक्रमेण तु मध्यमामूलपर्यंतं जपेद्दशसु पर्वसु
दमपितथैव मेरुमालातत्रे अनामिकापर्वद्वयं कनिष्ठादिक्रमेण तु तर्जनी

10

१०

मूलपर्वांतेकरमालाप्रकीर्तिता अंगुलीर्नवियुंजीत किंचिदाकुंचितेतले अंगुली
नां वियोगात्तु छिद्रे च स्रवते जपः अन्यत्रापि अंगुल्यग्रे च यज्जप्तं यज्जप्तं मेरुलंघना
त् पर्वसंधिषु यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं भवेत् गणनाविधिमुल्लंघ्य यो जपेत्तज्जपं पुनः
गृह्णंति राक्षसास्तेन गणयेत्सर्वथा बुधः सनत्कुमारे क्रमात्क्रमगते मातृकामा
तृकार्णैः त्रिमहत्कैः सबिंदुकैस्साष्टवर्गैर्वर्णपंजनकर्मणि आदिन्तः कचटतपशा
वोष्टा प्रकीर्तिताः तद्यथा अकारादीनां वर्णानां कवर्गादीनां चांतिमवर्णमानुला
वेहितानां एवमष्टार्थं पश्चान्मेरुजपः कार्यः अनेन प्रकारेणाह्यत्र वंशानमात्रेण जपोत्मा
नतर्पजनरक्तपलंतणाम् सबिंदुमर्णमष्टार्घपश्चान्मेरुजपेद्बुधः अकारादिलका
रांतं बिंदुयुक्तं विभाव्य च वर्णमालासमाख्याता ह्यनुलोमविलोमिका इतिनाव
दवचनात् अथ मालानां मणिनिर्णयः पद्मबीजादिभिर्मालाबहिर्यागे स्मृता एव
घ्नाः रुद्राक्षशंखपद्माक्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः स्फाटिकैर्मणिरत्नैश्च सौवर्णै
र्विद्रुमैस्तथा राजतैः कुशमूलैश्च गृहस्थस्याक्षमालिका अंगुलीगणनादेकं

ॐ
वै स.
११

पर्वेणएकगुणं भवेत् पुत्रजीवैर्दशगुणं शंखैर्विसहस्रकम् प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दश
साहस्रिकं स्मृतम् तदेव स्फाटिकैः प्रोक्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते पद्माक्षैर्दशलक्षं तु सौ
वर्णैः कोटिरुच्यते कुशाग्रग्रन्थ्या कोटिशतं रुद्राक्षैरनन्तकम् सर्वासिविधिविनामा
लानां रुद्राक्षः फलप्रदाः पुष्पाक्षैर्विनिर्बिल्वविषयम् पद्माक्षैर्विहिता माला शत्रूणा
नाशिनी मता कुशग्रन्थिमयी माला सर्वपापप्रणाशिनी पुत्रजीवफलक्लृप्ता कुरुते
पुत्रसम्पदम् निर्मिता रूप्यमणिभिर्जपमालेप्सितप्रदा प्रवालैर्विहिता माला प्रयच्छेद्विपुक
लं धनम् मेऽर्थौ विघ्नौ पायावाराहीमन्त्रे सर्वाणिमणिभिर्माला स्फाटिकी प्रोक्ता निर्मिताम्
प्रवालैरेव वा कुर्यात् पुत्रजीवैर्विवर्जयेत् पद्माक्षैरेव कल्प्यते सिद्धान्तयावशोषनः त्रि
पुरामत्रपादेतु रक्तचन्दनबीजादिभिर्विनिर्मिता माला नृणां वनेचराणां रक्तचन्दनमा
लाभोगदा मोक्षदा भवेत् बिल्ववीजलक्ष्मीमाला गजदन्तैर्गणेशस्य वै त्रिपुराया
जपेन्माला रुद्राक्षैः रक्तचन्दनैः मणिनियमस्तु कष्टमालायाम् अन्येष्वपि समनुपा
नां निस्पृहलहकृणातिच कौटादिभिर्दृष्टानि नजानि निनेवातिवै ॥ ॥

११

तथा गौतमीये पंचाशन्मणिभिर्माला विहिता सर्वकर्मसु अकारादिक्षकारांतानावात
मालाप्रकीर्तिता तां मेरुसंयुतां चैव कल्पयेन्मुनिसत्तम अनया सर्वविद्यानां जपस्तु
सर्वसिद्धिदः वामांगुष्ठेन तु नित्यं जपं कुर्यान्मन्त्रकाम्यमबाधनात् काम्यमपि कोटि
र्ण्णमालाभावेपि तु इति तथा च गौतमीये समासेन तत्र ईश्वरविधानमिह कथ्यते
पंचविंशतिभिर्मोक्षं त्रिंशद्भिर्धनसिद्धये सर्वार्थस्य समासिद्धिः शत्या पंचदशभिर्मारके
पंचाशद्भिः काम्यसिद्धिस्स्यान्नयावत्तु करे दैः अष्टोत्तरशतेनैव सर्वसिद्धिः प्रकामनीति
भिः शंखमालानिर्णयस् तथासनभेदः काम्यार्थे कंबलं चैव श्रेष्ठं चैव रक्तकंबल
म् कृष्णाजिनं काम्यसिद्धिर्मोक्षे श्रीव्याघ्रचर्मणि कुशासनेन मंत्रसिद्धिर्नात्र कार्या
विचारणा पत्रपांडुः सिंहसहृद्भिर्रोगभीश्च पराहन्नासने वंशासने दरिद्रस्स्यात्पाषाणे
व्याधिपीडितः तृणासने यशोहानिः पल्लवे चित्तविभ्रमः जन्मासनत्तयोहानिर्वा
स्त्रासने कैरोगित्विति वस्त्रासने केवलमेव निषिद्धं वस्त्रासने रोगहरं मितिवचना
न् विशिष्टफलदत्वाभिधानात् चैलाजिनकुशोत्तरमिति भगवद्वचनाच्च ॥

ॐ
नै मा॰
१२

12

नामसनलतां ॐ वर्णमालासंस्कारः कर्णमंसे भवं स्मृतं धर्मकामार्थमोक्षदम् नव-
विप्रेन्द्रकन्याभिर्निर्मितं च सूत्रेणाभवनम् उद्घाटने कर्पटमेव स्मृतं लोहस्य सूत्रं वल्ला-
भावेन पट्टसूत्रं च महद्धर्मीये कर्णमसूत्रं वल्लभं सर्वसिद्धौ शङ्खै रत्नैस्तथा का-
लं पट्टसूत्रं मध्यापिवा स्फाटिकं वर्णाभिवार्य मोक्षे धर्मार्थे पञ्चकं च शङ्खै रत्नैस्तथापि
नेकस्मवर्णं च क्रमात् सर्वेषामेव वर्णानां रक्तं सर्वसिद्धिप्रदम् ग्राह्यमेव तथा चैव वा-
नैवं समं दृढम् त्रिसप्तीत्रिसप्तीकृत्य ग्रन्थिं कृत्वा यथाहतः एकैकमातृकावि-
न्यासमात्रेण जपेत्सुधीः मणिमालादोयसंख्याग्रन्थिं पञ्चयतः ब्रह्मग्रन्थिं विधायेत्सुधीः ब-
ग्रन्थिमेरुकम् ग्रन्थिविना शोभमालानन्तः संस्कारस्मात्रेन गौतमीये मतेमब्रवीनम-
योज्य एकैकं नयोजयेत् गोपुच्छसदृशी माला यद्वा सर्पाकृतिर्भवेत् एवं विनिर्माय
मालां च शोधयेत्सुधीः तन्मतम् अश्वत्थपत्रनवकैः पद्माकारं तु कारयेत् तन्मध्ये स्थाप-
येन्मालां मातृकामूलमन्त्रवित् तालपत्रं च गायत्र्या मन्त्रेणानेन मन्त्रलैः श्रद्धयाना-
नमेन्त्रः ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भजस्व मां भवोद्भव

वेदनागन्धं धाद्ये वामदेवेन वर्धयेत् अथ वामदेवमंत्रः ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमो
रुद्राय नमः कालाय कलाविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलप्रमथनाय न
मउन्मनाय नमस्सर्वभूतदमनाय नमः धूपयेन् अघोरेण अथाघोरमंत्रः ॐ अघो
रेभ्योथघोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यश्च सर्वतस्सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः दीपयेत्
तत्पुरुषेण अथ तत्पुरुषमंत्रः तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः
प्रचोदयात् मंत्रेणानेन चैवमेनैव प्रत्येकं तर्पणं मेरुं च मंत्रयेद्देवमन्त्रेणाचमनं स्नानं अथ
पंचममंत्रः ॐ ईशानस्सर्वविद्यानामीश्वरस्सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणो
धिपतिः शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् प्रत्येकं नमस्कारं कृत्वा इति वा तथावनेनैव प्रत्ये
कं मंत्रेणानेन श्रीपंचमेन महापदीन समर्पयमालामपि कृत्वा पंचमेन वस्त्रं कृत्वा नेनशान्तं
नेनमंत्रेणेदिदीन दर्शनान्मालायां च शतं जपः तथा वाहायन्ने हृद्ध्यायाद्विमर्शविरक्ते:
मालायाः प्राणप्रतिष्ठानेन देवतायजेत् यथामनन्तकुमारसंहितायाम् मस्तके
वैव धोमालानन्याणालतस्थापयेत् मूलमंत्रेण तामालां हजेयोहि नमनमः वा

ॐ
त्रे सा॰
२३

गृहीत्वैवं मंत्रः ॐ मां माले महामाले सर्वतत्त्वस्वरूपिणि चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तस्तस्मान्मे
शुभदा भव स्वाहा ह्रीं नमोऽयं महामंत्रः सर्वमालाविशोधनः इति देवीरहस्ये मातृकाबीजा
दिकं कृत्वा रक्तपुष्पैः समर्चयेत् दिक्शक्तिविधानेन पुनः वाग्भवकमलाबीजेनाप्या
दिमालिकां ततः ऐं नमो हृदयवर्णान्नां मंत्रेणानेन समर्चयेत् तयामंत्रेयन्नलमंत्रेणक्रमे
णाक्रमयोगतः तेषु च मातृकावर्णमंत्रयन्मातमर्चयेत् अथ शंखमालादिमाला
दिमालामंत्राः ॐ श्रीं श्रीं ॐ शंखिनी ॐ श्रीं ॐ स्वाहा अथ रुद्राक्षमालामंत्रः ॐ ह्रूं ह्रूं ॐ
मन्त्रमालिनि श्रीं श्रीं स्वाहा अथ प्रवालमालामंत्रः ॐ ह्रीं ॐ ऐं द्रीं ऐं द्रमालिनि फट् स्वा
हा अथ स्फटिकमालामंत्रः ॐ अं मः मः अर्कमाले फट् स्वाहा अथ रुद्राक्षमाला
मंत्रः ॐ श्रीं ह्रीं रुद्राक्षमालिनि सुखदा भव स्वाहा अथ नवलक्ष्मी ॐ ऐं [illegible] ॐ ह्रीं
ल[illegible] स्वाहा अथ मणिमाला ॐ [illegible] मणिमाले स्वाहा अथ स्वर्ण
माला ॐ श्रीं क्लीं सौः सुवर्णमालिनि सौः स्वाहा अथ पुत्रजीवमालामंत्रः ॐ श्रीं
ॐ पुत्रजीवमालिनि ह्सौः स्वाहा अथ चंदनमालामंडमालामंत्राः ॥

13

२३

ऐंऐंऐं श्रींश्रींश्रीं क्लींक्लींक्लीं गं ग्लौं: रत्नमाले वांमंइमाले श्रींह्रींह्रौं: स्वाहा इत्यक्ष
ष्टकस्य मंत्र: श्रीवज्रकस्य महेश्वरि मालांसंशोधं सूत्यमलेनम्बारश्मशान: गंधा
तेनप्रक्षालयेत्पूजयेत्संत्रिकोणकम: अघसाधारणमालामंत्र: गंमंत्रविघ्नकृत्संस्वा
हा अघकत्माला क्लींल्कींटांक्रींकुंवमाले फट्स्वाहा षट्प्रमासेनैवमालानांधा।
पनंसाधकस्तुतेन नैनाप्नेन्महाविद्यासर्वसिद्धीश्वरोभवेत् इतिदेवीरहस्यमेवव
क्तम् पोगिनांतेज होमकर्मततः कुर्याद्देवताभावसिद्धये अष्टाष्टरयातंनासंपाता
र्पौविनिक्षिपेत् होमकर्माणपचाकेविहितांजपमाचरेत् नात्यमंत्रंजपेन्मंत्रीकर्माप
प्रविघ्नतयेत् कर्मनासिद्दिहानि: स्याद्देवतेवक्रुद्धः स्वदम् शाह्मनातेभवेद्गग: को
पुष्टहिनापाकृत विक्रमस्रेभवेन्मत्युलस्मापत्रपराभवन् नैनामालांगोपयेत्
वेमानसर्वदेवानांसर्वसिद्धिप्रदामता नेनमस्येनमेसिद्धिदेहिमानूर्णमाल्लेन इसको
पविहत्यापागोपयेत्नेनादरे त्वसक्रद्धमारेश्वरे द्वारपूजांवेल्खेमालाकतेष्या
सोपवासकै: मंत्रैविल्लमंत्रणादिवाभोगेनपासयेत् पञ्चाननामंपिककर्मयाणजोयु।

ॐ
ने.स्वा.
१४

काद्यर्थाविधिः अथ सूक्ष्मं प्रवक्ष्यामि बन्धावाबन्धं यपातथैव च उद्योदयं पातयाऊर्ध्वं हि कवस्था-
पितहे स्थितिस्कन्धमनाभेदे सुगोललितयमः यथा नृजंत्संग्रहयोगेन स्यान्नाद्यान्तमनन्तम
अगसूक्ष्मध्यमायोगाद्ध्यानोद्भवादनेनमते मेषाकं निहयोगेनस्थात्स्थानानाशानमत नीगि
सूक्ष्मनः सकृत्प्रपितनाशानेनेपन प्रमादात्सितेनाहृत्त्वाङ्गमसृत्यामेजेपन जेपद्मिषि
दुस्मस्पर्शेनालपिनायपाविनम् क्रिनेषपृष्ठाम्रतजपः कापसृष्टस्फुत्रपाकल्ल
नान इतिमालाविधिः अथप्रयश्चरणविधिः योगिनीहृदये गतेवांतासमाहायाश्रुड़
नःकरणानरः ततः श्रीक्रियाऊर्ध्वमत्रसंसिद्धिकामस्यया नीवहीतापश्चाद्धृत्संर्व
कर्मसन्ततमः श्रवश्रणाहीनोपितमन्त्रोफलदायकः तस्मादादौ स्वयंकृत्वा प्रारूपवाका
रपतस्थयोः गतेभावविश्रव्यासर्वेषामाहितेवितनम् विरम्भमाहविदसिक्रुतलानाम
ममतिनम् स्त्रियंचसद्गुणोपेतामसश्रेणिविनियोजयेत् तत्रादौश्रद्धांक्रियाकर्तुं स्नानं
नित्यंश्चापते योगिनीहृदये पूर्णायंत्रेत्रितदीलीवेराहापर्वतमस्तके तीर्थप्रदेशा-
सिंहनासंगमःपावनवनम् उद्यानानिविविक्तानिविल्वमूलेतटेगिरेः तलमोका

14

नेवेगेहे हृषिपूर्वेणो शिवालयम् अश्वत्थामलकीमूले गोशालानलमध्यतः देवताय
ने कूले समुद्रस्य तीरे गृहम् तथा गृहे शतगुणं विद्याद्गोष्ठे लक्षगुणं भवेत् कोटिर्दे
वालये पुण्यमनन्तं शिवसन्निधौ म्लेच्छदुष्टमृगव्याघ्रशंकातङ्कविवर्जिते एकान्तपा
वने निन्दारहिते भक्तिसंयुते सुदेशे धार्मिके देशे सुभिक्षे निरुपद्रवे रम्ये भक्तजनस्था
ने निवसेत्तापसाश्रये गुरूणां सन्निधाने च चित्तैकाग्र्यस्थले तथा एषामन्यतमं स्थानं
माश्रित्य जपमाचरेत् यत्र ग्रामे नयेन्मासं शीतत्रकूर्मैर्विविधैर्नयेत् गौतमीये पर्वते सिन्धुतीरे
च पुण्यारण्यनदीतटे पार्वत्याग्रश्चयामे च कूर्मैर्विविधैर्नयेत् अष्टपद्मस्थितो भक्त्या
दिनियोगान्मौचे पुरश्चरणकृत्सूत्रे भक्त्याभक्ष्यैर्विविधैर्नयेत् अरण्यामन्तर्गामे हृष्ट
स्मिहितानि: श्रमायते तथा गहनसंहितायाम् दधिक्षीरैर्हुतेनाग्यमन्त्रव्यपुरश्चर्याविधि
नम् तैलाक्ष्यैर्वा सितापद्माक्षादावैमकवर्जिताः नारिकेलफलैश्चैव कदलीलवलीत
था आम्रमामलकैश्चैव पनसैर्बदरीतकैः अन्यानैः प्रशस्तैर्बहुविष्णमन्त्रैर्द्ध्येः भुक्ता
नैवाहविष्यान्नपाकं यावकैरेव वा पयोमूलफलैश्चैव यत्र यत्रोपलभ्यते यन्त्रपात्रे

ॐ
ने मा॰
१५

15

नैवेद्ये बिंबावनालिकायां केकलायं फलं चैव तथा कदेव नारिकेलं च द्राक्षां डंकाय
नेन् दत्तिवनेनरोवाध्यम् अक्षवन्मोति विवर्जेयेन्म पुन्नात्लवणेन लमेवच तो महा
लेकास्य पात्रेद्वेदिवा भोजनमेवच तथालांबुलवणामा सहजेन भोजनम् माषाढ्
केमसताम्रकोद्रवाश्यामाकानपि कोटिल्यताम भण्डाम नैवेद्य भोजनम् ऊर्ध्व
यथाक्रिविधिनाविसर्ज्य देवमाचनम् अपवित्र करोन ग्रः पिवेस्मिया हतोपिवा प्रल
पन्नजपेद्यावत्तावद्विष्णुफलमुच्यते फलानि वेपि यस्मान्नयानुपूजाराः फलतेयुमे
मेवयम अन्नदानफलस्यार्धं कृत्वा स्वार्धं तस्मापयः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन परान्नं वर्जये
न्मधीः प्रवर्णकालेन सर्वकर्मस्रुपात्स्विति निहृदयापरान्नेन हस्तादद्यात्पावि
प्रहान् परहोभिर्मितारम्भ कण्णिहिदवानेते परान्नं भिक्षेत विविधपौभक्ताया स्न
स्यस्नेहास्मारम्भनात् तथाच वेदिकाचारयुक्तानां शुचीनां श्रीमतां सताम् सत्कुलस्या
न्नजातानामभिरत्तार्पणे स्त्राधानन्तस्तनाम सत्कुडस्वीतेणाह्यपणवस्तुहोयेत गोक्तापमश्च
वेशाहृप्राणायामसमाचरेत् वकुप्रलापिपामास्यमस्यांगानितेनाजेपत् होतेश्यावेनथासम्पश्यानां

१५

नास्पर्शनेऽपि च एवमादीन्नियमान्परिस्मरन् स्मरणं कुर्वीत । विण्मूत्रोत्सर्गशौचादियुक्तः ।
कर्मकर्तानियः जपादीनादिकं सर्वमपवित्रमेवोन्मेषमलिनांबरकेशादिमलविदुर्गन्ध
मुखः यो जपेत्तद्देवतानाम भिसंस्थिता आलस्यजृंभणनिद्राक्षुतनिष्ठीवनमैथु
नोचोपस्पर्शनं कोपं जपकाले विवर्जयेत् एवमन्त्रो विधानेन विलंबोत्सेन विना उच्चे
संख्याजपं कुर्यात्स्वस्वरूपस्मरणं सिद्धये देवतायाः मन्त्राणामेकत्वसंभावयन्धिया जपेद
कमनाः शान्तः कालेमध्यंदिनादिषु यन्त्रास्येयाः समाप्तं दिनं नैवाक्वचित् विश्रामः यदि
तत्रनीयकं कुर्यात्तत्त्रैष्ठाभवेत्तथा शुद्धमालान्तेवे यन्त्रासंख्यायासमाप्तं दिनं तत्र संख्यादिने ।
दिने तत्रनीयकनेकतेजसामासमासंसमावर्तेत् ऋतांशोवापि नृनाति विम्लकर्माणि न
फलन्ति कदाचन यथाविधिकृतान्येव तत्कर्माणि फलन्ति च भूशाद्या ब्रह्मचारिता ।
मौनमाचार्यसेवनम् नित्यत्रिषवणस्नानं तदूर्ध्वं विवर्जयेत् नित्यपूजा नित्यदान
देवतास्तोत्रकीर्तनम् नैमित्तिकार्चनं चैव विश्वासो गुरुदेवयोः जपनिष्ठा द्वादशैते
धर्मा मन्त्रसिद्धिदाः स्त्रीशूद्रपतितव्रात्यनास्तिकोच्छिष्टभाषणम् असत्यभाषणं ।

ॐ
ते स्मा°
१९

निन्द्यभाषणं पैशुन्यं वर्जयेत् सत्येनापि न भाषेत न परोह्मामार्गं नादिशेत् अन्यथा नाहिते सर्वं म
वेत्येवं निःशंकम् योगिनीहृदये शयीत क्रमशः शय्यायां शुचिवस्त्र परस्मै अन्यवेताल
येक्कयामकाकोनिर्भयः स्वपेत् अमत्यभाषणं वा वक्रकुटिलं परिवर्जयेत् सत्येनापि
न भाषेत जपहोमार्चनादिषु वर्जयेद्गीतवाद्यादि श्रवणान्नृत्यदर्शनं अभ्यंगं चोपलेप
नं पुष्पधारणमेव च मैथुनं द्यूतकं चालापनं ह्रीं चोविवर्जयेत् त्यजेदुष्णोदकस्नाने
मलिनेविदितभाजनम् नैवेद्यं नैकवासाज्जपेन्मंत्रं कुरुवस्त्राऽकेलापिवा पतितानां मनुष्य
नानां दर्शने भाषणे स्पर्शने तेनाशौचवाश्रमेन भोजनं जपमन्त्रसेनेत् तथा वयस्य च नत्या
भोग्याणां यामषष्ठे तु कम् हुत्वा समस्यां जपेच्छेषं यद्वा सर्पादिदर्शनम् आदिशोधाहोर्ष
वल्याणांच नेत्रानराणत् मलमेहरणशौचमानं मंत्रार्थचिंतनम् अथ यज्ञमनिर्वेदेन परम
मुक्तिहेतवः ऊर्मोपोकरवकेन ग्रामक्केपीगलाहुतः अपवित्रकरोशुद्धः सलपवज्जप
न्कचित् अनामसनापायानेवागक्केतं भ्रज्ञानपवव अपाह्नेनाकरोक्तमापायसाप्राह्ने
पिवा चित्ताव्याकुलचित्तोवाक्रुद्धः श्रान्तः क्षुधार्तः स्थ्यायामासीविश्यानेनजपेन्निमिषाह्नेते

16

१९

उपानत्कृष्णदोवापानुशय्यासनतथा प्रमार्थेनजपेन्नाद्दावुल्कदासनपूर्वव मानो
यस्कुष्टंक्रोधंपश्यानेष्टुद्वकोपिवरम् ष्ठुावमयस्पर्शान्कर्णेसद्धुशानानिवधीयते सर्व
त्रजपेयंनियमः नत्त्मानेस नपाव यगुविवाशविवोपिगकोऽस्ति ष्टन्स्वपन्नपि
मेवेकणावरणोविद्वान्मनसेवमन्त्रमभ्यसेत् नतेषेमानसेनाप्यसर्वदेशापिसर्वदान
पतिष्ठाद्विजश्रेष्ठाविलयज्ञफललभेत् प्राणायामैस्त्रजपेनतनन्मंत्रविधिशोषाव
र्जवः जपफलमाह्निशिवधर्मे सर्वेषामेवयज्ञानांजायतेसोमहाफलःजपेनदेवा
नीतिंयस्त्वयमानाप्रसीदतिप्रसन्नाविपुलाकामान्दद्यान्मुक्तिंचशाश्वतीम् यत्तरतः
पिशाचाश्चग्रहाःसर्पाश्चभीषणाः जपितेनाप्यसर्पन्तिभयभीतासमन्ततः यावन्तःक
र्मयज्ञाःस्युः प्रदिष्टानितपांसिच सर्वेतेजपयज्ञस्यकलांनार्हन्तिषोडशीं माहात्म्यंवा
चिकस्यजपयज्ञस्यकीर्तितम् तस्माच्छतगुणोपांशुः सहस्रोमानसःस्मृतः त
त्रानरे मानसः सिद्धिकामानापुष्टिकामैरुपांशुकः वाचिकोमारणेचैवप्रशस्तोजप
ईरितः जपनमोक्षेय शोककामोत्रिवर्गेणवज्ञानमन्यथाद्रेसहकृच्चवा त्रिविधंप्रजपेन्मंत्रम्

ॐ
ने मा
२

17

गेन तन्मे मे भवेत् मे ध्यानेयेषु संगमान्नजपमहोत्रशान्तिमित्यर्थः एकदा वा भवेत्स्नानं नज
पेत्स्नानं विना जपो नैवाभवेत्स्नानं नैव जपेत्तस्मात् प्रातःकाले समारभ्य जपं मध्य
दिनावधि मध्यंदिनावधीति नियमपरं किंत्वधिककालव्यवच्छेदपूर्वं अत्यध्यानत्तस्मय
जपमानपूर्तिर्येषां करोति जिह्वाग्रमात्रमेनवा समाभिप्रतिनियता देवसीय जपमालो
पात्रपूर्णेनाधिकेवेति नियमभेदः स्यात् मनः संहृत्य विषयान्मन्त्रार्थगतमानसः न
द्रुतं न विलम्बं च जपेन्मौक्तिकहारवत् जपः स्यादक्षरावृत्तिर्मानसोपांशुवाचिकैः धि
या यदक्षरश्रेण्या वर्णस्वरपदात्मिकाम् उच्चरेदर्थमुद्दिश्य मानसः स जपः स्मृतः जिह्वौ
ष्ठौ चालयेत्किंचिद्देवतागतमानसः किंचिच्छ्रवणयोग्यः स्यादुपांशुः स जपः स्मृतः वि
शुद्धश्रवणे निजकर्णगोचरो यमानसः स जपः स्मृतः उपांशुर्निजकर्णस्य गोचरः परिकी
र्तितः निगदस्तु जनैर्वेद्यो यो हि विधीयते जपः शिवः मंत्रमुच्चारयेद्वाचा वाचिकः स जपः स्मृतः
उच्चैर्जपाद्विशिष्टः स्यादुपांशुर्दशभिर्गुणैः जिह्वाजपः शतगुणः सहस्रो मानसः स्मृतः
नेत्रान्ते उच्चैर्जपोऽधमः प्रोक्त उपांशुर्मध्यमः स्मृतः उत्तमो मानसो देवि त्रिविधः ॥

कोप्येनोमयः श्रीनिहन्तोव्यापिहेतवे निर्दोषं मत्तयः अनेनान्तःसंपुटं जपेन्मोक्षि
कहाववत मन्त्रस्यापस्य देवतात्रयवशवामं जपेत् उभयोर्निष्फलं यान्ति भिन्नभा
ण्डेकर्यणा गौतमीये पशुभावे स्थिता मन्त्राः केवलं वर्णरूपिणः सौषुम्नाध्वन्युच्चा
रिताः प्रभुत्वं प्राप्नुवन्ति ते मन्त्राक्षराणि चित्शक्तौ प्रोतानि परिभावयेत् तामेव परम
व्योम्नि परमानन्दबृंहिते दर्शयन्त्यात्मसद्भावं पूजाहोमादिभिर्विना कुलार्णवेपि
मनोन्यत्र शिवोन्यत्र शक्तिरन्यत्र वायुतः न सिध्यन्ति वरारोहे कल्पकोटिजपादपि
जातसूतकमादौ स्यादन्ते च मृतसूतकम् सूतकद्वयसंयुक्तो यो मन्त्रः स न सिद्ध्यति ।
गृहस्तद्दोषहानेन कृत्वा मन्त्रेण यावज्जपेद्धिया सूतकद्वयसंयुक्तं नाममन्त्रं सर्वसिद्धिदः तु
बहुबीजमनोर्देवताया ध्यानेन परमेश्वरि ममवाचं जपेन्मन्त्रं सूतकद्वयवर्जितम् मन्त्रार्थं म
न्त्रचैतन्यं योनिमुद्रां न वेत्ति यः शतकोटिजपेनापि तस्य सिद्धिर्न जायते लक्षबीजा
न्वितं मन्त्रं न दास्यन्ति फलं प्रिये मन्त्राश्चैतन्यसहिताः सर्वसिद्धिकराः स्मृताः चैतन्य
रहिता मन्त्राः प्रोक्ता वर्णास्तु केवलम् फलं नैव प्रयच्छन्ति लक्षकोटिजपैरपि म॰

गो॰
ने स्ता॰
१८

18

योह्वारैकेनेयात्स्कलरूपं प्रथमं भवेत् शतेनसहस्रेणलक्षेणकोटिनाप्येनन्तफलम् हृदा-
यत्र्यपिभेदस्य सर्वोपवर्णनम् ध्यानेनलभ्यते गुणं लोके दोहादिवेशास्य वेश्यति गन्धर्वा-
लिश्चमहस्राजापनेनात्रसशायः सहृद्भ्यातिन ध्यंवंसत्रैश्वतन्त्रसपृष्टे रूपयते प्रयत्ना-
पायत्रपापरूपर्धेनद्व्याते सामसाचेजोवंसत्रमतोलिपाश्रसपूस्म कैमात्कमात्रसहस्र
न्तस्यसिद्धिर्भवेन्नरः अथमूलविधिः पंचरत्नोसेधवर्णोध्यानमेवाग्निलधरःश्व-
समायोहितौयथावनूर्ध्वमध्यमक्रमात् पंचवृत्तानितानिसर्वाणिः श्रुतेर्हृभिःसह ए-
षाभूतविधिः प्राक्ताहितवनानिदत्ता गोतमीय पंचेनपश्चात्क्वानेनरूपसर्वं
येन् देवस्यदोनिमोहसम्भ्रमाशुध्यायत्वांवारिभिः सफलेनोहृमाध्यमपाणायामसमा
चरेत् नपस्यादेजयानेचचिन्तयेचिनपवरेत् शक्तिविशेषंवाम ले नथाच पंचेन
पश्चात्कवानायातनक्रमाराके: नपसर्वथेरख्यावामहस्तेविवत्ताणाः नयानेश्व
हेमश्रीहोमयेनहस्तोशातः नपणांचाभिषेकेचनहस्ताणानेनामते प्रतपहेभोनयोहि
मान्स्नानायिकप्रेपानये अथवामवैश्वानरोणिचहोमादिकमथाचरेत् होमायशंकोस

नन्कुमारीये यद्यप्येवं भवेदस्मिंस्तन्त्रे संख्याद्विगुणो जपः होमो नैवेति नैवं जपः कार्यो होमसंख्या
वृत्तेर्गुणा विशाखादित्रियाणां वरसंख्यात्रिगुणाः स्मृताः वैष्णवानां बहुसंख्याकमेषां
स्त्रीणामर्थे विधिः पर्वणां माघ्रतः शूद्रः स्ववनस्य विधिपूर्वेण शूद्रस्य विप्रभृत्यस्य नम
ग्रामस्थेनाजपः ग्रन्थप्रकाशेन योगिनीहृदये क्रमकर्मणाप्रकाशनाद्विप्राणां हि
ताजपः इतरेषां तु वर्णानां त्रिगुणादि समीरितः इति सर्वविषय एतेन स्त्रीशूद्राणां
होमाधिकारः नष्टाव शूद्राणां शुश्रूषादिकं इष्टकवर्णेषु वर्णानां दायाभिमिति स्त्रीणां होमा-
धिकारेव तन्नलानैस्तिमध्यरोपने होमः कन्या प्रयच्छेत अनेनैव विधिना कन्या वरमा
भोतिवाञ्छितम् अतः स्त्रीणां होमाधिकारः नत्र ब्राह्मणद्वारा तथाचोक्तं तन्त्रे गो-
कारेद्वा बहुत्रामात्मानं लिंगमशिलावनात् ब्राह्मणेनानास्ति च शूद्रस्त्रीवा गलता-
ऋषेरेव इति मन्तारविधानात् तथा स्त्रीणामपि समस्तवैदिककर्मसु शूद्रत्वप्रतिपाद-
नात् स्त्रीशूद्रकरस्पृष्टं वह्निपानसमो मम इति भगवद्वचनात् तथा नारायणक-
ल्पे अथातो होममहामन्त्रसमाप्ति शूद्रयोषितः प्रणवादिस्वधायोमेत्रीन स्त्रीशूद्रपशूनाम

ॐ
नं.मा
११

ते इति सवेश्मीणां शूद्रवद्व्रात्यः सर्वेषां वाहिताग्नीनां जपः तथा चोक्तं त्रातके पञ्चदंग
विहीनेन वर्णस्याहिताग्नीनां जपः केनेयस्य ग्रासित्वं त्र्येनदशाभेन भक्तितः तेचैवदं गौवि
हीनेन तद्धि शाहस्राप्युपातत् तथा गस्य संहिताया म यो हि होमन्त्रशङ्कः स्यात् सजातीया
तर्पणं पिवा नाव स्यात्त्यागपने व्रात्यणागयनेन वा भवेदग्वराने वपुशुस्पृशताक
सर्गीयाश्च व्रात्यणाभोजनमावश्यकमेव उक्तं हि विप्रभोजनमात्रेण व्यंगं साङ्गं भवेत्
वे इति वृद्धावनानततगावेदहिंणेदयाद्गोतनाच्छादनादिभिः गुरुस्येव सान्त्वेणमे
वैसिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् सम्यक्किं ङ्कमे उष्मणं चायोगाणसैनव सर्वं सेव्याच्युताः सिद्धा तितस्य
सार्दान्कुल श्यवि गुरुस्तलांमिदसर्वं सिस्याकृत्तेचुवेदितः एकग्रामे स्थितो नित्यं
नावदेतवेगुरुम् गुरुर्वेवपरेव्रस्ततस्माद्यातेन सर्वेयत् तदेतेन सहतीर्थसमाकृर्यास्मा
यकसमस्तमः स्ववार्सितोक्रमागे वसवाणारि सत्रयत् सिंप्रावबकृ सत्कार्यं सं जेतव
पुभिः सह एवंमिरसवसूसेसापपस्यकल्पेसिन्नान् ग्रणवान्यप्रकारेण शब्दस्य
सिमापे गृहणोकस्पचेदेवी स्याविः ह्वेवमपाशितः तथा सहरागासिंस्यात्ताभिसाचारक

१९

19

स्थितः स्पर्शोद्विसविक्रियर्थेसनपेक्षं त्रमनन्तयोः तयाभावेन यद्वावगणपादकेत्वानाग्र
विष्टदेवमपोषितः यद्गणादिविमात्रानन्तपेक्षं त्रमसाहितः उपवासाभावेन तपेव
ह्रेपणोचस्त्रानाग्रतनमानमः स्पर्शोद्विमविक्रियर्थेननेपेक्षं त्रमसाहितः मद्यमाला
येन इष्टानानाममेकल्पोविमालानन्तपवेत् नावयत्नायिकृकायेयद्वानेनस्तुवि
भवेत् इतिमत्वामत्रसिद्धिर्भवेमवनमणयः यः श्याड्यायुनवोपनयादिमाणमनो
म्यः समवेदेवनाद्दोद्दीपिनेहममनयमयः इति मनन्क्रमाणेपववनानपस्यावग्रणक
ने वस्तनस्वेश्यावग्रग्रश्वगणविषयामिदम् तथाहिश्यावेग्रग्रश्वगणेयदिग्रहणम
वेत् नदाश्याडानुरोधेननपनेवमनेनमः पवेन्न्याविपग्रश्वगणविशेषावक्रवाः
इतिमदेवममेननयम योगिनोहृदये कल्याक्षविधिनामत्रोऽर्थपोड्यामसमाहितः य
थवानदृशाणेनक्रमाड्यामादिकवेत् गोपालमत्रनपोणेहाममममसंध्याने तथा
गोपालमत्रश्चनयोणेहोममंख्यया वर्णानामितृमर्वेषामित्यागमविदेविदः तद
नेमहतोप्यनोऽर्थयाद्वादशाणानावणम नेत्रानवे ननोमत्रयोम्मत्रार्थयाहेममप्नोव

ॐ
तं सा०
२०

20

येन एवं च मंत्रसिद्धिः स्यादेव तावच्छ्रमोदीति यद्यपि पुरश्चरणपदं पंचांगपरं तथापि जप
होमतर्पणाभिषेकविप्रभोजनम् पंचांगोपासनालोके पुरश्चरणमिष्यते तथापि
ग्रहणे तु पुरश्चरणपदं जपमात्रपरम् सूर्योदयं समारभ्य यावत्सूर्योदयावधि इत्यादौ
दर्शनात् तत्र होमादेरभावात् नहि कस्य पुरश्चरणे होमादीति चेत् वचनादेव तत्रापि
तत्पुरश्चरणस्य पंचांगत्वात् सर्वत्र तदेवस्यादिति वाच्यम् ग्रहणे पुनस्तदुह्यात्मक
धकस्यात् किंच ग्रहणे होमादीति यमात्राभावे होमादि ग्रहणपुरश्चरणे होमादिवि
धानेन प्रकृतीभूतपुरश्चरणानन्यतावबोधनाय अतएव पंचांगस्वरूपपुरश्चरणाकृ
तेरुक्तप्रयोगोप्यधिकार इति प्रकटीकृतम् न त्वकरणे पुनः केवलजपमात्रपुरश्चरणा
नोयधिकार इति सर्वसंमतम् पुरश्चरणकालस्तु वाराहीये वह्नात्तु कृते वशुल्लप
तेऽष्टमेऽह्नि आरभेत पुरश्चर्यां होता सवनात्परे तु ग्रहणे च महातीर्थे न कालमवधा
रयेत् अथ पुरश्चरणप्रयोगः तत्र तावदूर्ध्वमः पवित्रग्रहकृत्वा पुरश्चरणप्राक्कालीयदिवसे
नौतारस्केविधायविदित्वचवर्दिवकोशाभाकोणपद्मयदेतेचवनवश्रमाहारादिविहा

योपरि कल्पयेत्तैरेव बहूमैव क्षात्रगणोमंडपे विधायपकमंत्रं कुर्यात् ततः पूर्वादितेषा
नादिकं विधाय शुद्धसान् अश्वत्थोडुंबरप्लक्षाणामन्यतमस्य विनोत्तमा त्रादशाकी
लकोवैदिकाया ॐ येचात्र विघ्नकृतो भो भूविविरिव्यतविरताणः विघ्नभूतास्थे येवात्र मे
ममत्रस्यासिद्धिषु मयैतत्कीलितेनैते पतिस्यणोविदूरतः अपसर्पन्तु ते सर्वे निर्विघ्ना
सिद्धिरस्तु मे ऽनेन अस्त्राय फडिति मंत्रेण अस्त्रेणेशानाभिमंत्रितेन दशदिक्षु नि
खनेत् ॐ नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फडिति मंत्रेण अस्त्रमंत्रेण सर्वादिक्षु मणोइन्द्रा
दिलोकपालान् पंचोपचारैः पूजयेत् तथाच शल्यतेवादिकगणा कुर्यादिमिप-
विग्रहम् तथाचात्रात्मकर्मत्रस्य शरणोसिद्धये ममेयं पूजा नेमि सिद्धिमंत्रोयं सिद्धोनाभि
ति तथाचतगणानावपिक्रोणाक्रोणाश्रममणापिवा आहारार्दविहारार्थनावना
भूमिमाक्रमेत् तीराहृताङ्कवाकीलान् नवमंत्राभिमंत्रितान् निखनेत् दशदिक्षा
गेतेषु तेषु पूजयेत् लोकपालान्वतेलेशगधाद्यैः पूजयेत्तथा: तेनाम ध्यक्षा
नेतेचपालेवास्तोपोमहन्यसर्वविघ्नविनाशार्थंगणपतिं पूजयेत् यथा ॐ गंग

ॐ
ने सा
२१

21

स्यायमुकगोत्रोमुकदेवशर्मामुककर्तव्यामुकमंत्रपुरश्चरणाकर्मणोविघ्ननिरासार्थं
गणेशपूजनमहंकरिष्येइतिसंकल्प्यवैदिकमंत्रैःपंचोपचारैःसंपूजयेत् ततःक्षेत्र
पालादिकंतत्रस्थंनैवेद्यैर्विधिवत्ततः तेऽभ्योबालकनामानंविघ्नराजंसमर्चयेत् दिक्पालि
भ्योबलिंदद्यात्ततः तेषुसमावेशात् ततोमातृभक्तादिनाहूतदेवताभ्योबलिं
दद्यात् ततः श्वेतोदकमादाय दूरस्थानानिवासिनः मातरोपग्रहभूताख्यगणाश्चये
नघश्चये विघ्नभूतास्सुपर्यायान्येविविदिहसमास्थिताः सर्वेतेप्रीतमनसःप्रीत्या
गृह्णन्त्विमंबलिमित्यनेनाष्टदिक्षुभूतेभ्योबलिंदद्यात् ततोगायत्रींजपेत् तत
श्च प्रातःस्नानांगगायत्र्याःसहस्रसंख्यंतोजपेत् स्नानांतानंस्यापापस्मलयार्थंप्रश्च
मतंतः इतिविद्यापराचार्यैः यत्र प्रातःस्नानांगसावित्र्याश्चसहस्रंजपेत् तता
तःपुनरस्यतत्पापशमकया ॐ अद्येत्यामुकगोत्रःश्रीअमुकदेवशर्माहंस्नानांत
पापक्षयकामोहोमसमहंसमासविद्रोजपमहंकरिष्ये ततःउपवासमहंविधास्ये
त् ततःपरदिनेउषसिस्नानादिकंविधायस्वस्तिवाचनपूर्वकंसंकल्पंकुर्यात् वि

२१

स्वः अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्रीअमुकदेवशर्मा ज्ञानाज्ञानपापक्षयकामो अमुकदेव
तायाअमुकमंत्रसिद्धिप्रतिबंधकाशेषदुरितक्षयपूर्वकेनतन्मंत्रसिद्धिकामो यावदस्य
यावत्कालेन मेस्यात्तावत्कालम् अमुकमंत्रस्य यथाशक्त्या जपहवनतर्पणान्त
राभिषेकनहवणाशब्राह्मणभोजनरूपपुरश्चरणमहंकरिष्ये इति संकल्प
मंत्रशुद्ध्यर्थं प्राणायामं कृत्वा स्वांस्वां मुद्रां बद्ध्वा स्वस्वपटलोक्तक्रमेण देवतां सं
स्थाप्य पीठे पूजयित्वा हृदये ध्यात्वा प्रातःकालमारभ्य मध्याह्नपर्यन्तं जपं कुर्या
त् ततो होमः ततस्तर्पणम् जलाभावे तर्पणं ततः ॐ यां तो पीठे शुद्धिमिश्रितैः
तोयैरेवं समाचारेणयावैरुद्रकात्मनः सहस्रविधिपूर्वकं जपात्परिवारसमन्वितेन
एकैकमंत्रेलिते यत्परिवारात्मकस्तर्पयेत् ततो होमान्तरं प्राशनं तर्पयेत् देवताम् तर्प
णान्तस्नानप्रकारेणैव कृत्वा अभिषेकवाक्यान्तं मो मूलमंत्रेणामुकदेवताम
हमभिषिंचामीति कलशामृतयात्मम् आत्मानमभिषिंचेत् तथा च तेमातेमन्त्रमा
त्रापतदेते देवताभिध्यान् द्वितीयानाम हपश्चादभिषिंचाम्यनेन तत अभिषेकम

मूर्धानं नैवेद्यः ॐ भाल्यमहद्या शक्तिर्विधे मंत्रेणैनाम उच्चार्य स्थिरामीति नमः पदं
मिति मौलं नेत्रे मलानेनाम वोच्चार्य स्थिरामीति नमः पदम् नेत्रा दक्षिणा अथ ग्रह
नैवेद्यमकदेवताया अमुककर्म अस्य पूर्णस्त्र्याणकर्मणः साङ्गतार्थं दक्षिणामिदं काञ्च
नं यथाशक्ति नामगोत्राय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे नेनो शक्तिदानं धारणं ॐ पान यत्नाशक्तिः
नैवाकृद्रपाकृदयजनेनमम नत्तस्यैवमाकृद्रमत्तभाष्करस्य प्रमादेन: अथ ग्रहणा
पूर्वस्त्र्याणसंकल्पः तथा ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रा अमुकदेवशर्मा अहं एतेर्दिवाक
दैत्तिणाकरेवा अमुकदेवताया अमुककर्म तृप्तिर्द्विकामो ग्रामादि विसृष्टि पर्यंतमग्र
कर्मत्रस्य जपहूतपूर्वस्त्र्याणमहं करिष्ये इति संकल्प्य जपेत ततोहृतेनसयदि देवा॰
ह्वानादिके विधाय ॐ अद्येत्यादि अमुककर्मत्रस्य कृतेन तदहूणकालेनयस्तल्यकर्म न
दशांशहोमत्तद्दशांशतर्पणं तद्दशांशाभिषेक तद्दशांश ब्राह्मणभोजनकर्म एपः कर
करिष्ये इति संकल्प्य होमादिकं कुर्यादिति दक्षिणादिकं तत्पूर्ववत् अथ ककर्मवक्ष
म दीपस्थानसमाधिमपहृतनकर्मफलप्रदम दीपनेप्रकाशाय तद्दीपस्थाने तद्दयाने

ॐ.
त.स्मा.
२३

23

नीवनेन हृदाहृतम् मंत्रवर्णान्समालिख्य ताडयेच्चंदनांभसा प्रत्येकं वायुबीजेन सर्वे
वन्ताडनं मतम् विलिख्य मंत्रवर्णांस्तु प्रसूनैः करवीरजैः तन्मंत्रवर्णसंख्यातैर्हन्या
द्रेफेण बोधनम् तन्मंत्राक्षविधिना अभिषेकः प्रकीर्तितः अश्वत्थपल्लवैः सि
चेन्मंत्राणि संस्थाप्य संचिन्त्य मनसा मंत्रं सुषुम्नामूलमध्यतः ज्योतिर्मंत्रेण विधिव
द्दहेन्मलत्रयं यतो तारव्योमाग्निमनुयुग्दण्डी ज्योतिर्मन्त्र ईरितः मन्त्रः तारः ओंकारः दी
र्घानुस्वारः व्योम हकारः अग्नी रेफः स्वाधीनं कुशतोयेन पुष्पतोयेन वा तथा तेन मंत्रे
णविधिवद्दाप्यायनविधिः स्मृतः मंत्रेणाम्बुविन्दुना तेन तर्पणं तर्पणं मतम् मधुनाश
क्लिमंत्रे तेन वैस्मवेवेद्रमनलैः पूर्वहूतेन तर्पणात्समुदीरितम् अभिषेके यिन
या तारमायारमायोगाद्दीपनं समुदाहृते जपमानस्य मंत्रस्य गोपनं त्वप्रकाशन
म् संस्कारा दश संप्रोक्ताः सर्वतन्त्रेषु गोपिताः यान्कृत्वा संप्रदायेन मंत्री वांछितमाप्नु
यात् मलत्रयं मंत्राणामाणवं मायिकं कार्मणम् मायिकं मायया बद्धं कार्मणं
मलम् आणवं तन्तुयत्तेयेनिहितं मलत्रयम् तारमायारमाबीजयुक्तेन मंत्रमुच्चारे

तारमायारमायोगहृति ॥

२३

रणानेनेपेविरमधेः तथाविष्णुसारे नानामापायमावीजसुद्विनेननजेपन्मवम् शतमष्टोत्त

रं वैवदीपयेन्मायकोन्नमः अथकलावतीदीक्षाप्रयोगः तत्रशिष्यः हवेमुपोषितः

कृतनित्यक्रियः स्वस्तिवाचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात् यथा ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्र

ः अमुकदेवशर्मा धर्मार्थकाममोक्षप्राप्तिकामः अमुकदेवतायामन्त्रदीक्षाः अमुकमन्त्र

दीक्षामहं करिष्ये इति संकल्प्य गुरुं वृणुयात् तद्यथा ॐ साधु भवानास्तामित्यासने ॐ

अर्चयिष्यामो भवन्तं ॐ अर्चय ततो गन्धपुष्पवस्त्रालंकारादिभिः गुरुमभ्यर्च्य दीक्षा

गुरुत्वेन गृहीतव्यं वृणुयात् विमुः ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रः अमुकदेवशर्मा अमुकदेवताया

मन्त्रदीक्षा अमुककर्मदीक्षाकर्मणि अमुकगोत्रं श्री अमुकदेवशर्माणं पूजितं पाद्यादि

भिरभ्यर्च्य गुरुत्वेन भवन्तमहं वृणे ॐ वृतोस्मीति प्रतिवचनम् यथाविहितं कर्म

कुरु यथाज्ञानतः करवाणीति प्रतिवचनम् ततो गुरुराचमनं द्वारदेशमासाद्य

कुर्यात् तद्यथा वामे त्रिकोणमण्डलं विदधीत बिल्वे विलिख्य ॐ आधारशक्तये नमः इति गं

धपुष्पफडिति निर्मितेणपात्रेप्रक्षाल्यमाधारमन्त्रेण पायसमनमः इति स्मृत्वा क्रों इति अंकुश

ॐ
नं सा.
२४

शुद्धयामस्यैमेंइलांछ्रेगेवघसुनेवेन्यादिनातीर्थमावाह्य ॐ इतिनं घशुष्याद्वितियुधेव
मद्वारस्थेॐ इति ग्रहपादशापावुजस्वा फडितिनजलेनद्वारमभ्युक्ष्यद्वारस्थेनाम
माचेत नघाव त्रिकोणाह्वन्नमबिंबमुद्दलेवचेयमनः आधारशक्तिमंमसनत्राथ
देविनित्तिपत ग्रहेणपाद्रेमेशाय हन्मेत्रणग्रहस्येन निहितमेधमावाह्यगाथा
द्वीप्यणावेनत्तदर्शयेद्वनमुद्रावेलामामान्याधीमिदंस्स्वनम मेत्रेयग्रणावेनेवमामाम
ध्यामिदंस्स्वनम इतिगानमीयववनान ग्रहपाग्रणावनपः विशेषाध्यमर्घादर्शना
नद्रुपमादौनदशपानदर्शनेनघ्यादर्शनात फडितिजलेनद्वारमभ्युक्ष्य द्वारस्थेनांकु
धान् नघाङ्घ्रौर्थं ॐ विघ्नेशाय नमः अथः कोणद्वये ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॐ सरस्वत्यै
नमः इति णपालोपा ॐ विघ्नाय नमः वामपालोपा ॐ वक्रतुण्डाय नमः नघाः पा
र्श्वे ॐ गंगायै नमः ॐ यमुनायै नमः देहल्यां अस्त्राय नमः इति सजेपसुध्याहेणा अ
शोकस्थत ॐ ह्रां देवताभ्यो नमः इत्येतन्मात्रे विघ्नादिसमादिश गणेशं लेत्रपालवव
टुकयोगिनीनघा गंगायमुनौ बेवलक्ष्मी वाणीनतायजेत वेसवतनेदस्त्नेदश

24

वेदोक्तबलपक्षेच प्रवेशोमहतामावह्नमुद्रोविघ्नैर्वेलवाः श्रणावादिनमौनेनेन्ताममेत्रेणाहूत
येत् ततोदीप्तगणपदम्पुरस्संखामशणावास्थापात् देविगणेशकोपयेत् मडगानःप्रविश्य
नैकेत्या ॐवास्तुपुरुषायनमः ॐब्रह्मणेनमः ततोदेवतामेत्रेणादिव्यदृष्ट्यावलोकयेत्
दिव्यान्विघ्नान्स्मन्त्रायेन्नास्त्रायफडितिमलेननानविल्लंगाविघ्नान्नास्त्रापवासमपान्सिवात्त्रय
णेमान् फडितिमन्त्रमाविकाणानाशय ॐअपसर्पन्तुतेभूतायेभूताभुविसंस्थिताये भू
ताविघ्नकर्तारस्तेनश्यन्तुशिवाज्ञया इत्यनेनविकिरेत् तथाच लाजाचन्दनसिद्धार्थभस्म
दूर्वाक्षताकुशाः विकिराइतिसंदिष्टाःसर्वविघ्नौघनाशकाः ॐश्रीं श्राणायास्त्रिककमलासना
यनमः इत्यासनेसम्पूज्य आसनमन्त्रस्य मेरुपृष्ठऋषिः सुतलंछन्दः कूर्मोदेवता आसनेप
विग्रहेविनियोगः ॐपृथ्वित्वयाधृतालोकादेवित्वंविष्णुनाधृता त्वंचधारयमांनित्यंपवित्रं
कुरुचासनम् इतिपवित्रा स्वस्तिकादिक्रमेणोपविश्य तथावतेषानेव आद्येविघ्नसमस्ता
दिप्रसारासनम् अथवा आसनेस्थितविघ्नावनाश्येच्छीः ततःपञ्चगव्येनसंप्रोक्ष्य
येत् तथासनमपि पंचगव्येनततः स्नातःदृष्टपवित्राधयेत् पंचगव्यप्रयानेनतत्रैव पल

ॐ
ने. सा.
२५

25

मात्रेण दण्डभागे तोमस्त्रेणावीरक्षणे हृतेन पलमात्रेण साज्ञेमपं नेोलकद्वेदयि प्रक्षेत ।
मात्रेण सास्वगाथो मिंदस्मृतम् अथवा पंचगव्यानां समसेो मासारक्षणे मूलमंत्रेण संमश्च
नैवेद्यविशोधयेत् नेनमंत्रेण शुद्धास्मनवेपात्रितं तेनम् सर्वतिणामाणस्ताद्दक्षा
णिवामस्मृवामितोशुद्धणंकुमस्यात्यहस्त प्रवालेनार्घ्यपात्रेण तत्सहस्त्यापयेत् सर्वेद
तेहस्तप्रदेशपाश्च पुरोऽञ्जलिर्भत्वा वामे गेणपतये नमः परमगुरुभ्यो नमः परापरगुरु
भ्यो नमः दक्षिणभागे दुर्गायै नमः मध्ये स्वकदेवतायै नमः तथाच कृत्वाऽञ्जलि
पुष्पंभूत्वा वामपादकन्नेयेपनेनेन गन्धवपरमान्दिवधारणेतत्था दक्षिणेपिणार्यावस्य
स्थिदिवि भावयेत् ततः फडिति मन्त्रेणाभाष्य पुष्पाभ्याकरांस्त्वमान्ते ऊर्ध्वतालत्रयं द
त्वा कलिकायाविघ्नेषुधर्माण ततोश्व सितिजलधारायाविह्निप्राकारं चिन्तयेत् ततोथ
तशुद्धिः ततो मातृकान्यासः ततः प्राणायामः ततः पीठन्यासः ततः ऋष्यादिन्यासः त
तो मन्त्रन्यासः ततो मुद्राप्रदर्शनम् ततो ध्यानम् ततो मानसी पूजा ततो शंखस्थापनम् ॥
तथाच वामे त्रिकोणमण्डलं कृत्वा तत्र त्रिपादिकामाधाय फडिति मन्त्रेण प्रक्षाल्य तदुपरि श

२५

स्थाप्य नमः इति मंत्रेण गंधपुष्पाक्षतान् हूं वौषट् तत्रैव निक्षिप्य विमलजलेन क्षं लं हं सं षं शं

वं लं रं यं मं भं बं फं पं नं धं दं थं तं णं ढं डं ठं टं ञं झं जं छं चं ङं घं गं खं कं अः अं औं ओं ऐं एं ॡं

ऌं ॠं ऋं ऊं उं ईं इं आं अं इत्यनेन मूलेन तु वह्निस्थापनं तथा च गौतमीये मं वह्निमंडलाय द

शकलात्मने नमः त्रिपादिकायां अं सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने नमः पात्रे ।

उं सोममंडलाय षोडशकलात्मने नमः इति जलं समभ्यर्च्य ओं गंगे च यमुने चैव गोदा

वरि सरस्वति इत्यनेन अंकुशमुद्रया तीर्थमावाह्य अमुके इहावह इह तिष्ठ इति

स्वहृदयाद्देवतामावाह्य लक्ष्मीबीजेन कामबीजेन इति गालिनीमुद्रया प्रबोध

यित्वा तज्जलं वीक्ष्य पुनः गायत्र्या सकलीकृत्य गंधपुष्पाभ्यां नमः इति तत्र देवतां संपूज्य

नं तु पवित्रमनेन मुद्रया संरक्ष्य यत्नतः पात्रमूलमंत्रं सप्तधा जपेत् तथा च गौतमीये गंध

पुष्पैः समभ्यर्च्य हृल्लेखास्वाहया धामयान् जपेत् अष्टकृत्वा जपेन्मंत्रं ग्रंथिं बद्ध्वा मालिनीन्या

सेन अष्टकृत्वा स्पृष्ट्वा तेन देवतां परम तेनाद्येन तिमंत्रेण तेन मुद्रा प्रदर्शनीया मंत्र

मस्मान्निक्षिपेज्जलं प्रोक्षणीपात्रे निधाय तेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्षयेत्

ॐ
नै सा०
२६

लमं ... ेण पीठन्यासक्रमेण गात्रेषु धर्मादीन् न्यसेत् तद्यथा दक्षिणांसके ॐ धर्माय नमः
वामांसके ॐ ज्ञानाय नमः वामोरौ ॐ वैराग्याय नमः दक्षिणोरौ ॐ ऐश्वर्याय नमः मुखे
ॐ अधर्माय नमः वामपार्श्वे ॐ अज्ञानाय नमः नाभौ ॐ अवैराग्याय नमः दक्षिणपा
र्श्वे ॐ अनैश्वर्याय नमः हृदये ॐ अनन्ताय नमः ॐ पद्माय नमः ॐ अं अर्कमण्डलाय द्वादश
कलात्मने नमः ॐ सौः सोममण्डलाय षोडशकलात्मने नमः ॐ रं वह्निमण्डलाय दशकला
त्मने नमः सत्त्वाय नमः रजसे नमः तमसे नमः आं आत्मने नमः अं अन्तरात्मने न
मः पं परमात्मने नमः ह्रीं ज्ञानात्मने नमः ततो हृत्पद्मस्य पूर्वादिके केसरेषु पीठशक्ती
र्मध्ये पीठमन्त्रं न्यसेत् ततो हृत्पद्मे मन्त्रदेवतां नैवेद्यविधानेन गन्धाद्यैः सम्पूजयेत् तत्र
प्रोक्तेन विधिना न्यासक्रमेण देहशुद्धिं धर्मादीन् सम्पूजयेत् पुष्पाद्यैः पीठस्थं तन्मन्त्रं
सम्पूज्य विधानेन नैवेद्यं पाद्यमर्घ्यं आचमनीयं च दद्यात् ततः उत्तमाङ्गे हृदये मण्डलाधार
पदं सर्वाङ्गेषु मण्डलेन पञ्चपुष्पाञ्जलिं दद्यात् यथाशक्ति मन्त्रं जप्त्वा गन्धादिना जपं स
मर्पयेत् तथा चोक्तं विधौ पञ्चकृत्वस्तु मूलेन दद्यात् पुष्पाञ्जलिं मन्त्रवित् ॥

२६

उक्तेमार्गेहृदयाधारपद्मेसर्वांगकेकृमात्‌ सर्वमेतद्विशोध्यांपीयात्रेस्यनजलेनविदध्या
त् ततःशोध्यणात्मानंसंयेविसृज्यपृथ्वीव्नसंपूज्ये बहिःपूजामारभेत तत्रवहुमाणा।
प्राधेयोजसर्वेतोभद्रमंडलायाः स्वतमभिमंडलेषुजयेत् ॐमंडलायनमः इतिमंडलं
संपूज्य शालिभिःकर्णिकामध्यमापूरयेत्तदुपरिवितंडुलानास्तीर्य तेषुदर्भानास्ती
र्य विष्टरंवातनमध्येतनइयेत्स्यसेन ततोमंडलेयतः संपूजयेत् तद्यथा॥
पीठमध्येआधारशक्तयेनमः कूर्मायनमः इत्यादिपीठमंत्रेणतत्तत्पदंवलाकृपी
ठसंज्ञाकुर्यात् ततोमंडलेआदित्यायनमः पूर्वादिषुनमः इत्यादिवर्णमालावर्क
दशकलाविन्यस्यपूजयेत् ततोहेमादिविरचितंकुंभफडितिप्रक्षाल्य वेदनाशक
कूर्चैर्धूपयित्वाविश्वाणान्मकतंतनासेवेष्ट्य ॐकुंभायनमः इतितदुपरिप्राप्या
संपूज्यविष्टरादौतनवरत्नानिमंत्रिणप्रणवमंत्रेण कुंभपीठयोरैक्यंविभा
व्यपीठेस्थापयेत् गोतमीयकुंभमुद्रियानेन हेमसौष्यनयानात्रमातिकवाल
णांकितः विशाणकोनकुवीतकृतान्निष्फलमाप्नुयात् षडिंशोदशलंकुंभविस्त

ॐ
ने. स्रा.
२३

नेत्रेति मालिनम् घोरशंखाह्रदशेवापिनतेनात्मनेनत्रकायपेन ॐ भेश्चादत्तिणपेन केअं
नापिनेनमः इत्यादिहृदयाद्यंगकलाविन्यस्यमेहरुजपेन ततः लीवक्रुमकपायेनणप
लापान्तम्भेवनवा नीर्णोदकैवोककैश्वरगंधपुष्पैर्ह्वनिगिसेते: आत्मानभेदेनविधिव-
न्मानृकाप्रतिलोमतः जपेन्मूलमन्त्रेनतहृदंपेद्दवनाथिया ततश्रद्धस्याऽरनादिषो
डशाकलाजनेनेनृपाद्दित्तिणपनविन्यसेत ॐ अस्त्रायेनमः इत्यादिनामहज्ययोवा
नैवेद्यकषायादिद्वेगामृत्यंगधाष्टकविलाउतनिसिजनेनसकला: कलाश्रावा-
ह्ययेजयेत गंधाष्टकचत्विविधम शाक्तिविष्णोश्चावान्मकम तत्रशाक्तदशपा चंदना
गुरुकर्पूरोवालकुंकुमरोचना जटामांसीकोपयुताशाक्तं गंधाष्टकं विदुः चंदनागु
रुह्रीवेरकुष्ठकुंकुमसेव्यका: जटामांसीमुरमेतिविष्णोर्गंधाष्टकं स्मृतम् चंदना
गरुकर्पूरतमालजललकुंकुमम् कुशीदकुष्ठसंयुक्तंशैवंगंधाष्टकस्मृतम अस्मा-
थः चंदनागुरुकर्पूरहृलशारीकुंकुमरोचना जटामांसीमुराविपालाश्च तिप्रान्तौगं-
धाष्टकम् चंदनागुरुह्रीवेलकुष्ठकुंकुमसेवतबोरागमलनटामांसीदेवदाकुशीतिवि

27

लोमेयाष्टकम् वेदनागककुंभसनमालबालकं कुंभसकं वेदनकुहमिमिनिषेवं गयाष्टक
म् गयाष्टकेनोद्धृतं पञ्चक्रियाविसर्गाय वामकम् ततो देवं वह्निं दशकलाः पूजयेत् तथा
था वह्निं धूम्रार्चिरादिदशकलाः स्वाङ्गकं तत्र हृतिहृतं हृसति यथा भवेत् तथाऽमल
मन्त्रेणाभुक्तिलाभेनाजपेत् मन्त्रेश्वरं मन्त्रं ध्यायेत् ओं सोऽग्निप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् त
था यथा ओं ह्रीं ह्रीं हंस धूम्रार्चिरादीनां वह्नेर्दशकलानां प्राणाः इह प्राणाः ओं धूम्रा
र्चिरादीनां वह्नेर्दशकलानां सर्वेन्द्रियाणि एवं ओं धूम्रार्चिरादिवह्नेर्दशकलानां वा
ङ्मनश्चक्षुः श्रोत्रघ्राणप्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वाहा इति प्राणान् प्रतिष्ठा
प्य गन्धादिभिः पूजयेत् ओं धूम्रार्चिरादिवह्नेर्दशकलाभ्यः पाद्यं कल्पयामि नमः इत्यादिना पा
द्याद्युपचारैः संपूज्य प्रत्येकं तु पूजयेत् तद्यथा यं धूम्रार्चिषे नमः रं ऊष्मायै नमः लं ज्व
लिन्यै नमः वं ज्वालिन्यै नमः शं विस्फुलिङ्गिन्यै नमः षं सुश्रियै नमः सं सुरूपायै नमः
हं कपिलायै नमः लं हव्यवाहायै नमः क्षं कव्यवाहायै नमः प्राक्स्वेन्मनुस्त्रकमावाह्य
पाद्यादिभिः संपूज्य तोयाद्यैर्दशकलाः सर्ववर्णवाहनादिकं कुर्यात् पूजयित्वा वक्ष्ये

ॐ
ने मा
२८

केष्वङ्गेषु न्यसेत् तद्यथा कं अमृतायिन्यै नमः खं विनायिन्यै नमः गं फुल्लमालायै नमः घं पद्मश्रियै न
मः ङं नेत्रज्वालिन्यै नमः चं धर्मरूपिण्यै नमः छं छन्दोमायायै नमः जं भोगदायै नमः झं कान्तिविष्णा
यै नमः ञं मणिबोधायिन्यै नमः टं दधाविण्यै नमः ठं हृल्लेखायै नमः इति शैवेष्वङ्गेषु न्यसेत् श
क्तेषु तत्त्वेष्वङ्गमाबाह्यकं न्यसेत् तद्यथा यथानेत्र कर्माया याबत् ऊर्ध्वरेखावृत्तान्तं द्वादशान्तं गिरा न
तः चतुःसप्ततिर्नाड्यो दशकलाः शाक्तप्रतिष्ठादिकेषु न्यासं विन्यसेत् तद्यथा
अं अमृतायै नमः आं आनन्दायै नमः इं इच्छायै नमः ईं ईशान्यै नमः उं उग्रायै नमः ऊं ऊर्ध्वायै नमः
ऋं ऋद्ध्यै नमः ॠं ॠषिण्यै नमः लृं लम्बिकायै नमः ॡं लृंकायै नमः एं एकान्तायै नमः ऐं ऐश्व
र्यै नमः ओं ओजायै नमः औं औग्रदायै नमः अं अम्बिकायै नमः अः अर्धेन्दुमत्यै नमः शाक्तेष्व
ङ्गेष्वङ्गमाबाह्यकं न्यसेत् ततः पञ्चाशत्कलाः स्मृताः यथा स्थूलादिकं वर्णदशक
लाः पूर्ववत् शाक्तप्रतिष्ठादिकेषु न्यासं न्यसेत् तत्रैव कं करालायै नमः खं खड्गायै नमः
गं गर्भायै नमः घं घर्मायै नमः ङं ङकारायै नमः चं चलायै नमः छं छत्रायै नमः जं जम्भिकायै नमः
झं झिंझ्यै नमः ञं ञिकायै नमः शाक्तेष्वङ्गेष्वङ्गमाबाह्यकं न्यसेत् ततः हंसः शिवविग्रहं स्मरेत्

२८

28

त्तिसमेतेनावेदितंबदोनिष्पिईमेणमग्न नृसिंहं समहितसमेत्तोममसद्भागोजाश्वजनाश्वदि
नाश्रमेनूहन इति मन्त्रावाहनाव्यपूजयेत् ततो मध्ये दिटत्तवर्गाद्रूपाकला: सूर्यवन्ना
नमोति हौदिके कूज्ञावपूजयेत् श्रेणकेन टत्तवायेनमः वेपालिन्यैनमः ईशानायेनमः
ह्रैयस्वर्यैनमः तारायैनमः नकामिकायैनमः यवर्वदायैनमः दक्षाणिन्यैनमः धूम्राय
नमः नंदीचीयैनमः प्राकरत्यन्यकमावाह्यपूजयेत् ततः प्रतद्विष्णुस्तवनवीर्येण
मृगोनभीमः कुचरोगिरिष्ठः यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिवि
श्वा इति मन्त्रावाहपूजयेत् तथाचमे प्रतद्विष्णुस्तवनवीर्येणमृगोनभीमः कु
चरोगिरिष्ठः परततः गामिगिरिष्ठः परत्तोलिवित यस्योरुषुत्रिषुरूपेवततोविक्रमणे
ष्वधिक्षियंतिभुवनानि इति विष्णुपदं समभ्यर्चे ततः नीलनागाद्रिपवर्गाद्रूपाकला:
सूर्यवनपूजयेत् पनीलाय्यैनमः करोद्रेनमः भूमयायैनमः भूतिदायैनमः मेनदायैन
मः यत्नपायैनमः देवक्रोधिन्यैनमः लक्ष्मियायैनमः वननत्काशिण्यैनमः ध्रोरस्यैन
मः प्राकरत्यन्यकमावाहनायादिभिः पूजयेत् ततः त्र्यंबकेयजामहेसुगंधिंपु

ॐ
ने मा.
२५

29

शिवर्येनमः उंओंकारकामिवर्वंधनान्तमूर्त्योमैत्तीयमामृतान् इति जन्मावाह्य पूजयेत् ततः पी
नादिपञ्चवर्गपञ्चकलाः प्राणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा वाह्यपाद्यादिभिः पूजयेत् यथा घं पी
नायेनमः संसद्योजातायेनमः ह्रं अकरुणायेनमः लं अमिनायेनमः तं अनंतायेनमः शान्तं षे
त्यात्मकमावाह्य पूजयेत् ततः तत्त्विमाः पञ्चपदेमित्यादि जपमात्पायविन्नावाह्य पूजये
त् ततो निवृत्त्यादिस्वरषोडशकलाः स्वंवन्याणप्रतिष्ठादिकं कृत्वा वाह्यपाद्यादिभिः
पूजयेत् तद्यथा अं निवृत्त्येनमः आं प्रतिष्ठायेनमः इं विद्यायेनमः ईं शान्त्येनमः उं अं
बिकायेनमः ऊं दीपिकायेनमः ऋं रेचिकायेनमः ॠं मोचिकायेनमः लृं परायेनमः ॡं
सूक्ष्मायेनमः एं सूक्ष्मामृतायेनमः ऐं ज्ञानामृतायेनमः ओं आप्यायिन्येनमः औं व्यापि
न्येनमः अं व्योमरूपायेनमः अः अनंतायेनमः शान्त्यातीत्यात्मकमावाह्य पूजयेत् ओं न
हि प्रसोविपाणप्रेवानागत्वासस्सोमिषतेविन्यायेन्यवमपदम् विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्व
ष्टा रूपाणि पिंशतु आसिंचतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते गर्भं धेहि सिनीवालि गर्
भं धेहि सरस्वति गर्भं ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजौ इत्यावाह्य पूजयेत् ततः कला

न्मकेनांकं रविंसुक्ताप्यंॐभंनितिपेन् ततोः स्थाप्यपनसमूलनपल्लवैर्विद्रवलीवैष्टिते
कलशहस्तेन उद्याङ्ग्भवक्रोपिधाय तस्मिन्वक्रेसफलान्तनेचपकैकलशहस्तफले उ
द्ग्रासाप्यपेन् ततॐभंनिर्मलतामयुग्मेनसवेष्टमलेनॐभमूर्तिसकलस्यष्टपाकं
नृपदेवतानायानानस्यामावाहयपूजयेन् मूलमन्त्रमन्त्रा यांः न्मकरहावहरहनिष
रहसोत्रिर्यदेहिरहसन्निरुध्यसहस्रावाहनादिकंकृत्वाॐसिन्यवयमहेवनागेष
श्रीगन्यासंकृत्वा वामितियेतन्मुद्रयाश्यमृतीकृत्य परमीकरणंॐपयान् नृतस्थापा
प्रतिष्ठादिकंकृत्वा षाड्शोपचारैः पूजयेन् श्यव्यादिपात्रेनियमस्तुगोतमीय श्यव्यै
स्त्रीणिपात्राणिपात्र्यस्यापियथेयंभवेत् तेषकायमनोयानिपात्राणिचविभागशः
तथाकरणाद्देवत्यादेकमेवप्रशस्यते सामान्यविशेषार्ध्यादयम्नायपकत्वम तथा
वनवरोलेश्वरःपकपात्रेनॐबीतयदि मातान्महेश्वरःमेत्रः पद्मोत्तुवायाति आपदः
स्थपरेपदे रहलोकेदीर्घहमानन्तेस्थनरकेवगेत् तथावरावर्वभट्टःवरेकालीवैर
तेननपात्रकारयेद्बुधः सर्वेरेवयपत्रमालावुःश्रावमयपात्रेनौविना मूलमन्त्राध्यपत्रमाये

ॐ
ने सा
३०

अमुकदेवतायै नमः इति पाद्यं वृषे पतस्यपामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्ताभिधीयते नम पल
दद्यामनुकदेवतायै स्वाहा अर्घ्यं दिशेत्तेनमूर्ध्नि शिवोमे त्रेणादेशिकः इति वचनात्
स्वधामेत्रेणाचमनं दद्यादाचमनीयकम् इत्यत्र स्वधापदप्रयोक्तृत्वेन स्वधाशब्देनाऽऽ
नवाचकत्वात् इदमाचमनीयमिति वदति तथा च मधुपर्केन तोयं यजेन्मन्त्रेण दे
शिकः इति वचनात् तच्च मधुपर्कमात्रविषयमिदम् स्वधायास्तानानन्तः ज्योत्स्नमधुप
र्केस्यावाङ्गे नैव मन्तव्या क्रयादेभिराचमनीयकम् तथा च वाक्यानवमन्त्रेण द
यादाचमनीयकमिति वचनाच्च तथा च स्वधान्त्याचमनीयकं त्रिवारं मूलविपकेने
स्वधान्तमधुपर्कं च पुनराचमनीयकं सोमशम्भुवचनाच्च पंकेपुनर्जलमन्त्रेणादेशि
कः स्वाहान्तबीजेनेत्यत्र मन्त्रार्थेन तोयं वदेत् इदमाचमनीयकेऽत्र अमुकदेवता
यै स्वधामन्त्रेण तच्च वचनं हृदयं स्तोत्रं दिविषयमिति केचित् मैथिल्यास्तु स्वधापावे
कैवेतिनस्वधेतिवकारन्तागाचायकत्वात् किंच माद्यान्तमकं स्वाहाराणां हृताऽर्घ्यवा
चनात् तन्त्रमभिव्याहृत्याचमनं दातेतिमाताना नवधेन स्वधामन्त्रेणानवभिमतेन

30

३०

तथा नमः स्वधा स्वाहा वौषडिति यथाक्रमाभिधानात्. तल मंत्रेणेति वचनप्रमाण
मूलमिति नैत्रिकाः तेनाचमनीयस्य येनिजाती लवंगकक्कोलात्मकमाचम
नीयं ददेति अर्घ्यं स्वाहेति गंधपुष्पाक्षत यवकुशाग्रतिलसर्षपदूर्वात्मकमर्घ्यं
शिरसि दद्यात्. वैष्णवे तु अर्घ्यादिक्रमेण वैरस्यमिति वदंति मधुपर्कः स्वधा आस्यदा
धिमधुसर्पिर्मिश्रेतेन तु कांस्यमनीयं। एवं पुनराचमनीयं स्वधा ततः स्नानीयेति वद
यामि ततो वस्त्रयुग्मयज्ञोपवीताभरणानि दद्यात् तेनामृत्रपुष्टिमात्रकाचैर्गन्
धात्मध्यानेन सुजोयिनाचंदनागुरुकर्पूरकालागरुत्मकं गंधं दद्यात् तथा च नि
गंधं चंदनं कर्पूरकालागुरुकाश्मीरविनाः ततः पुष्पाणि शोभनानि तथा च वाणे सुमा
रभेन दानेन सर्वत्र मलमेचन्द्रावणं ततः गुग्गुलगुरुधूपं वशात्कृतामधुघृतं दत्तप्रतानि
कं धूपं दद्यात् तथा गुग्गुलगुरुधूपं वशात्कृतामधुघृतं दत्तैः धूपयेदान्यमेभिश्चर्मेचै
देवस्य देवीकः विशेषस्तेन चाने तथा मिताज्यमधुमिश्रगुग्गुलसकचंदने
म धूपं गंधयेन्नु सर्वदेवप्रियं सदा तथा चनैत्रे रोगरोगादहरोगादकेयाः उम
रहजनेतलकपञ्चविशेषः वक्रो विवर्जितं नवाधिकदाहूपवीतानि हृदंदविमदा ।

श्री
ने सा
३१

गथंलेमगंलेगकृपंश्रेमलयंमभवम् क्रोबेमगंकृकंहृगुंडमनंमंमवनं स्रोतनकोंनलो
लोक्तोनदामामीवेशलजम् खोडपागविडपंपदेवेपिश्रेचकमेलि मयुस्तमाहृने
गंधमगगलभुकशेलजम् वेदनमिल्लमिडुर्पद्यागेमुपरखाने कहवगंभेप्याग
वनिकुयादीपंद्यात् नथाव वत्पाकहृवगाभिल्याकोपुचानिलजेनवा श्रागेप्य
दशोयहूपनुंवैमोभयालिनः इतिथावदाया गोनमोथ विशवस्त नवतवनले
दयाडुपवागनगनवैः वनोनिवपानिदयात् गथादिहनेविशेषस्तनझानवे मथा
मानकिकागहेवगघाग्रुणपावेति दघाद्वविमलनाथमलमझ्योमापकः श्रग
हृननेमेस्थानवक्रपयानिवदयात् यथागंथनप्यादेविहुपदयायथाविधि मा
थमानाकिकास्थानमथपवेगादेपाकः श्रगुहयेगादेवोहुपहुनोनिवदयेन
तुनः समर्पेपडुंपवदावायजनयस्वेनेः नपथेनातुनोमझमानः स्वाहस्तदीथव श्रम
वेबादयेहृटमहृपेपृपयेननः पववेरिपदनेपिचदावादनदति गेवागमहृपम्
ननमस्त्रुणप्राहृयामथ्येह्टगणना श्रमस्तुणह्जिनोचदावादयगग्यालेदहृन् पा
वेरीपदानेपिचदावादनमितिनथाचगोनमोये उनायंदोहृपयंनचदावामः

३१

31

त्रिशिखिनाम् वाद्यन्वामहस्तेन दक्षहस्तेन चार्पयेत् यामले दीपं दत्त्वा ततो द-
यान्तु देवा वाने हृष्टनः वामनक्तं तथा धूपमर्घ्यवानं च दत्त्वा नैवेद्यं दत्त्वा भाग-
पुष्पैतो वाने हृष्टनः वामदत्त्वा भागन्ते देवतायानं तत् साधकस्य तथा च धूप-
दीपं तस्मै यात्यं देवतायै निवेदयेत् इति दर्शनात् हुत्वा शुक्रं दत्त्वा ततो लघुक्रं वाम-
पवित्रितावत्तिष्ठेत् इति तोरक्ताचहोम धूपं च देवताया वाम आमाणं च दत्त्वा इ-
तिलाप्रदोषिकं तद्दीप ममाणाधूपम् न षा च वामले दीपं दीते हुत्वा शुक्रं ततो लघुक्र-
व वामनः दत्त्वा च सिन्नेव तिवामेनोरक्तं च तिकाम पक्कापक्कं विभागेन नैवेद्य-
दीपमेखिलः पूर्वतो नियमात् तत्र दीपं तैव यथा पक्का विदत्ताद ततो दक्षहस्तेन
माहिमावदनम् ततः अष्टोत्तरशतमष्टसहस्रं वा मन्त्रजप्यं ततो जपादिना जपं समर्पयेत्
अथ पूर्ववद्धोमः इति क्रमदीपिका ततो मे अस्य दशा संस्कारः सर्वोक्तेन कार्याः त-
तो गृहः शिष्यमानीय वामपादे तत्र देवता ध्यानेन तत्र वहेत् आकाशशिष्यानजलि
पुष्पैः दर्शयित्वा गुरुः स्वयमेव मन्त्रमस्य ब्रूयात् कलशदेवताभ्यो निवेदयेत् ततो ने

ॐ
ने सा॰
२२

देवं संपूज्य तद्दर्भासने आसीनः शिष्यस्यात्महृज्जाभूतस्तु द्वारादिकं विधाय ततस्तो
ग्रीकन्यासान् शिष्यस्य देहे कुर्यात् कुंभस्य देवतां प्रत्यक्षां पश्चाद्वादैः महत्स्नाः तेन क
लशाद्युमन्त्रैस्तत्रोपवेशयेत् ततो मङ्गलावाद्यैः कुंभस्थमन्त्रेण तत्स्या
मृत् कुंभमंत्रपानपल्लवैः शिष्यस्योपरि निधाय मातृकामन्त्रेण जपन् मूलेन सोऽपि
नेस्नापयेत्तमभिषेचयेत् शिष्यं वै शिष्यं ततो नाचमय्य वाससी परिधापयेत् ततस्त्रिपा
वपविधानं नासिकाग्रे कृतात्मनो देवतां शिष्यं संक्रान्तां तां न्यायेनैकाग्र्यसंभावयेत् शिष्यं
पादादिभिः पूजयेत् ॐ सहस्राबाहुफडिति मन्त्रेण शिष्यस्य शिखां बद्धा मस्तकक
लात्पाद्यः तथा पादतलान्तं नापर्यन्तं ॐ निवृत्त्यै नमः जानुनाभिपर्यन्तं ॐ प्र
तिष्ठायै नमः नाभेः कण्ठाद्यो ॐ विद्यायै नमः कण्ठाल्ललाटे ॐ शान्त्यै नमः कण्ठान्ना
भिपर्यन्तं ॐ विद्यायै नमः नाभेर्जानुपर्यन्तं ॐ प्रतिष्ठायै नमः जानुनोः पादपर्यन्तं
ॐ निवृत्त्यै नमः ततः शिष्यस्योपरि हस्तं दत्त्वा शिष्यस्य पाणौ जप्त्वा चमकं मन्त्रं दद्यात् तो
लिशाद्यस्य हस्तेन तं दद्यात् तथा च वामहस्ते ततः शिष्यस्योपरि हस्तं दत्त्वा॥

३२

32

तेजयेत् अघोरेण तेनैव मंत्रेण दत्वा याज्ञदकमर्घकं श्रावयेत्तत्फलं दशमवदेवम्
दीपयेत् तेनैव हृदयेन शिरसि शिष्यं ब्रूयात् ततः अरण्यादि मंत्रमंत्रेण हृदयेन दक्षिणे क
र्णके र्णेभ्यः श्रावयेत् तथा च गौतमीये त्वामहं लमस्य देहे गुरुः सन्यस्य यत्न
तः दत्तकर्णे वदेन्मंत्रं चोच्चारस्वयं मानसः इति तिथिहीनानि विषयम् तथा च तंत्रे
दत्ते कर्णे च शिष्याय यामेकवारेणाचावहेत् एवं विधिहीनानि तान्यासु दाणाय
वामतः तथा च विष्णुसारे दत्ते कर्णे वदेन्मंत्रं मनुष्यादिकं समाहितम् तथा तोत्तम
लैणेहे विनयेन्मंत्रं प्राणानां प्रकरणे शरणं यास्यतः मते ले ब्रा पुनर्वियामयूह क्रमान
पश्चिमः गुरुर्मन्त्रदेवतानामेकात्म्यभावयेद्यया इति वचनात् ततस्तावत्परमप
विषयम् ततो गुरुस्वयं दद्याद्वर्णानिवर्त्ततिष्ठत गुरुस्तत् ॐ ॐ अग्निष्ठवत्सस्यगृह्णामि
सम्यगाचारमात्मभव इत्याश्यापयेत् ततः शिष्यः कृपांतिलतलान्नारायण ॐ प्रय
कृतेनेतत्सम्यक् मन्त्र ग्रहणं प्रतिष्ठार्थं दक्षिणां सर्वं अन्यकरोति यामके दे
वपादिभेतोणारवेतनमस्मैमह्ययदद्दे प्रतिरमयंप्राणेभ्यमर्वंतमस्मैनिवेदयेत् ततः

मूर्तिरूर्ध्वेन गुरोर्वामस्यमलन्यर्थाः यथा हि दृष्टमेतन्मेलकेगारवेन त्रिवेदयेत् स्वबोधं यन्नंके
द्विशेषानियमो यथा गरुवेदितेणादयान्यत्तायशिवाम्मे सर्वं स्वबानन्दर्पंवा
नदर्पंवातदास्तथा नवेतस्मचारिर्णोशङ्किः कथमस्य भविष्यति अमात्र सर्वं स्वबे
द्विशेषादयाज्ञासद्यान्यथास्त्विती: भगिमित्रिवेकीदयाद्युचयो याज्ञवयाखितीम्
तयागवेदयत्तिणादयान्मवर्णोवामस्मिन्नितम् गृहस्तेनोचमावेणाडच्छमेचोप
मिद्धत्ति अत्र यानेवोमेडु स्यादभिवायकल्पने दीनाग्रहणमामग्रीमवेष
निवेदयेत् अनेनाशुद्वाह्मणानातन्नयत्नेन: प्रतिनोधयेत् विश्वमादे यथोपि
कमद्दनेवोषानेवापिविधानत: स्वशान्त्रितमाथायगास्मैचेनदानयेत् ननोपि
ह्यात्रणानादिनाब्राह्मणापतिनोचस्वयंसभीत दीनादिवेमेगकोमाघ्यायोकपवा
मदोषमाह योगिनो हृदये मचेदद्यात्रकश्चवमपवामयदावेते नमगहहस्वेल
देवः शापदद्याट्टैमम्म यग्नहेमः क्रियतेनद्ध्यानम इतिकलावतोता
प्रयोगः अग्यपंचायतनोदीना नत्रयामले भवानीमयदाम योपगानमाम्युतो

यजेत आग्नेय्यां देवमुकुन्दं वै नैरृत्यां गणनायकम् वायव्यां नयनं श्रीवत्सं क्रमशो द्वा
हृतः यद्दानं मध्ये गोविन्दं पूर्णान्तां शङ्करं यजेत आग्नेय्यां गणनाथं वै नैरृत्यां नय
नेत्रा वायव्यां मे विवक्तो देवभोगान्ततः फलानि कामम् पावकं सत्ये यद्दानं मध्ये पूर्णा
न्ताम् मृत्युं न यजेत आग्नेय्यां नृपनं वै वै नैरृत्यां गणनायकम् वायव्यां पार्वतीं श्री
वत्सांगं मा ततः प्रद्योतिनीम् आदित्यं सूर्यं यद्दानं मध्ये पूर्णान्तां शङ्करं यजेत आग्नेय्यां
गणनाथं वै नैरृत्यां केशवं ततः वायव्यां मे विवक्तो देवी सर्वगं सायुजं भौमिकाम् गण
नाथं यद्दानं मध्ये पूर्णान्तां केशवं ततः आग्नेय्यां मोक्षं देवं वै नैरृत्यां नयनं ततः ।
वायव्यां पार्वतीं देवं बृहज्जघनां तस्याः प्रियलीलाम् न पात्रं गण पार्वती संस्थितं प्राभाम ।
ध्यानेन हरिं नरं वसुदेव्यां हरेः शोभकं वैभास्वतां गरुत्मतां चतुर्भुजं वर्णा पार्श्वानां विभूतिकाः ।
स्थापिताः देव्यां विश्वहरेः कदन्नं च प्रलेपनं तेनैव सर्वतो ध्यानं कुर्वन् भोगं तोयं नहि
स्वराज्ञां स्नानं नैवेद्यानि ददाः नमस्तेन वै द्विकायाः गोन सो पे च यद्यग्नेर्देवतायाः श्री
नैवेद्यं सर्वतः नहि मम गोपालं किं तत्र कामिनि कोपि तत् वस्त्रं नैवेद्यं कामितं

ॐ
नं सा·
१८

ग्राह्यार्थः पठेन्बाहृजनेनवेगोतमोये गंधादिभिरभ्यर्च्य षंढगार्थेनमेवव विंशक
नोजेपत्रेत्रेनमस्कृत्यतमापयेत श्रगादेवनाहृनाकालेलवधीवहृमानेनवम नं·
थावमननकृमाशेषु पोवस्याचेनमगदेवहृजनेनप्राणाश्रतिष्ठानननयाज्ञानमिति
यमृदेवगुणानेलिरवाग्रगदेवाननमवृयेन नवप्रतिष्ठनेयत्रादिपत्रम यज्ञा·
नेत्रिकायारेहृजनेनम ज्वलावल्या पवकपीवहृपकृमाविनायत्रकरोतियः श्र
गोमिवपातिनन्देवनाशापमापृयात सर्वथामगामश्रगणानिहादिभिवाखेला
त्रि नयाच त्रिदृशोदिशापनेनवामगानवत्रिनवनत्र गणाशेदात्नपवायतनामा
वः नयावृदुयामले पणामायाभवानाणाक्रिज्ञमन्तावभेरवी मनुत्वापनया
येदृपवाणेनवृतेशुयेः उर्यावयामहृमवेद्वृघट्टकमोदिशुमाथने नाग्रदानायुषे·
वाक्लिनाक्षागादिपहृजनेनम प्रथमेतपदीता त्रिवधेमुहूर्तेमवेनाभदेनवक्रे·
भेविधायव मेदकाणायुगुणायांमविनेवहृमुद्रुनम सर्वथापिनवक्तपवपल
वमेशुनम ननोदेवनावेनहृनाक्रनदद्यानवशातम पवपलवमितिपनसाग्री·

१८

स्वस्त्यवटकलानि तथा चवासिद्धे पतसाग्रं तथा स्वस्त्यवटं बङ्कलमेव च पंचपल्लव
मित्यङ्के मनोभिमंत्रयेदिभिः नवरत्नभिति नक्रामाणिक्यवेदूर्यं गोमेदानवज्रवि
द्रुमं पद्मरागमरकतनीलवृत्ति पुष्पाक्रमात् निवेधेशिष्यस्व लक्षणं वयानमग्र
नुपवेशयेत् मंत्रैः प्राणायामैः प्राणिकं भजनं लेखनं तथा मूलमंत्रेणाभिषेकं
त्रिनेत्रं अभिषेचयेत् अद्वृष्टानरक्षानां रक्षोनैः अथ नमपादयन्तं वरहस्तं शिरसि प्रावयन्
समभोसिंचेत् ततः स्नानं ततः शिष्यावेयद्वकम् यथाशीलं तामेव वेवर्णालम् अथ स्नाल
नम नित्यायाः ज्ञानेपरं च उपदेशान्तरं विधिः इति संतेपदीता उपदेशान्तरं ममाह॥
वेदमध्यग्रहे तीर्थमि हृदि नेत्रे ग्रीवालयेम स्नानाय प्रकथ्यते उपदेशाः स्तउच्यते विष्णु
सारे महादेवोक्तानां तथा देवतापदेशांतरं ततः म अगाशोच कं तेभ्य उपदेशाः केलाशु
अथ सर्वतोभद्रमण्डलम् चतुरश्रं च तत्कोष्ठकोणम् उत्तमम् स्थिते चतुर्थीय चेकोण
णेष्टकोणम् उत्तरचतुरस्यम् मध्येम ध्येयपद्मान्तस्यामिवेशुः पानेय तथा पूर्वापराय
ते दृष्टमध्ये गोपाल्यानित्यपने पानेयेत्वे मत्स्येवममम् उत्तरचतुरस्यम् पूर्वचत्कोणम्

ॐ
ने. सा.
३५

त्रेधा कोणेषु सूत्राणि पातयेत् तदर्द्धे तेषु मध्ये तु पदयामं चतुर्दिशम् ततः कोणेषु मध्ये
ष्वधो तेषु मध्ये सूत्राणि पातयेत् यावदेकं तदूर्ध्वं मध्ये च षट्पदं वा शालान्तरं तावत्तत्र विधि-
पिनान्त्रयं सूत्राणि पातयेत् षडेव शतानि पदे मध्ये लिखेन्मध्ये कमलं ततः बहिः पार्श्वे
भवेत्सौवर्णं किंचुम्मेन वीथिका द्वारशोभा उपशोभा कोणिका व्याघ्र विकल्पयेत् ।
शालाकोविधिना मुद्रा ततः पद्मं समालिखेत् पद्मात्बहिस्तु पदं तन्मध्ये द्वारशोभा बहिः
क्रमात्: तन्मध्ये विभूतं ह नेमिरेखाभिः समविभागतः [illegible] कोणिका व्याने कमल
[illegible] परकम ततो यत्न त्रयस्त्रिंशत् [illegible] दललायकम बाह्ये [illegible] गुलाय
मेनतो विधिना द्वयोः तिर्यक् [illegible] लिखेत् कलिका [illegible]
[illegible] सूत्राणि पातयेत् दलाग्राणि [illegible] नाम [illegible] समालिखेत् तद्-
दलं तन्मध्ये समं [illegible] ततः [illegible] आलिखेद्द्वारि [illegible] दलाग्राणि [illegible] ततः द-
लम् [illegible] कल्पयेत् पत्रस्य [illegible] रेखाभिः प-
दानि [illegible] कल्पयेत् [illegible] द्वारि [illegible]

लेपेन पद्मानि वीथिषु संस्थानि मार्जयेत् सम्यक् मेरुतादिक्स्वराणेन वयेद्धिवनकोष्ठः
केसराः पदे सिद्धिभिश्चैकेन नृपाभाः स्वच्छाराया पार्श्वतः उपशोभाः स्युः केचनाग्निभिः कोष्ठ
रजनेनरम च्छवसिद्धिः पदैः षड्भिः कोणानां स्याद्बहिर्नृहयम रञ्जयेन्नूमिभिर्वीर्णमण्डलन
स्वेनारम्य हृद्भवस्यम के पंकज शुक्लवर्णेन वलयव यागकर्मणि पीतकृपायनव
रक्तस्याकृत्वपीतेनवितिर्दिशाव प्रतिद्वारं सवसवास्र शुक्लं मध्वावित्त्रिदेशाव पीपीन
हरिद्राहर्णस्याति सितेनेन्द्रलं सम्भवम् ऊर्ध्वमहर्णमकाणदव्यदव्यशुलाकम
बिल्वादिपत्रेन्नूपपामांसिश्लक्ष्णवर्णापयवकम ध्यात्वा च पोविल्पराः सोमावेलाः
सितानृशभाः कर्णिकापीतवर्णे नेकसराख्याकृष्णेनव शुक्लपञ्चामणिवर्णानि पत्राणि
नक्षप्रधानमलेनव रक्तसाञ्जयेन्मयोपृष्टापीनेवकर्णिका केसराः पीतवर्णाः
सुवर्णानिरलानिव सैयपः हृत्स्वलाः सुः सितेनापिवसितेनवा रक्तपीतं
वर्णाभेगोणादास्य कृष्णशुभाः गात्राणानस्य शुक्लानि वीथीपीठवनस्टघोप श्या
लिविन्कल्पलतिकादलश्यामफलावित्ताः वर्णानानाविधैश्चित्राः सर्वदा हेमनो

ॐ
नेमा
३९

हराः द्वारिणीस्थितवर्णानिर्णेशाभारक्ताः समोविनाः उपचोमाः पीतवर्णाः कोणा॰
न्यस्मिनभांस्मिव तिहोरेवावाहिः ऊर्ध्वास्मिनरक्ताः स्मिनाः क्रमात् मंडलेसर्वतो
भद्रमेतन्नायाधारणास्मृतम् अष्टलक्षसर्वतोभद्रम् वज्रस्थानस्वेभिन्नादिचन्द्रा॰
हादशायान्धोः यानेयनेकुशमज्ञानीकोष्ठानाहपपेनेशानम् वज्रस्थनाविंशादा
पश्चान्मविंशानावनम कोष्ठप्रकल्पयेत्पांवपञ्चानेवाभ्रवीथिका हारशाभेया
धास्वरैवपयणाभानहपपेने अवधिहः पदेऊर्ध्वास्वैदकाणानितेवेवत विदः
यान्स्वेववैकेषमेववामंडलेस्मृतम् अष्टनववामंडलम् वज्रअववषाहिप
दान्यावचयत्नधोः पदेस्थलविपमस्थान्यातयानिः धुनः वोषोवृतस्वः ऊर्ध्वे॰
तेमंडलानाविसापिकः दिग्गानेषवकोष्ठेषुपकजानिसमालिखेत् विदिग्गातेव
वषकाणिभिन्नाषोडशायामयोः मानेयनवलिकाकारेस्थितपीताकणाभिनेः रक्ता
भिः हृदयजानिस्वालिकानिषिवाहिभिः आकधोकेनेवमार्गेणपक्षाष्टमष्टपत्नमापयेत
नवनाभिनिद्रयोज्ञेमंडलंसर्वकामिदम् पंचाशनमंडलेयोज्ञेमतनवलिकवनिम

३९

देतो यो देवमुपजायोऽमंइ लोलं नोद्धनतह्यम सर्वं नैवाद्यमावेशयोऽकंमदेवमनद्विश
स्य मे त्रिणो हि नार्थो योऽत्रे लोको मद्भुनिवृप्यते सोमम हयोऽग्नि शुपास्त्रु वर्णो लो
ह ३ यतत्या तेप्यमिद्र : स्स्त्रैतो हेममह्यं त्वाग्रोक्तनाशन : लोहमावासग्रुद्दि : द्वा
स्वराघतःत्रम्याख्या त्रिलोकि कारयेत्स्वद्धामनेकलिङ्गनामनाम एधस्वरास्वता
मोस्तः स्पर्शो मोराष्ट्रभोदय : ग्रामेध्याव्यापकासर्वे सोममयो ऽग्निदेवत स्वरा
धोऽरुणोविव्याख्याना : स्पर्शो नोऽपयो विपाति : व्यापकादशनेकाम यनपमप्रद्वीप
नः सोह्नमहहमनप्यसहुानान्नकृपान्नः नस्योमपानयेमत्रोमर्गिवाहृदेवेन
व्याख्या हर्वेमव्याख्या ग्रहाणेरत्नहममव्याख्या निर्दिप्यकृमनोमद्धामभिषेका
नेव नैना ग्रावाह्यहजयद्दैवीमणवावेस्समाहिता : ग्रभिषेवायविनानायदया
नामद्विकाण्क : इयमद्यत्तदेगाविघनद्विनाशिनी व्यालहैायमनाद्दिम्याव
नाकर्णहिशेषनः शुद्धे विजयमामोतिधारयेत्मनन्ने नश्वर : मद्योमहिकर्णैशुमाव
नेवैर्गफलप्रदो धारयेत्मननोनित्यमेवत्तेत्मामवेद्धवि लदृ : शत्रुत्तंपनिवो

ॐ
नै·मा·
३२

क्षोभिहृम्बायपात योभोषच्योनिहृवोकदोलापद्मपञ्चककमेणवेदंमेष्यपात्मनक
लपोनकेदवनामावालयथापथापवातुनः मृत्युञ्जयमाध्यमामोषयातमेदयादम
षेः नेनामवेदहिमादमामहालमन्त्रवजपादिन गोपालनाकोलिविलासकुम्भ
मेमादवानलमेणद्दत्तम ब्रह्मादिवृहावकोविदितोब्रिवेदमध्ये दनपदकनाथम
इति नवमोऽध्यायः पोवस्त्वेः अथ सामान्यपूजापद्धतिः ब्राह्मेमुहूर्ते उत्थाय मं
कस्मात् महत्पद्दलकमलकर्णिकावस्थितेनश्रीगुरुं हृत्सञ्जवनाभयकरंश्वेतमा
ल्यानुलेपनस्वप्रकाशानन्दमयवामस्थितेरक्तशक्त्यास्वप्रकाशानन्दमयमाहिंमेस्वा
पक्वविभाव्यमानमोपचारेराराध्यपुष्पाणिजम्बानमस्कुर्यात अखण्ड
मण्डलाकारव्याप्तंयेनचराचरम तत्पदंदर्शितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः अज्ञानतिमि
रान्धस्यज्ञानाञ्जनशलाकया चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः ततोम
लादिब्रह्मरन्ध्रान्तंमूलविद्यांविभावयेत् अंदहनकण्ठातितालयावद्दशाकारेक
मनः अहोभाग्यमभूतात्परमसाहितमनोमिदम तत्त्वमात्मांडलव्यापमरोमा

३२

चिंतयेत् भावयेद्दीपे अथातेन हृल्लेखयाद्यकृत्तेमंत्रादिकक्रियाः स्युः केवलमा …
त्रेणेनामंत्रसिद्धिर्भवत्यस्मात् एवं तन्त्राममाचार्येणागमात्मत्रयं तथा योनिमुद्रा
विधायाद्यमूलाधारे तु चिंतयेत् शक्तिं कुंडलिनीं सूक्ष्मां तनगां … रूपिणीम्
प्रथमं भुजगाकारां मध्ये त्रिवलयान्वितां … बोधयेत्ततः
ब्रह्मरंध्रपथेनैव परब्रह्मणि योजयेत् षट्चक्रभेदनेनैव … पुनः एवं कु
लामृतेनैव सिक्तां तां मूलाधारमानयेत् एवं दिनानि विधायाद्ये … मूलस्थेन म
हत्पमानेन … ध्यायेत् … ततः … माल
या ध्यानं कृत्वा ततः … ब्रादिकवाक्यपीत नमस्कृत्य … बहि …
देशकः ततो मंत्रादिकं कृत्वा … धनम् ततः मूलादि … ध्यान
मूलविद्यां विभावयेत् … इदानीं … प्रसमाक
पूर्णामिते … यानिमंत्रपचावनादिषु येन विना न सिद्धिः स्यात्त
केवप्रपत्राने यामलोक्त ध्यानं कृत्वा मकृत्यानेयादेवीं भक्तितोर्चयेत् निष्क

लानस्य मन्त्रस्याङ्कोचहीनाय यथाक्रिया लक्ष्मीर्जल्वार्णवेभि सन्ध्याया ज्ञानविहीनो-
यानदीना फलमाप्नुयात् इति वचनात् स्नानाङ्गं वपुषकनम् वैदिकसन्ध्यानन्तरं मन्त्र-
सन्ध्या कर्तव्या तदुक्तं वैदिकीं तान्त्रिकीं सन्ध्यां यथास्थानक्रमयोगतः अथ सन्ध्याप्र-
योगः तत्र शाक्तिके विषये ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा ॐ विद्यातत्त्वाय स्वाहा ॐ शिवत-
त्त्वाय स्वाहा इत्याचमेत् अन्यत्र तत्त्वमन्त्रमात्रैः तथाचम्य केन आत्मविद्याशिवा-
लिकेरावमत्वा स्वकायश्लोकः वक्ष्ये जायापरे द्वारा शुद्धेनपयसाशिवे सलिलोत्त-
रे आचमेदात्मतत्त्वादिप्राणायामः स्वाहान्तकैः मन्त्रैस्तिर्यानथावक्रेत्रा मातृ आ-
त्मानमिहृत कृत्वा मूलमन्त्रेण यथाविधि भवेदन्तम् ततो जले ॐ गङ्गे च यमु-
ने चैव गोदावरि सरस्वति नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेऽस्मिन्सन्निधिं कुरु इति तीर्थ-
मावाह्य मूलेन त्रिशोनं त्रिवारं मूलमन्त्रेण जले निक्षिप्य मूलमन्त्रेण जलेन मूलेन मूर्धान-
मभिषेचयेत् ततः षडङ्गन्यासं कृत्वा वामहस्ते जलं निधाय दक्षिणहस्तेन
मूलमाच्छाद्य हृदये लेखयेत् इति त्रिवारमभिमन्त्र्य मूलमन्त्रेण गलितोदकबिन्दुभिः

याम्ये दत्वा सूर्यमण्डलस्थायै अमुकदेवतायै नमः इति मन्त्रेण देवतार्घ्यं दत्वा ततः स्नाय
यावान्नलं त्रिवारं निर्णिक्तं तर्पणं कृत्वा गायत्रीं जपेत् तथा चार्घ्यं ततः स्नानान्ते ततः
शुचिर्जपेद्धीमान् गायत्रीं परमात्मनः इति गायत्री स्नानप्रकरणे बाहुल्यात् नोदितं स्य
रं संहितायाम यावद्ब्रह्मचारी यते वा चार्घ्यं भास्कराय महात्मने नावगाहनं पूर्णमाक
वमहार्घ्यं गोतमीये पर्वतेषु क्षिप्त्वा मन्त्रपूतं मयं फलं [illegible] नरक्षोयोदिमा
हेन दीक्षितः फलमाप्नुयात् [illegible] ध्यानमथवा कुर्यात् [illegible] नः [illegible]
मध्याह्ने देवध्यानमात्रं जपेत् संध्यायां [illegible] गायत्रीं दशधा जपेत् अथ
स्नानविधिः तत्र तत्रादौ [illegible] कृत्वा [illegible] स्नानमाचरेत् तथाच
गौतमीये अथ स्नानं यदा कुर्यात् [illegible] विधानवित् मलप्रक्षालनं स्नानं
[illegible] स्नानं समाचरेत् मन्त्रस्नानं ततः कुर्यात् [illegible] हितेन च तद्यथा अमुकदे
वताप्रीतये स्नानमहं करिष्ये इति संकल्प्य तथा कुल [illegible] ततः पात्रे [illegible]
[illegible] ततः गृहीत्वा अमुकदेवताप्रीतये स्नानमाचरेत् ततः षडङ्गन्यासं

39

मा श्रामायां मोक्षनां गंगोवयमुनेचैवेमाहिंतां ऊशमदयाम्हर्यं मंडलान तानितीर्थं ।
मावाह्यवमिति येनमुदयाम्हनी क्षपकवेवनावगंध्य ग्रमेत्वाणाम वदयम लेनेकार
शाभिमेश्यामर्यामिमगांवहादशयानिति प्यनांमित्रिहृदेवनाय णानिमृतनलेन
मन्त्रदेवतांध्यायेन मूलमंत्रेय याण मुद्राजपेत् उनमृन्य उदकेनत्रिवारमेन कुल
शामदयात्रिवारमात्मानमभिषिच्य वैदिकमध्यानयणम्हयावीदानऊर्यात् ना
त्रिकायमर्षणादिवारियुवानकर्मऊर्यात् तृप्यावनिवेश ध्यानांगनलांजलित्रिधा
तर्पयेदिष्टदेवताम् ॐ स्वात्तर्पयामि ॐ स्वधां तर्पयामि ॐ पिनं तर्पयामीति म
तर्पयामहपवमगाकृपवमुहित्याकृपनतर्पयेत् तथाव देवान्‌र्षीपितृंश्चवतत तत्क।
स्थानकविधिनाततः नाकृयक्षिपुनान घंतर्पयेदिष्टदेवताम वेमवेवविशेषः नावदप
धेनेजिस्त्वांनिष्ठदाइववादकर्म विष्वक्षेमयवेणलेयपाकृपनतर्पयेत्स्पशाः ॐनावदंतर्प
यामीन्याहिक्रमेणामूलमवायामकदेवतानर्पयामिनमस्ति विलविषयम तथा
वगानमीये ध्यानमंत्रम [illegible] तर्पयामिपंदेवाकानमो।

त्रो.
त. सा.
५०

50

तेन तर्पयेत्ततः अन्यच्च मूलमन्त्राद्यायां मस्तके देवं तं तर्पयामि तथा च तर्पयामि पदं योजयेत्
श्रीतेश्वद्येयान्ति भवानामस्तु हितो यानेषु चेतने तर्पयामि मनुमिति : शाक्तिविषये तन्मू
लमन्त्राद्यो : मुकुटेत्यो तर्पयामि स्वाहा हां मृतं यो प्रणयो स्वाहेतितत्त्वमन्त्रे त्रावृत्य नानं
तथा च नीलतन्त्रे मन्त्रे तेन नाम च स्वाद्यायं तर्पयामि ततः परम स्वाहान्ते तर्पणं त्रिमिति
पञ्चविंशति सप्तवा दशधा त्रिधापि वा मूलमन्त्रेण मन्त्राद्यायें श्रीगुरुं संतर्पयेत् सुधीः
इति गौतमीयवचनात् पञ्चविंशतिवारं वा दशधा वा त्रिधापि वा संतर्पयेत् अस्य
श्रीगुरुं स्वमिस्तु पललनाम तत्र चतलाव्याणदेवतानां प्रत्येकेन सकृत्तर्पयेत् त
थावदुल्लाण्व प्रकेवमनेलिना यपरिवारात् प्रतर्पयेत् तत्राप्यशक्तो सकलमूल
द्यायेष्टदेवतामात्रं तर्पयेत् तथा च प्रपञ्चो मूलमन्त्राद्यायेद्देवीमात्रं च तर्पयेत् त
तो जलाञ्जलिमादाय योनि वामसौपरियापावस्य क्रों हस ह्रद मर्चो संपाय स्वाहा नाग
शेष क्रों हसः मातङ्गभैरवाय प्रकाशपाशांकुशहिनाय ह्रद मर्चो स्वाहा श्रीविद्या
विषये पञ्चक्रों श्रीं ह्रीं क्रों मः प्रकृशामानलन्त्रसौनं या नाकवणा परिवारसहिताय म

ंयरक्षमंयैस्वाहा ह्रंयंयैस्वाहा ह्रंयं दशाननमृष्ठाय त्रीशान्तयादशाध्यावाजपेत
तथ्यावेतत्र ग्रहोनन्तरगनाहात्म्यागायत्रीग्रजपेन्मथो: महोपातककयुक्तोपिग्रजपेद
गायत्रीं मनसमं ग्रमहादेविमक्तोभवतिनिनत्लणात् इतिशाकाशुक्तिभेदेन गा
यत्रीजपातनतरेतपणाचात् तथाच सूर्यमण्डलवासिनैद्देवनायैवनः परम अर्घ्यंमे
नलिमादायगायत्र्यावात्रिकालियेत ध्यात्वाजलाञ्जलित्रिमानयेदिष्टदेवताम
यत्नाशक्तितयेदेवीगायत्रीनरसत्तम तयंत्ताघ्र्यंसमाचक्षप्राणान्यासमाध्यक:
गायत्रीं त्रैलोक्यमोहनाय विद्महे नारायणाय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्
इति विष्णुगायत्री गोपालगायत्रीन् श्रीकृष्णाय विद्महे दामोदराय धीमहि तन्नो
विष्णुः प्रचोदयात् कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि तन्नोनङ्गः प्रचोदयात्
दाशरथाय विद्महे सीतावल्लभाय धीमहि तन्नो रामः प्रचोदयात् इति रामगायत्री
तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति शिवगायत्री त
त्पुरुषाय विद्महे वक्रतुण्डाय धीमहि तन्नो दन्ती प्रचोदयात् इति गणेशगायत्री द

ॐ. नेत्र. ५२

त्रिणामहेश्यै विद्महे ध्यानस्थाय धीमहि तन्नो योगः प्रचोदयात् इति हरिहरामहे लि
गायत्री नारायणाय विद्महे वासुदेवाय धीमहि तन्नो विष्णुः प्रचोदयात् इति नारायण
णगायत्री आदित्याय विद्महे मार्तण्डाय धीमहि तन्नो सूर्यः प्रचोदयात् इति सूर्यगा
यत्री शिवगायत्री च सर्वसम्मोहिन्यै विद्महे विश्वजनन्यै धीमहि तन्नः शक्तिः प्रचो
दयात् नरसिंहाय विद्महे महाभिमाय धीमहि तन्नो देवः प्रचोदयात् इति विद्यामायाः
वागीश्वराय विद्महे हयग्रीवाय धीमहि तन्नो हंसः प्रचोदयात् इति हयग्रीवस्य पुना
मोश्वर्यै विद्महे क्लीं कामेश्वर्यै धीमहि सौः तन्नः शक्तिः प्रचोदयात् इति बालाभै
रवगायत्री त्रिपुरादेव्यै विद्महे क्लीं कामेश्वर्यै धीमहि तन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात्
इति त्रिपुरभैरवीगायत्री महादेव्यै विद्महे दुर्गायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् इ
ति दुर्गागायत्री महालक्ष्म्यै विद्महे महाश्रियै धीमहि तन्नः श्रीः प्रचोदयात् इति ल
क्ष्मीगायत्री वाग्देव्यै विद्महे कामबीजाय धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् इति दुर्गा
गायत्री महालक्ष्म्यै विद्महे महाश्रियै धीमहि तन्नः श्रीः प्रचोदयात् इति लक्ष्मीगायत्री

वाग्देव्यै विद्महे कामबीजायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् क्लिन्नायै विद्महे क्लिन्नम-
स्तायै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् इति क्लिन्नमस्तायाः कालिकायै विद्महे श्मशा-
नवासिन्यै धीमहि तन्नो घोरा घोरे प्रचोदयात् इति श्मशानस्थायाः तारायै विद्महे महोग्रा-
यै धीमहि तन्नो देवी प्रचोदयात् इति तारायाः ध्यानं तत्र ॐ उद्यद्दिनमणिकाशपुष्प-
कोदण्डकरां स्मरेत् कृष्णाजिनाम्बरां बालां ध्यायेन्मातङ्गिकं नवे मध्याह्ने पुष्पमव-
तंसं मस्तके पुष्पवच्च कुण्डलमण्डिताम् गृहीतपद्मवरां देवीं सर्वाभरणालङ्कृतां श्यामाम् सा-
याह्ने वरदां देवीं गायत्रीं संस्मरेदिति शुक्लां शुक्लाम्बरधरां हूषामनलङ्कृतां श्यामाम् त्रि-
नेत्रां वरदां पाशशूलोद्वन्द्वकरोत्कटाम् स्वयंभुमण्डलमध्यस्थां ध्यायेद्देवीं समस्तमे-
त्रिपुरादीनां ध्यानविशेषा यथा ग्रामनाथ्यात्मकमलकृतं भवमण्डलोपरि वाग्बीजमर्च-
यं वियायां विस्फारवीटलभालवाम पुष्पबाणान्तहस्तपाशाङ्कुशालसत्कराम् स्वच्छा-
गृहीतां वपुषीयां कुविद्यातत्त्वानिमकाम मध्याह्ने हृदयाम्भोजकर्णिकेसरमण्डले ।
कामबीजात्मिकां देवीं मलनकावसारागाम प्रहसन्तीं बाणपुष्पोत्तवापपाशाङ्कु-

ॐ
वे सा
५२

शाल्विनाम् पीठेन स्वात्मसमुच्चाभिः सर्वेन्द्रियाननवशक्तिभिः मायामात्रामनो जेष्ठ्यं
देवेद्वाभमसकतिनम् शक्तिबीजानिमकाय्यापवालपाशाङ्कुशाल्विनाम् पुष्पानिमा
लागाकारार्चादिकाविशानाल्विनाम् चिन्तयित्वा भगवतीं निजाभिः पूर्ववालिताम्
नागाद्येम्यर्थोद्येः रत्नानां श्रीदिपात्रं वेदनाकुं समापत्तानिनाग्र्याणि निविष्य उ
घराद्विनमण्डलमध्यवर्तिन्योनित्यवैतन्यादिनाथे श्रीमदेकजटायै स्वाहा इत्यर्घ्यं दत्वा
नागाय बीजपुटितिनि विशेषः अन्यत्र कालिकादिप्रयोगः ततः सर्वमण्डलदेवता
विभावयमलमंत्र यथापाकिंजल्कमहासमुद्रयादेवतामहृदयमानीय तीर्थेनम
स्कृत्य यागस्थानमाविशेत इति स्नानविधिः ततः यामान्वाचोथ्यापनादिश्र
मेनाप्यवेशानपर्यन्तं कर्मसमाप्य वाम ॐ गुरुभ्यो नमः परापरगुरुभ्यो नमः दक्षि
णे ॐ गणपतये नमः मध्ये ॐ श्रीकदेवतायै नमः तथाचोक्तं नमीये कृतांजलिपु
टे भूत्वा वामेन गुरुत्रयं यययजेत गुरुं च परमादिं च परापरगुरुं तथा दक्षपार्श्वे गणेशं
च मध्ये हृदि देवीं विभावयेत् ततः फडिति मंत्रेण तालत्रयं पुष्पाभ्यां कराभ्यां ध्वंसयेत्

42

नालं ३ं यं वं स्त्रां छोटिकाभिर्दशदिग्बंधनं कुर्यात्। ततो योमिति मूलाधारयाः त्रिगुक
ं विचिन्त्य भूतशुद्धिं कुर्यात्। तद्यथा। अंके उत्तानौ करौ कृत्वा सोहमिति जीवात्मानं दी
पकर्णिकाकारं मूलाधारोद्भूतं कुंडलिन्या सह सुषुम्नामार्गेण मूलाधारस्वाधि
ष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धाज्ञाख्यषट्चक्राणि भित्त्वा शिरोवस्थितनाथोर्ध्वमुखसहस्रद
लकमलकर्णिकावस्थितेन परमात्मनि तत्त्वान्यनयेत् पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशग
ंधरसरूपस्पर्शशब्दान्नासिकाजिह्वाचक्षुस्त्वक्श्रोत्रवाक्पाणिपादपायूपस्थप्रकृति
मनोबुद्ध्यहंकारांस्तत्त्वानि विमलिनि नालिलीनानि विभाव्य यमिति वायुबीजं धूम्रवर्णं
वामनासापुटे विचिन्त्य तस्य षोडशवारं जपेन वायुना देहमापूर्य नासापुटे धृत्वा
तच्चतुःषष्टिवारं जपेन कुंभकं कृत्वा वामकुक्षिस्थं कृष्णवर्णं पापपुरुषं सहारं
संशोष्य द्वात्रिंशद्वारं जपेन दक्षिणनासया वायुं रेचयेत्। दक्षिणनासापुटे व
ह्निबीजं रक्तवर्णं ध्यात्वा तस्य षोडशवारं जपेन वायुना देहमापूर्य नासापुटे धृत्वा
तच्चतुःषष्टिवारं जपेन कुंभकं कृत्वा पापेन सह देहं दग्ध्वा तस्य द्वात्रिंशद्वारं जपेन वामना

ॐ
ने मा
४२

43

सव्यामस्तनामसहवाग्भेवंयेन वामितंवद्रवीजंशुभ्रवेणीवामनामायाप्सुनाघोऽशावार
जेपनवाग्भललाटेवद्रवीनावमितिवकणाबीजंसवतुषांह्रिवावजेपनतस्मालललाट
वेश्वह्रलितस्थयामान्तकावेणामिकयामस्मतदेह्रेविवयालमितिस्वधीबीजं
सुद्धांविशाह्रावजेपनदेह्रसद्धाविविस्पृष्टेतणनवाग्भेवयंत माजामलाग्याला त
उंक्रगोनमोयं स्वस्ववर्णमेनावाग्बीजंषद्वहुलालिक्रिनम सुरयेह्रवनावायुस्वधीषा
ऽस्यामात्रया मात्रयावबतुषह्याक्रमयुह्वतत्रमाया ह्रांविशान्माजयामुधीरवयेन
गलाख्येया सुरयेटनयावेवमेविस्पतोलमाकनम वक्रवणिवांक्रि बीजंवकोणाल
ल्लिकांलितम नेनसृक्रयागनमात्रयाघोऽस्माख्यया मात्रयावबनषुह्मालिदेह
क्रभकेनव वामपार्श्वस्थितपापपुरुषकज्जलप्रभम ब्रह्महत्याविवक्त्र यस्वणाल
यभजहृदयम सहापानहृदायुक्त्ररक्तस्यकद्विहृदयम तेत्सतलोपदहेद्रमगुप्रस्वाणात
कम उपपातकरोमाणाक्रमस्थक्रावलावनम खड्गवमयक्रूमेवक्त्रतावविचिन्तय
त मलाधारोन्किनेवेवक्रिनामदेहेवनम एवंसहसपतिनाह्रांविशान्माजयाननः

४२

भस्मनासमन्तं मन्त्री वेधयेद्विद्यया पुनः। वामनाडीं वेष्टयेद्बीजं ऊर्ध्वदेहे स्थितिं समप्रभम् बाले
उग्रानं मे योजयेत्पुनः। षोडशी मात्रया सुषुम्णां यावत् पीडयेन्मात्रया बीजं मैं दवम् पूना
रूपनमयो हृत्पिण्डं वायुशब्दं हुंणं सुषुम्णायाम् तथा देव्या हविर्विन्दुं समनमापिपाला यना द्वा
त्रिणान्मात्रया मंत्रोल बीजेन पूरयेत् स्वस्थानेनमममंत्रणा पुनर्मेनेन बवर्त्मेना जीव
नमूर्तिवानीय स्वस्थाने स्थापयेत्तुनः। इति कृतनाम तत्पुंहुं मात्रकान्यासमम्मावके लो
नाणिवे प्राणप्रतिष्ठया पयस्त्राजीवदेहे नियापयेत् माववहत्समन्त्रं च हमं प्रविप
नितकः। ३हूँ वेन्नरमेणापिविशेषयत्नेन भवेत् प्राणप्रतिष्ठामन्त्रोयमेवंकमोगा
मायेयेत् नेत्रविधिनादेवी स्थिरोकृत्यात्रिमात्रकम् हंसः इति बीजेन स्व हृदयमानी
यक्रलकं देवलि नाड्या ह्यादीनि यथास्थानं न्यसेत् विशेषतत्त्वकि विघ्ने हंसः
इति ज्ञोवादिकपलवाते न्यासोह्यमितिमन्त्रणा स्थाने समानयेत् तथा वर्णमात्रमो
ये सुषुम्णावर्त्मना सोहमितिमन्त्रणाद्दीपकः। सहस्रांशो वस्थाने यूरमात्मनि
योजयेत् तथा वर्णवा वाहि मूलाधारात्मनो जीवं ब्रह्मरन्ध्रमार्गेणाद्दीपकः। हंसनपुष्क

ॐ
तं सा॰
४४

44

रध्यानेन परमात्मनि योजयेत् सोहमेवमसमाभाष्य जीवं हृदि समानयेत् त्रिपुरात्मा
रसहस्वीये संयोज्य जीवमथ षडंगममायनाडीमार्गेण षट्चक्राणि विछिद्यासौ वेसमन्त्मे
तथा च तंत्रान्तरे सोहमेवमसमाभाष्य जीवं हृदि समानयेत् मनसा हृदि विधाय षट्चक्रे
षडंगे ध्यायेत् शरीराकारमेतेन मन्त्रेण ताविद्विधाय तत्र अव्यायस्थश्रमयोगाद्भूतशु
द्धिरियं मता तेन मातृकान्यासः तत्र मातृकानां सृष्ट्यादिन्यासः अस्या मातृका
मंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छंदः मातृका सरस्वती देवता हलो बीजानि स्वराणि
शक्तयः अव्यक्तं कीलकं लिपिन्यासे विनियोगः तद्यथा शिरसि ब्रह्मणे ऋषये न
मः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि मातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः पादयोः स्वरे
भ्यः शक्तिभ्यो नमः गुह्ये हलभ्यो बीजेभ्यो नमः सर्वांगे अव्यक्तकीलकाय नमः
तथा च तंत्रान्तरे मातृकायाः प्रागादे वैविन्यासान्न्यायेन कृतेन तु ऋषिर्ब्रह्मास्य मा
तृकायाः गायत्रीछंद उच्यते देवता मातृका देवी बीजं व्यंजनमेव च शक्तयस्तु स्वरा
देवि षडंगन्यासमाचरेत् ततः करांगन्यासौ अं कं खं गं घं ङं आं अंगुष्ठाभ्यां नमः

४४

ऐं ब्लूं जें फ्रें ह्रीं नमो भगवत्यै स्वाहा ॐ टं वं डं ढं णं ङं मध्यमाम्नायाय वषट् पंचपदं पंचपदं
नामिकाम्नायक्रम ॐ पंफंबंभंमं ॐ कुलिनि हाम्नायाय वौषट् ॐ यंरंलंवं शंषंसंहं क्षं कुब्जिके
हुं हां म्नाय फट् पंचहृदयादिषु अकारादि ऐं ह्रीं हृदयाय नमः ऐं ब्लूं जें फ्रें ह्रीं शिरसे
स्वाहा ॐ टं वं डं ढं णं ङं पश्चिमाम्नायाय वषट् पंचपदं पंचपदं कवचाय ॐ पंफंबंभंमं
ॐ नेत्राम्नायाय वौषट् ॐ यंरंलंवं शंषंसंहं क्षं अस्त्राय फट् न्यासं कृत्वा मातृकां अग्न्यादि
क्रमेण न्यसेत् ॐ ङं मध्ये टवर्गं स्यात् पश्चिमे तवर्गकम् ॐ ङं मध्ये
पवर्गेण विन्यसेत् आत्मनि अवशिष्टवर्णानि मूलमन्त्रेण हृदयादिषु
हृदि शिरसि शिखायां कवचे नेत्रे अस्त्रे नमः स्वाहा क्रमेण वषट् हुं वौषट्
नवपञ्चेन योनियोनिबीजे षडङ्गानि मातृकाया एव शक्ति वामदेवेन अथ मातृका
अकारादि षोडश स्वरवर्णान् हृत्षोडशदलकमले कर्णिकामूले न्यसेत् ककारादि
द्विहृदयवर्णान् द्वादशदलहृत्कमले न्यसेत् डकारादि दशवर्णान् नाभौ दल
कमले न्यसेत् वकारादि षड्वर्णान् षड्दलकमले लिङ्गमूले न्यसेत्

ॐ
ने मा.
४५

45

वकारादिसान्तवर्णांश्चतुर्दलकमले मूलाधारे न्यसेत् हृत्तवर्णान् हृदये हि दलपद्मेषु
मध्ये न्यसेत् तथा च नानार्णवे ह्यष्टपत्रे भुजे केशवे षोडशार्णान् विन्यसेत् द्वादशांक
दहमध्ये ककारादीन् द्वादशार्णान् विन्यसेत् दशपत्रे भुजे नाभौ डकारादीन्न्यसेद् बुधः षट्पत्रे लि
ङ्गमध्ये बकारादीन्न्यसेद् बुधः आधारे च चतुर्वर्णान्न्यसेद् वादिचतुर्दले हंसौ भ्रूम-
ध्यगे पद्मे द्विदले विन्यसेत्प्रिये रत्नमालामातृकान्यासं सर्वं गोप्यं ममाचरेत् अथाग्नि
संहितायाम् एकैकवर्णमेकैकपत्रान्ते विन्यसेत्प्रिये एवमत्र विन्यस्य मनुमाली
बहिर्न्यसेत् वेष्टयेत् एकैकवर्णमाद्यं मूलाधारादिषट्चक्रे तेन क्रमेण नमालिनी
न्यासमन्तरः परिकीर्तितः अथ मातृकान्यासो मूलाधारे चतुर्दले स्वर्णाभे वा
दशान्तवर्णैर्विभूषिते षड्दलेऽर्कनिभे स्वाधिष्ठाने नवलार्कप्रभे बभमयरलव
लैः शुक्लवर्णैर्विभूषिते मणिपूरे दशदले नीलाभे मनसि ताविषि डादिफान्तदलैः
केविद्रुमाभैर्वर्णैः अनाहते द्वादशदले प्रवालकान्तिसन्निभे कादिठान्तदले
शुक्लैर्विशुद्धे षोडशदले धूम्राभे स्वरैर्विभूषिते आज्ञाचक्रे

ॐ
ना॰ स्मा
५९

ङें नमोऽङ्गुल्यग्रे चं छं जं झं ञं नमो वामबाहुमूलसन्ध्यग्रकेषु च टं ठं डं ढं णं दक्षपाद
मूलसन्ध्यग्रकेषु च तं थं दं धं नं वामपादमूलसन्ध्यग्रकेषु च पं नमो दक्षपार्श्वे फं नमो वा
मपार्श्वे बं नमः पृष्ठे भं नमो नाभौ मं नमो जठरे यं त्वगात्मने यं नमो हृदि रं नमो दक्षबा
हुमूले लं नमः ककुदि वं नमो वामबाहुमूले शं नमो हृदादिदक्षकरे षं नमो हृदा
दिवामकरे सं नमो हृदादिदक्षपादे हं नमो हृदादिवामपादे लं नमो हृदाद्युदरे क्षं नमो
हृदादिमुखे न्यासोऽयमनेकविधः तथाहि अथ महामातृकान्यासः तस्य ध्यान
म् अक्षस्रजं हरिणपोतमुदग्रटङ्कं विद्यां करैरविरतं दधतीं त्रिनेत्राम् अर्धेन्दुमौलि
मरुणामरविन्दवासां वर्णेश्वरीं प्रणमत स्तनभारनम्राम् न्यासमस्या अ
कारादिक्षकारान्ते तद्यथा ललाटादिहृदयान्ते तत्र नमः इत्यादि अथ स्थितिमातृका
न्यासः डादिवान्तः ॐ आं यं नमो नमो नमो वामे विड् विड् वर्जिताः पञ्चाशद्वर्णा विन्यासः
क्रमाद्क्रमानुलोमविधिभिः इति मह अपरे च वर्णमातृकान्यासो केवला विडम्बिता
ताः सविसर्गा सामय पाठ सहस्र शुद्धाः कथ्यते विद्याकरोऽपि केवला च भोगाय मत्रिका

46

69

५९

विना सविसर्गांश्च स्वरांश्च सबिंदून् विन्यसेत् डाकिनी यामले भूतशुद्धिं लिपिन्यासं विना य-
स्तु जपं जपेत्तेन विपरीतफलं स्यात् भूतशुद्धिं विना जपे यथा मातृकान्यासे अंगुलिनियमस्त-
थान्यत्रापि मन्त्रन्यासे न्यासोंगुष्ठानामिकाभ्यां वाथवा वामने अंगुष्ठानामिकाभ्यां वाथवान्यथा
निष्फलं भवेत् विशेषन्यासेन नायं नियमः यथा मातृकाविन्यासे विशेषमाह स्वकाम-
र्थं बन्धाः मन्त्रमुक्तावल्यां ललाटे नामिकामध्याभ्यां विन्यसेत्मुखवृत्तके तर्जनीमध्या-
नामाभिः वृत्तानामाभ्यां नेत्रयोः अंगुष्ठेन कर्णयोः कनिष्ठांगुष्ठयोः तेन नासोः मध्यमान्ते गं-
ण्डयोश्च मध्यमा सा ओष्ठे न्यसेत् दन्तयोरनामिकामध्यमाभ्यां मूर्धास्यके शिवेनासा-
मध्यमाभ्यां हस्तपादेषु पार्श्वयोः कनिष्ठानामिकामध्याभ्यां पृष्ठेस्य विन्यसेत् ना-
भौ सांगुष्ठानामिके स्कन्धे सर्वाः अंगुलीर्विन्यसेत् हृदये च तलं सर्वं मस्तके ककुत्स्थले
हृत्पूर्वं हस्तपत्रस्तिमासे विचतलमेवच एतान्मातृकान्यासमुद्राः क्रमेण परिकीर्ति-
ताः अन्यासाविन्यसेयस्तु न्यासं तस्य तु निष्फलाः प्राणायामे अंगुलिनियमस्तु ना-
रदीये कनिष्ठानामिकांगुष्ठैर्यन्नासापुटरोधनम् प्राणायामस्स विज्ञेयस्तर्जनी

ओं
ने सा.
४१

मध्यमो विना प्राणायामो द्विविधः सगर्भो निगर्भश्च सगर्भो मंत्रजापेन निगर्भो मा
त्रया भवेत् मात्रा च वामजानुनि हस्तस्य भ्रमणं यावता भवेत् कालेन मात्रसंज्ञया
मतिनिमित्तत्रयाणां रेचः अथ प्राणायामः मूलमंत्रस्य बीजस्य प्राणस्य वा षोडशधा
जपेन वामनासापुटेन वायुं पूरयेत् तथा च कालीक्रमे प्राणायामत्रयं कुर्यान्मूले
न प्राणावेनव अथ वा मंत्रबीजेन तथा कालीबीजेन मध्यौः तस्य चतुःषष्टिवारं जपेन
वायुं स्तंभयेत् तस्य द्वात्रिंशद्वारं जपेन दक्षिणनासापुटेन वायुं रेचयेत् पुनर्दक्षिण
नासापुटे अंगुष्ठाभ्यां कुंभयित्वा वामेन रेचयेत् पुनर्वामनासापुटे अंगुष्ठाभ्यां कुंभयित्वा दक्षि
णेन रेचयेत् योगिके तत्पुनर्मात्रानियमात् तथा च योगे तमीय मंत्रप्राणायामः योगि
योगिककुंभयामि नेपूरयेद्द्वामयाविंद्वानम्रांश्च षोडशधा सास्या येन्मादि यद्वा चतुः
षष्टिवारं जपेन पूर्वकालिकं कुर्यात् तथा च तंत्रान्तरे पूरयेत् षोडशेनैव धारयेच्च
तद्गुणैः रेचयेत् मकारेण प्राणायामान्तरीयकाः नदशामकस्त्रतस्थास्यादेव प्राणा
स्यैमनायः प्राणायामो विना मंत्र सहजेन न स्याद्यागता गोपालविशेषावकेश्या श्री

४८

47

यपीठन्यासः हृदि ॐ आधारशक्त्यै नमः ॐ कूर्माय नमः ॐ अनन्ताय नमः पृथि-
व्यै क्षीरसमुद्राय श्वेतद्वीपाय मणिमण्डपाय कल्पवृक्षाय मणिवेदिकायै रत्नसिं-
हासनाय पश्चात्प्रणवादिना नमोन्तेन पूजयेत् तेनादक्षिणस्कन्धे ॐ धर्माय नमः वाम
स्कन्धे ॐ ज्ञानाय नमः वामोरौ ॐ वैराग्याय नमः दक्षिणोरौ ॐ ऐश्वर्याय नमः मु-
खे ॐ अधर्माय नमः नाभौ ॐ अवैराग्याय नमः दक्षपार्श्वे ॐ अनैश्वर्याय नमः
नपादवशादयो अंसोरुयुग्मपादौ विन्यस्यादक्षिणपादे दक्षिकाः धर्मज्ञानवैरा-
ग्यैश्वर्यं वह्न्यात्मकेन नाभिपार्श्वेनाभिपार्श्वं अधर्मादीन्यकल्पयेत हृदि ॐ
अनन्ताय नमः ॐ पद्माय नमः ॐ अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः ॐ सो-
ममण्डलाय षोडशकलात्मने ॐ मं वह्निमण्डलाय दशकलात्मने सत्वाय ॐ र-
जसे तमसे आं आत्मने अं अन्तरात्मने पं परमात्मने ह्रीं ज्ञानात्मने इत्येतैविम-
लेत हृदयमध्ये केसरेषु पीठशक्तीः पीठमन्त्रेणैव अर्चयेत् तेन अष्टादिन्यासः ऋषि-
त्व मेहस्यमावलताताय लाताताजपसामवेम ममाधयातिष्ठहात्माम्ननेस्याज्ञ

श्री
ने त्रो
५८

स्थितिरितः दहनान्मस्तके चास्य न्यासस्तु परिकीर्तितः सर्वेषामेव तत्त्वानां नाक्काद
नाक्कारउच्यते अतत्त्वात्पदमाद्यं तु बिन्दुः प्रकीर्तितः सर्वेषामेव तत्त्वानां भाव
णाश्च वर्णानया हृदयाम्भोजमध्यस्थादेवतां तं सेनाममेत अथ षडङ्गदीपनीं तत्त्वानां
मेत्रः फलभागमवेत देवैल्यानिमन्त्राणां विनियोगमजानतानाम तेषां तत्र अथ
न्यासं समग्रं देशाद्दलकमलपङ्कजे देवता हृदये चैव बीजं तत्र गतं दम्भके शक्ति
तु पादयोश्चैव सर्वाङ्गे कीलकं न्यसेत् तत्तन्मन्त्राणां न्यासाकर्षणात् तदङ्गं कीलाणं
वे आगमोक्तविधानेन न्यासं तन्मकृत्य नियतः देवता प्रीतिमाप्नोति मन्त्रसिद्धिः प्र
जायते यान्यासकवचकं नामनं तत्र नष्पातनं तु अथ विघ्नाः हृदया पलायन्ते मिहृद्दया
यान्तेः अकृतान्यासजाव यामस्त्वा अपनेमन्त्रम सर्वविघ्नैस्स बाध्यस्यात् ह्यात्रिम
गाण्यपर्ययया अगन्यासेनमालिनियमः त्रिशकटप्रातिहिमसख्यया पालमभवेत्
गलीनामितिवचनात् इति सर्वमाथार्वणाम बलवेन अतगहात्रजनवाहस्त
णालाभवेन्मद्रा हृदयपीठेकेच अयोगमहाबलमधिपिसा कोयाकरहेहामल

५८

योर्वं मणोस्तु: नाणाव मस्ताङ्कवाऊ यय्वगमकाहूंपान जेन्मुदितोक्षनिस्त विधृग्नि
षिक्ता: कोष्यनास्त मन्द्राय यग्निनोन मेनीमध्यमेव नत तमन्कल्याक्रमस्ताशट
र्पयध्याने हत्वामानमेसे मसृन्य प्रावस्यापनेक्रयीत नयावमनक्रमाशेय श्रह
नामान्मयागनक्रयाद्धाद्याह्वजनम प्रावस्यापनेनदीत्वाय्कृत्वाउक्रमम नत:
पीठपूजा पीठस्यानवन्मपकौ: पूजयेत वायव्यादीशानपर्यन्त ॐ गुरुभ्यो नम: ॐ
परमगुरुभ्यो नम: ॐ परापरगुरुभ्यो नम: ॐ परमेष्ठिगुरुभ्यो नम: त्रिपुरादाने वि
षेषणरूपजानवन्कृत्वा पीठस्य दक्षिणे ॐ गणेशाय नम: पीठमध्ये ॐ आधारश
क्तये नम: ॐ कूर्माय नम: ॐ शेषाय नम: ॐ पृथिव्यै नम: ॐ क्षीरसमुद्राय नम:
ॐ श्वेतद्वीपाय नम: ॐ मणिमण्डपाय नम: ॐ कल्पवृक्षेभ्यो नम: ॐ मणिवेदिकायै
नम: ॐ रत्नसिंहासनाय नम: अग्निकोणे ॐ धर्माय नम: पवने ऽन्तेवायु ईशाने ज्ञा
नवैराग्यैश्वर्याणि पूजयेत पूर्वादिचतुर्दिक्षु अधर्मा: ज्ञानवैराग्या: नैश्वर्यान् पूजये
त मध्ये अनन्ताय विद्याज्ञानात्मने नम: इत्यनेन पूजयेत पूर्वादिकेसरेषु मध्ये नमक

ॐ
नै.मा.
५९

लोकपीठपाकोसंपूजयमथोपीठसमंत्रंपूजयेत् नानाविधविधानेनविशेषेणवक्ष्यः स
वीदि ` ` दिनियमस्त पूजयेज्जनकयाम यथाशक्तितिकीर्तितेनधेयः नवेद्यताणदेति
तस्माद्दत्वमस्तनेस्नानम पूजनपोष्यमेतेयमवेवयोजनयेत् अविशेषयत्रति
यमस्तमस्यमतेके अत्रकंकल्पयत्रतलिविनयमप्रलाभकम षड्गुणाकर्माक
तत्रवेदद्वारोपयोगाभिमतम् ततःधूनपीतावाहनादिपाणप्रतिष्ठानेकमंत्रयोत ने
तःश्चाद्दशोपचारेणपंचोपचारेणवावाहनाकुर्यात षोडशोपचारेनियमस्त्र श्राप
नेस्नानेनपायमचोमावमनीयकम मधुपर्कोचमस्नानंवसनाभरणानिच पूजा
यित्रमनापूपदीपनेवेद्यवंदनम प्रयोजनयदेवेनायामपचारास्तषोडश अथवा
नेष्यमस्यभावेपंचोपचारंकल्पयेत् गंधादयोनैवेद्यान्तापूजापंचोपचारिका
अर्घ्याद्याः पंचपंचेवदाधूपाद्यास्तिमेदतः पुष्पार्पणमपथावतन्नमंत्रेणदत्वाषद्गा
तर्पयेत् पुष्पदानेतविशेषः पुष्पवार्यादावपते पुष्पायामलचनत् इःखदने
त्समाख्यातेयथामंत्रेनयापयेत् प्रयोगमवफलेनपुष्पानोलिविधोनव तेमा

५९

म। अर्घं हृदयात् पादे संवौ गके श्रमलेन पंच पुष्पांजलीं दत्वा ततः सकलीकृत्य वरण
नोऽर्चयेत् तथा च ततः पुष्पांजलीं दत्वा परिवारांश्च मेचयेत् इति मंत्रः ततो धूपदी
पौ दद्यात् तथा च जय धर्म मंत्रमालाः इति पुष्पांजलिः ततः चेटां सहस्रवामहस्तेन
तो वारयेत् ततस्त्रणामीचैः धूपं दद्यात् एवं सर्वं धूपपर्यंतं दीपं दद्यात् ततो मू
लेन पुष्पांजलिं दत्वा नैवेद्यमातो यफाडिनिम्स्पाल्पचक्रं ददयामि तत उपरि
मूलमंत्रं ध्यात्वा धेनुमुद्रां दर्शयेत् मूलमंत्रेणार्घं नैवेद्यं दद्यात् ततः पुनः
पुनर्नैवेद्यं दत्वा तांबूलादि दत्वा याचेत् पुष्पं तत्तैवेद्यं निवेदयेत् ततः सर्पिर्वा
तोदकं तागधान्यादि भरत्यर्चा तत्रैव मंत्रोच्चारेण तयतं पंचसकावलामान्वोद
तां पुष्पांजलिं दद्यात् तेन मार्गेण मूलमंत्रेणाभ्यालेपनं ततः संप्रदाने ततः कं
पदांमितिं सर्वंच तथा च कमलमावे मार्गे मंत्रं समुद्रां धूपश्चाद्दद्यात् समर्चयेत् सं
प्रारंभेत तदनेन तत् स्थानगार्थ्यं कुपद्मं एवं क्रमेण दर्शयात्रुपचारान् कल्पयेत् स
वैश्वमंत्रानेकमस्पत्रपात्रस्थं नवलेकादकमारंभ ततः पूर्वप्राणान्बुद्धि हृदयमं

ॐ
ते सा.
५०

यिकार्त्तेनाग्नात्यन्स्यन्नूष्णस्य वस्यास्तु मनसा वाचा हस्ताभ्यां पद्भ्यामुदरेण शिश्ना
यत्स्मृते पठन्केयत्कृतं तेन मां वं ब्रह्मार्पणं भवतु स्वाहा। मामरेयमकलमस्थाव
कदेवतायेसमर्पये। गेतन्माञ्जमस्कारान्तेतन्ववातानोद्धामसमृत्स्व्यशानेवानमा॥
गत्यानिगहृजेगामावेरहृहाणामसन्कृतेनपम। मिहृर्भवतमदेवनस्यमादाहृ॥
लिशिष्यते नपाव कृष्णपकेलोनिश्रनाहृलवानिवेदयेत। अन्यत्रगोशीवद
दीनिविशेष: इतिजपसमर्पणन्नम: हृामयणामकृपान पद्माकराण्यनात्वम्
नवृलाणिमसाहृपा ववसानूनसावेनिमणामशेहृामशोइतिनः वाकुम्पावमनाव
म्यापिमसावनसाहृपा पवाणपमणामसस्यानूनाभयुयनः स्थनः सर्मोनि
पनयः कृपांकेसहृागानतिरवधीः सहृहनन्नमज्जेणापयमकोवेकुम्नमास्णान
नपावेरविग्राथनदत्तापस्फलेलभनेनरः नस्कलेलमतनरः नस्फललभते
भमपूर्वनकृतकृतम्रयरेविणाम कुसमस्यपलहृगाविश्रमाने पावरहृतनमव
ग्रयरेत्ताणप्रकीर्तितम नातिविशेषात्मयामले त्रिकोणाकारमर्वेत्रवर्तिन॥

50

५०

प्रक्रियकौलिना अर्धवेदं महेशास्यहृदनस्य समीरितः तथा शिवप्रदलितोमेश्री
अर्धवेदकमेणाव सव्यासव्यक्रमेणावृत्तासम् दैवतलंचयेत ततोनिसावणाम्याणः
सामसर्वइतिस्मृतः इतिवचनात् प्रसार्धदलिताहस्तेहृदयेनसंशिवः पुनः दक्षिणे द
त्रिणापार्श्वमतमापिप्रदलिताम त्रिधावेवहृदयेनसम्यग्वनापाप्रदलिताम एको
हस्तप्रणामस्यपंकेचापिप्रदलिताम प्रकालेदर्शनेविसर्जेहतिपुराणपुराकृतेम
देवतानोयाचरणादेवतानविलापयतसर्वेतिविसर्जनसहारेम दद्यात् ततः पुष्पा
धेनहृदयमानयेत् तथाच निधायदेवतापुष्पात्स्वीयहृत्सरसीरुहे तत्पूर्णा
वनेनाथपुष्पमाद्याधाहृत्समयेत ततः ततः पूणा यामहिः लिकाहताविमालपूजाषदया
न वेतमवृत् ओंविष्वक्सेनायनमः प्राको ओं विशोधिकायनमः शिवे ओं चंडेश्वरा
यनमः सूर्ये ओंतेजश्चडायनमः गणेशे ओं उच्छिष्टगणेशायनमः कालिकायां ओं
उच्छिष्टचंडालिन्यैनमः ततः पादोदकंपीत्वानैवेद्यकिंचित्स्वीकृत्य अन्ययथा
योग्यं यदद्यादस्यथासर्वविघ्नहरेत ततोनते निर्माल्यंशिरसिधार्यसर्वांगेवाक्षेल

ॐ
ने. स्ता.
५१

51

पनम् नैवेद्यं चोपभुंजीत दत्वा तद्भक्तिशालिने देवतायाश्चावशिष्टं हि सलिलं यां चम-
नम् श्रीगोलेयमन्तु नैर्माल्यं ब्रह्महत्यां व्यपोहति मत्स्यसूक्ते ॥ श्रीनिवेद्यं न भुंजीत म-
त्स्यमांसादिकं च यत् अन्ये विष्णुपयोमत्वं यद्धि स्वानुनिवेदितम् तथा च भैरवीतन्त्रे-
हृदये च बहिर्देवीं समर्प्य विधिवन्नतः । निर्माल्यं च शिवोदं यो नैवेद्यं भक्तयेत्सुधीः ॥ इति
अनुक्रमे देवीं तापलताम् इति सामान्यपूजापद्धतिः ॥ यामाकृष्य याप्रकृतिमन्त्रे हः प
राशिर्वा किंशिवामन्त्रहृद्धांगम् निवारयेद्गोणी विवत्तांत यात्यां भजामि मितिलभवते श्व
रीताम् अथ वक्ष्यते वर्णोदशम् पूजा भवनेश्वरीम् ब्रह्मादयोपि यां ज्ञात्वा लेभिरे श्रि
यमर्जिताम् भवनेश्वरीमन्त्रः नकुलीशोग्निमारूढो वामनेत्रार्धचंद्रवान् नकुली-
शो हकारः अग्निः रेफः वामनेत्रः ईकारः अर्धचंद्रो ऽनुस्वारः भवनेश्वरीपदमिति तन्त
मारुद्र्यामले संहितायाम् व्योमबीजं महेश्यानि अस्य सकारप्रकारः सामान्यपद्धति
नुषारः । ह्रत्यादि शोवत्या मातंकर्म विधाय केसरेषु षट्कोणं क्रमेण मध्ये पीठपू
जां समेत् जया जया विजया अजिता अपराजिता नित्या विलासिनी दोग्ध्री अ

घोरामेघ्यंमगलावाक्यंन ॐजयायैनमः कौंकालायां ङ्कौं अनन्तासनायनमः ततः ऋष्या
दिन्यासः भुवनेश्वरीमन्त्रस्य शक्तिः ऋषिः गायत्रीछन्दः हकारोबीजं ईकारः शक्तिः
रेफः कीलकम् भुवनेश्वरीदेवता धर्मार्थकाममोक्षार्थेविनियोगः शिरसिशक्तयेऋ
षयेनमः मुखेगायत्रीछन्दसेनमः हृदिभुवनेश्वर्यैदेवतायैनमः गुह्येहंबीजायन
मः पादयोः ईंशक्तयेनमः सर्वाङ्गेकीलकायनमः ततोमन्त्रन्यासंकुर्यात् शिरसि
ॐ ह्ल्लेखायैनमः वदनेगगनायैनमः हृदिरक्तायैनमः गुह्येकरालिकायैनमः
पादयोः महोच्छुष्मायैनमः एवंऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदक्पश्चिमेषुमुखेषुन्यसेत् एवमा
त्मबीजानिनिबध्य सर्वाणिपञ्चकस्थायान्यस्तव्याभूतमस्त्रभाः ततः करांगन्यासं
कुर्यात् ह्रां अंगुष्ठाभ्यांनमः ह्रीं तर्जनीभ्यांस्वाहा ह्रूं मध्यमाभ्यांवषट् ह्रैं अनामि
काभ्यांहुम् ह्रौं कनिष्ठाभ्यांवौषट् ह्रः करतलपृष्ठाभ्यांफट् ह्रां हृदयायनमः हृ
दि ह्रीं शिरसेस्वाहा शिरसि ह्रूं शिखायैवषट् शिखायां ह्रैं कवचायहुं कवचे ह्रौं
नेत्रत्रयायवौषट् नेत्रयोः ह्रः अस्त्रायफट् चतुर्दिक्षुन्यासंविधाय षडङ्गंविभागनाबीजेनकृ

ॐ
ने सा
५२

यो देवगणिकिपामेताः स्वंकेद्रमेग्रहे स्ववेविशह्यवीजेनतद्दीयें मुकालिपोनयेन षडंगा
ति विधेयानि सर्वेशा यथाविधि: स्फना: अंगालिनिपमलाएवंवत् सर्वेशक्रकोणाग्ने
यवेकम: ननोवाले ॐ गायत्रीमहितवलाणनम: दक्षिणकपोले ॐ सावित्रीमहितवि
लवेनम: वामकपोले ॐ वागीश्वरीमहितमहेश्वरायनम: वामकर्णे ॐ श्रीमहित
धनपतयेनम: ललाटे रतिमहितस्मरायनम: मध्यकर्णे ॐ पुष्टिमहितगणपतये न
म: दक्षकर्णे भ्राजतराले ॐ शांतिविनयायनम: वामकर्णे वामनेत्रे ॐ सुवंशासवनुर्ध्व
देवतायेनम: एवंकेवमलदक्षिणानेत्रवामस्तनेदक्षिणस्तनेमर्वामूमेमहृदयपार्श्वे हृद
नाभिस्थलमेन तथाचवर्णाभिमुखायामेन विष्णुसारे ॐ कारायचतपुष्करनामानेव
यथाविधि विधिनाविन्यस्मैनमर्वेशाकवस्यामेतेनत नतोवाले ॐ ख्यातयेनम: वामा
मे ॐ माहेश्वर्यैनम: जवे वैष्णव्यैनम: दक्षिणपार्श्वे ॐ वाराह्यैनम: दक्षिणामे
ॐ इंद्राण्यैनम: अपराले ॐ चामुंडायेनम: हृदि ॐ महालक्ष्म्यैनम: इति विन्यस्य ॥
मूलेनव्यापकंत्रयंकृत्वा ततो ध्यानं उद्यद्दिनेशप्रायकांतिमिंदुकिरीटांनगांकंचानयनंत्र

52

५२

मधुक्राम स्वेरमां वीवृष्टं क्रुरणापाशांकुशं भीतिकरां प्रभजे भुवनेशीम् इति ध्यात्वा मा-
नसैः संपूज्य श्रीपात्रस्थापनं कुर्यात् पूर्वरेखा पंचमहादले बाह्यवृत्ते षोडशभिर्दलैः वि-
लसत्कर्णिकामध्ये षट्कोणमध्ये त्रिकोणं वृत्तं चतुरस्रं चतुर्द्वारं मण्डलमालिखेत्
तेनार्घोदकेन प्रोक्ष्य श्रीपात्रस्थापनं कुर्यात् ततः सामान्यपद्धत्या पीठपूजां
कृत्वा पीठशक्तीः पूजयेत् तद्यथा पूर्वादिकेसरेषु जयायै विजयायै अजितायै अजि-
तायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मध्ये मङ्गलायै प्रणवादि-
नमोन्तेन पूजयेत् तदुपरि सर्वशक्तिपद्मासनाय नमः ततः पूर्ववद्ध्यात्वा वाहना-
दि पुष्पदानपर्यन्तं विधाय केसरेषु आग्नेयादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ओं ह्रां हृदयाय नम
इत्यादिना षडङ्गेन पूजयेत् पुष्पाञ्जलीन् दत्वा ततः आवरणपूजा कर्णिका-
मध्ये ओं ह्रीं हल्लेखायै नमः पूर्वे गगनायै नमः दक्षिणे रक्तायै नमः उत्तरे करालि-
कायै नमः पश्चिमे महोच्छुष्मायै नमः षट्कोणेषु पूर्वे ओं गायत्र्यै ओं ब्रह्मणे नैऋ-
त्ये सावित्र्यै ओं विष्णवे वायव्ये ओं महेश्वराय ओं हृत् आग्नेयकोणे ओं सरस्वत्यै ओं पतये

ॐ
ने. मा.
५३

पश्चिमे ॐ वरदे ॐ स्वाहाय पश्चात्मं ॐ गुह्ये ॐ नाराचपत्रे पुष्पदं कोणस्थो भयपार्श्वयोः
ॐ शोरवेतलपये ॐ पशुपतये पूजयेत्समे ३ श्रीमेवालि ॐ मिवामी ईशानमध्ये ३ वनाहिंतवा
ह्रां हृदयाय नमः स्वाहा इत्यादिना षडंगैर्न्न्यसेत् तथा च निबध्य केसरेषु दीग्र कोणगे हृदयादि
निन्यसेत् नेत्रमग्रे दिशास्वस्थं ध्यायेत् ध्यात्वा शंगादेवताः भयव्याघ्रादीन् विशेषाच्च मन्त्राः
अष्टदलेषु पूर्वादि ॐ अनंतनागकुलेशाय ॐ अनंतनागकुलेश्वराय ॐ अनंतनागमस्तकाय ॐ
अनंतनागमस्तकेश्वराय ॐ भुवनपालाय ॐ गगनवेगाय ॐ मोहिनीरवाय ॐ गगन
वेगाय नमः षोडशदलेषु पूर्वादि ॐ करालाय विकरालाय ॐ उमायै मदनदेव्यै ॐ श्रियै
ॐ श्रियै पुष्टयै ॐ उमायै ॐ लक्ष्म्यै ॐ कान्त्यै ॐ पुष्ट्यै ॐ श्रद्धायै ॐ मेधायै
ॐ मन्यै ॐ काम्यै ॐ आग्नेये नहि ह्रीं पूर्वादि ॐ अनंतनागरूपाय ॐ अनंतनागमस्तकाय ॐ
अनंतनागमस्तकेश्वराय ॐ भुवनवेगाय ॐ भुवनपालिकायै ॐ महाभैरवाय ॐ अनं
तवरदाय ॐ अनंतगमनलीलाय नमः नहि ह्रीं भवत्रह पूर्वादि ॐ लाः हृदयपदेवतादिपतये
अष्टकर्णार्थदाय साधुधाय सर्वाहननाय सर्वविद्याराय ॐ अग्रयेतनाधिपतये साधुयायेमा

५३

53

दि ॐ मं मांसप्रियाय वेतालाधिपतये सायुधाय स्वाहा। ॐ नं नैर्ऋताय रक्षोधिपतये सायु-
धाय स्वाहा। ॐ वं वरुणाय जलाधिपतये सायुधाय स्वाहा। ॐ वां वायवे प्राणा-
धिपतये सायुधाय स्वाहा। ॐ सं सोमाय धनाधिपतये स्वाहा। ईं ईशानमूर्त्तये ॐ
ब्रां ब्रह्मणे ऊर्ध्वाधिपतये सायुधाय स्वाहा। निरृतिवरुणयोर्मध्ये ॐ ह्रीं अनन्ता-
य नागाधिपतये सायुधाय स्वाहा। नमस्ते लोकपालानन्तः इन्द्रादीन् मनो भूत
वज्रकं शक्तिं दण्डं खड्गं पाशं ध्वजं गदां त्रिशूलं पद्मं चक्रं तथा अस्त्रविद्यादीन् यथा-
क्रमं दिक्पालाः इन्द्रादि लोकपालानां यथाक्रमं आयुधाः स्वस्वबीजाक्षरा
सर्वे सवाहनाः सपरिवाराः इति वज्रादीनां प्रणवादि नमोन्तं मानं पूजयेत्
इन्द्रादि नाम समाहितेन वरुणादि समन्विताः पूजितो दिक्पालेभ्यः पापानस्मा
द्रुत यथा अन्ये लोकपालाः मण्डलं विशन्ति सर्वे दिक्पालाः तेनैव पूजयेत् पापाद् विमुक्ति सर्वे-
दिक्पतये नमः सर्वाधिकारी विघ्नकारी दिक्पालाः हुं फट्। सर्वविघ्नाय शान्त्युद्देशाय स्वाहा
द्रुं पद्मनाभाय स्वाहा यत्र मूलाय पद्मनाभाय प्रणवादि नमोन्ते नमः

श्री
ने सा
५४

न् नानामुद्रादिविसर्जनं नानेकर्मसमापयेत् अस्य मंत्रस्य भैरवस्य वाणा हृषणा ह्रीं त्रिपुरालक्ष्मयः
तथा च शक्तिबीजं विन्यसेत् ह्रीं त्रिपुरालक्ष्मीमानन्तः त्रिखंडादयुक्तं मे ॐ पादहृदयं बीजं सा
शानः अहृदयानि गायत्र्या अष्टाश्याभ्वरस्मत्तन्यग्राधमामि ध्रीस्तुलाः सिद्ध्यर्थं पा
यमान्यानि हृदयान्याहो विषुद्धेयाः त्रिखंडाद्युक्तहृदयमयुगकेतरा इति वाग्भवबीज
वन्निनामबीजं त्रयात्मकम् मंत्रसमस्तंसमवीर्यं त्रिवर्गफलसाधनम् न्यासहृद
यादिकं सर्वमेकांतरीवत् षडंगन्यासे तु विशेषः ऐं क्लीं सौः हां न्यानमः इत्यादि
क्लीं हृदयाय नमः इत्यादि तथा च षडंगैश्च मानानां ध्येनवाग्भवा घनकल्पयेत्
षड्गानि विधेयानि अंतिवक्त्रानि देवाकः ध्यानं सिद्ध्यार्थ गणविग्रहोज्ज्वलं
यानामाणिक्यमौलिस्फुरदमनाचाधिकलावदरोस्मितमुखीं मापीनवक्षोरुहा
म् पाणिभ्यामलिपूर्णरत्नचषकं रक्तोत्पलं बिभ्रतीं सौम्यां रत्नघटस्थमध्य
चरणां ध्यायेत्परामंबिकाम् अस्य श्रीत्रिपुरसुन्दरीजपोहादशलक्षः वंविलक्षं जपे
त्तत्त्वमायमेव धराग्निवैः न हृशांशेन जुहुयात्मंत्री ध्यानन्यासादिवचनात् वा

५४

द्वीन्षट्कोणमायाविद्ये यन्त्रान्ते मूलं अस्य मेरुस्य सर्वे ब्रह्मा मः करोगन्यासमु
ऐं क्रौं पञ्चरेखाभ्यां नमः इत्यादि ऐं क्रौं ऐं हृदयाय नमः इत्यादि नेत्राय मध्ये नेत्रे
ऐं श्रुके नवाक्षरेन प्रकल्पयेत् ध्यानं प्रणामं योनिपीठे शोभावानितक रे
रातेन वरं क्रोधयल रत्नाब्जाय षट्कपरे भव हर सविभ्रन्ती मायाश्व भोम नक्राहार लम
रपोयरनेत्राने त्रिपालासिनोवृद्ररहरहसिनाहृदयच पुष्क्रोऽवर्ण विद्रप्यिनाम प
वध्यानमूलं वयजेन प्रतिपन्ने श्रुतिशोषः श्रोब्राह्मपे इमाहेश्वर्यं कुकोमार्ये ।
श्रवैरमा लक्ष्मातो ऐरद्याल्प श्रीचामुण्डाये चः महालक्ष्म्ये अघ्यासिनाताय
वक्रताय उच्चवृतायक्रोधाय लरउन्मत्ताय पक्रपालिने ऊभीषणाय श्रम
हाय पहाय श्रीयाचलिनाराबालाभ्यां नमः दीर्घायामानवः प्रोक्ताकृस्वाया
भैरवः स्मृतः अस्मात्वैवहृदयपयम अस्यश्चश्वरणानपादपालहः इत्यादि ।
श्वेतवयालायर्तिनः पलापाश्चघ्यटपापाहाम नेत्राव नवलसजपस्मवज
कुपाहन्नहृदयापानः पलापाश्चद्य स्वाहके: शयवीराजहृलते: नवलहा ।

श्रीं
ने सा
५५

घृतैर्विषाक्ततिलैर्मिश्रितैः केचित् यन्त्रेणाविद्धमेषु क्रोधमायाबलाग्निनाशवान् पाशादि॥
मतेन मन्त्रः सर्वसम्पत्फलप्रदः अस्य प्रकारान्तरेण तु स्वच्छन्दे देवतानामतः अग
मन्त्रस्य क्रौं अङ्गाख्यानमस्त्वादि क्रौं हृदयाय नमः स्वाहादिनाश्च सर्वत्र बीजेन क्रौं
रङ्गन्यासं कार्यान् तथा तथा न्यासं विन्यसेत् अस्याध्यायाः पूर्वोक्ताः स्युर्बीजमागाक्षि
धामन्ता ध्यानम् वृत्ताकारे पाशाम भीतिन्नदाके वैहस्ती कमला मनस्याम बा
लार्ककोटिप्रतिमां त्रिनेत्रां भजेहमाद्यां भवनेश्वरीनाम अस्या इह जापकान्तरीव
न अष्टदले ब्राह्म्यादिषु गणलेखनं यन्त्र अस्य मेरुस्य षोडशदलपद्मानापि अत्र
नान षोडशदलानां च तथाच अगतिकमरे पुनः पञ्चदशमानेन वा कर्मान्त १
मात्रयः पुनः छन्दोलक्षणं मन्त्रादिना हृदि अस्यापूर्वं स्वरूपाणामपादशलनः २
धिमधुसहिताक्ताभिरश्वत्थाङ्कुरैरन्नाहुतीभिर्महिलाभिर्लिलेख्याके देशशाखाहोमः ३
तथाच हविष्याद्भ्रष्टपत्रैः नवलतानिवेद्य दधिमधुसहिताक्ताभिर्जपान्तमन्त्र
विन्नमः दधिखीरसहिताक्ताभिर्मरोमहितोत्तरभस्महोम तन्मात्रवद्यावित्रिलतः ४ देः पद्या

55

नैवेद्यादनः अत्र चतत्त्वशोधनं दमाउच्यते पात्रेकेत्वानविमितिवचनात् अथैत
भुवनेश्वरीमंत्रोत्तिनेतोक्तः अथसिद्धत्वात् उर्ध्वेतनाशेत अथ पात्रं हस्तेन मायाद्
र्गवान्तेनमाहेश्वरीपदनः अत्र हस्तेव्रगलेमन्त्रमदयात्तरः अथमेत्रः प्रण
वादिरहादयात्तरः प्रणवादिको श्रीबीजाद्विवाग्भवादिश्चकामादिश्चमायादिवा
समरयात्तरः कल्पकवचेनयाप्रतिपादनात् विशेषस्तत्रयहीजमादिकेतनेवाग्भु
ल्पता प्रणवाद्या यदा देवि तदा सम्पादयात्तरे अत्र दामोत्तरा चैव सर्वविभववर्द्धिनी
मायाद्या च यदा देवि तदा मासकलप्रदा श्रीबीजाद्या यदा देवि तदा सर्वविवर्द्धिनी
वाग्बीजाद्या यदा देवि वागीशत्वप्रदायिनी कामाद्या च यदा देवी सर्वकामप्रदायि
नी नानामायादिको विद्याभोगमोक्षकदायिनी मायाश्रीवाग्भवबीजाद्या महदाविभ
वप्रदायिनी श्रीमायावाग्भवबीजाद्या महदाम्पल्लिदायिनी अथ प्रहणप्रयोगः प्रातः कृत्वा
दिनीवन्यासं नेविधाय हस्तद्वयेशुकेसरशुभसंपवनेवतोश्वरीपीवमवंतेपीवशक्ती
र्विन्यस्याधारादिमनुपर्यन्तं न्यस्य सिद्धिविमलाशक्तये नमः मोक्षपंक्ति

ॐ
तं शा
५६

रमेनमः हृदि अत्र ब्रह्मपूर्णोयैदेवतायनमः नेत्रेव पत्वा सों नेत्रमाक्षी नेक्षेपिवप्रत्ना उद्राह
तु पंक्तिं छं हमसमाख्यातं देवतायाश्चात्रहृत्पीठिका ततः कंगान्यासो ह्रीं अंगाह्नाभ्यांनमः
ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्येवमंगन्यासः ह्रीं हृदयाय नमः इत्यादि सर्वत्र बीजेन कुर्यात ॥
अंगानि मायया कुर्यात्तां देवीं विचिन्तयेत् षडीजायाश्च हृदि या
तडीजेनांगकल्पना ततो ध्यानम् एकांवा चिश्च वसना नवबद्धहृद्धमन्त्रपदानलितंता
त्तनभारनम्राम् न्यूपुरेमिर्मिडशाकलामल्लिविलाकहृद्धासजेसगवतीसवद्धः रवेह
श्रीम् एवंध्यात्वामानसैस्सम्पूज्य पीठे स्थापने कुर्यात् ततः सामान्यपडन्यंङ्कपावद्धन्ना
विधाय मूलेन स्थगीमडी क्रीं विजयादिपीठमन्त्र तेहजो विधाय पुन ध्यात्वावाहनादि
पचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं कृत्वा विधायावरणपूजामारभेत तत्रयथा केसरेष्वाग्नेयको
णे ह्रीं हृदयाय नमः नेऋत्ये ह्रीं शिरसे स्वाहा वायव्ये ह्रीं शिखायै वषट् पशान्यां
ह्रीं कवचाय हुं मध्ये ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् चतुर्दिक्षु ह्रीं अस्त्राय फट् अष्टदलेषु पूर्वादि
ब्राह्म्यै माहेश्वर्यै कौमार्यै वैष्णव्यै वाराह्यै इंद्राण्यै चामुंडायै महालक्ष्म्यै सर्वत्र।

५६

प्राणायामेन मौनेन पूजयेत् नैवेद्य हेले पूजयेद्देवतां ब्राह्मयायाः क्रमतः सुधीः शुद्
स्फटिकाभं स्वर्णदेशाश्रये बिन्दुयुक्तः कालिकापूर्वाणामेत्रसेन तकरणे तत्रैव दीन
वेजादीक्षा पूर्ववत् जयेत् पुष्पादिविसर्जनान्ते कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणा
जपः षोडशमात्रकस्य सृष्टाः ततश्च यथाविधि जपेन्मन्त्रं वसुसहस्रकम् मा
स्फोनानेन न कुर्यात् हृ प्राणायामं ततश्चरेत् अथ ऋष्यादिन्यासो ब्रह्मर्षिः पूजानां लक्षु
लोके अस्य त्रिपुरामन्त्रः श्रीमायामदनेशांकमेत्रोबीजत्रयात्मकः अस्य पूजाप्रयो
णः प्राणः ह्रस्वादिपीठन्यासान्ते भवेत् स्वरीमन्त्राक्रजपादिपीठमन्त्रैर्विन्यस्य ऋ
ष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि महाकालाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि
त्रिपुरायै देवतायै नमः ततः करादिन्यासः ओं अंगुष्ठाभ्यां नमः क्रीं तर्जनीभ्यां स्वा
हा क्रूं मध्यमाभ्यां वषट् क्रैं अनामिकाभ्यां हुं क्रौं कनिष्ठाभ्यां वौषट् क्रः कर
तलपृष्ठाभ्यां फट् एवं क्रां हृदयाय नमः क्रीं शिरसे स्वाहा क्रूं शिखायै वषट् क्रैं
कवचाय हुं क्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् क्रः अस्त्राय फट् तथा चोक्तं वै अथ ध्यानमाह

ॐ
ने मा
५२

57

नेत्रं देगायत्री देवता स्मृता त्रिष्टुप्छन्दो हि कीलकं बीजं सर्वं गानिषट्कं स्मृतम् ततो ध्यान
म् पारिमानवनेरस्य मर्त्ययमष्टाङ्गक्रिटिम यत्नेस्मिन् हृमनेरूपपद्मषडङ्गोणशोभिते अथ
स्नात्कल्पवृक्षस्यानिषणा देवतां स्मरेत् वापपपाणाञ्जनसमरविन्ज्ञानकुशरवृषाबा
णानां विभ्राणां करसरोरुहे रक्तमौलिं त्रिनेत्राम् हेमाब्जाम्भोरुहचमरणानाबरत्नम
मीरकांचीग्रैवेयाद्यैर्विलसितनवभावर्यकं हिमायाम वामवादर्शिनाहूलकरे
इकस्मन्हकात् वहमोभिः कृपालोभिः सलोभिपरिवारिता कसणमस्तनवर्षि
णापुष्पतोमाधकेहृणा श्रोत्रेणपद्मनेनवशावदयत्नोपद्मलेसिनदत्तमितिदेवि
णामूर्तिवचनात् एवध्यात्वामानसैःसम्पूज्य गावस्थापनकुर्यात् ततः सामान्यार्घ्यं
वहनोविधायकमेरण्डभवनाश्रीमयोनेजपादिपीठमन्वतमसहस्रेण ध्यात्वावा
हनादिस्वधूपाञ्जलिपातपर्यन्तविधायावरणाहृतामाचरेत् तथाग्न्यादिषडङ्गाणि
ॐ लहृद्यपवकमेगाहरये गौर्यै शिवाय वचे कामाये षडङ्गाणस्याभयपार्श्व प्राग्
निधये पद्मनिधये प्रणवादिनमोन्तेनपूजयेत् केसरेषुब्राह्म्यादिवतष्कोणषुम

ॐ ऐं दितस्य श्रीं हृदयायतन मरन्नादिनाथं रंगेन पूजयेत् पंचभूतात्म्यायामातरः स्वस्य:
तर्पणावलिनैवेद्यं हृल्लेखाविहितेषी वपूजयेत्सविधानवित् अग्न्यादिषु षट्कोणेषु ल
क्ष्म्यायाश्रीनिपूजयेत् लक्ष्मीहृमश्रभानन्दोवरदाभूषणाभया शंखचक्रगदाभानय
रेहेमनिभःश्रीम पाशांकुशभयाभीष्टधरांगौरीतिजपाहुता मन्मटकाभयाभीष्टधा
रस्वर्णनिभाशिवे नीलोत्पलधरासा स्यादन्तिकाचनसन्निभाष्टतपाशांकुशेषाश
ष्पचापाधाहृताक्ष्मेदेवपूर्ववदित्रिपुरामयजेदभयपार्श्वयोः वहिरंगानिमहस्थाः
पंचभूमातरः तद्वहिर्दिग्विदोदीष्वधृतपाहूजयेत् तर्पणावलिनैवेद्य लोकपानवनितान्वेषा
मूर्पान्तवयत्तौ सम्यग्विग्रहाम इति तेनाहृपादिविसर्जनान्तकर्मसमापयेत् अथ सर्व
रक्षाकराणां जपाहादशालतः तर्पणाव भावुलतत्तनपदेतमन्वेतावन्नसहस्रकम् विलाव
गवयमभूतनमधुसिक्तैस्समिद्वरैः जपाशेषेष्टं शुकाकृयाल्लाषयेहव्यनागहम् आवत्ता
यः शंभालः अयंमत्रौपिहिधाः तर्पणाव पपादिवामवहिविकामादिवामवेदयम
इति दक्षिणामूर्तिवचनात् तेनाभिधास्येववितानवितफलदायिनीम् तारेमाया

ॐ
नेमा
५८

58

वर्मबीजमद्रिहिमेशात्सवाणान्विताः कूर्मस्तद्देवयो भगवान्तत्ष्ठीदीर्घेतत्तच्छ्रदम संव
र्तो भगवान्मायायां फडन्तो ह्यादशान्तः मायाबीजभुवनेश्वरी वर्म हुं अस्त्रः रेका
रः ईकारस्वरः एकारः कूर्मः षकारः तद्देवस्य ककारः भगपकारस्तत्पृष्ठः तत्ष्ठीस्व
रूपदीर्घेनतत्तच्छ्रदस्सर्वतेः तकारः भगपकारः तत्पृष्ठः अस्यानेत्रामन्त्रः वि
राट्छन्दः त्रिविक्रमोदेवता धर्मार्थकामसिद्धये विनियोगः तथा मन्त्रेण च वाच्यो
नो विराट्छन्दः समोचितम् देवता त्रिनामन्त्रोपधर्मार्थकलप्रदा अस्याह्न्या
पद्धतिः प्रातः कृत्यादिपीठन्यासान्तकर्मविधाय केसरे नत्वाद्यादिपीठसान्नि
विन्यस्य तत्र पश्चिमस्थे नेत्रं वक्त्रं देहं कक्ककरं व्रिंपालगने गर्ने हं हुं तायंचानना
यनमः सृष्ट्याचसर्वतेको विद्रुपन्नः कवचसकलविपत वक्त्रेदहकुरुदह
मायाभ्यां हिमलहृदयम गजेन्द्रमर्वविघ्नेभ्यो द्वेषीम्योदीघ्रविद्रुमान पञ्चाननायहृ
दयपीठमन्त्रात्प्रकीर्तितः ततः ऋष्यादिन्यासः शिरसि मुञ्चेन ऋषये नमः शिवे
विराट्छन्दसे नमः हृदि त्रिविक्रमायदेवतायै नमः ततो मन्त्रन्यासः मूर्धेऽनमः भाले हुं

नमः गले ऐं नमः हृदि ह्रीं नमः नाभौ क्लीं नमः गुह्ये ह्रें नमः ऊर्वोः ह्रौं नमः जान्वोः ह्रूं नमः
जंघयोः ह्रें नमः पादयोः फट् नमः तथा च निबंधे मायाविवर्जितान् वर्णान् मूर्ध्नि भाले
लेगले हृदि नाभिगुह्योरुयुग्मेषु जानुजंघापदेषु च विन्यस्य व्यापकं कुर्यात् मस्तके
नैव साधकः तेनाष्मूलेन व्यापकं कुर्यात् ततः षडंगन्यासः ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः
ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा ह्रूं मध्यमाभ्यां वषट् ह्रैं अनामिकाभ्यां हुं ह्रौं कनिष्ठि
काभ्यां वौषट् ह्रः करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषडंगन्यासेन तथा च ह्रां ह्रीं
समाभवैर्ताः हृद्वह्निर्वाविवर्जितैः द्वाभ्यां द्वाभ्यां षडंगानि कुर्यात् साधकसत्तमः ततो
ध्यानम् श्यामां बह्निकलापशोभितरम्यतामावद्धपर्णाशुकां गंगामांसावलम्बनकपाली
भयाम् अघोरिरूपां विभ्रतीम् नाडंकां गदमेखलामणिगणान्मूजो रता प्रांपितां कान्तां
वरदाभयायतनकरां देवीं चितेत्रांभजे एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य शंखस्थापनं कुर्या
त् ततः सामान्यार्घ्यं विधाय पद्मके सरेषु पूर्वादिकमेण ॐ जयायै नमः
वैविजयायै अपराजितायै निमायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मध्ये मंगला

ॐ
ने मा॰
५५

ये प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् तथाच हृल्लेखकीलिते पीठे नववर्णाङ्कसमन्विते
पूजयेत्परितो देवीं वक्ष्यमाणविधानतः पुनः मध्ये तं हृं हं वज्रदेहाय कृष्णकर्णिंगलग
ङ्गेगङ्गेहं हं तं पंचाननायनमः ततः पूर्वोक्तध्यानमावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानपू-
र्वन्तेनविधायावरणपूजामाचरेत् अग्न्यादिकेसरेषु ह्रुं गायत्र्यै नहृदयायनमः ॐ
हुं गायत्र्यै शिरसे स्वाहा तत्स्त्रीं गायत्र्यै शिखायै वषट् ह्रीं हं गायत्र्यै कवचाय हुं मध्ये
हुं गायत्र्यै नेत्रत्रयाय वौषट् दिक्षु ते फट् गायत्र्यै अस्त्राय फट् तथा चोक्तं बहुधा:
शक्तिनाम्नाय्युतीकेसरेषु वेष्टयेत्क्रमात् दलेषु पूजयेदेताः ब्राह्मीनामाद्याः समर्चिताः हुं
कारीतिवर्णचतुष्कदन्ते पूर्णामिसमर्चयेत् हुंकारीति मकारी च फट्कारीति समग्रतोयन्त्र
न स्वीकारदलेषु वामेन खं कों कायैनमः स्वादिग्राह्ययतः श्रीं फट्कारिण्यै नमः
ह्रां स्वाभयपार्श्वे ॐ जयायैनमः विजयायैनमः तदग्रे किंकरायैरन्तरन्तर्वीति
लोरिवतेभव हुं फट् इति मन्त्रैः किंकरान्पूजयेत् द्वारस्य पार्श्वयोः पूज्यो हि मवश्राकर
भुजः नयामव्याविजयाव्याकिंकरापदं तन्तः द्वारद्वारपदस्याने वीतिनान्तोऽस्यं वा

भव वर्माख्यं मेनोविधिमान्नमोकिंकरेतद्हिन्त्यमेन अथेंद्रादिदिक्पानाम्नोस्त्रितिवेधेयवक्र
माव तथाच धूपादिविसर्जनांतेकर्मसमापयेत् अथस्यपुरश्चरणाजपोलत्तजसंख्यः त
दृशांशोबिल्वस्यसमिद्भिः अथास्यमंत्राः वाग्भवंकामबीजंचतिर्यक्तिंकृतंमदाक्षरः
ह्रौंबीजंकवचंमंत्रोह्यष्टदशार्णोयमीरितः अथास्यन्यासप्रयोगः प्रातःकृत्यादिपीठन्यासं
तंविधायसकलसेवेभ्यःचमूर्वादिक्रमेणजयादिको [illegible] यासमनाम्यतमस्यातेविन्यस्य ऋ
ष्यादिन्यासमाचरेत् तद्यथा शिरसिभैरवऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदि
त्रिपुरभैरवीदेवतायैनमः ततः करन्यासः ऐंअंगुष्ठाभ्यांनमः ऐंतर्जनीभ्यांस्वाहा ऐंमध्य
माभ्यांवषट् ऐंअनामिकाभ्यांहुं ऐंकनिष्ठाभ्यांवौषट् ऐंकरतलपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृ
दयादिन्यासमस्त्रादिषडंगेषुन्यसेत् तथाचतंत्रे वाचाहृन्नाथडंभावितानिन्यासध्यायेद्
यथाविधि ततोध्यानम् अर्धेन्दुमौलिममलाममराभिवंद्यामंबोजपाशसृणिरक्तक
लिकुपालहस्ताम् रक्तांगरागवसनाभरणांत्रिनेत्रांध्यायेच्छिवस्यवनितांमदविह्व
लांगीम् एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्य शंखस्थापनंकुर्यात् ततःपीठपूजांविधायकेसरे

रेखुजयादिपीठशक्तीः संसृज्यमध्ये क्रीं ॱॱ मनायनमः इतिसंसृज्यपूजनः ध्यात्वावाहनादि
पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतंविधायावरणपूजांकुर्यात् तद्यथा केसरेषु अग्न्यादिकोणे
वृतहृदयेषु पंहृदयायनमः पंशिरसेस्वाहा पंशिखायैवषट् पंकवचायहुं मध्येपंनेत्र
त्रयायवौषट् दिक्षुपंअस्त्रायफट् पत्रेषुपूर्वादिशांतिसाये शांतिरंजनाये क्लिन्नाये क्ले
दिन्यै मदनातुराये मदद्रवाये द्राविण्यै नाशिण्यै सर्वैश्रमणवादिनमांतनपूजयेत् त
द्वारेदेशेषुव्रजादीन्पूजयेत् ततः धूपादिविसर्जनांतकर्मसमाप्य अस्यपूर्वस्य
रणवल्लेनतजपः तस्याच्च चतुर्लक्षंनिर्मातत्रमधुराक्तमधूकैः ऊर्ध्वमेवतदूर्ध्वहोमा
धयत्रकमात्मनः ॥ अथवश्यप्रस्तारिणी वामायानंतरेनिर्मोक्षितेभूयामदद्रवस्वाहा
नेत्रविमत्यायमंत्रोवश्यप्रदायकः अस्यपूजापंचषट्कोणद्वादशदलवृत्तद्वारचतुरश्र
अस्याःपूजाप्रातहुत्वादिपीठस्थापनांतकर्मविधायकेसरेषुजयादिपीठमनून्विन्य
स्यऋष्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिअंगिरसेऋषयेनमः मुखेत्रिष्टुप्छंदसेनमः हृदि
वश्यताकारिण्यैदेवतायैनमः ततःकरांगन्यासौ पंअंगुष्ठाभ्यांनमः पंतर्जनीभ्यांस्वा

ह्रां ऐं मध्यमाभ्यां वषट् ऐं अनामिकाभ्यां हुं ऐं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ऐं करतलपृष्ठाभ्यां
फट् एवं हृदयादिषु न्यासं विधाय अंगिनाम ब्रह्मविष्णुशिवरुद्रेरामंतिभिरीवितं वक्त्र
प्रस्तारिणीमाज्ञाचक्रेन्दुनाभौ हृदायेनं वाग्भवेन षडंगानि विदध्यात् मंत्रवित्तमः ततो
ध्यानम् रक्ताङ्गां रत्नपीठे रविदलकमलाभ्यन्तरे मेत्रिषष्ठा रक्तकोटीरत्नमौलिस्फुर
तमृतकलाभास्वद्वक्त्रां त्रिनेत्रां बाणाक्षपाशांकुशमभयधनुस्सत्कपालानिह
नैर्बिभ्राणां मानवतानी लसत्स्तनभरनमितां ताम्बिकामाश्रयामः एवं ध्यात्वा मानसैः सह
स्पर्शार्घ्यस्थापनं कुर्वीत हृदेवस्याविर्भावनाकृत्वा पुनः ध्यात्वा बाह्लनादि पंचपुष्पाञ्ज
लिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामावरेत् केसरेष्वग्न्यादिकोणमध्ये रत्नवे
हृदयाय नमः इत्यादि षडंगमभ्यर्च्य अष्टदलेषु पूर्वादि ऐं हृल्लेखायै नमः क्लें
दै क्लिन्नायै क्षोभिण्यै मदनातुरायै निरञ्जनायै रागवत्यै मदनावत्यै मेखलायै
द्राविण्यै वेगवत्यै स्वाहायै यथा हृल्लेखा क्लेदिनी क्लिन्ना क्षोभिणी मदनातुरा निर
ञ्जना रागवती समदा मदनावती मेखला द्राविणी पश्चाद्वेगवत्यपराः स्मृता ततः

ॐ
ने॰ स्ता॰
६१

दिग्भागात्पार्श्वात्समाकृष्य सृजयेत् तद्दिक्षु इन्द्रादीन् लोकपालान् सृजयेत् तथा च निर्बन्धे मातृभो
हिर्विधिक्रमणाः पुनः सृजनादिसंस्थूरः तेनात्र्यपादिविसर्जनान्तकर्मसमापयेत् अस्य
पुरस्सुरगणान् जपः तथा च मेवं समौनपलसन्नह्यानन्दमानः अधुनराजवृत्तांतः
हूताकं समीहरैः राजवृत्तायाणालः इति भवनेश्वरीविधायार्थबिन्दुः अथ पुनराम
न्ववत्पहृष्टहृष्टफलप्रदम् मायायाविहरिणी विद्याप्त्याभयोसौ संगतान्मवेत् पवान
कः प्रतिष्ठाबान्मा फलं मौलिकामनः नासादिहृदयानायम त्रावस्वतरः स्तनः अ
चिरकारः उंगोउकारः पंचान्तकाणकारः प्रतिष्ठाग्राकरः मारुतोयकारः मौलिकु
पकारः अस्यहृन्नाप्रयोगः प्रान् कल्पादिरूपोवन्मामात्रविधायकेसर्वेषुमप्यवपो
वशांकोविन्यसेत् तद्यथा ॐ प्रीतिभायैनमः ईमायायैनमः ऊर्जयायैनमः पद्मत्मा
यैनमः पविरूपुझायैनमः ॐ नैदिस्यैनमः ॐ हृप्रभायैनमः अविजयायैनमः अः स
र्वसिद्धायैनमः ततः पीठे ॐ वज्रसत्त्वदृष्टाग्रयायमहासिंहाय हुं फट् नमः इतिविन्य
सेत् ततः ऊर्ध्वादिन्यासः शिवविमनावदायकृत्वयैनमः मायिमायत्रीकंदायैनमः

हें दुर्गायै देवतायै नमः ततः करन्यासः क्रों ग्रां क्रों उं दुर्गायै अंगुष्ठाभ्यां नमः क्रों
ग्रीं क्रों उं दुर्गायै तर्जनीभ्यां स्वाहा क्रों ग्रूं क्रों उं दुर्गायै मध्यमाभ्यां वषट् क्रों ग्रैं क्रों उं दुर्गा
यै अनामिकाभ्यां हुं क्रों ग्रौं क्रों उं दुर्गायै कनिष्ठाभ्यां वौषट् क्रों ग्रः क्रों उं दुर्गायै करतल
पृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादि ६ न्यासं विधाय नमस्कारविमन्त्रेण मूलमन्त्रेण व्यापकः
क्रोमाद्यः सहस्रबीजदुर्गालिप्यां विधाय ततो ध्यानम् ॥ शोभिस्वपाशां पाशां च वराभ
दकनपद्माम्बुजनीभिभेजे: शुभ्रवर्णक्रमद्भुतः सारासवदयमेनुनेत्रोज्ज्वलाभिः शोभिता आग
त्रोगदस्तारककमलमालाबीजकामनपुराडुगेति हाविलासभवतेमोदन्तालसन्कुण्डला
एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य शालग्रामे पूजयेत् ततः पीठपूजां कुर्यात् ॐ पृ
थ्व्यादि आधारशक्त्यै नमः ॐ मायायै नमः ॐ जयायै नमः ॐ अनन्तायै नमः ॐ विष्णु
दायै नमः ॐ नन्दिन्यै नमः ॐ प्रभायै नमः ॐ विजयायै नमः ॐ सर्वसिद्धिदायै नमः ॐ
वज्रपाणि ॐ वज्रनखदंष्ट्रायुधमहासिंहाय हूं फट् नमः ॐ शं पद्मासनाय नमः इत्यावाह्य
स्वच्छपञ्चोपचारैः पूजयेदिमाः ॥ ततो ध्यात्वा वज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय

ॐ
नं॰सा॰
६२

62

वर्मास्त्रेनतिस्रिहृमन्त्रेमनः दध्यादासनमेतेनमूर्त्तिमूलेनकल्पयेत् ततः पञ्चधावाहना-
दिपंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तंविधायावरणपूजामारभेत् आग्नेयनैर्ऋत्यवायुईशानकोण-
षु मध्येदिक्षु च ह्रांह्रींह्रूंह्रैंह्रौंह्रः हृदयायनमः इत्यादिनापूजयेत् ततः पत्रेषु पूर्वादि-
जंजयायनमः विंविजयायनमः अंअजितायैनमः कोंकोमलायैनमः पंपद्मप्रभायनमः श्रींश्रद्धा-
यनमः भंभद्रायनमः ह्रींहृल्लेखायैनमः मध्ये चतुर्भुजे जयाविजयाकीर्तिः प्रीतिप्रत्यभ्य-
भाषनः श्रद्धामेधाधृतिः क्रमात्स्वनाम्नायत्नादिकाः पत्राग्रेषु शंशालायनमः पंपद्म-
यनमः गदायै खड्गाय पाशाय अङ्कुशाय शराय चापाय नवहस्ताः इन्द्रादीन्वज्रादीन्पू-
जयेत् नैवेद्यपर्यन्तंविसर्जनान्तेकर्मसमापयेत् अस्यपूर्वसेवाकामःफलतत्पुरः तथाच
वसलक्षं जपेन्मन्त्रं तिलैर्मधुरलोडितैः पयोधवासनावाम्नकृयाजितमहासुजितेन्द्रियाः अ-
ध्यामहिषमर्दिनीमन्त्रः भानवियन्मनयेनस्थितामर्दिनिवह्नियम् अष्टाक्षरोऽसमाख्यातोनावि-
यामहिषमर्दिनी नारायणेनेत्रे विषहिमनाकालाग्रीवेत्रिविश्यालिहृदयम् अष्टात-
रीसमाख्यातानावियामहिषमर्दिनी विषमकारः मन्त्रावधकारः कालामकारः अग्नि-

रकारः रस्यइतिवचनात् रकारयुक्तोरकारः अयंमेज्ञानादिः मायादेव्याभवादिः वधूबी
जादिः कवचादिष्वेतद्वा तेषांभवति तथाचविश्वसारे प्रणवाद्यांजपेद्विद्यांमायाद्यांवा।
जपेत्सुधीः वधूबीजादिकंवापिकवचाद्यांजपेत्तथा सर्वकालेषुसर्वत्रकामाद्यांवाजपे
त्सुधीः वाग्भवाद्यांजपेन्नित्यंदेवीवाक्यविशुद्धये प्रदीप्ताबीजयुग्मेनसर्वयुग्मेदशाक्षे
विनाबीजैर्नसिद्ध्यन्तिविद्यालिबीजापरिकीर्तिता इत्यादिसर्वमानान्तविद्यात्रिभुवनेश्वरी प्र
णववचनस्यामायाभवेद्विद्यायुतदशी कामेशप्रणवमंत्रकेभवेद्विद्यायुतदश विनाबी।
जैर्नसिद्ध्यन्तिविद्यालिबीजापरिकीर्तिता इतिविश्वसारवचनात् अस्यहृज्ञाप्रातःकृत्यादिपी।
ठन्यासान्तकर्मसमाप्यकेसरेकुसुमध्येचषड्गोमंत्रात्मपीठशक्तीः पीठमंत्रस्यान्तेन ततः
सर्वोक्तऋष्यादिन्यासंकृत्वाकरांगन्यासंकुर्यात् तद्यथा ॐमहिषघ्निमर्दकेहुंफट् अंगु
ष्ठाभ्यांनमः ॐमहिषघ्नित्रासिनिहुंफट्तर्जनीभ्यांस्वाहा ॐमहिषघ्निहेमवत्यैहुंफ।
ट्मध्यमाभ्यांवषट् ॐमहिषघ्निहनहनदेविहुंफट्अनामिकाभ्यांहुं ॐमहिषमर्दिनि।
हुंफट्कनिष्ठाभ्यांवौषट् तथाचान्ते ॐमहिषघ्निमर्दकेहुंफट्हृदयायनमःस्वाहा ॐ।

ॐ
दे॰मा॰
६३

महिषघ्नि शोषय शोषय हूं फट् शिखायै वौषडिति तम् महिषघ्नि हेषय हूं हूं हूं फडिति शिखाबन्धमन्त्रः ॐ महिष-
घ्नि हन हन देवि हूं फट् कवचामित्राय ॐ महिषघ्नि सादिनि हूं फट् अस्त्राय गं शृणु भैरवि मन्त्रैरेते-
र्नीतियुक्तैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् एतेन सर्वत्र पूजादि ततो ध्यानम् ॐ गारुतोपल-
सन्निभाम् असिताम् मौलिकुण्डलमण्डिताम् नीलिमालविलोचनां महिषघ्नीं मृगगतिष्ठां शीम-
शंखचक्रकृपाणांश्च खेटकबाणकार्मुकशूलकराम् यजेनां मर्पि विभ्रतीं लिङ्गबाहुभिस्त्रि-
शिरवराम् एवं ध्यात्वा मानसैः मूलजप्त्वावस्थापनं कुर्यात् ततः पीठपूजां विधाय कुम्भ-
षेघु च मध्ये च देवीं रूपां वशान्तोः पीठमन्त्रेण यजेत् अत्र पाशान्तिषध्यां विघ्नमारे काली-
वह्नन्ये देवीकालीं वन्यफलमाश्रयात् तं वै स्वबीजेन देवीन्ततः लक्ष्याकदावत्तं नयारवता-
द्यो पात्रस्थान्कोष्णेतपञ्चयोनिना विद्यामि ब्रह्मपात्रेणान्नदैवार्पितां वा यजेत् ततः पुन-
र्ध्यानावाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिपानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामाचरेत् अग्निनैरृत-
वाय्वीशानकोणेषु दिक्षु च पूर्वं देवं यजेत् ततः पत्रपूर्वादि ॐ दुर्गायै नमः ईश्वरव-
शिन्यै नमः ॐ आर्यायै नमः ॐ कनकप्रभायै नमः ॐ कृत्तिकायै नमः ॐ अभयप्रदायै नमः

गं कन्यायैनमः अः स्वरूपायैनमः एं ब्रह्म यं वक्रायनमः शं शंखायनमः लं वक्त्रायनमः ।
पं वं वैटायनमः शं बाणायनमः षं धनुषेनमः सं शूलायनमः हं तर्जन्यैनमः नं इति र
ह्रीं वज्रादीस्त्रं पूजयेत् ततो धूपादिविसर्जनान्तकर्म कुर्यात् तस्य बलिदानमन्त्रः पा
हिपाहिपदद्वंद्वं गृह्ण गृह्णपदद्वयम् महापशुबलिं देवि ललापकपदद्वयम् साध
यं हितयद्ब्रूयात् वादयद्वितयं पुनः सर्वसिद्धिप्रदे देवि ततः स्वाहापदं वदेत् बलिदा
नस्य मन्त्रोयं मोदन्यः परिकीर्तितः अस्य पूर्वस्य गायत्र्या छन्दः हलतः अग्निमहस्वातिले होमः
तथाच वस्त्रालंकारनैवेद्यमन्त्रैर्नमः स्वातिले सुभेन्निन्यादि वचनात् अघ्यजपदुर्गामन्त्रः
नागेदुर्गेग्रगर्भक्रमेण्याह्नातमूलाचनम् द्विवोनाजपदुर्गेयविद्यावेद्यादशानंतरा अ
स्पहन्नाप्रातः क्रान्त्यादिदुर्गामन्त्रोक्त ऋष्यादिन्यासान्तं कर्म कृत्वा करांगन्यासं कुर्यात्
यथा ॐ दुर्गे अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ दुर्गे तर्जनीभ्यां स्वाहा ॐ दुर्गायै मध्यमाभ्यां वषट् ।
ॐ भूतवत्तिणी अनामिकाभ्यां हुं ॐ दुर्गे दुर्गे वत्तिणी कनिष्ठिकाभ्यां वौषट् ॐ दुर्गे दुर्गे
वत्तिणी करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथाचैतन्निबंधे नागादिदुर्गे हृदयं च ।

जं
तं॰सा॰
९४

गंचशिरसेविनम् दुर्गायैस्वाहाकवचायहुंमन्त्रनेत्रत्रयायवौषट्नम् नाराचोद्धेगैंयुगलेर्वाति
णपनमस्त्रायनम् ततोध्यानम् ॐ कालाभ्राभांकटाक्षैररिकुलभयदांमौलिबद्धेन्दुरे
खांशङ्खंचक्रंकृपाणंत्रिशिखमपिकरैरुद्वहन्तींत्रिनेत्राम् सिंहस्कन्धाधिरूढांत्रिभु
वनमखिलंतेजसापूरयन्तींध्यायेद्दुर्गांजयाख्यांत्रिदशपरिवृतांसेवितांसिद्धिकामैः
एवंध्यात्वामानसैःसंपूज्य अर्घ्यस्थापनंकुर्यात् ततःपूर्वोक्तपीठपूजांविधायपुनर्ध्या
त्वावाहनादिकंकुर्यात् अस्यपुरश्चरणंपञ्चलक्षजपः होमस्तद्दशांशहोमः तर्पणादिर्वि
धे वाणलक्षजपंमंत्रस्यतेनतंकुर्यात्ततः दशांशमंत्रस्यतेनवह्नौ ब्राह्मणानपिभोजये
त् अष्टाक्षरोदितेपीठेपूजयेद्देवतांजयेत्साधकः अथशूलिनीमंत्र ज्वलज्वलपदस्यान्तेशू
लिनीतिपदंततः दुष्टग्रहहुंफट्मंत्रोनवविंशत्यक्षरोमनुः तस्यपूजाविधानं ततः ह्रांसारोदुर्गा
मंत्राक्षरपीठन्यासंतेनकृत्वाऋष्यादिन्यासंकुर्यात् यथा शिरसिदीर्घतपसेऋषयेनमः
मुखेककुभेछन्दसेनमः हृदिशूलिनीदेवतायैनमः ततःकराङ्गन्यासंकुर्यात् यथा शू
लिनिदुर्गेहुंफट्अङ्गुष्ठाभ्यांनमः शूलिनिवरदेहुंफट्तर्जनीभ्यांस्वाहा शूलि

९४

निविधिवामानिर्हूं फट् स्वमध्यमाभ्यां वषट् शूलिनि प्रसरमदीनि पुष्टिप्रियेप्रमयप्रसय
हूं फट् स्वनामिकाभ्यां हूं म शूलिनि देवि सिद्धे सहसीनि नैदिनि रक्तमहायोगीश्वरि हूं फ
ट् कनिष्ठाभ्यां वौषट् एवं हृदयादिषु तथा चोक्तं बन्धे ॐ ह्रीं हृदये शीर्षे विध्यवासिनि
नैष्कृत्वा प्रसन्नतने सौतीर्दिस्वा फट् इष्टंवी प्रियेपुत्र: प्रास्याहितं एवं मे देवि सिद्धे सहस
नीने नैदिनि स्वाहा रक्तचामहायोगीश्वरि क्रमात् शूलिन्याचाहूं फट् इतः पंचाङ्गमन्त्रै:
क्रमात् तेनाध्याने प्रथ्यानुरूपा मे शंद्दस्स्व जलजल रत्नधरश्यामलाङ्ग दृक्पद्मै: शूलबा
णा स्यात् जलजतगदा चापपाशान् वहन्तीम् वेदान्तैः सस्तितैर्भावनस्तभिर्मनास्वेटका
विष्णुतीभि: कन्याभिः सेव्यमाना शशिनिभटंभयदा शूलिनी भावयामि एवं ध्यात्वा मात
मे: सर्वाङ्गे क्रष्यादिन्यासं कुर्यात् तेनामन्त्रन्यास: ॐ नमो ब्रह्मरन्ध्रे ह्रीं नमो भ्रुवोर्म
ध्ये पें नमः ह्रीं नमः वक्षसा: ॐ नमः सें नमः कण्ठयो: रं नमः स्वं नमः नासिकयो: वें
नमः मुखे नें नमः लिङ्गे मं नमः पादे तत: कृताङ्गन्यासो पें प्रसन्नहृदाभ्यां नमः पेन
नेत्राभ्यामस्वाहे स्माहि एवं हृदयादिषु तथा चोक्तं बन्धे ब्रह्मरन्ध्रे भ्रुवोर्मध्ये नव वरप्रेषु

ॐ
नेः मा
६५

वक्तमान् मंत्रवर्णांश्च सेत्नंत्रौ वाग्भवेनांगकल्पना तथा ध्यानम् वां गीं हस्तां सूथाकरो
ज्वलन्सवीकर्पूरकुंदप्रभो वेद्रांधींकिनमलांकान्तिजकवैः संविभ्रतो सादरात् वीणा
मत्तगणान्नथा श्लोकलशं विद्याच तेनोत्तमाम् दिव्याराभवर्णौर्विभूषिततनुं हंसाधिरू
ढ्रामभ्भ एवं ध्यात्वा मानसैः सहस्रपत्रावस्थापनं कुर्यात् ततः पीठपूजां विधाय के
सरेषु वसमध्येवसुवीपीवाणाक्षोः पीठमंत्रं च यजेत् पुनर्ध्यात्वाऽवाहनादि पंचपुष्पा
ञ्जलिसमाप्यावरणपूजामारभेत् केसरादिषु ॐ संभ्रमायनमः वाङ्मूर्ध्नेनमः वा
मेशाकृतायेनमः वामप्यकेसरेषु अग्निकोणेपं हृदयायनमः नैऋत्ये पंशिरसे स्वा
हा वायव्ये पं शिखायै वौषट् ईशाने पं कवचाय हुं मध्ये पं नेत्रत्रयाय वौषट् दिक्षु पं
अस्त्राय फट् ततः पत्रेषु पूर्वादि पं प्रज्ञायेनमः एवं मेधायै श्रुत्यै शान्त्यै स्मृत्यै वा
गीश्वर्यै स्वस्त्यै ततः पत्राग्रेषु ब्रह्माद्याः मातरः हस्तः नह्रीं हीं विद्वादीन्यजेत् त
तो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समाप्य अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः तथाच जपेद्वा
दशालक्षाणि तत्स्त्रमस्त्रैः सितोत्पलैः नागचापकपुष्पैश्च जुहुयात्साधकात्तमः वा

६५

वस्यतस्यतेभयपस्मवस्तितिकीर्त्तयेत् वाग्भायोमतरास्यानोहृदंसंस्थानोमन्त्रयस्य
जाधिकेस्वेवत् करााग्न्यासस्त पैग्रगुह्याभ्यांनमः वाचस्पतेनर्जेलीभ्यास्वाहा शुक्र
नेत्रभ्यामाभ्यांवषट् कवचनामिकाभ्यांहुं स्तु कनिष्ठाभ्यांवौषट् एवंहृदयादि
९ नथ्याचानिवेदे अथादंगानिविधिवद्वाग्भवैः पंचभिः पदैः ध्यानम् आमीनाका
मलेकवेनपवटापमहपशतकाविष्णानत्काडवक्ष्मकटामनेडकृदयभा मा
लान्मीलितलाचनाक्षमभवाक्रान्ताभवेद्वन्तयमस्यावायाधिदेवतामानवाणोभामेवमा
नतिसाम् अस्यास्यवर्णमेकादशालक्ष जपः तथाच हुत्लवलतेनजपन्मंत्रंदशांशं
यावहुतेःसाथस्यपायनेविप्ला मकेवलवतमेवम् अवीसोडयप्नावाक्रि विद्रमस्था
वुमानभगः नायवकारः विप्नाः पायते आकारः केवलेनस्याकारेरहितेनककारेण
तेनवाक् वाग्भवेनस्यर्थः केचित् लक्ष्मितेलतणाभयाटेवदन्ति आकारयुक्तो
वकारः कमसतकेवलान् केवलाः नमारः तथाकेनककारवणवतेन तेनक्कामिम
तत्रानिहृतलतणाणाशान्ति नल्पनात वाग्भावमिति पर्यायाः वक्ततलक्षरणाम

ॐ·
ने·ता·
९९

66

रमृतं तद्बिन्दुनादविभूषितम् । बिन्दुनादसमायुक्तं वह्निबीजसमन्वितम् । षष्ठस्वरसमायु
क्तं द्वितीयबीजमुद्धरेत् । चन्द्रबीजसमं हृत्यकवर्गयोजयेत्ततः । त्रयोदशस्वरारूढं बिन्दुना
दविभूषितम् । इति विष्णुसारवचनात् वाग्भवबीजमेव । अस्य हंसाद्यवत् करांगन्या
सस्तु हितं हंसः त्रिभिर्बीजैर्विधेयः । तथा च निबंधे अंगानि कल्पयेन्मन्त्री हृदि हंसं कलौ लि
सृष्टैः । ध्यानं च मन्त्रोद्धाराविरतोऽमावरक्षिशोषिकुलालहृन्तोबाह्यरिभस्वैः व्याख्या
वर्ताक्षमालामणिमयकलशपुस्तकंबाहुहस्तैः आपीनां तां गवन्तां हरहंसविन
मध्ये देवीमधीशां वाचां वाग्मीशं देवीं वाग्विशुद्धलेखां मितां पुष्टश्रीकुन्दनिर्वाणाम् । अस्य
पुरश्चरणं तिलक्षजपः तथा च तिलकं तथा नियन्त्र्य कुर्यात्तद्दशांशेन पायसेन होम
संयुक्तैः समिद्भिर्हव्यवाहने अथ पापरिज्ञानमनुवर्तन्तामन्त्रः मन्त्रदेवप्रकाशिकायां मा
यमराणावल्लभासंपुटितं हकारसकारोकारोबिन्दुयुक्तः सूर्यस्तां नानानान्तेति । अ
स्य हंसः ध्यानः सुमाद्रिपावमन्त्वं ते विनयस्य अष्टाविंशत्यासकुर्यात् शिवे सिकाय
अष्टयेनमः मावविहृद्कुदसेनमः हृदि सरस्वती देवतायै नमः तन्तोमान्त्रकान्तके

९९

ंगन्यासौ कुर्यात् मूर्ध्नि भ्रूमध्यनेत्रकर्णनासौष्ठहृदयवदनमध्यदेपादेष्वेकादशस्थाने

ताञ्न्यसेत्। दक्षिणामूर्तिसंहितायां समस्तमन्त्रदीपस्याः वाग्भवबीजमालिख्येत्। नारे

णपरयादेविसम्पुटीकृत्य मन्त्रं विन्यसेत्। सर्वत्र हृदन्तो यजुर्वाणीमन्त्रेरितः। दक्षिणा

मूर्तिः ऋषिः प्रोक्तो गायत्री छन्दईरितम्। पारिजातेश्वरी देवी देवता परिकीर्तिता

नूनं यद्वा ह्रींतो यद्वा बीजं शक्तिस्तु नारकम्। कीलकं परमेशानि महामाया च तत्प्र

रम्भे च सर्वसौभाग्यबीजेनाङ्गानि विन्यसेत्। ततो ध्यानम्। हसन्तुङ्गावतुहसितं हा

रेऽङ्कदावदयानावीणामन्दस्मितं शुद्धवीमालिनं कुण्डेवा विद्यावीणाम्बुजं

यद्वा तत्रनाशीमिहला श्रीभाविस्याभवदीममनप्रमेयभावं तत्स्यात्। श्रुत्याहृता

दिकं वुद्धीकं कादशानतेविन्। श्रष्ठशराणीनह्नादशालक्षजपः। इति सरस्वतीमन्त्राः

अथ गणपतिमन्त्रान् वक्ष्ये साधकानां यज्ञनामादिबीजं स्मृतं यथोक्तमेतान्

ध्यान। ॐ पंचानकंठाशिधरं बीजं गणपतेर्विदुः। गणकं ऋषिरीशिष्टं दोनिहृदवास

विघ्नराट्। शक्तिरायाम। वाग्भववामतेऽश्वबिंदुमान्भवनेश्वरी। उङ्कानिश्रीगणबी

ॐ
ते मा·
६०

67

गोनिमादिक्षाद्रसवनार्थिनाम् पंचांतकेगकारः अस्यहृन्नाप्रयोगः प्रातः कृत्वादिपी
वन्यासां तेविधायकेमरेषमध्यव गंनौंक्राग्रनमः ज्वालिन्यैनमः नंदायै भोगदायै
कामरूपिण्यै उग्रायै तेजोवत्यै सत्यायै विघ्ननाशिन्यै तत्पीठमत्वशक्तिकमला
सनायनमः तत्राच गौं व्राग्यां ज्वालिनी नंदा भोगदा कामरूपिणी उग्रा तेजोवती
सत्या नवमी विघ्ननाशिनी सर्वोद्दिशक्तिकमलासनायहृदयायावेत्य पीठमेत्र यम
तेनप्रदद्यादासनं विभोः तत्र त्र्यक्षादिन्यासं ध्यायत्वा सिंदरस्लिगणकाक्षरषयनमः
कैविनवृच्छन्दसेनमः हृदिगणाधिपायदेवतायैनमः ततः करांगन्यासौ गांस्वांगहां
भ्यानमः गांतर्जनीभ्यांमित्यादि अंगन्यासोप्येवं तत्प्रवर्तितृये षडक्षरेणैमाला
बीजेनकुर्यादंगानि षडक्रमात् ततो ध्यानम् गजवदनमचिंत्यं तीक्ष्णदंतं त्रिनेत्रं
वृहदुदरमनंतेदत्तमालंदयेनम् परशुवरदपाशकपमहृदहस्तार्विदम् हरियुगमा
लिनिविवृष्णगणेशमनमानिमणवं ध्यात्वामानसैः समभ्यर्च्य शाखस्थापनं कुर्यात् ततः
पीठसंत्राविधायकेमरेषमध्येवनोवादिपीठमन्वेतंसहजयेत् ततः पुनर्ध्याना

६०

वाहनानि संपूज्य गन्धाञ्जलिं दत्वा विधायायाः स्तुवाणं संतोऽकुर्यात् अथोकायाः पूर्वादिदिक्षु ॐ गण
पतये नमः ॐ गणनाथाय नमः ॐ गणक्रीडाय नमः ततः केसरेषु अग्न्यादिनैरृत्यवायव्यो
शानमध्येदिक्षु ॐ गां हृदयाय नमः इत्यादिना संपूजयेत् पत्रमध्ये पूर्वादिक्रमेण वक्रतुं
डैकदंतमहोदरगजाननलंबोदरविकटविघ्नराजनमनंतरम् धूम्रवर्णं संपूजयेत्
वाक्येन ॐ वक्रतुंडाय नमः इत्यादिना संपूजयेत् दलाग्रे ब्राह्म्याद्याः मातृः संपूज्य भू
पूर्वादिक्रमेण लोकेशान् इंद्रादीन् वज्रादींश्च संपूजयेत् ततो धूपदीपादिकमन्नं नैवेद्यं सम
मापयेत् अथ पुरश्चरणं चतुर्लक्षजपः तथा च वेदलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशाज्जुहुयात् तं
मोदकैः इक्षुकैर्लाजैः सक्तुभिः पृथुकैरपि नारिकेलैस्तिलैः शुक्लैः स्वपक्वैः कदली
फलैः अष्टद्रव्याणि विघ्नस्य कथितानि मनीषिभिः श्रीगणेशस्य भवेद्विघ्नबीजानि स
समवदेत् हे गणपतिं पश्चाद्वरवरदपदम् ॐकारं सर्वजनं मे वशमानय वह्नि
प्रियम् अष्टाविंशतिवर्णोऽयं नाराधयामनुसिद्धिदः ऋषिरस्य गणको मुनिः छंदो निचृद्बीजमा
दिमं स्मृतं गकारः शक्तिर्लकारः अस्य प्रयोगाः प्रातः कृत्यादिपीठन्यासांत

68

विधाय सर्वाङ्गपीठमन्त्रेण पीठशक्तीर्विन्यस्य अक्षाद्यादिन्यासमाचरेत् । श्रीविघ्नराजकुले
श्वरेभ्यो नमः । श्रीविघ्नराजश्रीकण्ठेश्वराय नमः । हरिद्रागणपतये देवतायै नमः । ततः करन्यासो । ॐ
श्रीं क्लीं ह्रीं ग्लौं गां गीं गूं गैं गौं गः [illegible] नमः । पद १ सर्वे कोचित गां हृदयाय नम इत्यादिना ।
नेत्र षडङ्गो न्यस्य स्वबीजेनैवेति वचनात् विशिष्टरूपवद्ग्रहणम् । ततो ध्यायेत् नवर
त्नमयं द्वीपं स्मरेदिक्षुरससागरोद्भुतो तद्वीपे विधानेषु तेन मन्दाकिनीसेवितम् मन्दारपारिजाता
दिकल्पवृक्षलताकुलम् [illegible] रत्नधाराविभवरुणालङ्कृतम् [illegible] उद्यदिन्दुकोटि
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] षडङ्गानि त्रिको
णस्य महागणपतिं स्मरेत् गजवदनेति एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य [illegible] ।
त्रिकोणं बहिः षडङ्गानि [illegible] मातृकाश्चरेत् [illegible] पीठपूजां वि
धाय सर्वाङ्गपीठशक्तीः पीठमन्त्रेण सम्पूज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपञ्चपुष्पाञ्ज
लिं [illegible] विधाय आवरणपूजामाचरेत् त्रिकोणमध्ये सर्वाद्यैर्[illegible] १

वैं बिल्वहस्ताय: श्रियं श्रीपतिं दक्षिणे वटहस्ताय: गौं गौं गौं गौं पतिम् पश्चिमे पिप्पला
हस्ताय: रतिं रतिपतिं उत्तरे प्रियङ्गुहस्ताय: महीं वराहं षट्कोणेषु अग्निकोणे सिद्धिस
हितः मोदं अग्निकोणे समृद्धिसहितप्रमोदं ईशानकोणे सहितसुमुखं पश्चिमे म
दनावतीसहितदुर्मुखं नैऋत्ये मदद्रवासहितमविघ्नं वायव्ये द्राविणीसहितविघ्न
कर्तारं पूजयेत् षट्कोणस्योभयपार्श्वयोः वसुधासहितशङ्खनिधये नमः वसुम
तीसहितपद्मनिधये नमः ततः केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च षड्बीजसक्ता
हृदयाय नमः इत्यादि पूजयेत् पत्रमध्ये ब्राह्म्याद्याः सहस्र भरटकै इन्द्रादीन्वज्रादीन्पूज
येत् ततो धूपादिभिः संपूज्य नानाकर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं जपस्तु लक्षचत्वारि
शसहस्रादिकश्चतुर्लक्षः तत्पाद ध्यायेत्सम्भ्रमजपेत्समं ज्ञोवन्ने लक्षसमाहितः सन
स्सहस्रमधुनाक्तवर्त्माविशतार्सहस्रकम् दशांशं मधुरत्र्याद्यैर्व्रीहिभिर्मोदकादिभिः
तोक्तकदलीनि बीजं महागणपतिं वदेत् ॐ नमो गणपतये स्मा ज्ञामसुयादनमातकः
सप्तसहस्रजपयोगतः प्रातः कन्यार्द्धं जो वादिरण्डक्कषीवमनसहितपीवन्मासोवया

ॐ
ने. मा.
६९

पञ्चरक्षादिन्यासं कुर्यात् यथा शिरसि गणकऋषये नमः मुखे निचृद्गायत्रीछन्दसे नमः
हृदि शक्तिगणाधिपतये देवतायै नमः तथा चैतन्निबन्धे गणकस्याह विघ्नेश(?) गायत्री
निचृदादिका उक्ता देवता मे नाम शक्तिगणाधिपः ततः कराङ्गन्यासं क्रों अङ्गुष्ठा
भ्यां नमः गं तर्जनीभ्यां स्वाहा क्रों मध्यमाभ्यां वषट् महागणपतये अनामिकाभ्यां हुं म
स्वाहा कनिष्ठिकाभ्यां वौषट् सर्वराजवशङ्कराय करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादि
षु तथा चैतन्निबन्धे ध्येत्सम्मन्तेमे उस्मपदेवता इति कल्पयेत् ॐ नमो ध्यायेत् सक्ता
गते एवं ध्यात्वा मानसैः समुपचारैः संपूज्य पुनः कुर्यात् ततः पीठपूजां विधाय तत्रावाहि
तं वमन्त्रेण यजेत् पुनर्ध्यात्वा बाहुल्यादि एवं पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पर्यन्ते विधाय वाक्रम
मुद्राश्च दर्शयेत् हर्वो(?) कवचादिभिः पूजान्ते षडङ्गानि आमासादीकं तेषु पूर्वोदितमध्ये
देवता क्रों हृदयाय नमः आदि पूर्ववत् पञ्चाक्षरात्मा मातृकाः ततः पूर्वं दीपं
गोदीपमृत्यवेत् ततो पुष्पादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् एवं लक्षं महागणपतेर्य
ववत् ग्रहणं पुरश्चरणे लक्षजपः तथा च लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं महापातकनाशनः त

69

६९

ऋष्यादि विन्यसेद्वर्णान्नवशो देवमर्चयेत् शक्तिकं दन्तिनं बीजेन वशमानय वह्नियम तारादो
मनुराख्यातो रुद्रसंख्याक्षरात्मकः ऋष्यादिकं पूर्ववत् अंगमत्र पंचभिस्त्रिभिर्द्वा
भ्यां त्रिभिर्द्वाभ्यां मन्त्रकेन कल्पयेत् तथा बलिविधे पंचभिस्त्रिभिर्द्वाभ्यां त्रिभिर्द्वा
भ्यां मन्त्रेण वा मम तेनाद्य सांख्यानमतः कृष्णमिदं यमतो यन्नामग्राहादिसहदः
यादि वशमानये ध्यानं यथा हस्तैर्बिभ्रन्निमित्तं अथ शीघ्रवशाज्जपेल्लक्षत्रयः त
ध्यात्वा लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रमितं दद्देशमान् अथ पंचाक्षरीं वीजं कथयामि श्रीमा
न्देव ऋष्यमहं भवः ओंकारश्च गकारश्च बिन्दुः प्रणवादिकः नमोऽन्तो यत्नतः स्थ
नवर्णफलप्रदः पंचाक्षरो बिन्दुशून्यो वामक्रोधिमेषितः तारादि हृद यातो यशस्य म
मन्त्रोऽयं चतुर्वर्गात्मकाय नवार्णफलप्रदः षड्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि
प्रकल्पयेत् अथ गणकऋषिः गायत्री छन्दः हेरम्बो देवता गकारो बीजं बिन्दुः
शक्तिः गां गीं गूं गैं गौं गः इत्यनेः षडङ्गानि ध्यानमस्य मन्त्राकारवरं ऋद्धये पा
वध्याना मानसे सस्मृत्य शोभमानमजं ध्यायेत् गणपं कपीवशान्यनेन समस्त्र

ॐ
ते. क्षा.
७०

ऐं मं अंकुशमुद्रां मिलायेत् हे दे मायनमः इति स्रजेयेत् तथा च प्रणवं कं वं वहं हूं मं हं सिं स्राये यं तो
नः हे दे भौ तिषद् शुष्कादामनाय हृदो न मः अथ मासन मन्त्रस्य त्र्यस्य दध्यादेव नामन्त्र नारा
दि विश्व बीजेन मन्त्रिणा न्यासं कल्पयेत् ध्यानमध्ये मन्त्रः नमः ओं ग्रह इति मन्त्रेण मन्त्रि संकल्प्या
वा हृन्नादि पंच षड्यायोनि लिङ्गान् पर्यन्ते हि विधा या वा स्त्रिय सृजामा रमेत् यथा ग्रामादि कोण मध्ये
दित्त्वगं हृदयाय नमः इत्यादि न्यास सृजेयेत् पञ्चशुलोकपालान् नहि हीं विद्यादीन् त्वगादी
श्र सृजेयेत् तेनाष्टपादादि विसर्गेनानेक कर्म समापयेत् अस्य श्र ष्ठ रामो बल त्तनयः तथा च
ल त्तृ षड्न पञ्च भौ तिक माशा नक्षत्रयानि लः गौ ति प्रभूम सादनाय हृदयं तथा च संवत्ते कोनक्ष
तपाश्च वज्रास्त्र नेस्पृतः प्रमादनाय हृन्मन्त्रस्य बीजाध्यादेयात्त रः अस्य सृजामातः के
न्यादि गणेशाय पंचवन्यामालान कर्म समाप्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि गणक ऋष
ये नमः मोखे विराट् छन्दसे नमः हृदि त्रिप्रमसादनाय देवतायै नमः तथा च गणकाय
तिरस्य न्याहि राट् छन्द देशैरिनः त्रिप्रप्रसादने विद्या देवतास्य ममभोर्हिता दीर्घयुक्तेन
बीजेन षडंगानि प्रकल्पयेत् एकादशवक्त्रं गणेशं कृत्वा ध्यायेत् पाशाङ्कुशौ

70

कल्पलताविषाणकलिकाद्वि इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् ततः सर्वोप
चारपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजां कुर्या
त् अग्न्यादि गां हृदयाय नम इत्यादि पूजयेत् पत्रेषु विघ्नविनायकस्तं देवीं रवरदशाक्षरम् इभ
वक्त्रं चैकरदं लम्बोदरं च पूजयेत् तथा चोक्तम् आगमेषु हृत्पद्मचक्रे विघ्नराजं नमोऽस्तु ते नम
ः विघ्नविनायकस्तं देवीं वरदशाक्षरम् इभवक्त्रं चैकरदं लम्बोदरं सनातनम् पत्राग्रे
ब्राह्म्याद्याः बहिरिन्द्रादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् गन्धपुष्पादिविसर्जनान्तं कर्मसमापय
न् अस्य श्रीश्चरणातलतन्मयः तथा च लतातन्त्रे पञ्चस्थानेन तत्कुर्यात् शतनिलेः मधुरोत्त
नैवेद्यैश्च वाभीष्टसिद्धितः अस्य श्रीविद्यागणेशमन्त्रस्य पञ्चाननकारयितामस्यादिद्ध भूषित
मस्तकः एकादशाक्षरमहामन्त्रः सर्वकामफलप्रदः अस्य श्रीमहागणपतिमन्त्रस्य गणकऋषिः गायत्री छन्दः
हरिद्रागणपतिर्देवता गकारो बीजं नकारः शक्तिः बीजेन तव षडङ्गकम् ध्यानं च
हरिद्राभं चतुर्बाहुं हारिद्रवसनं विभुम् पाशाङ्कुशधरं देवं मोदकं दन्तमेव च एवं ध्या
त्वा गणपतिं पूजयेत् आवाहनपूजनादिकं सकलं रक्तगणपतिमन्त्रपूजावत् अस्य श्री

ॐ
ते॰ मा॰
७१

71

श्रुत्वा गोपवल्लेवजपः त्रिमध्यसुक्तहविद्यामित्रिनेत्रंडलैः नेत्रोनवे मेत्रोड्डासमहेवलेशू
णाघकमलानने रहश्रीनमसहस्रयोनिजबीजेसमद्भवेन वनदेशाहेरेणापार्विड्भोवे
नमलकम एकाक्षरीमहाविद्याकथितापंचयोनिना अस्यसाजादिकंसर्वंमहाग
णपतिमन्त्रवत् कर्तव्यासमस्तबीजमन्त्रशेषंप्रोक्तंनअस्यभेदान्तरं लक्ष्म्यायावा
यावाजपन्मन्त्रपोः कामायावावृहबीजायावावप्रजपन्मन्त्रपोद्दांगंकामाया
महाविद्यानिनबीजादिकान्तच्या हातवीवमहाविद्यासतवीवाहेमस्रता वह
वेणामिकाविद्यावक्त्रनापावधिःप्रिये एषाविद्यामहाविद्यात्रैलोक्यवशंकरे
मा यन्मन्त्रेत्वप्रसादात्तानमहापातककनाशिनी एतासाजादिकंमहागणपतिम
न्त्रवत् अथलक्ष्मीमन्त्रः अथवक्ष्येप्रियान्मन्त्रान्साभाग्यश्रीफलप्रदान् यस्याःक
टाक्षमात्रेणत्रैलोक्यमपिवश्यपेन वातेवक्त्रसमाहफावामेनत्रेडमखतम बीजे
मेनक्रियाः प्रोक्तंसर्वकामफलप्रदम् अस्यसजाप्रयोगःप्रातःकृत्यादिपीठः
न्यासान्तेकर्मविद्यायरुक्ष्म्यादिन्यासान्तेकृयात् पिावसिभगावेरुवयेनमः मोव

निवृच्छन्दसे नमः हृदि श्रियै देवतायै नमः तथाच ऋषिर्भृगुर्निवृच्छन्दो देवता श्रीः समीरि-
ता षड्दीर्घाढ्यबीजेन कुर्यादङ्गानि मन्त्रवित् केसरेषु मध्ये ॐ विभूत्यै नमः ॐ उन्न-
त्यै नमः एवं कान्त्यै कीर्त्यै सन्नत्यै पुष्ट्यै श्रीं श्रीं समस्तायनमः ततः करांगन्यासः श्रां अंगु-
ष्ठाभ्यां नमः श्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा श्रूं मध्यमाभ्यां वषट् श्रैं अनामिकाभ्यां हुं श्रौं
कनिष्ठाभ्यां वौषट् श्रः करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथाचोक्तं अंगानि
दीर्घषट्केन रमाबीजेन कल्पयेत् ततो ध्यानम् ॐ कान्त्या काञ्चनसन्निभां हिमगिरि-
प्रख्यैश्चतुर्भिर्गजैर्हस्तोत्क्षिप्तहिरण्मयामृतघटैरासिच्यमानां श्रियम् बिभ्राणां वर-
मब्जयुग्ममभयं हस्तैः किरीटोज्ज्वलां क्षौमाबद्धनितम्बबिम्बललितां वन्देऽरविन्दस्थिताम्
एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कृत्वा ततः पीठपूजां विधाय पूर्वोदितकेसरेषु
च मध्ये च विभूत्यादिपीठमन्त्रैः संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्य-
न्तं विधाय आवरणपूजामाचरेत् तद्यथा अग्न्यादिकेसरेषु मध्ये दिक्षु च श्रां हृदया-
य नमः इत्यादिना षडङ्गानि संपूज्य पत्रेषु ॐ वासुदेवाय नमः ॐ संकर्षणाय नमः ॐ प्र

ॐ
ने । मा ।
७२

कन्द्राय नमः अनिरुद्धाय नमः । विदिक्षु दिग्दलेषु ॐ दमकाय नमः पंवं सलिलाय गन्धाल
वे कण्टकाय नमो दक्षादिदिक्षु ॐ पुष्पवन्तिपाय नमः ॐ वसुधाय नमः वामे ॐ पद्मनिधये
नमः ॐ वसुसम्पन्नाय नमः पत्राग्रेषु पूर्वादि ॐ बलाकायै नमः ॐ विमलायै नमः कमलायै वन
मालिकायै विभीषिकायै मालिकायै शाङ्कर्यै वसुमालिकायै सर्वत्र प्रणवादिना य
जेत् नद्धि हि विद्यादीन्वन्याद्यो स्वहृन्नयेत् ततो धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य
९ स्वरार्णा द्वादशलक्षजपः तथाचे भानलदत्तं जपेन्मन्त्री हविनापि जितेन्द्रियः तत्सहस्रे
न जुहुयात्कमलैर्मधुरोक्तिभिः जपान्ते जुहुयान्मन्त्री तिलैर्वा मधुराप्लुतैः विल्वफलैर्वा ज
हुयाद्विभवो मायकोन नमः वाग्भवबीजेन वा विलोमीयाम कर्मकतेन चत्वबीजात्मका
मन्त्राः सर्वे फलप्रदः अस्य सन्ततोत्क सर्वेषु देवतां तद्ध्यान ध्यानं तद्विशेषः ॐ माणि
क्यप्रतिमप्रभां हिमनिभैस्तुङ्गैश्चतुर्भिर्गजैर्हस्तोत्क्षिप्तहिरण्मयामृतघटैरासिच्यमाना
सदा हस्ताब्जैर्वरदानमम्बुजयुगाभीतिर्दधाना हरेः कान्ता काङ्क्षितपारिजातलतिकां व
न्दे सरोजासनाम् अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षजपः भानलतत्र जपेन्मन्त्री हविष्याशी समो

७२

कहेः नकृयादकृतोः शुद्धेतत्त्वसहस्रेसन्निवेशितेन्द्रियः इतिवचनात् मंत्रोऽनस्मात्तनमः कमलाते
वोस्मिन्वहृदयमिति प्रोक्ताक्रोद्रशात्तरः दीर्घंघादिविसर्गान्तोब्रह्मभाग्वैस्युधरा वाग्नेमि
न्दोस्मियावेक्रमञः प्रोक्ताक्रोद्रशात्तरः शुद्धैवसोवमन्वेतेविनसञ्चरण्यादिन्यासकुर्यात् शिर
स्मिरत्नायऋषयेनमः मूर्त्तेविराट्छंदसेनमः हृदिश्रियैदेवतायैनमः ततः कराङ्गन्या
सौ ॐश्रद्धायैनमः अंगुष्ठाभ्यांनमः ॐपुष्ट्यैनमः तर्जनीभ्यांस्वाहा ॐविष्णुपत्न्यैनमः म
ध्यमाभ्यांवषट् ॐवरदायैनमः अनामिकाभ्यांहुम् ॐकमलरूपायैनमः कनिष्ठाभ्यां
फट् ॐश्रद्धायैनमः हृदयायनमः ॐपुष्ट्यैनमः शिरसेस्वाहा ॐविष्णुपत्न्यैनमः शिखा
यैवषट् ॐवरदायैनमः कवचायहुं ॐकमलासनायैनमः अस्त्रायफट् तथाचोक्तं
वेदे श्रद्धेहृदयमाख्यातंपुष्टिसौभाग्यंशिरो विष्णुपत्नीशिखाप्रोक्तावरदायन्तु
कवचम् अस्त्रंकमलरूपायैनमोन्तः प्रणवादिकः ततोध्यानम् आसीनासरसीरुहे
स्मितमुखीहस्ताम्बुजैर्बिभ्रतीदानंपद्मयुगाभयेचवपुषासौदामिनीसन्निभा मुक्ता
हारविराजमानपृथुलोत्तुङ्गस्तनोद्भासिनीपायाद्वः कमलाकटाक्षविभवैरानंदय

ॐ
ने॰ सा॰
७३

73

तोऽहमिम पंचध्यानानामानैमः सप्तज्ञ शंखस्थापनेकृत्वा हृद्वीजं पीठशक्तिसहितपीठम-
त्वनापीठसंन्नोविधाय पुनरध्यानानावाह्य पंचमुद्राजलिदानपर्यंतंविधायावरणमह-
नोमावमेत कमवेण स्थापितकालावनहृदये मध्येव पंचोपायानिसजयेत् हृदीस्टेदलमु-
खेषेवन् वलावर्णास्मजयेत् नतोहृप्पादिविसर्जनानेकर्ममुक्तमापयेत् अस्यमुदस्व-
रोजेपादशालतः तथाच दशालंतेजपंत्मचंमचोविद्गिनिनेदियः दशाशानेकृत्यात्म-
चोमसुश्मैकमयकहः मारोवाग्भवेमायारमाकामः हसोजगत्यास्त्रोयनमः तथाच ग-
वाग्भवमाभवोननावमामकवकनवः मानोपंचजगत्याधूर्वांड्रवीजममुत्वलः अ-
थैसाध्यौमस्त्रनरमेहृत्वाचाहादशातः महोलनपामनोदिहृत्लानाच्छमवेमिहितः अ-
स्पहजायातः हृत्पादिच्छोवोनोजपीठनामानेनिधायञरषादिन्यासकृत्वा मि-
रोलखलाण अरवयनमः ससावणायचौद्यूवसनमः हृदिमहालक्ष्यैदेवनायनमः मूल-
नवहीमयणाप्य असषादिकमेणनानाप्रदितेनमानेन पंचवीजानिन्यसेत यथा ओं ए-
मः ओं क्लींनमः ओं श्रींनमः ओं ह्रींनमः ओं ह्सौनमः ओं जगत्प्रसूत्यैनमः करतले म

नोमन्त्रकादिवर्णान्यावत् मूलेन व्यापकं न्यसेत् ततो मूर्ध्न्यास्य हृदये गुह्यपादेषु पंचबी
जानि न्यसेत् शेषाक्षराणि हृदये समस्तानि तथा च निबंधे हृल्लेखामेकां मूलेन तता
रादि हृदयान्तकम् बीजानां पंचकं न्यसेद् गलेषु यथाक्रमम् मंत्रशेषं न्यसेन्मंत्री न
लपादिकं भूयोऽपि मूर्धादिवर्णान्यावन्मंत्रिणा व्यापकं न्यसेत् मूर्धास्यहृत्तोगुह्ये
पंचबीजानि विन्यसेत् शेषाणि मन्त्रवर्णानि हृदये समस्तानि ततः करांगन्यासः प
ज्ञानाय अंगुष्ठाभ्यां नमः ऐं ऐश्वर्याय तर्जनीभ्यां स्वाहा श्रीं शक्तये मध्यमाभ्यां वषट्
क्लीं बलाय अनामिकाभ्यां हुं हसौः वीर्याय कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्जगन्नुहसेतन
मकरतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथा चैव निबंधे अंगानि पंचभिर्बीजैः स्व
शेषात्तैर्न्यसेत् ज्ञानैश्वर्यादिभिः षड्भिः क्रमाद्वर्णैः सजातिभिः ज्ञानमैश्वर्यशक्तीच
बलवीर्ये समतेजसी ज्ञानैश्वर्यादयः प्रोक्ताः षडङ्गमादरायोजितः ततो ध्यानम् ॐ
बालार्कद्युतिमिंदुखंडविलसत्कोटीरहारोज्ज्वलां रत्नाकल्पविभूषितां कुचनतां
शालिकरैर्मंजरीम् पद्मं कौस्तुभरत्नमप्यविरतं संबिभ्रतीं सस्मितां फुल्लाम्भोजवि

ॐ
ने. सा.
२४

लोचनत्रययुक्तां ध्यायेद्वामे विकाम् इति ध्यानम् विन्यासेनाथ पादयोर्द्वद्व्याम् इति
ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् श्रीबीजेनार्घ्यपात्रं संस्थाप्य पुनर्ध्यात्वा बृहे
नादेवं पुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत् यथा देव्या दक्षिणे गणेशाय न
मः नारायणाय नमः पश्चिमे पुष्पायनेन नमः केसरेषु ब्राह्म्यादिकां पूजयेत् दिक्षु पञ्चनादाय हृद
याय नमः इत्यादिना पूजयेत् पत्रेषु पूर्वादि ॐ उमायै नमः पश्चिमे सरस्वत्यै दुर्गायै धा
त्र्यै गायत्र्यै देव्यै उषायै दक्षिणे जलक्ष्मीनाथ वामे श्रीमूलनाथे तथा श्राविनि पयेपय
निधये वज्रिमे पूतानवमे अष्टदलकमलपूजयेत् तथा जानुस्थितेषु हेमपात्र प्रज्ञालनायैते
शान्तये यक्षनिधीन् संस्थाप्य पाद्यं यो हिनवामसे पूतानवमे अष्टदलकमलपूजनयेत् सौम्ये पूतनः नहा
लिहाद्यं प्राणधीनवयहान्यं नैवेद्येन पूजयेत् तद्वारेगणान् पञ्चोपचारैः पूजयेत् तदनु
दक्षिणे नदपदे नमः वामे सप्तनीकान् इन्द्रादीन् वज्रादीन् संपूज्य धूपादिकं दत्त्वा तान्
कर्मसमर्पयेत् अस्य प्रबन्धस्य पूजाहोमादिकं जपः तथा च भोगलतेन जपेत् मन्त्रं दशांशतो
जुहुयाद्धृतैः जुहुयात् श्रीफलैः पद्मैः प्रत्येकमयुतं हयम् तर्पयेत् सतिलैः शुद्धैः सम्यग्

74

येपुनर्हृदयम् अयुतन्हृदयमिमङ्गवाचनिकव्यवस्था शंभपत्नीश्चपाकड्गकासौ भगवतीम
ह्रो ब्रह्मादेणापशरीरोलक्ष्मीभगवान्मकल प्रसोदइगलेम सुधैः श्रीकड्गाश्च वनेश्वरी
महालक्ष्मिनमोनाम्यान्यणवादिरयंपुनः महीलकारः भगवतीपकारः ब्रह्माककारः
श्रीदिव्यामकारः श्रीकारश्च कमलत्वादिलकारः मकृतयकारः एकारश्च सः श्रुतः हीमा
दिहवीजकरण्यादिन्यासं विधायकवाराणस्योकर्यात श्रीं ह्रीं श्रीं कमले श्रीं ह्रीं श्रीं श्र
गृह्णाम्योनमः एवउक्तमलालयापाये इनजेनीम्यास्वाहा इमसोदइम धामाम्यावषट् इथ
मोरद्व्यनामिकाम्याहुम इमहालक्ष्मि इकनिष्ठाम्याफट् एव हृदयादिशोविन्यसेत ॥
निबध्य कमले हृदये साङ्केत्थिरः स्यात्कमलालये श्रियाप्रसोदनेनेवकवचवनतैः
प्रसन्ने नेत्रः फट्ः कुर्यात्रिबीजपुटितैः क्रमात् ध्याने सिद्दूरकणकान्तिम सुवर्णनिसोदा
धवाशोनिरियकाटीरोगदहाराङ्कइलकटोमलपोरिस्मभूषिताम हस्ताब्जैवनपावमस्ना
पुगलाद्दरीतवरेतोपदामाबीजापोरवाविकाभिर्वृतेऽ ध्यायेत्पद्मापाद्विजेणः एवं ध्या
त्वामानमेः महन्य श्रमव्यापनेकुर्यात् ॥ एवंवमीवहजाविधायपुनर्यो नाऽ वाहना

उ॰
ले॰मा॰
७५

दिपंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत केसरेष्वाग्न्यादिकोणे दिक्षु च
श्रीं ह्रीं श्रीं कमले हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् दलमूले पूर्वादि ॐ श्रीं घृणाय नमः प
व हृषीकेशाय वैकुण्ठाय विश्वरूपाय वासुदेवाय संकर्षणाय प्रद्युम्नायानिरुद्धाय द
लमध्ये भागे पावकेन वायुना ब्रह्मणा दलाकाकायसलिलाय पवनपल्लवे ॐकडकायदः
लाग्रे च अवशिष्टानि विमलादिजयवल्लमदहंबल्लनेजलोकनाथमनन्तरम् इतिम
हालक्ष्मीं बाणेन पूजयेत् बाणेन अनुज्ञायां महालक्ष्मीं बाणाय नमः इत्यादि इन्द्रमा
नं हरिं द्वारे स्वनादेश पूजयेत् ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पु
रश्चरणं लक्षजपः तथा च लक्षजपं कमलैर्बिल्वैर्वा हुत्वा तस्य पुरोगतेन दशांशं समं नेव
ज्ञाशाकवाकेन च वर्त्मना इति लक्ष्मीमन्त्रः अथ सम्पन्मन्त्रः नमो ह्युताम्भोजः पक्षा हाम
कान्तिविभूषितः वक्त्रमनोमकरोक्षः सनेत्रोदित्यपोचमः इति मन्त्रः अष्टादशो मन्त्रः
प्रोक्तो भुवनार्यमिततेजसः अस्य पूजादि पूर्ववत् कार्यं इत्यादि प्राणायामादि विधाय पूर्वोक्तवन्न्यासं विधा
य पूजयेत् नवविशेषः हृदयस्य पूर्वादिदलमध्ये च प्रभूत विमलसारं समभाग

75

ध्यं परमसूक्ष्मं विश्वमयं त्राधारभावाद्यादि ॐ अं सूर्यमंडलाय द्वादशकलात्मने नमः उं सोमम
मेन तथाचार्यनिवेद्य पीनस्यक्ष्मामेप्रथमंदिक्षमध्ये च सूर्यजनत प्रमूर्तिविमलेन्साविसमा
गाध्यमनेननम पदमादिक्षावर्णादिवक्षविवावभप्रकल्पयेत ततः क्रमेवेशमध्ये च रोदी
मायैनमः पर्वदीमह्न्मायेनमः हृजयायनमः वेभट्टायेवविभूत्ये रौविमलाये रोग्रबो
धाये वेवियक्रेने रः सर्वतोमध्येन रुपविवहुविलक्षणावात्मकायसोमायधागपीवाय
नमः तथाच दीमामहत्मजयाभद्राविभूतिविमलाश्चनः श्रमावाविषयानामर्वतोम
खीपीवथाक्रयः दीमादीमणिशवाकाशबीजन्यासाविद्रः क्रमात श्रक्षोवक्रह्वि
नयम्हरोविंदुग्निंमेशुतान वेदपदवत ध्यानवुल्लविलक्षणावात्मकम सोमयधागपी
वायनमः पदमनतनयमा ततः ऊर्ध्वादिन्याम शिवमिदेवभागऋषयेनमः हरवगाय
श्रीकंदमेनमः हृदिश्यादिन्मायेदेवतायनमः तथाच देवभागासनेशक्तोकाणायश्रीक
दश्रितनम श्यादिन्मादेवताशाक्तोहहांहहूफलग्रंदः इत्यादि ततः करांगन्यासो ममा
यन्वालामालोस्वाहा अंगुष्ठाभ्यानमः पदवव्रलोणितजनेनीभ्यास्वाहा विश्ववेमध्यमा

ॐ।
से.मा.
२५

भ्यां वषट् रुद्राय अनामिकाभ्यां हुम् अग्नये कनिष्ठाभ्यां वौषट् सर्वाय ज्वालामणे हुं
फट् करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथा च सत्याय हृदये भास्कराय शिरसे
नम विष्णवे शिखायै रुद्राय कवचाय नम अग्नये नेत्रेभ्यो सर्वाय अस्त्राय
नम तेजोज्वालामणे हुं फट् दिग्बन्धः सूर्यमावितः ततो मन्त्रन्यासः ययाशिखे
हितायनमः सवितृहृदये भानवे भास्कराय सूर्याय नमः तथा च आदित्य
विद्महे रविबिम्ब हृदयं भानवे भास्कराय ईशानः सूर्यं च
यान्मध्ये सर्वाणि पञ्चविधिविनि ततो मन्त्रन्यासः मूर्ध्नि नमः आस्ये नमः कण्ठे
ये नमः हृदि नमः कुक्षौ नमः नाभौ नमः लिङ्गे नमः पादयोः नमः
तथा च सर्वांसकरौ हृदय कुक्षिनाभिपृष्ठाङ्गेषु मन्त्रवर्णान्यसेद् ष्टाक्षरं एकैकशाः
दिक्षु ततो ध्यानम् ॥ रक्ताम्बुजासनमशेषगुणैकसिन्धुं भानुं समस्तजगतामधिपं भजामि
माणिक्यमौलिं दिननाथमीडे बन्धूककान्तिं विलसत्त्रिनेत्रम् एवं ध्यात्वा मानसैः सं
ज्ञपनाय स्थापने कुर्यात् ततो नवकं पञ्चकं ... न्यसेत् ... पूजां कुर्यात् ततो

76

खखोल्काय नमः इति मन्त्रेणामन्त्र्य पुनर्धूपतांबूलः वाहनादिं पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं
विधाय यावद्गणादिपूजां समारभेत तथाचोक्तं नवबधे नारदीये खखोल्काय मन्त्रेणामूर्तिकल्प
ना साक्षिणां सर्वलोकानां तेजसामावाह्य पूजयेत केसरेषु पूर्वादिकोणमध्ये दिक्षु च स
त्याय तेजोज्वालामालिने ऊं फट् स्वाहा हृदयाय नमः एवं ब्रह्मणे शिरसे स्वाहा विष्णवे शि
खायै वषट् रुद्राय कवचाय हुं अग्नये नेत्रत्रयाय वौषट् सर्वाय खड्गाय फ
ट् दिक्पत्रेषु ॐ आदित्याय नमः एवं रवये विष्णवे भानवे भास्कराय दिक्पत्रेषु पूर्वादिषु उषायै
नमः प्रज्ञायै नमः प्रभायै नमः संज्ञायै नमः संध्यायै नमः तथाचोक्तं [illegible] पूर्वादिक्रमेण
जयेद्दलेषु दिक्पत्रेषु संमतेयः आदित्याद्याश्चतस्रोयाः प्राज्ञयः कोणपत्रगाः खखोल्का
मादिवर्णाः स्वस्वनामबीजान्वितक्रमात् ततः पश्चाग्रेषु ब्राह्म्याद्या मातृकाः पूर्वेनोक्तेन
मर्चयेत् तद्बाह्ये एवादीन् वज्रादींश्च पूजयेत् ॐ वज्राय एवं मङ्गलाय बुधाय बृहस्पत
ये शुक्राय शनैश्चराय राहवे केतवे तथाच पूजाग्रसमस्याद्यान्याय पूर्वेनोक्तेन
मर्चयेत् वेदादीन् पूजयेत् स्वाहेहानन्तान्तावहिः ततः इन्द्रादीन् लोकपालांश्च पूजयेत्

ॐ
नं.मा
११

ततो भूपादिविसर्गान्तं कर्मसमापयेत् अष्टसप्तदश वर्णमष्टदलं तत्र पः तथाच वसुदल
तेज पत्रमन्त्रमोक्षः लोकपालान्विनाम ततः हंसवज्रं कुर्यात् ततो राक्षसाभिजितेन्द्रियः आको
णमीशाद्देवं चतुरस्रं पुनर्मायामध्ये सविसर्गः तथाच आकाशमीशाद्देवं चतुरस्रं पुनर्भवेन्न पुनः
म सर्वान्विनाभ्यन्तरे नाम वीरेन्द्रः एवं सहजाद्याः प्रयोगाः ध्यानं कृत्वादिपूर्वाद्यं
वीजं पीठन्यासं विधाय पूर्वोक्तं कृष्णादिन्यासं कुर्यात् ततो मन्त्रन्यासः आधारादिपा
दपर्यन्तं श्रीं नमः कंवाद्याधारपर्यन्तं नमः नमः तथाच मूर्धादिकरपर्यन्तं क्रमाद्दीजं तत्र
यन्यसेत् षडङ्गं चैव सर्वपुरं नमः ध्यानादिविकल्पयेत् ततो ध्यानम ॐ रक्ताब्जासनं
मघोघनाशिनीं सिंधुमानं समस्तजगतामधिपं भजामि पूर्वं हृदयामयवरादयं कराः
लीमाशिकमालिमहरणादनतामीडे एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य पश्चात् स्थापनं कुर्यात्
पीठं संपूज्य पूर्वोक्तमन्त्रेण मूर्तिं प्रकल्प्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानप
र्यन्तं विधाय आवरणपूजां कुर्यात् केसरेषु अग्नीशानिरृतिवायव्येषु आग्नेयकोणे मध्ये दिक्षु
च हृदयाय नमः इत्यादिपूजयेत् पत्रेषु ब्रह्मादीन्पूजयेत् ततो इन्द्रादीन्वज्रादींश्च

77

सृजेयेत् नमो सूर्यादिविसर्गान्तेकर्मसमापयेत् अस्यश्रीसूर्यस्यमंत्रस्य द्वादशालक्षजपः ने
त्रा भानुर्लक्षजपस्तेनमोभ्यन्तरमहापापनाशनः ॥ तिलेखौ मधुराभिक्षेऽद्रुकयाहिजिनेद्विपः
श्राकाशगामिन्प्रपवनम् घोनोचीसविङ्मत् मोनोऽभेखंनाम् बीजमेनडदाहृनम
श्रीटेनेविवबीजेनमंवकामफलप्रदम् ऋनंदहृननेनेडसहननडदाहननम् अ
स्यसृजोशानः कृन्यादिपनम्भं त्रैलोक्यपावन्यासानकमंविधायहृदंवब्रह्मादिन्यासकृ
यात् ततो मन्त्रन्यासः श्रीं सूर्यायनमः श्रीं भास्करायनमः श्रीं भानवेनमः मध्यमायाः
वैवस्वतेनमः अनामिकायाः श्रीं दिवाकरायनमः कनिष्ठयोः ततः पादशिरवदने
हृद्गुह्यपादे देशाष्टनन्हीजादिकान्न्यसेत् नम्याचानिवेध्ये पंचऋव्यादाबीजेनपा
चेस्तैनीप्रविन्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठानमंगली शुक्रमादिनः सूर्यस्त्वभास्करोभा
नस्तेनो रविर्दिवाकरो शिरवदनहृद्गुह्यपादेदेशाष्टनान्न्यसेत् ततः कराङ्गन्यासमाच
प्याघ्रा अंगुष्ठाभ्यांनमः श्रीं तर्जनीभ्यांस्वाहा श्रूं मध्यमाभ्यांवषट् श्रैं अनामिकाभ्यां
हुं श्रौं कनिष्ठाभ्यांवौषट् श्रः करतलपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृदयादौ तान्न्यसेत् ना

ॐ ने॰मा॰ ७८

ध्याचनिबंधे दीर्घेयुक्तेन बीजेन नेत्रे ज्ञानांगानि विन्यसेत् ततो मूलबीजेन व्यापकं कृत्वा
ध्यायेत् तथा च व्यापकं मूलबीजेन कवीनतु दत्तवम ततो ध्यानम् ॐ हेमाभोज
प्रवालप्रतिमत्वकरविचाहवह्नागण्डो वक्त्रपाणिस्तपाणिपाशिरोमणिनिहोविवामत
मालाकपालाम् हस्ताभोजैर्दधानं त्रिनयनविलसद्वक्त्राभिरामं मातोडवलं
भार्धमर्धेणामघमक्रूरहारदीप्तमजाम: एवं ध्यात्वा मानसै: सहजं प्राणव्यापनं
कुर्यात् ततो हृद्बीजक्रमेणायावसहजं सर्वादिदिक्कोणिकाया ३ उमायनम: एवं प्र
प्रज्ञायनम: प्रप्रभायै समस्तायै इति सहजं मूलेन मूर्तिं सकल्प्य पुन ध्यात्वा: वाह्य
नादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय आवरणपूजां कुर्यात् तथा च निबंधे धौवेदी
माद्विभिर्युक्ते वृतिकायामध्यादिकः सर्वादिदिक्षु संसहजां मूर्तिं मूलेन कल्पयेत्
तत: सर्वादिक्षु ॐ सूर्याय नम: ॐ भास्कराय नम: ॐ भानवे नम: ॐ रवये नम: को
णेषु ॐ दिवाकराय नम: तथा सूर्यादीश्वरोदिक्षु विदिक्षु न्यसमर्चयेत् ततोग्नि
निर्ऋतिवाय्वीशानेषु ॐ हृदयाय नम: इत्यादि पूजयेत् देवाग्रे शानेत्रत्रयाय वौषट्

तथाङ्गन्यासं न्यायथा सर्वं केनमीशानादिन्यानम् ततः मूर्ध्वं वक्त्रं द्वादशान्तं सहजं भक्तहेलो
कपालाम्बुजे यन्त् तथाच निर्बन्धे ग्रहान्तं शोभनो वाह्ये लो कपालान्तेन परम् ततो भू
पादि विसर्गान्तेन कर्म समापयेत् अस्य पुरस्थ पुराणजपाल तपाल तत्र अयं मरवा: त्रिमध्य
मा पत्रैः कमलैर्द्वाशा शाहोमः तथाच ललन्तु पञ्च पुष्पं मत्री बीजैर्बिल्वपुटाकृतम् दशांश
कमलैः फलैर्जुहुयान्मधुरोत्तिनैः श्मशानं जपन्नत्रीकी तिशत्राधयेत् यन्त्रम् वाक्या
हि मनेलाल लग्नी सो भाग्यमाप्नोपिमा यजेत् विपदर्थोऽहुलीलातेन तदोदिसर्गोमसुतः अजपा
ख्यामत्रः शाक्तोद्धारो नरसर्वपादपः अस्य पूजा ध्यानः कल्पादि पीवमन्त्रेण समाप्य न्यासं
न्यासादिन्यासं कुर्यात् शिरसि ब्रह्मणो ऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि गो
विन्दाय देवताये नमः ततः करांगन्यासः हंसां अंगुष्ठाभ्यां नमः हंसीं हृदयाय नमः
इत्यादि तथाच निर्बन्धे हंसो बद्धी वंशजं नकृत्यां दण्ड क्रियामनो ततो ध्यानं ओं उद्य
द्भानु स्फुरित तनदिदोकारमुर्ध्यभिकपापपापा भीतो वरवपरस्थूमदध्यानकराब्जैः दि
व्याकल्पैर्नवमणिमयै शोभितं विश्वमूले सोम्याग्नेय वपुरवितं नवेद्धदहृदं चित्तं नमः

जे॰
नं॰ सा॰
७९

एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखं विष्यापनं कुर्यात् ततं तेजोमयं वहुजं विधाया अःवक्तं संपूज्य मा
रभेत केसरेषु तेनाग्निर्ति जं निवाप्य व्यानकोणे ईदत्त वहमा हृदयाय नमः इत्यादि संपूज्य
यत् तेनादि महालेष अं जेव सनं ववं विंदिमदलेषु अं तत्र गागा आत्रिद्धम् अग्न्ये शुद्धः एजयत
तद्धात् इंद्रादीवज्रादीश्चपूजयेत् तेनाहमंपादिविसर्जनानेकासमसमापयेत् अक्षरषु
वर्णाद्वादशाल तत्त्वमयः सून धनकापायसनंदं मूर्धा शाहमः तथाच भावलं तमपत्रं चरा
यसंनमस्मर्पिषा इष्टागाजन्कुः धानसम्पन्कता मिद्धाभुवन्मात्रैः इति गुरुपंक्तं एषः गंको डार
नेगापिद्धमावनमंवेदावने धूलि विभूषितानामा नूहं गृहस्थचवनेतेचावसमन्वितः दिदव
पूहवश्च पयः यत्र वत्सम हामंत्रो निमा न वो ध्यमापुक्ताव यस्मात मनवत्राना मनाम
वावःयरमात्मना धातविस्मृचाः न च वंशलवावसनयाग नमो यकेशवा यदिनि मिप
मात्रामाधातालयेत्करी द्वाभ्यामात्रोचमनं संपूज्यद्वाभ्यामनूज्यानमाविततः एकेन हस्तेत
ताल्यपदा वापनं अकृतः संघात्यकेन संपूर्णतः संकर्षणादि भः आस्यनामा
कर्णोचना भावरमिक मंजा स्पष्टादेवाभवन्यचमनीयवेस्मलवानवेय एवमाचमनं ह

नामान्तानारायणोमेवेन केशवादयः केशव नारायण माधव गोविन्द विष्णु मधुसू
दन त्रिविक्रम वामन श्रीधर हृषीकेश पद्मनाभ दामोदर संकर्षण वासुदेव प्रद्युम्न
अनिरुद्ध पुरुषोत्तम ॥ अधोक्षज नृसिंह अच्युत जनार्दन उपेन्द्र हरे श्रीकृष्ण वाक्या
न्त केशवायनमः इत्यादि नमस्कार सर्वत्रैषोनेमान्त [illegible] नामभिर्विन्यसेन्न्यासः नारायणमा
नारायणायच नमस्कार नान्तं नमः पदं [illegible] पादौ [illegible] पवनोनादमः
शेषं [illegible] नः [illegible] ध्यानं [illegible] दिमातृकां [illegible]
वकारादिन्यासं कुर्यात् नमस्कारान्ते [illegible] ध्यानं [illegible] वामदेवपार्श्वे
[illegible] नानावर्णा [illegible] धाकल्पमापीनवक्षः
विश्वं वेदादि कमलका मादकौ [illegible] एवं [illegible] अंकेशवायकीर्त्यै
नमः ललाटे आंनारायणायकान्त्यैनमः उदरे इंमाधवायतुष्ट्यैनमः दक्षिणनेत्रे ईंगोवि
न्दायपुष्ट्यैनमः वामनेत्रे उंविष्णवेधृत्यैनमः दक्षकर्णे ऊंमधुसूदनायशान्त्यैनमः वा
मकर्णे ऋंत्रिविक्रमायनमः दक्षनासापुटे ॠंवामनायदयायैनमः वामनासापुटे ।

श्री.
नै. मा.
८०

लं श्रीधराय मेधायै नमो दक्षगण्डे लं हृषीकेशाय हर्षायै नमो वामगण्डे पं पद्मनाभाय श्र-
द्धायै नमः ओष्ठे दं दामोदराय लज्जायै नमः अधरे शं वासुदेवाय लक्ष्म्यै नमः ऊर्ध्वदन्तपङ्क्तौ
शं संकर्षणाय सरस्वत्यै नमः अधोदन्तपङ्क्तौ अं प्रद्युम्नाय प्रीत्यै नमो मस्तके अः अनि-
रुद्धाय रत्यै नमो मुखे वं चक्रिणे जयायै नमः लं गदिने दुर्गायै नमः गं शार्ङ्गिणे प्रभायै
नमः घं खड्गिने सत्यायै नमः ङं शङ्खिने चण्डायै नमः दक्षकरमूलमध्याग्रेषु चं हलिने
वाण्यै नमः छं मुसलिने विलासिन्यै नमः जं शूलिने विजयायै नमः झं पाशिने विरजा-
यै नमः ञं अङ्कुशिने विश्वायै नमः वामकरमूलमध्याग्रेषु टं मुकुन्दाय विनदायै नमः ठं नन्-
दनाय सुनन्दायै नमः डं नन्दिने स्मृत्यै नमः ढं नराय ऋद्ध्यै नमः णं नरकजिते समृद्ध्यै
नमः दक्षिणपादमूलमध्याग्रकेषु तं हरये शुद्ध्यै नमः थं कृष्णाय बुद्ध्यै नमः दं सत्याय भु-
क्त्यै नमः धं सात्वताय मत्यै नमः नं शौरये क्षमायै नमः वामपादमूलमध्याग्रकेषु पं शूरा-
य रमायै नमः दक्षपार्श्वे फं जनार्दनाय उमायै नमः वामपार्श्वे बं भूधराय क्लेदिन्यै नमः
पृष्ठे भं विश्वमूर्तये क्लिन्नायै नमो नाभौ मं वैकुण्ठाय वसुधायै नमः उदरे यं त्वगात्म-

नेपुरुषोत्तमायपवनस्पर्शायैनमः हृदि वं अमृतात्मनेबलिनेगदिनेपवनायैनमो दक्षिणे लंमांसा

त्मनेबलानुजायपराग्याणायैनमः कक्षादि वंमेदआत्मनेबालायमहत्सायैनमोवामांसे

यं अस्थ्यात्मनेवृषघ्नायमध्यायैनमः हृदादिदत्तकरेषं मज्जात्मनेवृषायप्रज्ञायैनमः हृ

दादिवामकरे सं शुक्रात्मनेहंसायप्रभायैनमः हृदादिदत्तपादे हं प्राणात्मनेवराहा

यनिष्ठायैनमः हृदादिवामपादे लंजीवात्मनेविमलायश्रमोद्वायैनमः हृदयादिदव

लेक्रोधात्मनेनृसिंहायविघ्ननाशायैनमः हृदयादिवामोदरे केशवादिविन्या

सोन्यासःसमस्तदेहिनाम् अच्युतत्वंददात्येवमसत्यंसमयनसंशयः इतिकृतेयेनकृतोभव

तिभुवंसकलवस्तवमंत्रनयादिषुइतिदर्शनात् केशवकीर्तितन्न्यासोनित्यनम् मा

त्रकाणांकमस्थाये केशवायइतिस्मरेत् कीर्त्यवनमस्त्राशक्तिमित्यादित्यासमाचरेत् के

शवायनतः कीर्त्यैकात्यनारायणायच इत्यादिन्यसेहिमाववनाद्याय कमः तत्रकेशव

कीर्तिन्यासानुसृहि नयात्मकंक्लिश्लिक्लिनिक्लनायन्यासः श्रींबीजादिकर्तव्यः यथाश्रीं

केशवायकीर्त्यैनमः इति नयाच पंचशविन्यासेत्यांसलक्ष्मीबीजेश्वरस्मरम् स्मृतिः॥

ॐ
ने॰ मा॰
८१

81

तिमहालक्ष्मीप्राप्त्यङ्गत्वेन हविनोवृजेत नतः न्यस्त्वा नमः आदिकान्तान् प्याणीस्त्वबीजान्येकैक
शो वधेत् नमः पराय षट्स्थायिबीजतत्त्वात्मने नमः इतिगोनमोये सर्वेषां तत्त्वयोगः यथा
मं नमः पराय जीवतत्त्वात्मने नमः सकलवपुषि भं नमः पराय प्राणतत्त्वात्मने नमः का
वे बं नमः पराय मतितत्त्वात्मने नमः फं नमः परायाहङ्कारतत्त्वात्मने नमः पं नमः परा
य मनस्तत्त्वात्मने नमः पतत्रिनयने हृदि नं नमः पराय शब्दतत्त्वात्मने नमः मस्तके धं न
मः पराय स्पर्शतत्त्वात्मने नमः मुखे दं नमः पराय रूपतत्त्वात्मने नमो हृदि थं नमः
पराय रसतत्त्वात्मने नमः गुह्ये तं नमः पराय गन्धतत्त्वात्मने नमः पादयोः णं नमः परा
य श्रोत्रतत्त्वात्मने नमः कर्णयोः ढं नमः पराय त्वक्तत्त्वात्मने नमः त्वचि डं नमः पराय ने
त्रतत्त्वात्मने नमः नेत्रयोः ठं नमः पराय जिह्वातत्त्वात्मने नमो जिह्वायां टं नमः पराय घ्रा
णतत्त्वात्मने नमः घ्राणयोः ञं नमः पराय वाक्तत्त्वात्मने नमो नेत्रयोः झं नमः पराय पा
णितत्त्वात्मने नमः पाण्योः जं नमः पराय पादतत्त्वात्मने नमः पादयोः छं नमः पराय
पायुतत्त्वात्मने नमो गुह्ये चं नमः पराय उपस्थतत्त्वात्मने नमो लिङ्गे ङं नमः पराय ख्या

८१

काशतत्त्वात्मने नमो मूर्ध्नि यं नमः परायवायुतत्त्वात्मने नमो मुखे रं नमः परायतेजस्तत्त्वा
त्मने नमो हृदि वं नमः परायजलतत्त्वात्मने नमः लिंगे लं नमः परायपृथिवीतत्त्वात्म
ने नमः पादयोः गौतमीये गंबीजेन हृत्पुण्डरीकं तत्त्व हृदि प्रविन्यसेत् रंबीजेन सूर्यमण्ड
लं तत्र हृदि प्रविन्यसेत् सं बीजेन चन्द्रमण्डलं तत्र हृदि प्रविन्यसेत् वंबीजेन वह्निमण्डलं
तेन तत्र प्रविन्यसेत् प्रमाणं यं नमः परायहृत्पुण्डरीकतत्त्वात्मने नमो हृदि हं नमः
परायद्वादशकलाव्याप्तसूर्यमण्डलतत्त्वात्मने नमो हृदि सं नमः परायषोडशक
लाव्याप्तसोममण्डलतत्त्वात्मने नमो हृदि रं नमः परायदशकलाव्याप्तवह्निमण्डल
तत्त्वात्मने नमो हृदि तथा हि षट्पुण्यहृद्दशकलाव्याप्ता इत्यादि योनातु षं नमः पराय
परमेष्ठितत्त्वात्मने नमो वासुदेवाय मस्तके [illegible] षंबीजेन परमेष्ठितत्त्वं
वासुदेवं च मूर्धनि यं बीजेन मण्यस्तत्त्वं मस्तके पाणिमध्ये मुखे लं बीजेन वह्नितत्त्वं च
स्कन्दं च हृदि न्यसेत् वं बीजेन निवृत्तितत्त्वं चानिरुद्धं स्वपद्मके लं बीजेन सर्वतत्त्वं च
देवं नारायणं न्यसेत् क्षौं बीजेन कोपतत्त्वं च नृसिंहं सर्वगात्रके एवं तत्त्वानि विन्यस्य

प्राणायामंसमाचरेत्तेनहृदादि यंनमः परायपुरुषायतत्वात्मनेसंकर्षणायनमोमुखे ले
नमः परायविश्वतत्वात्मनेप्रद्युम्नायनमोहृदि वंनमः परायनिवृत्तितत्वात्मनेअ
निरुद्धायनमोलिंगे लंनमः परायनिवृत्तितत्वात्मने अनिरुद्धायनमोलिंगे लंनमः पु
यसर्वतत्वात्मनेनारायणायनमः पादयोः क्षौंनमः परायकोपतत्वात्मनेनृसिं
हायनमः सर्वगात्रे फलेनतेनपाणी तन्न्यासंततः ऊर्ध्वात्मायकस्मिन्हृदिहितेन कृतनमा
यनतदेवस्यरूपंनासिवयानसौ तेनायथाविधिप्राणायामंकृत्वा पीठन्यासंविधा
यकेसरेषुमध्येचहृत्पद्मेवौदि ॐविमलायैनमः पंचउत्कर्षिण्यै ज्ञानायै क्रियायै यो
गायैप्रह्व्यैसत्यायै ईशानायै अनुग्रहायैनतुड्पपीठे ॐनमोभगवतेविष्णवेसर्वभूता
त्मनेवासुदेवायसर्वात्मसंयोगयोगपद्मपीठात्मनेनमः तथाचलिवेये नमोभग
वतेऊर्ध्वाहिसर्वेष्वपदेवदेत सर्वभूतात्मनेवासुदेवायेतिवदेत्ततः सर्वात्मसंयोगप
द्मयोगपद्मपदस्थितः पीठात्मनहृदन्तोयेमत्रस्यादादिशेषितः ततऊर्ध्वादिन्यासः
तयथा विश्वामित्रायनारायणऋषयेनमः मोविगायत्रीछंदसेनमः हृदिश्रीवि

82

स्वदेवतायै नमः ततः करांगन्यासः क्रूं उल्काय अंगुष्ठाभ्यां नमः महोल्काय तर्जनीभ्यां
स्वाहा वैरोल्काय मध्यमाभ्यां वषट् ॐ उल्काय अनामिकाभ्यां हुं सहस्रोल्काय क-
निष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु न्यासं विन्यसेत् ॐ उल्काय हृदाय नमः महोल्काय शिर-
से नम वीरोल्काय शिखायै [illegible] उल्काय कवचाय नम सहस्रोल्काय अस्त्राय नम
गोष्ठी [illegible] ततो मंत्रेण षडंगं कुर्यात् ॐ हृदयाय नमः ॐ शिरसे स्वाहा ॐ शिखायै
वषट् ॐ कवचाय हुं ॐ नेत्राभ्यां वौषट् ॐ अस्त्राय फट् ॐ नमो दक्षिणपार्श्वे ॐ न-
मो वामपार्श्वे ॐ नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति मंत्रेण दिग्बंधनं कृत्वा मंत्रन्यासं
कुर्यात् तथा च मंत्रन्यासं ततः कुर्यात् सर्वकामफलप्रदम् [illegible] हवासं-
ॐ निष्कलन्यासः तद्यथा आधारे ॐ नमो हृदये ॐ नमो वक्त्रे ॐ नमो गले ॐ नमो
ॐ नमः पादयोः ॐ नमो [illegible] नमः नाभौ ॐ नमः एवं कण्ठे नाभौ हृदि कुचयोः पार्श्वयोः पृ-
ष्ठे च [illegible] नेत्रयोः श्रवणयोः घ्राणयोः हस्तयोः सर्वांगुलीषु तथा पादयोः
महांगुलीषु विन्यसेत् हृदयमध्ये ध्यायेत् [illegible] हृदि [illegible]

ॐ
ने॰मा॰
८३

घांघापादयोः गेह्ययोर्भ्रुवयोः चकेशवादिद्वादशनामपयन्विन्यसेत् ततोमूर्त्तिपंजरन्यासः ल
लाटे ॐ अं केशवाय धात्रे नमः नाभौ ॐ आं नारायणाय अर्यम्णे नमः हृदि ॐ इं माधवाय
मित्राय नमः गलकूपे ॐ ईं गोविन्दाय वरुणाय नमः दक्षिणपार्श्वे ॐ उं विष्णवे अंशवे न
मः दक्षिणांसे ॐ ऊं मधुसूदनाय भगाय नमः गलदक्षिणभागे ॐ एं त्रिविक्रमाय विवस्वते
नमः वामपार्श्वे ॐ ऐं वामनाय इन्द्राय नमः वामांसे ॐ ओं श्रीधराय पूष्णे नमः गलवामभा
गे ॐ औं हृषीकेशाय पर्जन्याय नमः पृष्ठे ॐ अं पद्मनाभाय त्वष्ट्रे नमः ककुदि ॐ अः दामोद
राय विष्णवे नमः शिरसि द्वादशादित्यान्विन्यसेत् तथा च ललाटे केशवं धात्रा कुक्षौ नाराय
णं सुरानः अर्यम्णा हृदि मित्रेण माधवं कूपदेशे वरुणेन च गोविंदं दक्षिणपार्श्वे
के अंशुना विष्णुं दक्षिणांसे भगेन मधुसूदनं गले त्रिविक्रमं विवस्वता वा
मपार्श्वे इन्द्रेण वामनं वामांसे पूष्णा श्रीधरं नाम गले पर्जन्यसंयुतं हृषी
केशाख्यं पृष्ठे पद्मनाभं ततः परं त्वष्ट्रा दामोदरं पश्चात् ककुदि विष्णुना सह
मूर्त्तिन्यासस्य फलमाह चैतन्यात्मनः वज्रककोटितेजोमूर्त्तिं ध्यात्वा वज्रवलं सर्वा

ते

८३

83

स्तुदेवाः ऊर्ध्वांशे तु विमलपाण्डुरीवाम कंध्याघोनिप्रकाटितं मन्त्रविप्रकीर्त्तम् न्यासं
फलं तन्मूर्त्तिपंजरन्यासोभिहितः पूर्वमेहितं सकृन्न्यासाद्देवत्वं मंत्री विष्णुदेवेन संख्या
यः मूर्त्तिपंजरन्यासमृत्य वासुदेवमनोरेकैकवर्णं क्रमाद्विवर्जितं तम् सर्वैकाबद्धपुनः केव
वेतु ध्यानं केशवादिकम् तथाधात्राधिकेषाल्क्षानामन्त्रास उदाहृतः नारदीयतन्त्रा
न्तं केशवाद्यात्तत्त्वकेशवध्यानं ध्यायेत् ध्यात्रीमहितं कृष्णावायनमः इत्यादि ततः किरीट
कौस्तुभहारमकरकुण्डलशोभितं चक्रगदाब्जनहस्तपीताम्बरधरं श्रीवत्सांकितं वक्षस्थ
लं श्रीभूमिसहितं स्वात्मज्योतिर्द्युतिदीप्तिकरायुतं सहस्रादित्यतेजसं मेनम शक्तिम् ज्ञानाख्या
पंक्तिविन्याससम्मुद्राप्रदर्शनं ध्यानं कुर्यात् तत्र ध्यानं उद्यत्कोटिदिवाकराभमनिशं शंख
गदापंकजं चक्रं बिभ्रतमिन्दिरावसुमतीसंशोभिपार्श्वद्वयम् कोटीरांगदहारकुण्डलध
रं पीताम्बरं कौस्तुभोद्दीप्तं विश्वधरं स्ववक्षसि लसच्छ्रीवत्सचिह्नं भजे एवं ध्यात्वा मान
सैः सम्पूज्य पात्रस्थापनं कुर्यात् तत्र वामभागे पात्रं तन्मध्ये ये नाम पात्रं तत्र विशेषविधि
मात्रनिषिद्धं यन्न तम् तथैवमस्यपात्राणामाधारं प्रकीर्तितम् अस्त्रपात्रं तेन नथा घो

ॐ
ने॰ मा॰
८४

ॐ मोवर्णो राजतेन तथा । पंचपात्रं हरे पृष्ठं नान्यत्र विनियोजयेत । नैवेद्यदानेनैव स्वर्णेवाला
मयपात्रेवा रौप्यवा पंकजेदले इत्यादि । ततः सामान्यार्घ्यं वहूजातनेविमलादि शक्तिभिः
नैर्धावहूत्यकृत्वा । पुनर्ध्यात्वा वाहनादि पंच पुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजा
मारभेत । तद्यथा । ॐ मं वध्याग्निकोणे ॐ उल्काय हृदयाय नमः । नैऋत्ये महोल्काय शि
रसे स्वाहा । वायव्ये वीरोल्काय शिखायै वषट् । ईशाने यत्कल्काय कवचाय हुम् । दिक्षु म
हतोल्काय अस्त्राय फट् । ततः केसरेषु पूर्वादि ॐ नमः । नं नमः । मो नमः । नां नमः । रां न
मः । यं नमः । णां नमः । यं नमः । ततो दलेषु पूर्वादि दिक्षु । ॐ वासुदेवाय नमः । पूर्वे संकर्षणा
य प्रद्युम्नाय अनिरुद्धाय अग्न्यादिकोणेषु ॐ शान्त्यै नमः । पूर्वे श्रियै सरस्वत्यै रत्यै तद्ब
ाह्ये पूर्वादि ॐ चक्राय नमः । शंखाय नमः । पूर्वे गदायै पद्माय कौस्तुभाय मुसला
य खड्गाय वनमालायै बहिर्वेग्रे ॐ गरुडाय दक्षिणे ॐ शंखनिधये पद्मनिधये न
मः । पश्चिमे ॐ ध्वजाय अग्निकोणे ॐ विघ्नाय नैऋत्ये ॐ आर्याय वायुकोणे ॐ दुर्गा
यै नमः । ईशाने ॐ सेनान्याय नैर्मानेन नन्दहिरिविद्यादोल्लंघ्योऽस्मज्जयेत । ततोऽष्टपत्री

१९

पो दत्वा नैवेद्यानि निवेदयात्। नैवेद्या नैवेद्यमानीय देवाय मूलेन पाद्यार्घ्याचमनीयं दत्वा
फोडिति मन्त्रेण नैवेद्यं संप्रोक्ष्य चक्रमुद्रया संरक्ष्य यमिति मन्त्रेण संशोष्य रमिति हं संशोध्य
वमिति मन्त्रेण संदह्य वामकरे सौधनमाभिधत्तां वामिति वस्त्रेणाच्छाद्य मूलमन्त्रमष्टधा जे
प्त्वा धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य गन्धपुष्पैर्नैवेद्यमभ्यर्च्य कृताञ्जलिः सन् हविः प्रार्थयेत्। नम
भगवते महः प्रसीद देहि निवेदयामि स्वाहा नेत्रानि वदनानि मन्त्रमुद्रार्घ्यनैवेद्यजलं दद्यात्
पनेत्रं वृंयममकदेवतायै नमः नेतां नैवेद्यं हस्ताभ्यामादाय ॐ निवेदयामि भवते नम
ऽदिदकं विहस्य इति नैवेद्यं समर्प्य ग्रमकदेवतायै पत्रजलमस्य नापस्तरणमसि इति ज
लं दत्वा वामहस्तेन ग्रासमुद्रां प्रदर्श्य दक्षहस्तेन प्राणादिमुद्राः प्रदर्शयेत्। यथा ॐ प्रा
णाय स्वाहा इति कनिष्ठानामिकाङ्गुष्ठैः स्पर्शयेत्। ॐ अपानाय स्वाहा तर्जनीमध्यमा
ङ्गुष्ठैः स्पर्शयेत्। ॐ समानाय स्वाहा सर्वाङ्गुलीभिरङ्गुष्ठेन स्पर्शयेत्। ततो ग्रासाभ्याम
नामाङ्गुष्ठस्पर्शात्। ॐ नमः परात्मने स्रगनिरुद्धाय नैवेद्यं कल्पयामि इति नैवेद्यमुद्रां प्रद
र्शयन् जलमाचार्य ग्रमकदेवतार्पयामि इति चलकं समर्प्य ग्रमकदेवतायै पत्रजलम

१९
पु. प.
ग्र.

ॐ
ने॰सा॰
८५

स्थापिधानमीम इतिनलेदनाद्यावमनीयादिकानि दद्यात् वैस्लवेन सर्वत्रैनैवृयदाने।
ध्यानेवाविधिः ततः सामान्यक्रमेणाविसर्ज्यान्यक मममायायेन अस्यपुर्वस्यवृगाद्याडस्या।
लदेजपः तथाच विकास्वलस्तेप्रजपुन्मनेमनसमाहितः तदपाणास्वस्मिन्जेक्र्या
मधुराललैः अपरामवदमेवः यनेनाग्रासनेनस्माडबीजेनामायुहृन्मत्रः षडङ्गरा
यमादिहाभगतोकामदायकः अस्यह्मागयोगः ध्यानः हृत्पादिवृस्मवाङ्क्रपावन्या
सानिविधाय ऋष्यादिन्यासंकुर्यात् तद्यथा शिवशिरसिब्रह्मणेऋषयेनमः मुखेगा
यत्रीछन्दसेनमः हृदिवामायदेवतायेनमः ततः करांगन्यासौ तुंष्ठगद्याभ्यांनमः वं
तर्जनीभ्यांस्वाहा हूंनध्यमाभ्यांवषट् हैअनामिकाभ्यांहुम् हौंकनिष्ठाभ्यांवौषट्
हः करतलपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृदयादिषु तथाचनिवेद्य दीर्घभाजास्वबीजेनजपादि
गानिषडङ्कमात् ततोमेखन्यासः ब्रह्मरन्ध्रेनमः भ्रुवोर्मध्येनमः हृदि मानसः
नाभौयनमः लिंगेननमः पादयोः मःनमः ततोमूर्तिपूजनादिविधिविधायध्याये
त कालाभोधरकान्तिकान्तमनिशंवीरासनाध्यासिनंमुद्रांज्ञानमयींदधानम॰

पद्मे हस्ताब्जे न्यानुलिं सीतां पार्श्वगतां स्मरेत् करहस्तकरां विस्फारित्रिभंगाच्च वेपदं स्वनेत्र मञ्जुदोण
दोर्दिविविधाकल्पोज्ज्वलांगभेज एवं ध्यात्वा मानसैः समभ्यर्च्य शाखस्थापनेकयान्तं नेनः
धावबद्धांगोविधायवेस्तुत्वाकपीवपाक्ष्ती: पीवमन्त्र स्वस्तभ्यर्च्य पुनर्ध्यात्वा: वाहनादि
पंचपुष्पांजलिं रामपर्यन्तं विधायावरणपूजां समारभेत् देववामपार्श्वे श्रीसीतायै न
मः अग्रे शालाय नमः दक्षिणवामपार्श्वे भारताभ्यां नमः वायुपुत्राय नमः तद्बहिः केसरेषु
अग्न्यादिकोणमध्ये दलेषु च वासुदेवाय नमः इत्यादि षड्गमभ्यर्च्य ततो दलेषु
वीदि ॐ हनुमते नमः ॐ सुग्रीवाय नमः ॐ विभीषणाय नमः एवं भरताय ॐ लक्ष्म
णाय अंगदाय शत्रुघ्नाय जाम्बवते नमः दलाग्रेषु ॐ सृष्टये नमः जयन्ताय विजयाय
सुराष्ट्राय राष्ट्रवर्धनाय अकोपाय धर्मपालाय सुमन्त्राय भरताय नमः इत्यादीन् पूज
येत् ततो वज्राद्यायुधान् तत्तत्कर्मसमाप्येत् अथ पुरश्चरणांगत्वेन जपः तत्पा
व क्र जललनपनमत्रदशांशाकमलैः पुष्पैः नक्रपादाश्चेते वक्ष्ये ब्राह्मणान्भोज
येत्ततः अयं षड्विधः तत्पाव स्याकामप्राप्तिक्रियावाल्न्मीनाराय: पंचवर्णाकः षट्ता

ॐ
तं॰सा॰
८८

86

षोडशाक्षरस्यास्य सर्ववेदफलप्रदः ब्रह्मासम्मोहनः शक्तिः देवताग्राम मूर्तिरुच्यते अग्रगामः श्रीशि
वः प्राकाम्यमन्यो ब्रह्मादिमे अथ वाक्ममबीजादि विश्वामित्रो मुनिर्मतोः छन्दो गायत्री म
तास्य श्रीरामश्च देवता ध्यानमनादिकं पूर्ववत् जानकीवल्लभायाश्च मंत्रमाद्यकवल्ल
भा ऋष्यादिरेषकोप्युक्तो रामचन्द्रादशाक्षरः न्यायश्च जानकीवल्लभं देवं वन्देज्योयाऋ
षादिकम् दशाक्षरोयमंत्रः स्याद्वसिष्ठः स्यादृषिर्विराट् छन्दस्तु देवता रामः सीतायाः
शक्तिर्यच्छकः आद्यबीजं तद्भवः शान्तः कामान्तोगाश्रियामता शिवोललाटभूमध्यना
लके च हृदयेषु नाभ्यूरुजानुपदेषु दशाङ्गानि च मन्त्रन्यासमितं नेता ध्यानमा।। अयोध्या
नगरे चित्रवर्त्ममौवर्णमण्डपे मंदारपुष्पैराबद्धविताने तोरणाञ्चिते सिंहासनसमारूढ
पुष्पकोपरि राघवम् रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दिव्ययानगतैः शुभैः संस्तूयमानं मुनिभिः
गन्धर्वैः परिशोभितम् सीतालंकृतवामांगं लक्ष्मणेनोपशोभितम् श्यामं प्रसन्नवद
नं सर्वाभरणभूषितं ध्यायेद्देवं जपेन्मंत्रं वर्णलक्षमनन्यधीः वह्निनारायणनाड्या
नवरः केवलश्च वै द्वादशोमंत्रराजोयं सर्वाभीष्टफलप्रदः श्रीमायामन्मथैकैकबी॰

८८

नां ध्यन गतो मन्त्रः चतुर्वर्णात्मपदस्यान्ते ओं वो ह्रीं नप्रदः स्वाहां तो नोऽं फड्ंतो वामालां
तो वामालां तो वामालां तो वामभेदमन्त्रः तथा तारमायारमानगवाक्बीजैरष्टविधः
प्रत्तो मन्त्रराजस्यान्ते वीभोष्टफलप्रदः हार्तरः व्यद्भमहाद्भोमन्त्रो पञ्चतत्त्वतः रामोव
हमन्त्रः प्रोक्तो मन्त्रः पञ्चतत्त्वः पदः पदापाणान्मानक्कावर्णाद्येत्यकमर्थवको मन्त्रः लक्ष्मी
वान्मनःस्यादिक्ष्मनारादिस्यादनेकधा तेन प्रतामायनमन्त्रस्यादि षड्त्ततो क्लेनधाम
दोलक्ष्मीबीजादिनामन्पत्तरदोनेस्मात्तरः वाक्यस्यापायमविस्तारधंचंदवभोपतनम
एकान्ते रामगंत्रो प्रोक्तो मन्त्रराजस्तु कल्पद्रुमः ब्रह्मा ऋषिः स्याद्गायत्री छन्दो रामस्य देवता ए
कादशीन्द्रद्वादशलक्षजपः ध्यानं लक्षं जपन्मन्त्रं इति वचनात् अन्यथा षडक्षरन्तविव
शेष एवमादिक मर्यंव धृतत्त्ववन् अथ पद्मीहक्षमन्त्रः गोपीजनपदस्यान्ते वल्लभायाद्वितीया
वधिः श्रयंदशार्णतो मन्त्रो ह्यष्टाष्टफलप्रदः अयं मन्त्रः कामबीजादिः रागेणतत्त्रवि
वाक्स्वन बीजादिरहितेन विचारः बीजहीनं जपस्यास्य रहस्यं कोपनं मनेः गम बीजस्व
भावनादृष्यान्तर्श्लोक्यानं इति गोन नमोयात् तथा हरद्दैननमीय भोगमोत्तकनिलया

ॐ
नं॰मा॰
८७

गर्भबीजोदयान्ततः । उद्धरेत्तु सृष्ट्यन्तेन कामबीजेन महात्मने । उद्योगात्फलदो मे ज्ञानात्प
थाकल्पकोटिभिः । अस्य प्रयोगः प्रातः कृत्यादि पीवत्यां संनेविधाय प्राणायामं कुर्या
त् । तथा च योगनमीये एवं नवात्रि विन्यस्य प्राणायामत्रयं चरेत् । तथा कामबीजस्य एक
वारजपेन दक्षिणनासापुटे वायुं रेचयेत् । पुनः सप्तवारजपेन वामनासया वायुं पूरये
त् । ततश्च नासापुटाभ्यां विंशतिवारजपेन वायुं कुम्भयेत् । पुनर्वामेन रेचयेत् दक्षया पू
रयेत् उभाभ्यां कुम्भयेत् । तथा च एकेन रेचयेत् कामबीजेन वह्निस्थकान्तक हसयेत्स
मेभिर्विंशत्यानेन धारयेत् । सर्वेषु कर्मसु मृत्युबीजेनानेन रेचयेत् । यद्वा पवनमया
मेन तन्नृपाणवे च मिहृनमसेमनमिश्च ति । यदि दक्षाणावे जपति मदा दक्षा तद्वेणा
येन्नाहृाविंशतिरेचयेत् । पूरयेद्वामनन्तहृद्धारयेनत्सुमाणातः प्राणायामो भवेदेका
दशैकैकं क्रमेण केः । अष्टादशान्तरेणैवह्नादशैवसमाचयेत् । अन्ये मन्त्रमिवर्णानुहृपकन
मित्युक्तत्वात् । अन्यत्र तन्त्रमन्त्रवर्णाः सत्योक्ते रेचकादित्रयं कुर्यात् । रेचयेन्माकन्दद्वया
पूरयेद्वामयान्तमयनाड्या पुनर्धारयेदित्यादि । एतन्न श्रीकूलविषये नान्यत्र । तथा पीवस्य

८७

8.7

मेविधायकेसरेषुमध्येचविमलादिपीठशक्तीःपीठमनुश्चविन्यस्यऋष्यादिन्यासंकुर्यात्
शिरसिनारदऋषयेनमःमुखेविराट्छन्दसे हृदिश्रीकृष्णदेवतायै गुह्येकामबीजायन
मःपादयोः स्वाहाशक्तयेनमःमन्त्राधिष्ठात्र्ङगेभ्योनमः इतिडगैर्नमस्कुर्यात् ततः प्र
णवपुटितेनमूलमन्त्रेणकरयोर्मध्येपृष्ठेपार्श्वेचविशेषाविन्यस्य प्रणवपुटितामन्त्रवर्णान्
विन्यसेत् अंगुलिपर्वसुनमोन्तान्विन्यसेत् दक्षिणांगुष्ठत्रिपर्वसु ॐ गों ॐ नमः दक्षत
र्जन्यां ॐ पीं ॐ नमः दक्षमध्यमायां ॐ जं ॐ नमः दक्षानामिकायां ॐ नं ॐ नमः दक्षक
निष्ठिकायां ॐ वं ॐ नमः वामहस्तकनिष्ठायां ॐ लं ॐ नमः वामनामिकायां ॐ भं ॐ
नमः वाममध्यमायां ॐ यं ॐ नमः वामतर्जन्यां ॐ स्वां ॐ नमः वामांगुष्ठे ॐ हां ॐ नमः
श्चैवंरहिन्यासः एवं दक्षिणांगुष्ठादिवामकनिष्ठान्तं पुनः स्थितिस्थितेन इति
पंचधाकुर्यात् अथवान्यासेन स्थितिमात्रंकुर्यात् न्यासत्रयमशक्तश्चेत्अशक्तोमकपव
हि इतिगौतमीयवचनात् ततः स्थितिक्रमेणांगुलिषुदशार्णानिविन्यसेत् तद्यथा गो
नमोदक्षिणांगुष्ठे पींनमःतर्जन्यां जंनमःमध्यमायां नंनमोनामिकायां वंनमःक

ॐ
ते॰सा॰
८८

निष्ठाग्रेभ्यांमांगुष्ठेलेनमः तर्जन्यांभांनमः मध्यमाग्रांयेनमः अनामिकाग्रेभ्यांनमः क-
निष्ठायाह्नानमः ततः करयोः पंचांगन्यासः आचक्राय स्वाहांगुष्ठाभ्यांनमः विचक्रा
य स्वाहा तर्जनीभ्यां स्वाहा सुचक्राय स्वाहा मध्यमाभ्यां वषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्राय
स्वाहा अनामिकाभ्यां हुं असुरान्तकचक्राय स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट् ततो मूलमंत्र-
पुटितो मातृकवर्णं सबिंदुमातृकान्यासं विन्यसेत् ततः प्रणवपुटितं मूलमंत्रमा-
केशादापादं आपादात् केशांतं त्रिवारं विन्यसेत् महागारुडं इमं देवं दशतत्त्वानि विन्यसेत्
महत्तामनुगतोम ‥ वंध्यसह्वत्वानिमेवत्सनियातः तद्यथा पादयोः ॐ नमः पराय
पृथिवीतत्त्वात्मने नमः लिंगायों नमः पराय जलतत्त्वात्मने नमः हृदि ॐ नमः पराय ते-
जस्तत्त्वात्मने नमः मुखे ॐ नमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः शिरसि ॐ नमः पराय आकाशत-
त्त्वात्मने नमः हृदि ॐ नमः पराय अहंकारतत्त्वात्मने नमः ॐ नमः पराय महत्तत्त्वात्मने न-
मः सर्वांगे ॐ नमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नमः ॐ नमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः ॐ
नमः पराय परतत्त्वात्मने नमः इति महाचक्रमः सर्वांगे ॐ नमः पराय परतत्त्वात्मने नमः

88

ह्रांनमः पुरायपुरुषतत्वात्मनेनमः यंनमः परायप्रकृतितत्वात्मनेनमः हृदि मांनमः परायम
हत्तत्वात्मनेनमः लांनमः परायाहंकारतत्वात्मनेनमः शिरसि वंनमः परायाकाशतत्वात्मने
नमः मुखे नंनमः परायवायुतत्वात्मनेनमः हृदि नेंनमः परायतेजस्तत्वात्मनेनमः लिंगे
पींनमः परायजलतत्वात्मनेनमः पादयोः मोंनमः परायपृथ्वीतत्वात्मनेनमः इतिसृ
ष्टिक्रमः ततः स्थित्यादिन्यासः दक्षांगुलिनियमानिवर्धे शिरसिविहितामध्यामेवात्र
तर्जनिकांत्विना ख्यावसिरहिताअंगुष्ठाज्येष्ठात्विनोपकनिष्ठिका नामिचवदनेसर्वाः
सन्यापयसौहृदितर्जनीप्रथमसहिताम्यनाभौ फणाविवताधजे नापवांगुष्ठयोगोन्यो
सांगुष्ठात्वपदद्वये न्यसेत् शिरसि गोंनमः मध्यमांगुल्यादेत्रयोः पींनमः तर्जनीमध्य
माभ्यांकुरुणयोः मंनमः अंगुष्ठरहिताभिः अंगुलीभिः घ्राणेनेनमः अनामिकामिका
भ्यां मुखेवंनमः सर्वांगुलीभिः हृदिलंनमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां उदरेमांनमः अंगुष्ठम
ध्यमाभ्यां लिंगेयंनमः अंगुष्ठरहिताभिः अंगुलीभिः जानुनोः ह्रांनमः अंगुलरहिता
भिः अंगुलीभिः पादयोः ह्रांनमः सर्वांगुलीभिः इतिसृष्टिक्रमः अथस्थितिक्रमः

ॐ
ते॰मा॰
८५

हृदिगंनमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां उदरेषंनमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां लिंगेजंनमः अंगुष्ठरहिताभिः अं
गुलीभिः जानुनोः नंनमः अंगुष्ठरहिताभिः पादयोः जंनमः सर्वांगुलीभिः शिरसिलंनमः
मध्यमानामिकातर्जन्याः भांनमः तर्जनीमध्यमाभ्यां कर्णयोः यंनमः अंगुष्ठरहिताभिरंगुली
भिः घ्राणयोः वंनमः अंगुष्ठानामिकाभ्यां मुखेहांनमः सर्वांगुलीभिः लिंगेजंनमः अंगुष्ठरहि
ताभिः उदरेनंनमः अंगुष्ठमध्यमाभ्यां हृदिवंनमः अंगुष्ठतर्जनीभ्यां मस्तकेलंनमः सर्वांगुली
भिः घ्राणयोः भांनमः अंगुष्ठानामिकाभ्यां कर्णयोः यंनमः अंगुष्ठरहिताभिः नेत्रयोः स्वंनम
तर्जनीमध्यमाभ्यां शिरसिहांनमः मध्यमानामिकाभ्यां पुनः स्वहृदिस्थितो च विन्यसेत् तथा च ध्या
नाणियो दिनिय मानानागोलस्यान यामेवेत विद्यार्थी ब्रह्मचारी च पुनः स्वहृदि समावेशेत् गुरु
स्य च पुनः स्वहृदिस्थितो च कुर्यात् वृन्ति वैराग्ययुक्तः श्रमहारान् विन्यसेत् एतेन विद्यार्थी ब्रह्मचा
री च नवधीरहुस्थानो च पंच ध्यायति विरक्तानां च त्रिधान्यासः तथा च तिबन्ध त्यागः महादाने
मस्तके वैराग्यानमश्चविहितोयम स्थितो गुरुभोग्यध्रुस्थानो वाणीनामिति प्राकृः वैराग्यप
जिज्ञास्य महादेवौ विद्वाङ्गवाचार्यो सहजाना वनवासिनि स्थिति विद्यार्थिनो स्वहृदि केचि

89

८५

न्न्यासमत्र येवैवपरीतन्यमासमनेति तेनमसैवैरेवत्रिधान्यासः कर्तव्यः अथ विभूतिपंजरन्यासः त
त्रनिवेधे वाग्म्यपरन्यासपरे भूर्तौ भ ये मूर्ति कवे मंत्र दशाहृत्निमयगमतनवेगंग्निमेः तद्यथा
आधारेगोनमः नाभौपीनमः ऊर्द्धोजनमः हृदिनेनमः गलेवेनमः मुखेलानमः अंसयो
मोनमः यनमः ऊर्वोः स्वानमः हाग्रनमः ग्रीवायां गोनमः नाभौ पीनमः ऊर्ध्वोजनमः
हृदिनेनमः स्तनयोः वेलेनमः पार्श्वयोः भायनमः आएयस्वाहानमः शिरसिगोनमः स्वपीने
त्रयोः जेनेनमः कर्णयोः वेलेनासापुटयोः भयकपोलयोः स्वाहापवेदद्विशाकस्यमू
लसंध्याग्रषुपंचदक्षिणाहस्ताङ्गुलीषु वपवेवामकरमूलसंध्याग्रकेषु पंचपंचषुवामांगुली
षु मूर्ध्नि गोनमः सर्वे पी नद्यदक्षिणजे नमः स्त्रमेन नदुनरेच मोर्ध्नि मकलेलेभूनयोः भयऊ
र्वोः स्वाहाशिरसिगोनेत्रयोः पीमूर्त्वजेनेकवहृदि वउदरे लेमूलाधारे भा लिंगेय ज्ञान
नोः येजंघयोः स्वापादयोः हृमूर्धादितभान्तानिन्यसेत् ततः एवैवन्मूर्तिपंजरन्यासः पु
नः स्वीह्रीश्यन्तौ ततो `` गंधवागन्यासो तद्यथा हृदिगोनमः शिरसिपीशिखायांजत
वीगेनेदक्षवंदक्षपार्श्वेलेवामपार्श्वेमाकोटेदेशायस्वहेस्वामी भूर्हा आचक्राय स्वाहा

ॐ. नं.मा.
९०

90

हृदयायनमः विचक्रायशिरसे सुचक्रायस्वाहाशिखायैवषट् त्रैलोक्यरक्षणचक्राय
कवचायहुं असुरान्तकचक्रायस्वाहा अस्त्रायफट् इतिमंत्रेणदिग्बंधनंकृत्वाध्यायेत् किरीट्या
दिकंन्यसेच्च ततोध्यानं स्मरेद्वृंदावनेरम्येमोहयंतमनारतम् गोविंदंपुंडरीकाक्षंगो
पकन्याःसहस्रशः आत्मनोवदनांभोजेप्रेरिताक्षिमधुव्रताः पीडिताःकामबाणेनचिरा
श्लेषणोत्सुकाः मुक्ताहारलसत्पीनतुंगस्तनभरानताः स्रस्तधम्मिल्लवसनामदस्खलि
तभाषणाः दंतपंक्तिप्रभोद्भासिस्पंदमानाधरांचिताः विलोभयंतीर्विविधैर्विभ्रमैर्भावगर्भि
तैः फुल्लेंदीवरकांतिमिंदुवदनंबर्हावतंसप्रियं श्रीवत्सांकमुदारकौस्तुभधरंपीतांब
रंसुंदरं गोपीनांनयनोत्पलार्चिततनुंगोगोपसंघावृतं गोविंदंकलवेणुवादनपरंदि
व्यांगभूषंभजे एवंध्यात्वामानसैः संपूज्यशंखस्थापनंकृत्वा ततो [illegible] पीठमंत्रेणपीठ
पूजांविधायपुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुष्पांजलिपर्यंतंविधायदेवस्य [illegible]
[illegible] क्रमेणपूजयेत् ततो [illegible] नमः हृदिवनमालायैनमः ॐ
कौस्तुभायनमः ॐश्रीवत्सायनमः ततोपंचपुष्पांजलिंदद्यात् तथाचगौतमीयेदा

त्तिं णां वामदेवाख्यं स्वच्छं चैतन्यमव्ययम्‌ वामे च रुक्मिणीं नित्यं रक्तांबराभरणान्विताम्‌ सर्वा
भरणसंपन्नां सर्वतेनो दद्यात्‌ शुक्लचंदनपंकिलाक्षतमतुलसीं रक्तचंदनपंकिलारक्ताक्षत
लसीमूलेन दत्तणां वामपार्श्वेषु दद्यात्‌ एवं हृदये करवीरद्वयेन सर्वांगे पद्मद्वयेन तथा तु
लसीद्वयं करवीरद्वयं पद्मद्वयं गंधादिमिदद्यात्‌ तथा वैगोत्तमीषु ततः आवरणपूजा सर्वे
दामायनमः दत्ते सदामायनमः पश्चे वसुदामायनमः ॐ नैवेकिंकिणीकेसवेषु आग्नेयको
णे आवचक्रायस्वाहा हृदयायनमः नैर्ऋते निवचक्रायस्वाहा शिरसि सुचक्रायस्वाहा वा
यौ सचक्राय शिखायै ईशाने त्रैलोक्यरक्षणचक्रायस्वाहा कवचाय फट्‌ चतुर्दिक्षु असुरा
न्तचक्रायस्वाहा अस्त्राय फट्‌ ततः पत्रेषु पूर्वादि रुक्मिण्यै एवं सत्यभामायै नाग्नजित्यै ‸
मित्रविन्दायै सुभद्रायै जांबवत्यै सुशीलायै पत्राग्रेषु पूर्वादि वासुदेवाय देवकीनंदना ‸
य यशोदायै बलभद्राय सुभद्राय गोपालादीन्‌ संपूजयेत्‌ तद्बाह्यमध्ये च पूर्वादि ॐ मंद
रायनमः ॐ सनातनकाय ॐ पारिजातनाय ॐ कल्पवृक्षाय ॐ हरिचंदनाय तद्बाह्ये इंद्रादीव
न्वादीन्‌ संपूजयेत्‌ ततः कृष्णाष्टकेन पूजयेत्‌ ॐ श्रीकृष्णायनमः एवं वासुदेवाय देव ‸

ऊँ. तं. मा. ९२

९१

कीनेदनाय नानारूपाय षड्श्रेष्ठाय वार्क्षेयाय धर्मसंस्थापकाय अप्रवक्रान्तभावहारि
णे यज्ञाचेदृक्वाहात्मस्रजेयेत् तथागोतमीये अथवांगादिकाद्यातिभक्तदोषेण यथापयेत्
एवं वाभ्यर्च्य यज्ञेन कामसनोत्तमभाजनम् एतद्यजेनाशक्तश्चेत् केसाष्टकेन पूजयेत्
ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य प्रकृष्टरागोदयालवं तथा च दशालुलमन्त्र
यफलप्रदं मंत्रं प्रतिज्ञाप्यानिमूलमतिदशान्तरम् ज्ञकृयात्मिता न्यमधुराम्र तेनैवैकूहणा
श्रीकृष्णवल्लभदशाक्षरम् अथ सर्वस्वरगलवर्णोवेत्संवेपवलतेऽमलमतिवलामेधायमेर
बुजानामस्मिन्नुतमस्मिन्कैरावभेन्कभेदोम दशानरदर्श्रीमायाकामः मायाश्रीः कामः
काममायाश्रीः त्रिविधस्यादशानरो भवति तथा च श्रीशक्तिमारपूर्वश्चशक्तिःश्रीमार
पूर्वकः कामशक्तिरमाः पूर्वो दशार्णामनवस्त्रयः इति मनन्तकमारकल्पाङ्गः एतेषां पूजा
प्रयोगः प्रातः कृत्यादिवैसर्वांङ्गपीठन्यासं विधाय चक्रस्यादिनामसञ्जर्यात् यथा श्रीशाम्भविना
ददक्रूपथयेनमः श्रीवगायत्रीं कृष्णायनमः हृदिस्थीः कृष्णादेवतायेनमः ततः करांगन्यासा
ध्यायचक्रायस्वाहा ह्रांग्रं ह्रांभ्यानमस्त्यादि दशान्तरवत् ततः फलाष्टीवेन दशाननम्

तिंयं नेत्येनमेन ततः किरीटमंत्रेण व्यापकं कृत्वा यथाशक्ति मन्त्रं जप्त्वा ॐ नमः सुदर्श
नाय अस्त्राय फट् इति मंत्रेण दिग्बंधनं विधाय ध्यानं कुर्यात् आद्यमेकादशाक्षरवद्ध्यानं
द्वितीयं रत्नाभिषेकवत् तृतीयं तत्ध्याने शावचक्रधनुर्बाणपाशांकुशधराकृणः ये
वं यमेहृतेदारमणो ध्येयः हास्तोद्दिवाकरे गौतमीये अष्टादशाक्षरवत् ध्याने तस्याव
रमाबिंदुकामादिमंत्रहृदयमथयिकृत्य अन्ये पामेत्रयापामेत्रो धामचक्राय षडक्षरकम् कुर्यात्
शाणांवर्णं ध्यानं हृन्नायिके स्यात् पवे ध्यानात्मा तु नमः संहृन्य शोरवस्यापृतेऽकु
यीत वेल्लवाह्नपोवहस्तो विधाय पुन ध्यानावाहनादि पंचपुष्पांजलि दानं पुर्यं नेवि
धाय सर्वान्केवाणवादिहस्तेनाहत्वा वरणाहजामाभमेन अस्याववर्णादि श्रंगाद्वव्रजा
दीन ततः कृत्वा हृदयेन संहृन्य पूपादि विसर्जनेनानेककर्मसमाप येत् एतेषां पुवस्य वर्णा
पंचलक्षजपः तस्याव पंचलक्षेजपे नावदयुतेपायमेन तव कृत्वाय पद माभाष्य गोवि
दायनतः परमगोपीजनपदस्याने वल्लभाय द्विवावधि कामबीजादि रावध्यानो मं
त्रष्टादशाक्षरवः अस्य हस्ता प्रयोगः प्रातः कृत्वादि वस्यवाक्रपीवमंत्वं निविन्यस्य

गो॰
ने॰ सा॰
९२

92

अस्त्रान्तं न्यासं कुर्यात् यथा शिरसि नारदऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि श्री
कृष्णदेवतायै गुह्ये क्लीं बीजाय पादयोः स्वाहा शक्तये नमः ततः प्रणवपुटितेन मंत्रेण [illegible]
करयोः व्यापकं कृत्वा अंगन्यासं कुर्यात् क्लीं अंगुष्ठाभ्यां नमः गोविंदाय तर्जनीभ्यां स्वाहा
गोपीजन मध्यमाभ्यां वषट् वल्लभाय अनामिकाभ्यां हुं स्वाहा कनिष्ठाभ्यां फट् ततो
मूलेन मूर्धादिपादपर्यंतं त्रिशो व्यापकन्यासं ततो नयनमावहृदयगुह्यांघ्रिषु मंत्रस्य
पदपंचकेन न्यासं पदपंचकेन च तनुस्थले न्यासं हृदयं न्यसेत् ततोऽगन्यासं हृदयाय क्लीं
कृष्णाय नमः गोविंदाय शिरसे गोपीजनशिखायै वल्लभाय कवचाय स्वाहा अस्त्राय
फट् ततो दशाक्षरेति च पंचवर्णन्यासं विधाय किरीटमंत्रेण व्यापकं विधाय यथा ओं क्लीं
महोवद्रा ओं नमः सुदर्शनाय अस्त्राय फट् इति मंत्रेण दिग्बंधनं कृत्वा दशाक्षरोक्तं ध्या
नं कृत्वा मानसैः संपूज्य शालग्रामे व्यापने कुर्यात् मंत्रेण वैष्णवात्कपीठमसं तेनेविधाय क्ली
मित्यालयैः नष्टोषध्यामकमेनावाहूज्य पंचपुष्पांजलिं दद्यात् ततो वागवादिसर्जनं
दशाक्षरोक्तावरणासु जा कृत्वा धूपादिविसर्जनांतं कर्म समापयेत् अथ [illegible]।

९२

णेदशार्णरपटलउक्तम गोप्रि श्रीसर्वकोक्तदशाक्षरोविष्णुणोक्तः अस्यमन्त्रप्रयोगः आनः
हन्यादिवेलवाक्रपीवमन्वेतप्रीवन्यासेकृत्वा ऋष्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिब्रह्मणेऋषये
नमः मुखेगायत्रीछन्दसेनमः हृदिकृष्णायदेवतायैनमः गुह्येक्लींबीजायनमः पादयोः
स्वाहाशक्तयेनमः ततःकरान्यासं क्लींश्रींक्लीं अङ्गुष्ठाभ्यांनमः कृष्णायतर्जनीभ्यांस्वा
हा गोविन्दायमध्यमाभ्यांवषट् गोपीजनअनामिकाभ्यांहुं वल्लभायकनिष्ठाभ्यांवौष
ट् स्वाहाकरतलपृष्ठाभ्यांफट् ततोमन्त्रन्यासः मूर्ध्निक्लींनमः कपोलेश्रींनमः भ्रूमध्येक्लीं
नमः नेत्रयोःकृंनमः कर्णयोःष्णांनमः नासायांनमः वदनेगोंनमः चिबुकेविंनमः कण्ठे
दांनमः दोर्मूलेयंनमः हृदिगोंनमः उदरेपींनमः नाभौजंनमः लिङ्गेवंनमः आधारेवं
नमः कट्यांलंनमः जानोभांनमः जंघयोःयंनमः गुल्फयोःस्वांनमः पादयोःहांनमः इति
सृष्टिः हृदि क्लींनमः उदरेश्रींनमः नाभौक्लीं लिङ्गेकृं आधारेष्णा कट्यांयजान्वोःगोजं
घयोःविं गुल्फयोःदां पादयोःयं मूर्ध्निगो कपोले पी भ्रूमध्ये जं नेत्रयोः नं कर्णयोः
वं नासोवदनेभा चिबुकेयं कण्ठेस्वा दोर्मूलेहा इतिस्थितिः पादयोः क्लींनमः गुल्फयोः

तं सा

[illegible]

93

श्रीं नेत्रयोः ह्लौं नासिकयोः क्रां श्रोत्रयोः स्त्रां ग्रीवायां धां वेणौ लिङ्गे गं गोमायां विं दवे दो हृदि पेदो में लेगां कवे
पोः चिबुके गं नमो भेकणियोः लें नेत्रयोः भां भ्रूमध्ये यं भाले स्वां मस्तके ह्रां नमः इति महा
रः पुनः रह्रीं ह्स्र्यं नीं च कृत्वा मूर्ति पन्ने विन्यस्य पुनः रह्रीं ह्स्र्यं नी कृत्वा मूर्तिपञ्च वि
न्यस्य पुनः रह्रीं ह्स्र्यं नीं विन्यस्य षडङ्गानि समाचरेत् क्रौं श्रीं क्लीं हृदयाय नमः इति षडं
गानि न्यसेत् ततः पूर्ववन्मुद्रां बद्ध्वा किरीटमुद्रां बद्ध्वा ध्यायेत् ध्यानं यथा ह्रां बवमा
महस्त्रार्कभावस्वैः भवनैर्नमः अनले कल्पवृक्षे पीते मणिमण्डपे ज्वलद्रत्नम
यं तत्र महावनोरणाङ्करके फलस्मरगलमौक्तिकैः विनानाविमौक्तिके पुष्पनागस्मलीभाजु
द्रत्नयोश्च मध्यतः अनारतगलद्रत्नह्रारस्पस्खलवोरथः रत्नप्रदीपावलिभिः प्रदी
पितदिगन्तरे उदितादित्यसंकाशमणिसिंहासने बुजे समासीनो चतुर्भुजा ध्यायेद्धृतह्राट
कसन्निभः समानो दिनिवेद्राकनोदितकोटिसमप्रभाः सर्वाणासदवः सोमपुः स वीभ्रण
भूषितः पीतवासः शोखचक्रगदापद्मोज्ज्वलत्करः अनारतेनाकुलद्रत्नधारावक्कलनप्र
स्पापितः वामपादाग्रजाग्रणमलनतपलवक्कोविम लाकिननेत्रसत्यभामेस्यस्मतिवन्तो

[illegible]

ष्टधारया सिंचेन्मोदत्तवामतः लेखेदोस्यकमलोदया नाग्निजिने शाने दापदिशं मैत्रोकलशोमनयो
नाम्भ्यावदलवामस्थमिंत्रविंदास्तुलत्ता । रत्नगंधासमहूतयरत्नाभ्यर्णी चैत्रौनयाः नावव
नौ स्वशीलावादिशनैत्योदलवामकं बहिःषोडशमातृकास्थं स्यात्ः पवितः स्थिताः । थ्येयाक
नकरत्नौघधारयकमलोत्वलः तद्बहिर्बाहुनिषणः श्रयनौपनेशाम तद्बहिर्भू
पस्य वैश्वैवद्वारावद्यः प्रवेध्यानानामानेसत्समूहप्राणविद्यायनेजयात् तस्य छत्रायं
मृहकोणमध्यूदलपद्मे विलिख्य षट्कोणमध्यकामबीजे विलिख्य तन्मिहस्तमपि
वेष्टयेत ततः षट्कोणस्याग्रक रत्नौनिकोणेषुश्रीबीजं षष्ठेषु भुवनेशीं लिखेत् ततः
षट्केषु क्लींह स्वायनम इति षड्वर्णान् लिखेत् ततः केसरेषु कामदेवाय विद्महे पु
ष्पबाणाय धीमहि तन्नोनंगः प्रचोदयात् श्रीगणेशाधिदलमागाद्वौ दिक्क्रमेण लिखेत् त
तः पत्रेषु स्ववोदिनमः कामदेवाय सर्वजनप्रियाय सर्वसम्मोहनाय ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल स
र्वजनस्य हृदयं मम वशं कुरु कुरु स्वाहा इति मालामंत्र षट्षष्ट्यक्षराणि दलेषु विलिखेत्
तद्बाह्ये मातृकया संवेष्टयेत् ततो भूविंबादित्ते श्रीबीजं विदित्ते मायाबीजं विलिखेत्

श्री॰
ने॰मा॰
९४

९४

वामेहस्तनागाणि तथाच विलिख्यांगं यं केसरलिखेदष्टदलं तु तम कर्णिकायां नषट्को
णे तमसाध्यन्तमन्त्रयम लिखेच्चमसदशाभिरतै वैष्णवेयन्त्रमं प्राग्वदौनिलकोणेभ्यो
यैरिमाहेर्मवितम षडंतं षट्टमांयषु केसरे षु त्रिशाह्निया: विलिखेन्मन्त्रगायत्रीमा
लामेत्रदलाष्टके षड्गा: मैलिख्य तद्वात्त्व वैष्णवमात्रकाक्षरै: भूबिंबवलिखेद्वाह्ये
श्रीमायदिदिविदिक्षुच भूपुरं वज्रयुग्मस्यादष्टवज्रविभूषितम पनश्चमष्टदशाक्षे
ह्रदयाद्विंशिंघात्तवर्णाविंशाणवतस्वतदंशान्तवर्णकान्तवाणामिति गौतमीये पश्च
मष्टपलाशावनत्य लतणा वनहुतमसमायुक्तकामगार्भितकर्णिकम सामान्य
येत्रमद्दिष्टमष्टादशाक्षवेष्टण वनस्थवतहीरपममष्टदलान्वितम षट्कोणकाम
गर्भोत्थमसदशाणीवेष्टितम षट्टलं मन्त्रवरं षट्कोणविलिखेत्तत: इति पूर्वोक्तं षयन्त्रमा
ले तदशाक्षविषयम अन्यथानोपिन्यादिविरोधस्यात ततः पीठमन्त्रेणपीठस्थापविधाय
स्रोहृ स्थिति षडंगावसहन्त्र ॐ विकुण्ठाय नम: पत्रुक्तेदलाग्रानितनेषपीतवस्त्राय चक्राय
गोपालाय गदायै पद्माय वनमालायै श्रीवत्साय कौस्तुभाय श्रणवादिनेभोननसन्तयेत्

पुनः पंचपुष्पांजलिं दत्वा वर्णाभ्यर्चनमारभेत् षट्कोणेषु अग्रादि ह्रीं श्रीं क्लीं हृदयाय न-
मः हृल्लाय शिरसे इत्यादिना पूजयेत् ततो विदिक्कोणमूले ॐ वां हृदयाय नमः पंचम-
कोणाय इत्यादि प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् पत्रादिकोणमूलेषु ॐ शान्त्यै नमः श्रियै म-
धृत्यै रत्यै पत्रेषु ह्रीं वादि सर्ववर्णैः किंकिण्याद्याः पूजयेत् अग्रे पाशाङ्कुशहस्तमध्ये ध्याना-
मः नवनिधिं पूर्वादि ॐ शङ्खनिधये नमः पद्मनिधये मकुन्दनिधये मकरनिधये श्या-
नेदनिधये कच्छपनिधये खर्वनिधये पद्मनिधये नवनिधिं इन्द्रादीन् वज्रादीन् पूजयेत्
ततो धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं वर्णलक्षं जपः तथा च ध्यात्वैव
रमान्त्यानेविधायार्णांश्च जपेत् वर्णलक्षं तु ऊनेन राज्यं च विशालं स्वकामं वाग्भवका-
मबीजं वह्न्यासस्थं श्रीं नाम गोविन्दाय रमायोगो पीतमध्यमहामाडं ते श्रीवः वह्निदयितान्त-
रोपेतः ` ` ` ` ` ` ` ` द्वाविंशार्णमनुरयं ब्रह्मवैवर्त्तप्रदायकः अस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छन्दः कृ-
ष्णो देवता बीजं श्रीं शक्तिः विधाय ... न्यासं ... अङ्गन्यासं कृत्वा
न्यासं विधाय मुद्रादिदिग्बन्धनं कृत्वा ध्यायेत् तद्यथा वामे धनहस्ते दधतं नवि यामवे

ओं
ने.स्ता
९५

स्वशक्तिकम् अन्तर्मालां च दद्यो ध्ये स्फाटिकी मातृकामयी शाङ्कुश्चलमयं वेत्रमथः पा-
शांकुशे चिन्तयेत् गायत्र्या पीतवस्त्रेन स्वर्णमाले कोमलह्लविम् वृष्टिर्वै ह्रक्लो ज्ञे मस्वे तम वे
वेदिभिः उपासितं सविनिगतो हपतिह द्वौ मत्ता एवं ध्यात्वा विशन्त्यर्णा विलसञ्जपेत् वि-
शेषस्तु श्रीहिमियत्योः हृञ्जनेनास्ति अस्य श्रुस्मरणाचनवेलतः वबलतेजपन्मे चमत्क्र-
मे श्रीहं मयनः पलाशपुष्पैः स्वयंभूकैः वेतालिशान्तकृत्स्वकम् ज्ञक्ल्याकमेणाने नमः
श्रीह्रीं भवेद्धवम् वाग्भवे कामबीजं च मायां लक्ष्मीमनेनत्वम् दशाक्षरं मन्त्र ख्यु
भवेत् क्रमात्त्वः परः अस्य स्मृताप्ययागः आनः कृत्वादि वै स्ववाक्न पीवर्णास्मकावा अष्टा-
दिन्या स्मकंधान नयण्ण शिरःशिखासुखाणो अक्ष वयेनमः मवेगायत्रीकं दस्मेनमः हृदि हृ-
स्लाय देवतायै नमः न्यास हृज्ञान पहोमादि सर्वं दशान्तरवत ध्यानेतु विशेषः ओं ध्याये
हृदावने रम्ये काचन भूमिमध्यगे नाना पुष्पलताकीर्णे हृत्तषैः समंडिते कल्पादवीत
लेसम्यकश्रीमन्माणिक्यमंडपे नाव दायेषु श्रृतिश्चेहः स्तावद्भिः परिवारिते रत्नसिंहास-
ने ध्यायेद् रूपविद्धाम्बुजोपरि महज्जलदषणामरत्नपर्यान्तिभन्तणाम् रक्तपादतिभपा

95

दर्पणाभ्यां परिमोहितम् नवरत्नसमाबद्धभूषणैः परिभूषितम् श्रीखण्डवर्तितसुश्रीव
त्सकौस्तुभभोषितोरसम् नानाहारावलीरम्याश्रीवत्साङ्कितवक्षसम् रोचनातिलकश्या
नैश्याभयाभ्रमतायितम् कंदर्पचापसदृशभ्रूविलिमालाविराजितम् अनेककुसुमस्रक्
रत्नकरकुण्डलम् बर्हिबर्हकृतोत्तंससमस्तवेशवैरिभिः उपासितमुनिगणैः कृपार्तिहा-
दविमत् इति ध्यानम् सर्वमनहरणात्तववत् कामान्तरथयानस्पृशोतिबहुविभू-
षितम् त्रैलोक्यमोहनोविल्लः कोष्यनत्लवयत्नतः अस्यसृजा प्रयोगः पानः कस्यादि
वेल्लवोक्षयोवशाक्षिपर्यन्तेविन्यस्य नडपरिपतनामाप्रवाहा इतिपीवमत्रन्मस्तु
नतः ऋष्यादिन्यासः तद्यथा संमोहनऋषये नमः शिरसि गायत्रीछन्दसे नमः मुखे त्रै
लोक्यमोहनायविश्वदेवतायै नमः हृदि ततः कृताङ्गन्यासो ह्रीं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि
नाव तथा वनिर्बधे दीर्घषट्स्वरयुक्तेन कामबीजेन कल्पयेत ततो बाणन्यासः क्लां
शोषणबाणाय नमः एवं तर्जन्यादिषु क्लीं संमोहन क्लूं संदीपन क्लैं तापन क्लौं मा-
दनाख्यायेतत्समस्तबालप्रयोगः तथाच मस्तके च हृदये लिङ्गे पादेषु तान्यसेन न

ॐ
वे मा.
१९

तो ध्यायेत् मध्ये विद्रुमसंकाशं सर्वतेजोमयं वपुः किरीटिनं कुण्डलिनं केयूरवलयान्वितम्
सत्कामदं त्वमनुरुद्र तलाकोटिसमप्रभम् नानालंकारसंयुक्तं पीताम्बरयुगावृतम् गरु
डोपरि समारूढं पङ्कजमध्यगम् तन्मध्ये हेमसंकाशां लक्ष्मीं वामाङ्कसंस्थिताम् सर्वालंकार
संयुक्तां शुक्लवासोयुगावृताम् रक्तमालालीलया देवीं मायां हृदयेन पुनः पुनः शङ्खचक्रगदाप
द्मपाशाङ्कुशधनुश्शरान् धारयन्तं चतुर्भिश्च बाहुभिः पद्मारुणतलाम् एवं ध्यात्वा मानसैः स
म्पूज्य शङ्खस्थापनं विधाय न्यासं कृत्वा मूलेनावाह्य आवाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मा
सकलमन्त्रोपचारैः सम्पूज्य ॐ किरीटाय नमः एवं कुण्डलाभ्यां मकरिकाभ्यां शङ्खा
य चक्राय गदाय पद्माय पाशाय अङ्कुशाय धनुषे शराय हस्तेषु पूजयेत् स्तना
द्वे श्रीवत्साय कौस्तुभाय गले वनमालायै नितम्बे पीतवस्त्राय वामाङ्गे लक्ष्म्यै नमः
ततः केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ॐ हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् ततः
पूर्वादिदिक्षु वासुदेवादीन् पूजयेत् केसरेषु पञ्चसम्पूजयेत् पत्रेषु पूर्वादिदिक्षु गरुडाय नमः
एवं मासखेश्च वंशशीलेषु कौमे कोय तदष्टपुष्ट्यै नमः तद्बहिर्लोकपालान् पूजयेत् ता

१९

त्र्यक्षरादिस्तवनं कुर्यात् ततो मूलादि विमर्शनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं दशल
क्षजपः तथाच रविलक्षं जपेन्मन्त्रं कुर्यान्नहृषीकेशायतः अस्य तन्त्रयसिद्धेन यथापूर्वेण वि
धानवत् अपवार्य विधानं हृल्लेखं कुर्यात् तावद्वर्तनयेत् कामबीजे हृषीकेशाय हृल्लेखो तदा
ख्यकः अस्य विधानं पूर्ववत् लक्ष्मीमायाकामबीजैः नेतु कुलपदं तथा स्वाहेति मन्त्रा
णां यं भजनानां रूपादयः अस्य तत्त्वा प्रयोगः प्रातःकृत्यादि वैश्वदेवार्कपीठमन्त्रं तेन विन्य
स्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा शिरसि नारद ऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप् छन्दसे नमः
हृदि श्रीकमलदेवतायै नमः ततः करांगन्यासौ क्लां हृदयाय नमः इत्यादिना ततो ध्यानं स कु
ल्पयज्ञं समर्पणा सह हेरावतनगते हरिम् इत्यादिना ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं
कुर्यात् ततो वैश्वदेवार्कपीठमन्त्रेण पीठे संपूज्य पुष्पाञ्जलिना आह्वानादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदान
पर्यन्तं विधाय आवरणपूजां कुर्यात् तद्यथा केसरेषु अग्निनैर्ऋतिवायुईशानकोणे
षु मध्ये दिक्षु च क्लां हृदयाय नम इत्यादिना षडङ्गं पूजयेत् तद्बहिर्दिग्दलेषु इन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूजये
त् ततो मूलादिविमर्शनान्तं कर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं च लक्षजपः तथाच ।

गो.
त. सा.
९०

९७

ध्यात्वैवं परमात्मानं चतुर्लक्षं मन्त्रं जपेत् दशांशेन जुहुयात्सम्यक् श्रीकृष्णस्येष्टसिद्धये श्रीशान्ति
स्त्रवल्लभाय गोविन्दाय षोडशाक्षरो मन्त्रः अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः कृत्यादि पीठमन्त्रेण पीठन्यासं
विधाय तत्त्वाभिषेककृदृष्यादिन्यासं विधाय करांगन्यासौ कुर्यात् तद्यथा श्रीं अंगुष्ठाभ्यां
नमः ह्रीं तर्जनीभ्यां क्लीं मध्यमाभ्यां कृष्णाय अनामिकाभ्यां गोविन्दाय कनिष्ठ स्वाहा करतलक
एवं हृदयादिषु ततो मूर्तिपञ्जरन्यासं विधाय विष्णुन्यासं कृत्वा ध्यानान्तरं ध्यात्वा तद्ध्यानेन जपेत्
विशेषस्तु ... अन्यानि सर्वाणि पूर्ववत् तद्वर्णसंभवात् अथ पूर्ववज्जपहोमस्तथा
ताहे कृष्ण भगवते रुक्मिणीवल्लभाय वह्निजाय अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः कृत्यादि वस्त्रवाङ्कपी
ठमन्त्रेण पीठन्यासं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि नारद ऋषये नमः मुखे अनुष्टु
छन्दसे नमः हृदि रुक्मिणीवल्लभाय देवतायै नमः ततः करांगन्यासौ अंगुष्ठाभ्यां नमः
नमः तर्जनीभ्यां स्वाहा भगवते मध्यमाभ्यां वषट् रुक्मिणीवल्लभाय अनामिकाभ्यां हुं
स्वाहा कनिष्ठाभ्यां वौषट् एवं हृदयादिषु ततो ध्याने श्वेतं शावेति ···· एवं मानसैः स
मस्तैर्वस्त्रवाङ्कपीठमन्त्रेण पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदान

९०

पर्यंते विधायावरणाह्वानमारभेत् अग्निनैर्ऋतिवायवीशानकोणेषु दिक्षु च ॐ हृदयाय
नादिहृदयं च ततो नमो हृदलक्ष्म्यै वौदि ` ` ` ` ` ` ` ` यनमः शिखे निमांव उद्धृते शाकक
वे ` ` ` ` ` ` ` ` विष्वक्सेनं च ह्यस्येयेत् अग्रे विनतात्मजाय नमः तद्वहिर्विद्रादीन्वज्रादींश्च
मत्स्यप्रमुखपद्मपाणादिविसृजेनानेककर्मसमापयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्ष्यमेकं द्वादशं जपः तत्
शांशं ध्यानेन वै कृष्णोमिवज्रपेलतमृतमन्त्रेम ` ` ` ` ` ` सकृयात् द्वत्सरेण
मधुरक्तैः श्रीशाक्तिकामसर्वांगजन्मशक्तिरमानकः दशान्तरमपवामावाद्दशरोक्ति
रमान्वितः अनयो ऋष्यादिकं वाणानिदशान्तरवत् विशान्त्योर्ऋजकं वसज्ञाऽकृयात् ध्या
नेन वरदाभयहस्ताभ्यां श्रीं ध्यानैस्तासाग्नेश्रियम ` ` ` ` ` स्थल ` ` ` ` ` ` रेतन्वा
लम् अनयोः पुरश्चरणं च दशलक्षं जपेदाज्येन त्वसहस्राणि होमयेत् शालावमन्त्रा
ग्रक्रेक्रलगोविंदकानथा श्रीह्रवींक्लीं देनावुष्टार्थक्रफडस्वाहेतिकोऽन्येयेत् अस्य नारद ऋ
षिः अनुष्टुप्छन्दः परमात्मा हरिर्देवता श्रावक्रायेंगकल्पनादशाङ्गानि पदस्तृप
जो हामारयेः बीजशाक्तोचनन्त्यमे अष्टवर्गोपालमन्त्रः चेक्रोवमस्वरोन्वितः सशीका

ॐ
ने॰ सा॰
२८

मकृष्णकामकृष्णायनमोनमः कामकृष्णायस्वाहा गोपालायस्वाहा कामबीजकृष्णाय
कामबालवपुषेकृष्णायवह्निजायबालवपुषकामबीजकृष्णायस्वाहा कामबीजगोका
मबीजश्यामलाङ्गायनमः दीर्घमन्त्रणायवह्निजायम् स्वपुमन्त्रान्मनेहृदये हृत्कृष्णगोविंद
कोटेनौनौकामाधाश्रीशक्तिकामकृष्णायुमारः पनेकायत्रम अजन्महदलपद्मभूत
हेहृदनमध्यस्थ कामबीजे नथ्यावगानमोये पद्ममहदलाशानवनरहसलतम् वेन
होवनमाश्रजेकामवर्णिभेनकर्णिकम् ग्रस्यमूलाग्रयागः ध्यानः कृष्णादिवसवोन्नपोवम
न्वनेपोवन्यासविधाय अस्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिनारदऋषये मत्रिगायत्रीछन्दसे
हृदिकृष्णायदेवताये ततःकराङ्गन्यासौक्लीं अङ्गषष्ठादिन्यासः एवहृदयादिषु एवंवन्म
द्वारभ्यं ध्यानंकुर्यात् अव्याख्याकोपनीलाब्जमकर्वरकणाभोजनेजाबुजस्याबाला
नेवाकरैवस्थलकमलितवर्णाम्किकिणीकाबद्धदःहोस्यो हृयवावानेदयदानिबिमलापा
यसंविषन्नवेन्यो गोगोपीगोपवीतांकणानेरविविलसत्कव भष्टिवृतःएवध्यात्वामानसैः
संपूज्यगोरवस्थापनंकुर्यात् ततोवसत्वोक्तपोवमन्वेनपोवहनोविधायपञ्चध्यानावो

९८

98

हृन्नादिं यंवपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणपूजामारभेत् अग्न्यादिकोणचतुष्टये शुभ
ध्यादितत्व क्लीं हृदयाय नमः इत्यादिना संपूज्य इंद्रादीन्वज्रादींश्च संपूजयेत् ततो धूपादिवि
सर्जनान्तकर्म समापयेत् एतेषामुपरश्चरणं लक्षजपः तथाच ध्याहेवमेवमेनं बालं त्वं ज
प्यामन्त्रं ततः सर्पिःसिताप्लैः पैतैः पायसैश्च जुहुयादिनेत् कामधेनुः समः फलपदं सप्तोयस
यः फलप्रदः अस्य पूजाप्रयोगः प्रातः कृत्यादिवैष्णवाङ्गपीठमन्त्रेण विधायसर्ववर
ष्यादिन्यासकरांगन्यासौ कृत्वा ध्यायेत् यथा श्रीमत्कल्पद्रुमूलोद्भूतकमलतलसंस्क-
पीठिकासंस्थितो यस्तु बालो विप्रोद्दरविमदं सत्त्वानन्दो नाभिषक्तः हेमाभः स्वप
भाभिर्विभ्रुवनमभिविलम्भासयन्बाल्दे वाः पाणाद्वः पायसार्दः नवनवनीतस्नातो पीव
पीतसः एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शालग्रामस्थापनं कुर्यात् ततः वैष्णवाङ्गपीठमन्त्रे तत्पीठ
संपूज्य पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत्
पूर्ववदग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च क्लीं हृदयाय नमः इत्यादिना संपूजयेत् पत्रे शुद्धवोध
प्रोतनये संपूज्य इन्द्रादीन्वज्रादींश्च संपूजयेत् ततो धूपादिविसर्जनान्तकर्म समापयेत् अ

ॐ
ने मा.
१९

स्पष्टस्वरांगोवनलेनतत्तपः तथा च ध्यानेवं अन्नपेलह्नवतंक्षं प्रणपेतनः त्रिमखंकौ बिल्वफ
लैः वेन्दावि शान्तहस्तकम् अस्यमंत्रस्य कामबीजस्य काव्ययोवेनते फक्षितदामंत्रहृदामसि
हृदं वं वहृद्ध्यादिन्यासं हृतकाकाकरांगन्यासौ कुर्यात् तद्यथा कवलीं अंगुष्ठाभ्यां नमः इ
त्यादि अस्य हृन्नादिकं सर्वं पूर्ववत् ध्याने तु विशेषः आरक्तो ज्ञानकल्पद्रुमतलविलस
न्मणिदोलाधिरूढगोपीभ्यां प्रेवमानो विकसितनवबन्धूककाम्यं अमस्वं बाललीला
लोलकान्तेकटितटविलसन्नव्दवटावद्धटाम्बा वंदेमा हेलकामा कुपालोमितगलाकल्प
दीप्तं सत्कृतम् ध्यानेवं सर्ववैरीत्युत्तमसारकोन्यलेनेवे: ब्रह्मयत्नेत्र नाम्नेयसेहृतमन्त्रप्र
णवेहृद्भगवते वासुदेवायकोनिनः प्रधानेवं सर्वतन्त्रमत्रांकल्पपादपः अस्य हृन्नाग्रानः
कन्यादिप्रीवमन्त्रेणविन्यस्य पीवन्यासं च ध्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि प्रजापतये ऋषये न
मः छौं गायत्री छन्दसे नमः हृदि वासुदेवाय देवताये नमः ततः करांगन्यासौ ॐ अंगुष्ठा
भ्यां नमः नमस्तर्जनीभ्यां स्वाहा भगवते मध्यमाभ्यां वषट् वासुदेवाय अनामिकाभ्यां हुं
मस्तकेन कनिष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो मंत्रन्यासः मूर्ध्नि बाले टशणारोसगलरे

99

१९

हृदयान्विते ॐ केशवनाभौ धनेशाय हृदये पादहृदयेन यथा हृदयादन्यानि न्यसेत् ततो मूर्त्ति
पञ्जरं न्यसेत् किरीटमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् विष्णुं शारदचन्द्रकोटिसदृशं शङ्खं रथा
ङ्गं गदाम्बुजं दधतं सिताब्जनिलयं कान्त्या जगन्मोहनं आबद्धाङ्गदहारकुण्डलमहामौ
लिस्फुरत्कङ्कणं श्रीवत्साङ्कमुदारकौस्तुभधरं वन्दे मुनीन्द्रैः स्तुतम् एवं ध्यात्वा मानसैः
सम्पूज्य शङ्खं विन्यस्य पीठं कृत्वा ततो वैष्णवोक्तपीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पञ्च
पुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आव
रणपूजामारभेत् यथा अग्नीशासुरवायव्येषु कोणेषु दिक्षु च ॐ हृदयादिना पञ्चाङ्गा
नि सम्पूजयेत् ततः पूर्वादिदलेषु वासुदेवादीन् अग्न्यादिकोणेषु शान्त्यादीन् तद्बहिर्दिक्षु चक्री
न्वगादीश्च समस्तहस्त पुनः पूर्वादि विसर्जनेनानन्तकर्मसमापयेत् अस्य पुरश्चरणं द्वादशलक्षं जपः
तथा च वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः तत्सहस्रमध्ये जुहुयात् तिलैराज्यपरिप्लुतैः
मायाहृद्यं ... लक्ष्मीवासुदेवाय नमः प्रणवादिरयं मन्त्रः अस्य ब्रह्मादिकं वासुदेववम्
वेवत् कराङ्गन्यासमस्त ॐ ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं प्रमहाभ्यां नमः ॐ श्रीं श्रीं तेजसे नमः ॐ लक्ष्मीमन्त्रमाह

श्री
नं० मा०
१००

100

भ्यां ॐ वामदेवायानामिकाभ्यां ॐ नमः कनिष्ठाभ्यां एवं हृदयादिषु ध्यानेन विष्णुं दृति
मेवपुः कमलनाभे कृष्णपीतकनकाभमेत्तरूपेणनवत्तविलसद्भूषाभरालंकृतम् विग्रायकं
दर्पणान्मतिमयं कृष्णमभवाजिनगारोशिवबकुम्भमूलविग्रतमिदं टिप्पणीकृयतमस्तदा श्रसपुष
श्रवणाचवलेत्तजपः तथाच वर्णालेत्तजपस्मेत्रेतन्महत्तस्याकल्पः होमं कुर्याद्दिक्षितेनमप्र
त्रयमष्टुते: वर्णालेत्तवर्णामत्रवर्णामव्यात्तरलत्तम् अथदधिवामनमंत्रः ॐ नमो विष्णवेसु
रपतये महाबलाय वह्नय नामोहदृंधमस्तवबुयात टेतः सूरपतिः भवेत् महाबलाय वह्नयम
न्त्रअष्टादशाक्षरः अस्य पूजा यानः कुर्यादि ॐ नमो ममेरलायनमस्तेविन्यसु ऋष्यादि
मेकृत्यात् शिरोमिर ऋषयेनमः मालविराड्छन्दसे हृदि दधिवामनायदेवतायेनमः यावेनि
वेशु वेद्वानलकाल्पितेनपीवेयाग्न्ञेनसमर्घयेत् ततः करान्यासो ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः नमस्ते
जनीभ्यां विष्णवेमध्यमाभ्यां सुरपतये अनामिकाभ्यां महाबलाय कनिष्ठाभ्यां स्वाहाक
रतलपृष्ठाभ्यां एवं हृदयादिषु ततो मंत्रन्यासः अथ हयग्रीवमंत्रः ॐ उद्गिरत्पदमाभाष्यप्रणवो
द्गीथपशाहूतः सर्ववागीश्वरेश्वरोऽनन्तः सर्ववेदमयाचिन्त्यपदातेनसर्वसिद्धं वरेत॥

१००

वोयपद्विनयोनोयमेवक्तारादिशेषितः अस्यहजाप्रयोगः प्रातः स्नानादिपीठमन्त्रेनैवधारु-
अध्यादिन्यासंकुर्यात् शिरसिब्रह्मणाऋषयेनमः मोखअनुष्टुप्छन्दसे हृदिहयग्रीवदेवताये
ततः करांगन्यासो ॐ श्रुंअंगुष्ठाभ्यां ॐ ऋत्सपणवाङ्मेधायतर्जनीभ्यां सर्ववागीश्वरमध्यमाभ्यां
सर्ववेदमयाचिन्त्यअनामिकाभ्यां सर्वबोधप्रबोधयकनिष्ठाभ्यां फट् एवंहृदयादिषु ने
त्रोध्यानं शारदेन्दुप्रकाशप्रभमसद्दृशवक्त्रैःमन्त्रामयैरास्मरेणः प्रदीप्तम् पुस्तकंचसव्येतरवाहुयु
ग्मेनानुष्ठयनपत्रकरंभजामः एवंध्यात्वामानसैः समस्त्य शालग्रामेपनेकृत्वावैसलिलातुक्तपीठ
स्मेविधायविन्यासानन्तमूर्तिसंकल्प्यपूजनध्यानावाहनादिपंचपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तंविधा
याधारणार्चनामारभेत् निवेद्ये वीजेनमूर्तिसंकल्प्यवीजमन्त्रपूजनयथा विद्यन्नग्रस्यमर्चा
शाविडमहाजन्मोविनम् यथाक्रमरेषु अग्न्यादिकोणेषु ॐ हृदयायनमः इत्यादिपञ्चाङ्गा
निपूजयेत् ततोदिग्दलेषुचतुर्वेदान् अन्यूनस्यामपूर्वाञ्च विदिग्दलेषुस्मृतिन्यायमीमांसा
सर्वशास्त्राणि नृपावकेसरेषुचतुर्वेदावतारंहिततमर्चयेत् विदिग्दलेगस्मृतिन्यायसर्वशास्त्रा
णिपूजयेत् अग्रेयेनत्रमध्येषु विदाने नागदेवताः नवब्रह्मविद्यादीन्वर्ग्रादीश्चपूजयेत् ततो

ॐ
ने॰मा॰
१०९

पुष्पादिविसर्जनान्ते अस्य श्रीस्वरस्य राणां त्रयविंशतिलक्षजपः वाशलक्षं जपेन्मंत्रं कुंकुमैर्घृतमधुमिश्रैः दशां
शं वसुलेपचन्दनाक्तपद्मानि त्रिमिष्टैः अथ पंचाक्षरः हकारमकारषष्ठस्वरबिन्द्वात्मकः विश्वभूत्या
स्य मंत्रो श्रीविद्याख्यसिद्धोऽजयमीविनम् पंचाक्षरो महामंत्रः चतुर्वर्गफलप्रदः चतुर्दशस्वरयुक्तः
कल्याणते अस्य ब्रह्मा ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः हयग्रीवरूपिविश्वदेवता हकारो बीजं उकारः शक्तिः
हस्रां हस्रीं हस्रूं हस्रैं हस्रौं हस्रः इति षडंगकल्पना ध्यानं धवलनलिननिष्ठं [illegible]
कराग्रे पवनपुस्तकाभीष्टदाने दधतममलवक्त्राकल्पनालाभिरामं भगवदनन्तवि
स्तीर्णविद्याग्रनिमग्नं अन्यच्च पावकम्पाणि इति सर्वत्र ध्यानम् पञ्चध्यानामात्मनैः संस्म
णात्मस्थापनं कृत्वा पीठपूजां कृत्वा पुनर्ध्यात्वावाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्ते विद्याया
वरणपूजामारभेत तत्रादौ प्रथमावरणे प्रज्ञा हयमेध हयकान्ति हयविद्या हयलक्ष्मी
हयविद्या विशाल हयनाद विमर्द हयवाहिभिः द्वितीये लक्ष्मीसरस्वती रति प्रीति कीर्ति
कान्ति तुष्टि पुष्टिभिर्द्वितीयं च कुमारादिभिर्गजेषु तत्पश्चात् इन्द्रादिभिः पञ्चमं ततो पुष्पादिविस
र्जनान्ते कर्मसमापयेत अस्य श्रुरस्य वर्णाचलक्षजपः तथा च वेदलक्षं जपेन्मंत्रं दशांश [illegible]

नहृद्याममनः ग्रोत्रेत्मनहृणांशाहोमः हयग्रीवप्रकारादिष्वनंथ्यानंहयशिरावः शाह्लोनमोनमः त
थ्यावकल्पे हयशिरावः पंचहटेनहृदयेवममन्हुहवेन सर्वबीजादिमंमहामंत्रवनवर्गफलप्रदः ब्रह्मा
ऋषिः अनुष्टुप्छन्दः हयग्रीवहूपीविसंदेवता अन्यत्संवैमेकान्तरवन उंह्रीं नमः णवोह्रोष्यशिर
स्वाहांतोमन्वरायात्मोबीजप्रणवमष्टुटः मंत्रोत्तरम विश्वोत्तीर्णस्वहयायविश्वयानंदरूपि
णे तुभ्यनमोहयग्रीवविद्याराजायविश्वेस्वाहा अयंमंत्रोहमादिसाहमंत्रिकः नणाव
स्वाहांतोमनवरायात्मोहंमंतमष्टुटीकृतः एतयाः मंत्रयाद्बीजकषष हयग्रीवमंत्ररत्नवे
तातवे अपत्यरसिहमंत्रः उंश्रींवाक्यमहाजिस्वन्वलंतरसंवेतोमहाव त्रसिहंमीबणाम्भन्दरत्न
मृतवदनंनमः तमाम्बहोम्योतयाद्वोमंत्रराजमष्टुभः अयंमंत्रोमयपुटितोसोपभवति अस्य
मात्रानः कृत्वादिपेवमन्वनेपोवत्यासविधायपूर्वस्थादिन्यासविधायकर्थात शिरसिब्रह्म
णे ऋषयेनमः मोविश्वनुष्टुप्छन्दसे ह्रीहंसिहदेवनाये नमः कंठगन्यासो वक्त्रेमिहृदये
वेर्णिशिरस्तावद्विरतरेः शिरोललाटनेत्रेशक्तवा हृगंसायेषु सायेषुकृतोहृदयेगा
लेपार्श्वहृदयेषुनः अपरे ... कण्ठादिन्यासवर्णान्यथाक्रममम ध्याने मालिकयादिस्य

ॐ.
नृ. मा.
१०२

प्रभैर्निजरुद्यासवन्तवहोगणंजालन्यस्तकरांबुजे ॥ त्रिनूपनेत्रन्नोलसद्भूषणो वाकुम्पं ह्मूतशंख
चक्रमनिशादष्ट्राग्रवज्रोल्लसज्ज्वालाजिह्वमदग्रकेशानित्ययवेदेनृसिंहविभुं एवंध्यात्वामानसैः
सेसहस्त्रशोवस्यापयेत्विधायवैसवोत्क्रषीवन्यासहृत्वा एवं ध्यात्वावाहनादिपंचपुष्पांजलि
दानपर्यंतंविधायावरणपूजामारभेत तद्यथा केसरेषु अग्न्यादिकोणेषुमध्येदिक्षु वक्ष्यमाणानि
पूजयेत ॐ श्रीवीरनृदयाय मुरुविष्णुशिरसे ज्वलंतंसर्वतोमुखायशिखायै नृसिंहभीषणाय क
वचाय भद्रमृत्युमृत्यवे नेत्राणा नमाम्यहमस्त्राय फट् ततः पूर्वादिदले गरुडशंकरशा
षेश्वलाजानपूजयेत विदिग्दलेषु श्रियंह्रियंपुष्टिं वषनावाहिनेमानेनपूजयेत ने
हर्शिं दादीन्यमादीन्वज्रादीश्चपूजयेत तत्रोपूर्वादिविसर्जनेनातेकमेणमापयेत ॥
अथप्रयकरादीक्षात्रिशूलहतजपः तथाच वृंगोलतंतजपन्मयतन्महस्रंतुहुतजतेःपापूमाद्रे॥
खजऋषाशीयवस्रजितंतले पाषाणाद्विस्यतेकवमेफटू तथाचनिवधेपापाः शान्तिः न
रहति वर्मफडमनः षडतेतेनरहस्रसर्वकामफलप्रदः अथपूजापातः कुर्यादिवसलोत्क
षीवमनंवनेतुविन्यस्य अथ्यादिन्यासकृत्वात एवं वत आदयज्ञाम्पा होतनेती होमध्यमा

१०२

102

भ्यां क्रौं अनामिकाभ्यां हुं फ्रें कनिष्ठाभ्यां फट् करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो
ध्यानम् कोपाटलोलालजिह्वं विहृतनिजमुखं वेसोमसूर्याग्निनेत्रं पादोद्दामनाभिरक्तप्रभमुप
रिसिनं भिन्नदेवं दृष्ट्राढ्यं शूलं वज्रं स पाशांकुशाङ्कलिप्रभा दोर्दण्डाभरणान्वितं हुं फट् नमो मतोद्गा
नागरक्षूमणीनाम् पृथिवि विधाकल्पमीडे स्मिहम् एवं ध्यात्वा नानामानसैः संपूज्य पूर्वस्था
पने कृत्वा वैस्नवाक्यपीठं विधाय शुद्धं ध्यात्वा आवाहनादि पञ्च पुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं वि
धाय आवरणपूजामारभेत् ततः केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु दिक्षु च ओं हृदयाय नमः इत्यादिषडंगा
नि पूजयेत् ततः पत्रेषु पूर्वादि शूलं वज्रं पाशांकुशौ गदां खड्गं खेटकं च पूजयेत् ततो
भूपुरे अग्न्यादितो बहिः वज्रं शूलं पाशांकुशौ पुनः वज्रं कौमोदकीं खड्गं खेटकं चा
पूजयेत् ततः इन्द्रादीन् लोकपालान् पूजयेत् ततो धूपादिविसर्जनान्तकर्म समापयेत् अस्या
युतसंख्यकं मन्त्रजपः तथाच इत्थं लक्षजपं त्रयं हुत्वा तन्मयः स्यात् ततः तन्मन्त्रोद्धारः सिद्धये
नाम्रयेदूहमलनाग रं तकारो वह्निमारूढ पश्चाद्दीपाद्यं वेदितः बिन्दुमान्नेकार्तिमंत्रः तथाच
तकारो वह्निमारूढो मनुस्वरविभूषितः बिन्दुमाद्यलमन्मथोऽयं जननरवहरोऽमंत्र एकाक्षरो

ॐ
ने॰ मा
१०३

103

मंत्रोयं कथितः सर्वकामफलप्रदः अस्य सहस्राणि सर्वे मंत्राणामवत् ऋषिरस्य अत्रिः गायत्री छंदः
तकारो बीजं ॐकारः शक्तिः षड्दीर्घयुक्तेन मंत्रेणांगकल्पना नयहृदयश्रोत्रं शिरः नयाय
नयहृदयमंत्र ह्वाय श्रीमूर्तीन् शिरस्त्रमपि अष्टाक्षरो मंत्रो श्रीकृष्णो भजतां कामदायकः ब्रह्मा ऋ
षिर्देववत् षड्दीर्घयुक्तेन श्रीं बीजेनांगकल्पना ध्यानादिकं मंत्रराजवत् अस्य पुरश्चरण
म् लक्षजपः वसुलक्षजपेन्मंत्री इत्यादि वचनात् अथ हरिहरमंत्रः मंत्रदेवप्रकाशिकाया
म् नारायणाय प्रसादरूपाय शिव नारायणाय नमः प्रसादमायाता अस्य सहस्रा ग्राह्य कृत्वादि
वेसवाक्रोवारीविषहस्राणि विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि नारायणाय ऋषये नमः मुखे
अनुष्टुप् छंदसे नमः हृदि हरिहराय देवताय नमः गुह्ये ह्रौं बीजाय नमः पादयोः क्लीं शक्तये न
मः ततः करांगन्यासौ क्लामित्यादिना एवं हृदयादिषु ततो ध्यानम् शूलव
क्रमित्यादि एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पीठस्थापनं कुर्यात् वेसवाक्रोशोवाक्रावारीविषह
सौविधाय पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यंतं विधाय यावत्समाप्तमावभेत् ।
केसरेषु अग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु चक्राद्यंगानि पूजयेत् ततः पंचपुष्पांजलिं दद्यात्

१०३

नमः नारायण्यै धरायै धंविकायै नंविकाय गंगायै गंगापरायै नट्हिंहिंद्रा दीन्त्वादीं षु
पूजयेत् नेत्राद्युपादि विसर्जनेनानेकर्मसमापयेत् अस्य प्रकरणस्य लक्षं जपः हुत्पायसेनाग्नु
होमः तर्पण लक्षमेकं जपन्मेधावान् शाणं हुताक्ष्नेः पायसैस्तैर्वनेकुर्यात्तत्कालेनहूयवा हने
अथवाराहमंत्रः नारे नमो भगवते वराहरूपाय भूर्भुवस्वः पतये भूपतित्वं मे देहि ददापय स्वाहा
अयं मन्त्रो विद्यादत्तः अस्य ऋषिः प्रातः हृन्मादि वराहबीजं पीवमन्वेनेविन्यसेत् अस्याधिदेवतामकं
यान्ति विभोसिभार्गवो वाराहरूपायनमः नारे चतुर्हस्तं नमः हृदयादि वराहायदेवतायनमः अंत
कंगन्यासः एकदंष्ट्राय नमः ध्यानम् ध्यायेल्काप तर्जनीभ्यां स्वाहा नेत्रत्रयाय नमः मध्यमा
भ्यां वषट् विश्वरूपायानामिकाभ्यां हुं महादंष्ट्राय कनिष्ठाभ्यां वौषट् ` ` ` ` ` ` अस्त्राय
फट् एवं हृदयादिषु न्यासः ध्यानम् आपादेजानुदेशात् एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य
विस्थापनादि पञ्चपुष्पाञ्जलि दत्वाविधायावरणपूजामावहेत् केसरेषु हृदयादि
कदंष्ट्राय हृदयाय नमः ध्यायेल्का पाशिरसे स्वाहा नेत्रत्रयाय शिखायै वषट् विश्व
रूपाय कवचाय हुं अग्निनैर्ऋत्यवायव्यैशानकोणेषु महादंष्ट्रायास्त्राय फट् नहर्मि

ऊ॰
ने॰मा॰
१॰४

पचेश गें वक्राय नमः शंखाय खड्गाय चिटकाय गदायै शक्त्यै वराय अभयाय मकुलीशे
ह्रीं ह्रीं नवनाडीस्त्रस्त्रजपेन विशेषल्लप्रयुक्ष साधे भूपादि विमर्जने नानेक मेतमायेयेन अभ्युत्र
श्रणोल लग्नपः नष्याच लतमेकजपेन्म चमयुराने स्मोमह्वेः जक्ख्याने हृ गाणन पीवेव
लोः स्वप्रजपेन विलमेचनरा ज्ञानजपेन नष्याच ननुपैः स्लवराज्ञामाज्ञिमे ज्ञानड ष्यति स्र
पचमाचे स्वप्यवत्प्रमेकसासर्मज्ञान्त्र्वेमम्हुदान यान्न्म्य्मानयः ज्ञामाद्याव स्माधन्य मेज
सा स्वर्णाभावमत्रः सानमोकाच मेघक्रविड भूषितमत्तकम शमाहोच्चमत्रः श्रीकैकामजेता
कामदायकः स्वस्पद्धना प्रातः हृन्नादि मातृकान्यासांने विधाया याज्ञाणापामहुना श्रीकंठ वा
नामेमातृकान्यासेनक्कुयात तद्यथा अं श्रीकंठ वसुणी हरी भ्यो नमः आं अनंतेलि विजया भ्यो न
मः इं सूक्ष्म शल्मलि भ्यो नमः ईं त्रिमूर्ति लोलाक्षी भ्यो नमः उं ईश्वर वर्तुलाक्षी भ्यो नमः ऊं अ
घीश दीर्घघोणा भ्यो नमः ऋं भारभूति दीर्घमुखी भ्यो नमः ॠं अतिथीश गोमुखी भ्यो भ्यो नमः
ऌं स्थाणु दीर्घजिह्विका भ्यो नमः ॡं हर कुंभोदरी भ्यो नमः एं झिंटीश ऊर्ध्वकेशी भ्यो नमः ऐं
भौतिक विकृतमुखी भ्यो नमः ओं सद्योजात ज्वालामुखी भ्यो नमः औं अनुग्रहेश उल्कामु

104

१॰४

रवीभ्यो नमः ऐं सान्कृश्रीमन्वीभ्यो नमः ऐं महासेनविद्यास्त्रवीभ्यो नमः केकोयेशामहाकु
लीभ्यो नमः खें खेश्रीमद्वेतालिङ्गसरस्वतीभ्यो नमः गं घंटानकगौरीभ्यो नमः यें शाबोद्धमचे
लोकविद्याभ्यो नमः इं एकरुद्रमनुशक्तिभ्यो नमः वें हंसोन्मशक्तिभ्यो नमः क्रं एकनेत्रसा
न्त्रकाभ्यो नमः ओं चलत्तालनेशालवारीभ्यो नमः फें आनेशाहृविणीभ्यो नमः जें शावनागरीभ्यो
नमः हं सोमेशानागरीभ्यो नमः वं लांगलिमनुरीभ्यो नमः ऊं हात्कहुणिनीभ्यो ह्रूं अर्धनारी
श्वरवीविलीभ्यो गाउमाकान्तकाकारीभ्यो नं आषाढिदण्डिनीभ्यो घं वेद्दिभुड्कालीभ्यो टं अ
त्रियोगिनीभ्यो यं मीनशाविनीभ्यो नं मेषगामिनीभ्यो पं लोहितकालरात्रीभ्यो फं शिखि
कृखिलनीभ्यो वं छगलाण्डपद्धिनीभ्यो भं द्विरण्डवन्नाभ्यो मं महाकालजयाभ्यो यं वगान्त्र
रोगास्वभालीश्वरीभ्यो हं असरगान्त्रजा शं वेवत्नीभ्यो लं मांसात्मपिनाकिशामयूरीभ्यो वं
मेदस्थात्मा खेगरावारुणीभ्यो शं अस्थ्यात्मभववायवीभ्यो षं मज्जात्मश्वेतवक्त्रोविद्रीभ्यो सं शु
क्रात्मलाम्बेशासहस्राभ्यो हं प्राणात्मकलेशालक्ष्मीभ्यो लं जीवात्मप्रिवव्यापिनीभ्यो क्षं क्रो
धात्मकसंवर्तकमायाभ्यो नमः सामान्यपद्मस्कन्धमेणापीवन्यासमह्काव्यापीवशाकोन्यमत

ॐ
नै.सा.
१०५

यथा वामायै नमः ज्येष्ठायै रौद्र्यै कालायै कलविकरिण्यै बलविकरिण्यै बलप्रमथिन्यै सर्वभूतदम
न्यै पतो हृत्पद्मस्य पूर्वादिकेसरेषु विन्यसेत् मध्ये मनोन्मन्यै नमः। तदुपरि ॐ नमो भगवते सक
लगुणात्मशक्तियुक्तायानन्ताय योगपीठात्मने नमः। ततो ऽङ्गन्यासादिन्यासः शिरसि वामदेवक्रष
ये नमः मूर्ध्नि पङ्क्तिश्छन्दसे नमः। हृदि सदाशिवदेवतायै नमः। ततः करन्यासो कृत्वा हां अङ्गुष्ठा
भ्यां नमः हां हृदयाय नमः इत्यादि हृदयादिषडङ्गं विन्यसेत् क्रमेण ईशानाद्यापञ्च
यथा तर्जन्योः हों ईशानाय नमः तर्जनीभ्यां हें ईशाय नमः तर्जनीभ्यां हुं तत्पुरुषाय नमः मध्य
मयोः हिं अघोराय नमः अनामिकयोः हुं वामदेवाय नमः कनिष्ठयोः हं सद्योजाताय नमः। ततः
ह्रां . . . नाय नमः इति मूर्ध्नि वदने हृद्गुह्यपादेषु मूर्तीन्यसेत् ततः ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोत्तरपश्चि
मेषु वक्त्रेषु गोलोभिन्नतः हो ने लनं मूर्तीन्यसेत् शूलकपाल . . . मिति ध्यायेत्
. . . . ततः ऊर्ध्वपूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरेषु मूर्धवक्त्रहृद्गुह्यपादेषु पञ्चकलाः ब्रह्मरूपाः
शान्तिकाः प्रणवाद्या नमोऽन्ता न्यसेत् तद्यथा ईशानः सर्वविद्यानां ॐ शशिनीकलायै नमः ईश्वर
सर्वभूतानां ॐ अङ्गदायै कलायै नमः ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः ॐ इष्टदायै कलायै नमः

ॐ शिवोमस्तमरीच्यै कलायै नमः ॐ सदाशिवॐ श्रा ` ` ` ` ` ` कलायै नमः ततः पूर्वं पश्चिम
दक्षिणोत्तरेषु वक्त्रेषु तत्पुरुषस्य चतस्रः कला विन्यसेत् यथा तत्पुरुषाय विद्महे शान्त्यै कला
यै नमः महादेवाय धीमहि ॐ विद्याकलायै नमः तन्नो रुद्रः ॐ प्रतिष्ठायै कलायै नमः प्रचोद
यात् ॐ निवृत्त्यै कलायै नमः ततो हृदये ग्रीवायां अंसद्वये नाभौ कुक्षौ पृष्ठे वक्षसि अघो
रस्याष्टौ कलाः विन्यसेत् अघोरेभ्यः ॐ तमायै कलायै नमः अथ घोरेभ्यः मोहायै कलायै नमः घो
र ॐ रक्षायै कलायै नमः घोरतरेभ्यः ॐ निद्रायै कलायै नमः सर्वतः सर्व ॐ व्याध्यायै कलायै नमः
सर्वेभ्यः सर्व ॐ मृत्यवे कलायै नमः सर्वेभ्यः मृत्युवे कलायै नमः नमस्ते अस्तु ॐ तृष्णायै कलायै न
मः रुद्ररूपेभ्यः ॐ रत्यै कलायै नमः गुह्ये मुष्के ऊरुद्वये जानुद्वये जंघाद्वये स्फिक्कटिद्वये कट्यां
पार्श्वयोः वामदेवस्य त्रयोदश कला न्यसेत् यथा वामदेवाय नमः रजायै कलायै नमः ज्येष्ठा
य नमः ` ` ` ` ` ` रुद्राय नमः रत्यै नमः कालाय नमः कपालिन्यै नमः कलकामायै नमः
विकरणाय संयमिन्यै नमः बलक्रियायै नमः विकरणाय बुद्ध्यै नमः बलोत्सरायै नमः प्र
मथनाय धात्र्यै नमः सर्वभूतदमनाय भ्रामिण्यै नमः मनोमोहिन्यै नमः उन्मनाय ज्वरायै क

ॐ
न.मा.
१०९

लायैनमः ततः पार्श्वयोर्जानुनोर्नासिकायां मूर्ध्नि बाहुयुग्मे सद्योजातस्याष्टौ कला विन्यसेत्
यथा सद्योजातं प्रपद्यामि ॐ सिद्ध्यै कलायै नमः सद्योजाताय वै नमः ऋद्ध्यै नमः भवे धृत्यै नम
भवे लक्ष्म्यै नमः अनातिभवे मेधायै नमः भजस्व मां कान्त्यै नमः भव प्रभायै नमः उद्भव स्व
धायै नमः ततः पंचांगुलीषु ईशानाद्याः ````` न्यसेत् तद्यथा ईशानः सर्वविद्याना
मीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिः शिवो मेऽस्तु सदाशिवोम् ॐ तत्पुरुषाय
विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॐ अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः
सर्वतः शर्व सर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमो रुद्राय नमः का
लाय नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमः सर्वभूतदमनाय नमः उन्मना
य नमः ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भजस्व मां भवोद्
भवाय नमः ॐ सर्वार्घं अस्य हृदय ````` न्यसेत् ततोऽङ्गन्यासानन्तरं कुर्यात् तद्यथा ॐ
ह्लौं सः ह्नौं सः सर्वज्ञताय हृदयाय नमः अमृते तेजोमालिनि नित्यतृप्ताय ब्रह्मशिरा
सि स्वाहा ज्वलिता ```` अनादिबोधाय शिखायै वषट् वज्रिणि वज्रहस्ताय स्वतन्त्राय

108

१०९

यकवचाय हुं सौं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रौं परमेतोल्लभवाक्षये अस्त्राय फट् एवं विन्यस्य ध्यायेत् यथा मन्त्रपीताति
ध्याता मानसैः संहत्य संभवस्थापने कुर्यात् ततः शैवोक्तपीठवहङ्गोक्तकुर्यात् श्रुतध्यानावा-
ह्नादिपंचमुद्राञ्जलिदानपर्यन्तं विधायावरणपूजामारभेत् यथा पश्चात् ईशानायनमः
पूर्वे तत्पुरुषायनमः दक्षिणे अघोरायनमः उत्तरे वामदेवायनमः पश्चिमे सद्योजाताय
नमः तत ईशानादिकोणेषु निवृत्त्यैनमः प्रतिष्ठायैनमः विद्यायैनमः शान्त्यैनमः तता
ष्टपत्रेषु पूर्वादि अनन्तायनमः सूक्ष्मायैनमः इत्यादि तद्बाह्ये उग्रादिक्रमेण उमायैनमः
चण्डेश्वरायनमः नन्दिनेनमः महाकालाय गणेशाय वृषाय भृङ्गिराजाय स्कन्दाय प्रणवा-
दिनमोन्तेन पूजयेत् तद्बाह्ये पूर्वादिक्रमेण इन्द्रादीन् लोकपालान् पूजयेत् ततो धूपादि विसर्जन-
नान्तकर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं पञ्चलक्षजपः तथा च एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं पञ्चलक्षं सम-
प्रसन्नेः प्रसन्नेः कुर्वीतान्यन्ते कुर्यात्तद्दशांशतः भवतेस्य दीप्तिमवनमः शिवाय भवेनेशा-
मनुः तथा च लिङ्गे षडक्षरः शक्तिरुद्रः कथितो ह्यात्रा: परः अस्य अनादिप्रातः कृत्वा विद्यो-
क्तपीठवन्नामैनेविधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा शिवऋषिर्वामदेवाय ऋषये नमः शि-

ॐ
न·मा·
१०७

107

देवीं ह्रीं क्षं हसेनमः हृदये उमापतये देवनाथेनमः ततः करांगन्यासो ॐ ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः तर्ज
नीभ्यां स्वाहा मः मध्यमाभ्यां वषट् शिखा अनामिकाभ्यां हुं वौ कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः करतल
पृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो ध्यानं वेष्टकाभ्यंतरे ध्यात्वा एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य ।
शंखस्थापनं कुर्यात् ततः शंखान्तःपीठपूजां विधाय एवं ध्यात्वा दारुकादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदान
पर्यन्तं विधाय यावदुपरि सम्पूज्य मारभेत यथा कृत्वा पाणिनिः पूर्वेण वा धीमान् कोणेषु मध्ये
तथा ॐ हृदय नेत्राय इत्यादि ततो मूलमन्त्रेणावाहयेत् ॐ ह्लें पंचवक्त्राय नमः गणेशाय नमः चण्डा
य कपालिने महाचण्डाय नमः सर्वेभ्यो नमः प्रयोगः ततः पश्चात् पूर्वादिष्वष्टमातॄन् जपे
त ॐ वृषभाय नमः क्षेत्रपालाय दुर्गाय कार्तिकेयाय नंदिने विघ्ननायकाय गणनाथाय ।
सेनाधिपतये ततः पूर्ववत् पञ्चाग्रे उमादीन् सम्पूजयेत् तदा ह्यावाहयाम्यहं ततः ।
स्तुतः तदा हि विष्ण्वादीन् सर्वान् सम्पूजयेत् ततो धूपादि विसर्जनान्तकर्म समा ।
पयेत् अस्य पुरश्चरणे लक्षजपः तद्दशांशे नवलक्षं जपेत् ततः तद्दशांशेन हविषा ।
प्राविधि जुहुयात् पुराणोक्तेन वा ततः सम्यक् हवनः तारमायाद्यमन्त्रेण नमः शिवा

१०७

पाशांकुशेभ्यो नमः तर्पयामि निवेदये नमो नमो मायायै निरुपाधिह्रीं नमः स्वाहा देवस्य मूर्तिनः पंचामृत समाप्त अंकोश
हृदये नमः स्वतः अस्य श्रीज्ञानाख्यानः क्रमादि ऋषिः बीजं कर्पो न्यासान् विधाय ततः षडंगहृदयादि
करन्यासान् कृत्वा ततो ध्याने वदेन्मंत्रं वर्णानि न्यासादि एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शालग्रामे
तेजो ध्यात्वा ततः पीठपूजां विधाय पुनः ध्यात्वा आवाहनादि पंचोपचारान् लिंगान् पूजयेत् तेन विधाय याव
द्वारपूजां आरभेत पंचोपचारान् देवताभ्यः पूजयेत् नैवेद्यादि हविः दत्वा मंत्रं जपेत्
येत् नमो भगवते देवाय नमः समापयेत् अस्य श्री ऋषिः पूजनं तर्पणं ततः तर्पयाव बलिं
जपेत् ओं ह्रीं ओं ह्रीं ओं विराट् नमः स्वाहा पंचरूपाय नमो नमः ततः ओं नमो देव्यै नमः कौलिने
गायत्री मंत्र ततः अस्य श्री गायत्री मंत्रस्य ऋषिः छंदः बीजं शक्तिः कीलकं
स्वकार्ये सर्वो विनियोगः अस्य श्रीज्ञानाख्यानः क्रमादि ऋषिः बीजं कर्पो न्यासान् विधाय अस्य हृदयादि न्यासं
कुर्यात् तथा शिरसि ललाटे ऋषये नमः मुखे देव्यै गायत्र्यै हृदि छंदसे नमः हृदि प्रत्यक्ष देवाय
नमः करांगन्यासान् कृत्वा मंत्रं सह आवाहनं ततो नमो ध्यात्वा मानसैः एवं न्यासं कृत्वा हृदया
दिषु पंच तर्पयामि निवेदये भगवान्तरे देवाय नमः समापयेत् ध्याने वदेत् कोटि विलास

ॐ
ते॰सा॰
१०८

108

तेस्मिन् नमस्त्वमित्यादि एवं ध्यात्वा सामान्येसंमुद्रयंगत्वस्यापनं कुर्यात् ततः पीठमुद्रां विधाय शु
न्यध्यामावाहनादि एवं पुष्पांजलिदानपर्यंतं विधायावरणमुद्रां मार्पयेत् तद्यथा केसरेषु
ग्निनिर्ऋतिवायवीशानकोणेषु मध्ये दिक्षु च ॐ हृदयायेत्यादि षडंगं च तत्समुद्रा नेत्रान्हि दिक्षो
देवतस्य नेत्रं स्य चिद्दलत मनो मृगपादि विसर्जनांतं कुर्मे समापयेत् अथ पुरश्चरणं लक्ष्मण
ए: तद्याचलत्र येने पन्मंत्रोनहृष्णो विद्यालयो: तत्कृपा दत्तं नावेदे: शुद्धदृश्याज्यलो
हिते: शृणवो हृदयेषु ष्यात्रनो भगवतेन्यदम ॐ नमो दक्षिणामूर्तिमे मत्प्रमेधां प्रयच्छ
वह्न्यन्तायशातविषान्तरामनः ॐ नमो भगवते दक्षिणामूर्तये मह्यं मेधां प्रयच्छ स्वाहा ॥
अस्य मंत्रस्य शुकऋषिः ऋष्यादिन्यासं समाचरेत् शिरसि शुकऋ
षये नमः मुखे गायत्रीछंदसे नमः हृदि दक्षिणामूर्तये देवतायै नमः ततः करन्यास
सा ॐ ह्रां ॐ अंगुष्ठाभ्यां नमः ॐ ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा ॐ ह्रूं मध्यमाभ्यां वषट् ॐ ह्रैं अना
मिकाभ्यां हुं ॐ ह्रौं कनिष्ठाभ्यां वौषट् ॐ ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः एवं हृदयादिषु ने
त्रादिनिबंधे नाराकदृशमात्रतीर्थे: पादुकं तानि कल्पयेत् अथ वामे च मम मनः पदं वाकल्पयेद्

१०८

य: ततो ध्यानम् वटमूलमहोक्काघोमित्यादि एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनादि शेषं वाङ्क
पीठपूजां विधाय पुनर्ध्यात्वावाहनादि पञ्चमुद्रान्तं लिङ्गान पर्यन्तं कृत्वा वर्णाहुजामावमेत केस
रेषु ग्रीं लिङ्गे नवाक्षरे पानकोणेषु मध्ये दिक्षुव ॐ आं ह्रां हृदयाय नमः इत्यादिना हन्नयेत् पञ्च
पूर्वादिक्रमेण सर्वेभ्यो नमः ब्रह्मणे नमः सनकाय नमः सनन्दनाय नमः सनातनाय नमः गणेश
नायनमः शुकाय नमः व्यासाय नमः ततो बहिः पूर्वादि सिद्धाय गंधर्वाय योगिन्द्राय विद्याधराय
ततो बहिर्विद्रादोन्व्यादीन्यु पूजयेत् ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अथ पुरश्चरणा
ल तज्जप: तथाच लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं मूलवाणि ग्रन्थेस्थितः तद्दशांशं हुनेः पयोदध्याज्यसंयुते
तैल यवाग्रेमेव तण्डुलादिनवानि तिलाक्षत बिल्वमत् विनामणामितिलिख्यानबीजं सर्वसमस्तं इदम ग्र
थ्रि: वकार: सर्व्वेकालत्कार: वसुरूप अग्निलोपकार: ॐ सर्वं पञ्चस्वर उकार: अस्य मन्त्रस्य
न: कल्पादिशेषाङ्कपीठपूजामन्त्रेन विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि ब्रह्मणे ऋषये
नमः मुखे: त्रिष्टुप्छन्दसे नमः हृदि प्रथनारीश्वरदेवताये नमः ततः करान्यासं अंगुष्ठाभ्यां
नमः तर्जनीभ्यां स्वाहा मध्यमाभ्यां वषट् अनामिकाभ्यां हुम् कनिष्ठाभ्यां वौषट्

ॐ
नी.क.
१०५

यं करतलद्वयाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु रकारादिवं नेत्रैः षड्भिः क्रमात् ततो ध्या
नम् नीलप्रवालरुचिरमित्यादि एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य शंखस्थापनं कृत्वा शिवात्मरूपो भूत्वा
विधाय पश्चाद्ध्यानावाहनादि पञ्चधा संमिलित्वा तन्यर्थं विधायावरणपूजामारभेत् तद्यथा के
सरेष्वग्निनिर्ऋतिवायव्यैशानकोणेषु मध्ये दिक्षु च रे हृदयाय नम इत्यादि प्रणयेत् ततः पत्रेषु पू
र्वे वृषभाय नमः पश्चात् एवं दिक्षु आलोमाहेश्वरीत्यादि तद्बहिर्विद्यादीन् चास्त्रिपूजयेत् त
तो धूपादिविसर्जनान्तकर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं लक्षं जपः तथा च ललाटमध्ये जपेद्धोमशेव
मंत्री विधिवल्लेपनं अष्टतमधुराक्तैः जुहुयात्तिलतण्डुलैः पायसैर्वा क्रमसमाप्तौ कुर्यात् वामाय बीजं कः
धान्ते वेदिका समाहृत्य अर्धेन्दुसमन्वितः बिंदुमौलिर्द्वितीयं स्यात् ततः सर्गी तृतीयकम नी
लकण्ठात्मको मंत्रो विषघ्नो वरदः परः अस्य पूजाध्यानं कृत्यादिशिवात्मरूपो वत्या सविधायाङ्गषडादि
न्यासं कुर्यात् शिरो सर्पफणाय स्वाहायेन नमः शर्वे हिरण्यकेशाय नमः शिवनीलकण्ठाय देवताये नमः त
तः काराणन्यासो यथा हरहर स्वाहा अङ्गुष्ठाभ्यां नमः कपर्दिने स्वाहा तर्जनीभ्यां स्वाहा नीलकण्ठा
य मध्यमाभ्यां वषट् कालकूटविषभक्षणाय हुं फट् अनामिकाभ्यां हुं ॥ ॥

१०५

नीलकंठविदे स्वाहा ह्रांकारेण ह्रां भ्यां वौषट् एवं हृदयादिष्वपि मन्त्रकेशानमः कंवेंत्रीनमः हृदये
वोंकूत्माय हृदये पातंकोतिनमः कपर्दिने बद्धं येवाशिरोमंत्र उदीरितः नीलकंठाय बद्धशिखा वा
मेत्राय मीरितः कालकूटप्रस्तानेविषभक्षणाय इत्यनम् हुंफट् कवचमाक्षित्विनमिनीलक
कंविने स्वाहा नमेत्रमीशानलिंगं नाविनः महर्षिकंठे हृदभोगेक्षमाष्ठी नत्रयमेव तं ततो ध्यानम्
बालार्ककणानेत्र सर्मिश्योंदं एवं ध्यात्वा मानसे सम्यक् पूजाविष्यापनं ततोथात् ततः शैवोक्तपीठ
पूजां विधाय पुनः ध्यातः वाहनादि पंच पुष्पाञ्जलिं दानपूर्वं ते विधाय आवरणपूजनम् आरभेत त
नः केसरेषु प्राग्दिकोणपूर्वदिक्षु हं हृदयाय नमः इत्यादिना पूजयेत् ततः इन्द्रादीन् वज्रादींश्च
पूजयेत् ततो धूपादिविसर्जनान्तकर्म समापयेत् अस्य पुरश्चरणं त्रिलक्ष जपः तद्दशांशेन ल
तत्र्यं जपेन्मन्त्रं ततः हृष्टोणासर्पिषा हविषा तद्दशांश सम्यक् स्वानेहव्यवाहेन पूर्णावोहृत्री
लकंठाय स्वाहान्तरः तद्दशांश तर्पणं नीलकंठाय मंत्र स्वाहान्तरः परः अस्य हृत्ज्ञानादिकंमकेब
देवन् विशेषमत्र ब्रह्मर्षिः गायत्री छंदः ॐ हृदये वपरमात्विलोनोवेतानित्रिनाम कहतं एवा
तरो मंत्रः प्रोक्तस्ता यायाधरमातरः नमः शिवाय ॐ नमः शिवाय अस्य पूजा प्रातः कृत्यम्

शै॰
ने॰स्वा॰
११०

दिशोवशेवोक्तशेवमन्त्रेणैकमेममाप्यङ्गरुद्धादिन्यासंकुर्यात् तद्यथा शिरसिवमदेवायरुद्रकशेः
नमः श्रोत्रयोर्निकंठदेशेनमः ह्रीं ईशानायदेवतायैनमः ततो मूर्तिन्यासः ततो नेत्रयोः तत्पुरुषाय
नमः मध्यमयोः अघोरायनमः कनिष्ठयोः सद्योजातायनमः अनामिकयोः वामदेवा
यनमः अंगुष्ठयोः ईशानायनमः तथावत्तिबधे मंत्रवर्णादिकन्यासं तत्त्वमूर्त्यैः प्राक्रमम्
ततो मध्यमाङ्गुष्ठानामिकाङ्गुष्ठेकेनमः एवं बाहुहृदयपादेषु गात्रे मूर्ध्नि ताडयेत् एवं प्राण
मादीवीवकरणमध्ये वज्रे एकोनाड्यसेत् ततः करांगन्यासम् ॐ अंगुष्ठाभ्यांमित्यादिना तथाव
निबधे षडङ्गवर्णोच्चारणादिकुर्यात् मंत्रस्य देशिकः ततो बालकन्यासः हृदि ॐ नमः वक्त्रे ॐ
मध्ये ॐ शिनमर्वोः वां नमः यं नमः एवं केवलनाभौ पादद्वये हृदि षष्ठे एवं मूर्ध्नि वदने नेत्रयो
रंसयोः एवं करपल्लवेषु एवं शिरोवदनहृत्कांडिगुह्यपादद्वये एवं हृत् शिरवक्त्रे एवं वक्त्रे मह
त्वादेरमगावेषु तथा मूर्ध्नि बालदत्तास्य हृदये ष्टनाः एवमतो न्यसेत् अनेनव्यापकं कुर्यात् ।
नमो नमस्ते मृत्युंजयायन्यानिलिंगाम्रतात्मने वत्स मूर्ति वृक्षाय भास्वतागायशम्भवे मतोध्या
ने ध्यायेत् विन्यसेदन्यजननीतितिविमेचारु वक्त्रावनामवक्त्राकल्पाम्लेलायपयस्वगवीशी

110

निहृत्यप्रमत्तं पद्मासीनं समं नासाग्रनयनं ममकृगोणंध्योग्रहकौमिवसानेविष्वाद्येवप्वेवध्योनसिवलय
यहरेपववकेशेत्रेनेद्रम् पवंध्यात्वामानमे सहस्रपत्रावस्थापनेऽस्योन् ततः शेवोऽक्कपीवस्नेनोव
धायप्रनध्यात्वावाहृत्वाहिपवशुष्पांजलिदानपर्यंतेविधायावग्राहस्नामारभेत् ततः पूर्णा कर्णि
कायामध्येवदीशानादिपवमूर्तीः संपूज्य कोणेषु निवृत्यादिकलाः पूर्ववत्संपूज्य ततोऽग्नि
ऋतिवायवीशानकोणेषु मध्ये दिक्षु च षडंगानि संपूज्य ततः पूर्णा गेहृद नैर्कार मैशानवायव्या
दि ततः पूर्ववद्दलेषु वामादीन् संपूज्य ततः शक्रादीन् ब्रह्मादीन् संपूज्य तद्बाह्ये वज्रादीनस्त्राणि संपूज्य
त् ततो धूपादिविसर्जनान्तकर्मसमापयेत् अथ पुरश्चरणे षडंगिशाल्तनपः पायसेनाज्यमिश्रि
श्रेः षडंगिशानस्हस्रहोमः तथाव नमलतंनपमैवेदोलितः पेवुवन्मेना नावन्माख्यानसहस्रांणि
तत्कृष्णायामेः शुभेः अथ तन्मणाहूनषडंगिशान्नमे महेशस्य षडंगिशान्नलिमितिश्रुतेः ततमम
ध्यानेनरगनात् अथोशानादीशा विरादानस्थाधानं हवितः फट्तनष्युस्मेनोयुतविवर्णान्मा
समीविनः अथ पूजाप्रानः कृष्णादिशावाङ्कपीवष्णामातेनसमाप्यऽस्याद्विन्यासक्षयेत ॥
शिवंसिविकऽस्थपनमः मोव ` ` ` ` ` ` क्रुद्धेनमः हृदिवर्द्धेशायदेवतायैनमः ततःवे

यद्देवता।

ॐ. ते. ला. ॥

ऽङ्गनाशे दीप्तफट् यं गृह्णाभ्यां नमः ज्वलफट् नेत्रेभ्यो स्वाहा ज्वालिनि फट् मध्य नेयाफ
ट्प्रयता हनफट् कोति मखे ज्वालिनि फट् स्वृत्तनलहृद्गाभ्याफट् एवं हृदयादि नेत्रो ध्यानम् वे
ऽष्युरोमज्वादिः एवं ध्यात्वा मानसैस्समुपचारैस्सम्पूज्य पाद्यस्थापने ऊर्ध्वान ततः श्रीवाक्षे पात्वहम्यामविधाय
वेमिति बीजेन मूर्तिं प्रकल्प्य पुनर्ध्यात्वाबाहनादि पञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्ते विधाय आवरणदेवता
मावभेत यथा: प्रथमावरणं इन्द्रादीनभिहितौ च वज्रादीनभिहितौ च ततो धूपादिविसर्जनान्तं क
र्मसमापयेत् अस्य पूजा स्ववर्णानि विलतं जपः तथा च बालं तेज पल्लवे होमे ऊर्ध्वाद्य पात्रान: म
धु व्रजमेपूजोसम्पूर्तिलतं इलं: इति पाव मन्त्र परिष्कार: अथ क्षेत्रपाल मन्त्र: मन्त्रोद्धार प्रका
शिकायां सबतोभिति बीजादि क्षेत्रपालाय नमः ध्यानं शवारूढो यमेन्त्र: तथा च लामन्त्रो ज्ञेयम
थ्वं क्षेत्रपालाय हूं नमः नाराय वैश्वानराणि पते क्षेत्रपालस्य इरितं त्वां क्षेत्रपालाय नमः ॐ त्वां क्षेत्रपा
लाय नमः अस्य पूजा ध्यानं क्रमादि प्राणायामान्तं विधाय धर्मादि कल्पितपीठे विन्यस्य ऋष्या
दिन्यासं कुर्यात् अस्य ब्रह्मा ऋषिः गायत्री छन्दः क्षेत्रपालो देवता क्षामिति बीजं स्वाहेति शक्तिः
बीजेनैवाङ्गन्यासः ततो ध्यानम् भ्राजद्दंष्ट्रपरीत विनयनमिति एवं ध्यात्वा मानसैस्समुपचारैस्सम्पूज्य पात्रस्थापने

ऊर्ध्वान्न नन्दोपमादिक

॥

लिप्तेन पीठे वह्निसंस्कृत्वा पुनर्ध्यात्वा वीरहन्तारं पंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधाय यावद्रणहन्तारमारभे
त् अथैवैः प्रथमावृतं अष्टमावर अनलानां ग्रकेणकपालचरावः महाकोप पिंगलाक्षाय
नीपिंगलात ॐ अकेरावह्नीभीहितोंय रेन्द्रादिभिस्तस्तोंय वज्रादिभिश्च स्वनर्थं श्रमश्रद्धपंगलतृ
जपः नृपावशावदाया लक्षमेकं जपेन्मंत्रं तज्जुयाम दशांशतः वरुणाह्नमि लक्षेवनत्तेचेषामवे
पेत मंत्रदेवस्य कोशिकायां शुभावहितोमन्त्रस्तस्यशुभमासु तत्तनपः नतोबलिविधिः क्षेत्रपाल
मंत्रः रात्रौ गृहांगणे स्थंडिले कृत्वा तत्र देवं समर्पयित्वा संपूज्य देवस्य करस्य कपाले बलिमन्त्रेणाथ
वा बलिदत्वा पश्चाद्वरणाभयं सर्वतामस्मै बलिं दद्यात् बलिमन्त्रस्तु पश्चाद्विद्वेषिण क २
भंजय २ नर्तय २ विघ्नपद २ महाभैरव क्षेत्रपाल बलिं गृह्ण २ स्वाहा यद्वा पश्चाद्दिनक २ स्वक २
मन २ हन २ विघ्ननाशाय २ महाबलिक्षेत्रपाल गृह्ण २ स्वाहा बलिमपिसायंदशाहसिद्धेन २
ॐपातय फलक बलिदानेन संतुष्टः क्षेत्रपालः प्रयच्छति कीर्तिमेधाबलारोग्यतेजः पुष्टियशः
श्रियम् चेद्देवस्य कोशिकायां शुभावहितोमन्त्रः नमस्युरस्थलां लग्ने मेध्यान्नृपः रात्रौ गृहां
गणे स्थंडिले कृत्वा तत्र देवं समर्पयित्वा संपूज्य देवस्य करस्य कपाले बलिमन्त्रेणाथ बलिं दत्वा प २

तिथावेभ्यः स्वस्वनाममभिर्बलिं दद्यात् पश्चाज्जन्मान्तेपिंडबलिविधिः सर्वग्रहनिवारको विजयश्रीक
रश्च भवति ॥ अथ यागसूत्राणां बटुकभैरवमंत्रः लिख्यते उद्धे ह्रद्दुकेडे नमापदुद्धारणानेया कुरुद्वयं
नड़े. नेवडुके नमममडूं॥ पञ्चविंशत्यक्षरात्मा शक्तिकूटो महामन्त्रः ह्रीं बटुकाय आपदुद्धारणा-
य कुरु कुरु बटुकाय ह्रीं ॥ १ ॥ अथ मूलन्यासः ह्रस्वादिप्राणायामान् विधाय पीठन्यासं विधाय पी-
ठन्यासं कुर्यात् तद्यथा धर्माय नमः इत्यादि ह्रविन्यासं ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा शिरसि बृ-
हदारण्यकऋषये नमः मुखे गायत्रीछन्दसे नमः हृदि बटुकभैरवाय देवताय नमः ततोंगुलि
न्यासः ह्रां वां ईशानाय नमः अङ्गुष्ठयोः ह्रीं वीं तत्पुरुषाय नमः तर्जन्योः ह्रूं वूं अघोराय नमः मध्यम-
योः ह्रैं वैं वामदेवाय नमः अनामिकयोः ह्रौं वौं सद्योजाताय नमः कनिष्ठयोः ह्रः वः क-
रतलपृष्ठयोः एवं कृत्वांगुलीभिः शिरोवदनहृत्गुह्यपादेषु तत्तन्नामादिकान् तत्तन्मन्त्रान्न्यसेत् त-
था ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीच्यपश्चिमेषु मुखेषु तान्न्यसेत् तथा च निबन्धे ऊर्ध्वप्रागादिषु वक्त्रेषु मन्त्रान्न्य-
सेत् यथा पूर्वं सन्ध्यादिं च ह्रस्वादाक्षरान् शक्तिबीजपुटं स्मरन् वक्त्रकल्पनया वदनासोधनानादिगुणा-
न्येत् ततः करांगन्यासः तद्यथा ह्रां वां अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि ॐ ह्रां वां हृदयाय नमः ह्रीं वीं

ङ्गबीजहृदयेन कुर्यात् तथा च निबन्धे षडङ्गदीर्घयुक्तया प्रासादाख्यकारेणावतत्वतः अंगानि जातियुक्ता
नि प्राणवायान्निकलयेत् ततो ध्याने तस्य ध्यानं त्रिधा प्रोक्तं सात्विकादिप्रभेदतः तत्र सात्विकं यथा
वन्दे बालस्फटिकसदृशम् इत्यादि राजसं यथा उद्यद्भास्करसमाभं त्रिनेत्रमित्यादि तामसं यथा ध्यायेन्
नीलाद्रिकान्तमित्यादि तत्र सात्विकं रूपमाख्यातं सर्वपापविनाशनम् आयुरारोग्यजननं सर्व
वर्गफलप्रदम् राजसं रूपमाख्यातं धर्मकामार्थसिद्धिदम् तामसं शत्रुनाशार्थं कृत्यानां च गदा
पहम् एवं ध्यात्वा मानसे संपूज्य शिवस्थापनं कुर्यात् ततः सर्ववज्राणां आवाहनादिकं कुर्यात्
तत्र क्रमः मूलादिसद्योजातमन्त्रेणावाहनम् मूलादिवामदेवस्थापनम् मूलेन सान्निध्यं अघोरेण
सन्निरोधनं तत्पुरुषेण योनिमुद्राप्रदर्शनम् ईशानेनवन्दनमिति विशेषः ततः कर्णिकायादि
तत्केशरेषु ईशानादीन् पूजयेत् प्रथमावरणं तत्र व्योमपङ्कजदलेषु सितांगादीन् भैरवान्पूजये
त् यथा असितांगरुरुश्चण्डः क्रोधउन्मत्तभैरवः कपालीभीषणश्चैव संहारश्चाष्टभैरवाः एते
ऽष्टभैरवैः द्वितीयावरणं ततः षडङ्गानि पूर्वादि ओं ह्रां हृदयाय नमः इत्यादि षडङ्गैस्तृतीया
वरणं तद्बहिः पूर्वादि डाकिनी राकिनी लाकिनी काकिनी हाकिनी याकिनी देवीश्च

ॐ
नं.मा.
११२

ग्रावहृद्दिक्षु पूजयेत् उमापुत्रान् रुद्रपुत्रान् मातृपुत्रान् दक्षिणतो यजेत् ऊर्ध्वं मखीपुत्रान्
श्चोर्ध्वं मखीपुत्रान् यजेत् एवं त्रयोदशपुत्रेश्वतत्त्वेश्वरान् यावद्गणम् तद्बहिः पद्मस्याष्टपत्रेषु
लोकेशान् पूजयेत् तद्बहिः पूर्वे ब्राह्मीपुत्रे ईशाने माहेश्वरीपुत्रे उत्तरे वैष्णवीपुत्रे अनिले कौमा
रीपुत्रे पश्चिमे इन्द्राणीपुत्रे नैरृते महालक्ष्मीपुत्रे याम्ये वाराहीपुत्रे अनिले चामुण्डापुत्रे इति ब्रा
ह्म्याद्यष्टपुत्रैः पञ्चमावरणं तत्र चैतन्निवेश्य ब्राह्मणीपुत्रकं पूर्वे माहेश्वरीपुत्रमैश्वरे वैष्णवीपुत्र
कं सौम्ये कौमारीपुत्रमनिले इन्द्राणीपुत्रकं क्रमशः पश्चिमे पूजयेत्ततः महालक्ष्मीसुतं पश्चाद्दक्षि
दिशामभ्यर्चयेत् वाराहीपुत्रकं याम्ये चामुण्डापुत्रमानले तद्बहिरीशादिक्षु हेरुके त्रिपुरान्तके वे
ताले वह्निजिह्वे कालानलके कराले एकपादे भीमरूपे अचले हाटकेश्वरे च पूजयेत् एतैः ष
ष्ठावरणं सकलेश्वरभूमन्तरिक्षलोकनिष्ठान् ईशानाग्निनैरृतवायुस्थितान् योगि
नीशान् योगिनीसहितान् पूजयेत् एतत्सप्तमावरणं सकलेश्वराय भूमिष्ठाय योगिनीशाधि
सहिताय योगीशाय नमः एवं क्रमः अस्य पुरश्चरणमन्त्रस्य ध्यानलक्षजपः वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं हवि
र्भाग्नौ जितेन्द्रियः तद्दशांशेन जुहुयात्तिलैर्मधुरसंयुतैः ततो बलिदानं सर्वविघ्नोपशान्तये बलिं दद्यात्

113

११३

शाल्यन्नं पललं सर्पिर्जालहूर्णानि शर्करा । गुडमिश्रान्नसंहृद्यैः मध्वङ्कैः परिमिश्रितैः । कृत्वा कावल
मात्राद्यं देवश्राग्गृक्तवर्त्मना । वक्रवेदनघ्याद्यैः निशिनि सेवलिं हरेत् ॥ यद्वा अनेनागमजेनहृताद
न्नेस्मात्प्राग्दीरितम् । बलिदानसमये विहृत्यास्मद्वैमन्यकम् । निवेदयेद्बलिनेनवटुकायविशि
ष्टधीः । विदर्भयेच्च जुनाग्रा बलिमत्रेयणामद्धीः । शास्त्रपदस्य कथितं विधिविधानवदिने दिने भक्त्या
स्वगात्रेस्मार्यमाणमेयसमर्पितः । बलिमन्त्रोपमाख्यातः सर्वेषां विजयप्रदः । अनेन बलिना हृष्टो व
टुकः परमैश्यकम् । सर्वेणाग्ण्योविभजेच्छामिवक्रुद्धमेवम् । एवंहृतेनपरबलेस्तोयुतेनात्र समाप्यः
सन्नूपायस्मादिनाभते । क्षेत्रपालेश्च बलिविधानमपरिवृत्य वटुकेश्वरसंबोधनपूर्वकम् । राज्ञा
बलिविसर्जनेन सकलाभीष्टफलप्रदम् । अथ वटुकभैरवमन्त्रोपण्या । ध्यानं धर्माद्यष्टकमप्यीवपक
गेशाभिन्नं षट्कोणान्वहि कोणास्यद्योमपकजन्मसयुते वटुकस्यजयेद्देवं मूर्तिमूलेन कल्पयेत्
इति वटुकभैरवपूजा । श्रीमच्छ्रीत्रिपुराभगवत्यै नमः । यत्पादपंकजरजोमलहृद्देवं यद्यप्यशाम्भ्रान्तः
परशिवः परमेश्वरोभूत् । यत्सृष्टिपालनलयं त्रिपात्राज्ञासापसामपि विजयते जगदेकमाता
प्रत्यान्तिमिरध्वंसिंसमारागुणवनारकम् । आनन्दबोधमवतादनकेशवं महः । अथ वक्ष्ये महा

ॐ
त्रि॰भै॰
११४

विद्यां त्रिपुरां भक्तिगोपितां ॥ यो ज्ञात्वा सिद्धसंध्यानामपि योजायेनेन्नरः तत्र श्रीत्रिपुराया हि विद्या॥
श्रीबाला श्रीभैरवी श्रीसुन्दरीभेदात् अथ श्रीत्रिपुरभैरवीमन्त्रः ॐ वियद्भृगुजलाशस्थो भौतिको
बिन्दुशेखरः वियत्तदादिकं ज्ञेयं शिष्यं तेवामांत्ति बिन्दुमत् आकाशाहृदवह्निस्थामनुसर्गेंदुसंयु
क्तवान् पंचकूटात्मिका विद्या वै या त्रिपुरभैरवी प्रथमं वाग्भवबीजं द्वितीयं कामराजकम् तृती
यं शाक्तबीजं त्वाख्यं त्रिभिर्बीजैरुदाहृतम् अस्यार्थः शिवचन्द्रवह्निवाग्भवं शिवचन्द्रकाम पृथ्वी
वह्निचन्द्रमण्डलबिन्दुमत् शिवचन्द्रेफयुक्तं चन्द्रेशासवविसर्गः हसैं हसकलरीं हसैः इत्य॥
भैरवीमन्त्रः अस्याः ऋष्यादिप्राणायामान्तं विधाय पीठन्यासं कुर्यात् सर्वोत्क्रमेणाधा
रशक्त्यादि ज्ञानात्मने नमः इत्यन्तं विन्यस्य हृत्पद्मे पूर्वादिकेसरेषु ॐ इच्छायै नमः एवं ज्ञानायै
क्रियायै कामदायिन्यै रत्यै रतिप्रियायै आनन्दायै मध्ये मनोन्मन्यै तदुपरि पद्मपदायै नमः एवं॥
अपरायै परापरायै ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्य
था शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छन्दसे नमः हृदि श्रीमत्त्रिपुरभैरव्यै देवतायै
नमः गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोः तार्तीयशक्तये नमः सर्वाङ्गे कामराजकीलकाय नमः ॥

क्रियायै

114

ततो नाभ्यादिचरणपर्यन्तं हंसः स्वाहा नमः हृदयाज्ञाभिपर्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् शिरसो हृत्प्रदेशा
न्तं तार्तीयं विन्यसेत्ततः अथ बीजैर्दक्षकरे हृत्तीयं वामकरे तृतीयमभयकरे ततो मूर्ध्नि मूलाधा
रे हृदि च यथाक्रमं व्यस्तबीजानि न्यसेत् तथा चलिबंधे नाभेराचरणं न्यसेद् हृन्मध्ये मत्रांविन्नमः हृ
दयाज्ञाभिपर्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् शिरसो हृत्प्रदेशान्तं तार्तीयं विन्यसेत्ततः आद्यं हृत्तीयं
यं करयोस्तानीयमभयान्यसेत् मूलाधारे हृदि न्यसेद् हृत्तबीजत्रयं क्रमात् ततो नवयोनिन्यासः
आद्यबीजं दक्षकर्णे हृत्तीयं बीजं वामकर्णे तृतीयं बीजं चिबुके एवं गण्डयोर्वदने नेत्रयोः ततो
ऽंसयोर्जठरे कूर्परयोः कुक्षौ जानुनोः लिङ्गे पादयोः गुह्ये पार्श्वयोः हृदि स्तनयोः कण्ठे तथा
चलिबंधे नवयोन्यात्मकन्यासं कुर्याद्धीमान् त्रिभिः क्रमात् कर्णयोश्चिबुके भूयो गण्डयोर्गण्डयो
र्वदने पुनः नेत्रयोर्नासि विन्यसेदंसयोर्जठरे पुनः ततः कूर्परयोः कुक्षौ जानुनोः ध्वजमूर्ध्नि पादयो
र्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदये पुनः स्तनद्वये कण्ठदेशे त्रिबीजानि विन्यसेत् अथ बाणादिन्यासः
मूलाधारे पंचरूपेभ्यो नमः हृदि क्लीं शोषणेभ्यो नमः भ्रूमध्ये सौः मनोभवाय नमः भ्रूमध्ये सौः उन्मादनाय न
मः हृदि क्लीं द्राविण्यै नमः मूले पंचविषयेभ्यो नमः तथा चलिबंधे मूले रतिं हृदि प्रीतिं भ्रूवोर्मध्ये

ॐ. ने.सा. ११५

115

मनोभवम् बालाबीजैस्त्रिभिर्न्यसेन्न्यासेनेष्वेषु विलोमतः अमृतां शोषणीं सीं विष्वयोनिक्रमादिः
माः विलोमबीजैर्विन्यसेन्मूर्त्तिन्यासमथाचरेत् अथ मूर्त्तिन्यासः मूर्ध्नि सहृदोरीशानमनोभवाय न
मः वक्त्रे सहृदे तत्पुरुषमकरध्वजाय नमः हृदिदेशे अघोरकुसुमायकन्दर्पाय नमः गुह्ये
सिद्धवामदेवाय मन्मथाय नमः पादयोः सकसद्योजाताय कामदेवाय नमः एवं कुर्ध्वप्राग्दक्षिणो
त्तरपश्चिममध्येषु ईशानमनोभवादिपञ्चमूर्तीन्सन्नद्धोनादिरूपविकास्यसेत् तथा चतिबंधे प्रोक्त
मस्य यथा सर्वैर्भूषणाभ्यां मालि सोष्यतः सत्यादिपञ्च कृत्वा पञ्चबीजमासा प्रकल्पयेत् ततो द्रोहा
विण्यै नमः अंगुष्ठयोः ह्रीं तोभिण्यै नमः तर्जन्योः क्लीं वशीकरिण्यै नमः मध्यमयोः ब्लूं आक
र्षिण्यै नमः तर्जन्योः सः सम्मोहिन्यै नमः कनिष्ठयोः तथा चज्ञानार्णवे पञ्चबाणक्रमेणैव वि
करांगुलिषु न्यसेत् अंगुष्ठादिकनिष्ठान्तक्रमेणापरमेश्वरि ततस्तेषु न्यासेषु यथाक्र
मम् द्रां कामाय नमः द्रीं मन्मथाय नमः पेकंदर्पाय नमः ब्लूं मकरध्वजाय नमः स्त्रीं मीन
केतनाय नमः ततः करांगन्यासं कुर्यात् तथा च तन्त्रे षड्दीर्घयुक्तेनायतबीजे
नांगक्रियामता द्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादिकरन्यासः एवं क्रमेण हृदयादिषु न्यसेत्

११५

श्रमसमर्थे स्यन्तदनेन एवं न्यासो नित्यः ततो मूर्ध्नि यादेवक्त्रे गुह्ये हृदि सर्वाङ्गे बाणान्कामांश्च न्यसेत् न
यावज्ज्ञानानि च ध्यानं हृदये समालिख्य बीजं संस्थक्रमेण हि मस्तके हृन्नेत्रे त्रैणवामेन परिमीरितं
म् बाणं हृदयं मदं शोक्रे मादने भ्रमिं सोस्य तनम् चन्द्रं पञ्चबिन्द्वाख्यं नादं शून्य एव तानेन फां तेन शोक
समाहृत्य वामकर्णविभूषितम् बिन्दुनादसमायुक्तं सर्गं वा शुद्धमा प्रिये पञ्च बाणान्महेशानि
नामानि शृणु पार्वति क्षोभणो द्रावणश्चैव वशरूपाकर्षणं मतः तथोन्मादः क्रमेणैव नामानि
परमेश्वरि न्यासेन सर्वचक्रोल्लिगः ह्रां मायाह्वा विलोम मूर्ध्नि ह्रीं मान्मातो भिर्णीपदे क्लीं वशीक
रिणीं वक्त्रे गुह्ये ब्लूं बीजं सर्वविको आकर्षिणीं हृदि पुनः सर्वाङ्गे सम्मोहनम् संमोहिणीं क्र
मादेव बाणान्न्यासो यमीरितः पराबीजं मध्यबाणं वाग्भवं परमेश्वरि ब्लूं बीजं वन्तथा देवि ह्रीं
बीजं चक्रमा प्रिये पञ्चकामाश्च मे देवि नामानि शृणु वल्लभे काममन्मथकन्दर्पमकरध्वजसं
कः मीनकेतनसंज्ञे हे शानि पञ्चमः परिकीर्तितः उन्मादसम्मोहन योरोकपर्यापः अतः स्वभग
ह्निन्यासः मालपे ऐं क्लीं सौः सुभगायै नमः भ्रूमध्ये ऐं भगायै नमः वदने ५ ऐं भगसर्पि
ण्यै नमः कर्णिकायां ५ ऐं भगमालिन्यै नमः कण्ठे ५ ऐं अनङ्गायै नमः हृदि ऐं ऐं अनङ्गकुसुमा

दे°
नं·स्ना
११६

116

यनमः नाभौ पं पं अनंगमेखलायैनमः लिंगमूले फं फं अनंगमदनायैनमः नयथाचतिबंधे भा
लेभ्रूमध्यवदनेलेविकाकंठहृत्स्वच नाभ्याधिष्ठानयोः पंचनाराया: सुभगाः दिकाः कामः
बीजेंद्रुस्त्रीमत्ताः पंचादितास्तमी ततोमूषणन्यासः नयथावनेत्र शिरसि श्रं नमः भाले आं न
मः इं ईं नमः कर्णयोः उं ऊं नमः नेत्रयोः ऋं ॠं नमः नासि लृं नमः गंडे लॄं नमः ओष्ठयोः एं ऐं
दंतपंक्त्योः ओं औं नमः स्रोत अं नमः कंठे कंठपृष्ठपार्श्वयोः खड्गस्तनयोः चं छं दोमूलयोः ने
फक्रुर्परयोः नं टं पाणयोः वं ठं करपृष्ठयोः कुणनाभौ नत्रगुह्ये घंड्रुवौः दंधंजानुनोः नंपं
नंघयोः फंबंगुल्फयुग्मानयोः भंमंगनलयोः यरलवगणा गुह्ययोः लेबकोध्या रत्नीवाद्या लेकं
वके वहृदि पाणाद्यंककर्णयोः सेगंडयोः हेमाला हेनमः सर्वेत्र नमोनात्राप्येतन् न्यसेद्धि
रसि भाले भ्रूकर्णानित्ययुगलेनासि गंडयोरोष्ठयोर्दंतपंक्त्यावास्यन्यसेन्नवान् चिबुके च गले कं
ठपार्श्वयोः स्तनयुग्मके दोमूलयोः ऊर्परयोः पाणिपास्तत्पृष्ठदेशतः नाभौ गुह्यद्वन्त्रस्थावेजा
नुनोनेत्रयास्तथा स्फिजोः गुल्फयोः पद्माद्वारणोगुह्ययोर्हयोः कादिवांतान्न्यसेत्सर्वान्स्था
नेषु समाहितः कौच्याग्रे वयके पश्चात्काटिके गदिगत्यके कर्णयोर्गंडयोर्भालोऽवल

११६

वाचयान्तु थामेहो महाविमप्रविन्यसेद्देवं देशिकसत्तमः अथात्मरक्षांगन्यासपर्यंतं कुर्यात् त
तः स्वविग्रहं सदाशिवरूपं ध्यायेत् ॐ उच्चण्डार्कसहस्रकोटिसदृशं तेजोमयं शीतगुमालिकाकपालि
मणरुधिरराजपदं दीर्घविग्रहं भीमनिनदम् हस्ताब्जैर्दधतोपि चैतत् विलसद्घण्टां त्रिशूलं स्रुवं
डिंडिमाडमरुवल्लकीमृदंगवेदमंदस्मितानाम् एवं ध्यात्वा मानसैस्समभ्यर्च्य शिवस्थापनं कुर्यात् तत
आधारशक्त्यादिकां ज्ञानात्मनेनमः इत्यंतं समभ्यर्च्य वेदिकायां शुभमध्ये च रक्ता तावत् क्रिया
वैवकामिनी कामदायिनी वनी वतिप्रियानेदाम ध्यायेद्वामात्मनात्मनो एतैः प्रणवसंपुटैर्ना
मभिः पूजयेत् ततः ॐ पराय अपराय परापराय हसौः सदाशिवमहाप्रेतासनाय नमः इति
समभ्यर्च्य प्राण्याति मध्ये यानत्यं निराल श्रीविद्यानाम्पकं पूजयेत् तथावाहनं वेत्य बाह्यकला
हिनेवा येषां केवलो हि तेनानलः दीर्घवानेप्राणप्रख्यादप्रायेहसौः पुनः सदाशिवमहा
प्रेतं इंपद्मासनेनमः श्वेतनमनत्वादयादासनेश्रीगुरुचरणम् पेमध्यगोत्यनवालेसर्जये
कल्पयेत्कल्पयेत् ततः पंचभिः प्रणवैः सनितस्यामावाह्य देवताम् पूजयेदागमोक्तेन
विधानेन समाहितः नमवाङ्क्विकमलाहंसवाङ्मेनाः स्वतः नदशांको गरुभ्यो नमः ॥

ॐ
नं. मा.
११८

कपादुकाभ्यो नमः परमगुरुभ्यो नमः ॐ परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः ॐ आचार्येभ्यो नमः ॐ आ
चार्यपादुकाभ्यो नमः मदशक्तिगुरुभ्यो नमः अस्याः हृत्यंत्रे तु शावदाघम पद्ममष्टदले
पेतं नवयोन्यादिकम् वन्हौ समभागकमभूगृहे विलिखेत् ततः ॐ ऐं क्लीं श्रीं ह्स स्व क्ष्रं हसौः
इति मंत्रेण बिंदुचक्रे देव्यां मूर्तिं संकल्प्य त्रिखंडमुद्रया षडंगदेवीं ध्यात्वा आवाहयेत् देवेशि भक्ति
सुलभे परिवारसमन्विते यावत्वां पूजयिष्यामि तावत्वं सुस्थिरा भवेत्यावाहनादि पं
च पुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् तद्यथा देव्या वामकोणे परं त्वनमः
दक्षिणे क्लीं श्रीं ... नमः अग्निकोणे ... मनोभवाय नमः कर्णिकायां मध्ये ...
... इति संपूज्य ... ततः पूर्व
... नमः ... नमः दक्षिणे क्लीं ... नमः ... आकर्षिण्यै
नमः ... नमः तथा ... हृदये ...
... पंचबाणान् ... पंचकामान् ... तथा च ...
बाणान् ...

११८

काः मीनकेतनमहेश्वराग्निपंचमः परिकीर्तितः ततोष्टयोनिषु पूर्वादि ऐंक्लींह्रूंह्रौंसः सुभगायैन
मः पंचभगायै नमः ५ भगसर्पिण्यै नमः ५ भगमालिन्यै नमः ५ अनंगकुसुमायै नमः ५
अनंगमेखलायै नमः ५ अनंगमदनायै नमः ततोष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण असितांगभै
रवीभ्यां नमः रुरुमाहेश्वरीभ्यां नमः चंडकौमारीभ्यां नमः क्रोधवैष्णवीभ्यां नमः उन्मत्तवारा
हीभ्यां नमः भीषणचामुंडाभ्यां नमः संहारमहालक्ष्मीभ्यां नमः तथा च निबंधे मातृभिर्भै
रवाख्यामर्दविश्रमीश्वरह्लाः अष्टपत्रेषु सम्पूज्या यथावत्क्रमादिभिः ततो हि इंद्रादीन्पूज्य
देशस्य पूजयेत् अथ श्रीविद्यापद्धत्युक्तं बलिं वक्ष्ये परानंदमानितं भवेकार्यम् धूपादि विसर्जो
नांतं कर्म समापयेत् अस्य पंचसप्तवर्णादशाल तज्जपः होमस्तद्दशांशतः तथा च पञ्चव
दायाम् दीक्षां प्राप्य जपेन्मंत्रीं नवलक्षं होमं तु निरिंधनैः पुष्पैर्वा भानुसहस्राणि तर्पयाद्दलवत
नैः अथ सम्पूर्णमुद्राभेदवीजानाम् एव यथा मां त्रिपुरा बाला तथा त्रिपुरभैरवी सम्पूर्णमुद्रानाम
तस्याः श्मशानेन मलमानसे शिववर्द्धे वह्निमेत्स्याद्वाग्भवं तत्स्वनरम् कामबीजं च नस्यादेवि
शिववेदान्वितं ततः एषा बीजा त . . . . फांतातंताय शृण्वलेभ शक्तिबीजं महेशानि

ॐ
नं.सा.
११८

शिवबन्धोनियोजयेत् क्रमार्थः परमेशानि ...... त्रिपुराभैरवीदेवीमहासम्पत्प्रदायि-
ये अस्यार्थः त्रिपुराभैरवी विसर्गरहिता चेत् सम्पत्प्रदा भवति तस्या ध्यानम् भानाग्रार्कसह-
स्राभां स्फुरच्चन्द्रजटाधराम् किरीटरत्नविलसच्चित्रचित्रितमौक्तिकाम् स्रवद्रुधिरपङ्काढ्य-
मुण्डमालाविराजिताम् नयनत्रयशोभाढ्यां पूर्णेन्दुवदनान्विताम् मुक्ताहारलताराजत्पीनो-
न्नतघनस्तनीम् रक्ताम्बरपरीधानां यौवनोन्मत्तरूपिणीम् पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्ष-
मालिकाम् वरदानरतां नित्यां महासम्पत्प्रदां स्मरेत् न्यासमुद्रादिकं सर्वं पूर्ववत् अयमेवेति वि-
शेषः ह्रकैसलत्रिभिर्बीजैः करांगन्यासकल्पना अस्य पूर्वस्वरूपं च लक्षजपः बालावत्स्या-
त् पूजादिकमिन्दुक्रमात् तथा चैतन्नामांते न्यासपूजादिकं सर्वं क्रमार्थाः पूर्ववत् सद्गुणे एकल-
क्षजपः पूर्वस्वरूपमिति केचिन्मन्त्रविद्यावादिनः अथ कालेशभैरवी नामांते सम्पत्प्रदा-
भैरवीवाहिहैकालेशभैरवीम् हसैं या मे वदेवेशि त्रिषुबीजेषु पार्वति इयं तु सम्पत्प्रदायाः पू-
जाध्यानादिके तथा अस्यार्थः त्रिकूटे सहादि स्थिता चेत् कालेशभैरवी भवति अस्याः पू-
जाध्यानादिके तु सम्पत्प्रदाभैरवीवद्ध्यानम् सम्पत्प्रदाभैरवी आद्ये तु रेफवर्जिता चेत्तदा भ-

118

यदि षंसिमो भवति दक्षिणामूर्त्तिनयादर्शनात् अथ सकलसिद्धिदा भैरवी ज्ञानार्णवे पत
स्यापर्वविद्याया आद्यन्ते रेफवर्जिते भैरवी ज्ञानार्णवे पत्रस्यापर्वविद्याया आद्यन्ते रेफव
र्जिते तृतीयपरमेशानि नाम्ना सकलसिद्धिदा सम्पत्प्रदा भैरवी वज्ञानसूत्रादिके तथा
अस्यार्थः कौलेश भैरव्याः आद्यन्ते रेफवर्जितावेन्दा सकलसिद्धिदा भवति ध्यानसू
त्रादिके तु सम्पत्प्रदा वत् अथ चैतन्यभैरवी ज्ञानार्णवे वाग्भवबीजमुद्धार्य जीवप्राणस
मन्वितम् सकला भुवनेशानी हृल्लेखबीजमुद्धरेत् जीवप्राणाग्निसंयुक्तं शाक्तं स्ववामभू
षितम् विसर्गाढ्यं महेशानि विद्या त्रैलोक्यमातृका अस्यार्थः वृद्धीयावक्ष्यात् दशस्वरयुक्तं
बिन्दुनादकलाढ्या चैव हकाम स्पृष्टवी महामाया चतुर्दशान्ववह्निबीजं च षष्ठदशस्वरविसर्गा
ढ्यं च अस्या यन्त्रं त्रिकोणान्वे वषट्कोणं वसुपत्रं वृत्तत्रये चतुरस्रवत् त्रिवेमे वं मण्डलमालि
ख्येत् रतियन्त्रे अस्याः पूजा आधारशक्त्यादि ज्ञानात्मने नमः इत्यन्तं समाप्य पूर्वादि
क्रमेणाकेसरेषु शाम्भव्यै नमः ज्येष्ठायै नमः रौद्र्यै नमः अम्बिकायै नमः इच्छायै नमः ज्ञाना
यै नमः क्रियायै नमः कुब्जिकायै नमः विषघ्न्यै नमः विषघ्निकायै नमः भद्रायै नमः आनन्दा

ॐ. ने. ता. ११५

ये नमः मध्ये स्त्रौः सदाशिवमहाप्रेतासनाय नमः सम्पत्प्रदाबालाकैलेशासकलेहृदाविद्या
नामेताः पीठशक्तयः ततः ऋष्यादिन्यासः शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्ति छ
न्दसे नमः हृदि भैरव्यै देवतायै नमः ततः करांगन्यासः ह्सैंबीजं प्रथमं अंगुष्ठाभ्यां
नमः द्वितीयं तर्जनीभ्यां स्वाहा तृतीयं मध्यमाभ्यां वषट् पुनः प्रथमबीजं अनामिकाभ्यां
हुं द्वितीयं कनिष्ठाभ्यां वौषट् तृतीयं करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततो ध्या
नम् ॐ उद्यद्भानुसहस्राभां नानालंकारभूषिताम् मुक्ताहारलसत्पीनतुंगस्तनभरानतां त्रि
नाम् पाशांकुशधरां त्रिनेत्रां वामहस्तकपालिनीम् वरदाभयपाणिं भाण्डापीनां त्रिनेत्रां
नीम् एवं ध्यात्वा मानसैः सम्पूज्य स्थापनं कुर्यात् पीठपूजां आधारशक्त्यादि वामा
न्तपीठादि पीठशक्तीः पीठमनुं यजेत् ततो भैरवीमूलमन्त्रं पंक्तिसंख्यं पुनर्ध्यात्वावाह
नादि पंचपुष्पांजलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् यथा प्रथमं षट्कोणपूजा अ
ग्निकोणे प्रथमबीजं हृदयाय नमः हस्राय फट् ततः एवं वत् यथादिकं संपूज्य मध्ये ॐ वस
यनमः वामे कामदेवाय नमः दक्षिणे ॐ पापाय नमः ततः एवं ब्रह्माण्यात्मसनये ततः

११५

षट्कोणेषु सर्वादि ॐ डाकिन्यै नमः पंचे राकिन्यै नमः लाकिन्यै नमः काकिन्यै नमः शाकिन्यै नमः
हाकिन्यै नमः अष्टदलेषु सर्वादिषु वीजाने गणेश मारीन् पूजयेत् पत्रेषु सर्वादि ॐ पद्मने
नमः पद्मनाभाय नमः पुष्कराय मेचजयाय मचाय इतिवा अपानाय भोविलासाय हा-
नाय भावाय ततः द्वीदीन् बन्वादीश्च पूजयेत् ततो धूपादि विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् अथ
सुषुम्ना स्वरणालतः तथा कुलार्णवे लक्ष्मीं जपेन्मन्त्री मन्त्रा पादि पद्मम् अथ कामेश्वरीम
रवी कुलार्णवे कामेश्वरी च कामेश्वरी हवी सिद्धा सन्तोष्यता एतस्याः पूर्वाविद्याया बीजं हृदयं म
शी हृतनम ततः तत्परमेशानि नित्यक्लिन्ने मदद्रवे एतस्याः पूर्वाविद्याया यं कामेश्वरी पूजा
ध्यानादिकं देवि वैतन्यादिवतस्य वक्तत्रिकोणे तु त्रिकोणे शक्तिकं ध्यायामि तवानघे अथ का
मेश्वरी भैरवी नित्यक्लिन्ना मदद्रवाम षडंगावरणं पूजयेत्सर्वसिद्धये अथ षट्कूटा।
भैरवी कुलार्णवे डाकिनी राकिनी बीजे लाकिनी काकिनी शाकिनी हाकिनी
बीजे शाहृद्यम स्वरसहृदीत आद्यमकारमेयुक्तं मन्त्रदीकारमेडितम् पाशाङ्कुशवाणाब्जमेदेविं
संयुक्तं वीवा नमालविन्दुविन्दुनादकलाक्रान्तो चिन्तयेल्लसम्भवे एषा विद्या महादेवि

नो

भै. ता.
१२०

पश्चिमास्तनगा भवेत् तृतीयबीजं सविसर्गमित्यपि तेजांतरे नाबोन्मामदनं जीवेशावमे
त्रैश्चालिखेत् अर्कसोमाग्निकलया क्रमात्तेन मेऽस्तिऽज्ञ बिंदुनादान्वितं वायुयुग्ममन्ये
विसर्गं वदेत् ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि समस्तं भक्तानिकृन्तनम् बालसूर्यप्रभां देवीं जपाकुसुमभा
सन्निभाम् मुंडमालावलीरम्यां बालसूर्यसमांशुकाम् स्रवदसृक्कलशाकारपीनोन्नत
पयोधराम् पाशांकुशौ पुस्तकं च दधानां जपमालिकाम् दधतीमिति निर्घोषः हिराहूताथ
डंगानि विधाय परमेश्वरि यंत्रमस्याः प्रवक्ष्यामि त्रिकोणं तत्र कूटं लिखेत् बहिर्वसुदलं पद्मे
विपत्रं तन्तो लिखेत् चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवमण्डलमालिखेत् षडंगं वामावर्ते विलिख्य वह्निभूजये
द्विवे रत्यादित्रितयं देवि त्रिकोणे परिजयेत् डाकिन्याद्याश्च षड्द्वारावसु पत्रं ततः परम्
ब्राह्म्यादि सुगले पश्चाद् द्विपत्रे ततः परम् बालाया पीवस्त्रौ लेवामायाः सुजयेत् कमा
त् वज्रश्चैलोकपालान्मा पृथग्य परमेश्वरि अनेनैव विधानेन नित्या व्योमभैरवी यजेत् अ
पभोगमेवत्तदा सानोर्याविपत्तस्यापवविद्याया षडणीनक्रममशाः स्मेवान् विपरीतो न्यदेः
प्रोक्तविषयं भोगमेवत्तदा त्यामसह्याजादिकसर्वमस्याः सर्ववदावरेत् अथ प्रवक्ष्ये भैरवीं सा

120

१२०

त्र्यर्णवे शिवचंद्रेशोमाहृन्नेत्रपानेन वह्निसमान्वितम् शक्तिभिन्नं विंदुनादकलाढ्यं वाग्भवेश्व
ये समस्तसंपदायाभैरव्याः कामराजं तदेवोह्य सदाशिवस्यबीजं नमहाशिवहासनस्यच पश्चाद्वि
द्यामहेशानि वर्णितेनवर्णकृते अस्यार्थः शिवचंद्रकांतपानं एकादशस्वरविशिष्टंबिं
दुनादकलाढ्यं वाग्भवबीजं शिवचंद्रकामहेश्वबीजवह्निवनत्र्यस्वरविशिष्टंनादबिंदु
कलान्वितं कामराजं द्वितीयबीजं प्रेतबीजं शक्तिकूटं तृतीयं अस्याः पूजायंत्रं त्रिकोणाव
वह्नेत्राष्टदलपंकजम् हृते भूमंडले अस्याः पूजा प्रातः कृत्यादिप्राणायामांतं विधाय वै
तन्यभैरवीवन्यासं कुर्यात् अत्र पीठमंत्रस्तु अघोरेभ्योऽथघोरेभ्यो सर्वतः शर्वसर्वेभ्यो घोरघोरत
रेभ्यः ॐ नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः क्रों क्रों फट् फट् अत्र ऋष्यादिन्यासो यथा शिरसि दक्षिणा
मूर्तये ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि भैरव्यै देवतायै नमः ततः करांगन्यासः प्रथ
मबीजमङ्गुष्ठाभ्यां नमः द्वितीयं तर्जनीभ्यां स्वाहा तृतीयं मध्यमाभ्यां वषट् पुनः प्रथ
ममनामिकाभ्यां हुं द्वितीयं कनिष्ठाभ्यां वौषट् तृतीयं करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदया
दिषु ततो ध्यानं उद्यद्भानुसहस्राभां चंद्रचूडां त्रिलोचनाम् नानालंकारसुभगां सस्मितां [illegible]

[illegible]

ॐ
त॰सा॰
१२१

त्रिकूंतनीम वमङ्घयिरमुन्नालिनोरक्तवासिनीम् त्रिशूलंडमरुंखड्गं तथाखेटकमेव च
पिनाकं च धरां देवीं पाशाङ्कुशाद्युद्गमान् भक्तेकेचात्तमालावतीवसिंहासनस्थित
मित्यादि एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य पश्चात् स्थापनं कुर्यात् ततः पूतन्यभेदबुद्धिं पीवद्गजा
विधाय यन्त्रं ततो ध्यात्वा मे त्रिणयी वेमसन्न पुनर्ध्यात्वा आवाहनादि पञ्च पुष्पाञ्जलिदानप
र्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् तद्यथा आग्नेयकोणे प्रथमबीजमुच्चार्य हृदयाय नमः
ईशाने द्वितीयमुच्चार्य शिरसे स्वाहा नैर्ऋते तृतीयमुच्चार्य शिखायै वषट् वायव्ये पुनः प्र
थममुच्चार्य कवचाय हुं मध्ये द्वितीयमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् तृतीयबीजमुच्चार्य अस्त्रा
य फट् ततः पूर्वकोणेष्वित्यादिक्रमेण पञ्चमूलेन मातृकाः पूजयेत् पञ्चषष्टिमितानागा
दीन्ब्राह्म्यादीश्च पूजयेत् भूपुरे इन्द्रादीन् लोकपालान् वज्रादींश्च पूजयेत् ततो धूपादिवि
सर्जनान्तं कर्म समापयेत् अस्याः पुरश्चरणं लक्षजपः अथ भुवनेश्वरीभैरवी तत्रैतानाग
वे हंसाय वामभावाय चन्द्रसकान्तस्वरेश्वरि भबीजं भुवनेशानी द्वितीयबीजमाहृतम् शि
व चन्द्रामन्द्रे प्राणि भुवनेशीं च भैरवी हसैं हसकलह्रीं भुवनेशीं भैरवी तथा हंसैः

१२१

योपीहसकारस्हफाव्र्ध्वपंक्तिस्वरमेविभिन्ना आयोमविंदुपरतोविसर्गोम् धोविविंबोहर
णत्रिगुणः असाय: शिवचेदस्वाश्मवाइतिप्रथमबीजेशिवचंद्रकामहरिध्यवीमहामायार
निहितीयबीजं शिवचंद्रदवनदेमास्वरविसर्गेरितत्नीयं शिवविसदाहृतमम् नेयत्रखयेन
मः सोवेपंक्तिस्कंदस्नम: ह्रीं भुवनेश्वर्यै भैरव्यै देवतायै नमः एवं वन्हांगन्यासो ष
ड्दीर्घभाजाबीजेन मध्यन्न अयादंगांक्रियामता: तेनषड्दीर्घयुक्तेन मध्यबीजेकरांगन्यास
हसकलह्रीं अंगुष्ठाभ्यां नमः हसकलह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादिन्यासः एवं हृदयादि
न्तो ध्याने जपांकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमप्रभाम् चंद्ररेखाजटाजूटां त्रिनेत्रां रक्तवा
ससम् नानालंकारसुभगां पीनोन्नतघनस्तनीम् पाशांकुशावराभीतिधारयंतीं शिवांभ
जे अन्यत्र वै चैतन्यभैरवीवत्करणीयम् भुवनेश्वरीभैरव्याभेदांतरमयोच्यते महाया
मैवदेवेशि नामदाता समयोच्यते महायामैवदेवेशि नानदा सा सकलेश्वरी ध्यानपूजादिकस
र्वमेतस्याएवयाधेति इयं महायावैत्सकलेश्वरी ध्यानपूजादिकंतेसर्ववत् अथत्रिपुराबा
लामंत्रा: तत्रप्रथमंत्ररहस्याम् अथतोनिभागावाग्भवेनबीजेनदस्या: प्राथीश्वता: हितेषमत्रवमतीमस्तोम

ॐ
ने.सा.
१२२

122

वस्त्वान्तोयमीषितम् एषा बालेति विख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी ज्ञानार्णवे मन्त्रार्थे बिन्दु
नादकलात्मकम् स्वरान्तं पृथ्वीसंस्थं तुर्यस्वरविभूषितम् बिन्दुनादकलाक्रान्तं सर्गवान् भृ
गुवक्त्रयुक् त्रिपुरायाः स्वबालायाः विशेषश्च ततो मता ऐं क्लीं सौः एषा बाला अस्याः वाग्भव
कामबीजं च हृद्बीजं विसर्गवत् इत्याख्यं संप्रोक्तं अस्याः षडङ्गादिकं तु श्रीत्रिपुरभैरवीवत् धार
दायामकत्वात् ज्ञानार्णवे तु विशेषश्चोक्तः न्यासादिकं तु एतद्बीजैर्नवकैर्न्यासस्त्विह
कर्तव्या अस्याः पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः श्रीविद्यायाम् अकत्वात् तथा च ज्ञानार्णवे वर्णलक्षं
जपेन्मन्त्रं दशांशं हवनं चरेत् तर्पणं च ततः ऊर्ध्वं सर्वसौभाग्यमवेत् इत्येष लक्षजपः
तथा श्रीक्रमे वाग्भवं लक्षं द्वितीयबीजं कामराजं ततः परेतत् प्रोक्तमोकारसंयुक्तं विसर्गा
न्तं द्वयं परेतत् नादबिन्दुसमायुक्तं ततोक्रान्तं बीजं परममङ्गलम् एतद्बीजत्रयं मन्त्रः सौः क्लीं चैत
त्तनम् इति एषा तृतीया विद्या कथिता शुभमण्डले भा तत्रैव बालाबीजत्रयं देवि हसा सदा
जपेत् स्थ श्रीः समस्तवामसम्भोगमत्त आदिदोषशान्तये तत्रैव पापबीजं महेशानि नमोक्त
सिद्धिवर्धकम् द्वादशस्वरसंयुक्तं नादबिन्दुसमन्वितम् कामराजं भवत्याभि क्लीङ्कारेण

क्लिंशैवकम् मदनांकुशं बीजं यद्वाङ्क्वामात्रिबिंदुमत् शक्तिकूटं महादेवि ङ्काकारं शांक्तिसै
वकम् वह्निबीजं मनायुक्तं नादबिंदुसमर्गकम् वन्दे शाक्तं शैवि यासोडशी सूक्ष्मवाग्भवके
हंसबीजेन तः पश्चात्सोडशी कथिता मया तत्रैव बालाबीजत्रयं देवि भेदमात्रत्वकूटकम्
यस्याः पुरश्चरणाद्विलक्षन जपः तथा च ज्ञानार्णवे वर्णलक्षं जपेन्मंत्रं दशांशं हवनं भवेत्
तर्पणं च ततः कुर्यात्सर्वसौभाग्यभाग्भवेत् संकेतं च श्रीक्रमे शिवशक्तिश्च वाग्बीजेना
दबिंदुकलान्वितम् वाग्भवं कथितं देवि कामराजं सुरार्चिते शिवशक्तिमदनेन्दुवह्नि
मायासमन्वितम् नादबिन्दुकलाक्रान्तं कूटयुग्मं द्वितीयकम् शिवचन्द्रसमन्विताः सर्गबि
दुकलान्वितः पश्चात्तवातृतीयं बालाभवेद्दोषविवर्जिता यस्यार्थः शिवचन्द्रवाग्भवं शिवच
न्द्रकामभवह्निनर्यस्वरबिंदुयुक्तः हृत्तीयं शिवचन्द्रचतुर्दशस्वरबिंदुविसर्गयुक्तं च पश्चा
दादिः भैरवी यसुदिता कुलहृद्वीदेशाके यदीभभवेत्कुलकज्जा सर्वसौख्यफलदा सर्वसिद्धिया
मध्यमे तपश्चात्मे शिवलिंगाय्या त्रिपुरासारे शिवाक्षमकेवलमादिबीजे भगात्मकं बीजं स्मवी
जमन्यत् पञ्चसिद्धेन गादिनाक्षिवर्णं संकेतं विद्यागरु वक्त्रगम्या यस्यार्थः शिवचकार

ॐ.
नं.मा
१२३

123

तृष्णाहमः एकारः केमस्ताकेवलने केवलमनस्कारः नयफक्तमित्यर्थ एवं भगः शक्तिस्तस्य ष्ठ
वमहमः ईकारः सोपि केवलमित्यर्थः एवं शिवो हकारः सएवानेयसेन्योकः सोपितथ्यमुर्थः
मेज्ञानं शक्तिः शिवो वह्निबीजं द्वादशस्वरं बिंदुकम शक्तिः महेशः कामस्तुरं ईत्वविक्रोडसा
मायया शक्तिः शिवस्तु वह्निस्थस्य अनस्वारविसर्गकः नादबिंदुकलायुक्तं बीजमेतत्यकी॥
र्तितम एतामायं ब्रह्मजातिकं भैरवीवत् कालेशाभैरवी एवस्वरं णान्तलतत्तजपः श्रीक्रमादौ
ततपादर्शनात एतास्तादौ एतौ विद्याश्रीक्रम वदयुग्ममहेशानिवाग्भवादितितः एतम
पञ्चात्वद्यातदौ विद्यावाग्भवाये नियोजयेत क्लिंत्र्यक्षादितिदेवेशि महातां भतथाऊरुका
मबीजेसमस्ताये प्रणवनंदनंतरं महामांतेऊरुयञ्चाक्षक्लिकृटनणाह्वेन जपेदासेत्नप
यश्चासमवाग्मनक्रमात् अथात्रह्मणी भैरवी सानार्णवे नारंतमवेनशान्तो श्रीबीजं॥
कामबीजकम हृदयान्ते भगवति मां हेश्वरि पदं ततः अत्रह्मर्णाय युगलं विधेयं विशादतत्तेर
ब्रह्मर्णाकल्प कामबीजं विनादेवि त्रिबीजं हर्षिकायदा ऋतं विणात्तदेवेवियनथानमर्द
हिदा अस्याः पूजा प्रातः कृत्यादिन्यासं विधायकेवलं गंवामायेनमः एवंस्पष्टाये पैसे ॥

कालेयकलविकारिण्यै बलविकारिण्यै बलप्रमथिन्यै सर्वभूतदमन्यै मनोन्मन्यै नमसो
ये जयायै विजयायै अजितायै अपराजितायै नित्यायै विलासिन्यै दोग्ध्र्यै अघोरायै मङ्ग
मङ्गलायै प्रणवादिनमोन्तेन सर्वत्र न्यसेत् ततः स्रौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः
ततः ऋष्यादिन्यासः शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छन्दसे नमः हृदि श्रीत्रिपुरसुन्दर्या
यै भैरव्यै देवतायै नमः गुह्ये ह्सौं बीजाय नमः पादयोः श्रीं शक्तये नमः सर्वाङ्गे क्लीं कामराजा
य कीलकाय नमः ततः करांगन्यासः क्रौं अंगुष्ठाभ्यां नमः हृदयादि षडङ्गन्यासः तथाच
ज्ञानार्णवे सर्वेनसपाम हेशानि षड्दीर्घस्वरभिन्नया षडङ्गानि महेशानि कृत्वा न्यासादि
नेनरुष ततः पदन्यासः मूर्ध्नि ओं नमः वक्त्रे क्रों श्रीं नमः कर्णयोः क्लीं नमः नेत्रयोः नमः
नासाः भगवति नमः माहेश्वरि नमः मुखे अन्नपूर्णे नमः गुह्ये स्वाहा नमः एतद्गुह्यादि
मूर्धान्तं न्यसेत् तत्रैव एकमेकं पुनः एकैकं पुनरेकैकं हृदये ततः वर्णन्यासः तथा
पदान्यमानि पादौ तिपदान्यनानि देवेशानि वक्त्रादेषु विन्यसेत् मूर्धादि गुह्यपर्यन्तं पुनरेवं
वदानने गुह्यादि मूर्धान्तं पदानां न्यसेत् तथा च ज्ञानार्णवे ब्रह्मरन्ध्रस्य हृदये

ने॰
शे॰ मा॰
१२४

मूलाधारे षट्क्रमात् वनं ह्रीं नाभिविन्यसेत् पदेष्वन्यासं विन्यसेत् भ्रूमध्ये नासिकाकं वनाभि॰
लिंगे षट्पदम् एवं वक्रमेण पादे विनमः प्रभृति केन्यसेत् ततो ब्रह्मरंध्रे सावहृदयां मूलाधा
रे षड्वनं ह्रीं नाभिविन्यसेत् षोषणः सर्वे त्रनमातेन न्यसेत् ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत्
तप्तकांचनवर्णाभां बालेंदुकृतशेखराम् नववस्त्रप्रभासीमम् ऊटीकुंडलमालाम् विचित्र
वसनधारां पाशांकुशधरां त्रिलोचनाम् सर्वांगकलशाकारपीनोन्नतपयोधराम् गौरीर॰
धामृ धवलपंचवक्त्रां त्रिलोचनम् प्रसन्नवदनं पाभुनीलकंठविराजितम् कपर्दिनं स्फु
रत्सर्पभूषणं अक्षमालिनम् नन्दनमुनिशार्दूलहृद्यानं दर्पणोपमाम् सानंदं मुखलोलालंतीम
खिलाग्वालितनेविनीम् अत्रदानवतानिर्णाभूमिश्रोध्यामलंकृताम् एवं ध्यात्वा मानसैः
संपूज्य व्यापनं कुर्यात् अस्याः पूजायंत्रे त्रिकोणवृत्तं षट्कोणं वृत्तं पंचततः परं कलाश्च
वस्त्रं बिंदुवनं ह्रीं वंसमालिखेत् नमः पादुकां पूजयामि ध्यानाः वाहनादि पूजयेत् स्थानेलि॰
दानपर्यंतं विधाय आवरणपूजनमारभेत् कर्णिकायां अग्रे पृष्ठ वा पश्चिमध्ये दत्तेव क्रां हृद॰
यायनमः इत्यादिना पूजयेत् त्रिकोणाग्रे ॐ ह्रीं नमः शिवायेति शिवं पूजयेत् वामकोणे ॐ॰

१२४

124

नमो भगवते वराहरूपाय भूर्भुवस्वः पतये भूपतित्वं मे देहि ददापय स्वाहा इति मंत्रेण वराहं संपूजयेत् द
क्षिणकोणे ॐ नमो नारायणाय पतिनारायणं संपूजयेदिति ततो वामे दक्षिणे वैश्नो श्री अत्र मध्ये त्वं मे
देहि अन्नाधिपतये ममान्नं दापय स्वाहा श्रीं ग्लौं इत्यनेन भूमिमभ्यर्च्य संपूजयेत ततस्तत्र दले पूर्वेत
आरभ्य ॐ परा विद्यायै नमः ह्रीं परमेश्वर्यै नमः श्रीं कमलायै नमः ग्लौं सुभगायै नमः तथा नाला
लिवे ततो परा विद्या भुवनेश्वरी तदात्मनः कमला रमया भद्रकामेन सुभगायै नेत अष्टपत्रेषु
ब्राह्म्याद्यष्टमातॄः पूजयेत षोडशपत्रेषु ततोऽग्रस्तनाये अत्र संपूर्णायै नमः एवं तामदनायै भंजिक्षे
गं पुष्ट्यै वशीत्यै लिंगवत्यै न्योक्रियै ह्रींक्रियै स्वस्वपायै विरात्र्यै अन्यान्नायै देहमवत्यै स्वक्रायग
यै लींपूर्णायै स्वाविद्यायै ह्राम्रमावस्यायै एताः अष्टपूर्णातः पूजयेत तथा वज्रकलार्णवे प्रोक्तं
मैः अष्टन्यास अत्र संपूर्णं नशाह्निकाः वज्रवज्रलोकपालाक्रमेण परिपूजयेत् ततो धूपादिभिस
तेनां नैवकर्म समापयेत अस्य पूर्णालत्तनपः तथा च एवं ध्यानाज्जपेन्मंत्रं लक्षमाख्यामनन्तधीः
तान्यत्र तन्त्रेन वक्रयानरूपाशुमवनतरम् इत्यत्र संपूर्णाभिर्व्याः इति श्रीतन्त्रसारे अत्र संपूर्णाभिर्वीश
करणं समाप्तम् अथ श्रीविद्याप्रकरणम् तत्र कलार्णवे भैरव उवाच द्वः प्रिये माया याक्रिह

गे॰
ने॰स्मा॰
१२५

ष्वाबाष्टमादेनो अर्धचंद्रश्च बिंदुश्च नवार्णो मेरुरुच्यते महात्रिपुरसुंदर्यामेवो मेरुसमुद्भवः स
कला भवेत् पानी कामेश्वरी बीजमीरितं अनेन सकला विद्या कथ्यते मिनवामके च शांकरं तत्त्व-
पंचवर्णात्मकं मध्ये हलोचने वाग्भवं पंचवर्णाढ्यं कामराजमथोच्यते मादनं शिवबद्धं च
शिवान्तं मीनलोचने कामराजमिदं भद्रे षडर्णं सर्वमोहनम् शक्तिबीजं वरारोहे चतुर्वर्णं सर्वमो-
हनम् एतान्यपास्य देवेशि कामः सर्वांगसुंदरः कामराजो भवेद्देवि विद्यायां बलहृद्भवेत् अ-
स्यार्थः शक्तिः एकारः तयोर्वर्णः ईकारः तेन ककार एकार ईकार लकार महामाया वाग्भवकूटम्
मादने ककारः शिवो हकारः चंद्रः सकारः तेन हकार सकार ककार लकार महामाया इति काम
बीजम् चंद्रः सकारः तेन सकार ककार लकार महामाया इति शक्तिकूटम् कामराजविद्ये ।
कामराजाख्यविद्यायाः शक्तित्रयं सुंदरि हित्वा सर्वशिवेहा लोपामुद्रा प्रकीर्तिता अस्यार्थः
कामराजाख्यविद्याया वाग्भवे एकार ईकार स्थाने सकारो हकार सकार इत्यादि त्वन्नमातनम् इयं मा
लोपामिता अनयोर्भेदमथो वक्ष्यामः कामराजाख्यविद्याया वाग्भवे तु वरानने निपुणा सर्व
स्थामिणशक्ति मादनमथापरम् शिवं कुर्याद्धि भवते शिवाद्य कामराजकम् चंद्राद्यन्ततोयस्याद्द्यं

१२५

125

मनुप्रजिता अस्यार्थः कामस्ततः शिवः ततेन्तरेमेकारः ततः कामादिकं यं वाग्भवकूटमथ्यकूटे ।
शिवायेत्तनी घंचन्द्रायमहायं वाग्भवं देविचन्द्रायशिवमध्यगम मादनकामराजेनशक्तिबीजे
महाननम चन्द्रातायनत्वियंभोगमोक्षफलप्रदा अस्यार्थः सकारहकारादिकामराजवि ।
द्यायावाग्भवकूटेवाग्भवे सकारः ततो हकारः ततः कामः ततः शिवः ततपकारः ततरेका
रः ततो लकारः ततो महामायाइतिकामराजकूटम अस्यवाग्भवकूटमेवशक्तिकूटम महानने
वाग्भवं ततशिवायसहमध्यगाम मादनेकामराजे ततमानोयस्मृतापावीत महायशक्तिबीजं ।
तुझेचेरेताप्रस्रजिता अस्यार्थः कामराजविद्यायावाग्भवे सहायमस्यवाग्भवम शिवश्चन्द्रस्ततः
कामः ततः शिवः ततपकारः ततरेकारः ततो लकारः ततः लकारः ततो महामायाइतिकाम
राजकूटम अस्यवाग्भवकूटमेवशक्तिकूटम कामराजाख्यविद्यायास्ततानीयमवदिते ।
महायशक्तिबीजंस्याद्धियागतस्यप्रजिता अस्यार्थः कामराजाख्यविद्यायावाग्भवेमाद
नेनयुक्त चन्द्रेन्तत्वेयेवयोज्यकामराजस्ततः परम ह्रिनाबद्धमविकर्याहियथनोद्दिष्टजिता अ
स्यार्थः कामराजविद्यायावाग्भवकामत्यमाविबन्धयकुर्यात अन्यत्समानं कामराजाख्य ॥

ॐ
तं.सा.
१२६

विद्याया द्वितीयाभिन्नत्तीयके शक्तिबीजे स्थितो देवि वेदाद्यं ऋकनन्तव तेन शक्तिकूटं वदेदं ।
कामम्महामायात्मकम् । विद्ययमिद्धापासिता लोपामुद्रयाख्यो विद्याया द्वितीयायाम्महेख्यो ।
कामराजेन्द्र द्वितीयानाम्तीयमकारः त्याचाः दत्तानाम्तिमे द्वितायाचतुम्हाग्रमातेमहायामिथ्या ।
कः सर्वपूजितः अस्यार्थः द्वितीया लोपामुद्रायाकामराजकूटमकारेणन द्वितीयकूटमका
रेणेन तृतीयकूटे अराममेकारोपरिककारेदद्यात् विद्यामसर्वपूजिता लोपामुद्रा द्विती
यात्र विलिख्यहक्षदरि शक्तिविलिख्यनामेवचनपरचमस्थितामम् स्थितान्तमवनेयाः
तीमकोच्चारेणाचावेत चतुःकूटमहाविद्याशकेणापूजिता अस्यार्थः द्वितीयालोपाम
द्राविलिख्यशक्तयोपेत्ताविलिख्य चतुःकूटपचकुदेस्थिताभवतु सौत्तमक्रपकोच्चारेणवा
च्येत उच्चारणात्त एवं त्रिकूटमघार्थकामपकारात्तुर्यं हृद्यभशरणाककारेणावउकुदपद्मम
हामायाउच्चरेत लोपामुद्राशक्तदेवि विलिखन्द्रवनतरम तेद्विकपरविद्यावषट्कूटावेलखाम
वेत अस्यार्थः शक्तिः शांभवकारानद्वितीयालोपामुद्रामित्यर्थः कामराजाख्याविद्याया द्विके
टेच्चवरानन्त यास्थितामवनेशान्ताद्धयाऊकमहेख्योति विङ्हौतानोदहौनाडवीमासर्वपूजिता

126

भवेत् दक्षिणामूर्तौ च मायास्थाने हरीरेंन पूर्गलेनक्रमालिखेत् अस्यार्थः त्रिकूटस्य भवने
षट्कोणे हृत्पूर्णे कृत्पूकारं विद्धोनाक्रमोद्धवेत् अथ पारिकभावकषोडशीमाह चन्द्रेनवरु
णेन च शाक्रादि संहितेन पृथक् वामाक्षि बिन्दुनादाढ्यं विश्वमातृकयान्वितम् विद्यादौ योजये
देवि साम्राज्यग्रन्थरूपिणी त्रिकूटा सकलाभेदात् चतुष्कूटा भवति हि बैलवो वसुकूटा स्या
त्षट्कूटा शाकरी भवेत् अस्यार्थः चन्द्रेन हकारः वारुणेन शाकारः शाक्रादिरेफः वामाक्षि ई
कारः विद्यादौ सर्वांगे विन्यासो वेदादि मोड्नादि विश्वाव शक्ति मयीसदा तस्याभेदात्सक
लाषट्कूटा परमेश्वरी वैलवो नवकूटा स्यात् सप्तकूटा च शांकरी अस्यार्थः हृद्बीजं हृदयं वना
वैराटि प्रणव मोड्नाद्यो दिभूषिता अथ श्रीमत्षोडशी आद्यबीजं हृदयं मध्ये विपरीत क्रमेण
हि विलिख्य परमेशानि तत्तत्स्थानि स्मरेत् अन्तमे विवरान्ते हंक्रमाद्दीत्रिशु वेश्वरी परमं तत्पंच
सख्यां के बीजे सम्पुटितं यजेत् षट्कूटा परमेशानी विद्यां षोडशात्मिका त्रिकूटा सकलाभे
देषोडशार्णा भवति हि वैलवो के नवशार्णा शाम्भवी परमात्मिका अस्यार्थः आद्यबीजं हृदयमा
धारमात्मकेन स्थाविपरीतक्रमः आदौ रमापश्चान्माया अन्तमे ध्ये स्थितं कामबीजं मध्य श्री।

गं
ने. मा.
१२३

127

दीयस्याः कुमार्याः पंचैः ॐ व्रीं भिं बीजैः षट्कूटं यस्य कूटानि च कूटानि च कूटीवामस्युटितामस्य
टवर्ण्णान्तेन तालोल मविलोमतः श्रामन्तामत्य र्थः केचित् अन्नलोमतः पुटितामाह तथा
चैयोगिनीतंत्रे श्रीबीजमायाममयोनिशक्तिस्तथैव मायामकलायाविद्याशक्याविवीजे
षविलोमतः माश्रीषोडशीयचबीशाव प्रदीप्ता तथावरुद्रयामले श्रीमायामन्तवाणीप
तालोत्तमावृश्रिया हरिप्रियाचिह्नटामा परावाणी मनोभवः मायालक्ष्मीमहाविद्याश्री
बीजाषोडशीपरा इतिगणमन्त्रा द्वितीयस्या युग्मन्तविपरीतलिखितमधीः बालाबीजस्य
द्वितीयमाविलिखितदनन्तरम् नावमायानन्तालक्ष्मीनथाकूटत्रयलिखितं कलयासपुटी
कृत्या इमयापरमेश्वरीम कलयाशक्त्याहबीजकपाक्षयादिपंचकलया मात्वप्रणवादिष
कूटाउमाख्यामितिपावकर्ष्यना यमवार्थः केचित् कलयास्यनेबालायाः पावकर्ष्वनः तत्र
पंचमस्युदीर्मितिच वालयाअन्तमूल्ख्यामपुटेवदन्ति रमायेश्रीपरमेश्वरीक्रीमितियत्तन्नोत
रहले पंक्तीसौः श्रीक्रीशब्दवदन्ति तत्रमध्यकामाख्याख्यापरित्यानान्न अनन्तपापंत्रः स्वत
रविशेषाह्व तथाच श्रीकममाहितायां श्रीमायामदनोयानिः पंचैनानिमाबीजकरु वेदमिद

१२

भुवनेशानी श्रीबीजेन च त्रिकूटकम् षट्कूटं संपुटीकुर्याल्लघुः पंचमी भवेत्परीः मायाने चैल
क्ष्मीपरामदनयोनिपुटितावशक्तिस्ततः पुराचक्रमलाप्यम्यमूलोविद्या शान्तादिभिश्चावि
परीतेनचाष्टदेह श्रीमत्त्राजमातंगेनापरे देवतायाः पतेनानुलोमतः पंचबीजैः संपुटितेनमि
निर्देश्य श्रीतोच रमामायानारापरालक्ष्मीकुमारिकाव्यस्ताबाला श्रीः परातत्पदा व्यस्ताव
परीतानवोतिबूतेनधः कुमारीवातवैदेवी अथकुमारिकानननेनोनादिबीजसंबंधः तत्रैकवा
कृताबलान्त श्रीपरावेतिपावेनकेवलबालाव्यस्ता श्रीः पराच विद्यायामोऽस्याबीजानास्व
रूपकथनेवानेन श्रीमायानारामा श्रीबालात्रिकूटम् अतनैवबालारमामायेत्युक्ते
वदृयम् कुलाक्रे श्रीबीजेशक्तिबीजेचकामबीजेचवाग्भवम् वामोनः तेस्यत्वबीजेनग्र
लेवचनतः परम् शक्तिबीजेरमांचैवविद्याचपरमेश्वरि लोपामुद्राकाममूर्तिजेवात्रिकूटाम
पवापराम् विलयस्यउनवन्यस्तिबीजानोतिपंचमूर्दति विपरीतक्रमेणावविन्यसेत्स्वाऽश्रीपरा
यामलेच लक्ष्मीःपरामदनवाग्भवशक्तिबीजसतावच्चभूतिकमलेलकाप्युक्तापिविद्या हृट
यंचवाविपरीतनयोनिपुटक्रमश्रीघोऽशानरमिहारामसप्रोमदृमम् त्रिकूटकामादिबाला

यावत्कामान्तरमोमायाव निबंधे मांतानेशिवहर्वेसममधुतंमत्मांनमस्तान्विनेदेवीदलि
ताबाऊ श्रृकृतयनेवामकलालोकितम् देंतांतार्धमुखंमसीवदशानेमोषमूर्वेनान्वितम्
बीजेपूर्वकमित्यमेवमादिनेसर्वार्थसिद्धिप्रदम् वेदायुत्रिराणमामथवदेन्कामेनेमेमेवि
नेलोपावाश्रुनेवेवपचवकमण्याहर्वेविलामक्रमः पक्षाश्रीपवमापरानवनरामसर्वार्थसिद्धिप
दामोराम्मावतरामममत्ततगनाम्रृपतिमृतास्मावा मेपश्रीकृमस्तुपासकलगुणमयीति
मेणोनिष्प्रपंवामातान्ह्राकामदाश्रीमहमतिनिवहर्वेदितानरद्भपा श्रुमार्थःमपवाने
यस्पानेनमानःककारःषपवानेपस्तेनशाकारः सिवाहकामः नमस्त्र्वेसमभोवफःम
त्मोनमोकारःममम्तमनलवारःतेनमानाबीजेदेवीमायारत्नाऊःककारःशाक्रोलकार
वामनयनमोकारः कलाविंदुः नेनलोक्तिकामेनेनकामबीजं इतनानपर
कारः ऊर्धमुखमलविस्पार्धविंदुःजीवःमकारःशाषदशानेओकारःमुखविसर्गःमनपराबी
जं वेदायप्रणवः त्रिगुणमाया श्रीनानर्मावेवक्रकोटिसमहस्तनिह्राकोटिशतेपि
वाताल्पनेवक्राकपेश्रीविद्याभादशातेमम वैखरीवाणवाच्यनादशोक्राणगावरीवेयतोपि

128

इतितेवत्सुपतानैव वक्त्राग्राग्रे मकौभैलाहिदपत्रंतोमध्यमामध्यमाभवेत् ब्रह्मविद्यास्व
रूपाहिम्भक्तिमोक्तिमोक्तिफलप्रदा एकोच्चारणादेवैशिवाजियेयस्यकोटयः अश्वमेधस
हस्राणियदंतिएणानालिव कोम्यादिनोध्यपात्रास्यामर्धकोटिश्रयान्विताः तलानाम
यान्तिदेवेशिनात्रकार्याविचारणा एकोच्चारेणगिरिजेकिंपुनर्ब्रह्मकेवलम् षोडश्याणां
महाविद्यानप्रकाशयकदाचन गोपितव्यात्वयाभद्रेस्वयोनिरिवपार्वति सिद्धयामलेको
मोमायामाबालाविश्वाहोभगोऽऊपोकामीकामकलाहूवैमवोदोयशणांवशिये श्रीमहा
षोडशीयवयाख्यातामवत्रेये ज्ञातेनम्प्रस्यहाविद्यामवाग्नोयमेमस्कृता ममलदमहाविद्या
लेत्रोटोक्रियतामिये सारात्सारतराघापाविद्याग्राणिगोपिता बहुनाकिंमिहोक्तेनता
सामाराहिषोडशी रुद्रयामले लोपाम्रद्रावाम्भवेत्तम्पणेशिवभावयानलान् मकारेकाम
राजालेनापातुषोडशपालुरी श्रतयामहश्रीविद्यानतविद्याणिवगोवृत्ती तत्रैव लिखातोवा
गभवेतकानेनातलतियाजयत् षोडश्याणांमहाविद्याविद्युल्लकमयोत्तमा लोलोहकाव॥
लोपाटामवशाकातेशिवबीजेनियाजयेत् तपवमक्तिबीजोपलोपायामस्मादशातवी श्रपा

त्रि॰
तं॰रा॰
१२९

129

स्मरणमात्रेणोणाक्षोभवतिनान्यथा । अणिमाद्यष्टसिद्धीशाः मातृत्वाद्भैरवप्रदेवः तत्रैवाष्टदशा
त्तरी यथालोपामयित्वान् अपरं बिन्दुनाशुक्तं वाग्भवा येनि याजयेत् मदनेकामराजायतना
नीयायस्तुवे यदि भगवत्यमीत्विलतां देविमनवनावस्यमनिन: अष्टादशान्तरीयेषा श्रीविद्या भवि
डुलेभा श्रीगुरोः परयादेविनित्यासिद्धिप्रदायिनी नाचलन्तेनोपिवानलोपामुद्रामहेश्वरीम् ॥
अष्टादशान्तरीविद्यापञ्चाशद्ध्यावृतातने अन्यथा शापमाप्नोति कुलतत्त्वं विनश्यति सर्वकुला
गादोविद्यासर्वविघ्नविनाशिनी सर्वसौभाग्यदा देवि सर्वमंगलकारिणी अनयासदृशी विद्या
यात्रैलोक्ये चातिदुर्लभा नवैव कामराजाख्या विद्या पाशाब्भवा देतवाग्भवं भुवनेशीका
मराजे श्रीबीजं शक्तिरूपतः एषाप्यष्टादशीप्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदायिका भोगमोक्षप्रदा
मातात्रैलोक्याकर्षणायिनी अनयासदृशी विद्या न विद्या भुवनत्रये नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति
सत्यं सत्यं वदामि ते तेषैव प्रणवं पूर्वं समुद्धृत्य ततो वै कुलसुन्दरीम् कामान्तं शक्तिबीजं पुटे देवि
कलेनतः भुवनेशीसमुद्धृत्य विलोमाद्वालिकान्ततः प्रणवं च विसर्गान्तं ततो वै कुलसुन्दरीम् ॥
लोपावाग्भवमुद्धृत्य विलोमाद्वालिकान्ततः स शक्तिकूटमध्यमाभागे कारयान्ते यत्ति सिद्धिवे ।

विलोमेनाबालिकांतत्रब्रह्माणोसविसर्गकः इयंश्रीपरमाविद्याकैवल्यमोक्षदायिनी अस्या
लतजपेनैवाकिंतसाध्यातिसाधकः अस्याःस्मरणमात्रेणशिवोभवतिनान्यथा क्लींसंद
रीबाला ब्रह्माणीःप्रणवःश्रीक्रमे नाविद्याश्रुणुदेवेशिकामसिंहसमन्वितम् नादबिं
दुकलाभेतत्त्वीयस्वरसंयुतम् श्रीमहाषोडशीविद्यामहात्रिपुरसुंदरी ककारेसर्वसत्यत्वे
कामेकैवल्यदायकम् लकारेसकलैश्वर्यंभोक्तारंसर्वसौख्यदम् एवंबीजत्रयंमद्रेविद्या
तोसारसंग्रहम् वाग्भवकामराजंचशक्तिबीजंनियोजयेत् एकाक्षरेणकथितावस्ववि
द्यैवकेवला कामबीजेलायामंद्वाविंशाक्षमाहृ क्लीं भूषणंसमस्याके घणाक्वकामराजस्य
प्रकारःपरिकीर्तितः अपिभागानिलोपायाः प्रकारःईश्वरःस्मृतः श्रीपरावाग्भवंयेष्यापि
स्वरितावमन्मथः आद्यन्तैर्निर्मितानांच रीपाद्विद्याभवेत् तथानियोराद्यामाया श्रीकाम
बीजंकामममायाश्रीबीजे श्रीमायाकामबीजंतथात्रिधाद्वादशान्तरी तथाचकाममाया
रमाद्वैमायालक्ष्मीस्मरस्तथा रमामायातथाकामःवसवेदात्तेत्रिधा सवेषांनिलक्ष्मी
र्मिननभगवन्नाशंकराचार्येणपतिपादितंच शाक्तेकामबीजेन श्रीक्रमेमायाबीजेनतेन।

ॐ
ने.स्ता.
१३०

त्रिखण्डेकामेशाङ्के सर्वेषां क्रमात् उक्तेन ज्ञानेन स्थूलंगां केवलं लौकिकं न परमेश्वरि एतद्वाग्भव
कूटं ध्येयं एवं वन्कामराजकूटं तथैव शक्तिबीजेन तत्सदर्थं धा प्रकीर्तिता अत्रापि एवं वह्निसंयो-
गः माया ईकारः बिन्दु ईकारः पुनः शाक्तमाह एतद्रूपं तेनामृत्याब्लः शक्त्याहृदोग्निना वा-
मनेत्रेणाभ्यक्तानादविशेषविभूषितः एतद्वाग्भवं हृत्ह्रूं एवं वन्कामशाक्तिकम् भगोप-
कारः अत्रोविशेषः ब्रह्मबीजयदाद्या त्रिकूटे देवि डलेभे प्रथमान्हृदन्तेदेन्तांहिंतोघाब्र
ल्हृदरी शक्तिकूटे महेशानि लयनतं हृदरीमता एषान्नेषाड्शीविद्यामन्त्रभेदे तुं दोरा-
ता त्रिकूटोते हैमबीजे बिन्दुसर्गविभूषितम् एषा श्रीशातामृत्कादोविरमड्ः ब्रमोब्रि-
नी शाक्तैलोयेन शक्तिमहेशाकामचवैह्रबीनतः परम् महामायानन्तः पश्चान्नवरे-
हाह्दान्यहम् एवं वन्कामशाक्ताध्यावर्णानिषोडलात्मका इति शाक्तकामहाविद्याघ्-
ग्निमान्नायपोजिता शक्तिः सकारः एवं वन्कामराजविद्यावत् अत्रापि एवं वह्निसंयो-
गः शिवबीजं शक्तिसोमसमन्वितं वह्निस्थं भेख्यामवाङ्गमाघ्रेकतोयमराविड्कम् एवं वन्का-
मराजेन शक्तिबीजेन समन्वितं एषा विद्या महेशानि वर्णानि तेनेव शाकाजेन्याक्तिस्सकारः सोमः स॥१३०

काः एवं वन्कामराजविद्यावलिः
१३०

शिवशक्तोभुवनेशी वाग्भवं बीजमन्त्रमम् कामं व्योमचदेवेशि महामायां ततः परम् सोम-
व्योमममहामायान्तवाणाः पञ्चकीर्तिताः रुद्रशक्तिविघ्नदेवि सर्वाग्रायैर्हिताम्बिका मादनेशो
ग्निर्भगं नेत्रो रेफवामाक्षिवह्निवान् नादबिन्दुसमायुक्ता कोणेतायपरमेश्वरि अग्नलावगगानेशा-
क्रान्तकुलेशानललल्या मायाबिन्दुमनादेनकामराजसमन्द्वितेन शक्तिनादनशाकृष्णके
वह्निर्बिन्दुमायया बिन्दुनादसमाक्रान्तो कोणेत्रः कामरोमन्त्रः पञ्चविद्यामहेशानिक॥
स्थितकादयान्तवेशो मादनेन पञ्चलोहितारुद्रयोगिनी पूर्वदेशमहामायावाग्भवबीजन्तु
नेम सर्ववन्कामशाक्त्यात्मव्योममहेश्वरि विश्वदेवी लोहितः लकारः रुद्रयोगिनी सकार स-
र्ववन्कामराजवत् भगवीशगगानहानेकाललीमिद्धमहेश्वरम् वामाक्षिवह्निबिन्दुना-
वाग्भवपरमेश्वरि कामराजशक्तिकूटसर्ववत्समन्द्वितेन गुह्येशः सकारः हान्तः लकारः
कालोमकारः सर्ववत्कामराजविद्यावत् विश्वेशः स्वान्तमहान्तः कालेशः पृथ्वीततः भु-
वनेशीततः पश्चाद्वाग्भवकोणेत्रोपि च कामराजशक्तिकूटसर्ववत्कोणेत्रोपियु विश्वेशः
धकारयुक्तो हकारः समभेदयमाह शाक्तिहृदयमपूर्णाभ्यपूर्णाक्ताभुवनेश्वरी शिवोमा

ॐ.
नं. सा.
१३१

131

हंसक्ष्मैं महामायया ततः परम् कामः शिवस्ततो ब्रह्मा ह्रीं स्वयं भुवनेश्वरी पश्चात्परमेश्वरा
नित्यं दर्शित भगोदया त्रिकूटा तेन मन्त्रेण जनयामास सर्वशी भवेत् वाग्भवं विजयया मायया ब्रह्मा
शक्तिः पार्वती मन्मथो शिवशक्ती स्वमादनो हंस इन्द्रका महामायया ततः पश्चात्कामेन सम
न्वितः चन्द्रः प्रजापतिः शक्रो कामः महामायया ततः परा अष्टादशाक्षरी विद्या महात्रिपुरसुन्दरी स
र्वनिर्मलसंयुक्ता विंशाक्षरी उदाहृता श्रीदेव्युवाच श्रेष्ठा सर्वोहस्थिति हंसिनी त्र्यावेदपञ्चम
दशी कथयस्व प्रभो देव यदि ते प्रीतिरस्ति मे श्रीईश्वर उवाच ओं शिवमादनेन्द्र स्वशक्ति स्वभु
वनेश्वरी ब्रह्मा शिवेन्द्र शक्ति स्व महामायया ततः परम् मादनेन्द्रो शक्ति शिवो महामायया त
तोऽन्तिकम् शक्तिस्त्वकारः पश्चात्पञ्चदशी मायया सा तु त्रिपुरसुन्दरी शिव स्व इन्द्र ततः कामः शा
क्र स्व भुवनेश्वरी शिवेन्द्र कामरुद्राश्च वह्निस्व परमेश्वरी शक्तिकामस्वरुद्र स्व महामायया ततः
परः इयं सप्तदश शिवेन्द्रा कामः शक्तिः स्व महामायया ततः परम् कामः स्वेन्द्र महेशा स्वहोइन्द्र शि
क्ति स्व पार्वती ब्रह्मा महेश्वरः शक्तिः शक्रस्तु भुवनेश्वरी इयं स्थितिः शिवेन्द्र काम शक्ति
स्वं तत्परा भुवनेश्वरी शिवशक्ती मादनेन्द्रो शिवचक्रे महामायया शिवशक्तिस्वमलहावन्द्र

१३१

मायेंदुभूषिता पश्चात्संहृतिः शाक्तो ब्रह्मा ईश्वरी नेम महामायाततः परम् वाग्भवं कथितं चैत
त्कामराजं ततः शृणु शक्तिः शिवो मादनो द्वौ तत्परा भुवनेश्वरी शिवः शक्तिश्च सोमश्च भु-
वनेश्वरी महेश्वरी पश्चान्निगद्यते शून्यो हकारः श्रीदेव्युवाच स्वभावतो मधुमतीकथ्यते त्वम
धिप्रभो इदानीं श्रोतुमिच्छामि यदि चास्ति कृपा मयि श्रीईश्वर उवाच शिवमादन शक्राख्य
शक्तिश्च भुवनेश्वरी महेशो ब्रह्मा ईशश्च वह्निश्च परमेश्वरी महेशशक्तिकामश्च पुरन्दरो विय
नरा श्रीमायाकलायुक्तं नादबिन्दुविभूषितम् हंसो हकारः माया कला ईकारः पश्चात्स्व
भावतो ब्रह्मा महेशः स्वेन्द्रश्च शक्तिश्च भुवनेश्वरी ब्रह्मा वियत्कमलं च क्रूं तत्परा भुवनेश्वरी मा
दनो मामन्तद्वौ च शक्रश्च भुवनेश्वरी मकारो यकारः पश्चान्मधुमती वामकेश्वरविद्यैव त्रिकूट
क्रमेणैव का सोमसुन्दर्या त्रिकूटेन पञ्चम्याः पञ्चकूटकम् त्रिपुराया महाविद्या कूटैकादश
भिर्मिता अथ पञ्चमी कामविस्तृता ते देवि शक्तिर्मीहेन्द्रपवव महामायाततः पश्चाद्वाग्भ
वेबीजमुड्डेन विसृष्टं तेसकारसंयुक्तो भित्यर्थः शक्तिपकारः माया ईकारः विय चुदन्त
नः पश्चात्कालानलज्वलितवह्निको मायास्वरेणासंयुक्तं नादबिन्दुकलान्वितम् प्रथमकामरा

ॐ
तं॰मा॰
१३२

132

जस्यबीजेपरमङ्गलंमम विघ्नहिमग्नंकामोहंस मगाकृत्तलतः परम् महामायाततःपश्चात्स
शावतीतिकथ्यते हंसोहूंकारः एतद्द्वितीयकामकूटं मादनंशिवमसिद्ध्याद्यबीजेननः पर
म् रुद्रबीजेततःपश्चान्महामायासमन्विता इतिन्तृतीयं हंसमधुमती शिवबीजेनतथाकाम
सिद्धेदेवीतिपाजयेत् महामायाततःपश्चाच्छक्तिकूटंसमन्वितं देवेशमकारं ॐलाङ्गुशीवा
ग्भवंप्रथमंकूटंशक्तिकूटंद्वयंपरम् मध्यकूटत्रयंदेविकामराजमनोहरम् बीजप्राणोम
हादेविमादनंतदनन्तरम् रुद्रबीजंततःपश्चात्स्वतेशोमनन्तरम् इतिवाशक्तिकूटम् जीवस्स
कारःप्राणोहूंकारः अपवादेवदेवेशिसोभारयाश्ववाग्भवम् कूटत्रयंकामराजंशक्तिबीजेच।
एवंवत् वामनेत्रादिकूटंवाभागादिकूटमेववा अविहासिद्धिदातस्यासर्वदोषविवर्जिता भा
गपकारःतेनाहूधार्यं एषोवावाग्भवंशक्तिकूटभेदेन तथाचयामले हंविद्यापंचमीविद्याप
चंपंचात्तरीपरा मध्येषट्स्वरोवेदशक्तिस्तुपंचस्वरा षडिति कामराजंविद्यायामध्यकूटम् शक्तिकूटमेति
कामराजस्यशक्तिकूटमिस्यथः एषावाग्भवाग्भवकूटभेदान् एताः कामराजस्यत्रितीयकूटंतत्रैव का
मबीजेमहेशानिशिवबीजेततःपरम् तदधोहंसबीजेनरुद्रबीजेततःपरम् तदधोहंसबीजेनरुद्रबीजेततः॰
परम्

१३२

महामायां ततः पश्चात्कूटं परमदुर्लभं पश्चात्पूर्ववदेत्सुधा अन्याचतुर्थी तथा तत्र बीजे कामक-
लापुरामाक्रमेस्यात्हृल्लेखरूपिणी तेनैव कामराजं महेशानि भ्रबीजं ततः परम् तदयं षड्बीजं
वा वेदबीजं विचिंतयेत् महामायां ततः पश्चात्कूटं परमदुर्लभम् पश्चात्सुधा अन्यवत्तथा तेषां-
ड्डिमारूपिणी एतासां षड्विद्यानां पाणि शृणु वरानने रमामायाहंसबीजं वाग्भवायेति योज-
येत् शक्तौ तेन महेशानि हंसमायारमांतथा पौभसक्रेन देवेशि विद्याजपनमात्रकेत् तपस्य-
सम्भवा स्मैवदीपन्या दर्शितान् पश्चिमेन् सर्वोक्ता विद्यानां पश्चम्या विशेषः तथा यथा ॥ रमामा-
याहंसबीजं वाग्भवायेति योजयेत् शक्तौ तेन पुरमेशानि हंसमायारमांतथा कामराजं त्र्यं देवि-
कृत्वा देशान्त्रिसंपुटम् मायाबिंदोश्वरयुतं सूर्यकोटिसमप्रभम् प्रथमं कामकूटस्य चाद्यंतेयोगा-
त्तथैवेदम् वांतं वह्निसमायुक्तं वामनेत्रविभूषितम् नादबिंदुसमायुक्तं स्त्रियेबीजं महाहृतम्
द्वितीये कामराजे च रुद्रांहल्लाखसंदूरि गगनं वह्निसंयुक्तं वामनेत्रसमन्वितम् नादबिंदुसमा-
युक्तं मायाबीजं प्रकीर्तितम् मधुमती तथा पश्चाच सर्वकामफलप्रदम् अथ तृतीयके तार्तीलक-
ल्मीच वाग्बीजं मन्मथं भवनेश्वरी एतत्त्रयान्ततः पश्चाद्वाग्भवाद्यमसंबुद्धेन प्रणवं सुवदे

उ॰
ने॰ला॰
१२२

133

योनौ रमा कामेश्वरात्मकम् कामराजेन तेजसा त्रैलोक्याह्लादकारकम् ऐंकारं चैव वाग्बीजं रमा-
मन्मथमायया स्वभावतो महादेवि जपेत् ब्रह्ममोहितः प्रणवं चाथ कामेशं मायां भुवनेश्वरीम् तेना-
मथ मत्तो नमामायया श्रीह्लेखं बीजकम् प्रणवाद्यं च देवेशि ह्लाबीजपुटीकृतम् एतद्धीनेसमबु-
यं शक्तिबीजेन तेनाजपेत् जपति यमस्त्व नेपद्दादीनपन्यासान्समवाग्भवक्रमात् कामराजादिव
यान्तोदिपिनी चैव कामेश्वरेन् वाग्भवे कामराजेन शक्तिकूटे महेश्वरि नत्रक्रमः पंचमो बाडवाः वा-
ग्भवशक्तिकूटयोर्दीपिनीमिति कामकूटे पुनः प्रणवं भुवनेश्यान्तौ रमा कामेश्वरात्मकम् दी-
पिनीमिति सर्वं च कूटे स्वरमेव धः सोमाद्यादि विद्यामधिकृता योगिनी हृदये स्वरव्यंजनभेदेन
समस्त्रिंशत्कभेदितो समस्त्रिंशत्कभेदेन षोडशान्तर्न्त ह्येविणा नमामीतसमभावास्थविद्यया भाष्यते
सदा श्रीकेवदशाकं न द्रव्यकस्य त्रिवाचकम् प्रणाम नत्तनो देवि नरुद्देकादशा पुनः अष्टश्री-
यंत्रम् यथा बिंदुस्थं श्रमस्थकोणं दशारद्वयमंके एतत्त्रयं संहारचक्रम् अष्टपत्रं षोडशादले त्रि-
वृत्ते भूसदनत्रयं चक्रबोधयुतं एतत्सृष्ट्यात्मके तदुक्तं यामले बिंदुस्त्रिकोणवसुकोणदशारयु-
ग्ममन्वश्रनागदलसंयुतषोडशारम् वृत्तत्रयं च धरणीसदनत्रयं च श्रीचक्रमेतदुदितं परं ।

देवतायाः चक्रराजं सिंदूरकुंकुमादिना लिखेत् सुवर्णे रजते पंचरत्ने स्फाटिके ताम्रे यत्नकौलेवा
कारयेत् श्रीक्रमे योऽस्मिन्यंत्रे महेशानि के मार्गाणि प्रकल्पयेत् योगिनीसहितास्तस्य हिंसां कुर्वे
न्ति भैरवाः इति वचनाच्चक्रे समार्गाणि स्वकुंदभैरवे ऊर्ध्वाम्नायस्थंडिले यंत्रे च लतमाचक्रे मोदकम् र
त्नादिशुभवित्तैर्मार्गाणामानसिद्धावश्यं भवेत् रत्नेन रजसा हेम्ने श्रीचक्रं तु विलिखेत् यत्नसंपत्तिसंचे
विद्यातिश्रायते च यशोऽस्मिनम् दशभागसुवर्णांशस्य ताम्रस्य हि दशांशतया षड्गुणरजतस्याश्चैत
लोहत्रयं शुभं चक्रेऽस्मिन्सूत्रयंत्रे यो हि समाभाग्यमवाप्नुयात् श्रीणमायह्रींसिद्धीनामधिया
ज्ञायते विवान् विद्रुमे रत्ने यंत्रे यश्चरागेणवाग्रिये इंद्रनीले पद्मवैडूर्ये स्फाटिके मरकते पि च ध
नेपुंचेतन्पाटाटान्यशोसिलभते ध्रुवम् ताम्रचक्रांतिदं यंत्रे सुवर्णे जयो ज्ञानादानम् राजते लेमदं चै
वस्फाटिके सर्वसिद्धिदम् एतत्तु यंत्रमात्रेलेयम् अथ श्रीचक्रादिनामोमायाश्चितमाह इदं यं
वस्फाटिके यंत्रे हन्ते चौरणां श्रिवाश्रियेतुपवासप्रकुर्वीत दिनमेकमनेोदितः लततमाचक्रेणपहिष्या
ह्लेमनर्धणाह्विकाम् गतस्मेतोच्यमस्तजन्याणा त्रोपिभेनयेत् लतेन मानत्र्यणाधातेलोमः नहू
माशेनतर्पणादि लतेन्मयुक्तमिनेके कदाचिलमविक्रवास्फाटिकादिविहषाणम् भगवक्रोतिये

उं॰
नं॰मा॰
१२४

मर्त्यो मृत्युसत्त्वमाप्नुवं भवेत् तस्मात्तीर्थराजे वा गंगादिसरितां वरे स्नात्वा देवाल्लिपेद्विद्यान्यथा दुः
खमाप्नुयात् इदं तु पंचमासं मासार्धविषयम् अथ श्रीचक्रपादोदकमाहात्म्यम् गंगापुष्करनर्मदा
मधुमतीगोदावरीगोमतीगयाद्वारकाप्रयागबदरीवाराणसीसिंधुषु देवासेवनयमुनाप्रभृति
षु स्नात्वा यद्भवेत्तीर्थस्नानसहस्रकोटिफलदं श्रीचक्रपादोदकम् अथ श्रीचक्रदर्शनफल
म् सम्यक्कृतक्रतूनां यत्फलं समवाप्नुयात् तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्रदर्शनम् ।
महाषोडशदानानि कृत्वा यत्फलं भवेन्नरः तत्फलं समवाप्नोति कृत्वा श्रीचक्रदर्शनम् सार्धत्रिको
टितीर्थेषु स्नात्वा यत्फलमश्नुते तत्फलं लभते भक्त्या कृत्वा श्रीचक्रदर्शनम् इति श्रीविद्यासा
र्वमेत्रचक्रादिनिर्णयः अथ संक्षेपतः श्रीविद्यापद्धतिः प्रातः कृत्यादि प्राणायामांतं विधाय पू
वशिन्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा अं १६ ब्लूं वशिनीवाग्देवतायै नमो ब्रह्मरंध्रे कं ५ क्लीं कामेश्वरी
वाग्देवतायै नमो ललाटे चं ५ ल्वें मोदिनीवाग्देवतायै नमो भ्रूमध्ये टं ५ विमलावाग्देवतायै न
मो कंठे तं ५ ज्म्रीं अरुणावाग्देवतायै नमो हृदि पं ५ ह्स्ल्व्यूं जयिनीवाग्देवतायै नमो नाभौ यं ४ झ्म्र्यूं स
र्वेश्वरीवाग्देवतायै नमः आधारे शं ५ क्ष्म्रीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः सर्वांगे अथ रक्ष्यादिन्यासः

१२४

134

अस्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीमंत्रराजस्य श्रीदक्षिणामूर्तिः ऋषिः पंक्तिश्छंदः श्रीमहात्रिपुरसुन्द-
रीदेवता ऐं बीजं सौः शक्तिः क्लीं कीलकम् पुरुषार्थचतुष्टये विनियोगः कामबीजमहे-
शानि बीजन्यासस्ततः परम् शिरसि दक्षिणामूर्ति ऋषये नमः मुखे पंक्तिश्छंदसे नमः हृदि
श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवतायै नमः गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः पादयोस्तार्तीयशक्तये नमः स-
र्वांगे कामराजकीलकाय नमः दक्षिणामूर्ती त्रिसमेतिमहामंत्रामहाशुभे विस्फुलिंगवत् ते-
जैव मातृकावर्णा निःसृता वाग्भवे अतएव तदेवस्याद्वाग्भवबीजमव्ययं तेनाधिष्ठितरूपं शुप-
णास्फुरंती विश्वमातृका महामोहनदेवेशि कीलयंती जगत्त्रयम् अतस्तत्कीलकं देवि तेन
सौभाग्यगर्विता पालयंती जगत्सर्वं तेनेयं शक्तिरुच्यते अथ करन्यासः ऐं अंगुष्ठ क्लीं तर्जनी सौः
मध्यमा ऐं अनामिका क्लीं कनि सौः करतल एवं षडंगन्यासः ततो मूलेन व्यापकं कुर्यात् ततो ध्या-
नम् ॐ बालार्कमंडलाभासां चतुर्बाहुं त्रिलोचनाम् पाशांकुशशरांश्चापं धारयंतीं शिवां भ-
जे एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखस्थापनं कुर्यात् श्रीचक्रस्य पुरतः स्ववामे षट्कोणमध्ये त्रि-
कोणं विलिख्य तत्र त्रिपादिकां संस्थाप्य मूलेन षट्कोणं प्रपूजयेत् फडिति शंखं प्रक्षाल्य ते

ॐ. न.स्व. १३५

रंगं पुष्पादिकं निक्षिप्य मूलेनार्घ्यं मण्डलादिकं सम्पूजयेत् । वह्निमण्डलाय दशकलात्मने नमः
इति त्रिपादिकायां अं अर्कमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः इति पात्रे उं सोममण्डलाय षोडशक-
लात्मने नमः इति जले गंगे च यमुने चैवेत्यावाह्य ॐ अमृतवपुषे षडङ्गेन संपूज्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य
मूलमष्टधा जप्त्वा तज्जलेनात्मानं भूमिं निक्षिप्य तेनोदकेनात्मानं सपूजोपकरणानि चाभ्युक्षयेत्
तद्दक्षिणे पाद्यादिपात्राणि संस्थाप्य आसनं पूजामारभेत् ततः पीठपूजां कुर्यात् ॐ आधारशक्तये नमः
प्रकृत्यै कूर्माय पृथिव्यै अनन्ताय रत्नाब्धये रत्नद्वीपाय नन्दनोद्यानाय रत्नमण्डपाय कल्प-
वृक्षाय रत्नवेदिकायै रत्नसिंहासनाय नमः पीठोपरि मध्ये ह्सौः सदाशिवमहाप्रेतप-
द्मासनाय नमः सर्वोपचारादि तेन संपूजयेत् ह्स्रैं ह्सकलरीं ह्सौः इति मूर्ति
संकल्प्य त्रिवर्णब्रह्म पुष्पाञ्जलिं प्रगृह्य तत्तन्नाम यथा ध्यानं ततोऽवाहनीय ॐ महापद्म
वनान्तस्थे कारणानन्दविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि इति मन्त्रेणावाह्य आवाह-
नादि यथाविधि मुद्राः प्रदर्श्य षडङ्गानि सम्पूजयेत् देवीं पश्चात् त्रिकोणाग्रे वामे दक्षिणे च
नवदिक्षु कोणेषु आवरणदेवताः सम्पूज्य अग्रे ध्यात्वा समर्पयेत्॥

१३५

ऐं हृदयाय नमः क्लीं शिरसे स्वाहा इत्यादिना षडंगं ततो मध्यप्राक् आग्नेयमध्ये स्वगुरुपंक्तिं मन्त्रये
न ऐं ह्रीं श्रीं गुरुभ्यो नमः परमगुरुपादुकाभ्यो परमगुरुभ्यो परमगुरुपादुकाभ्यो परापरगु-
रुभ्यो परापरगुरुपादुकाभ्यो परमेष्ठिगुरुभ्यो परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो परमाचार्यगुरुभ्यो
परमाचार्यगुरुपादुकाभ्यो ततस्तत्पुरस्तात्प्रथमरेखायां ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अणिमाद्यष्टसिद्धिश्री
पादु मध्यरेखायां ८ ब्रह्माण्याद्यष्टश्रीपादुकाभ्यो अन्तःरेखायां ८ सर्वसंक्षोभिण्यादिमु-
द्राश्रीपा सर्वेत्रावरणात्मकानां परश्रीपादुकापदप्रयोगः तथा च तन्त्रे श्रीपदं सर्वमन्त्राणां पा-
दुकापदमङ्गलेन पूजयामि नमः पश्चात्पूजयेद्देवं देवताः चक्रान्ते त्रिपुरा चक्रनायिका श्री-
पादु अत्र त्रैलोक्यमोहने चतुरश्रचक्रे त्रिपुराचक्रनायिकाधिष्ठिते पुना अणिमाद्याः प्रक-
टयोगिन्यः सर्वमुद्राः ससिद्धयः सायुधाः सपरिवाराः सवाहनाः पूजिताः तर्पिताः सन्तु इत्यञ्जलिनम-
लदेव्यै समर्पयेत् त्रिपुरापदयुक्तानि सर्वाणीह ये ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यास्तद्दशौ रोचिताः पुरा।
त्रिपुरेति ततो नाम कथितं देवमेव हि तत्पूजनात् महत्त्वेन तथा च तन्त्रे श्रीगुप्ताना मिका-
योगाद्या महत्त्वस्य पावति तर्पयेत्सर्वदेवीं सर्वमुद्राः सवाहनाम् ततः षोडशदले अ ९

ऐं ह्रीं श्रीं कामाकर्षिण्यादि नित्याः श्रीपा ॥ चक्राग्रे च त्रिपुरेशी चक्रनायिका श्रीपा ॥ अथ
सर्वाशापरिपूरके षोडशदलचक्रे त्रिपुरेशी चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्रे कामाकर्षिण्यादि षो
डशनित्याः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् अष्टदले च अनङ्गकुसुमाद्यष्टदेव्यः श्रीपा ॥ चक्राग्रे
त्रिपुरसुन्दरी चक्रनायिका श्रीपा ॥ अथ सर्वसंक्षोभकारके अष्टदलचक्रे त्रिपुरसुन्दरी चक्रनायि-
काधिष्ठिते पत्रे अनङ्गकुसुमाद्या गुप्ततरयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् चतु-
र्दशारचक्रे सर्वसंक्षोभिण्यादि चतुर्दशदेव्यः श्रीपा ॥ चक्राग्रे च त्रिपुरवासिनी चक्रनायिका
श्रीपा ॥ अथ सौभाग्यदायके चतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनी चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्रे स
र्वसंक्षोभिण्याद्याः सम्प्रदाययोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् बहिर्दशारचक्रे सर्वसि
द्धिप्रदादेव्यः श्रीपा ॥ चक्राग्रे त्रिपुराश्री चक्रनायिका पा ॥ अथ सर्वार्थसाधके बहिर्दशारचक्रे त्रि
पुरमालिनी चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्रे सर्वज्ञाद्या निगर्भयोगिन्यः समुद्राः इत्यादि मूलदेव्यै
समर्पयेत् अष्टारचक्रे च वशिन्याद्यष्टदेवताः श्रीपा ॥ ९ चक्राग्रे च त्रिपुरसिद्धा चक्रनायिका श्री
पा ॥ ९ ॥ अथ सर्वरोगहराष्टारचक्रे त्रिपुरसिद्धा चक्रनायिकाधिष्ठिते पत्रे वशिन्याद्या रहस्ययोगिन्यः

५.

136

ममदारस्नादिमलदेवीसमर्पयेत अंतरालन्याश्च षडंगानि हृज्जपेत ततो अग्निकोणे ध कामेश्व
रीनित्याश्रीपा । दक्षिणकोणे ध वज्रेश्वरीनित्याश्री वामकोणे भगमालिनीनित्याश्री ।
चक्राग्रे ध त्रिपुरांबिकाश्रीपा अत्रैसिद्धिप्रदेश्च श्च चक्रे चापबाणपाशांकुशाभूषिता ।
ततोले त्रिपुरांबिका चक्रनायिकायिहितेपनकामेश्वर्यादयावद्भ्यानिवह्नस्य योनिन्यस
मदरस्नादिमूलदेव्यासमर्पयेत ततो बिंदुमध्ये ध श्रीमहात्रिपुरसुंदरीनित्याश्रीपा । इति
त्रिवारं हृज्जपेत ततो ध योनिमुद्राश्रीपा । चक्राग्रे ध त्रिपुरभैरवीश्रीपा । अत्र सर्वानंदमयप
रब्रह्मस्वरूपिणि बिंदुचक्रे त्रिपुरभैरवी चक्रनायिकायिहितेनमवचक्रेश्वरीयोगिन्यस्मा
पृथास्नवाहनायुधपरिवाराः सर्जिनतर्पितास्संतु अस्यपुरस्थ स्थानालत्ततजप: तत्पात्रामके
श्वरेनैव नवरंध्रतानुपलेत स्मात्ताहृदीस्वरूपश्यन किंपुके हेवनेऊ यो हृ ॥ सावबवा
तेन ऊसंभऊनमेवीपिमथुरत्र्यम्भूषिते: अपश्रीविद्याविशेषहृज्जापद्धतौ: बालेमहा
नैऊन्याय वीविधामायोनित्यस्पाहृपस्यात्मनपायामा ऊँ पं श्रौ हसावस्फ्रें हसवलम
लवयऊं सहावस्फ्रें सहलमवरवयऊं लो: स्वाः अथकानंदनाथश्रीपादकास्हजयामि अ

ॐ
ने. स्ना.
१२०

137

मकशाङ्कं बाश्रीपादुं इति स्वस्वनामानमैश्वर्यमुद्राभिः सन्तर्पयेत् यथा ४ लं पृथिव्यात्मकं गन्धं
समर्पयामि कनिष्ठाभ्यां ४ हं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि अङ्गुष्ठाभ्यां ४ यं वाय्वात्मकं
धूपं समर्पयामि तर्जनीभ्यां ४ रं वह्न्यात्मकं दीपं समर्पयामि मध्यमाभ्यां ४ वं अमृतात्मकं नै
वेद्यं समर्पयामि अनामिकाभ्यां ततो यथाञ्जलिमुद्रया सर्वं नमस्कारमस्तु इति कुर्यात् श्रीच
क्रमण्डलस्यादि शोधसामान्यपद्धतिक्रमेण कुर्यात् अथ श्रीविद्याविशेषस्नानं वैदिकस्नानं वि
धाय षडङ्गानि विविधाय क्रोमिति अंकुशमुद्रया सवितृमण्डलात् तीर्थमावाह्य मूलविद्याया
स्त्रिबीजं त्रयं वा यथाति मुद्रया तज्जलमिति तीर्थधेनुयोनिमत्स्यमुद्राः प्रदर्शयेत् मूलवा श्म
व बीजेन दशवारमभिमन्त्र्य तन्तु विभा बिन्दु विनिर्गतामृतधारा वा श्रुत्वा मन्त्र आत्मानम
भिषिच्य पुनर्वै विषाणि वारं मूलविद्यापञ्चवारं निमज्ज्योन्मज्ज्य पुनर्योनिमुद्रात्रिवारं समस्ता
ङ्गं वा निमज्ज्याभिषेकं विधाय ततो मातृकया तत्व यत्नवासः परिधाय शुद्धं यत्तमस्मना त्रिपुण्ड्रं कर्तुं
शिवात्मकं श्रीवद्य रूपं विधाय ततो भस्मषोडशकं विधाय तर्पणं कुर्यात् तथा षड
ङ्गान्यपि विन्यस्य तीर्थमंकुशमुद्रया क्रोमित्येवं समाकृष्य ततस्सवितृमण्डलात् श्रीकि

(३२)

बीजेसमस्त्वार्धेति निक्षिपेद्योनिमुद्रया येन मुद्रा योनिमुद्रेन तत्तत्त्वप्रदर्शयेत् सकलं वाग्भवं बी
जेन मंत्रयित्वा च देवताम् आनंदामृतधाराणाम् अध्यस्यापरि विनयेत् देवीमकारविंदाख्यनि
धेनामृतधारया समस्तकेनानयेधृषामोभिषिंचेत्स्वकाननम् एकविंशतिवाराणानयेधृयाम
नेनवम् देवीपादारविंदाथ्योनिमज्ज्यातीर्थसाधकः उवितेवासमीपस्थान्तविद्यादनेनतम्
आचम्यपाद्‌मलावासीनामूलविद्याभिमंत्रितम् धृत्वा भालतले भस्मसर्वंवक्षीगकस्मेन सं
धेमंडलवाभिन्देवतायेनतः परम् अंजलीनलिसमादाय गायत्र्या चैव निक्षिपेत् यथाशक्ति
नपद्देवीगायत्रीं नदनेनवम् मर्घ्यणार्थ्यसमाचम्य प्राणानायम्यसाधकः वमन्त्रद्वात्तपादिन्या
लप्येवागिनसेनतः देवान्गावत्तनाग्रलविस्तकद्वातयद्वानपि लोपमद्धामहल्यावृत्तया
सुखिनीयके नतत्रराशियाणांस्वकरणानियथाक्रमम् वनर्पोवक्रिजायानेदेवतायेन
पयेत् मर्गोचिमत्रिशलंहेपुलस्त्यक्रतुमेवच वसिष्ठंचभरद्वाजंगोतमंमाकण्डेयनामकं अत्रिं
वान्नाग्निहिरदंःपितृस्वक्षपेत्क्रमात् विधाडंनेहदेनाखापितृनोषनतपयेत् भेकवान्तत्र
पालाश्वऊमार्तयोग्नीनारणाम् भूतानि सर्वेसत्वानिनस्पावनतालितपयेत् नमोदेवीमर्घाम्

ॐ। ने. सा. १३८

138

दीक्षितानाम् मूर्तिमोहितायाम् तर्पणेच यथाक्रमं देवीं विचिक्रिसर्वकम् अस्मिन् जले त्रिकोणावर्त्तरश्मीव
भाव्य गणेशवटुकौ च कृत्वा मदीक्षितान संतर्प्य त्रिकोणाद्गतवर्त्तरश्मान्तराले ईशानादिवायव्या-
न्तेषु वलमाणाद्रुक्पंक्तिः संतर्प्य त्रिकोणमध्ये साध्यासिद्धामनमेत्रैः वलमाणैः संतर्प्य जलमध्य
तेजोवाह्य प्रामृतधारयामूलहृदकमेणासंतर्प्य त्रिकोणाग्रकामेश्वर्यादिदेवीत्रयसमर्पयिवेषा-
यां संतर्प्य वर्त्तरश्चकोणाश्रगदेवतास्तर्पयेत् ततश्चावरणदेवतानां तर्पणम् ततः स्वर्षेद्वीदन्त्वा
ततः हंसः सोहं स्वरूपस्थायी मंदिन्ममंडलतीर्थं विसृज्य निधनवचनायागस्थानमागच्छेत् या
गुस्थाने कालीकुलसद्भावे श्रवणपूज्ययकाभ्मानालिदृष्टं पूजनेन हितम् निष्क्रमाना सगुरु
णामृहेशान्तमदीयेतम् स्वर्भाणामनिर्मलात्मानादीक्षितानात्मिहृनेनतनाम् देहोपियजनेनपातं
देवोतेतन्ममेवः कुलार्णवे पकोनेनिजेनेश्वरे देवाबाधाविवर्जिते स्वात्मैवेनसमासीनः
श्रीहंसलोवाप्यदक्षमत्यः नत्रादौ सर्ययेहना तडेकोरुद्रयामले आदिसपूजयेदादौ प्रात
तेलोकमातृणाम् अन्यथा नैवसिद्धस्यात्कल्पकोटिशतैरपि. वृहन्नवराजेपि खार
तीतेविधिवत्सम्यानतर्पणम्यूजनम् हृवापोजलयेत्यात्र पंचमोपूजनपाग्नरम् ॥

इति स्नानम् ततो द्वारं गत्वा ॐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा विद्यातत्त्वाय स्वाहा शिवतत्त्वाय स्वाहा इत्याच
म्य आचमनार्घ्यं विधाय द्वारस्थानूर्ध्वान् तत्र यथा बालया द्वारम् अभ्युक्ष्य दक्षिणवामपार्श्वे येत पंच
धः ॐ ऐं ह्रीं श्रीं गं गणपतये नमः ध क्षां क्षेत्रपालाय नमः ध द्वां द्वारश्रियै नमः ध देहल्यै नमः
ततो वामपादपुरःसरं प्रविश्य अग्न्यादिकोणेषु ध गं गणपतये नमः ध डुं दुर्गायै नमः ध
वां वटुकाय नमः ध क्षां क्षेत्रपालाय नमः ध मध्ये रत्नकुण्डाय नमः दिक्षु च ध कामदेवाय रत्यै
नमः ध वसन्ताय प्रीत्यै नमः ध गां गणपतये नमः ध सां सरस्वत्यै नमः ध श्रां श्रियै नमः ओम्
भुजगावल्या सर्वस्वतोऽग्निप्रयमाघाडशीवृतदन्तनखम् भद्रकाली स्वाहिमनोस्वाहा चैव भ्रमः
करीम गौरी त्रैलोक्यधात्री वनया वागीश्वरी मां पु पतोः हजयेत् ॐ ऐं ह्रीं श्रीं वज्रहृदयाद्दश
शक्तियुक्ताय द्वीपनाथाय नमः इति पुष्पाञ्जलिं समर्प्य ततः स्वगुणवामपार्श्वे सिद्धानेन भोमा
न्त्रिभ्या वन्मार्थं अस्त्रेणजलेनान्तर्विहनगानवन्मार्थं श्रीबालान्योन्त्यः महद्ध्यावलोकनेन दि
व्यान्विघ्नान्वन्मार्थं सिद्धार्थान्तन अत्र मात्माराय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं अपसर्पन्तु विघ्नोत्सार्य त
तो नैर्ऋत्यां ॐ ऐं ह्रीं श्रीं ब्रह्मणे नमः ध वास्तोष्पतये नमः ध आधारशक्तिकमलासना

ॐ
ने.स्मा.
१२९

139

यनमः इत्यासनं संस्कृत्य ततोमेरुपृष्ठऋषयेपादिकामेतोयविशुध भूतशुद्धिप्राणायामौतेवि
धाय ऋष्यादिन्यासंकुर्यात् यद्यपिवाय्वग्निसलिलात्मप्राणायामैः शोषणादहनाप्लावनंच
विधायप्राणायामेति तथापिमातृकान्यासानंतरं प्राणायामेबोद्धव्यम तथाचतंत्रांतरे भूतशु
द्धिंविधायन्यस्येन्मातृकान्यासमथाचरेत् प्राणायामत्रयंकृत्वान्यासांतरमाचरेत् तथाया
मार्यभैरवऋषिणामूर्ध्नियेनमः मुखेपंक्तिछंदसेनमः हृदित्रिपुरसुंदर्यैदेवतायैनमः गुह्येवाग्भ
वबीजायनमः पादयोः शक्तिकूटायशक्तयेनमः सर्वांगेकामराजकीलकायनमः तंत्रांतरे ऋ
षिन्यसेन्मूर्ध्निदेशेतुछंदस्तुमुखपंकजे देवताहृदयेचैवबीजंतुगुह्यदेशके शक्तिंचपादयो
श्चैवसर्वांगेकीलकंन्यसेत् ततःकरन्यासः ऐंमध्य श्रीअनामि सौःकनि ऐंअंगु श्रीतर्ज
सौःकरतल ततुकं पुनर्होनेत्रिधाहत्यामध्यमाद्यंगुलीषुच षडक्षरबीजानितलयोः ष्ठ
योरपि चतस्रोतर्जनीनेत्रत्रतलामध्ये ःपृष्ठपृष्ठक तताबालामन्त्रार्थं महात्रिपुरसुंदर्या
त्मानंवतः हृदयेंजलिंदद्यात् पुनः सौः अस्त्रायफडितिदिग्बंधनंकुर्यात् तथाचबाला
बीजत्रयंहृदयेतथात्रिपुरसुंदरि॥ आत्मानंवतंचतेतिकुर्याद्दत्ताहृदिस्मरयात ।।।।

१२९

नयैवाक्षेणशक्त्यायाः ऊर्ध्वाद्दिष्टंबधनेनततः सतोबालांते अमृतार्णवासनायनमः पादयोः बालां
तेत्रिपुरसुंदरीपोतांबुजासनायनमः इतिजानुद्वये तथावयामले अमृतार्णवशाहूपोतासना
यनमो नमः पादयोर्विन्यसेत् स्याहालातेत्रिपुरेश्वरी पोतांबुजासनायेनेन्मोजानोर्विन्यसे
त् ऐंक्लींसौः त्रिपुरेश्वलासुंदरीतिपदेततः देवतासनेवांनेनम ऊरुद्वयेन्यसेत् हैंहक्लीं
हसौः त्रिपुरवासिनीचक्रासनायनमः स्फिकद्वये हसौः हसः क्लींहसौः त्रिपुराश्रीमद्वेमंत्रा
सनायनमः गात्रे ऐंक्लींब्लूं त्रिपुरवासिनीमाध्यासिद्धासनायनमः नाभौ हसरैंहसकल
रीं हसरैं त्रिपुरांबापर्यंकशक्तिपीवासनायनमः वक्षसितथावयामले हैंहक्लींहसौं ततः श्रीं
त्रिपुरवासिनीतिच चक्रासनायनमस्त्वतः स्फिकद्वयोर्न्यसेत् हसहकलरीं हसौः श्रीत
त्रिपुराश्रीपदेततः सर्वमंत्रासनाख्यातेनमोगात्रे प्रविन्यसेत् ऐंक्लींब्लूं त्रिपुरमालिन्येमनःसा
ध्यपदं वदेत् ततः सिद्धासनायनेनमः इति नाभिदेशे प्रविन्यसेत् हसरैंहसकलरीं हसौः ते
त्रिपुरांबापदेततः पर्यंकशक्तिपीवासनायनमो वक्षसि विन्यसेत् त्रिकूटविद्याबीजानिम
हात्रिपुरभैरवी सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमस्त्वनेन ब्रह्मरंध्रे प्रविन्यसेत् अथषडंग

न्यासः ऐं सर्वज्ञताशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरीहृदयाय नमः क्लीं नित्यतृप्तशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरीशि
रसे स्वाहा सौः अनादिबोधमहात्रिपुरसुन्दरीशिखायै वषट् ऐं स्वतन्त्रशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरीक
वचाय हुं क्लीं अलुप्तशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरीनेत्रत्रयाय वौषट् सौः अनन्तशक्तिमहात्रिपुरसुन्द
र्यस्त्राय फट् तथा च तन्त्रराजे सर्वज्ञता नित्यतृप्तता च अनादिबोधः स्वतन्त्रता च ।
अलुप्तशक्तिरनन्तता च षडङ्गानि शिवस्य वै । शिवाद्य तथा बीजेनैतानि मन्त्री योज्य जातिषु
नैः षडङ्गकम् ततो वशिन्यादिन्यासः तत्प्रयोगमाह तन्त्रे ततो नवयोनिरात्मकन्यासः तथा च बा
लायास्त्रिपुरेशान्या नवयोन्यात्मकं न्यसेत् प्रयोगस्तु भैरवीप्रकरणमाह तत्र श्रीबालामन्त्राद्य
गोलकेनेति चिन्तयेत् श्रीबालामन्त्राद्यं वाग्भवं प्रविविन्तयेत् अथ पादुकान्यासः मूले आधा
रे ऐं कामगिरिपीठे मित्रेशनाथात्मने हम्स शक्तिकामेश्वरीदेवीश्रीपादुकायै नमः मूला
धारे हृदि तृतीयमन्त्राद्यं सर्वपूर्णगिरिपीठे षष्ठीशनाथात्मकेविश्वात्मकेशक्तिकामेश्व
रीश्रीपादुकायै नमः हृदयपद्मेनो पङ्क्त्यमन्त्राद्यं जालन्धरे उड्डीशनाथात्मके भग
मालिनीदेवी ब्रह्मात्मशक्तिश्रीपादुका ललाटे नेत्रीयमन्त्राद्यं ब्रह्मरन्ध्रे उड्डीयानपीठे श्रीचर्यानन्द
के

परब्रह्मात्मशक्ति श्रीमत् श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरी श्रीपादुकायै नमो ब्रह्मरंध्रे अथ तत्वन्यासः
ऐं आत्मतत्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः आधारे ह्रीं विद्यातत्वव्यापिकायै श्रीमहात्रि
पुरसुन्दर्यै नमः हृदि सौः शिवतत्वव्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः भ्रूमध्ये तुरीयसर्वतत्व
व्यापिकायै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ब्रह्मरंध्रे ततः पञ्चदशीन्यासः तद्यथा मूले हृदि चक्षुषो
कर्णयोः नसोः मुखे भुजयुग पृष्ठे जानुयुगलनाभिषु प्रत्येकेन मातृमूलमंत्रवर्णान्यसेत्
अथ षोडशीन्यासः ब्रह्मरंध्रे महार्णां विद्यार्णकवर्णां विचिंतयेत् सौभाग्यदंडिनी शुद्धा वामांसेका
मयेत्सुधीः त्रिपुरसिद्धाग्रणीमहाद्रा वामपादतले न्यसेत् योनिमुद्राबीजविलिखामामभिवेद्यथा पुन
ब्रह्मरंध्रे मणिब्रह्माल्ललाटे नासिकायां न्यसेत् ततः पादयोर्जंघयोर्जान्वोः कट्यां हृदये पृष्ठ
के नाभौ पार्श्वहृदयेवाथ स्तनयोरंसयोस्तथा करयोर्ब्रह्मरंध्रे च वदने भ्रुविषाणवैत् ततः कर्णाग्र
देशेन करवेष्टनयोः क्रमात् इति संहारन्यासः ततः स्थितिन्यासः करयोरंगुलीषु पञ्चब्रह्मरं
ध्रे मुखे हृदि चक्षुषि नाभ्यादिपादपर्यंतमेकं एकैकं वा दिनाभिपर्यंतावधि एकैकं ब्रह्मरंध्रादिनाभि
पर्यंतपादयोः पंच अथ सृष्टिन्यासः ब्रह्मरंध्रे ललाटे नेत्रश्रवणे घ्राणोः ओष्ठदंतानेत्रयोः

जिह्वायां चिबुके स्कन्धे सर्वांगे हृदि स्तनयोः अन्ते लिंगे पादयोः न्यासं विन्यसेत् । अथ नादन्यासः । शि
रसि हृन्नादाय नमः । ललाटे स्फूर्जनादाय नमः । भ्रूमध्ये स्पर्शनादाय नमः । नासापुटे नादनादाय नमः । व
दने ध्वनिनादाय नमः । कण्ठे बिन्दुनादाय नमः । हृदये शक्तिनादाय नमः । नाभौ बीजनादाय नमः । मू
लाधारे शुद्धात्मकनादाय नमः । तथा च हृन्नादं प्रथमं चैव स्फूर्जनादं समन्ततः । एवं स्पर्शनादं नादनादं
ध्वनिनादं समन्ततः । परमं बिन्दुनादं शक्तिनादं बीजनादं समन्ततः । एवं शुद्धात्मकनादं देवेन मोहे क्रमेण
हि शिरो ललाटे भ्रूमध्ये नासा वदने कण्ठे च हृन्नाभि मूलाधारे च न्यसेत्तयोः । अथ षो
ढान्यासः । ॐ पं क्लीं ग्लौं श्रीं विघ्नेश्वर ग्लौं भ्यां नमः शिरसि । एवं श्रीविघ्नराजक्लींभ्यां नमः । मध्ये हेम्बु र
ति विनायकतुष्टिभ्यां नमः । दक्षबाहौ ईशानाय नमः प्राप्तिभ्यां नमो वामनेत्रे ॐ विघ्नकृत्सिद्धिभ्या
नमो दक्षकर्णे ॐ विघ्नकर्तामदस्वनीभ्यां नमो वामे ॐ विघ्नराजविपत्तिभ्यां नमो दक्षनासे ॐ ग
णनायकमेधाभ्यां नमो वामे ॐ एकदन्तकान्तिभ्यां नमो दक्षगण्डे ॐ द्विदन्तकामिनीभ्यां नमो वा
मे ॐ गजवक्त्रमोहिनीभ्यां नमो ओष्ठे ॐ निरंजननटीभ्यां नमोऽधरे ॐ कपर्दिशुद्धतीभ्यां नमः ऊर्ध्व
दन्ते ॐ लंबोदरतालमरीचीभ्यां नमो अधोदन्ते ॐ कपालिकाकिंकिणीभ्यां नमो जिह्वायां ॐ ...

घधजलवर्माभ्यांनमोमणिबंधे कंगणनाथकामिनीभ्यांनमोदक्षस्कंधे खंगजेंद्रसुभगाभ्यांनमोद
क्षकूर्परे गंशुक्लकीर्तिजयिनीभ्यांनमोमणिबंधे घंत्रिनेत्रसरस्वतीभ्यांनमोअंगुलिमूले ङंलंबोदरप्र
विघ्नेशीभ्यांनमःअग्रे चंमहानंदस्वरूपिणीभ्यांनमोवामस्कंधे छंचतुर्मूर्तिकामदाभ्यांनमो
वामकूर्परे जंसदाशिवमदविह्वलाभ्यांनमोमणिबंधे झंआमोदविकटाभ्यांनमोअंगुलि
मूले ञंदुर्मुखविघ्नहारिणीभ्यांनमःअंगुल्यग्रे टंसुमुखविभूतिभ्यांनमोदक्षकट्यांधः ठंप्रमोदभूमि
विभूतिभ्यांनमोजानुनि डंएकपाददमनीभ्यांनमोगुल्फे ढंद्विजिह्वरमाभ्यांनमःअंगुलिमू
ले णंशूरमातृभ्यांनमःअंगुल्यग्रे तंवीरमुकन्धराभ्यांनमोवामकट्यांधः थंषण्मुखवि
कर्णीभ्यांनमोजानुनि दंवरदभ्रुकुटीभ्यांनमोगुल्फे धंवामदेवलज्जाभ्यांनमोअंगुलिमूले
नंवक्रतुंडदीर्घघोणाभ्यांनमःअंगुल्यग्रे पंद्विरदशंडकधनुर्धराभ्यांनमःकट्यां फंसेनानी
यामिनीभ्यांनमःवामकट्यां बंग्रामणीवाग्मिभ्यांनमःपृष्ठे भंमत्तवाहिकाभ्यांनमोनाभौ
मंविमलमोहिनीप्रभाभ्यांनमउदरे यंमत्तवाहनलोलाक्षीभ्यांनमोहृदि रंजटिचपलाक्षी
भ्यांनमोदक्षस्कंधे लंमुण्डिहारिणीभ्यांनमःककुदि वंवक्षिबुद्धिभगाभ्यांनमोवामस्कंधे शंवरेण्य

ॐ
ने॰म्रा॰
१५२

142

सुभगाभ्यां नमो हृदादि दक्षस्तने । षं वृषकेतनप्रियाभ्यां नमो हृदादि वामस्तने । सं भवप्रियषडंगी
भ्यां नमो हृदादि दक्षपादे । हं मेघनादकालिकाभ्यां नमो हृदादि वामपादे । लं गणपतिकालजिह्वा
भ्यां नमो पादादि नाभ्यन्ते । क्षं गणेशविघ्नहारिणीभ्यां नमो नाभ्यादि शिरोन्ते । इति गणेशन्यासः ।
अथ ग्रहन्यासः । ॐ अं १६ ओं आदित्यरुद्राभ्यां नमो हृदयाय । ॐ यं ४ सोमसोमाभ्यामसाभ्यां न
मो भ्रूमध्ये । ॐ कं ५ भूमिपुत्रगारकवक्राभ्यां नमो नेत्रे । ॐ चं ५ बुधमानतुष्टाभ्यां नमो हृदयोपरि । ॐ
टं ५ बृहस्पतियशस्विनीभ्यां नमो कंठे । ॐ पं ५ शनैश्चरशान्तिभ्यां नमो नाभौ । ॐ शं ९ राहु
कृष्णाभ्यां नमो वदने । ॐ लं ३ केतुकेतुवायवीभ्यां नमो गुह्ये । तथा वक्ष्यमाणार्णैः सर्वत्रैव हृदि
न्यसेत् यथा प्रयोगं तथा । भूतावमन्यादि इति ग्रहन्यासः । अथ नक्षत्रन्यासः । ॐ अं आं अश्विन्यै न
मो ललाटे । ॐ इं ईं भरण्यै नमो दक्षनेत्रे । ॐ उं ऊं कृत्तिकायै नमो वामे । ॐ ऋं ॠं लृं लॄं रोहिण्यै न
मो दक्षकर्णे । ॐ एं ऐं मृगशीर्षायै नमो वामस्कंदे । ॐ ओं औं आर्द्रायै नमो दक्षनासायां । ॐ अं अः
पुनर्वसवे नमो वामे । कं खं पुष्याय नमो दक्षकटे । गं घं आश्लेषायै नमो दक्षस्कंदे । ङं चं मघायै नमो
वामे । ॐ छं जं पूर्वफाल्गुण्यै नमो दक्षभुजमध्ये । झं ञं उत्तरफाल्गुण्यै नमो वामभुजमध्ये । टं ठं हस्तायै नमो दक्ष

१५२

यैनमोवामे डंस्वात्यैनमोदत्तस्तने फंपांविषाणवायैनमोवामे नंयंदंष्ट्रनुराध्यायैनमोनाभौ धंज्ये
ष्ठायैनमोदत्तकट्यां नंपंफमूलायैनमोवामे बंपूर्वषाढायैनमोदत्तोरौ भंउत्तरषाढायैनमोवामो
रौ मंश्रवणायैनमोदत्तजानौ यंधनिष्ठायैनमोवामे लंशतभिषजेनमोगुल्फे वंपूर्वभद्र
पायैनमोवामगुल्फे शंउत्तरभद्रपदायैनमोदत्तपादतले लंरेवत्यैनमोवामपादतले इति
नक्षत्रन्यासः अथ योगिनीन्यासः ४ अ ११ डांडींडूंमलवरयऊं डाकिन्यैनमो वक्त्र २ त्वगात्मने नमः
कंठे ४ कं ५ चं ५ टं ५ रांरींरूंमलवरयऊं राकिन्यैनमोवक्त्र २ असृगात्मने नमो हृदये ४ डं फांतं ५
पंफलांलींलूंमलवरयऊं लाकिन्यैनमोवक्त्र २ मांसात्मनेनाभौ ४ बंभंमंयंरंलं कांकींकूंमलवरय
ऊं काकिन्यैनमोवक्त्र २ मेदसात्मनेनमः स्वाधिष्ठाने ४ वंशंषंसं शांशींशूंमलवरयऊं शाकिन्यैन
मोवक्त्र २ अस्थ्यात्मनेनमो मूलाधारे ४ हंक्षं हांहींहूंमलवरयऊं हाकिन्यैनमो वक्त्र २ मज्जात्मने
नमो भ्रूमध्ये ऊर्ध्वकमले ४ अ ११ ब्राह्म्यैनमोशिरसि ४ कं ५ माहेश्वर्यैनमो कंठे ४ चं ५ कौमा
र्यैनमो हृदि टं ५ वैष्णव्यैनमोनाभौ तं ५ वाराह्यैनमोलिंगे ४ पं ५ इंद्राण्यैनमोगुह्ये ४ यं ४ चामु
ण्डायैनमोपादयोः शं ५ महालक्ष्म्यैनमोसर्वांगे न्यासं योगिनीनामयंन्यासं छागाद्यष्टकमला

नेत्रे ब्रह्माणी चैव माहेश्वरी तथा कौमारी रूपिणी वैष्णवी चैव वाराही ऐन्द्री चैव तथा परा चामुण्डा
च महालक्ष्मी योगिन्या ब्राह्म्यादिमाः मातृकाः ...नि विन्यसेत् अथ राशिन्यासः ॐ अं आं इं ईं मे
षाय नमो दक्षपादे उं ऊं ऋं ॠं वृषाय नमो दक्षवृषणे ऌं ॡं मिथुनाय नमो दक्षकुक्षौ एं ऐं कर्क
टाय नमो दक्षहृदये ओं औं सिंहाय नमो दक्षबाहुमूले अं अः कन्यायै नमो दक्षमस्तके कं ५ तुला
यै नमो वामशिरे चं ५ वृश्चिकाय नमो वामबाहुमूले टं ५ धनुराशये नमो हृदये तं ५ मकरराशये
नमो वामपादे पं ५ कुम्भराशये नमो ... यं ५ मीनराशये नमो उदरे इति राशिन्यासः अथ पीठ
न्यासः ॐ अं वाराणसीपीठाय नमः शिरसि आं कामरूपपीठाय ...हृते इं नेपालपीठाय दक्षनेत्रे ईं
पौण्ड्रवर्धनपीठाय वामे उं आम्रातकेश्वरपीठाय दक्षगण्डे ऊं एकाम्रपीठाय वामे एं ज्वालामुखीपीठाय ओष्ठे एं कामरू
पपीठाय अधरे ओं ... पीठाय ऊर्ध्वदन्ते ओं श्रीपीठाय अधः अं भृगुनगरपीठाय ... अः केदारपीठाय ...
... पीठाय दक्षबाहुमूले ... पीठाय दक्षकूर्परे ... पीठाय मणिबन्धे ... पीठाय अङ्गु
लिमूले ... पीठाय ... वामस्कन्धे ... पीठाय कूर्परे ... पीठाय म
णिबन्धे ... पीठाय अङ्गुलिमूले ... पीठाय पादाङ्गुल्यग्रे ... पीठाय दक्षकण्ठाय

वें महामायापी दक्षजानुनि डें कोलगिरिपी गुल्फे ढं पलाशपी अंगुलिमूले णं कामेश्वर
पीठं दक्षपादांगुल्यग्रे तें जयंतीपी वामकक्षाग्रे थं कृष्णगरहपी जानुनि दें देवीकोटपी गुल्फे धं देवी
विकापी अंगुलिमूले नें हस्तिनापुरपी वामपादांगुल्यग्रे पं उड्डीशपी दक्षपार्श्वे फं प्रयाग-
पी वामे बं षष्ठीशपी पृष्ठे भं मायापुरीपी नाभौ मं जलेश्वरपी उदरे यं मलयपी हृदि रं श्री-
शैलपी दक्षांसे लं मेरुपी ककुदि वं गिरिपी वामांसमूले शं महेंद्रपी हृदादिदक्षहस्ते षं वा-
मनपी हृदादिवामहस्ते सं हिरण्यपुरपी हृदादिदक्षपादे हं महालक्ष्मीपुरपी हृदादिवाम-
पादे लं उड्डियानपी हृदयादरे क्षं छायाक्षत्रपी हृदादिमस्तके इति संपूर्णमातृकाच्छ्यानेषु तं-
मोनेन न्यसेत् इति पीठन्यासः अथ षोढान्यासो मातृकान्यासानंतरं कर्तव्य इति मत्स्योदायः
अथ त्रिपुरान्यासः तथा च मंत्रे त्रिपुरान्यासं ततः कुर्याल्लक्षकामार्थसिद्धिदम् अस्यास्तु न्यास-
मात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः यथा ऐं श्रीं कामिनीत्रिपुरायै नमः एवं श्रीमालिनीत्रिपुरायै नमः
ह्रीं मदनायै ईं उन्मादिनी उं द्राविणी ऊं कुलेवरी ऋं क्षोभिका ॠं कलावती लृं कलादिनी लॄं
क्लिन्ना शिवदूती एं सुभगा ऐं भगावहा ओं विघ्नेश्वरी औं महालक्ष्मी अं कौलिनी अः कामेश्वरी ।

श्री॰
ने॰स्ता॰
१४४

कं ज्वलवासिनी खं व्यापिनी गं सुभगा घं वागीश्वरी ङं कालिका चं पिंगला छं भगसर्पिणी
जं सदेवी झं नीलपताका ञं सिद्धेश्वरी टं महासिद्धेश्वरी ठं श्रीमाया डं रत्नमाला ढं मंगला णं
भगमालिनी तं नेत्री थं योगीश्वरी दं अंबिका धं महालक्ष्मी नं व्योमव्यापिनी पं वज्रेश्वरी फं
ज्वालामालिनी बं शाकंबरी भं भ्रमरी मं लोकेश्वरी यं चर्चिका रं स्वस्था लं सुरेका वं अपराजिता
शं सर्वती षं विमला सं श्रीमाया हं भैरवी लं विमला क्षं सर्वाकर्षिणीति त्रिपुरायै नमः इति व
र्णात्रिपुरान्यासः मातृकान्यासेन न्यसेत् अथ कामरूपान्यासः अं पश्चिमे अं कामर
तिभ्यां नमः आं कामप्रीतिभ्यां नमः इं कामकामिनीभ्यां नमः ईं कान्तिमोहिनीभ्यां नमः
उं कामउड्डालाभ्यां नमः ऊं कामचरविलासिनीभ्यां नमः ऋं कामवर्णिकल्पलताभ्यां न
मः ॠं कामललामलाभ्यां नमः लृं कामवर्धनशुचिस्मिताभ्यां नमः ॡं कामविस्मयाभ्यां नम
एं कामगोविशालाक्षीभ्यां नमः ऐं कामलोलिहाभ्यां नमः ओं रतिनाथदिगम्बराभ्यां नमः औं रतिप्रि
यारमाभ्यां नमः अं रतिनाथ्युन्मादिकाभ्यां नमः अः स्वकान्ताभ्यां नमः कं रमणीसन्याभ्यां नमः खं लिसा
वरणकल्याणीभ्यां नमः गं तदनमोहिनीभ्यां नमः घं नन्दाकामदाभ्यां नमः ङं मदनमेलाकन्याभ्यां नम

१४४

वं नं दमिनस्वलोचनाभ्यां नमः ढं विणावच्छर्मीर्दनीभ्यां नमः णं वत्निहंसकुलत्खिणाभ्यां नमः कं श्रु
षेकालीभ्यां नमः चं मन्हायतः स्वस्वलेभ्यां नमः टं मालिनीग्रामणीमालिनीभ्यां नमः वं श्रमण
नेटिनीभ्यां नमः उं श्रमणापायिनीभ्यां नमः दं श्रमणशिविवलीभ्यां नमः णं पणामस्वग्याभ्यां नमः
नेयामणीवमाभ्यां नमः घं भृणश्रमाभ्यां नमः दं भ्रांतवामवेलालाभ्यां नमः धं भ्रमाहस्वलेला
वताभ्यां नमः नं मोहनदोर्चनिह्वाभ्यां नमः पं मोचकमतिभ्यां नमः फं मनुयलेलालीभ्यां नमः
बं मोहवदनश्रृंगीभ्यां नमः भं मोहकवपाशभ्यां नमः मं मनस्वपनापाभ्यां नमः यं मतेगणा-
लिनीभ्यां नमः रं रतिमायकुहंसिनीभ्यां नमः लं नायकविष्वोनासवीभ्यां नमः वं गीतनर्तन
नोदिनीभ्यां नमः शं पानतेकरंजिनीभ्यां नमः षं लेखकानतिकाभ्यां नमः सं उन्मतभगकलंका
वीभ्यां नमः हं सवनेकहकोदरीभ्यां नमः लं मेखपणामाभ्यां नमः क्षं कामवदनमोलमन्नाभ्या
नमः इति सर्वचमानकांस्पनिपुन्यसेत् इति कामरतिन्यासः षोडशनित्या यथा नचादौ प्र-
थमा नित्या महात्रिपुरसुंदरी कामेश्वरी समाख्याता ततेश्च भगमालिनी नित्यक्लिन्ना च
भेरुंडानंतरं वह्निवासिनी वज्रेश्वरी च दूती च त्वरिता कुलसुंदरी नित्या नीलपताका व

श्री
मा॰स्ता॰
१४५

विघ्नपाशसर्वमंगला ज्वालामालिनिविचिश्चंतः पंचदशाप्रकीर्तिताः एतासां मंत्रपथा तानाणैव ष्ट
णाद्वैविध्यवत्तामितित्वामरुलक्ष्यतमस्य गौवालम्नावाचवृहद्यातेहुंकारद्वयमालिव्रत्न पंचवा
णान्तमालिनीमहावेगाङ्कुशाविकासम पद्याकामस्यपीतिर्यापुसमगाकोपितावशोव वामभेव॰
भगाशाद्वाने भगेभ(?)लितिवालिन्युत्न भगाद्विविभशाते वचनशामास्तेल भगावहभगामालेभ
गशाते याति शाते भगातनः त्रिभागेतु निवर्वातननाभगावशाकोते भगाहुपेतमालिन्युन्नी
रत्नायतलावने त्रिलाक्लि वेभगाशाते वच्छपसर्वमालिवत्न भगान्तिमहावयानववदेश
समालिवत्न देतस्वेनभगानिल्लिवेक्लिवदेवततः स्तोदयघ्रवयमावे सर्वसताभगाश्रुवि
श्रमावेभगाविश्लुदतोभतोभयसर्वेदा सर्वोन्भगाश्रुति श्रुयाहाप्रभवेक्कपुमाहृकम श्रोह्म
मोक्षे हस्त्रे हलिक्लि वेवततः पवस सर्वाणाव भगान्पतेभवशावानयेतिव स्तोबीजेवहृदयोन
बालामानात्मकमन्तरम भुवनेशीसमालिख्य विधेयं भगमालिनी पराबीजसमस्त्राधीतिना॰
क्लिन्नेमदद्रवे श्रीग्रजापालितोमेवोनित्याक्लिन्ने यमीविता प्रणावहृदयं मन्त्राघेनपाङ्कुशायुग
वेदत्न नत्मध्यविलिखेद्देविभवमानात्मकमन्तरम चववामन्यहानेवविलिखेद्धिजसंस्कृते

म् वन्हि पात्वचे पेतं बिंदुनादोकितं स्थपक वीजत्रयान्विता सेयम्भी हंडाभैरवी भवेत् धप
रेविलिखेद्वज्रावेवामिन्यनमस्ताय श्रुद्धार्णीयमहेशानि देवीजवामिनी ५ प्रणवंस
वनेशानो रेफमात्मकमंतरम् सविसर्गं ममाशीपद्मात्रित्याक्लिन्नेमदद्रवे वीजत्रयान्वि
ताविद्यादेवी वज्रेश्वरी भवेत् ६ प्रणवीजसमुच्चार्य शिवदूती वदेध्वना हृदन्तोयमन्त्रं द
विदूतीसर्वसंपत्प्रदा ७ ॐकारंबीजमुच्चार्य परं कवचमालिखेत् रविधकेतममा
लिख्य ह्रीं बीजं कवचमालिखेत् फट्कारं वपराचा स्वाविद्येयत्वरिता भवेत् ८ सर्वसिद्धा
सनमयी बालेव कुलसुंदरी ९ बालया पुटितेनैवयाते नित्याभवेदन्यभैरवीम् पंचवाणाश्च
देवेशि नित्याशाकाक्रान्तरा भवेत् १० अथवा पंचवातरो बाणबीजैर्नितप्रमपरा भवेत् ११ प्र
णवमुद्धृतीरेफमात्मकमंतरम् हुमात्मकहितोयं यथा भवेनमपंकजशांततः स्त्रियापात्तूस
मुच्चार्य सवायांवमदद्रवा कवचं वाक्षोविद्या योनिन्यानी लपताकिनी ११ वीनकाम
समायुक्तं रेफभाजसवामिन्यम् बिंदुनादात्मकं देवि विद्ये यं विजया भवेत् यद्वा वानं
कालाग्निवायुस्थ ततः शक्तिविभूषितं नादबिंदुकलाकान्ता विद्येयं विजया भवेत् १२

वेदवाक्तामेघ्रुक्रांतारावीजेनमालिखेत् वृत्तयंत्रेनेततोदेविविलिखेत्सर्वमंगलाम् हृदंतो
येमतैर्देविविघ्यंसर्वमंगलानां हृद्गवत्तेनज्वालामालिनिदेविच ह्रिकत्वार्घचक्रमध्ये ते
भूतमेहासकाविके मानवेदवमेलिख्येज्वलेतिपदयुग्मकम् ज्वलेतिप्रज्वलद्वंद्वंहूंकार
त्रयमालिखेत् वह्निबीजत्रयंफट्त्रयंस्वाहान्तिनोममः इत्यनेनमहादेविज्वालामालि
निकापरा १४ कर्णिकान्तेन्यानचषाङ्गस्वरविभूषितम् विंदुनादकलाक्रान्तेविद्यापरमेश्व
रि १५ अकारादिक्षमर्वेधस्वरेणक्रमतोयजेत् अः स्वरेचपवेयानीश्रीविद्याविद्युमार
काम् स्वरेविद्धिसमेह्रियानोवनायतलोचने १६ पत्रेनेषा उखास्वरस्थानेयत्नाविन्यसेद्य
था अंगंगंफ्रांश्रांयंत्रांसाः ॐनमः कामेश्वरीइच्छावंवयदेमध्येमनवर्णकोविलिमदेजगलो
भूतकाविलिमाहांदेक्लींब्रसः मांक्लींपकामेश्वरीनित्याकलायेनमः ॐ भगभगेभगादेविभग
मालिभगावहेभगगुह्येभगयोनिभगनिपातिनिसर्वभगवशंकरीभगरूपेनित्यक्लिन्नेभगस्वरूपेस
र्वाणिभगानिमेवशमानयवरदेरेतसुरेतेभगक्लिन्नेक्लिन्नद्रवेक्लेदयद्रावयअमोघेभगविच्चेक्षुभक्षोभयसर्वसत्वा
नुभगेश्वरिअमोघभगविच्चेताभगसर्वेसर्वसत्वान्भगेश्वरिऐंब्लूंजंब्लूंभेंब्लूंमोंब्लूंहेंब्लूंहेंक्लिन्नेसर्वाणिभगानिम्
गा

निमेवशमानयस्त्रींहरब्लेंह्रींस्त्रींहरब्लेंह्रींक्लीं भगमालिनी नित्यकलायैनमः २ ॐ ऐं ह्रीं श्रीं नित्य
क्लिन्नेमदद्रवेस्वाहा नित्याक्लिन्नानित्याकलायैनमः ३ ॐ ऐं क्रों भ्रों ॐ क्रों क्रौं झ्म्रौं छ्रौं ज्रौं वीं
ग्रीं क्रों स्वाहा भेरुण्डानित्याकलायैनमः ४ ॐ ऐं ह्रीं वह्निवासिन्यैनमः वह्निवासिनीनित्या
कलायैनमः ५ ॐ ऐं ॐ क्रों क्रोंषः नित्यक्लिन्नेमदद्रवस्वाहावज्रेश्वरीनित्याकलायैनमः ६
ॐ ऐं ह्रीं शिवदूत्यैनमः शिवदूतीनित्याकलायैनमः ७ ॐ ऐं ॐ ह्रीं हुंखेचछेक्षःस्त्रींहुंक्षे
ह्रीं फट् त्वरितानित्याकलायैनमः ८ ॐ ऐं ऐं क्लीं सौः कुलसुन्दरीनित्याकलायैनमः ९
ॐ ऐं ऐं क्लीं सौः हसकलवृनें हसकलवलीं हसकलवलौं ह्रीं ह्रीं क्लीं ब्लूंसः सौः क्लीं ऐं नित्या
कलायैनमः १० अथवा ह्रीं ह्रीं क्लीं ब्लूंसः १० ऐं ॐ ह्रीं फ्रें स्रूं क्रों आं नित्यमदद्रवेहुंफ्रें क्रों
ह्रीं नीलपताकिनीनित्याकलायैनमः ११ ऐं ऐं भमरवयऊं विजयानित्याकलायैनमः १२ अ
थवा ऐं भमरवयऊं १२ ॐ ऐं स्वौं सर्वमंगलानित्याकलायैनमः १३ ॐ ऐं ॐ नमोभगवतिज्वा
लामालिनिदेवदेवि सर्वभूतसंहारकारिकेजातवेदसिज्वलन्तिज्वलज्वलहुंरंरंहुंफट्स्वा
हाज्वालामालिनीनित्याकलायैनमः १४ ॐ ऐं क्रौं विचित्रानित्याकलायैनमः १५

ॐ
नं·मा
१४७

147

ऐं: मलविंयाममवचार्यमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याकलायैनमः ९ यद्वा ऐं: धकामेश्वरीनित्याक
लायैनमः इत्यादिनान्यसेन इति षोडशनित्यान्यासः अथ प्रकटयोगिनीन्यासः मूलाधारे
ऊँ पं ह्रां श्रीं प्रकटयोगिनीभ्यो नमः स्वाधिष्ठाने ४ गुप्तयोगिनीभ्यो नमः नाभौ ४ गुप्तत
रयोगिनीभ्यो नमः हृदि ४ सम्प्रदाययोगिनीभ्यो नमः कण्ठे ४ कुलकौलिये भ्रूमध्ये ४
निगर्भयो नासे ४ रहस्ययो नासाग्रे ४ अतिरहस्ययो ब्रह्मरन्ध्रे ४ परापरातिरहस्ययोगिनी
भ्यो नमः इति प्रकटयोगिनीन्यासः अथ बाणन्यासः द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः यां रां लां वां शां वे स
म्मोहनाय कामेश्वराय नमः यां रां लां वां शां द्रां द्रीं क्लीं ब्लूं सः वे सम्मोहनाय कामेश्वर्य
ग्नैनमः धनुहूमायोहल्ल ज्रों ४ धां ४ जनुमभनेभ्यो कामेश्वरबाणेभ्यो नमः थां ४ ज्रों ४
जंनुमभनेभ्यः कामेश्वरीबाणेभ्यो नमः इति दक्षिणे ताधः कोणे ज्रों ४ धां ४ आं वशीकरणाय कामे
श्वराय पाशाय नमः धां ४ ज्रों ४ ज्रों वशीकरणाय कामेश्वरीपाशाय नमः वामोर्ध्वे ज्रों ४ धां ४ क्रों सर्व
स्तम्भनकराय कामेश्वराङ्कुशाय नमः धां ४ ज्रों ४ क्रों सर्वस्तम्भनकराय कामेश्वर्यङ्कुशाय नमः इ
ति दक्षिणाधः नेत्रावरणमाणक्रमेण कामेन कामकलान्यासान्न्यसेत् तथा च पं कामकलारूपे:

१४७

वृत्तविंविन्यासाद्वयोरग्रयान्यसमाचरेत् तथाच क्लांक्लींक्लूंक्लैंम: इत्यनेन कामेश्वरीबाणाः प्रकी
र्त्तिताः योनिलावण्याद्येकामेश्वरीबाणपंचकम् क्लौंवेन वषड्याद्यादीनि ध्यसम्मोहनशाल्लु
नः इतः कामेश्वरस्यनः इतनमेतेचममढरेत् अतेन व स्ववामायोहस्तसंधारयेद्धनः यादि
क्लादीनिच्युइतेसम्मोहनपदादि कामेश्वरीयद्विनितमातमित्यधः करे वामदेव्याल्लयो
मज्ञाधारयेदस्तेधनुः क्लादियादीनिजंभनीभ्यः कामेश्वरपदानिके बाणेभ्यानमः इत्येव
दक्षिणाधः करे निजे शिवाद्यविन्यसेद्धाणान्याध्यात्माथ कमलं नमः मादिह्वादि जंभनीभ्यः
कामेश्वरीपदंततः बाणेभ्यो नमः इत्येतान् दक्षिणाधः करे निजे देव्याः प्रविन्यसेद्धाणान्या
ध्यात्माथ कमलं नमः क्लादियादीनि मूर्द्धोपिन्यस्य हूं समाविडकम् स्याहृद्यीकरणायेति
कामेश्वरपदं नमः पाशायनम इत्येवं वामोर्ध्वे विन्यसेत्करे यादिक्लादीयगाग्नवीज्ञावामा
द्विविडमनस्याहृद्यीकरणायेति ततः कामेश्वरीतिच पाशायनम इत्येवं वामोर्ध्वे विन्यसेत्करे
क्लादियादीनि क्रोमर्वेत्तमनकरणायच कामेश्वरीपदाद्ध्वं अंकुशायनमोलिखेत् दक्षि
णोर्ध्वकरे देव्याविन्यसेदंकुशं ततः मूलेन व्यापकं कृत्वा नवमुद्राः प्रदर्शयेत् तथाच हा

ॐ
ने॰मा॰
१५८

148

सर्वमंत्रेमेशोभिते क्रोंसर्वविघ्नाविदणि क्रोंआकर्षिणि ह्रेंसर्ववशंकरी सःसर्वोन्मादिनी
क्रौंमहांकुशा हसखफ्रें खेचरी स्हौः बीजमुद्रा ऐं योनिमुद्रा न्यासकालत्रये योगिनो हृदये
प्रातःकाले पुष्पाञ्जलिसमये होमकर्मणि जपकाले पिबाते वालिनिपुणाः इत्थं कृपणक इ
नाकाले समस्तवाञ्छितांत्साधकमन्त्रमः ततो ध्याने ततः पद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणारु
णामित्यादि एवं रूपमात्मानं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य हृत्पद्मे देवीं विभाव्य कुण्डलिनीपात्र
मेस्यन्न सहस्रदलकमलस्यान्तेन पाद्यं देव्याः स्थवरोदयात् ततो मानसाद्युदन्ता सहस्र
दलपद्मसुषुम्णावर्त्मनान्तपरमामृततन्नेलनाचमनीयमाद पंचविंशतितत्वेन गंधं च अहिंसा
विज्ञाने तमा दया लोभ अमोहे अमानं अमायां अनहंकारं अरागं अनेच्छं अलोभं इंद्रियाणि दृशा प
नीलपुष्पाणि आरोपयेत् ततस्तेजोरूपं दीपं वायुं चरी पदयात् अवशेषं वामदेवसंर्ध दर्पणं वेदं कुरूपं च
वैमलखेलाम आत्मानं हृासमजलले अनाहतध्वनिं मपीयं दर्शनिवेदयेत् तथा सर्वथा समांत्रं यमोत
पूर्वं नैवेद्यं यात मनोन्नतं कमनालिशृङ्गारादि रसोद्वैः न्त्रगोने षवाषषनाषयमरमषोम् प
वेसमप्रभेदन जपः कार्यस्ततो बहिः पूजामारभेत ततो नाडीस्थापनम् प्रथमे सामान्यार्घ्यं ततः कमः आत्मेन

लेन चन्दनरक्तं विधाय तत्र देवं हृन्मालिखेत् ॐ ऐं ह्रीं पात्रासनाय नमः इति पुष्पाक्षतं समभ्यर्च्य तत्र स्थापयेत्पात्रं
संस्थाप्य वालपात्रमभ्युक्ष्य भङ्ग नेलेनाहृष्ये पमध्वेत्तान शोफ्कि श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दरी हृद-
याय नमः इत्यादि क्रमेण षडङ्गानि सम्पूज्य तत्र पात्रे मलमद्युधामृतेन ततो विशेषार्घ्यस्था-
पनम् ततः पात्रं तत्र पात्रं काञ्चनकृतं वा रूप्यजं तैलं न कार्यं कापालं वा शङ्खं वा नारिकेलं वा गन्धमयं वा काम-
दमिदं हैमं श्रीयुक्तं स्फाटिकम् ताम्रं श्रीनिदं महासिद्धिजनकं श्रीनारिकेलाद्यं कापालस्फु-
टमेतन्महासिद्धिजनकं मौक्तिकं पद्मरागिकम् तदङ्कं नवरत्नं श्रेष्ठं नरपात्रं महादेवि विजयं वा-
नेमोत्तमम् नारिकेलाभिधं देवि सर्वं वा तत्त्वमत्कलावम् रत्नपात्रं च मत्स्यं भावजं वा उत्तमपा-
मम् मध्यमं तामसं मन्त्रं लौहज सम वच कल्पं मध्यमं पोतं सर्वगम कल्पं सात्त्विकम्
वश्याकर्षणकर्माणि होमपात्रं शस्त्राणि शान्तिकं पौष्टिकं वापि राजन कार्यं सिद्धये लौहपा-
त्रे विज्ञानीयान्मारणोच्चाटनं तथा स्तम्भकार्येषु पाषाणं विद्वेषे लौहं सर्वमेव सर्वकार्येषु
कर्त्तव्यं विद्यां मित्रं च तत्र ते अलाबु नाथन कार्येषु काचपात्रं विशेषाद् काष्ठपात्रं विजानीया-
यान्मायायनकर्माणि नरपात्रं तत्र रक्षोगायत्रीमां क्रिफलप्रदम् हस्तिपात्रं देवस्व

ॐ. तं.स्ता.
१४९

149

स्याद्यादेवतास्तदा नृत्यन्ति सर्वयोगिन्यः श्रीनाथेनोद्दिष्टं तदपि सामान्यविशेषाद्वा द्विरूपस्याव
शेषकत्वम् तथा च न वर्तते स्थिरो एकपादेन ऊर्ध्वेन यदि स्यात्तान्महेश्वरः सेव्यः पंचसु स्वायाति
स्यापदस्थपदेपदे इह लोके दीर्घ तस्यात्मने नवपशुताये न तु ननु श्रीमत्स्वीचक्रयामध्ये सामा
न्यार्थे मूलेन त्रिकोणं हि तिषट्कोणावर्तनं थंमण्डलं कृत्वा त्रिकोणमध्ये मूलविद्यया मध्ये
सम्पूज्य त्रिकोणस्य कक्कटेन सम्पूजयेत् अग्न्यादिक्रमेण ततः षट्कोणे मूलविद्यया हृदा
द्यंगानि पूजयेत् पश्चादावरणान्नम: इत्यादावरणांकि पूजयेत् पूर्वादिक्रमेण मंडलाय द्वा
दशकलात्मने श्रीपादुकायागायनमः इत्यादावर्सपूज्य अग्निमण्डलाकारेण वह्नेर्दशकलाः पू
जयेत् धूम्रार्च्यैनमः ऊष्मा नीला एवं कपिला विस्फुलिंगिन्यै सुज्वालायै हैमव
र्णा सहस्रज्वालायै हव्यवाहायै लोहितायै सर्वकामप्रिये इति सम्पूज्य तदुपरि पात्रं सं
स्थाप्य एवं वसवे च यं च मालिनीं समपूज्य च क्रौं अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः
श्रीपादुकायानमः इति सम्पूज्य सूर्याकारेण सूर्यस्य द्वादशकलाः पूजयेत् यथा
ॐ पं क्रौं श्रीं कं भं तापिन्यै नमः ऊं खं तापिन्यै नमः ऊं गं कं धूम्रायैनमः ॥

ये घं पं मरीच्यै नमः ङं नं रुच्यै नमः चं धं ज्वालिन्यै नमः छं दं शोषिण्यै जं थं वरेण्यै झं तं आकर्षि-
ण्यै ञं णं मायायै टं ढं विवस्वत्यै ठं डं हेमप्रभायै इति संपूज्य सां सोममण्डलाय षोडशकला-
त्मने नमः मूलेन जलादिमावाह्य हृदयेन वयं च मालिकां त्रिकोणान्तः अकथादि त्रिरेखा मध्ये
चिन्तयेत् ततः हृदयेनैव संपूज्य सां सोममण्डलाय षोडशकलात्मने अं अमृतायै नमः इति सं-
पूज्य सोमस्य षोडशकला हंसाकारेण हृदयेन पूज्य अं आं इं अमृतमण्डलाय नमः ध-
र्मानन्दाय नमः इति पूज्य नमः ईं पूर्णायै ऊं तुष्ट्यै ऋं क्रियायै लृं हर्षायै लॄं लक्ष्म्यै एं ज्योत्स्ना-
यै ऐं हेमवत्यै ओं छायायै नमः औं पूर्णामृतायै अं प्रीत्यै अः अमावस्यायै इति संपूज्य सो-
र्घमावाह्य मध्ये हं सात्मने नमः ततः हंसः पद्ममलवयं ज्योतिः अग्ने हृदभैरवाय वौषट् महि-
मलवरयीं ज्योतिर्देव्यै वषट् इति संपूज्य हृदयेन मध्ये पूर्वादि क्रमेण त्र्यस्र मण्डले तु ततः
मः स्लूं स्वर्गरत्नेभ्यो नमः स्लूं पातालरत्नेभ्यो नमः स्लूं मर्त्यरत्नेभ्यो नमः मध्ये स्लूं नागरत्ने-
भ्यो नमः क्रमेण पूजयेत् मत्स्यमुद्रया तज्जलमाच्छाद्य मूलविद्यामष्टधा जपेत् ततो धूपादि
निवेद्य नवमुद्राः प्रदर्श्य ब्रह्मणे तज्जले किंचित्त्वाचान्तेनैव मूलेन तज्जलेनात्मानं

ॐ
गे॰ स्ता॰
१५॰

150

सूर्येन्दुव्याप्तिनादबिन्दुशान्त्यसंवेष्टमध्येऽर्ध्वान् हन्ताममामिश्रीवत्स्याज्ञाबृहद्यौ मचालयेत् स
मर्यागेस्वरशीवियाधारयात्रादेवताश्चेतानवीस्थापनान्तेर तथाव स्वात्मानयोगवश्नुतिश्रा
तोपृताय थाक्रमम चिन्मयतत्त्वदाभवत्वाचिन्तयेत्मश्चविग्नमः तस्मात्क्रमचन्द्रदेशाक्रम
वशान्त्रमायचक्र श्रुभंसत्यंहल्लिमाबिप्रदेस्वरहंशोपालमेवतथा ध्यानावाहचनान्त
नोबहुविधैः शुद्धपुष्पाद्यादिभिर्नानान्वासगन्धिमोदकफलैकल्पनामयेत्स्वहृदि नत्रा
महाचक्रे यन्त्रेनाभीतिथयेनमः एवंतलहोपाय नानाहृतमहोद्यानाय कल्पवृक्षवाटिका
यै हरिचन्दनवाटिकायै सन्तानकवाटिकायै मन्दारकवाटिकायै पारिजातकदम्ब पुष्परागवप्रश
भाकरायेगोमेदवप्रशा इन्द्रनीलवप्रशा वज्रवप्रशा माणिक्यमण्डपा सहस्रस्तम्भमण्डपा अमृ
तवापिकायै आनन्दवापिकायै विमर्शवापिकायै बालतपोद्गाराय चन्द्रिकोद्गारकाय म
हाशृङ्गारपरिखायै महापद्माटव्यै चिन्तामणिगृहान्ताय पूर्वाम्नायपूर्वद्वाराय दक्षिणाम्नायद
क्षिणद्वाराय पश्चिमाम्नायपश्चिमद्वाराय उत्तराम्नायउत्तरद्वारायनमः रत्नप्रदीपवलयाय मणिमयमहासिंहासना
य ब्रह्ममयैकमञ्चपादाय विष्णुमयैकमञ्चपादाय रुद्रमयैकमञ्चपादाय ईश्वरमयैकमञ्चपादाय

सदाशिवमयपर्यंकाय हेम‥‥‥नमः ह्रां पद्मासनाय कौंसंभास्वराय महाचिन्तामणिकायै म
हायमानिकायै सर्वत्र ॐ ऐं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं हेममूर्तिनिमित्तेन हृदयेन तदुपरि ह्रौः सदाशिवमहाप्रे
तासनाय नमः नमः पुनर्ध्यात्वा त्रिखण्डामुद्रांसदाशिवमातृकायै समावाह्य ऐं ह्रीं श्रीं सौः त्रि
पुरसुंदरीमूर्तिं कल्पयामीति विद्याकल्पितमूर्तिमावाहयेत् हसौः हसकलरीं हसौः सः
सहायै महापद्मवनान्तस्थे कारणानन्दविग्रहे सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि इत्यनेन दे
वदेवेशीं देवीमावाह्य आवाहनादिप्रीतिसंकेतकर्म समाप्य बाणकोदण्डपाशाङ्कुशादिमु
द्राः प्रदर्शयेत् ततो यथोपचारैस्समस्तैस्त्रिधा संतर्पयेत् तत्रायं क्रमः सप्तहस्ता गुह्याना
मनसा वाग्रेण हृदयस्थानात् ब्रह्मनाड्या हस्तात्तिमशुद्धात् तत्रावर्तयेः श्रीमहात्रिपुरसुंदरीं त
र्पयामि इति संतर्पयेत् तदनन्तरं श्रीगुह्यकालिकायागारहारसहस्तस्थापयेत् तर्पये
त्सुन्दरीं देवीं समस्तां च सर्वोपहाराणाम् तर्पयामि सर्वदेवाभ्यां च वा समलोवियया श्रीगुह्यकालीम
काम्यानन्तरं विनिर्दिश्य सहितम् श्रीपादुकां श्रीपादुकां तर्पयेत्कुलनायिकाम् श्रीगुह्याभैरवा
देविम ध्यमायोइकाश्रिये सर्वोपचारैर्गतनर्पयेत्स्वकुलेश्वरीम् विद्याचक्रं श्रीगुह्याना

ॐ
त०सा०
१५१

मिकुम्भ्यां लवणपकर्मविनिपेयेत अंगुष्ठमध्यमाभ्यां शान्तिकर्मविनिपेयेत तर्जन्यंगुष्ठयोगेन
तर्पयेदमिचारके कनिष्ठांगुष्ठयोगेन सम्भवेत तर्पयेत्स्थिये ततः अग्रीशान्त्रवायुमध्ये दिक्त्वेष
डंगानि पूजयेत तद्यथा पें सर्वज्ञशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी हृदयाय नमः क्लीं नित्यतृप्तिशा
क्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिरसे स्वाहा सौः अनादिबोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिखायै वषट्
पें स्वतन्त्रशक्तिमहात्रिपुरसुन्दरी कवचाय हुं क्लीं अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नेत्रत्रयाय वौषट्
सौः अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी अस्त्राय फट् ततः स्वशरीरे कामकलां भावयेत् तथाहि बि
न्दुमेकं स्याद् कुण्डलिनीरूपं बिन्दुद्वयं मध्ये तदधः स्थितमर्धचन्द्ररूपं ध्यायेत् ततः स्तोत्रं तन्मात्र
जयेत् महाबिन्दुवामावर्तेन अकारादिपञ्च इकारादिपञ्च एकारादिपञ्च विभाव्य मध्यविसर्ग
वामावर्तेन शुक्लरूपतः कामरूपिणीं विचिन्त्य हृल्लेखां विचिन्त्य कामरूपेण तत्समयेत्
सर्वचित्तनाशिनी योगः तथा वक्तव्यानि मायालक्ष्मीमयूरबीजेषु गमहविक्रमेण तत् कु
स्थितं योजयेद् देवि त्रयं वा परमेश्वरि कल्पसूत्रे पिमर्दं धामत्रयाणि चित्तमायायोगः चित्ता
वरनिमायाकमला तद्यथा प्रतिपदि अकारे पञ्चाशीतं तन्मे चन्द्रमायां कामरूपिणीमाके

१५१

लाश्रीपाद॰ एवमाकारे द्वितीयायां भगमालिनी इकारे तृतीयायां नित्यक्लिन्ना ईकारे चा
तुर्थ्यां भेरुंडा उकारे पंचम्यां वह्निवासिनी ऊकारे षष्ठ्यां विद्येश्वरी ऋकारे सप्तम्यां शिवदू
ती ॠकारे अष्टम्यां त्वरिता ऌकारे नवम्यां कुलसुंदरी ॡकारे दशम्यां नित्या एकारे एकाद
श्यां नीलपताका ऐकारे द्वादश्यां विजया ओकारे त्रयोदश्यां सर्वमंगला औकारे चतुर्दश्यां
ज्वालामालिनी अंकारे पूर्णायां पंचदश्यां विचित्रा अः विसर्गे त्रिपुरसुंदरी कुलपंक्तिविचित्रा
दिकामेश्वर्यन्तं सृजयेत् सृजामन्त्रस्तनन्तानते श्रीपदसर्वमन्त्रायपादुकापदमहदेवेन स
नधारिणम: पश्चात्सृजयेदंगदेवता: ततो मध्यशाकन्याश्रमध्ये च गुरुपंक्ति: प्रकृते पव
श्रानेदानां पद्माहात्ना विजेयाः पश्चात् मध्ये देवता: गुरव: श्रीकामेश्वरीलिमावीवादिने ना
युध्या पंक्ती श्रीपरमप्रकाशानंदनाथश्रीपादुकापूजन पूर्वपरमेष्ठिवे नमः परमेष्ठिना
श्रीपा॰ पू॰ एवं कालेश्वरमहेश्वरादेवी पूर्वमप्याना: कामेश्वर्येवा पत्नीपत्नीया: भोगक्रोडा
सप्तदेवी पत्नीसिद्धाधा: ततो विश्वविमलेमहते भवने मेलमात्मात्मप्रिय पत्नीमान
चीचा: ततो चक्रेपरमेष्ठिगुरुकेवलसर्वाहवा पत्नीकामराजेविप्राड् हादिनाथाप्य

लोपायात्तद्भवेदेतायाश्च परमेशावकोमस्य योविकोदेव्यो वेमानवी येमेहो चे सर्वो नेदेश
नोदेवी प्रकाशा पतेदिव्योघः दिव्यौवित्रकेवल्योदिव्यावामहोदय पतेमिद्धोघाः विद्वस्त्रा
त्रोक्तेरे श्वस्वमलपतानेदमनोहरानेदू प्रतिमान पतेमानवोघाः ततः हवेवहूकचयेमे·
केवाहनयेत अथवा सामान्यगरुपंक्तिहनयेत यथा पेङ्गीश्रीतारकम्पानमः पेवगुरुपा
दुकाभ्या प्रचमगुरुभ्यः पतपवगक प्रमेष्ठिपरमाचार्यपादु सर्वे च देवाः त्रिमार्गहितावीहृ
नाडीवाप्रयोगः ततस्त्रैलोक्यमारुतादिहरीहिवेक रहस्तीमस्कोकलस्तोहवीमुद्रापूजन
नोदेवीपा·पू· रीस्थितिवक्रपंक्तित्रैलोमहदेवकुलेहमादेतत्पथ्रायमोगिनीदेवीश्री
पा·पू· ततस्सोभाग्यादिमूहारात्मकोशचक्र पेङ्गीश्रीहस्ताववे हसौः भगवत्यवहस
ववफ्रेक्षिकहस्ताहसा हसनू मघोरघोरमातवक्रोवक्रोवक्रोकिलि· हूलामतः पू·
वेक्राणीवीजानिपविद्यमासायैक्ष्मिकाश्रीपा·पू· सर्वचक्रावेसावेमहावड्योगेश्वरि
उन्नाश्रायकालिकाश्रीपा·पू·त· ततोदेवेशवदर्शनायनमः भैरवेब्रह्मदर्शनायनमः
शिवस्वामनो वेलवदर्शनायनमः ततोयोगमहावापद्मसध्येदित्वच मलविघाय ३·

गाणि स्तनयेत् ततो देवीपश्चान्यावीं प्रतीचीं त्रिपुराश्वः तदीतणाद्दलिणस्याद्स्यावामतलया
भवम् ऐं क्लीं श्रीं अणिमादिसिद्धिश्रीपा॰पू॰त॰ १ महिमादि वायुकोणाद्वनरूपेषु ४ ईशित्व
प्राकाम्य इच्छाभुक्ति प्रथमः शक्तिप्राप्ति ४ ऐं सर्वकामसिद्धि मध्यचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारेषु
नरूपेषु ४ ब्राह्मण्यादिश्रीपा॰पू॰ ४ माहेश्वरी ४ कौमारी ४ वैष्णवी वायुकोणाद्वनरूपेषु ८
लवाराही ऐन्द्राणी ४ चामुण्डा ४ महालक्ष्मी प्रथमचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारेषु वनरूपे
षु ४ द्रां सर्वसंक्षोभिणीमुद्राश्रीपा॰पू॰ ४ द्रां सर्वविद्राविणी क्लीं सर्वाकर्षिणी ब्लूं सर्वव
शंकरी वाय्वादिकोणाद्वनरूपेषु ४ सः सर्वोन्मादिनी क्रों महाङ्कुशा हसखफ्रें खेचरी ह्
सौः सर्वबीज ऐं योनिमुद्राश्रीपादु॰ ४ ऐं क्लीं सौः त्रिखण्डा सर्वाणि चक्रे त्रैलोक्यमो
हनचक्रस्वामिचक्राय नमः चक्राग्रे अं आं सौः त्रिपुराश्रीपा॰पू॰ पत्रमध्ये दक्षिणे ४ द्रां सर्वसं
तोभिणीमुद्रा देव्या वामे ४ अणिमादिस्थी वाचकदेशिनायनमः अत्र त्रैलोक्यमोहनच
क्रस्थचक्रेश्वरीत्रिपुराचक्रनायिकायै एता अणिमाद्याः प्रकटयोगिन्यः समदूस्त
सिद्धयस्साधुधा स्वाहनास्सपरिवाराः सर्वोपचारैः पूजिताः सन्तर्पिताः सन्तु ४ अर्घ्यं जले

ओ॰
ने॰ मा॰
१५३

153

नमूलदेव्यैसमर्पयेत् ततोद्रांमितिसर्वसंक्षोभिणीमुद्रांप्रदर्शयेत् ऐंआत्मतत्वायस्वाहा क्लींवि
द्यातत्वायस्वाहा सौःशिवतत्वायस्वाहा इतित्रिवारमर्घ्योदकेनतर्पयेत् षोडशदलेषु पश्चिम
दलादारभ्यवामावर्तेन ऐंअंकामाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपादु॰ एवंसर्वत्रकलायदथयोगः
तथाप्रवनवरत्नेश्वरी त्रिलोमनयमेवनाःक्रमान्नित्याकलाप्रनः ऐंआंबुद्ध्याकर्षिणीनित्याकला
ऐंइंअहंकाराकर्षिणी ऐंईंशब्दाकर्षिणी ऐंउंस्पर्शाकर्षिणी ऐंऊंरूपाकर्षिणी ऐंऋंरसाकर्षिणी ऐंॠं
गन्धाकर्षिणी ऌंचित्ताकर्षिणी ॡंधैर्याकर्षिणी एंस्मृत्याकर्षिणी ऐंनामाकर्षिणी ओंबी
जाकर्षिणी औंआत्माकर्षिणी अंअमृताकर्षिणी अःशरीराकर्षिणी सर्वत्रकलायथयोगः
चक्रात्रे सर्वाशापरिपूरकषोडशदलाय नमः ऐंक्लींसौः त्रिपुरेश्वरीचक्रनायिकाश्री
पा॰पू॰ एतस्मादन्तिणिद्रांसर्वविद्राविणीश्रीपा॰पू॰ वामे लंविमासिद्धिश्रीपा॰ बाहृदशौला
यनमः अत्रसर्वाशापरिपूरकचक्रेषोडशदलेगुप्तयोगिन्यश्चक्रनायिकात्रिपुरेशीपताःकामा
कर्षिण्याद्याःगुप्तयोगिन्यः समुद्रासनादि मूलदेव्यैसमर्पयेत् द्रांमितिसर्वविद्राविणी
मुद्रांप्रदर्श्य ऐंआत्मतत्वायस्वाहेत्यादिपूर्ववत् अष्टदलचक्रेसर्वोदिवत्तदलेषु वामावर्तेन

ऐंकं ५ अनंगकुसुमादेवी श्रीपा०पू० ऐंखं ५ अनंगमेखला ऐं ५ अनंगमदना ऐं ५ अनंगमदना-
तुरा आग्नेयादिकोणेषु ऐं ५ अनंगरेखा ऐं ५ अनंगवेगिनी वंशंषंसंहं अनंगांकुशा ऐं लं ऐं
अनंगमालिनी चक्राग्रे सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्राय नमः ऐं क्लीं सौः त्रिपुरसुन्दरी चक्र-
नायिका श्रीपा०पू० पञ्चस्यार्दक्षिणे ऐं क्लीं सर्वाकर्षिणी मुद्रा श्रीपा०पू० वामे ऐं अणिमासिद्धि
श्रीपा०पू० ऐं जं सं हं क्षों नाथाय नमः ततः सर्वसंक्षोभणाष्टदलचक्रे श्रीत्रिपुरसुन्दरी चक्रनायि-
कां विहितेयं नाग्रे अनंगकुसुमाद्या पाप्मनः स्योगिन्यस्मन्मुद्रा इत्यादि मूलदेव्या समर्पयेत्।
क्लीं निनिसर्वाकर्षिणी मुद्रा प्रदर्शयेत् ध्यात्वा मनसा यस्याः इति पूर्ववत्। चतुर्दशारचक्रा-
ग्रे समावाह्य पश्चिमादि दक्षिणावर्त ऐं सर्वसंक्षोभिणी शक्ति श्रीपा०पू० सर्वविद्राविणी स-
र्वाकर्षिणी सर्वाह्लादिनी सर्वसंमोहिनी सर्वस्तंभिनी सर्वजृंभिनी सर्वसंवशंकरी।
सर्वरंजनी सर्वोन्मादिनी सर्वार्थसाधनी सर्वसंपत्तिपूरिणी सर्वमंत्रमयी सर्वद्वंद्वक्ष-
यंकरी ऐं त सर्वेच चक्राग्रे सर्वसौभाग्यदायक चतुर्दशारचक्राय नमः हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुर-
वासिनी चक्रनायिका श्रीपा०पू० पञ्चस्यार्दक्षिणे ऐं ह्सुं सर्ववशंकरी मुद्रा श्रीपा०पू० वामे ऐं ई।

ॐ
ने.सा.
१५४

154

शानसिद्धि श्रीपादु सौभाग्यमोमोमकरदर्शनेभ्यः अत्र सौभाग्यदायकचक्रं दशारचक्रे त्रिपुर
वासिनीचक्रनायिकाधिष्ठितेपताल्सर्वमुद्रेशोभितायायाः शाक्तायसम्प्रदाययोगिन्यसमस्त
इत्यादिमल्लदेव्यैसमर्पयेत् ततः सर्ववशंकरीमुद्राप्रदर्शयेत् इति ध्यानमनतनायसर्वहोतिहर्ववत् ब
हिर्दशारचक्रसमावर्ण्यपश्चिमादिदक्षिणान्ते इति सर्वसिद्धिप्रदा सर्वसम्पत्प्रदा सर्वप्रियंकरी
सर्वमंगलकारिणी सर्वकामप्रदा सर्वदुःखविमोचिनी सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्न
वेजविनाशिनी सर्वांगसुन्दरी सर्वसौभाग्यदायिनी देवी श्रीपादु सर्वार्थचक्राग्र सर्वार्थ
साधकबहिर्दशारचक्रायनमः हसैं हसकलरीं हसौः त्रिपुराश्रीचक्रनायिका श्रीपादुं तो
स्मादक्षिणे इमः सर्वोन्मादिनी श्रीपा० पु० वामे स्थापितोसिद्ध ब्राह्मवैदिकदर्शनाभ्यो
नमः अत्र सर्वार्थसाधकबहिर्दशारचक्रे त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाधिष्ठितेपताल्सर्वम
द्रप्रदादेव्याः कुलकौलिनीयोगिन्यः समस्त इत्यादि मूलदेव्यैसमर्पयेत् ततः सर्वोन्मा
दिनीमुद्रांप्रदर्शयेत् ध्यानमनतनायसर्वहोतिहर्ववत् अनन्तदशारचक्राग्रपश्चिमादिदक्षि
णान्ते इत सर्वज्ञा सर्वशक्तिमयी सर्वैश्वर्यप्रदायिनी सर्वज्ञानमयी सर्वव्याधिविना

१५४

ग्निनी सर्वाधारस्वरूपिणी सर्वपापहरा सर्वानन्दमयी सर्वरक्षास्वरूपिणी सर्वेप्सितप्रद
देवी श्रीपादु सर्वचक्राग्रे सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्राय नमः क्रों ह्लीं ब्लें त्रिपुरमालिनीचे
क्रेशिकाधिष्ठिते पनाम्सर्वागाद्या योगिन्या निगर्भयोगिन्यः सर्वमुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै स
मर्पयेत् क्रों महाङ्कुशमुद्रां प्रदर्श्य ऐं आत्मानं तथा पुत्रादीनिति सर्वं तर्पयेत् १ अष्टारचक्राग्रा
न्समावृत्य पश्चिमादि दलेषु तानेव पावन् रश्म ८ वल्लवशिनीवाग्देवता श्रीपा ह रक्‌५
नमः श्री विमलावा रव ५ ह्स्कल्वह्रीं जयिनीवा रप ४ वम्लावह्मसर्वेश्वरीवा र्‌प ५
नमः श्री कौलिनीवा चक्राग्रे सर्वरोगहराष्टारचक्राय नमः क्रों श्रीं सौः त्रिपुरासिद्धि
दानिन्या श्रीपादु पनश्यादोतिग्रे ह्सरवें क्लेखेचरी मुद्रा श्रीपादु वामे रश्मिः क्रिमविक्रि
सिद्धि श्रीपादु त्रैलोक्यदर्शनायनमः अत्र सर्वरोगहरे चक्रे त्रिपुरासिद्धिचक्रे
श्वरीचक्राधिष्ठिते पञ्चाविशान्याद्या योगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ह्सख
फ्रें खेचरी मुद्रां प्रदर्श्य ऐं आत्मानं तथा पुत्रादीनिति तर्पयेत् त्रिकोणबाह्ये अग्नेयादि वायव्यन्तेषु
पश्चिमादि दलेषु तानेव पावन् ह्रीं ह्रीं क्लीं ब्लें नमः यां रां लां वां शां कामेश्वरी कामेश्वरी जंभणार्णवाय नमः

ॐ
नं॰ मा॰
१५५

155

द्रां ५ यां ५ द्रें यं सर्वसंमोहनाय कामेश्वरकामेश्वरीयन्त्रेषु नमः द्रां ५ यां ५ क्लीं ब्लूं वशीकरणाय कामेश्वर
कामेश्वरीपाशाय नमः द्रां ५ यां ५ क्रों सर्वस्तम्भनाय कामेश्वरकामेश्वर्यङ्कुशाय नमः ततस्त्रिकोणाग्र
दक्षिणकोणे मूलवाग्भवबीजमुच्चार्य श्रीअग्निचक्रे कामगिर्यालये मित्रेशनाथात्मिके रुद्रात्मशक्ति
कामेश्वरीश्रीपादुं॰ कामराजमुच्चार्य सूर्यचक्रे जालन्धरपीठे षष्ठीशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिभ
गमालिनीदेवीश्रीपादुं॰ चक्राग्रे सर्वसिद्धिप्रदायचक्राय नमः हसैं हसकलरीं हसौः त्रिपुराबा
लाम्बाश्रीपादुं॰ पुनस्तद्दक्षिणे ह्सौः बीजमुद्राश्रीपादुं॰ वामे ऐं क्लीं सिद्धिश्रीपादुं॰ आनन्दभैरवाय
नमः अत्र सर्वसिद्धिप्रदायचक्रे बाणचापविभूषितानन्तराले त्रिपुराम्बाचक्रनायिकायै हि संयुताः
कामेश्वर्याद्यास्ततिरहस्ययोगिन्यः सम्प्रदायमादिमूलदेव्यै समर्पयेत् ह्सौः बीजमुद्राप्रदर्शय
ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहेति स्पर्शयेत् ९ ततो बिन्दुचक्रे मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीति
त्या श्रीपादुं॰ इति त्रिः सन्तर्प्य चक्राग्रे सर्वानन्दमयबिन्दुचक्राय नमः मूलमुच्चार्य श्रीम॰
हात्रिपुरसुन्दरीश्रीचक्रनायिकाम्ब पुनस्तद्दक्षिणे ऐं योनिमुद्राश्रीपादुं॰ वामे सा
सिद्धिसिद्धिश्रीपादुं॰ मातृसिद्धिश्रीपादुं॰ गोवर्णी ॥ ॥ : : ९ ॥

१५५

ङ्किणी सर्वमन्त्रमयी सर्वद्वन्द्वक्षयंकरी इति सर्वत्रचक्राग्रे सर्वसौभाग्यदायकचतुर्द-
शारचक्राय नमः हैं ह्क्लीं ह्सौः त्रिपुरवासिनी चक्रनायिका श्रीपादु. पूर्वस्यां दक्षिणे ईश्व-
सर्ववशंकरी मुद्रा श्रीपादु. वामे ईशित्वसिद्धि श्रीपादु. सौख्यमीमांसकदर्शनेभ्यः
अत्र सौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनी चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसं-
क्षोभिण्याद्याः शक्तयः सम्प्रदाययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यम्पर्यन्तं ऐं स-
र्वावेशकरी मुद्राप्रदर्श्य इ पंचात्मतत्वाय स्वाहा इति पूर्ववत् बहिर्दशारचक्रे समारभ्य
पश्चिमादि दक्षिणान्ते ई सर्वसिद्धिप्रदा सर्वसम्पत्प्रदा सर्वप्रियंकरी सर्वमंगलकारिणी
सर्वकामप्रदा सर्वदुःखविमोचिनी सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्ननिवारिणी सर्वा-
ङ्गसुन्दरी सर्वसौभाग्यदायिनी देवी श्रीपादु. सर्वत्रचक्राग्रे सर्वार्थसाधकबहिर्दशार-
चक्राय नमः ह्सैं ह्सक्लीं ह्सौः त्रिपुराश्री चक्रनायिका श्रीपादु. तस्याः दक्षिणे इमः स-
र्वोन्मादिनी श्रीपा. दु. वामे वशित्वसिद्धि ब्राह्म्यवैदिकदर्शनाभ्यां नमः अत्र सर्वार्थ-
साधकबहिर्दशारचक्रे त्रिपुराश्री चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसिद्धिप्रदाद्याः ॐ

ॐ·
ने· सा·
१५६

156

लकौलिनीयोगिन्यः समुद्राइत्यादि मलदेवीसमर्पयेत् मः सर्वोन्मादिनीमुद्रांप्रदर्शयेत् ऐंग्ला
न्मनन्नायस्वाहेतिसर्ववन्त् अंतर्दशारचक्रादुपश्चिमादिदक्षिणांते १सर्वज्ञा सर्वशक्तिमयी
सर्वैश्वर्यप्रदायिनी सर्वज्ञानमयी सर्वव्याधिविनाशिनी सर्वाधारस्वरूपिणी सर्वपापहरा
सर्वानंदमयी सर्वरक्षास्वरूपिणी सर्वेप्सितप्रदादेवी श्रीपादुः सर्वत्रचक्राग्रे सर्वरक्षाक
रान्तर्दशारचक्रायनमः ह्रींक्लींब्लें त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाधिष्ठितेपतास्सर्वागायायो
गिन्यो निगर्भयोगिन्यः समुद्राइत्यादिमलदेवीसमर्पयेत् क्रोंमहांकुशामुद्राप्रदर्शये ऐंग्ला
न्मनन्नायस्वाहेतिसर्ववन्त् ९ अष्टारचक्राग्रान्तसमारभ्यपश्चिमादिदक्षिणांतेयावत् १ अं
ए वल्लवशिनीवाग्देवताश्रीपा· ए २ कं ५ नमरीविमलावा ३ चं ५ हसकलवह्जयि
नीवा ४ यं ४ यमलावहमर्वेश्वरीवा ५ शं ५ तमरीकौलिनीवा चक्राग्रे सर्वरोगहराया
ष्टारचक्रायनमः ह्रींश्रींसौः त्रिपुरासिद्धिदानित्याश्रीपादुः पनस्पादकोणे हसखफ्रेंवे
यीमबला श्रीपादुः वामेश्वोक्तिभक्तिसिद्धिश्रीपादुः त्रैवसवर्दशनायनमः अत्रसर्वरोगह
रेष्टारचक्रे त्रिपुरासिद्धिचक्रनायिकाधिष्ठितेपतावशिन्याद्यायोगिन्यः समुद्राइत्यादि

मूलदेव्यैसमर्पयेत् ह्सख्फ्रेंविद्यशीमुद्रांप्रदर्श्य ऐंआत्मतत्त्वायस्वाहेतिपूर्ववत् त्रिकोण
बाह्ये अग्रतोवामावर्त्तेन पश्चिमादिदक्षिणान्तेयावत् द्रांद्रींक्लींब्लूंसः येभालावाणाकामेश्व
रकामेश्वरीजंभणाभ्यांनमः द्रां ५ यां ५ इंद्यंसर्वसंमोहनायकामेश्वरकामेश्वरीधनुर्भ्यां
नमः द्रां ५ यां ५ आंह्रींवशीकरणायकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यांनमः द्रां ५ यां ५ क्रों
सर्वस्तंभनाकामेश्वरकामेश्वरीअंकुशायनमः ततस्त्रिकोणाग्रेदक्षिणान्तेषु मूलवा
ग्भवबीजमुद्धार्य अग्निचक्रेकामगिरिपीठेमित्रेशनाथात्मकेरुद्रात्मशक्तिकामेश्व
रीश्रीपादु० कामराजमुद्धार्य सूर्यचक्रेजालंधरपीठेषष्ठीशनाथात्मकेब्रह्मात्मशक्तिभ
गमालिनीदेवीश्रीपादु० चक्राये सर्वसिद्धिप्रदायचक्रायनमः हसरेंहसकलरींहसरौः
त्रिपुराबालिन्याश्रीपादु० पतस्यादक्षिणे स्त्रौः बीजमुद्राश्रीपा० ह० वामेऽक्कासिद्धिश्रीपा
दु० मातृदर्शनायनमः अत्रसर्वसिद्धिप्रदायचक्रे श्रीणावाणविभूषिताननवालेत्रिपुराम्याचक्रे
नायिकाधिष्ठितपुत्राः कामेश्वर्याद्याश्रीतिरहस्ययोगिन्यः सुमुद्राइत्यादिमूलदेव्यैसमर्प
येत् स्त्रौः बीजमुद्रांप्रदर्श्य ऐंआत्मतत्त्वायस्वाहेतिपूर्ववत् ८ ततोवैंदवचक्रे मूलम

ॐ॰
ने॰मा॰
१५७

157

ह्यार्थं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्रीपादु॰ इति त्रिःसंपूज्य चक्राग्रे सर्वानन्दमयबैन्दवचक्रा
यनमः मूलमन्त्रार्थं श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीश्रीचक्रनायिकाम्बा पतस्पादेत्तिए[?] ऐंयोनिमु
द्राश्रीपादु॰ वामभागे सिद्धिश्रीपादु॰ मातसिद्धिश्रीपादु शैवदर्शनायनमः षड्दर्शनच
क्रेश्वरे बौद्धवाद्विनतयामोरणावैवसवमेवच शाक्तं षष्ठं विज्ञेयं चक्रे षड्दर्शनात्मकम्
हृद्यामलेपि चक्रस्थौबौद्धभैरवौ वाम्लवैषाड्दर्शनसद्भम् वेदवैष्णवभैरवमत्र श्रीसारसमुच्च
ये वैष्णवे हृदयागेनमध्यस्थानं सम्मोतिनम् इत्युक्तस्थाने षड्दर्शनं पूजा अत्र सर्वानं
दमयचक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी परापरमयीशक्ति श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी समस्तनायिका
सर्वोत्कृष्टसमस्तचक्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्यमोहनं सर्वाशापरिपूरकं सर्वसंक्षो
भकं सर्वसौभाग्यदायकं सर्वार्थदायकं सर्वरक्षाकरं सर्वरोगहरं सर्वसिद्धिप्रदं श्री
चक्रसमस्तमीलितसमस्तप्रकटगुप्तसंप्रदायकुलकौलिनीनिगर्भातिर-
हस्यातिरहस्यसमस्तयोगिनीपरिवृतात्रिपुरात्रिपुरेशीत्रिपुरसुन्दरीत्रिपुरवा
सिनीत्रिपुराश्री ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिपुरमालिनी त्रिपुरासिद्धा त्रिपुरांबा चक्रनायिका वंदितचरणकमल श्रीमहात्रिपुर
सुंदरीनित्यादेवी सर्वचक्रेश्वरी सर्वमंत्रेश्वरी सर्वपीठेश्वरी सर्वकामेश्वरी सर्वतन्त्रेश्वरी
सर्ववीरेश्वरी त्रैलोक्यमोहिनी मगडलीत्रिकामातृका सर्वचक्रमयी नवचक्रनायिका
सहितास्सप्तमहासिद्धयस्सवाहनास्सपरिवारास्सायुधास्सर्वोपचारैः श्रीमहात्रिपु
सुंदरी परापरया समर्पयामि सम्मर्जितास्तर्पितास्सन्तु इति विशेषार्घ्योदकान्तेन कु
सुमैः प्रधानदेव्या वामहस्तेन समर्पयेत् ततो नवमुद्राः प्रदर्श्य ऐं आत्मतत्त्वाय
स्वाहेत्यादिना सर्वविघ्नार्घ्योदकेन तर्पयेत् ततो गंधपुष्पधूपदीपान्माल्यादीन्दत्वा
घंटां वादयन् मूलमंत्रार्थधूपदीपादिनैवेद्यान्तं निवेदयेत् ततो नित्यहोमं कु
र्यात् परिषिच्य भूमौ मूलमाणाय स्वाहेति पंचकं दद्यात् ततः षडंगेनाहुतिषट्
कं दद्यात् ततः स्वावामे त्रिकोणमन्त्रवृत्तवृत्तं च ऐं क्रौं व्यापकमण्डलाय नमः अधः
वृत्तं संलिख्य आपवेपनत्रभाननम् त्रिधापवन्कलावर्णमन्त्रदयाङ्गलिं ततः ऐं क्रो
सर्वविघ्नकृद्भ्यस्सर्वभूतेभ्यो हुं स्वाहा इति सामान्यार्घ्योदकेन दत्वा तन्मुद्रां प्रदर्शयेत्

ॐ
वं.स्मा.
१५८

158

तेनाबटुकादिभ्यो बलिं दद्यात् ईशानवह्निनैरृतिवायुकोणेषु त्रिकोणवृत्तमण्डलानि
कृत्वा तेषु वां वटुकनाथाय नमः यां योगिनीभ्यो नमः क्षां क्षेत्रपालाय नमः गां गणपतये
नमः इति संपूज्य तेषु द्रव्यभरितपात्राणि निक्षिप्य बलिं दद्यात् एह्येहि देवीपुत्र वटुक-
नाथेति मंत्रेण वटुकनाथाय बलिं दद्यात् वामांगुष्ठानामिकायोगेन मुद्रां प्रदर्शयेत् ऊर्ध्वं
ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निष्कले वा पाताले वानले वा सलिलपवनयोर्यत्र कु-
त्रापि लब्धा क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिकेन प्रीता देव्यः सदा नः
शुभबलिविधिना पान्तु वीरेन्द्रवंद्याः यां योगिनीभ्यः स्वाहा सर्वयोगिनीभ्यो हुं फट् स्वाहा
इत्यनेन बलिं दद्यात् वामहस्तांगुष्ठतर्जनीमध्यमानामाभिः योन्याकारेण मुद्रां प्र-
दर्शयेत् क्षां क्षीं क्षूं क्षैं क्षौं क्षः स्थानक्षेत्रपाल धूपादिसहितं बलिं गृह्ण २ स्वाहा इत्य-
नेन क्षेत्रपालबलिं हरेत् वामांगुष्ठतर्जनीमवलाकुंचनान्मुद्रां प्रदर्शयेत् भैरवीविद्या-
पाठेन स्वतंत्रप्रयोगमेकेन सर्वेनैवासंभूतबलिः नैवेद्य यद्दत्तं वटुकादीनां यः
पूजयति चेटिकापूजा चैव फलाति स्वदेवीपादपः प्रेतायते ततो देव्याः प्राचमनीयादि

कदम्बासववासितेनतोहूलेदयात् ततश्चात्रिकादयात् यथास्वांकस्यादिदिवितभास्वनेक्रूं ऊम्मा
दिनाहृदलेविलिख्य तत्रकर्णे स्वमोहृत्कर्णेतानहृदलेषुषोडशदीपान्स्वाल्य मध्येषट्
कादिदिविते त्वरीपमस्तकोपरिस्थापयेत् श्रीं क्रीं ह्रूं ह्लकं ह्रसं स्फं लं क्रों श्रीं इति मेत्रेणावा
तस्याश्रमभ्यर्च्य तस्याश्रमामस्तकान्तहृत्पन्नवबालतोराजयेत् तथाचलानाणावे श्रा
त्रिकामतः ऊर्ध्वानवकामार्ध्येसिद्धये सोवर्णराजतेकोस्पस्यान्यकपरमेष्ठविज्ञेमनोल
विप्रवस्तुपत्रमनोहरम् चतुःपवकेह्न्हतानन्मध्येमस्तकोपवे दीपमेकोविनिलिप्य
वस्तपत्रषोडशपकम् पश्चाद्घृमसन्नादिदिदिवितेनापाकेरामृतान् चक्रकाहितस्याभाभिः १
प्राभितान्वितपूरितान् श्रीमत्रमसहोगतिवन्लेषु सर्वकलताप्राम् श्रीवीजेनवपवावीज
मेलिख्यवरवणीति गर्भोवमलतापश्वादिहस्याः क्रमतः प्रिये वामकर्णसमापुक्ता
नादविन्दुसमन्विता वीजपञ्चकमेतत्पवस्त्वादितृनृसंदरि पूर्ववीजविलोमेनवस्त्वणो
पेनवानरी ततोमूलमुच्चार्य समस्तचक्रवक्रोणापुत्तदेविनवाग्ने श्रावाहिका
मिमंदेविचक्रमस्राक्यवास्मितेति ततोविसर्गतोततेकर्मसमापयेत् इतिश्रीविद्यापद्वति ::

ॐ
ने॰ मा॰
१५५

श्रीगणेशाय नमः ॐ अथ चर्चरिकां वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदाम् यस्याः प्रसादमात्रेण सर्व
सिद्धेश्वरो भवेत् अपुत्रो लभते पुत्रं दरिद्रो धनमाप्नुयात् कवित्वं च समायाति लभते ना
त्र संशयः अथ चर्चरिकामन्त्रः तत्रादौ विष्णुसादि लक्ष्मीलज्जा ततो माया माया ततो ह्रीं दश
एकामणिपवनवैरोचनीयहमायेफट्स्वाहया युते मन्त्रो यं वाञ्छितप्रदः तत्र लज्जापदं
कामराजपदं तथा च अत्र लज्जापदे देविकामबीजं विभाव्यते महाकालमतं प्रोक्तम्
त्रोक्तावेशभावकम् कामाद्या वाग्भवाद्या च मायाद्या वा जपेत्सुधीः लक्ष्म्याद्या वा जपेद्धि
याद्यु तत्त्वर्गफलप्रदाम् सर्वमायापदे देविकामबीजं प्रतन्यते इति पूर्वेण पावकं सर्वमायापदे
लक्ष्मीबीजं प्रच्यते अन्यथा तात्पर्यं यावि [illegible] स्यात् अन्यथा [illegible] नादमतं सर्वत्र लज्जा
बीजं भुवनेश्वरीपरम् तत्रैव वातबीजं समायुक्तं बिन्दुविभूषितम् लक्ष्मीबीजं समा
नि प्रोक्तं सर्वकामार्थसाधनम् वामाक्षिवह्निसंयुक्तं बिन्दुनादविभूषितम् शिवबीजम
हेशानि लोकातीतं महाद्भुतम् ईशानं हृत्पद्मबीजं सबिन्दुकं नादविभूषितं च स
वामकर्णपीडितः प्रकल्प्य मयावदं तीहमरीचिषिणा स्तोम् द्वादशाक्षरं वर्णस्याद्यं बिं

१

ईशेवमीरितम् वाग्भवे बीजमित्युक्तं सर्ववाक्याधिपत्यदे इति मंत्रवर्णबीजव्याख्यानात्सर्व
मंत्रमायापरह्रूंवपरं अयंनयत्तासमीचेतः अस्यमूला प्रातः ह्रम्यादिकं कृत्वा मंत्रावृम
नेकुर्यात् तद्यथा लक्ष्मीमायाकूर्चबीजैस्त्रिभिः योनासुसाधकः वाग्भवेनाष्टोमस्त्रज्या
मायाभ्यां चाहितस्मजेत् कूर्चेनतालयन्याणिपभिर्मंत्रैः सविन्यसेत् श्रीमायाकूर्चवा
कामत्रिपुराभगवर्णिकेः कामकलारूपाभ्यां खलनामातिश्रीत्रयः नाभिहत्मलके
चासैव स्वहातामभविन्यसेत् आयमेवेक्लित्रमत्तावनमीताप्रपश्यति ततः प्राणाया
मानेकृत्वा विधाय षोढान्यासं कुर्यात् मंत्रषोढा ततः कृत्वा त्रैलोक्यवशकारिणीम् श्री
बालात्रिपुरायोनिः आसारप्रणवस्तथा कालीवधूरूपोः कामकलाकूर्चयोस्मकेः कमा
त् षोडशीमत्रवर्णोत्थ हृत्पुगहाटवातती पभिमंत्रैर्मातृकाणान्यस्य स्थाने शुविन्य
सेत् यथावत्स्वरूपाहि बीजषोढा प्रकीर्तितम् अस्याचान्यासामर्थ्यदेवदेहोभवे
दिति सर्वैश्वर्यपुताव्लोपसोवन्मकोदृशावृतः ततः ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा
शिरसि भैरवऋषये नमः मावसद्धाछन्दसे नमः हृदिश्रीचण्डकापदेवतायै नमः

ॐ. ने.ला. १६०

160

गलेहैंह्रौंबीजायनमः पादयोः स्वाहाशक्तयेनमः ततः करांगन्यासः अंखड्गायहृदया
यस्वाहा ऐंतर्जनीभ्याः ईंसुदर्शनायशिरसेस्वाहेतिपवित्रांगलयोः ऊंवज्रशिखायै
स्वाहामध्यमयोः ऐंपाशायकवचायस्वाहातर्जन्योः ऐंअंकुशायनेत्रत्रयायस्वाहा
अंगुष्ठयोः अःशरतालहरायअस्त्रायफट्स्वाहाकरतलपृष्ठयोः एवंहृदयादिषु न
इक्रमेणवनेत्रे अंखड्गंसमाकारंविद्युल्लोचिकंनमस्तकम् खड्गायहृदयायेतिस्वाहा
सुदर्शनायेति ईंकारंवननादेविकारंचक्रंसमप्रभम् सुदर्शनायनेत्रावाच्यशिर
सेनदननरम् स्वहासुदर्शनंनेत्रावाच्यपवित्रांगलिसमपूनम् ऊंकारंवननेत्रावाच्यविद्युल्ल
चिकंनमस्तकम् श्रीवज्रायनेत्रापूजांशिखायैचननः परम् स्वाहानमः मध्यमायांचवि
न्यसेत्नंदननरम् मायाहृदंपाशाकारंविन्यसेत्वननः परम् स्वाहानविन्यसेत्त
र्जन्यांनंदननरम् ऐंकारंवननेत्रादेविविचारंकमानंदननरम् नेत्रत्रयायस्वाहानमः
हुंकारंयोर्हृदयोः अंकारांबविसर्गान्तंमलणनरसमयुतम् अस्त्रायसमपूजनंमस्त्राय
नितनः परम् फट्स्वनरसमायुक्तंविन्यसेत्करयोर्हृदयोः ह्रींमूर्ध्निशिखायानक

वेवेनेत्रमंडले यावदस्त्रं वन्हिदिक्षु विदिक्षु च यथाक्रमम् तेनैव मूलेन मस्तकादिपादपर्यं-
तं पादादिमस्तकपर्यंतं त्रिवारं न्यसेत् तस्या ध्यानम् हृन्नाभौ नीरजे ध्यायेदर्धविकसिते
सिते सितम् तन्मध्ये कोशमध्ये तन्मंडले वह्निगोविषः तया ऊर्ध्वं समकारारूढं वर्णान्तम
मिमम् रक्तसत्वं तेमा वेत्वा योनिमंडलमोहितम् मध्ये तां महादेवीं सूर्यकोटिसमप्र-
भाम् स्फुरन्मस्ताकेरैवामे पादयुग्मेन सुमस्तकम् प्रसारितनखरां भीमां लोलजिह्वां
गर्जन्तिं हुंकाराम् पिबंतीं शोणितधारां तिस्रृं कवलीकृतितनाम् विकीर्णकेशपाशाबृता
नाग्नम् समस्तिनाम दंतिशोभवकोरेक श्रीमुंडमालाविभूषितनाम् दिगंबरां महाघोराम
मालीपदपदलिप्तनाम् शोभमालाधरां देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् रतिकामोपरि
स्थावसवां ध्यायेन्नित्यमेवाग्रणः सदा बोडशावार्षिकीं पीनोन्नतपयोधराम् विपरीतरतासक्ता
वध्यायेदिति मन्त्रेणाभ्येवावर्णितोऽङ्कुरोषक्रीयापारादित्यानामः देवीगलालंकृतलद्धं-
धारापानविस्फुरं वेलां वीरिणीं लोलजिह्वां सारद्याम नकेकंसीटिराबनाम् केपालकेरेकाह-
लावामदक्षिणयोन्तः नागयज्ञोपवीतिनां प्राज्वालानेनामयोनिव प्रमालोदय

ॐ
दे॰ स्या॰
२६१

161

रौद्रवक्त्रां मुक्तकेशीं दिगम्बराम् महाहासशवारूढां घोरां मुण्डमालाविभूषिताम् ओंकारेणै
वामपार्श्वेन कल्पसर्प्यानलोपमाम् विस्फुरत्त्रिनयनां दन्तपङ्क्तिविलोकिनीम् दंष्ट्रा
करालवदनां पीनां त्रमपयोधराम् महादेवीं महाघोरां मुक्तकेशीं दिगम्बराम् लोलजि
ह्वां महाजिह्वां मुण्डमालाविभूषिताम् कर्त्रीखड्गकपालेन भीषणां तां विभीषणाम् ।
आद्यां त्रिलोचनां मातां ध्यायेद्देवीं विचक्षणः । शिवं नीमिव तन्त्रं सर्वनीतिशोभः तथैव
समस्तकं सर्वपञ्चरत्नपाराभिषेचितम् ललज्जिह्वं महाभीमं भूतेवामभजेन तथा शेषेशे
रवीन्द्रे पञ्चध्यानामातिसमसहस्त्रनातिगणनावनं शोवस्थापनेऽक्षयात् अस्याहृत्ताय
ये त्रिकोणविन्यसेद्धारोपनन्मध्येमत्कुलत्रयम् तन्मध्येविलसद्योनिहारहृद्यसमोन
तम् बहिरष्टदलपद्मं भूविंबेत्रिनयपुन हृदं बीजं लिखेन्मध्ये त्रिकोणकरसमन
त्वितम् यद्वा त्वत्त्राणाक्षयं त्रेवा ततः पीवहृत्ता याधारशक्तये ह्रूंमाय अनन्ताय
पृथिव्यै रत्नद्वीपाय कल्पवृक्षाय नरपः स्वर्णसिंहाय आनन्दकन्दाय सोम
ज्वालाय सर्वतत्त्वात्मकपद्माय सम्मताय रंजसे तनमसे आत्मात्मने अन्तरात्म

नेत्रं परमात्मने क्लीं नानात्मने प्रथममध्ये रतिकामाभ्यां रतिकामाभ्यां रतिकामापति व
नवैरोचनीये हृदि हरणोहृत्प्रत्यक्षं २ मम सिद्धिं देहि २ ममशान्तिं मारय २ करालके हूं फ
ट् स्वाहा इति पीठमंत्रः सर्वत्र प्रणवादिनमोन्तेन मूलमंत्रेण नमः पूर्वे वज्रानावाहयेत्
यथा सर्वसिद्धिवर्णामीये सर्वसिद्धिगोकिनीये वज्रवैरोचनीये इहागच्छ २ एवमन्ना
वर्धयेत् हृति अष्टष्टा समंत्रैः प्रोक्तैः प्रोक्षमंत्रैः पञ्चभिः पावयेन्नावाष्ट आं ह्रीं क्रों इति समस्तेनमे
शेणामाणाप्रतिष्ठां कृत्वा आं वज्रायै स्वाहा इदं पाद्यं नमः इत्यादिना षडंगान्यैर्न्यसेत्
यथाशक्ति पूजां कृत्वा बलिं दद्यात् तथा यथा वज्रवैरोचनीये हृदि हरणोहृत्प्रत्यक्षं २ इमां
बलिं मम सिद्धिं देहि करालके हूं फट् स्वाहा इति मंत्रेण दद्यात् इति अंगं क्रों वत्यांन्येन
मः वामे पैंगलिकायै नमः नेत्रे देव्यांगाय मृत्सहस्र इति तांत्रिकेभ्यो वलिपद्यं नमः
वामे ऊर्ध्वमेनियथये नमः पूर्वादि दिक्षु लक्ष्मीलज्जामयीं वामाचारमूलमंत्रेण विंदलब
लिं विलंद्यहेशानासजयेत् मध्ये महायोगावसर्वत्र प्रणवादिनमोन्तेन मूलमंत्रेण नमः
पुष्पांजलिं दद्यात् वाणमूलमात्रेण अग्रे श्रीषट्कव्यायमध्ये इति च ओं वज्रायै स्वाहा

ॐ
ने॰स्ता॰
१६२

162

हाहृदयायनमः इति षडंगानि सम्पूजयेत् अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ गणाकिन्यै स्वाहा
वीणान्यै स्वाहा पंचशंकिन्यै महाभैरव्यै भैरव्यै रुद्राण्यै पिंगलायै सेहाविल्पा प-
ममध्ये हुं फट् नमः स्वाहा नमः इत्यादलेषु अष्टाहंकृदसे नमः उग्ररेरमवाणाभ्या
नमः पुनर्दलेषु ॐ ब्राह्मशक्तिभ्यो नमः पत्राग्रेषु पूर्वादिक्रमेण ॐ ब्राह्मी माहे-
श्वरी कौमारी वैष्णवी वाराही इंद्राणी चामुण्डा महालक्ष्मी प्रणवादिनमोन्तेन सं-
पूजयेत् ततः चतुर्द्वारेषु ॐ हुं कालायनमः ॐ हुं विकरालायनमः ॐ हुं अग्निकाला-
यनमः ॐ हुं महाकालायनमः तेनाष्टपापविशमर्जेनानेकर्मसमापयेत् अस्याः पु-
श्चरणं लक्षजपः सिद्धविद्यानां मंत्रान्तरं भवनेश्वरी कामबीजं हृच्चबीजं वाग्भव
म भवनेश्वरी हृच्चबीजं वाग्भवं नदमनरम वज्रवैरोचनीयै हुं फट् स्वाहा वंतेन पर
म अस्याः सर्वाप्रकारः प्रातः हृत्मादिस्यास हृजात्स्किषोडशवर्णात्मकम् मंत्रान्तरं हृल्ले
खामादत हृच्च वाग्भव हृच्चमेवच अस्यातेकि निगमस्ताषां महाविद्या प्रकीर्तिता
अस्यास्तु महाशोडिविद्याजगत्त्रयपिनदृश्यते षट्कोणं यमनस्मातातन्मान्तदनाव

ंपाय: अथ ध्यानमहं वक्ष्ये शृणाष्टकमलानने ध्यानं ग्रन्थाल्लोकपरं मे देवदर्पनी
ष्कि त्रिशिर: कृत्रेकोटिम्ब्रह्मा लककवर्षेगाणिनम्र याराेपिवतोमहा नागावह्मोश
रोमकाणि त्रिवयनाहृदुंस्पलालहृकताविष्णायायासङ्क मेनाभ्भेयापदि हृदा ध्यायेजपामंत्र
भाम देवेवोतोस्तनानिपृक्कोविकरुगकुवीनपाविपिर हस्ताभ्यादपतोरनोगगाभ
वोनाद्योपिमावोगोना देव्याक्ति त्रकवपत: पनदस्रपारोपिवतोमहानागावृद्
शिरोमकाणिमनोविहरा ध्येयानराम्मारे: वामहृस्तनेवनपवदपतोरवहृनपारवपुव
ग्रन्थालोद्र्पराकवपनिगलदङ्कोपिवतोमहा मेघाघापलयममस्तभुवनेमा कृ
त्वमानामभोपाक्रिस्मापिपराभगवतोनाश्चपराङ्कोकिलो अथमा: इमोहृकसवेपा
दुर्गोवहृायव्रम नो रलञ्नाहृपवत्रवेगवनोपरुफट्स्वाहा अथमा: इमोहृकुसवे
षाड्गोवहृायम मंत्रानरं विपन्कृत्र्गुतोविडलाटपृङ्केनन: ष्विप पकारान्तोमहा
विद्यात्रैलोक्यनोमकाविसो मर्दोवउकार: ववानेषामहाविद्यात्रैलोकमाहृका
विसोनारायेमाभवेदेषावनेवोपफलप्रदा ववैवेगचनोपचहूकेवृगमसफट्ववः

ॐ
ते.सा.
१६६

नाराधेया महाविद्या सर्वविघ्नोपहारिणी ह्रीं षोडशी विद्या प्रोक्ता साम्राज्य तथा सर्वस्व
यन्त्रेण सर्वैवीयास्या षोडशी लक्ष्मीबीजादिका चैषा सर्वैश्वर्यप्रदायिनी लज्जायाश्च
गम्भुता या या षिद्याकर्षिणी परा कूर्चाद्या सर्वजन्तुलाभमहापातकनाशिनी वाग्भवा
द्याघदा देवी वागीशानप्रदायिनी एषा तु षोडशी विद्या विद्या समा दक्षिणा तु या श्रीबी
जपुटिता माया बलत्वोमोहादिकरी सदा लज्जया पुटिता विद्या त्रैलोक्याकर्षिणी परा कूर्च
न पुटिता सर्वपापविनाशमहारिणी वाग्बीजपुटिता चैषा कवित्वादिप्रदायिनी एवं
विद्येति विद्येषा षोडशी समृद्धक्षिणा तु या तारायाः षोडशी वा तु भवेत्समृद्धक्षिणा तु या एषा
विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिकरी सदा कमला भुवनेशानी कूर्चबीजसमन्विता ब्रह्म
वैरोचनी चैव ह्रस्वबीजानि चोद्धरेत् फट् स्वाहान्ता महाविद्या वसुवर्णात्मिका परा तारा
द्येकादिविद्यानां ब्रह्मविद्यास्वरूपिणी एतां विद्यां नमेदेवि भुक्तिमुक्तिप्रदे शुभे ला
लम्यादिपुटिता एवं चैव चक्रान्तरे भवेत् वनमाला महाविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा प्रणवा
द्याघदाद्यैषा भोगमोक्षकरी सदा विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि सावधाना वधारय हलेखा

163

ह्रीं वाग्बीजं वज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा । महाविद्या चतुर्दशाक्षरी मता । सर्वैश्वर्यप्रदा
चैषा सर्वमोहनकारिणी । भवेत् षोडशाक्षरं च वाग्बीजं प्रणवं ततः । वज्रवैरोचनीये च
हुं फट् स्वाहा तन्नाम्ना च चतुर्दशाक्षरी चैषा चतुर्वर्गफलप्रदा । एषा विद्या महाविद्या ज
न्मसंसारविनाशिनी । तन्त्रान्तरे श्रीकाममायालक्ष्मीवाग्बीजं वज्रवैपदम् । रोचनीये ल
ज्जा हुं हुं मः स्वाहा समन्विता । इयं सा षोडशी प्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा । कथिता: सा
कला विद्या सा सा तन्नामा वर्त्तते शुभा । यासां मध्ये भेदो नाशाय नक्रोधं भपयेत् ; मन्त्राद्धं
देवता चास्य छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता । षड्दीर्घभाजा बीजेन वियुतेनाथवा पुनः । खड्गान्त
ववेनानि षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । नाभिदेशादिकं वामाना: प्रसिद्धा स्युः । सर्वैः सक
लेश्वरवर्णं शुभकलेशाश्रमेश्वर श्रीतमेश्वरवर्णं शुभभक्तिमुक्तिप्रदायिनी । प्रणवा
या च या विद्या स्मृद्धा पानसमीरिता: । अस्या चैव विशेषाय योगिचेतस्समायुयात् । श्री
किनी सा भवन्त्येव शाकिनीभिः प्रजायते पतिहीनाय हीनाय यायात्पाति तु पति
नी । इति तेषां प्येन नत्वा रहस्यमविलेषिये श्रीतत्वं हनवेगेन भक्त्या दासो स्मितेषिये

उ॰
नं॰ स्वा॰
२६४

164

पूतात्मा ध्यात्वा मनादिकं षोडशावरणं शिवम् इति श्रीक्षुत्रमत्ताश्रकरणम् ॥ ओं नमो देव्यै भैरवी
नेत्रे अथ वक्ष्ये महाविद्यायाः कालिकायास्मंडलेभाः यासां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भ
वेन्नरः नात्र चिन्त्यो विशुद्धिः स्यान्न रात्रिमित्रादिदूषणम् न वा प्रयासबाहुल्यं समयादि
कम् न विघ्नभयबाहुल्यं का पूजा पाकवेतव यत्नो विजितेषु मनोज्ञे सर्वकार्यसमृद्धिद
म् तस्य हस्तगताः सर्वाः सिद्धयो नात्र संशयः न यम यमयोर्वाणी सभायां तस्य जायते
तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो निष्प्रभा मताः राजानोऽपि वशा सर्वे लभते किं परे स्मिताः व
क्तः पौनं नलक्ष्मं भगानि लक्षं भुवि वशवतः दिवा रात्रिश्रमण्यं च वर्णीकृते तत्समो भवेत्
अनेन भजनेनेह भगवान्मंडले भवेत् अथ कालीमन्त्रः मदकालातन्त्रे कामत्रयं व
ह्निसंस्थं रतिबिन्दुसमन्वितम् कूर्चयुग्मं तथा लज्जायुगलं तदनन्तरम् दक्षिणे कालि
के चान्ते पूर्वबीजानि चोद्धरेत् अनेन वह्निवधूरप्यादिद्याराज्ञी प्रकीर्तिता अस्याः स्म
प्रातः कृत्वादिकं कृत्वा नामसंख्यामकुर्यात् नत्रावमनमेवं बातेत्र कालिकायैः स्मिभः
पीवाकाश्मादिभिः कथमस्पृशेत् हाम्यामोमाहीहि कन्यापवेकेन तालेपन्कवम् स॰

विन्यासेत्तु एतेष्वाङ्गनाम्पूर्वकं भुजास्तु योजयेत् आत्मैवं भवेत्कालीतुल्यं तेनाग्रपृष्ठयोस्
तद्यथा क्रीं क्रीं क्रीं इति त्रिवारं ततः ॐ भद्रकाल्यै नमः ॐ कापालिन्यै नमः इति हृत्कर-
न्यसेत् ॐ कुल्लायै नमः इति कण्ठे तालये तु ॐ कुरुकुल्लायै नमो नाभौ ॐ विरोधिन्यै न-
मः इति दक्षिणनासापुटे ॐ विप्रचित्तायै नमो वामनासापुटे ॐ उग्रायै नमः ॐ उग्रप्रभायै नमः
इति नेत्रयोः ॐ दीप्तायै नमः ॐ नीलायै नमः इति श्रोत्रयोः ॐ घनायै नमः नाभौ ॐ
बलाकायै नमो वक्षसि ॐ मात्रायै नमः शिरसि ॐ मुद्रायै नमः ॐ मितायै नमः श्रो-
त्रयोः इति मन्त्रावमनम् ततः प्राणायामः कृत्वादिभूतशुद्धिं तत्क्रमेण ध्यायमापाद्य सम्
तद्यथा विधिप्राणायामान्कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा अस्य मन्त्रस्य भैरव
ऋषिः उष्णिक्छन्दः दक्षिणकालिका देवता क्रीं बीजं हूं शक्तिः क्रीं कीलकम्
पुरुषार्थसिद्ध्यर्थे विनियोगः तथा च कालक्रमे कीलकं पाद्य बलास्यात् चतुर्वर्ग-
फलप्रदम् तद्यथा शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे उष्णिक्छन्दसे नमः हृदि दक्षिण
कालिकायै देवतायै नमः गुह्ये क्रीं बीजाय नमः पादयोः हूं शक्तये नमः सर्वाङ्गे क्रीं

ॐ
ते॰ सा॰
१६५

165

कीलकाय नमः ततः करांगन्यासौ तद्वत् क्रीं कालीतंत्रे अंगन्यासकरन्यासौ यथावदभि-
धीयते भैरवस्य ऋषिः प्रोक्तः उष्णिक्छंद उदाहृतम् देवता कालिका प्रोक्ता कालिकाबी-
जेन बीजकम् षड्दीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत् इति तद्यथा ॐ क्रां अंगुष्ठा-
भ्यां नमः ॐ क्रां हृदयाय नमः इत्यादि ततो वर्णन्यासः ॐ अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं नमः इति
हृदये एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं नमो दक्षिणबाहौ ॐ चं छं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं नमो वाम-
बाहौ तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं नमो दक्षिणपादे यं रं लं वं शं षं सं हं क्षं नमो वाम-
पादे विन्यसेत् ततः षडंगन्यासः यथा वीरतंत्रे ॐ आं इत्यादि नमो हृदये विन्यसे-
दित्यादि कालीतंत्रे षडंगन्यासः यथा इत्यादि हृदयादि स्थानेन यथा न्यासः
तद्वत् वीरतंत्रे केवलमातृकाहृत्मा मातृकानाम पूजाम् मातृकां प्रोक्तां तां
न्यसेत् साधकसत्तमः श्रीबीजपुटितां तां तां मातृकां पुटितां ततः कामबीजपुटितां दे-
वीं कामबीजपुटितेन न्यसेत् ततः प्राणायामं कृत्वा ततो दानसेत क्रों हृदये
पुनर्न्यसेत् ऋ ॠ लृ ॡ वह्निबीजेन मूलेन पुटितां देवीं तत्र देवमेव च अंगुलानाम्

विलोमेन न्यस्तां मंत्रं यथाविधि मूलेनाष्टशतेनैव जप्त्वा व्यापकं न्यसेदनेन क्रमम् यथा पूर्वेका

मपुटितेनानसुटितं कामे पंचशक्तिपुटितेनानसुटितेनानसुटितां शक्तिं च तु क्रमेण क्रों ह्रीं

यं कं क्षं लं लं पूर्ववदिति नमंत्रपुटितां मातृकां न्यासानां मातृकापुटितेन मंत्र श्रुतं व

लोमविलोमेन केवलमंत्रमातृकान्यासेन षड्विन्यस्य मूलेनाष्टोत्तरशतेन व्यापकं कुर्या

त् अथ न्यासमन्त्रा याया अपि कार्याः ततस्तत्तत्त्वं गोप्यायां गोप्यकां च कौलिकम् नास्याः

कौलिकायाय स्य तन्न्यासो यासां प्यापूर्वं एतस्मिन्न्यासे सर्वेषु सर्वपापप्रणाशयेत् ॥

ततस्तत्त्वन्यासः तद्यथा मूलविद्यां त्रिखण्डां विधाय प्रथमखण्डेनैव आत्मतत्त्वाय स्वाहेति

पादादिनाभिपर्यन्तं द्वितीयखण्डेन विद्यातत्त्वाय स्वाहेति नाभ्यादिहृदयान्तं तृतीय

खण्डेन शिवतत्त्वाय स्वाहेति हृदयादिशिरः पर्यन्तं ततः तत्त्वत्रयेण मूलविद्यात्रिखण्डे

न प्राणायामं यथाविधि आत्मविद्याशिवतत्त्वैः तत्त्वन्यासममाचरेत् अथ बीजन्यासः

तत्र ककारमादिकल्प ब्रह्मरन्ध्रे भ्रूवामे ललाटे नाभिदेशांक नासिके चक्षुषोः

बीजानि क्रमान्न्यसेत् तद्यथा आद्यबीजं ब्रह्मरन्ध्रे द्वितीयं भ्रूमध्ये तृतीयं ललाटे चतु

ऊ॰
ने स्ता॰
१६६

166

ध्येना भीः पंचमेगलेषु हृंवक्रे समन्तंबीजमंवीगे एवं त्र्यंबकाम्बकालवदनां घोरां मुक्त
केशीं चलनेत्रां नाम् दक्षिणां कालिकां दिव्यां मुण्डमालाविभूषितां नाम् सद्यःछिन्नशिरःख
ड्गवामाधोर्ध्वकराम्बुजां नाम् अभयं वरदं चैव दक्षिणोर्ध्वाधःपाणिकाम् महामेघप्रभां
श्यामां तथा चैव दिगम्बरीं नाम् कण्ठावसक्तमुण्डालीगलद्रुधिरचर्चितां नाम् कर्णावतंसता
नीतशवयुग्मभयानकां नाम् घोरदंष्ट्रां करालास्यां पीनोन्नतपयोधरां नाम् शवानां कर
संघातैः कृतकाञ्चीं हसन्मुखीं नाम् सृक्कद्वयगलद्रक्तधाराविस्फुरिताननां नाम् घो
रनादां महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीं नाम् बालार्कमण्डलाकारलोचनत्रितयान्वि
तां नाम् दन्तुरां दक्षिणव्यापिमुक्तालम्बिकचोच्चयां नाम् इत्यादि शवरूपमहादेव
हृदयोपरिसंस्थितां नाम् शिवाभिर्घोररावाभिश्चतुर्दिक्षु समन्वितां नाम् महाकाले
न सा धीनां विपरीतरतातुरां नाम् सुखप्रसन्नवदनां स्मेराननसरोरुहां नाम् एवं स
ञ्चिन्तयेत् कालीं श्मशानालयवासिनीम् इति ध्यानम् शवरूपमिति यावद्वाणावतं
सेति प्रेतकर्णाविभूषितेति सकृनयतिमयपञ्चबालककर्णविभूषणामिति च वि

गत्वा हृदि किशोरात्मानं हृन्मकरोणांचनं सिनीलिदर्शनात् ॐ अयमेव पावः ॐ निध्यानात्मा
नमः सम्मूर्य अर्घ्यं स्थापनं कुर्यात् स्ववामभूमौ क्रं गं भीं त्रिकोणं विलिख्य अर्घ्यपात्रमा
स्थाप्य मूलेन शुद्धजलादिना पूरयित्वा तद्यथा आसूर्य गंधादिकं कृत्वा गंगेचेत्यादिनाभो
धेनावाह्य रं वह्निमंडलाय दशकलात्मने नमः आधारे अं सूर्यमंडलाय द्वादशकला
त्मने नमः पात्रे सोममंडलाय षोडशकलात्मने नमः इति जलमध्ये ॐ गङ्गा हृदया
य नमः ॐ गङ्गा शिरसे स्वाहा ॐ ह्रीं शिखायै वषट् ॐ गङ्गे कवचाय हुं इत्यग्रीणास्त्रवाह्
य नेत्र ॐ गङ्गा नेत्रत्रयाय वौषट् ब्रह्मादिति ॐ गङ्गः ॐ गङ्गः अस्त्राय फट् तद्रूपांतरमत्रेण
धानमुद्रां धेनुमुद्रया मृतीकृत्य अस्रेण संरक्ष्य भूतिनी योनिमुद्रां प्रदर्श्य तज्जलं किंचि
त्प्रोक्षणीपात्रे निक्षिप्य मूलेनैतेना स्वकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पीठपूजा
मारभेत् अस्य पूजायंत्रे आदौ बिंदुं स्वबीजं भुवनेशीबीजं विलिख्य तद्बाह्ये त्रिकोणं त
द्बाह्ये त्रिकोणं वृत्तं षट्कोणं ततोऽष्टदलं पुनः वृत्तं ततो भूपुरं विलिखेत् क्रमा
देवं पीठपूजां ततः पश्चादाधारशक्तिपद्मकम् प्रह्लादिनिकमंत्रं षाषोदशं॥

ॐ
नं मा
१६७

167

तथैवच स्वपाङ्गुष्ठमध्यमाग्राभ्यां विन्यसेन्मध्यमाग्रहृत्तथा प्रमध्यमानेत्यादिन्यासं तत्वमूले तत्वे
दिकोष्ठ न्यस्यापरि मध्ये: पीठं न्यसेन्नाथक्रमन्नमः चक्रादि दत्तमनोल्लेखवाशिरोबाष्पामर
मुरकान्‌ ततः पीठमध्ये यग्नेदिकोणेषु बध्नवन्तेन पूर्वं ज्ञानवैराग्यैश्वर्याः ततः पु
वीदिचतुर्दिक्षु धर्मज्ञानवैराग्यानैश्वर्याः मध्ये पद्मं पाञ्चवन्तः हृदये हृदि केश
नष्पाकपमेसर्यसोममहेश्वरि वेष्टान्वितध्याम नवनष्टवनमस्तथा आत्मानुर्वेव
विन्यस्यपाकिहत्कमलन्यसेत ततश्चाथाग्नेय्यादिक्रोत्तानामनेन नमः इत्यनेम
ध्यत्व केसरेषु पूर्वादितः स्वाहान्तं कियाध्वव्यामिनो कामरूपिणी रत्नोवर्तितृ
यानेरामध्येचवमनोन्मनी सर्वत्र पूर्णावादिनमोनेनहृजयत तदुपरि ॐ पद्माय
नमः अपराय परापराय स्तोः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनायनमः ततः पुनः ध्यात्वा
मातृकान्तलावामोयमूलमन्त्रकल्पितमूर्त्तावावाहयेत ॐ देवेशिभक्तिसुलभेपरि
वारसमन्विते यावत्त्वांपूजयिष्यामितावद्देवित्वसंस्थिराभव ततोमूलमन्त्रायं श्री
मकदेवि इहावह इहतिष्ठ इह सन्निधेहि इहसन्निधत्स्वततोऽङ्गादिन्यासांकृत्वा

१३

मंत्रेसकलीकृत्यपेनुमद्ध्यास्तीकृत्यपरमीकरणमद्ध्यापूर्वमीकृत्य भूतिलीआकर्षि
णीयोनिमुद्राः प्रदर्श्य आणप्रतिष्ठाविधायमूलेनपाद्यादिभिः संपूज्य मूलमुच्चार्य एत
त्पाद्यमस्मकदेव्यैनमः पूर्वामिदंमंत्रस्वाहा इदमाचमनीयंतथा पंचगयोनमः पुनानि
पुष्पाणिवौषट् ततोमूलेनपंचपुष्पांजलिंविधायधूपदीपौदद्यात् नथयथा वलस्य
नीतिमृत्रंयोविना मूलमुच्चार्यधूपधूपायनमः दीपमेवच मसकारोणदत्यादि मूलमुच्चा
र्यपचदीपायनमः ततोनैवेद्यमृजयेत् ॐनयथायमेवमातः स्वाहा इतिनैवेद्यादावदयात् तो
येधूपंदद्यात् इतिपर्यन्तेदीपंदद्यात् ततोमूलेनपुष्पांजलिंत्रयंदद्यात् यथाशक्त्यैवनैवे
द्यंदद्यात् ततः आवरणपूजांकुर्यात् श्रीअस्मकदेविआवरणतेपूजयामि इत्याज्ञाम
दीक्षा केसरेषुत्रिकोणेकोणहृदयायनमः ईशानकोणेशिरसेस्वाहा नैऋत्येकुशिखायै
वषट् वायव्येकवचायहुं अग्रेनेत्रत्रयायवौषट् दिक्षुअस्त्रायफट् ते
तोवहिः षट्कोणे ॐ काल्यैनमः ॐ कपालिन्यैनमः ॐ कुल्लायैनमः ॐ कुरुकुल्लायैनमः
ॐ विरोधिन्यैनमः ॐ विप्रचित्तायैनमः ॐ उग्रायैनमः ॐ उग्रप्रभायैनमः ॐ दीप्तायैनमः

ॐ·
तं· मा·
१६८

168

इत्यंगे मध्ये ॐ नीलायै नमः ॐ घनायै नमः ॐ बलाकायै नमः इति द्वितीयचक्रमध्ये ॐ मात्रा-
यै नमः ॐ मुद्रायै नमः ॐ मितायै नमः इति तृतीयचक्रमध्ये सर्वाः श्यामाः सितकरा मुण्डमा-
लाविभूषणाः ततो नीवामहस्तेन धारयेत्याः स्त्रीविस्मिताः द्विरंगगृह्य सत्याव्यास्य मते
समन्विताः इति ध्यात्वा यथा गणबोधिनमा ततः पूजयेत् ततो हृत्पद्मे षट्पत्रे दक्षिणावर्तक्रमेण ॐ ब्रा-
ह्म्यै नमः ॐ नारायण्यै नमः माहेश्वर्यै नमः ॐ चामुण्डायै नमः ॐ कौमार्यै नमः ॐ अप-
राजितायै नमः ॐ वाराह्यै नमः ॐ नारसिंह्यै नमः एता मध्यादिभिः संपूज्य मूलेन पु-
ष्पांजलित्रयं दद्यात् ततो वायव्यादिना महाकालं पूजयेत् तथा वक्रमार्गेण तत्र देव्याः स्तद-
क्षिणभागे महाकालं प्रपूजयेत् कृत्वा धारालोमा [illegible] ॐ क्रों महाकालभैरव सर्वविघ्ना-
न्नाशय नाशय ह्रीं श्रीं फट् स्वाहा इत्यनेन वायव्यादिभिर्गन्धपुष्पादिभिस्तर्पयित्वा मूलेन देवी
पंचोपचारैः संपूजयेत् तथा च कालतन्त्रे महाकालं पूजयेत्तत्र पश्चाद्देवीं प्रपूजयेत्
ततः प्राणायामं कृत्वा कामकलाविभाव्य [illegible] देवीं ध्यायेत् तथा [illegible]
स्मापनः प्राणायामं कृत्वा गन्धादिना जपं देव्या वामहस्ते समर्पयेत् ततः

आत्मसमर्पणं कुर्यात् ततः स्वस्मा प्रदक्षिणीकृत्य साष्टांगं प्रणामं कुर्यात् श्रीजगदंबायाः
लात्मकवचपठनेन ततश्चावरणदेवताः स्वांगे विलाप्य महाश्रुद्दया श्रमकदेवितम
स्वेति विसर्जनतेजः पुञ्जमात्मांशं हृदयारोपयेत् ततश्चैवं किंचित्क्षोभं उच्छिष्टं शील
नेनमः इति श्रावणादिदशनाम्न्याहृत्या किंचित्तीर्थं कृत्वा पादोदकं पीत्वा
निर्माल्यं विधृत्य यथेष्टं विहरेत् इति मूलनाथस्य नाभिमेत्रेन पुष्पांचेदते धृत्वा शेला
कं वपामानेयत् सर्वसिद्धिप्रतीभवतामेवाचलाविडेवेत् अथ पुरश्चरणं लतद्यन
पः तत्र श्रीक्रमः तथाच कालीतन्त्रे लक्षमेकं जपेद्रात्रौ हविष्याशी दिवा शुचिः रात्रौ
ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां ललनान्वितः एवं स्यान्मन्त्रसिद्धितन्त्रे लक्षमेकं जपेत्स्त्री
हविष्याशी दिवा शुचिः अष्टविंशतिनात्रौ ललनैकं जपेद्वत् दशांशं होमयेत्स्त्री
वीतर्पयेदभिषेचयेत् इति मायानायकः बललनत्कर्मानुकूल लक्षमेकं जपेद्दि
वा हविष्याशी दिवा शुचिः रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां ललनान्वितः एवं लक्ष
द्वयं जप्त्वा तद्दशांशं होमयेद्विधिवत् अथ तद्धोमयेद्विदिवारात्रिविभेदतः तेनदिवाल

ॐ
ले. मा.
१६५

169

तेनमात्रहृद्यांशोनहोमं कुर्यात् गुडौलं तेन मादयांशोहोमं कुर्यात् इति रहस्यार्थः एतेन
प्रथमेयामेनसौयप्रहराविधि निषाधानप्रनष्टमाद्यातिशोषेजपवन हिमातीतानां
सर्वेषांदिवावीर्यमितिह्याच्येत् शूद्राणांमनन्याप्रोक्तेरायोविप्रमहाफलम् इति अथ
मंत्रभेदः वर्णाद्यवीजिसंपुटकरतिविड्समन्वितम् एकान्तेनमहामंत्रः सर्वकामफ
लप्रदः त्रिगुणानांविशेषणांसर्वणान्तप्रबोधिका अस्यप्रदत्ता अतः कुर्यादिमाणा
याभांतेविभायपूर्वोक्तश्रोपुरकोदेवताः विन्यस्यवर्णान्यासेक्रमाकाराणान्यासेक्ष
धाम् तद्यथा ॐ क्रां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ॐ क्रां हृदयायनमः इत्यादिन्यसेत् तथाववीत
नेत्रे दोर्बेथकुन्तलायेत्प्रणवाद्यंतकल्पयेत् षडंगानि मन्त्रस्यजातियुक्तानिदेशानेः
अग्रमन्त्रैर्विहर्तव्यं अनयोः शुश्रूषणालंतन्नयः तथावेतिबधेश्वरतेत्रे एवध्यानानम
पेन्मंत्रलक्षमेकंविधानतः नदेशांशविधानेन होमंचैनसाधकोत्तमः मंत्रानेनमाया
हृद्हृत्कूचेयुग्मंमस्त्रांतमदनत्रयम् मायाविद्वोगपुत्रेदारीणकालिकेपदम् संहार
क्रमयोगेनवीजंसमस्तकं समुद्धरेत् एककविपान्तरेहोमचतुष्टयामायाः कालिकामन्त्रः २

ह्रस्वसमेतं इन्द्रो रेफ इत्यर्थः तथा च तंत्रे मायाक्रोधौ त्रयः कामाः वह्निनादेन्दुसंयुताः
विंदुश्च क्रोममे हस्ताग्निसंबोधनपदद्वयम् सप्तबीजानि संहार्य स्वाहांतः प्रणवादिकः
तथा प्रणवं मायाद्वंद्वं हलं वह्निद्वयं निजबीजत्रयं दक्षिणकालिके निजबीजत्रयं कूर्चद्वयं
मायाद्वयं पंचविंशात्मकः अस्य ध्यानादिकं दक्षिणावत् [illegible] लत्तजप होमस्त
दशाक्षरः स्वाहांतः [illegible] विंशत्यक्षरो मन्त्रराजकः विना प्रणवं देवेशि ह्रीं विंशत्यक्षरो
मन्त्रः विंशत्यर्णो महाविद्या स्वाहा प्रणववर्जितः ध्यानपूजनादिकं सर्वं दक्षिणावद्भ्रा
वेत् प्रणवं [illegible] हूं [illegible] बीजं [illegible] निजबीजं [illegible] हूंत्यय पंचवर्म भगान्ते न
वह्नियेन मम [illegible] विद्याराज्ञी [illegible] कीर्तिता इति बीजेति निजबीजं तथा च [illegible] तंत्रे तथा
या कालिका [illegible] महाविद्यान्तरे [illegible] इति कवचे प्रतिपादितम् तेन प्रणवो मा
यान्निजबीजं पंचवर्ममकान्ते [illegible] वह्निवल्लभा अस्य ध्यानं [illegible]
[illegible] अस्य [illegible] भैरव ऋषिः विराट् छंदः
सिद्धकाली [illegible] देवता निजबीजं [illegible] बीजं शक्तिः [illegible]

ॐ
नै॰ मा॰
१७०

170

रोगन्यामेघास्तिमावत ध्याने त्वङ्गोद्धिवैर्डविंश्रखवदम्बरमास्योर्विलेगीमैत्रनेवासवेण
लोकपालगलदस्त्रजमप्योम्बकेकेशोणिवेती दिग्वस्त्राब्दकांचीमणिमयघलकृता॰
यर्धनारीश्वरभिन्नहाराघात्रीलालपलाभारविधिणीर्मिवल्लसन्कुरलीलीलक्वपादा. एवंध्या
नामृत्वादिकरात्रिणावल्लकाये श्रुवंस्त्रुवणावएकावंबमोतिमहस्तनैपः तद्वकंकानिब
नयोहृद्यातिमाहस्तमहस्त्रकेनमयुत हामयतद्गणायानरुद्दगुष्मातामत्रोविल्लप्र॰
कोयनरीविद्यसारे मूलबीजेनेतामायालस्माबीजेननः परं महाविद्यामहाकाल्या
महाकालेनभाषिता वेगायबीजमयुक्तं रतिबिंदुसमन्वितम् एतत्त्र्यर्णबीजवल्ल
भा मूलत्र्यक्षरं बीजवल्लभा तिजबीजत्र्यंमनसयुतलतामयीग्रवल्लभा वाग्बीज
नमो मूलबीजयुतलदेवकालिकायैबीजवल्लभा एतामाहृदानायेनः शूनः क्रमा
दिशाणायामानेकृत्वा ऋष्यादिन्यासंकुर्यात ग्रमसंत्रस्य दक्षिणामूर्तिः ऋषिः पंक्ति
श्छंदः श्रीकालिकादेवता तद्यथा शिरसि दक्षिणामूर्तिऋषयेनमः मुखे पंक्तिश्छंद
सेनमः हृदि श्रीकालिकादेवतायैनमः ततोध्यानम् स्थानेषुजाकृसलवर्णान्मः

मालाविभूषितनाम् खड्गंवरदंतिलेणयाणोविभ्रतीदेवद्धयम् कंठेवाखर्वंधेवेवकमाहामेतोव
भ्रतीं यंपेलांवतीजटामेकाविभ्रतीभ्यावसाह्वयीम् मेरमालाफणारवीर्षग्रीवापामखिवाय
राम् वतसानाणाम्हारांघुविभ्रतीरक्तलोचनाम् कृष्णवस्त्रधराकट्यांव्याघ्राजिनसमन्विता
म् वामपादशवाहृदिसव्यापादस्थितणपद विलाप्यातिहृदृष्टवत्लेलिहानांशिवस्थ
म् साट्टहासामहाघोराभावभयाकलभीषणाम् अथन्यासंदेतिणावक्तव्यं अस्यश्रीदक्षिणा
लतहृदयं अन्यासावालिलतन्यपः तर्डकेनन्यैव लतहृदयंचपोहृदयाभरपश्चणाकमेणा अ
न्यासावणिलेतन्यपादिनयम्ययोतिना क्रांक्रींक्रूंदतिणाकालिके स्वाहा तिनबीजेहृद
येमापादक्षिणाकालिकेवज्रिवलभा क्रींकृं ह्रूं दक्षिणाकालिकेपादं मूलबीजेहृदय
हृन्चेवहृदयंलज्जाहृदयंदक्षिणाकालिकेसर्वेषट्बीजानि वज्रिवलभापणाक्षनाथानः के
न्यादिग्धाणाणायामानविधाय मखापादिन्यासकमेविधाय पक्षोदक्षिणाकालिके ऋषिः पं
क्तिच्छन्दः श्रीदक्षिणाकालिकादेवता अथयसम्भोरमर्पितंदक्षिणावक्तव्यं त्रिन
बीजेवज्रिवलभा अथभैरवऋषिः अथन्यसेवन तिनबीजेलज्जादक्षिणाकालिके

ॐ·
ने·मा·

वहृयम मूलबीजं कूर्चं निजं बीजं वह्निवल्लभा निजबीजं हृदयं कूर्चं बीजं हृदयं लज्जा हृदयं वह्नि-
वल्लभा मूलबीजं कूर्चं लज्जा वह्निसुंदरी मूलत्रयं कूर्चं [illegible] लज्जा [illegible] वह्निवल्लभा मू-
लबीजं दक्षिणकालिके वह्निवल्लभा निजबीजं कूर्चं लज्जा [illegible] वहृयम मूलहृ-
यं कूर्चं हृदयं माया हृदयं [illegible] वह्निवल्लभा मूलत्रयं कूर्चं हृदयं [illegible] वह्निवल्ल-
भा हृदयं वाग्भवं मूलहृदयं कालिकायै वहृयम एतान् मनून् [illegible]
[illegible] एतान् [illegible] कालीं [illegible]
[illegible] ततो [illegible] ततो [illegible]
[illegible] ततः [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ततः [illegible]
[illegible] ततः [illegible]

बीजत्रयं पंक्तिमे गणेवनदेनेवाक्षिस्वदेशी पंचान्तरी महाविद्याकथिता पञ्चयोनिनाथडदलवीमे
हाकालीं वक्ष्यामि शृणुष्व पार्वति बीजत्रयसमायुक्तं अष्टमं त्रैसमस्त्वं वेन वाक्भिन्नमायाविधेयः
श्रीकालीविद्या त्रैलोक्यमोहिनी अष्टान्तरी महाविद्याकथ्यते शृणु पार्वति बीजत्रयं पंक्तिमे
गणेव पुनर्बीजत्रयं समन्वितः स्वाहान्ता कथिता विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा एकादशान्तरी
विद्याकथ्यते शृणु पार्वति वाग्भवं हृदयं पश्चाद्कूर्चं हृद्बीजमायान्तिमं वह्निस्थं स्वरम्
शुक्रेनादविन्दुविभूषितम् हृल्लेखां च ततः कूर्चं द्वे च कालिके परम् स्वाहान्ताक
थिता विद्याप्येवैकादशान्तरी ऋषिः स्याद्भैरवो नाम्ना छन्दः पंक्तिरुदाहृतम् ॥
पराम्बमायाशक्तिः कालिकादेवता स्मृता एकादशान्तरी विद्या कालिकाया महेश्वरि
भा ललाटहृदयन्नेत्रहृद्ध्याश्रवणकर्णयोः अस्यास्तावर्णान्दस्याकथ्यते पञ्चयोनिना
अष्टमात्रासमन्वितं ततो मस्तके नाम अस्याध्यानम् वक्ष्ये ज्ञानाकलवर्णां सिन्धूराभ मूः
लबीजं ततो माया लज्जाबीजं ततः परम् हृल्लेखां कालिके वेलि नन्दनेवाङ्मन्देशी एका
दशान्ता कालीचतुर्वर्गफलप्रदा कवचं मूलबीजाद्यन्तदं तेभवतेम्स्थेरीम् देहता ॥

ॐ
ते॰सा॰
१७२

172

कालिकेयेति अहं तां समुद्दीरिता अथापरं प्रवक्ष्यामि विद्यां विंशतिवर्णिकां यथा:
प्रमा दमाचेण्णभवेद्भूमिपुरं दद्यात्मूलबीजद्वयं ययान्ततः हूं कूर्चद्वयं भवेत् लज्जाद्वयमतः
मद्भुतम्मेतु बुद्धानेपदद्वयम् एवं वस्त्रहनयाबीजान्तेनेव वह्निसुन्दरी अंशे च स्वाहेति
ता मूर्तिः पंक्तिसद्धदाद्यहस्तम् दक्षनाकंयिता सद्धिः कालीदक्षिणापूर्विका तथा
परां प्रवक्ष्यामि विद्यां तां भवतेश्वरीम् निजबीजममहूमनदन्तेवह्निसुन्दरी भैरवा
सृष्टयेषः शोनुस्मवेतेव समनिन्वितः अष्टादशीनयथामो क्रामवते तंत्रगुणाः पिता लि
नबीजद्वयं पद्मद्वयं पूगालज्जाद्वयं गतम्यातः स्वाहान्ता कथिता कालीसर्वकर्मफलप्रदा।
निजकूर्चं तथा लज्जा तद्वन्तेन वह्निसुन्दरी पंचादशीमहाविद्यापंचवक्त्रकरीश्वरः ऋतः
नवादशी महाविद्या स्मृता षट्कमलानने निजबीजद्वयं पद्मद्वयं पूगालज्जाद्वयं गतनतः स्वा
हान्ता कथिता विद्या सर्वेशा अघ्नंत्र्यं करी अथवा षोडशी विद्या स्मृता षट्कमलानने
निजबीजेन तनः कूर्चेन तामायामम ट वेत् पुनस्तावेव वाह्या वस्वाहान्तामात्तदीरिया।
तो अथापरां प्रवक्ष्यामि दशाननमसमनिन्वितां मलं द्वयं पद्मद्वयं गतयतालज्जाद्वयं ततः

पुनस्तान्येव बीजानि निनदं तेन वह्निसंदरी । वर्नदं षान्तरी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा । ब्रह्माद्य
घस्मस्तूर्यभिन वह्निसमन्वितम् । नादबिंदुसमायुक्तं लज्जाकूर्चद्वयं ततः । पुनः क्रमेण
वाहूल्य वह्निजायावधि मनुः । षोडशी घस्मा स्याता विद्या कल्पद्रुमोपमा । मायान्तेत्रा
हृदं षवाग्गं तदेवि निजं पुनस्तनः । कालिका पुनस्तद्वत्कूर्चनादेन वह्निसंदरी । नत्र्याने
नमः पाशांकुशाहुधा फट् स्वाहा हा कालिकालिके दीर्घनानच्छदं कालो मनुः सप्तवा
सातरी: अस्याः पुरश्चरणलक्षजपः । पत्नीमाहमत्नेषे वदेविनाणावत्सरे स्यात् । अथ
गुह्यकाली नवविषमारे । अथ वक्ष्ये महेशानि विद्यां सर्वफलप्रदाम् । चतुर्वर्गप्रदा
सा तान्महापातकनाशिनी । सर्वशोकप्रतिन्ना भक्तिमुक्तिप्रदायिनी । गुह्यकाली
महाविद्या त्रैलोक्ये चातिदुर्लभा । ईश्वर उवाच । पिच्छूद्ववर्णाय वर्णविंदुसमन्वितम् । त्रिगुणि
वनषाक्षुर्नारीशानेवमसमद्वेन । षहलस्मसमा पुनस्ताद्वैवदु विमषिसम हिरण्यवन्
तः कूर्नारीशाने हद्यमहद्वेत । वामाक्षिवह्निसंपुक्तं नादबिंदुविभूषितम् । तद्गुह्यकालि
काम्बाज्ञा अथ वारांदितो विवदेन । नमवीजं पुनः पुर्वक्रमेण यानयेन ततः वह्निजायावधि:

ओं
नं.मा.
१७२

173

आद्याविद्या त्रैलोक्यमोहिनी अथ वेति गुह्यका कालिके गुह्ये दक्षिणे वामे च ॥ कामबीजेन नमः कू
र्चेन देन भवनेश्वरी गुह्ये च कालिका वाग्भव याबीजं हृदयमेव च स्वाहान्ता कोर्त्यिता विद्या सर्व तं
त्रेषु गोपिता पश्चान्नषोडशी साद्याकाव वन्नेवर्ग फलप्रदा अथ पञ्च ॥ अथैतानि बीजे हृद्वेन तो मायो
नेन स्वैवाथ नपद हृदय नेत्रो निजबीज हृदयं कवेवहृद्यमा याहृदय वीजं वलभा कामबीज हृदय
मामेवेद्दिविद्या वनदेवी अथ मन्त्रसमन्तशोऽथ ॥ मम बीजप्रसादे गुह्ये च कालिके वनः स्वाहा
न्तकोर्त्तिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता पश्चापि वनदेवता तथा वा स्थानामादिपदं मन्त्रा
दोन्तिपदमा भाष्य भवेन्न च दशाक्षरी तथा कामबीज पवित्रमु अथवा षोडशाक्षरी ने
नषोडशाक्षरीविद्या ॥ कामबीजा भावेपं च दशी भवति कामबीज समन्द्र स्वमेव तत्र तन पद
हृदयम् पुनः कामनर्देन वदाहे कष्टहृद्दीमम् पश्चान्नवाक्षरी विद्या गुह्यकाल्यम सम न्विता
दोन्तिपदमा भाष्य भवेद्विद्या दशाक्षरी एता सामान्य जप्तेन देवं सर्व व्यामवर्ग सर्व वस
नेयं किंबाम सर्ववस्तु जपेद्विद्यामेव सर्वदेवादि बलिदानेन तथा यन्त्र सर्वमपि कल्पये
त् बलिमन्त्र क्रीं क्रीं पद्रोहिनजगन्मातर्जगतोजननि गृह्ण वनकवर्क हृदं दिवौम

ह्रिं ह्रें ह्रौं हूं फट् स्वाहा अयं वामनमंत्रः ॐ ह्रूं मदोषा चमहाप्रेतायुगसकाल्युतन्नायगूत
काल्यै फ्रें फ्रं नमः भद्रकाल्याद्ययोविद्याः कथ्यंते सर्वसंदुर्लभ कामबीजादिकं सर्वबीजं सर्वाप
देवजेन भद्रकालीनथाद्यैमांबीजमयं ध्यानियानयेन स्वाहान्ता कथिता विद्या विशन्ताता
काप्राप्ता सर्वसिद्धिप्रदा विद्या भद्रकाली प्रभावतने मम बीजं सप्तहूं प्रथमध्यानं कालिकामन्त्र
पुनर्बीजक्रमेणैव स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा विंशत्यक्षरिका विद्या प्रथमध्यानं कालिकामन्त्रा पूर्वो
नारिचाष्टे वेदसर्वं महाकालि प्रदृततः नदंते मम बीजानि स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा विंशाक्षरा
महाविद्या महाकाल्याः प्रकीर्तिता पंचमाजपस्य जनेद्रत्नणाव विंशाक्षर भय घोरद्वारी
नन्यादी स्वाहाजपेयन गुह्यस्य पदं वीरद्वारे विस्मापाव सूर्यं गणेशाच सजपेयत तथाच भैरवेला
कपालास्फुरत्करदृशा गाव न हृदि हि भैरवे च वनं दिन सजपेयत्क्रमतः प्रपौः विस्मापावनथा
सूर्यं गणेशाह जपेयन्ततः यंत्रस्य त्रिकोणं चैव षट्कोणं नवकोणमनोहरम् त्रिहस्तमाहुपत्र
वर्णकं जलकमभोर्मिलन नम भयत्रयमाहूपवोनि मडलं मडितम त्रिपंचाशत्सिद्धवर्णा सर्वे
नेत्र सर्वोपरितम त्रिकोणां त्रिकोणा कारमीनद्युतः ध्यानेन महासंचपभादेवी कसवहा

ॐ
मे.मा.
१७४

174

पिधायिने नमः ललितहंसायैवंद्दुष्यकोटशांतोहसन्मखे नमः नागहावलेनोपेतांवेंद्रायध्कनेश
खिनमः यापिलिवेनीजटामेकालेलिलहानांगिवसयमः नागयज्ञोपवीतिनो गीनागशाप्यालि-
षोद्धेषोऽर्षणे नमः पंचाशन्नेभ्यश्चकविनमालामहोदर्षे नमः सहस्रफणामेधुजामूनेनेगिवसि
पिर वर्जिलेनागफणाविहिनागुसकालिकायै नमः अशीविषपंबेनीर्योवौमकककणाभू-
षितायै नमः अनंतनागानेनहानदीप्ताणकुकणाय नमः नागेनवसनाहासकलिनावलेनगु
णाय नमः हिमसमाविनयेहवीनागयज्ञोपवीतिने नमः नागदेहसमावबद्धलस्फटिमेडिता
य प्रसन्नेवदनासमानेवचनविभूषिता नागदायमेलिगाणाः सेविमागिवगोहिने नमः
अहहासामहाभीमासाधकाभीष्टदायिने नमः जटामकाधावयतो मितिगोषः अनंतनाग
वेणापीवदधतो मितिगोषः नागेन्द्रफलताणाय हृद्यादिकनदीप्ताणकालोवनमवेकाय
य इतिमयामाविद्याधकरणाय अथनागाधकरणाय अथभेदान्यवक्ष्यामि नागेशाणा-
न्वेसिद्धिदान् येषांविज्ञानमात्रेणजीवलमक्तसाधक कौविलालमेतश्रद्धामनेशा-
लोवज्रेभिनाम पांडित्यमवेषामहेश्वधनेधनपतिर्भवेत् राजद्वारेसमायाचोवादेवा

वहावेके मंत्रं नयमामोनिहृहस्योनिर्वापः नयावमनस्मके मापावीजेसमुद्रमनकां
वीज्ञिसंपुतं मायाविंदुगामसुक्रोदृतो पवीजसमुद्भवम ह्रूंवीजेनस्तोयतफट्कोनदवे
नवम मेतूर्गांमिद्धि मेत्रस्त्वरांपवकमसंपुनम गोमसपवकेवांपवकोमसर्थः प्रणवमि
नयपे लोलयावाकायदावेनितेननीलमसूखनो नाकनामदानामाम्नुमेत्रयरात्रि
नो उगायमयाविणीयस्मात्उत्पनाताप्रकीतिना नायावेणी वांमिद्युगांयताविपानलनया
प्रफलाप्तना: प्रनेत्तनात्प्रियम्वतिनामापादनः स्वाहान्तः ततः प्रभृतिविद्येयफलदायी
नकस्यचित् वेद्वीजंत्रयाणस्ववीजायोनिवीजयेत ततः प्रभृतिविद्येयवपुःहिवया
णोत्थिनी फलिनीसर्वविद्यानांनेयुतीजेपिवीजयकालिनां विद्यतेपकरोविद्यात्र
यनत्वप्रलाप्रिये मंत्रस्मृतानमावणानुविजयीभविनायन पकवांगकलोप लक्ष्मावीजा
वपूवीजहवेवीजननणाविफट् पवयवानलांविद्यापवमनस्प्रकाशिनी वृषुवीजसौवी
जे मखाघारुणायनजवाक्रिवामाहिमसंपुतम वद्वीजममारद्रवपूवीजोमिरस्मनम
वेदः सकारः विघ्नमाये मनावेवमहेशानिवपूवीजोमिमीविनम नोलवने नारायापव

उ॰
ने॰ सा॰
१७५

175

वेग्गेपं श्रीमच्छ्रीलमस्वनो सर्वभाषामयी श्रुद्धामवांग्राघेनेम स्कृता नानावेशीभि यात्रा
नेवमस्वहूपमायाूनवमन: पंव पपंवमसमायन्वंपवरेमिमश्व कोतिंनम ञौवनेमथ्य
मापथ्या देकातोनदनतवम उग्रदपंनतादघादस्वदेविश्वकाशिनम पकानोहो
पंतनमवेचेणापाहाव: पवावतवेमायकुसमेव श्रीवोनायायघदोविद्यानदश्रीमवेना
मवो पंचवहिमहाविद्यामायायामकलहदा वामभवायायघदाविद्यावांगीयानश्व
दायिनी विनांवकजटवेघामहाभैक्विवोमना नानाह्रवहिना श्रगांमहानीलमव
स्वनो ञलवकुपमसाख्यानामवेनेवेगीयिना पघाकुमगुनाश्रामामनभैदादलकथा
पघापंचानेगानस्वारू पचानतीपकजटानाशायाश्रीमच्चीलमस्वनो यात्रीउग्रा
नायवमहानीलसम्वनो ञलकोव यम्याभोविद्यानापकुजेटदवताग्रकतिमा
नू पनाशा मा पनस्याननीलनवे पकालिगायमशाननवाश्वन्यागावसनश्यप नवश्यसा
पुपुयाणीविद्यात्रिभुवनेश्वरीम नेचव पचक्रोभानतेयत्रनेलिगानवमोतने पक
लिगसमाख्यानेननचामिदिहरनननमा यनत्रायि भजटपवनवायिनिनेवावनथ्यथ

देवागारे यत्र शून्ये वा लिङ्गे नैवेद्यं कालेन वर्षमेकेन वीरवंदे श्मशानागारे पुण्यस्थाने यदि जपति नन्वले
कलिङ्गनगरे गंगागर्भे गिरौ वा पुष्पवने मूलपत्ति स्रवेदा भैक्ष्यशक्तः विद्यासिद्धीनां लवा
गणाभुवनं जनपतिसर्वयोषा स्त्रोपवनारे हानेयाग मध्ये परमस्तावपदं ब्रह्मणो विद्या
भैति आसनं जापानः हृदादिके हृन्नामे न्यासं चमते कृत्वा नारायमन्त्रेण भैरवानन्ते नार
भैरवीभिः पीतामायया तालयन्त्रम लीं कूं गे ह्रां स्वाहेति शिखावेष्टनं कृत्वा ।
गरजं त्रं कूं फट् स्वाहेति जलमेकाग्रं मिशाधयेत गसवीबीज्यात्रस्ताव यं कूं फट् स्वाहे
ति नारायमन्त्रः पातालं नयसूतं पाणिविवियोविद्याना दृष्टान्तेन तिरो भैमानस्तावयेत् ॐ पीव
त्रवचमसे कूं फट् स्वाहेति भैमि भैमिभमेत्रा नेत्रके वलकामले विहगायामनानिय
मामाधनानामलोर्ये ॐ आः हृदेवे वज्रदेवे कूं फट् स्वाहेति गयत्र व्यादिनामनमध्य
ध्य सर्वास्तकादिक्रमेणान्तेजापविशान नेत्रक्रमनस्यमे क स्वाङ्कामलमासीना प्राय
नेत्रकवलेषु विहवे वा समासीनः स्माययेत् लिङ्गमनमाम कामलल दलमाह
श्रीमत पंचवर्षाभ्यन्तरे नरेयन्मन्नबालमहृत्कम घरामासानेन्नत्रेयावत्कयामा ।

ॐ॰
ते॰ मा॰
१७६

176

माखुसूत्रं वं कमल गर्भे चन्द्रं तस्यान्ते बाले गर्भो ष्ठमणुञ्छस्तम्भ पत्नको मलोमणाक्रः विश्वेश्वक्रो
शेषुवा नष्या वंतेर्द्र निहृतहंड्का बाला क्रोनोपनयुनः श्रमान योम्नताः पञ्चमे वर्षे तन्मे
वकोमलेविडः पंचमे वर्षे पञ्चमे वर्षे ह्रोम पकरूजा ह्रि हन्तवाचनं हेलनमनेनानः वि
शुद्धवासने कर्यान्न स्त्रोत्व ष्ठजनेषुधः क्रान्स्याप्याञ्च यमोपियासनेन नडस्कम्भ क्रे
स्पणारवोयिच्छमोहृढमित्यादि विष्णु ष्ठम्यादिक्रणपञ्चणोतन वड्केनि मोयतन्त्रेष्ट
वष्पाणाश्रुतिष्ठ क्रुर्यान्न ॐकारेण्याः सवेवज्र वेवनतः पश्य हुं फट् स्वाहा वज्रं इलेव
समासनेवौरासनेनोपविष्टपमस्त्यासनेन मवज्र ॐ मणिपद्मे विश्वरिणामहाप्रतिष्ठावे
वनहुंफट्स्वाहा इति वज्रासनिकेनन्तायोष्णिषे यपन ॐ आः सर्ववेविवज्रं वेवहुं फट्स्वा
हा इति व्यापकेन पाकायवाक्चित्तेन यथेन ॐ उष्णीष केतराजाहृयमातायसमन्ताय गे
उष्णीष उष्णीष महा उष्णीष उष्णीषसमवे उष्णीषवज्रपावको रोंहुंफट् स्वाहा इति उष्णीषमभिमन्त्रये
त नतः स्वर्णादि पीवेगोरोचनकुंकुमादि लिप्त आः सर्ववेविवज्रे रेविहुंफट् नमः इति
मेव लाघोस्त्रविचित्रकोणागर्भोष्टदलपद्मे चतुरस्र चतुर्द्वारात्मकयन्त्रमण्डलेन पश्य

ष्टौ दिदलेषु मन्त्राक्षराणि लिखेत् तथा च ततः ॐ लक्षं शेषेन वर्णावेष्टितं मायया ततः आःह
रेखेव वज्रैः रेखे क्रूं फट् स्वाहा समस्तं लिखेत् ततः मेषेण्णानेन मलिखेद्वसु पत्रे मनोहरम् फेत्कारे
य मर्यादि चदनेना हृत्पत्रयंत्र पत्रे हस्तं लिखेत् ततः स्वाहा समस्त मायमाया दूर्वं वरा
लिखेत् मध्ये बीजं द्वितीय चक्रमन्त्रे रेफस्थमफट् मध्ये बीजं लिखेत् तारं भूतस्थं हिम
याह्वेन छलीयद्दलिणा नारक्रुकारं नारे प्रणव मात् भंगाङ्कुरं भूमि भेनवी यवाका
वे मध्ये षट्कोणं किंतु पद्म भूमिं निकांचन तद्वषट्कोणा तेषां नेपद्मभ्या बिबीहृत
यं ततः वज्रचक्रं स्वच्छो रेम व बायज्ज मालिखेत् बीजं लिखेनं तत्पूर्ववत् नीलनेत्रा
मार्स्वनाथि नाविशोष यंत्र माहृ च्यमिद्धो रमनाणीकर्णीक मवा हृदि हेः स्फवन्के सर
वर्गोल्लासि वस्तु च्छदवं समती गहेन सर्वीहृते नानाधाष्टब वाणि वैणि खिलं सिद्धिका
कोणं मेषा भिनयंत्रं नीलतनोः पर्शनिरादितसर्वार्थसिद्धिप्रदम् पर्ववाय चाविलि
ख्यापि वस्मर्थयेत् तथा च क्रमादीक्षल्प ततो व्यापि त्रैवित्य स्पृहा रपात्र समर्थयेत्
गाबीजाय गणेशानवामाय यवट्कनेष्या तामाय देवपाल चयामाघोघोगिनीतया

ॐ
ने. सा.
१७७

177

पूर्वे वामे दक्षिणे च पश्चिमे च प्रपूजयेत् । तन्त्रे तन्मूर्त्तेर्भुवनेशीतायाः प्राक्तिबीजपुरस्सराः पीठ
स्याग्नेयकोणे ॐ ह्रीं गां गणपतये नमः पीठस्य दक्षिणे ॐ ह्रीं वां वटुकाय नमः पीठस्य प
श्चिमे ॐ ह्रीं क्षां क्षेत्रपालाय नमः पीठस्योत्तरे ॐ ह्रीं यां योगिनीभ्यो नमः ततो मध्ये पद्म
आसनाय नमः कल्पवृक्षाय नमः तन्मध्ये मणिपीठाय नमः नानालङ्कारेभ्यो नमः मु
निभ्यः देवेभ्यः वकुमाक्षास्थिमातृमानशिवाभ्यो नमः चतुर्दिक्षु पीठमध्ये विनाय
काद्येभ्यो नमः सर्वेत्र प्रणवादिनमोन्तेन पूजनं अष्टदलेषु अग्न्यादि डालङ्क्ष्मणस्म
ते रत्यै प्रीत्यै कीर्त्यै कान्त्यै पुष्ट्यै तुष्ट्यै प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् तन्मध्ये तु : सदा
शिवमहाप्रेतासनाय नमः तत्र तत्र सिद्धमातृस्थाने लक्ष्मीसरस्वती चैव रतिः प्रीतिस्तथै
व च कीर्तिः कान्तिस्तुष्टिः पुष्टिस्तु विज्ञेयाः शक्तयः देव्या नीलसरस्वत्याः पीठपार्श्वय
[illegible] ता: वीरतन्त्रे तन्मध्ये पूजयेद्देवीं आवाहनपूर्वकं ततो भूतशुद्धिं कुर्यात् तत्रा
स्वाङ्गे उत्तानौ करौ कृत्वा हृदये संस्थाप्य मूलाधारे कुण्डलिनीं जीवात्मानं दीपकलिकाकारं विभाव्य
तत्त्वानि सह परमात्मना परमेन जीवसंयोज्य कुम्भकेन श्रीकारेण कर्णिकाभ्यां

त्वा तदुद्भूतेनाग्निना लिंगशरीरं संदह्य ह्रींकारं यान्तवर्णं हृदि विचिन्त्य तदुद्भूतेन वायुना
भस्म प्रोत्सार्य वेदबीजेन हूंकारं स्वान्तवर्णं शिरसि विचिन्त्य तदुद्भूतेनामृतेन देहस्य प्ला-
वितं कृत्वा ममसत्त्वमयगगनस्थानि शुद्धशरीरमात्मानं भावयेत् तत आवेश्य क्लिं: षडिंद्रियाणि ता-
निष्प्राणीकृत्य ततश्चात्मानमपरामयानं निर्मलं देवताभेदेन ध्यायेत् तस्मिन्विश्व
व्यापकं वारिणा आः कारादकं पंकजं तदुपरि ह्रींकारार्कं तत्पंकजं तदुपरि लील-
सत्त्विभं हूंकारं ध्यात्वा हूं बीजं भोगिनीं कामिकां ध्यायेत् तदुपरि देवतां आं क्रीं क्रों स्वा-
हेत्युक्त्वा दशवारं जपेत् प्राणप्रतिष्ठां ध्यायेत् ततो फट्कारेण मायांगं भावयेत्
वर्णं ध्यात्वा तज्ज्ञानवह्निना शुद्धवर्णात्मकं देहं दग्धं संचिन्तयेत् ततः ह्रींकारं हृदि
ध्यात्वा तदुद्भूतेन वायुना भस्मप्रोत्सारणं कृत्वा ललाटे चिन्तयेत् ततः हंसं चन्द्रवर्णं
भ्रूतदुद्भूतेनामृतेन च तदीयस्य प्लावितं कृत्वा तदात्मानं विचिन्तयेत् भूतशुद्धिं विधाय
स्वमूर्तिं विशुद्धं विचिन्तयेत् निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयम् अन्तर्विहितेन
ततो ध्यायेत् आः कारादकं पंकजम् भूपालस्यापि ध्यायेत् ह्रींकारादकं पंकजम् ततः सा-

ॐ
ने.सा.
१२५

178

परिपूर्णं ध्यायेत् ह्स्कारं नीलसन्निभम् ततो ह्स्कारे ह्रंकारं पंचपल्लकारं ह्स्कौं बीजभूषि-
ताम् खट्वांगखेटधरां भीमां व्याघ्रचर्माहृतां कटौ नवयौवनसम्पन्नां पंचमुद्राविभूषि-
ताम् चलद्भ्रूजाललज्जिह्वां महाभीमां वरप्रदाम् खड्गकर्त्रिसमायुक्तसव्येतरभुजद्वयाम्
कपालोत्पलसंयुक्तसव्यपाणिद्वयान्विताम् पिंगोर्ध्वैकजटां ध्यायेन्मौलावक्षोभ्यभू-
षिताम् बालार्कमण्डलाकारां लोचनत्रयभूषिताम् प्रज्वलितानलभ्रमध्यगतां दंष्ट्रा-
करालिनीम् सावेशस्मेरवदनां ह्स्त्लेंकाराविभूषिताम् विश्वव्यापकतोयान्तःश्वेत-
पद्योपरिस्थितामित्यादिना ध्यायेत् पंचमुद्राविभूषितामिति ललाटस्थनाडीस्थप-
द्मिकावृन्तस्थयान्वितकपालसंवृतयान्वितामित्यर्थः श्रीपादकरणाचार्यपाणाप्रुक्तं
विचित्रास्थिमालाललाटेकपालपंचान्विता ध्यायेत्सततमिति ततः प्राणायामः वाम-
नासापुटेन मूलवचनबीजं स्वावाक्षहरयुत ततः नासापुटेपूरिताषोडशवारं कुम्भ-
येत् ततः दक्षिणनासापुटेनाष्टकावृत्तेन रेचयेत् पुनर्दक्षिणेनाष्टवामनेन पू-
त् पुनर्वामेनाष्टर्धदक्षिणेन रेचयेत् इति मूलेन प्राणायामत्रयं भवति ततः ऋष्यादि

न्यासः शिरसि अक्षोभ्यऋषये नमः मुखे बृहतीछन्दसे नमः हृदि श्रीमदेकजटादेव
ताभ्यो नमः मूलाधारे हूं बीजाय नमः पादयोः फट् शक्तये नमः शेषाणपुनर्वाणपुच्छा
ध्ये सर्वाङ्गे कीलकाय नमः ततो मनोवीतन्त्रे अक्षोभ्यऋषिरनस्याः बृहतीछन्दः ईरितं ततः नी
लाम्बरमतीदेवी त्रिषुलोकेषु गोपिता हूं बीजं समशक्तिः स्यात् चतुर्वर्गफलप्रदा ततः
कालीनेत्रोक्तमातृकान्यासः तथा योनि अष्टकालीनयानीलातन्त्रमातृकान्या
सेन तु यथा अं आं इं ईं उं ऊं ऋं ॠं लृं ॡं हृदि एं ऐं ओं औं अं अः कं खं गं घं ङं मादि
घं कं जं झं ञं टं ठं डं ढं णं मावाम भुजे तं थं दं धं नं पं फं बं भं मं मादि णां जघायां मं यं र
लं वं शं षं सं हं लं क्षं नमो वामजङ्घायां ततः करशाखान्यासः ह्रां अखिलवागुरूपिण्यै अङ्गुष्ठा
भ्यां नमः ह्रीं अखिलवागुरूपिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा हूं अखिलवागुरूपिण्यै मध्यमाभ्यां वष
ट् ह्रैं अखिलवागुरूपिण्यै अनामिकाभ्यां हुं ह्रौं अखिलवागुरूपिण्यै कनिष्ठाभ्यां वौषट् ह्रः अ
खिलवागुरूपिण्यै करतलपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु तथा च तारामयीं कृत्वा सम्यक्
स्मरेत् अखिलवागुरूपिण्यै हृदयाय नमो भवेत् अखिलवागुरूपिण्यै शिरसि

गं·
नं·सा·
१२५

179

रेमेवोङ्गवल्लभा ब्रह्मवाग्रूपिणीमन्त्रकोशाक्षौवौयं वौषडिन्यापि विसवाग्रूपिणीमाचाक
वचायक्रमाचरेन् रुद्रवाग्रूपिणीनेत्रत्रयायवौषडिन्यापि सर्ववाग्रूपिणीमन्त्रकाय ह्लाय
फोडनिर्लरेत् षडङ्गंचैमायथाचवबीजानेवाभियोजयेत् इत्यादिक्रमयोत् षडङ्गंचै
मायथाचैवबीजानेवाभियोजयेत् अथालिनियमन्त्रेष्वेवाचाः अथयन्त्रनीलस
रस्वतीपद्ये सर्वत्रक्रांक्रांपकजटाय अग्राह्मा भ्यांनमः क्रोंतारिणिपतजनेनी भ्यांस्वाहा ह्रां
ह्रूंवज्रास्के मध्यमाभ्यांवषट् फ्रूं उग्रजटे अनामिकाभ्यां हूं क्रोंमहाप्रतिसरेकनि
ष्ठिकाभ्यांवौषट् फ्रः पिंगोग्रैकजटे करतलपृष्ठाभ्यांफट् एवंहृदयादिषुन्यासेन तथा
चैकजटामथिहासनीलतत्रे बीजानेपकजटापहृदयपवित्कौलिनम नारिणीशिरसेन
हूंशान्दकोशिखानुरुनः उग्रजटेकवचमहाप्रतिसरेनत्रा पिंगोग्रैकजटेन हूं[illegible]फट्
कौलिनः षडङ्गंचैयामायथाचबीजानेनामयोजयेत् इत्यादि[illegible]वन षडङ्गंचैयामा
यथाचबीजानेनामयोजयेत् अत्रवर्णान्यास[illegible]वत्यांशोन लिखितावत्क्रमेन तथा
चैकस्कारिणीये अग्रान्यासकरन्यासौक्रयोदत्रैवलम अत्रोक्रमाचरेत्सम्पूर्णता

ध्यानिमं चवेहृथः फलार्थिना तापायाः षोडान्यासः कर्तव्यः मनकालीषोढा वक्त ततो
मूलमन्त्रं चार्थतिंशतं अवदिपर्यन्तं हृदयादि एवं सर्वामिति व्यापकं त्रयं मानेत ततो [illegible]स्था
पनम तद्यथा स्ववामभूलावर्णाद्विकोणाहृद्वत्तरेखमंडलं [illegible]
वं तत्र मायायुग्मपात्रं निधाय मूलविद्यया जलादिना पूर्य मूलाग्रि [illegible] मात्रं जले
मध्ये [illegible] चन्दन बिल्वपत्राद्यानि तानि दत्वा त्रितिथ्य अर्च्यं [illegible]
त्वं क्रां [illegible] हृदयायनमः इत्यादि क्रीं पंकजं [illegible]
निविन्यस्याच्यपात्रं [illegible] हृदयो [illegible] मूलं दशधा जपेत दशांशं तां जपेद्धृदया देवतामा
वाहयेत् तज्जलेन [illegible]
[illegible]
धायेन्मूर्ध्नादिषु स्थापनं च तेन [illegible] ततः कृत्वा ऋष्यादिन्यासमाचरेत् ततः
पुष्पांजलिं विन्यस्याद्यं मंदेत देवीं ध्यायेत् ततो ध्यानं [illegible]
[illegible] बीजा [illegible] स्ववीनीलिवर्ण

ॐ
ने·मा·
१८०

180

लेपिंगलजटाजूटैकतीगौर्य्येनाजानांम्बरस्फकपालकेत्रिजगालोहस्त्रगतोवामस्वयम् पंचेविमा
ष्टकरकोलितहर्षान्तेतक्तवदनोमिलितदिनकवंकिरणाकणाङ्गृह्ममानेलामूर्त्क्क
येत्रध्यात्वा हृदयान्मूलमन्त्रेनतेजोमयोसुषुम्नैवमन्यतानमयोघहृत्कमेदनोशिरः स्थिते
महस्रदलकमलकर्णिकान्तर्गतपरमशिवमापय्य क्रियासमभिहारेणानन्दमृतं
बुध्योविश्राम्यानन्दमृतलालीभूताचैतन्यानन्दमयोनाप्रवहत्वामाष्टदलनीयमूलकं
ल्पितमूर्त्तावावाहयेत् नेत्रान्तरे देवीसमुन्मागमार्गेणाचानीयब्रह्मरन्ध्रेकमप्रवहं
त्वामाष्टदेव्यानेतियोतोस्त्वाजनेलिस्थितामम पुष्पोहागेप्यनल्पमुष्यतिमादोतियाप
येत् देवीमित्रकमलभेपरिवारसमन्विते यावहापस्जयिष्यामितावत्त्वंसन्निधिराभ
व ततः सर्वोत्कर्षणावाहनादिकंकृत्वा अञ्जलौत्थाहेतिप्राणप्रतिष्ठांकृत्वा
श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पंप्रतीच्छ हूं फट् स्वाहा इत्यनेनपाद्यं पुष्पं वायंवाच्चा
देणवाहसजयेत् श्रमाः प्रयोगः श्रीदमलमन्त्र ततपतम्मत्र इदमर्घ्यमखकदेव्यै
नमः तथाचफलकाविरणा श्रीमदेकजटेनमस्कावक्षपुष्पंप्रतीच्छच तातादिवांशु

जायांतमदीर्घयुजंनंचैवेत नाव कुर्वंनदादिः ऊंफोडिनपर्थः सवबालिजायांतस्थेति तत्तो
योनिमहाप्रदस्ये देव्याज्ञापय गवमाः पंविचा तास्तत्रयामीति प्राच्यांवरुणेस्तजये
त यथाकेसरेषु आग्नेयामसर्वायुमध्येदिक्तु वषडंगानि पूजयेत् आग्नेय्यां क्रौंप
कजटायै हृदयायनमः पैशान्यां क्रोंनाविचिपिंगायमेखाहा नैऋत्यांहंवज्रोदके
शिखायैवषट् वायव्यां क्रुंउग्रजटायकवचायहुं मध्ये क्रांमहाप्रतिसरेतेत्रयाय
वौषट् वत्रदिक्षु क्रः पिंगोग्रेकुजटेश्मशानायफट् नीलसरस्वतीपटलक्रोंशवि
लवाग्नियिपिंपहृदयायनमः षडंगानिहृजयेत देव्याम्मौलौ येचचोक्षोभ्यवत्सेष
ष्यमुनीक्रें क्रुंफट्स्वाहेतिमहत्त पौवस्यामेव वायव्यांदीमापर्यंतहृपंक्तिहृजयेत
ऊंधेकस्यानंदनाथवज्रपुष्पंप्रतीच्छक्रुंफट्स्वाहेति नंद्यावफलाबीज वज्रपुष्पं
नींके निकुंफट्स्वाहेतिसंवनः पुनस्मे चैनासमात्रिभिर्नाश्च वनसमायः स्तेन नमन
तामर्वात्विवारान्समर्चयेत सर्वेचारोप्रणवः पंचम्या माकरपानंदनाथ नीलकवा
नंदनाथ हृषमधजानंदनाथ पतेदिव्यौघाः वसिष्ठानंदनाथ हृसमनाप्यानंदना

ॐ
तं. मा.
१८१

181

थ मीननाथानंदनाथ मेहेश्वरानंदनाथ हाविनाथानंदनाथान्पूजयेत पवेमिद्धौघाः
पवनाथवमेव भानममेव जयाव विद्याव मेहादेव्यव हावानंदनाथ पवानंदना-
थ पवि[illegible] दनाथ ऊलेश्वरानंदनाथ विद्रुपालानंदनाथ फेरव्यव इति पूज
येत् पवेमानवौघः नथाद्य श्रयनाथ गह्वलेपरहाहेफलप्रदान् उर्ध्वकेमाख्या-
मकेयोनोलकेवाहृषध्वजः दिव्यौघाः मिद्धौघाश्च प्रणतत्वतः वौमिषः कु
मेनाथश्च मीननाथश्च मेहेश्वरः हाविनाथमानवौघान्श्च वत्पामितहृत्न नाथवौ
भानुममेनो जयोविद्यामहादेवी हावानंदः पवानंदः पाविनाथः ऊलेश्वरः विद्रूपालः फा
रवौघकोषितनाविणीफलम् आनंदनाथपाहविनाथवः मवेमिद्धाः हेपापि
गहहूपाः सुरवानाः पविकोनिनाः अपामेश्वदेनाभ्यमात्रपूजयेत नतः हवौदि
लमले महाकालप्यकद्रावाणीहुग्राभीमानेपवव घोराव श्रमशैवव महाराविधु-
मममो अहमीमुरवीघोनक्रायांविनवला: प्रपूजयेत नतः हवौदिवनेदलवामावेन
न वेरोवनेपावरवपा इवपश्यनामित्रमान्पूजयेत अयाद्किकाणदलवुवामकमाम

कर्णोद्भवनालान्तजायेन सर्वादिह्रास्वनुष्टयेषु वामावर्तेन पर्यन्तकयमानकं विज्ञानक
नवकानकं वज्रमादिनजयेन तथा चोक्तं सिद्धसारस्वते वैरोचनतथागतपाण्डरवर्णपद्मनाभ
कमल अमिताभमनोजवज्रादिदलनदृष्टवदले नामकमामकेचवपाण्डवनाविकुलतथा वज्रा
दिषु चतुष्कोणमेवं स्वः स्वः क्रमायनेन हारपर्वादिनरद्धसप्ततिकयमानं कमल
विज्ञानकं तथा भयञ्चामृतजयेन रक्तानकमल तथा चोक्तं सिद्धसारस्वते वामावर्तेन कर्मणा वज्र
जयेद्गदवनाः ततः स्ववामे त्रिकोणान्तर्गतवज्रं श्यामं डलेकृत्वा पुष्पाक्षतमभ्यर्च्य तथा
विहितद्रव्यमर्चयेन्मायायामपात्रेन्निधाय तद्वामगृहानामिकाङ्गुष्ठाभ्यां ज्ञानपक्षजटेम
हायज्ञापायपतयेनमः उपनीतं बलिं गृह्ण गृह्ण गृह्णापयेत् मम सर्वशान्तिं कुरु कुरु परविद्या
माकृष्याकृष्य दंष्ट्रीकरणं ह्रीं स्वाहेति विधिः पवित्रान्बलिंदद्यात् तथा चोक्तं सिद्धसारस्वते श्म
शानेषु सर्वसमयेषु रहस्यावतनः परम एकजटपदानेन महाशाबरमद्रोवयेन यत्नादिष
दशाभ्याघ्नव तथापद्वेनेनमः उपनीतयपद्यावाकाबलिंगृह्णन्तिवद्धुथा गृहणत्र्ययतिह
धाष्याङ्क्रा ममसर्वपरदेनथा शान्तिं कुरु कुरुपदेवं वसर्वविद्यामनेन्नरम ह्रिथाकृष्यालिवक्र

ॐ।
ते.मा.
१८२

182

मातृरिक्षिं द्वीनिर्वाहिषा मायास्वाहेति मंत्रो यं बल्यादीदो दीदिद: स्मृत: ततो वहस्यमाला
मालिंगहितायाश्वनामाणान मेन वाह्याने वसहस्त्रमात जपेत तथाच अष्टोत्तरशतं जाप्यया
वंजीवितमात्यया सहस्रं वा जपेद्विनित्यसंजाविधोपन: अथातः कथयिष्ये शान्त्यास्तेन तेन ज
पेत तथाच सहस्रमाविशवा जपेद्धस्यमालया अत्र जपरहस्ययथा मूलाधारस्वा
धिष्ठानमणिपूरकेषु यथा मात्याबीजत्रयं ध्यात्वा मिन्नेडकोटिकवालापुरस्यानस्तनि वि
भाव्य सर्वं नेत्रमयफट्कारोविध्यातिरूपं ध्यात्वा सुरेत तथा च नीलतंत्रे मंत्रध्यानप्रवा
ह्यामिन्नपुत्पूर्वं तत्दायकम मंत्रध्यानात्महे ध्यानि श्रुद्धा ते ब्रह्म ह्लीन तत: मूलचक्रे च ह
ले वामस्यं कोटिसमप्रभाम स्वाधिष्ठाने पीनवर्णा हं ह्रीं यं तविभावयेत नाभौ सौम्यतम
कामाक्षेच बीजमहाप्रभम मनबीजे हृदि ध्यायेत्कालाग्निसदृशप्रभम मूलादिब्रह्म
रंध्रेत सर्वविद्याविभावयेत सूर्यकोटिप्रतीकाशां यागिनिभिरहर्निशं काम एवं यथाश
क्तिजपांत्रपसमर्पणादिविसर्जनं तानकामेस्समाप्यवयेत अथात: शुभस्वरांगलतमात्यजप:
तथाच एवं कृतार्हविध्यायोज येल्लत मनतयो: तथा वहस्यमालाम्नायलतमेकं स

राजपेत् शंखमालयया अकस्माद्धि हिमार्कसिद्धिं महाशंखोत्तमालया महाशंखवा भा
वेस्फाटिकीमालाकर्नैवा तथा महाशंखविष्णुशक्त्वेस्फाटिकीमालयाजपेत् नागेम
वेगुरूकल्पकायांज्ञानस्यावश्यकंतमम तथावमन्त्रमंत्रं कृल्पकावनजातानि महाम
त्रेजपेत्वरः पवहृनाय्येनतस्यवाग्वाचानलेभवेत् मायानेत्र कृल्पकेशारयेक्कोषोल
गिवहाभक्षेपत्रके रात्रिहात्र्वेसभाषावविजयोभवतिध्रुवम् पवमकेनजप्तानंनदृशा
शानहीमतः नदृशाशानपंणावनदृशापाब्राह्मणभोजनम् ततोनकदलिपणमावेत
नटकेसिद्धमासवने पवजपयथालकनादशापाशमसिनोमलैः आन्याकेजेकरूयाल्मवो
नदृशापोनतर्पयेत् कालागुरुदवापतेलिमिनेनगंधवारिभिः तर्पयेच्च पवादल्लीनन्त्य
कावरहाव्यतेजलेवावाशृहाविधिवत्पानीयकदकाल्मकेः मतर्पाविधिवद्दवापंत
वावालमकल्मकन अभिषेकायथा दवीबुद्धा स्वमान्मानं तत्वजपसाधके तेमः ता
हितोसि वयामोमि नलम धिविनिलिपेत् अथमन्त्रभेदापकवीराकल्प लिखित्वा
तवहृदिवेमत्रपत्रराद्रवेत्रापमेवच विधिविसमरूपानां स्वपात्मयाक्षमयाग्ततः ॥

ॐ
नी.मा.
१५२

183

वेमषा महाविद्या सर्वसिद्धिप्रदा मता तोदं ब्रह्मादं देवगणं पश्चणावे विषशक्तिबीजभवे वि-
ष्णुशक्तिः रमाबीजं महेशशक्तिर्भुवनेश्वरीबीजं ध्यानार्चनप्रयोगश्च नीलविद्याः ह्रूं वेव
द्रवन प्रणवं भुवनेश्वरी ह्रीं कूर्चबीजं नमस्ताराये सकलदुस्तरतारयप्रणवं ह्रीं ह्रूं नमस्ता
रा नृपाच नीलतंत्रे प्रणवं ह्रीं ह्रूं वेमुहुम्पहेलोवाबीजमद्वैते गगनघोषसंयुक्तं विंडनादे
विभूषितम् ह्रूं वेबीजं च हृदयेताराये च समद्वेतेन सकलदुस्तरतारयनाद्रयनन्तथा
श्वः तारश्चमवह्निजायामंत्रोयमष्टपादपः ध्यानपूजाधिकं सर्वं पूर्ववत्समुपाचरेत् अ
स्य पुरश्चरणं च नीलतंत्रे जपः तदन्ते नैव च नीलतन्त्रे जपनाम्नां सिद्धयोगो भवतीति ह मायाः
तंत्रे श्रीभगवानुवाच तारा चोग्रा महोग्रा या वज्रा नीला सरस्वती कामेश्वरी भद्रकाली चे।
महोताराष्ट्रधाः स्मृताः कृष्णावर्णागताजीवोनिगमस्ववद्वसशुनः विंविडनादसमाक्रांतं क
वविषमममन्विनः कपिलावामकर्णास्पृङ्नादविंदुविभावितम् पार्श्वानवतथा नसः
वासेपरिकीर्तितं मध्यादिमायाकवचं हितीयमंत्रं महत्तमं विपरीतत्रियां तेर्यं हृत्पाय
वनीयकम् मायांतादिकवचांनेचपंचमं परिकीर्तितम् मायामध्यगतं षष्ठं हितीया

नेत्रममममम अथ मंत्रवर्णमध्ये स्यादेवं भेदाख्यं कं भवेत् उक्तवर्णो रेफः जीवो हकारः लि
गमस्वरः ईकारः तन्त्रांशुमद्बीजे कपिलो हकारः मायाख्य फडन्ते तेन पञ्चाक्षरः फट्
नमुद्देकारवियानेन पञ्चाक्षरः प्रकृतिः मध्यादीति तेन वषट् माया ह्रूं वै बीजे फट् विपरी
तमिति तेन ह्रूं वं वषट् माया फट् ह्रूं वैति ह्रूं वं माया वषट् फट् मायादीति तेन माया वष
फट् ह्रूं वं मायेति तेन वषट् माया फट् ह्रूं वं द्वितीयेति तेन माया ह्रूं वं फट् वषट् अथ मेति
वषट् ह्रूं वं माया फट् अर्थः स्यादष्टकं षष्ठदोत्यत्र ह्रूं ह्रूं वर्णानया शंभुपत्नी महेशानि
वर्णवर्गेषु योजयेत् कालानलं तत्र पंचमेवमन्त्रे न वर्मणा ध्यानसन्नादिकं सर्वे स्व
वत् अत्र स्यैवं भेदोयं फट्कारे यच्च तन्त्रे वै जपेत् तत्र तं स्यैवं मासान् सर्वे प्रोनि हि तस्य प्रणव
नावेतनाद्वे उत्तावेवं जिह्वललभा नडमे गायत्रे प्रणवषष्ठं वंम ह्रूं सनारे तनावे तनया उक्तमा
हेतिमेवाफट् पातावुद्राहनः अथ ध्याने स्वनेत्र तन्त्रे रूपामवर्णानि चितयन्नादि मन्त्रावप
कन्ये दध्यानाबद्धवर्णाभिबद्धरूपाभिवाहनाम शक्तिभिः स्मरवदतास्मरमौक्तिकभी
षणोवत्नपाडकयोर्यत्नपादाबुजे षणास्मरेत अथ स्पाः हनादिकं सर्वं षष्ठं एवं वत् शास्त्रे

णेद्ष्पालत्तज्जपः नड्डक्नेनैव वर्णालंतेनपेड्रीमानानियमेनयथाविधि दशांशांजहुया
न्मंत्रीसूत्तनाक्तैवक्रप्रणेकः वाग्भवभुवनेश्वरीफट्स्वाहा नडङ्क्रमात्रकाणीवेवाग्भवे
ज्ञलदेवीचलावकवाग्भवनेपथा हल्लखवावा नमम्न्त्रानेवृक्षिजायावीयमेनः अष्टोत्तरे
मंत्रः आज्ञोवदमाहृवनेनमः पंचांगान्यस्यमंत्रस्यपंचबीजैः प्रकल्पयेत अष्टोत्तराषात
देव्यस्यक्रन्मकम्पोभवेन्नरः ध्यानेपूजादिकंसर्वंपूर्ववत्समाचरेत मन्त्रमस्य के प्रण
वंपूर्वमुद्धृत्यपमयुग्मंतथैवच महापद्मपदंवृयान्मावनिपदंनतः मायस्वाहेति
मंत्रोयमाख्यातस्मदणीनरः पूजाहृवंवडाद्दिकानपूर्वोक्तवत्नमाचरेत जपमस्य वै यल्लक्ष
मस्याद्भुनकोविस्तृपया हमः श्रणावमगावृष्यकूर्चंहमः पंचात्तरोहयाविद्याहमाहे
ताममहोदया नडङ्कस्यक्षदसंग्रहे शिवबीजंमहेपानिपाकिबीजनतः परम बि
ड्गगमममायुक्ताविदायतदथःक्रमात माया स्त्रीवृमबीजानत्यहसबीजमदाहृतेम
पश्चाद्विष्णुरीविद्याकथितामावहलभा पंचतत्त्वाचमाविद्याहमायतामहोदया
केवलनन्यमदिनेनवस्तुहान्यकीर्तिता अनयाजपपूजादीन्यवात्तनैवदाचरेत

डो॰
तं॰ सा॰
१८४

184

अथ रहस्यपुरश्चरणानि यथा अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमाचरेत् ऊर्जे वाश्विने वापि वा
शवमंडेमसमाहतम् पंचगव्येन मिलितं चंदनाद्यैर्विशोषितः निर्तिष्यमं मोहस्ताधमान
नः काननेवने नगरेन हि वेश्मराज्ञोमहस्त्रयं दमानतः पत्काकीशजपं तत्श्चमभूवेत्कल्प
पादपः अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते शवमानीय [illegible] दीपनेनैव पुरश्चरण्य
च नोद्दिनात्रिद्दिनं यावज्जावद्दशाहं तपातम् सभवेन्मवेसि [illegible] डाशानाचकार्याविचारणा
अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि सू
र्योदयं समारभ्य यावत्सूर्योदयान्तरम् तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् अ
थवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते शारत्काले च नष्टम्यादि नवम्यन्तं विशोषितः भक्ति
नः पूजयित्वा नरात्रौ नावत्सहस्रकम् जपेदेकाकी विजने केवले निशिमालये अष्ट
म्यादि नवम्यन्तम् उपवासपरो भवेत् शुद्धमाल्यानते कृष्णाष्टम्यां समारभ्य यावत्कृष्णा
ष्टमी भवेत् सहस्रसंख्याजपेन पुरश्चरणमिष्यते कृष्णां च मदं शीघ्र नवम्यन्ते
महोत्सवे अष्टमीनवमीरात्रौ पूजां कुर्याद्विशेषतः दशम्यां पारणं कुर्यान्न स्वप्नमा ।

नै·
नै·मा·
१८५

185

सार्द्धभिर्युतः षट्सहस्रं जपेद्विप्रो भक्तिभावपरायणः चन्द्रदेवी समारभ्य यावदस्माव
न्तदेवी मावत्तत्वाम सहस्राणि प्रवराणि नियोते केवलं जपमात्रेण मन्त्राः सिद्धा भवन्ति
हि सूर्योदयं समारभ्य यावदस्तं गतो भवेत् विश्रमारे ह्रनाख्याने विलिख्य समुद्धृतं ह्यं
के कोमलां समसमालोर्पयेज्जयन्त्या देवताम् षट्सहस्र प्रमाणेन मन्त्रेणैकेन द्राक्षोपति
गुप्योऽवीरसाधनम् नडक्नेवीरतेत्र ग्रहम्याचवचतुर्दश्यां प्रतिपत्कमयोरपि कुलपुत्रैः
विप्रो ह्याणामाधध्रोरसाधनम् तन्नाथ्यपुष्पमयामगानवनं स्हटे पावबार्धिवृत्नाचा
पितोनाननापुष्पाहालम् सार्धपुर्न्नाहि तम त्रोमेत्र ध्यानपूर्वः स्तोत्रैः मधनैवचक्कतेत्र
हासैश्चास्तैर्विद्यजेद्बन चतुर्दिग्गन्बीतेन मे चैमेवसमस्त्र सैन प्रष्पहलाद्ध्यम सामि
वान्नपुड्डकांगहेरापायमांपहवम नानाफलचैनवैद्येह्यकल्याणमार्णीयतम विला
स्थानसूमानोयसहद्भिः पापात्ह्णाणिभः ममानवाणमभ्यन्त्रेमाधकोवीनदोस्त्वयम्
नष्पावयोगिनीहृदये बल्यधूमामिषान्नेवराइछागानघामधुः पिष्टकपूपमान्नचयथा
मूलफलेनतथा सम्पात्रेबलिह्रत्नाचवन्ध्यात्रबारिणा पात्रेश्चयसदामध्वर्स्पिपयेन्न

त्रैनामता नरकेवाथ्रान्तरेवापिब्राह्मणान्वापिमन्त्रिनान अन्यान्वापिवरदानार्थीकियद्दृष्टेन।
वेशायेत विभ्रमलक्षणायथा असंस्कृताविनाग्रह्यानन्तसंस्कारसंस्कृतनाचण्डालादिषुत
प्राणाकवलेषीअमेद्रिदाअप्याथिकाविलक्षणाम महावलामहाबुद्धिमहासाहसिक:
श्रुचि:महासत्त्वादयावाअसर्वभूतहितेरतः ततःसामान्याच्चैवविधायमूलिवाचनहू
तासंकल्पकुर्यात अद्यमासादिअमुकगोत्रः अमुकदेवशर्मा अमुकमन्त्रसिद्धिकामः प्रम
प्राणेसाधनमहंकरिष्ये इतिसंकल्प वज्रालेकावमृषायम्प्रोक्षितः एवंसम्मृत्य: अन्या
नेमूलमंत्रेणप्रोक्षणायावाभूमिषु मूलमंत्रेणफट्कारान्तेनततः पुष्पांजलिंक्षिपेत ।
गन्धपादस्थेना ध्यानागणेशावटुकंतथा योगिनीमातृकाश्चैववामपादपृष्ठसंस्थितम् अनेन
वेणवाम्म्यानेसेवदेयथा अस्त्रमंत्रेणमंत्रज्ञो वृत्तामालानिकारयेत नैऋत्येवीवनेत्र येना
वेसंस्थितादेवाराजसाथभयानका: पिशाचोस्मड्यायन्तागोथर्वासर्वसमागणा: योगि
न्यामातरोभूतान्सर्वांश्वरवेवरस्थिय: विघ्नदान्ताभुवनेनत्र अनेनपायममतलका: प्रणम्य
मन्त्रानानेनपुष्पांजलित्रयंक्षिपेत प्रमथानाधिपानपश्चात्संवेकालभैरवम् महाका

ॐ.
ते.स्मा.
१८२

186

लेपयेद्यन्त्रान्पूर्वादिदिक्षु तत्पूर्वे पाद्यादिभिः सम्यक्त्वौ बलिं पश्चान्निवेदयेत् प्राच्यां बीजेन
नः पश्चात् श्मशानाधिपतन्त्वरम् ग्रः क्लीं पय गृह्ण गृह्ण विघ्ननिवारणपदम् ॐ कुरु सिद्धिं मम प्र
प्रयच्छ स्वाहा यान्वितम् प्रणवाद्यं नमोन्तं वा प्रथमं बलिं वै ततः मायान्तं भैरवाख्यं श्मशा
यानकं ततः परम् श्मशानाधिपत्ये चैव पूर्ववद्बलिमुच्चरेत् पूर्ववद्बलिमाहरेत् ॐ भैरवं
वमहाकालान्पश्चात्पूर्ववद्दद्यात् पश्चिमे कालदेवाय प्रणवाद्यं कल्पयेत् प्राच्यां तु का
लप्राच्यां भैरवं ततः परम् श्मशानाधिपत्ये चैव पूर्ववद्बलिमाहरेत् नैरृत्यां श्मशाना
धिपतिं पूर्वाचार्यैः संपूज्य अनेन मन्त्रेण बलिं दद्यात् नैरृत्यां ॐ क्लीं श्मशानाधिपते इमं
मांसमिषान्नबलिं गृह्ण गृह्ण गृह्ण विघ्नविदारणम् ॐ कुरु सिद्धिं मम प्रयच्छ स्वाहा ततो भैर
वं पूर्ववत्संपूज्य दक्षिणस्यां दिशि ॐ क्लीं भैरव श्मशानक इमं बलिं गृह्ण गृह्ण इत्यादि पश्चिमे
कालभैरवं पूर्ववत्संपूज्य ॐ क्लीं महाकाल श्मशानाधिपते इमं बलिं गृह्ण इत्यादि उत्तरे
ॐ क्लीं कालभैरव श्मशानाधिपते इमं बलिं गृह्ण इत्यादि चितामध्ये ततो दद्याद्बलित्रयं मन्त्रेण
मम कालरात्रि महाकालि कालिके चाचरनि श्मशाने गृहाण इमं बलिं मातः देहि सिद्धि

मन्त्रमाम् कालिकायैबलिंदत्वा भुतनाथाय दद्यात् शाङ्गोने भूतनाथायेति ममयनाथिपा
इत्यपि प्रणवाद्येन मन्त्रेणादापयेद्बलि श्रन्त्रमाम् क्रुं शाङ्गेने सर्वगणनाथायेति बलिं पापयेव मम
घानेन मस्तके दत्वा पूर्ववच्च समुद्धरेत् नारायणेन बलिं दत्वा पंचगव्येन संदीरे श्रीद्दिस्रश्रीत्ता
णांकृत्वा पीनवस्त्र न्यसेन ततः भुंजे वा वटपत्रे वा तत्र पीवमत्रेन्यसेत् पीवमास्तीर्थेनस्मिन्नेव
हवीरास्तेन ततः वीरादेनेन देवीं णारत्तादित्र प्रकल्पयेत् अस्याथः भुंजपत्रादौ नतन्नकल्पा
कृ पीवमत्रेलिखित्वा तत्र्याग्रवमादि पीवमास्तीर्य तत्रवीरामन क्रमाणाय विष्प वीरा
दनमत्रेणाचनं दिवरता ऊर्यात् वीरादनमत्रस्तु ह्रुंक्रुं क्रीं क्रीं कालिके घोरदंष्ट्र प्रचंड चंड
नायिके दानवान्दारय हन हन शववशरीरे महाविघ्नं छेदय छेदय हुं फट् स्वाहा अनेनमंत्रेण
लोहदण्डेदत्वा वीरान्निपेत् तन्मध्ये भैरवदेवान् विघ्नैः पादि भूपेन तथा चनी लन त्रे हुंच
पुष्पमततोद्देविमायां पुष्पमततः परम् कालिकेघोरदंष्ट्र प्रचंडे चंडनायिके दानवान्दार
येतुष्काहतेति हिनयन ततः हवीनावमेवा हानावीरादनमन्त्रमतः यदि प्रमादा द्देवोत्पा
धकोभयविद्ध लः ततसौ सौ स्मरद्रहगं वाततेनाभिमयत भिनाको सितवद्दालेन लवे

ऊं.
नं.मा.
१८१

187

त्तिकानिर्माय तत्रदीपंसंस्थाप्य देवाग्रेभ्योनमः इत्यसंसंहृत्य अथ स्वतन्त्रकुलदीपकंनिरव
नेन तथाव अर्केद्वासिनूवटोलननैलेनिर्मितवर्तिकम प्रदीप्त तत्रसंस्थाप्य वासतंत्र प्रहृता
येत् हृतेनतस्मिन्महानतीपविघ्नं सपरिभूयते तदथ स्थासमत्रेणानिवेनैकुलदीपकम्
ननस्त्वकल्प्यात्क्रमेण तथ्याडादिन्यासमालाविधायेष्टदेवतामसंहृत्य मकस्यमात्रंजपेत् मो
कल्पस्तु गंग्रंथेमायि अमुकगोत्रः अमुकदेवशर्मा अमुककाम त्रैसिद्धिकामः अमुकमंत्र
स्यामुकसंख्याजपमहंकरिष्ये इति संकल्प्य देवताध्यानपूर्वकंमंत्रंजपेत् तथाव नेनैक
लविधानेनभूतशुद्ध्यादिकंकृत्वा षोडशावतारकवर्णपिविन्यसेत्ज्जपयन्नेतः मंत्रध्यानपरो
भूत्वाजपेत्मत्रमनन्यधीः जपनियमस्तु एकान्तेयदिभवेदिकालेहस्तेननोजपेत् ह्यान्ते
हृस्महस्तेनजपत्वेवाश्वत्तार्थकम् अनः परंमंत्रजागजातकमृहस्तकम् निष्पाद्यावा
समावमध्यचादर्थानेसमाचरेत् गजानुककमहोत्रसहस्त्रकम् यदासहूदयकर्णनेत्रेवाक्षे
णाबहृयेत् ततोधुराचपर्यन्तेयदिकिंचित्तलभ्यते तथड्ढगाभ्यमनन्तानन्तेवसर्षपान्तपा
न ऊंड्ढगेंड्ढगोंवहितिनिस्वाहा ॐतिलोमिसिमामदेवस्योत्तोमवत्स्त्रिकावकः स्पिन्हणास्वेगा

यन्त्रे मन्त्रे मम रक्षकः भूतप्रेतपिशाचानां विघ्नानां शान्तिकारकः इति पठित्वा ईशानादि
वह्नौ दिक्षु तिलान् क्षिपेत् ततस्समपदं गत्वा पुनस्तत्रैव मंत्रविधानात् पुनर्देवतां हृदि जपेत् ततो
यादेवं रचयेद्देवदेवेन् तदा मंत्रकारयेत् तथाच बंधयेद्रक्षां साधकः स्थित्वा मानसः स
न्येच कार्य्यविधानं च धारयेद् हृदयमंत्रमम् जपांते च बलिं दत्वा पूर्व्वादौ दीपबलिं हरेत् जपांते जपम
ध्ये वा देहि देहीति भाषिते तदापि च बलिं दद्यान्माहिषं वापि छागलम् बलिं च सर्व्वपिष्टेन
यद्वा बलिं प्रार्थयेत् तेन रक्तेन रसेन वा हितानि तेषु दास्यामि स्त्रीकृते तु मम गृह्य गृह्णीयेत् अपरे किं
तेनोद्याति हृदनवकें जयान् पिष्टेनोत यवाद्भवधान्याद्भवेन सर्व्वः तथाच तत्र तत्र य
वेनोदनं यद्वापि शालितोदनं यद्वा वेदहोमेन विधिवद्बलिं मन्त्रेण दापयेत् योगिनी हृ
दये जपांते च बलिं दद्याद्देवतायै यथाविधि माहिषं छागलं वापि गृहीत्वा च वर्म्मणैव च गृहीत्वा
केन्द्र हृदा मायां मंत्रेण मानसः ततो देवि ब्राह्मणान् समाप्य मायांते दैवि दत्ता सर्व्वे भवा व
पि पक्वेविस्तर श्रावयत् तत्त्ववानि वेदयेत् अथ पावकमायातम् स्थानं नियमं माहेभाव बहुश
मतो सूत्रागारे नदीनां तीरे पर्व्वते निर्ज्जने पिवा विलम्बे मसाने वा नत्स मीप्ये ग्रामस्थले अ

ऋ॰
से॰ स्था॰
१८८

188

हृम्णांच चतुर्दश पंचापदेयोः कृभयोरपि भौमवारे नैतीमृत्स्नायां मार्धयेत्सिद्धिमन्त्रमाम्। समांस-
भक्ष्यं बलिं शुभ्रपुष्पदीपादिकं तथा तिलाः ऊर्णास्सर्षपाश्च स्थापनीयाः प्रयत्नतः ॥ दृष्टीस्ता
मन्त्रगतं ब्राह्मणं वैतेवं वसेत्यायेतन्। अथ सर्वोक्तान्यतमस्थाने गृत्वा सामान्यार्घ्यं विधाय सर्वमन्त्रे
मलोने फट्कारं दत्वा यागभूमिं संप्रोक्ष्य गृहं गोमयं वडुकं योगिनी चूर्णसर्वादिनस्थ वदि-
म सृज्य सर्वोक्तवीरादनमन्त्रं भूमौ विलिख्य यथावेत्यादि सर्वाभिवीरादनमन्त्रेण भूमौ प्रख्या-
नेलि अर्घं दत्वा प्रणवस्य समणानां यागेभ्यः सर्वोक्तमन्त्राणां सर्वं बहुलिं दत्वा अन्योयं मन्त्रेण।
शिखाबन्धनं विधाय सुदर्शनमन्त्रेण आत्मानं रक्तवेतेति हृदि कृत्वा तदात्मरक्षां कुर्यात् अ-
योवसुदर्शनमन्त्रेण क्रों स्फुर २ प्रस्फुर २ तन तप २ प्रचट २ कह २ वम २ वध बन्धय २
हुं फट् स्वाहा ॐ लह स्वाहा ऊं फट्। ततः सर्वोक्तमन्त्राणां तत्सिद्धिं स्यात् सजाले वितत्य जयद्रथ-
मन्त्रेणाभिरक्ष्य सर्षपान् विकीर्य तिलानिति मन्त्रेण तिलांश्च विकीर्य विहितशिखाबन्धमीणणाकुंत
विहितशिखा योगपथा तं इस्कं भावहडामणौ यो हि विष्णुलं विन्दुबङ्क विघ्नपयोमनत्। वनेषु
दुर्मर्षदृष्टे वेतालं तामिमं तत्कम तरु नाणं द्वं वाणं नष्टमसज्वलम पलायनविष्णुत्वं च

सम्यक्संवेशनावर्त्तिनाम भैरवतंत्रेपि यदिह प्रभुत्वमिदं इवाचापिभूतेजलेमन्त्रम् शावमानीय
कर्त्तव्यं नाहूतेन्द्रेक यामन्त्रम् ह्रीं वृषणापितिनास्थपन यवज्ञेहितवरम् अथ्यक्षालिह
क्रूरवा हृहं भैरवशिवं हृदेत नड्डाभितम्नत्वापिनपशुबिनमेववा ह्रीं जनेवेरस्यां रूपम
वैष्णापीवजेयेत् कालेनत्रेपि वलिणद्वामयत्नक्रमासाधयेहीरसाधनम् महाशावाः
प्रधानास्तः प्रधानवीरसाधने तद्धाः प्रयोगकर्तॄणामशक्ताः सर्वसिद्धये एवमक्षणा
वंगहीनाम् लमंत्रेणमनस्थानमानयेत् तत्समीपगत्वा ॐफडितिशावमभ्युत्य ॐ
क्रूं मन्त्रकायनमः फडिति पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वाणावृ स्तहूप्रणमेत् गड्डनंभावहूं प्रमेण
प्रणम्यायतत्वमंत्रेणशावस्पर्शनंचरेत् प्रणवहूंबीजंचमन्त्रकायनमश्चरेत् फट्
पुष्पाञ्जलित्रयंदत्वाप्रणमेत्स्पर्शपूर्वकम् प्रणमंत्रेत्तवीरेशपरमानंदशिवातूंदक्षा
लेश्वर अानंदभैरवाकारदेवीपर्यंकशाकार वीरोहंत्वाप्रपद्यामि चोत्तिष्ठचण्डिकावते अा
नेनमंत्रेणप्रणम्यताल येत् ॐक्रूंमन्त्रकायनमः अनेनतालपित्वास्नापयेज्जलेनत्वा
पयित्वा वासमाजलमनोल्पधूपैर्धूपितंकृत्वा चंदनादिनाशावंविलिप्य शावस्य

ॐ. ते मा. १५५

189

कोटिदेशोधूनाहत्तास्थानमानयेत् ततःक्रांकालीनेत्रे नाराचास्त्रेणकायनमोक्षमंत्रमुद्रेत
णावस्थानमेत्रायुमित्यादि भावहृतामतो धूपेन धूपेन कृत्वा गंधादिनाप्रलिप्य चक्राको
पादिदेवीनामत्तयेत्कालसाधनम् ततः ऊष्णोशण्याकृत्वाहृदेवीनां वःकृत्वाशवस्थापुयेत् त
उक्तेनैव ऊष्णाणाप्याणविस्फुरणनक्रमस्थापयेत्तम् पेलालवंगकर्पूरजातीफलादि समा
युक्तम् ताम्बूलंतन्मुखेदत्वाऊर्ध्वोर्क्किवमध्यामत्त्वम् स्थापयित्वातनत्त्वस्त्रेणवदनेनविलिप्य
ते तालमल्लादिकवस्त्रेनवचनरक्षविधायच मध्यपंचवतहोरदलाष्टकसमन्वितम् यो
वमन्त्रेलिखेन्मध्येततन्त्वकल्पविधानतः ॐह्रींफट्इतिमन्त्रेणाततन्त्वकल्याकृत्पीवमन्त्रेलि
खेत् ततःपीठकेवलाग्यामृतेनमेत् नेत्रानेव गतागावस्यमात्रिध्यायावयेत्कार्द्देशातः
मध्यप्रावयेत्तस्यदद्यात्त्रिशोवलोपोष पुनःप्रत्तालनेकृत्वाजनस्थानेसमानयेत् ततो
हृदयागालयन्त्रकोष्ठानिसपादिलृमूर्ध्वन्नस्थाप्य ततक्रमेणोद्घाटितदेवताःसह
स्त्रमाभिषाचबलिंदद्यात् ततःक्रीनेत्रानेत्रे हृदयागालमानानियन्त्रकोष्ठानिदिव
तस्थाप्यपूजयेत् त्रवेदादिदशादेवताःतत्क्रमंपंक्रमः ॐलांइंद्रायसवाहनायपतयेनमः

वणवाहनाय वज्रहस्ताय शक्तिपाणिविषटापमदपरिवाराय मत्तवाहनाय नमः इत्यादिभि-
र्मन्त्रैर्बलिं दद्यात् लामिन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतये नमः इमं बलिं गृह्ण गृह्ण मम शान्ति-
पयपुरोनतः विघ्ननिवारणं कुरु सिद्धिं प्रयच्छ वहूयम् अनेन मन्त्रेण पूर्वे बलिं दद्यात् एवमा-
मिषम् स्वस्वनामादिकं कृत्वा सर्वदिक्षु बलिमाहरेत् सर्वेषां लोकपालानां ततः मध्यके स-
नमः ॐ लां इन्द्राय सुराधिपतये इमं बलिं गृह्ण २ गृह्णापय २ विघ्ननिवारणं कुरु मम
सिद्धिं प्रयच्छ स्वाहा पश्चात् भक्तबलिः इन्द्राय स्वाहा १ ॐ रां अग्नये तेजोधिपतये मेष-
वाहनाय शक्तिसहिताय स्वाहायै सपरिवाराय सवाहनाय नमः इति पूर्ववत्सम्पू-
बलिं दद्यात् अनेन ॐ रां अग्नये तेजोधिपतये स्वाहायै इत्यादिना बलिं दद्यात् २ ॐ
यां यमाय प्रेताधिपतये दण्डहस्ताय महिषवाहनाय सपरिवाराय इत्यादिना यथादिना
सम्पूज्य बलिं दद्यादनेन मन्त्रेण ॐ यां यमाय प्रेताधिपतये स्वाहायै इत्यादिना बलिं दद्या-
त् ३ ॐ क्षां निर्ऋतये रक्षोधिपतये असिहस्ताय ऋक्षवाहनाय सपरिवाराय इत्यादिना पू-
र्ववत् ॐ क्षां निर्ऋतये रक्षोधिपतये स्वाहायै इत्यादिना बलिं दद्यात् ४ ॐ वां वरुणा-

ॐ
नै. स्था.
१५०

190

यनलाधिपतये पाशहस्ताय मकरवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना सर्ववस्त्रं समर्प्य बलिं दद्या-
त् ॐ वां वरुणाय नलाधिपतये पाशहस्ताय मकरवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना सर्व-
वस्त्रं समर्प्य बलिं दद्यात् ॐ वां वरुणाय जलाधिपतये सायुधायेत्यादिना सर्वैवह्बलिं द-
द्यात् ५ ॐ यां वायवे प्राणाधिपतये हरिणवाहनायाङ्कुशहस्ताय सपरिवारायेत्या-
दिना सर्ववस्त्रं समर्प्य ॐ यां वायवे प्राणाधिपतये सायुधायेत्यादिना सर्वैवह्बलिं दद्यात्
ॐ कुं कुबेराय यक्षाधिपतये गदाहस्ताय नरवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना सर्ववस्त्रं स-
मर्प्य ॐ कुं कुबेराय यक्षाधिपतये सायुधायेत्यादिना बलिं दद्यात् ७ ॐ हां ईशानाय भू-
ताधिपतये शूलहस्ताय वृषवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना सर्ववस्त्रं समर्प्य ॐ हां
ईशानाय सायुधायेत्यादिना बलिं दद्यात् ८ इन्द्रेशानयोर्मध्ये ॐ आं ब्रह्मणे लोका-
धिपतये हंसवाहनाय पद्महस्ताय सपरिवारायेत्यादिना सर्ववस्त्रं समर्प्य ॐ आं ब्रह्मणे लो-
काधिपतये सायुधायेत्यादिना बलिं दद्यात् ९ निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ॐ अनन्ता-
यनागाधिपतये चक्रहस्ताय कूर्मवाहनाय सपरिवारायेत्यादिना सर्ववस्त्रं समर्प्य

ॐ अनेनाथमागाधिपतये सपरिवारायेत्यादिना सर्वेभ्यो बलिं दद्यात् । ततः सर्वभूतबलिं
दद्यात् सर्वेत्रमामिषान्नेन बलिं दद्यात् ततो विशेषाद्देवेभ्यो बलिं तथैवानुरूपेण वट
क्षेत्रपालयोगिनीभ्यो डाकिनीभ्यो विसर्जयेत् अथ पूजानाम श्रीसमीपस्थे वीतन्ने संस्थाप्य
मूलेन ह्रीं फट् शिवाय नमः इत्यादिना संस्पृश्य ह्रीं फडन्तमूलमन्त्रेण अथ पात्रे पूर्ण
क्रमेण शिवाय पुष्पं विश्वरूपाय पादं तत्र लेखं पूर्णं कृत्वा शावकेयानुष्ठानार्थं ज्योतिष्काखड्गादि
गणपतिं देवीं च नमस्कृत्य प्राणायामं षडङ्गन्यासं कृत्वा सर्वं क्रमेणादशादिन्तेला
ह्लानन्निनिष्य संकल्पं कुर्यात् संकल्पो यथा अद्येत्यादिना अमुकगोत्रः अमुकदेव
शर्मा अमुकदेवतामन्त्रज्ञानकामः अमुकमन्त्रस्यामुकसंख्याजपमहं करिष्ये इति
सिसंकल्प्य ॐ ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः इत्यासनं संस्पृश्य स्ववामतः शावम
भीमे अर्घ्यपात्रादिकं संस्थाप्य पादुकां घटिकां पीठं पूजादिकं कृत्वा षोडशोपचारैः पञ्चो
पचारैर्वा देवीं संपूज्य शावमन्त्रेण देवीं गन्धादिना संतर्पयेत् ततः शावादिन्यासं सम्यग्विधा
नमेत्रपचेत्यथा वेशाम्मेमवदेवतामम वीरसिद्धिर्देहि । मम भागं कृत्वा श्यपरायण

ॐ
ते॰ सा॰
१९८

191

ततः पठेत्सूत्रसारन्वाणवश्वरोगोहृद्दंबंधयेत् मूलेन महूणीभवदेवेशवीरसिद्धिकाला
स्य भीमभीषणभयाभावपूर्णलोचनभावुक। अहिमांशुदेवदेवेशगणानामधिपाधि-
प धनेनशावस्थापादतलेत्रिकोणं यंत्रमालिखेत् ततः शवोपविष्टपादवपकलहृयया
स्थयोः प्रसार्य तदुपरिक्रमात् तानुत्रमवपादौ निधाय पश्चात् प्राणायामोदारसिद्धिका
विभाव्य हृदि देवीं ध्यात्वा ॐ ह्रीं सहस्रहं कंमालिहितमालपुमानेभ्यामविगतभीजपक्र
यीत् यत्र समयानसाधुनेन जपः कार्यः यत्र येन यपर्यन्ते किंचिद्वललस्येत् तदा स्ववेवाम
लिविकृतांसमपदगमनं हृदानपक्रयीत् भयेनानेनसवेवदेव शवाइयतांक्लिभये-
नानेन व्रते ततः यत्रापर्यसिवलिनेदानवेक्रमनादिक्रम दिनान्ते प्रदाम्यामिस्वना
मकंपयपस्ते रस्तकामस्तकेनेनवृतिर्भयस्थतजपेत् ततः स्पत्तमयुरवक्लिवक्रमसमयुंरत्
तः ततः सम्यकारपिनाववेत् प्रार्थयेत् ततः यदिस्वनेनकरोति बहूनानप्रयच्छति तदा तन्ते
ये ह्रीं मातेक्रायमानं संयम्य अथ समर्थः यदि जपकाले लाकाशगन्तक्रमेववस्त्रार्थयेत्
तदा दिनान्तरपर्यन्तं मिममस्यानेकपयेत्स्वकाशजपेत् यदि स्वनामसमयुकपाय

ति नदात्वममत्कश्तिमत्येऽककृकेमत्रेवरेषार्थ्येत यदि कदापि सत्येन करोति वंचो
नष्यक्ति नदाश्वतजेपेत सत्येकृतेवंलक्षामत्येजेक्षेजपादिकम् । फलजान्तमिति
त्नातात्टिकोमोवयेनृतः पावेस्रतालमस्यापमोवयेमादवेधनम् पादवंक्रेमा
वयिनाहजाहृध्येजलेतिपेत पावजलेलगार्तेवातितिप्यतालमावेत नतलस्व ।
ट्टलगावाबलि दयादिनान्ते मेवलत् पाग्रिमरात्रोयजमोनाहनेनट्टक्तानिमबलि
म ग्रष्यैयावितावस्यातवृक्रेजवस्तकरान् दर्भोपिहमयेतेनकतेव्ह्रमत्मपाघाणा
मृ पवेक्रितिप्यक्रियाकृवापवगव्यापिवेत्नः पववितिपातिमेव्याकालवालिताणान्मा
नयेननः पवेक्रितिप्यमावार्थपवगव्यापिवेत्नः तमपवस्विहोनाल्वाक्रमेणावदया
वृषि नवस्तानावभृक्तावनिवने सन्नमस्यलम् यदिनस्याहिप्रभोज्यनृदानिधेनता
व्रजेत नेनवेत्रिपेतवस्पानदादेवोप्रश्यति त्रिवाङ्वाप्ययङ्गत्रेनवृवात्रनगापयन
ह्रोगप्पायदिगाकृतनव्यायिविनिदिप्रान गौनष्कृतातबोधयेतिस्वत्वन्तपद
भ्रातान यदिवाक्राहिनेवंकत्नतास्यमकतामवेत पंचरूपादिनयायदेवि देवस्य ।

शै॰
ने॰ मा॰
१९२

192

केसिनिः नमस्तोऽर्पयांऽयं पुष्पैर्यद्ददाति यदा यदा तदा वृद्धं परिसन्नग्रह ल्लोयाद्धमतो॥
नवम् पगोब्राह्मणाविलिनिदायवनऽर्पोखकदावन इमनेपतितत्क्लीवं नस्वणोद्बकद
वन देवपोब्राह्मणादीश्च प्रत्यहं भस्मणोक्ष विः प्रातः कार्यं क्रियाते च बिल्वपत्राद॥
केपिवेत ततः स्नानानं गंगायां प्रातर्निशोऽद्य वामसे स्नाहानमंत्रमस्याः प्रयत्नपंणां तेनमः
पदम् पवृषावत्रयाहर्षं देवाः संतपयजलैः स्नानतर्पणं पूजनस्यनमस्याहं वृषयतीषि
णम् इत्यनेनविधानेनांभोऽहं यो प्रातिमानवः इह भुक्त्वा वरान्भोगानंते यातिहरेः
पदम् नमोदक्षिणाद्द्वाक्रिद्रावणोऽर्पयेत इति श्रावणमासे प्रकरणम् अथाऽवि
ग्राभेदा तेषु ओंद्विकाले च प्रणवं ततो मायाहृद्वीजमस्य हृदयेन शिवायफडिति
प्रोक्तः षडक्षरो ग्रामहामन्त्रः वेदोऽयं शूलपाणिवत्सवीर्यं साधकः अस्य शूलविद्या
यथोक्तं दक्षिणामूर्तिनम् मायाबीजं हृद्वर्णान्तिदेवं षण्मुखायेति ततः षडक्षरे माया
वीजेन प्रणवायेन कीर्तितम् ओं क्रीं ओं शिवाय फट् इति वशप्राय मन्त्रः ध्यानं शुद्धस्फ
टिकसंकाशं पञ्चवक्त्रं किरीटिनम् शूलकपाले दंतेन वामे तथा पाशमङ्कुशम॥

नसपातरमाविश्वसाधकाभीष्टदायकमस्त्यादि ध्यात्वा संपूज्य देवेशं पंचमस्त्वमतेनमे
पत्र दशणांमस्तकतेवक्रोकुजेदकोणस्थलेनव त्रिमधाक्षेनेलभ्येतकोविनाधनभाग्यमेवतत्
रक्तपद्मस्य होमेन महतीं श्रियमाप्नुयात् पायसस्य च होमेन वाक्सिद्धिर्जायते ध्रुवम्
श्वेतपद्मस्य होमेन नमोरूपदृष्टिं जगत् षट्कोणाष्टदलेपद्मे महोमलभ्यते मेयेत् के
वलं पुण्डरीकावेन होविद्यार्थीदिवा जपेत् श्रयश्चरणमात्रेण नवविघ्नविलिप्यते ग्रन्थ
वक्त्रपमात्रेण सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् इति च [illegible] द: वामकसु
नेत्र ग्रन्थवेदप्रमहेशानि मातंगी सर्वसिद्धिदम् ग्रस्यापा मन्त्रमात्रेण वाक्सिद्धिर्लभते।
ध्रुवम् प्रणवं च नमो भगवाकामबीजं च हृदयकम् मातंगीं ऽभिमुख्यं वा ह्रीं ज्ञानावीध
मंत्र: अस्य दक्षिणामूर्ति ऋषिर्विराट् छन्द: प्रकीर्तित: मातंगी देवता देवी सर्वसिद्धिप्रदा
यिनी अंगन्यासकरन्यासौ कुर्यान्मंत्री समाहित: षड्दीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्येन क
ल्पयेत् षट्कोणाष्टदलपद्मे लिखेन्मंत्रमनोहरम् नत्त्वैतज्जापकं नेत्यानजपा श्वेष्णाणमत्र
वित् अष्टशतंत्रीश्च वदले सजयेत्सुसमाहित: इति प्रोक्तमेतेनाभवाक्षिकया ग्रडावसाक

ॐ. ने. सा. १९३

193

यः अनेनैव क्रमयोगेन गंधमदनामदलालसा इत्यष्टशक्तीः संपूज्य तु यवाजमभीत्वितः ततो देवीं
प्रध्यानामा साधकः स्थिरात्मा नमः प्रणामाग्रीशाणिवेलाव त्रिनयनामिति एवं ध्यात्वा म
हादेवीं गंधपुष्पैर्मनोरमैः नैवेद्यैर्महादेव्या पायसं शर्कराप्लुतम् धूपस्तवगणकाले गुग्गु
घृतमक्तस्तोत्रजपैस्ततम नैवेद्यं शाकुले राज्ये यशार्केमामधुभिस्सह ब्रह्मनन्द्रवैः काष्ठैः
साधकः शक्तिभिस्सह एवं पूर्वक्रियाकलापयागविधिमाचरेत् ववनच्छ्ये समथाते
वाकलामध्ये चमाविकः मत्स्यमांसमपायसं चवर्ग्याद्रपवरगनालसम् रात्रियोगेन कर्तव्या
मासाहुणी स्वसाधकः एवं प्रयोगमात्रेण कविताह्वायते ध्रुवम् अग्निस्तम्भं जलस्तम्भं वा
क्लस्तम्भं नाशयेत् ध्रुवम् मैत्रीं नयति साहस्रतां तैर्भोगि कुलत्र्यणा शास्त्रवादे कवित्वे च
वृहस्पतिरिवापरः अनेनैव विधानेन भार्गीसिद्धिदायिनी ततस्तु क्रमागतप्रकृतेवी च
हियेते वहः विनामत्स्यविनामांसैर्नैव येन देवताम् अणोविंक्छुवकसलीमः उक्तं
छवकसलिनीततः हस्यावीदेवीमहात्रिपुराविनोलजावीज तथाद्य ववंवंव नडकफेका
हिणोउत्काशिक्र हशाहनतषावसलिनीततः हस्याक्षीतितनादेवीकोर्ने यनटततर

म् महापिशाचिनी पश्चाल्लज्जाबीजं ततः परम् नादबिंदुसमायुक्तं वकारं त्रिनयनं ततः स
विसर्गं महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकम् मंत्रान्तरं यथा ॐ ह्रीं ह्रूं चंडालिनि मातंगि स
र्ववशंकरि नमः स्वाहा तथा च तंत्रान्तरे अघोरा ह्रीं ह्रूं चंडालिनि मातंगि पदमोक्षये
न ततः सर्वपापक्षयानेकानि हृद्धि वल्लभा एकान्तविशानावौणी स्वर्गामोक्षकरो भ
वेत् मंत्रदेवप्रकाशिकायां वाग्भवमायाकामः सः पञ्चकामान्तरे मातंगिन्नमामि ॐ ह्रीं
ह्रूं चंडालिनि त्रैलोक्यवशंकरि स्वाहा इति मंत्रः इमां विद्यां जपेद्यस्तु निचापराक्रमः
मोक्षिता इयं विद्या महाविद्या सर्वपापप्रहारिणी स्वर्गदा मोक्षदा चैव तथा सौभाग्य
दायिका यां यां प्रार्थयते सिद्धिं सर्वा तां तामवाप्नुयात् विधानं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि
वरानने भोजनानन्तरं देवि विलिखेन्मन्त्रकेन बलिं दद्यात् प्रयत्नतः मूलमंत्रेण साधकः
तेनामंत्रेण पूजयेद्देवीं नामिष्टसिद्धये बलिमयुक्ते ह्रूं न तथा नीत्युष्ण तथैव तत्त्वतः
वा न न्यासप्रवृत्त नाभिदोषा न वा विघ्नं नैशाचो नियमानवधस्य तिष्ठति मतोयतः त्वं विघ्न
स्त्वं ध्याने ताम्रपात्रे समासीनो रक्ताम्बरधारिका दाम रक्तालेकारं समं कामना हाविव

ॐ
नै॰ सा॰
१९४

भैरवि नाम घोररूपा ह्यं च भुवनेशी पीनोन्नतपयोधराम् कपालकर्त्रिकाहस्तां पंचयोनि सव
हेलिपत्नीम् वामदक्षिणयोगेन ध्यायेन्मंत्रवित्तमः ॐ क्ष्रौं हूं नवलिदत्वा ध्यायेन्मन्त्र
मानसः ॐ क्ष्रौं हूं नवकर्त्रेश्वाजपास्याः सिद्धिमिच्छता ॐ क्ष्रौं हूं नपमानसप्रजायतं सर्व
सिद्धयः अपरंच प्रवक्ष्यामि शृणु देवि फलप्रदम् होमं च तर्पणं येन सर्वकामार्थसिद्धये।
स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा वन्हिस्थापनमेव च पूजयेन्मण्डले देवि मलमण्डलसाधकः ततो मूलेन
होमयेन्मण्डलायतनं शतमेव हि ततो वह्निसम्पूज्य देवता ध्यात्वा होमयेत् नपाज्य तेन दे
वीमममातयवह्नि रूपध्यावेश्यनाम देवी ध्यात्वा च होमं दद्यात् सिद्धार्थ तण्डुलैः सहस्रा
मात्र होमेन राजान्तवशगो भवेत् मांसमत्स्यमन्नमेनेदं त्वा होमं समाचरेत् सदा माति
पराविद्या सर्वशास्त्रविशारदः नाम् कर्पूरं कुंकुमं स्पृमामनहोमं समधुसमन्वितम् सहस्रे
वैविधाने नभवेत्फलसिद्धयः विद्याकामस्य होमं मृत्कं काश्मनपायसैः नवनीतस्य भवेत्
वसुधाविद्याधरमद्भुत विलेपयेत्सममयाज्ञे मोसमे के समाहितः वेध्यापि लघु तेर्षु त्रैवि
दगोविंतनवननेम ककेरकुं स्यमेकना रक्षमधु समन्वितम् अर्पणाचारवारि हवि भोभाप

194

३४

सर्ववदायकम् एतत्सलायावद्धोता मन्त्रनायकेमेनच होमं कृत्वा महादेवि त्रैलोक्यं वश
मानयेत् एतेषु कोष्ठितादेवी सर्वपापप्रणाशिनी मंत्रस्याज्ञाश्रणाद् विसर्वपापप्रणा-
शिनी ऊर्द्ध्वे हेटषणां कृत्वा सप्तविद्याभवेद्ध्रुवम् अत्र यद्यपि पुरश्चरणनोक्तं तथा-
प्युक्तानंतरमष्टसंख्यकः तद्दशांशहोमादिकं बोद्धव्यम् तथाच येषां जपश्चहोमश्च सं-
ख्यातोक्तो मनीषिभिः तेषामष्टसहस्राणि संख्यास्याज्जपहोमयोः इत्यभिधानादष्टस
हस्रमेवात्रत्रसंख्यात्वम् अत्रात्र सिद्धविद्यानां तु पुरश्चरणं नास्तीति निबन्धकारः इत्यवच्छि
छवेडालीयरिक्षुरः अथ प्रमावती तत्र फलकारिण्या दौतावचीर्णा विद्धैतावीजस्माव
तोद्धिवः प्रमावती मन्त्रः श्रोत्रे वैरिनिग्रहकारकः अस्याः पूजाप्रकारः प्रातःकृत्यादि
कं कृत्वा भूतशुद्धिप्राणायामौ विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् तद्यथा शिरसि पिप्पला
दऋषये नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः मुखे निवृच्छंदसे नमः हृदि प्रमावत्यै देवतायै नमः
ततः करांगन्यासो यथा अंगुष्ठाभ्यां नमः धौं तर्जनीभ्यां प्रमध्यमा प अनामिक धौं कनिष्ठाध:
करतल इत्यहृदयादिषु ततो ध्यानं विवर्णाचचलोड्डाशीर्षाचसल्लिलांबरा विमुक्त

ॐ
ने॰ स्म॰
१९५

195

कृतलाहलाविधवाविरलधना काकधनरथ्याहूलाविलेविलेखिनपयोधरा सर्यहस्ताति
हृत्वाल्ताप्नहस्तावगल्विना प्रहृद्देवागाणमभृशक्रुटिलाक्रुटिलेनगा तत्पिणासर्दि
मोतिन्यभयदाकलहास्पदा विरलधनाविरलदेतेनवर्णः नेपन्कुसेवनर्दमणाश्वस्वर॰
णसिद्धये उपवासरतोमत्रोप्नूनागावेदिखानिणाम एमशानेविपनेवाधिजपलतन॰
वापतः सोलीणमाद्दलमाख्यश्वरख्यणाकर्मेणि आक्योपविमत्रमालिख्यतस्मिन॰
स्याप्यशवेजपेत् श्ववहुभ्यणावणाश्रुनास्राबप्रजेपेन्मतम सूहस्तार्धमानतः शश्रुज्वरे
णापविरहत्वेत पंचगव्यनेणानिस्याङ्गवस्यपयसापिवा सुवेवत्यचापवारेस्सहजप॰
जपेन कृत्वामेत्रेविणोराख्यामारणयामिनीदले उन्मादेनाययेत्रामेनोवश्वतेनाप
नः दथ्याकाकतुस्मशानाग्नीनहृस्मादोपमत्रितम विरोधिनामात्याणाहमयउ॰
त्वाटतेरिपोः मंत्रितमश्लवस्यतमिति ग्रहणोणसहितंपदितिशोषः समशानेभस्मना
कृत्वाणावेनस्थोणरिनयेमत विरोधिनामसमेकहेकस्मपतेसमर्वयेत महिषीतीरक्तोय
वयवक्रवुविपलकवम महिषेश्वपणागाणवश्वशावुविनाशयेत मेत्रणानेनतिखेवे

त्रुट्स्योग्रमेदिवे शत्रुमुच्चाटयेद् नेनात्रकार्यो विचारणा प्रमथानेभस्मनापि लिंगं कृत्वा
पुष्पादिनार्चयेत् भगोन्निनिसमा भोग्यमनसाकर्म चिंतयेत् निंबकाकच्छदावेकीकृत्य
तद्रूपविद्याहोमकरणाते जंभा तेनदक्षिणाग्रामकेद्देषयमलमस्याघेहृप्रदद्यात् तथा वि
नाकाष्ठानलेहोमहोमशांतिर्भवेत् तथा ताम्रारूपशरावनगरहनरूपेणकालिका
मारयंत्यपि मारणाय शांति निर्माल्यधूपतः वराहकर्णधूपेन हत्यान्सकलरूपिणी अथ
रूपंवधूपेन शांतिर्भवति नान्यथा शांतिस्सर्वाभिचारस्य प्रकाशनं जायते तीर्थेनवा
पिदेवैर्निमधुमुच्चिंतयेनवा कौलेत्तीरनरैविदर्भो बिलिखेन्मत्रेणनामात्तवजह्यालि
ख्यादलहृदयेनानि खनेत् उच्चाटनेविहितंवाम् तत्पादहृदयधूलिनीत्वाविष्यादयाहिजेभ्यो
बलिं तुजन्मावचिंतिभस्मकालिनत्र रेगोहितउच्चाटनम् विदीपितपदार्थेस्तु विदर्भितेन
नत्वाक्रमाध्येनामात्तवरुमितिवचनात् मंत्रादीनामत्तरहृदयेयोवेतरेसाध्यानामात्तरेयो
जयेत् इतिसमभावनदरस्यादिप्रयोगाः अथ श्मशानकालीमन्त्रः प्रमादबीजमहूस्यकाली
लिपदमडवेन् महाकालीपदंवोत्काकालिप्रसममनः परम अस्त्रमप्रिप्रयांनोयम

भै. श्री.
भ. श्री.
१५६

196

द्रकालीमहामन्त्रः श्यामाध्यप्रजपेन्नित्यं महोत्रेवणतेमवश्यम् जपमालाविधानव्याद्बहोत्रे
वणतेनच ध्यानेच्छयमहादेवीभद्रकालीमयापहा श्यामाध्येति भूतशुद्धिप्राणायामेक्र
मोपवोपचारादिभिः शिवलिंगमसुहेत्यप्युः ध्यानमाह तत्लाम्रांकोटराज्ञीमयमः
लिनमुद्रीमूलमधुंवर्तनी नाहृत्ममावदंतीसकलविश्ववृयमत्तयतीसदैव हस्ताभ्यां
धारयतीन्वलदनलशिखामात्रिभपाशाम्बयदेनेत्रैर्मूफलाभेः पीरहृदवंभयपात्रमाभ
द्रकाली प्रयागमात्रकनेव्यंवेतिनियरूकारकम् इयदेवीमहादेवीया चोतिप्रहृकालिमि
यथेष्टोवितयाविनधर्मकामार्थमुक्तिदा प्रत्युग्रदायाग्रादिकंदंतिणाकालीनचवदि
निकेविन वत्लनलतुग्रशाणामहाघ्रमरहृस्वनपः प्रत्यालिहशाणापामत्रः हृत्लाप
शानितिलिवेवहूय हृत्लिपद्मसमहाधंपिशाचीतिपदेननः देवराजसेनूचेवकानसीया
स्वानिवनम् वह्निजायावधिर्मत्रलालाधासर्वकामदः प्रणावस्यांतमितिकेचित् तथा
नेतिचिनवनलत्रनोपवामोविधीयने यथेष्टदेवृषामंत्रसर्वकालफलप्रदः श्मशा
नाग्रयोगः प्रातः कृत्यादिभूतशुद्धिप्राणायामोनकमविधौयत्रश्मादिमामकुर्यान्॥

नयणा शिरसि स्वधीरकरषयेनमः मुखेनिवृन्नायत्रीं क्लें रसेनमः हृदि ॐ ह्रिं क्लिं ह्लं गणपतये दे-
वतायेनमः ततः प्राणायामेन करन्यासौ कृत्वा ध्यायेत् रक्तमूर्तिं गणेशानं सर्वाभरणभूषि-
तम् रक्तवस्त्रं त्रिनेत्रं च रक्तपद्मासनस्थितम् चतुर्भुजं महाकायं द्विरदं तं स्मिताननम्
रत्नं च दन्तिशूलं रत्नं च दधतं करैः पाशाङ्कुशौ च हस्ताभ्यां जटामण्डलबोहितम् लला-
टेन्दुरेखाफालम सर्वालंकारभूषितम् एवं ध्यात्वा कलस्य पुष्पाणि मूलेन निक्षिप्य त्रिःसंजप
बहिः पूजामारभेत् अष्टदलपद्मं लिखित्वा पूजयेत् प्रथमं मूलेनार्घ्यपात्रं संस्थाप्य
शाखाप्रजप्तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पुनर्ध्यात्वाष्टदलपद्ममध्ये पूज-
येत् ततः पंचोपचारैः सहस्रपात्रेषु पूर्वादि ॐ वक्रतुण्डाय स्वाहा ॐ एकदन्ताय लंबोद-
राय ॐ विकटाय विघ्नाय गजवक्त्राय विनायकाय गणपतये सर्वेशोत्तमाय स्वा-
हा एताश्च पूजयेत् ततो देवं सहस्रनैवेद्यपुष्पनीयदत्वा ॐ ह्रिं क्लिं ह्लं गणेशाय महाकाला-
युपुष्पबलिर्नमः इति बलिं दत्वा वामनीयादिकं दद्यात् विशेषफलकांतिभिष्वनः ॐ क्रो
क्रौं ह्रुँ क्रः फट् स्वाहा इत्यनेन बलिं दद्यात् ततः पुष्पमेकं दक्षिणादिशि दत्वा नमस्वेति वि-

मै क्रीं ८

ॐ
नै मा
१८०
केन

197

स्नेयेत् श्रमप्रुवमुखं तालन्तनपः नोमितृाशिविनिमित्तं त्रिलन्नमेकेजपेद्बुधः तथाव क्रा
लावन्तर्थीमारभ्य यावच्छ्रावणार्थिका मन्हस्व हि नृपेत्रिंनेयाः सित्रिपमहवेकम् ला
पयेन्मधुनानित्यं नैवेद्यं पायसम् भक्त्योच्छिष्टं जपेत्रिंवाणपाठमदाशिवः श्रद्धानांके
नाह्नि तिकृतापशुचंदनेवा श्रावणहमाद्रपतिष्ठाप्य हि नाग्रिगुहल्सां त्रिधा नमसाखोडशासा
हं स्वस्ति नृमंत्राभवहु भ्रम् योषिडपगामेतिनियमपुक्तमां मित्तर्थः तत्कमागतिं यमः श्राव
णमादं नैत्यविस्मारनावोन इतिमंत्रदर्शानात् यथाश्रप्रयोगः रात्न हारेन पापरापमभायां
मोत्रसे मदि विवाहेश्व बहारोवसमग्रामेषाश्रुमकटे नौकाया विपिनेवेवश्नेच्या मवेनना
श्या ग्रामेदारे वा विद्युमितृ व्याघ्रादि सकटे स्मरणाहेवदेवस्य सर्वे वोविडुमभवेत् तस्मा
देवस्य पतितिम् सूर्यलोके वतमाय यथा तथा महोच्छिष्टगणेशमालोपतराजेनधीमता श्रा
रोष्यते सोपहारे सम्पगेशफलप्रदः पंवकृत्वाब्वे स्पातन्तेहृते स्मरतेगतः श्रापणमार्गे
समिष्टामेसोभाग्यं लभते ध्रुवम् श्रष्टोत्तरशतेमंत्रो ह्याभिमंत्राभिमंत्रितम् वानरास्थिसं
मुद्भूतं कीलं सप्ताभिमंत्रितम् निखातेनमादिये यस्य सरणांतिमित्यं भवेत् उद्भूते शुभमेवेन्तस्मा

स्याम्मिति सर्वसम्पत्समन्वितम् । यस्य नाम्ना जपेन्मंत्रं सहस्रं स वशो भवेत् । पंचसाहस्रहोमेन चा-
ष्टहेश्वरवशीत्रयम् । सहस्रदशजापेन राजामात्यो वशो भवेत् । लक्षजापेन राजेवहिलतेरा-
नयं लभ्यः दशलक्षेण तद्राष्ट्रं वश्यं तत्स्वं वशं भवेत् । अणिमादि महासिद्धिः कोटिजाप्येन
मेशायुः खेचरत्वं भवेत्त्रिसंध्यं सर्वभूतत्वजायते मंत्रं लिखित्वा शिरसि कुर्वे वा बाह्यादृश्ये यदि
सौभाग्यं सर्वदेवताच्च भवेत्तत्रस्थितिर्निश्चितम् । अथ धनदामंत्रः ॐ तत्तुर्यं बिंदुसंयुक्तं लज्जाबी-
जं सबिंदुकम् । लक्ष्मीबीजं ततो देवि मवज्ञाचरतिप्रिया । वह्निजायावधिः प्रोक्तो मंत्ररा-
जो न मोन्नमः लक्ष्मीप्रणवश्रीबीजेकुवेरानुमतेयमंत्रः । अस्य हृज्जापात्ततः हृत्वादि प्राणाया-
मं ततो विधायतुष्टयादिन्यासं कुर्यात् । यथा शिरसि कुबेरऋषये नमः मुखे पंक्तिछंदसे नमः
हृदि धनदायै देवतायै नमः ततः कराङ्गन्यासौ कृत्वाग्र मुद्रा ध्यानमस्यादि एवं हृदयादिषु
नतो ध्याने ॐकं मोदकं गर्भाभां किंचिद्यौवनशालिनीम् । मृणालकोमलभुजां कौसुंभा-
गदभूषिताम् । नलाकोटिपरिधानपादपद्मद्वयान्विताम् । माणिक्यहारमुकुटकुंडलादि-
विभूषिताम् । नीलोत्पलदृशां किंचिद्धियत्कुचविराजिताम् । कराभ्यामम्बुकमलारके

ॐ
ते॰ ला॰
१९८

198

वरांगनाभिर्नीताम् हेमप्राकारमध्यस्थां रत्नसिंहासनोपरि ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले देवीं तां धन-
दायिकाम् एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य अर्घस्थापनम् नवयोन्यात्मकं चक्रं विलिखेत्क-
र्णिकोपरि दिग्दलेषु समालिख्य चतुरस्रं ततो बहिः कोणेषु वज्राण्यालिख्य मध्ये बीजं
समालिखेत् ततो शंखस्थापनम् फडिति पात्रं प्रक्षाल्य नम इति मंत्रेणाधारं ततः प्रणवेन गंधपु-
ष्पाणि क्षिप्त्वा ततो धेनुमंत्रेणामृतीकृत्य आवाह्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य तदुपरि मूलमंत्रं दशधा जपेत् त-
तो जलं किंचित्प्रोक्षणीपात्रे संस्थाप्य ततोदकेनात्मानं पूजोपकरणानि च त्रिवारं संप्रोक्षयेत्
ततः पाद्यार्घ्यमाचमनादि ह्रौं लक्ष्म्यै नमः इत्यनेन पीठं विधाय पद्मासनाय नमः इति मध्ये संपू-
ज्य ध्यात्वा पीठे आवाह्य पंचोपचारादिना संपूजयेत् ततो दलेषु संपूजयेत् ॐ लक्ष्म्यै पद्माल-
या श्रीहरिप्रिया कमला अनन्ता चंचला लोला शुभमये देवीं संपूजयेत् ततो यथाशक्ति
नैवेद्यं गृहाण्यादिना जपं समर्प्य नमोस्त्विति विसर्जयेत् अस्याः शुश्रूषालं तज्जपः तथाव
प्रजपेल्लक्षं मंत्रेणाज्याहुतेकेनच लक्षं तेमेव सिद्धिः शुभ्रं गोसमावेशेन विनियोगो
न्यथा क्रियेत साधकः सम्मतो यथान्यातो जपतेन वा ह सम्मतः समस्त वासरान् एतेनैव

लोमिहिस्यात्तुरक्षोयांधिकोविधिः किमिहाबहुभिर्देवि समाधेयेयदि मानवे भुक्त्वाथ्यामु
वाभक्त्याणायमात्रप्रदायच दृष्टाहृत्वाथवाशोचहित्वावाथक्षेवेलताम् यः स्मरेद्देविविद्या
नादविदेहनाभिभूयते कामदेवनयेनापिदेव्याः प्रयहमादरात् तेनदेव्यामहाप्रीतिम
वाप्नोतिनाथ्यददातिच एतानेत्रसमायान्तिरोत्रादेवीधनेश्वरी सर्वालंकारसंयुक्तस्पदत्वा
यातिनिजालयम् यश्चविपुलदृष्टाप्यथकस्यमनोरथान् हरिप्रियाम्महेशानिवनगा
जायतेशुभा यद्वाभक्त्यामहादेविचंदनेनानुलेपयेनम् दानंनामसर्वदानंस्यैनित्यदावि
प्रणातये नैवेद्यप्रदानेनयानित्यंदाविप्रणाननये यतिनोमिरवसमाहितियामासवतिमा
नवः स्सदासिद्धेव्यासदासीवल्कवासणावहम तदहल्लसमभ्रमिर्योवत्सरश्वतानमुच्या
ते नपाह्यनेनारवेडनमधुनातद्दप्राणानः सौमेपिचप्रदानेनच तल्लादारिप्रणानये ए
नाकायामहादेव्याश्चदनेनानलिप्यते नाश्रपात्रेनथाकार्यमर्डलमनोहरम तेतए
नोविदानंवादेव्याःएवमनीषिणा कृत्नादविद्धशकास्यान्सालिकोटीश्वरानरः श्रगा
त्वामस्कवत्वासोनागावेवस्यदेवला क्रुवेरस्यमनेनास्याः एतानिपिकियतेनथा इति

यन्त्राणरिवेष्टः अथ श्मशानकालो नवाङ्गं नेत्रे नेत्रे वाग्बीजं मायां ततो लक्ष्मीकामबीजं मनः प
दम कालिके समुद्रते नवनुक्षबीजमालिखेत एकादशान्तांमहाशे विवर्न्नवेगप्रदायिनी अ
स्याः सन्ध्यायेत पद्ममष्टदलं हृन्मतद्वातेयाणीनलम् चतुर्द्वारसमायुक्तम् मध्ये मण्डलं समालिखेत
दलाष्टहृत्तविलिलिकवर्णघटवोकक पद्माण्यविलिविदाय चतुष्क चचतुष्के स्वोदि
यन्त्रे तत्र मध्ये देवी प्रपूजयेत् अथ न्यासक्रमः प्राणः कन्यादिप्राणायामान् कर्मसमाप्य
ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि भैरवऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः हृदि श्मशानकालि
कायै नमः गुह्ये वाग्बीजाय नमः पादयोर्मायाशक्तये नमः ततः करांगन्यासौ पद्धा क्री नन्तं
श्रीमूण क्रीं श्मना कालिके कलि क्रीं श्रीं क्रीं एककं पंचहृदयादिषु तेनो ध्यानं श्मशानादिन्
मां देवीं श्मशानालयवासिनीम् ज्वलत्कौशिकवीणां शुष्कमांसातिभीषणाम् त्रिणाड़ीवाम
हस्ते नरमुण्डशीर्षमासवकल्प सव्ये हृत्कवीणां दत्तहस्ते तलदर्पतो पिवाव स्मितवक्त्रां सदा रम
सर्वांगानन्दनम् नानालंकारभूषितां निजधामहामहाविद्यैः एवं ध्यात्वा यजेत् देवीं श्मशाने तत्र विशे
षतः एहि देवी पिवहस्तापितमस्यमातैः हुमाजनैः नयाभक्ता महामाज्ञाकरी या द्वा त्रीसमाहितः ए

गेन ध्यात्वमानसैःसंपूज्य अर्घ्यंस्थापयेत्ह्रीकारांपंचोपचारैःयजेद्वज्रादिसुजेयेत् तद्बा
हिरसिंकिणादिषूजयेत् अस्य पुरश्चरणमेकादशलक्षं जपः वांशलत्तजपेत्मचेनतर्पणा
णेनहोमयेत् मंत्रान्तेनैव कामबीजेनसमालिख्य कालिकाधुसमालिखेत् नमोन्तेवेद्
देवीपाशसमारणंमंत्रकृत्नमः षड्गकालिकादेवीपायन्यन्तंवेनह्रवेवत् अथवगलामुखी
नडमंतेचान्ते अस्तास्वसस्यवक्ष्यामिमयः ध्रुवपंचकारकम् साधकानांहितार्थायस्तम
नायवैरिणाम् यस्याःस्मरणमात्रेणपवनोपिस्थिरोभवेत् प्रणवंस्थिरमायाचततश्च
वगलामुखी तदेग्रसर्वदुष्टानानततोवाचंततोमुखम् स्तंभयेतिततोजिह्वांकीलयेतिततः
पदद्वयम् बुद्धिंनाशयपश्चात्स्थिरमायांसमालिखेत् लिखेच्चपुनरोंकारंस्वाहेति
पदमततः षट्त्रिंशाद्दक्षरीविद्यासर्वसम्पत्करीमता स्थिरमायाद्वयी तथावक्त्रवाणी
वह्निस्थैवेन्द्रमायाबगलामुखीविसर्वेश्वक दुष्टानांवाचंमिनत्तुकांपुनरेवस्तंभयकीलयेत् जि
ह्वांकीलयबुद्धिंविनाशयपदद्वयेन पुनर्बीजेनपुनल्लावेवह्निजायायाव्धिर्भवेत् तथाकाढ
वाचनह्रिणादततोबगलामुखीइतिमंत्रान्ते अस्यमह्नाभतणुञ्जादिपाणायामानेक

१००
५.४१
११

ॐ
वं·स्ता·
२०

200

मो ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि नारदऋषये नमः मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः हृदि वगलामु-
खीदेवतायै नमः लिङ्गे ह्लीं बीजाय नमः पादयोः स्वाहा शक्तये नमः ततः करांगन्यासौ ह्लींश्च
गवगलामुखिवर्ज्जे सर्वदुष्टानां मध्य वाचं मुखं स्तंभय जृम्भामि जिह्वां कीलयकेन बुद्धिंना
शयवाव एवं हृदयादिषु ततो मूलेन आत्मानं व्यापिनी बगलामुखीरूपोहं न· इति
मूलाधारे मूलेनैव विद्यानन्दं शिरसि मूलेनैव शिवानन्दं सर्वांगे ततो ध्यानं मध्ये सुधाब्धि
मणिमण्डपरत्नवेदीसिंहासनोपरिगतां परिपीतवर्णाम् पीताम्बराभरणमाल्यविभूषितां
गीं देवीं नमामि धृतमुद्गरवैरिजिह्वाम् जिह्वाग्रमादाय करेण देवी वामेन शत्रून्परिपीडयन्ती
म् गदाभिघातेन च दक्षिणेन पीताम्बराढ्यां द्विभुजां नमामि एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य
बहिः सन्नाम वमेत् ततः प्रथममर्घ्यं स्थापयेत् तद्यथा भूमौ गुलवत् स्थंडिलं विधाय ईशाना-
दिकोणेषु सर्वोदिस्त्व क्रमं मांततं वदेत: ओं ग्लौं गणपतये नमः इत्यनेन गन्धादैरेन सम्पू-
ज्य ततो मधुना वाचं पात्रमादाय यत् ततो वाचं यंत्रं विलिख्य संपूज्य गानिविभूषित ततो अर्घ्य-
देयानि मध्ये: प्रत्यूषे ततो मूलेनात्मानं सेनोपकरणादि प्रोक्षयेत् अस्यां ज्ञ यत्र

शृंगं चंचाष्टदलेभ पुरतोऽर्चनम् ततो मूलमुच्चार्य आधारशक्तिकमलासनाय नमः ततः पूर्ववत्
ध्यात्वा पीठे आवाह्य षडंगानि पूजयेत् ततो मूलेन मे त्रीणि बुद्धाय पुष्पांजलिं प्रदर्शयेत् ततः आत्मा
विद्याधिनाथं मेरोर्विद्धं त्रयं दत्वा ततो यथा क्रमयोगेन सांगां सावरणां बगलामुखीं निवेदयेत्
ततो यथाक्रमं पंचोपचारैः संपूज्य तत्र आवरणपूजामारभेत् षट्कोणेषु पूर्वे भगायै नमः आग्नेये
भगमालिन्यै नमः ईशाने भगवाहायै पश्चिमे भगविद्यायै नैरृते भगनिपातिन्यै वायव्ये भग
मालिन्यै अष्टपत्रेषु ब्राह्म्याद्याः पूजयेत् पत्राग्रेषु जयायै विजयायै अजितायै अपराजि
तायै अपराजितायै जंभिन्यै स्तंभिन्यै मोहिन्यै आकर्षिण्यै ततो द्वारेषु गंभैरवाय ततो
लोकेशादीन् स्वस्थाने पूजयेत् ततो मूलेन धूपादिकं कृत्वा यथाशक्ति जपादिकं विधाय त्रि
शूलमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पांजलित्रयं विधाय देव्याग्रे मुद्राः प्रदर्शयेत् ततो भैरवाय बलिं
दत्वा विसर्जनं तां समापयेत् अथ पुरश्चरणं लक्षजपः पीताम्बरधरो भूत्वा पूर्वाभिमुख उपविश्य ततः
लक्षमेकं जपेन्मंत्रं हरिद्राग्रंथिमालया ब्रह्मचर्यधरो नित्यं प्रशुतो ध्यानतत्परः त्रिपंचगुणाय
मेनाविधिना पुष्पैः होमयेत् अथ प्रयोगः कृतेनाकान्ति मे भद्रा बुद्धिनाशानम जप

मुद्राः प्रदर्श्य पुष्पांजलिद्वयं जेत् ततो २

ॐ
ने॰ सा॰
२०१

201

होमप्रयोगे च मंत्रवाप्यसुंतन्मपेत् । हरिद्राहरितालाभ्यां लंबुगान्नफुयोत्रीणि । स्तम्भयेत्सर्वसे-
न्यानि नात्र कार्या विचारणा । अथवा पीतपुष्पैस्तु विमर्षान्तैः श्वेहोमयेत् । स्तम्भनेषु च सर्वेषु प्र-
योगः सर्वयावहः । अकारेण्यास्मस्तविपोडुर्धाय । शिरमोलिखेत् । मध्यगं नाम मध्ये स्तनद्वाहो
वास्तव हृदयम् । बीजं हितीयवर्गस्य स्तनो याविडभूषितम् । वनदेशम्बरापनेमालिखेन्नाभ्यिवागा-
नम् । वकारेण समावेष्ट्य वनेष्कितपृष्ठवहिः । नकेणारेविस्तसकेः शूलवन्याहुकलिखेत् । त्रिशू-
लमध्येवायाः हृष्टोबीजानिपार्श्वयोः । अहृस्थापवकोणेषुतदृहिर्वेगालोलिखेत् । हृष्टो-
येनविनवाहिमात्कोपरिमडलम् । आवेष्ट्यावाहृथापषानाहिर्हीत्स्वरमायया । निलद्रा
ड्यावीजेनतद्वमालिखितोक्षिणा । लिखेत्स्वैवर्दावेष्ट्यपश्चाद्वबगलाम्बेलोपदेका-
णाणापइर्थाहृरिद्रोत्मस्ननालकेः । दिव्यस्तंभमनुविलम्भलिखेन्नागाद्भमाश्रमात् । विवादेम-
त्रमालिख्यभूर्जेमेखवलिभिः । अमकारस्य च श्लस्यथमनोविपरीतनेतः । स्त्रिकामसमपादा
मेहृषमकारपतनं । यंत्रेतडपरिस्मपतालकेनविलिख्यैव । नत्वामयोवितालिपरीतवह
निजरहे । अर्थयेतच्चतत्काले नान्यपीतापवाद्तः । इहस्मानलंभयनेवस्त्रविवावस्मनोपि

इति बगलाम्नायोपविच्छेदः कालीताराममहाविद्याषोडशी भुवनेश्वरी भैरवी छिन्नमस्ता च
विद्या धूमावती तथा बगलामुखी सिद्धविद्या ग्रहादेव्याः प्रकीर्तिताः [illegible]
त्रैः कर्णपाशौ दिवशक्तास्यनेनैश्वकरावबालीनामाणनृपाद्भुपुत्र भुवनेशानीवाड्मिनापा
त्विना नारायाम वेरषलतज्ञपनोव्यामेनमेसेचनः मावेज्ञलमतेविवर्णानियतनपेशाव
कीभक्तिनः अथ ध्यानम कल्पावृक्षविलावतोत्रिनयनोववीचलेबादेवीबहूकाकर्णजोहि
कोवरकराभीतीकरामन्त्रास्त्रीम भूमाविजटिलाकपालेविलसत्माणाहस्ताचचलामः
वेतोमावहन्कन्ताप्रवसितेपशाविकोनानमः अथ हस्ता निशायामर्धरात्रे वहस्तिनस
प्रियाविकोम् दह्यमानबलिंदमाराद्गमेसन्यसज्जपेत् ॐ कर्णपिशाचि दह्यमानबलिं
गृहाणममसिद्धिं कुरु कुरु स्वाहा इत्यनेन दह्यमानबलिं दद्यात् रक्तचन्दनेन बहूकज्जपपुष्पा
दिकं चयत् अग्नेजलदेवेभ्य स्वाहेति प्रातः पञ्चलेः मध्याह्ने पकभक्तेन रामिषहूतनाय
किं विज्ञं परात्रावेपितम् खं जपेत् अन्यान्क्रिविन्मा भवेनाहलादिका हेहिः जपस्य दशांश
तर्पणं ॐ कर्णपिशाचि वीतनपयामे कृौ स्वाहा इति मन्त्रः एवं क्रमेण लक्षमेकं पुरश्चरणं कु

ॐ
तं. सा.
२.२

[illegible]ग्नौ होमयेत् तद्भावे दशांशं तर्पणं कृत्वा वै प्रार्थयेत् मूले रक्तचंदनेन लिखितं यंत्रे
[illegible] पूजयेत् सिद्धिलतां गगने ध्याने गगनमंडले फट्कारादि श्रवणं दीक्षां शिखा
[illegible] दर्शनात् सिद्धिर्भविष्यति नान्यथा विधिमाचरेत् प्रणवं मायाकामिनीशक्तिमेवं
[illegible]कवचफट्फट् स्वाहा प्रदीपतैलपादयोर्दत्वा तैलं तत्र जपेत् ततः सर्वज्ञो भवति नात्र संशयः
नमः अनुष्ठानाद्वै कामबीजेन याद्देवि स्वाहा अनया विद्यया सदैव भावः सर्वे लतेन प्रणम्य होमं
कालिपाय तदुपरि जपाद्देवीं यथाशक्ति सहस्रं तावज्जपेद्यावत्संजीवति ततः सिद्धाग्नि
सिद्धिस्तु मनसा [illegible] कृतेन आयाति ततस्तस्याः [illegible] सर्वं भूतभविष्यादिकं पश्यति श्रो
[illegible] स्कंदः अथ मंत्रबोधापरिच्छेदः नाडीज्ञानविनिर्णयः मः संसारार्णवतारक
म् श्रीमंत्रबोधान् यत्नात् साधकानां सावधानः तन्त्रागमान्तरे मातृकादि समुद्धृत्य बीजं विन्दुर्बी
जसमुद्धृत्य मौनेनैव ततः ऊर्ध्वं हृद्यमनेन [illegible] षडंगं तन्मनः [illegible] मंत्रबोधस्य [illegible] इयत्
[illegible] कालमेव [illegible] कथ्यते [illegible] शक्तिबीजेन [illegible] बीजेन ततः [illegible] बीजत्रयात्म
का [illegible] मनाशकः शक्तिबीज [illegible] बीजे कामबीजे ततः [illegible] विद्याकृति

202

करौ श्रोत्रौ पृष्ठावर्णेत्र्यात्मिका एकारो वह्निमारूढो वामनेत्रेण भूषितः श्रोत्रौ सर्वत्रविषये
यमेकवर्णात्मिका प्रिये सिद्धस्था ध्यस्था सिद्धा वा साधकस्यापि शुभदा तदा मन्त्रो भवद्वक्ता
शुभदो वा देहे भवेत् मध्याह्ने सलिले चैव भोजने भाजने तथा ग्रामे पर्वते वह्निदेशे मशुने।
रमणीक्षे गोष्ठे तीर्थे गोपुरे चैत्रे च स्मशाने त्रिभम विलासमं त्रवर्णाश्च त्रिशाखं धर्म्यस
लपा लिपिवृंदने लिखितानि प्रयत्नात् साधकोत्तमः उच्चाटने लिपिपत्रे वर्णाश्च सर्वाणि विशेषतः
सलिले लिखितं नस्येत् भाजनेनैव सुहृद्वरः ग्रामे पर्वते वह्नौ कस्माद्धृदये सर्वतो नाशनेन ऊर्ध्व।
स्फोटितं पद्मे स्थितो मन्त्रेश्चमहाकाविः ग्रामे त्रयं दशम लवं दत्तं पाशमेव च एकोक्तमात् धृतमात्रे।
स्वातिलकं धारयेत्सदा नमस्कृत्य चतुर्वर्षे पूर्वपद्मासनं तत्त्वः वंशे शाखं चतुस्साहोविहरे ।
यथास्मृतं नान्यदेवाचैनेस्नाने शोणाको बाणे वेदन् वह्नौ वलेन दत्तानां शोधनलवणेन ह।
गर्भस्थं वा सेन सचेनेतत् शुद्धिस्थानं राचनं पर्वकृत्येन यत्नेन नानागुरुम्भवो सर्वधीः सा मे कः।
नवावीहस्था हुमा मे नवे वशरः शिवमंत्रे मे वेतालः सर्वेषां सुविधारदः शुद्धाधीलम तो।
शुद्धं धनाधीलमनेयतनम् श्रावणारण्यकामसमस्वान्ता मानवासुयान् अथध्यानम् ध्यान

श्री
ने॰ कू॰
२०३

203

धर्मिश्वस्तुभ्रंश्चब्रह्मविष्णोगणप्रियास्क्रोविस्मतिशांतेपंचहूंकूर्मायम हेतुनरवरस्तुत्येपद्मपद्मा
यत्नात्पञ्चकर्मलिखितहृत्कत्रंतेमन्त्रेचोद्धनमासि इतिध्यानं पीवमूत्रानन्तःकर्पादापाधापादिशांकि
नःभूतप्रेतादिभिःकर्पोत्पीवामस्तनस्तननभ्य तानदाड्नमः पापशुद्धिदा चेतथाचमनमृता
मृताप्राघातःयःस्पष्टयेस्यात्रेत्यापंच सर्वसिद्धिप्रदायति पुष्पदेस्याद्धिपोषतः कूटपुष्पम
मादायभैरवान्मूर्तयेमन्तः असितांगाकरुस्वंडक्रोधश्चोन्मत्तकः कपालीभीषणश्चैवसं
हारश्चाष्टमःस्मृतः नमोमूर्धादिकंदेमाप्रसन्नातितिविवर्जयेत् तेःपुष्पःहंजेयतेह्नायत्रिलो॰
शुविपोषनः स्नादिन्हदरांवैवमनोहारिणपानेनरम कनकावतीतथाकामसुंदरीवतिकं
तिनपा पदिमनीवनदीवेवानरागिनीततःपुनम स्नापतान्तयोगिन्याहलेलावाधीनन्देविका
पंचसंहन्यरवंशलतषड्जपन्मनम हुतांकूटपुष्पश्चसकादशगतातिव नकूपादेयेते॰
वज्राकांतारेणपरवपमान पंचसिद्धिमवमेत्रोमहावाणीश्चुताभवेत कूटस्थनवेमेरुहह
सुरवासीनंदेवदेवंजगत्गुरुम शांकरंपरिपृच्छपार्वतीपरमेश्वरम श्रीपार्वत्युवाच भगव
न्सर्वधर्मज्ञसर्वशास्त्रागमादिषु वीक्षितार्थप्रदंलोकेमन्त्रोद्धारंवदस्वमे विशेषतोपिज

शांकिंकोविनयप्रदं देवि नृणाम् सर्वकर्मप्रदं चैव धनः सिद्धिप्रदं तथा भक्तानां कामदं मे च कल्प-
वृक्षमिवापरम् श्रीभैरव उवाच शृणु देवि महामन्त्रं साधकानां सुखावहम् यज्ज्ञानाज्जडधीः
शीघ्रं वाचस्पतिसमो भवेत् अंगन्यासं करन्यासं बीजन्यासं समन्वितम् जपेत् सिद्धिप्रदं मन्त्रं
नाहोमार्चनादिभिः जपहोमार्पयेद्धाम्नि साधकोविधिपूर्वकम् सर्वसत्त्वमवाप्नोति सत्यं सत्यं
ह्रियावेति कोटिकोटिसमाविधावशाबलं तु जपेन्मन्त्रम् सर्वपापैर्विमुच्येत हरस्तुतिसमो भवेत्
पार्वत्युवाच कोऽयं ऋषिश्छन्दः छन्दः कस्य नेतान्त्र देवताः ध्येयः कोवा तत्र तत्त्वं ब्रूहि मे भक्त-
वत्सल श्रीईश्वर उवाच बृहद्राणकोऽतीत महर्षिर्विराट्छन्द उदाहृतम् सर्वसम्पत्प्रदा बाला ध्याता भक्ति-
रतैर्नमस्कृतः ध्यात्वा भैरवरूपिणं जपेन्मन्त्रमतन्द्रधीः तेषां सिद्धिप्रदं मन्त्रं ज्ञानाच्च कथयामि ते
धारणा ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः यं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं तत्रैव सिद्धिगोचरः शृ-
णु सात्त्विकं राजसं चैव तामसं तदनन्तरम् ध्यानं वक्ष्ये महादेवि क्रमेणाहं त्वं कामसपाशघ
सिद्धिकरं रूपं ध्यात्वा जपेच्च सात्त्विकम् सिद्धिप्रदं साधकानां भक्तानां विनिश्चयम् भैरवा-
हरं मम देवि त्रैलोक्यस्यापि मण्डलम् अथ कामरूपं यं गोलं नन्दयं यशस्करं स्यात् विलं मे शास्त्र-

ऒं
ने.स्ता.
२०५

प्रवक्ष्यामि गतासूनां हननं प्रिये विश्वयोगः पाशपाणिर्ग्रकुञ्चनपीतं वज्रधरः चतुर्भुजो मेघोदितः व
गतोऽनुहृष्टहृष्टः सर्वेऽन्तामदमिवाकारः नाम संस्मृते वेदानवेदानवेदानि रनस्पवस्य प्रदः ध्याने
योऽपि मन्त्रजपेन मन्त्री तान्युत्तनयोर्हसाधकः बलि नैवेद्यमक्तानानूहस्यति विद्याद्युः मा मम मात्रेण
यः ऊँ घातुस्वरस्वरणावात्वरः तस्यापि वदनाह्वायाणि तिस्रः पद्मसर्वाणि नो मातस्मायेणास्सनूतक
विरेवतस्सणायः गमेकेगविपृष्ठेच वज्रकेवापिवमात्मयम् यत्रामेद्यालि विद्वावापयथान्मेत्र
पेत्तुतः ध्यानमात्रेविपायादाभावयितान्विवसधीः निजेनध्यानमासायजेपन्मत्रमथो सुरवः
पीतां मासीसमासाधकृष्टस्यकृष्णवर्मेः शीतेः यहायकश्यपस्यजनेनमेत्रवन्षण्येविमुग्ध
वाहृतेहृत्वातिर्यक्षमृङ्क्तंनलाम् धाम्मास्मस्मात्रेनृपोतियदिहृतावि पातुविन हूहस्यति।
तमोहृन्नानात्रकार्याविचारणा कृष्णरस्यचमृदुंकमज्ञौक्रोष्ठभूषस्यच निमेड्मनेदाख्याव
माधकानास्मावोबहूम् ध्यामवेवेबाम्मुडेषामक्षकुरमेऽसोम् दौतणवणावाम्सुक्केवा।
हृतोस्समाचरेत अथवेदक्षतिस्माताह्वालवेद्दोपसस्फटम यत्रोलिखिन्नचहस्नाकुदस्यञ्च
मेः शुभेः सर्वेनपाणिकमलेनजपादिहृतानामृत्यारपोलनेविघोखिलदांलातानताको

सुधाकरमरीचिनिभं सितंध्यानाववनखायतटेहृषमस्तकस्थम् संचिंत्यजङ्गवोषिनावाषिाबेला
पित्रुदः कृदेनमायकन्मोजयति प्रकामम् गोवमेणाविधृविनेतमलनमाचेवक्षतनोपि
नवकुङ्कमरोचनाभिः निर्माय मस्थाविधिनाविजनेसमूजयेन्कदवैः प्रसूनैः पलाशैः सहणं
मंडलनषावमरीचिमधेबालविविक्रमधवलवपवक्षहस्तम् उद्दामेकणानिवहस्वचवशक्तको
द्रानुग्रजपंत्मनचपंकजमायुनातम् योनिहृषेगहनिशानेलमेवासादाप्रयतात्मा करपल्लवेन
तेनोच्चितेकांचनपुष्पमेवानिवयन्नसजपनिप्रकामम् योकिंसकातोटनवस्रमलेवि
न्यस्यपादोवहत्नामस्तेन त्रिलंकमाद्याक्षितपवराक्रोजपे प्रयापाशांकिनृपांगांकुशाम् लक्ष्मवत
कनलस्थानेडमाचेक्रन्नृपेडहिमकवक्रगोभेचितेपचिमातिशोच्य यदिन्नृपति सहासाभेत्र
मेनेत्रिपतेभवृविजयगतिमाहात्म्यं पतिनाचविश्रम् भक्तानशोषकहलोनकमलसस्थः
प्राप्तोणि पुष्पवविन्नसनमन्निविष्टः कागांद्वधुविष्ठुनमपनकरोति हंसायस्मापिजीव
स्वबाकतिरीश्वरः स्यात् जिह्वाविरश्मृतिसमपातिमपरोकहाभ्याणतात्रसननमाकेः परि
मृत्युगोष्ठी योवेसमेपदनोरिमेवमलनमात्रमोणयत्नेत्किमननवाकतिमेवविक्रम स्थितानि

ॐ
ने. तं.
२०५

205

ष्ठीयस्समयेषु जनकस्मकेषु वङ्गाल्वितोज्ञपृतिपपयिपोतांमास्याम समस्तांमास ममपुवान्तरमासि
तस्यवज्रांविनिस्मरेत्तिगीरमन्नायमानी यादृतपायनकृतेषु कर्जकाष्ठेत्तस्यांपगीपतिवेधा
लियतुमलभ्यम तेलेनमनिमायेऊर्ध्वकेरवपुष्छ्यमेकृयाते मेनिहृतायद्ववांमिममभात्रमलेस्वा
याशयोगातयुतेस्मसमजहृपकेशु कृताललाटफलकेनिलकजेपस्योविद्याप्रबोधयविधयेन
वर्गीयंतिस्यात भैरवतेत्र मन्त्रयोघाख्यममलेमत्रमाकोयिपिये धनदयोप्रदत्वयामाव
नवांभिमताप्रदम अघोघकोविमामलममलेप्रतिभाप्रदम देव्युवाच भगवाञ्ज्ञातुमिच्छामि
कथयस्वममोऽद्यतम मन्त्रोद्धारः कः कोऽहं तस्यानुष्ठानमेव हि श्रीईश्वर उवाच मन्त्रोद्धार
त्वयोद्देवश्रोतुं इष्टं विनमूपष्णुः पञ्चायूह्यणकातांदेवि नानामतंपरः स्वयम तस्यानुष्ठानमेव ता
श्रूयताममृतेश्वरः श्रूयतांदेविमेवाक्य श्रूयताममृतेश्वरः मत्रः षडक्षरः सारः स्वयः कृमतन्त्रि
नाशकः रमलक्षविधियत्तस्य तपस्यच तप्तपूजायः विपतज्जपना इष्टविज्ञास्मी भवतिमानवः स
कविंत्रभवेत्रसम्यग्विभाविधुष्ठिनिहवीमामत्रयजपयथत्रयंदिगोतोयदिनावांद षागामेयदत्र
जपातिसमदेवः कृपायथीः अष्टोममिद्धयपस्त्रवोभवतिसत्वमीश्वरि मासाहासन्नगाव

दीतिवेयं वनघोमलम् ॥ मंत्रैः पाचं ददेतस्मै गंयोविह्यदिगोद्रवः पैरंडस्य च पत्राणि गव्यमाणिव
ह्निनिष्ठितम् ॥ पैरंडमूलैः कर्पासबीजमच्छीश्रवलेते नेशैकोलोलहतेन भवेद्य वमनीयकम्
ध्यानेवंदेमहादेविमर्वांसिद्धिप्रदायकम् ॥ ऊर्णापिण्यवेसिवच्छश्रीमिन्यादि मंत्रोद्भूतं प्रवदत्या
भिमतनमस्कारोपदेशनः शृणु देवि महाभागे कलामयः फलप्रदम् मंत्रसर्वार्थदं सयः व
शीकरणाद्युपकम् ॥ प्रमलोनिर्गणा सार्गणानां सर्वकामदम् तेन मामि सदावाच्य मंत्रेचो
धेन मामहम् ॥ देवीप्रायुधनेमार्स्तनबस्तादिभिः हरिः रक्तंवेतापायंभुक्रमंत्रेबोधनेमा
म्यहम् ॥ वचनेनतजाते निकायणानचाणकालिदाः नेपानेनममाञ्जुक्रपौतनवहेनमाम्य
हम् ॥ वशोपौतितायस्यदेव्यानाजपहेनव वशोपौतितायस्य भुक्तपौतेनमाम्यहम् ॥ तेनाम
नेलिस्तायस्यत नृसन्तगणोन्वैव हृल्समसन्तसार्थ चमंत्रचोधनेमाम्यहम् ॥ धीपोविष्णो
र्थ्यावैवशलिप्रायांदेहजनकम् ॥ सकलोनिष्कलंचवनेनमामिहितप्रदम् ॥ इति नाशाक्कैता
द्याहृत्तवेद्विपणाभवेन ॥ गुरुमंत्रेणमात्रेणामिहिर्भवेतिनिष्ठितम् ॥ इतिमंत्रचोधपीठ
स्कन्दः प्रपनार्गणाकाल्यः ईश्वरउवाच शृणु तनाशौलनवेनपनाशगनाघाकरोपर वक्ष्यं

ओ.
ने.स्ता.
२.३

206

परा विद्यां मन्त्रसिद्धिप्रदायिका कवर्गं षष्ठवह्निस्थं वामाक्षिविभूषितम् नादबिन्दुसमायुक्तं
वह्निसिद्धिप्रदायकम् पुनस्तत्त्वं विदेवलकारेण विभूषितम् सरेफेण च युतं येन वह्निं खेदेनुव
स्थितं लाकिनं तेन महाबीजं चतुर्वर्गफलप्रदम् ततः हंसपदं वा काकानन्तादेवि पदं वदेत् क्री
कारेण युतं तेनाद्यायां बहुवीजं तु देवेशि ततः ईकारेण च रेफेण लकारेण विभूषितम् तेनावाग्भव
मुच्चार्य मन्त्रमेनं समुच्चरेत् नवाक्षरो मनुर्देवि त्रिनाधिपःणाः समन्वितः इयमेव महाविद्या स
र्वमन्त्रं वडलेभा अष्टसिद्धिप्रदा देवि चतुर्वर्गफलप्रदा अनया सदृशी विद्या त्वनया सदृ
शो मनुः अनया सदृशी सिद्धिर्न भूतो न भविष्यति यो वै यां लभते मन्त्री स किं वा तस्य तत्तापते
श्च बालभते वाणी वायपयन्प्रदायिनीम् तावन्मात्रेण विद्यायाः त्रिःप्रकुर्वन्त विभवेत् वि
नास्फुटं विनासिता त्वं विनाभ्यासेन पार्वति विनाज्ञानेन विन्यायत्नं विनालोपं कवरीय जिह्वा
याजापनेन सकलं विनंवसर्वागीतम् तत्र क्रमः प्रथमं जलमालोयपादप्रक्षालनं स्ना
नम् स्नानचिह्नानि स्थितं बीजेन वाग्भवेन सर्वसिद्धिदम् तत्र कृतार्थबलिभिः शाक्तेरंद्रद्वानेके येः
त ` ` ` ` ` प्रथमं सर्वार्थं क्रोमसमहूतवाग्ना ललाटे कामबीजेन चतुर्थ हृतास्थेनतच तदः

स्थिरसुखं विनेकृतारं रफोऽऋयोनिमेनतम् निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयम् सर्वपापवि
निर्मुक्तो देहस्थं चिन्त्य साधकः शरीरस्य विशोधनेन प्राणायामं चरेत्ततः आद्येन मूलबीजेन प्राणा
यामत्रयं चरेत् मन्त्र्यामेन ततो देवि श्रूयतां नामभेदतः शक्तिस्य शोधः आकाशं हृत्पुटे दर्शि
तः नादरूपिणी देवता शक्ति क्रों क्रीं क्रां बीजं पश्चान्ते वाग्भवं शक्ति चित्तं कामिनी ख्यातिर्दिक्रमसेत् बी
जेन वषट् योनि षट् योगं कल्पयेत् धर्माधर्मविवस्वत् ज्ञानेन धर्माधिर्वित्यमेत् उपर्युपरि मध्य
ष्ठके मेणाना ऋमसूतमः कल्पद्रुहं समब्राह्म योनिपीठं स्मरेत्ततः शावमद्यादिपनात तत्र पीठे
कपालकम् चन्द्रार्कं तन्मध्ये हृविचित्रामात्रिसमलिनाम हृत्पद्याष्टदलेन तत्र शक्तिं न्यसेत्ततः
ऽङ्गन्यासं तेनमे यानिन्यासं प्रभामता कालीगौरीशिवावत्स्व ब्राह्मी माहेशी: स्मरेत्ता: तत्र ते च
मूलदेहेषु पञ्चयोनिं न्यसेद्बुधः केशान्ते दक्षिणभागे योनिं वाराह्मेवेतः केशान्ते वामभागे च योनि
विन्यासं तन्न्यसेत् नाभिमूले च देवेशि योनिरूपे दिग्भागतः योनिकामा योनि ह्रां एते च योनस्त्रया
वामयाः योनिरूपा तामसेशाह सर्वेका माध्यमे हृदये सर्वकाणे वदेवेशि तत्र वामेभिभागतः पुन
पकेन्य महादेवि चिन्त्य सेत्साधकोत्तमः योनि ह्रीं पां योनि कामा योनि रूपा नतः परामू वाङ्गमले

ॐ
ने॰मा॰
२०७

207

नेत्रावामे स्थिते देवेवक्त्रानने योनिचित्रां योनिनित्यां योनिरूपां न्यसे हृदि ॥ स्तनयोर्नाभिदेशे च योनि-
स्थाने मूलाधारे तु योनिसिद्धां योनिरूपां योन्याकारां न्यसेद् हृदि ॥ एतैः स्थानैः न्यसेत् ध्यानात् मातृका
विवर्तिताः देहरूपे विन्यस्तैः देवीं ध्यायेत् स्वस्थमानसः ॥ हृत्पद्मे लम्बोदरां भीमां नानाकुण्डलशोभितां
त्रिनेत्रां लोलजिह्वां वक्त्रां वरदां करे धृतपीनोन्नतस्तनीं सुग्रीवां महानागेन वेष्टितां ॥ शवस्योपरि
देवेशानस्थापितकपालकां नासाग्रध्याननिरतां महाघोरां वरप्रदाम् ॥ वनमध्ये द्वीपे च केशान्त-
निर्गतां धर्मवाहनां विभूतिनन्दिनीं मेघवामार्धरूपां वरदां ॥ बलां भयदां देवीं मुक्तकेशीं
दन्तवामपाशांकुशधनुर्बाणपानपात्रे सदा शोभिताम् ॥ सर्वसिद्धिप्रदां देवीं नित्यां रोगविनाशि-
नीं लोचनत्रयसंयुक्तां नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥ दीर्घनासां दीर्घनेत्रां दीर्घजिह्वां दीर्घ-
जिह्विकां बृहत्स्तनीं भैरवेन लोचनत्रयसंयुतां ॥ शत्रुनाशकरीं देवीं महाभीमां व-
रप्रदाम् ॥ व्याघ्रचर्मपरिधानां जगत्त्रयविभाविनीम् ॥ सा-
धकानां सुखकरीं सर्वलोकभयंकरीं ॥ एवं मन्त्रो
महादेवी नाभिजीवप्रदा ॥ ॥

मायाद्वे एवं ध्यात्वा मायामंत्रैः संपूज्य स्थापनेत्तनागावलम्बे अग्नेः हत्वाथ यंत्रं यंत्रे
निर्माय देवेशि स्थाप्य यंत्रमध्यतः रक्तं समयत्नेनाथ विन्यस्य पद्मे लिखेत्ततः त
द्वाले लिखेत् पत्रान्तरालि लिखेन्नाथ कमलमंत्रमः वह्निमंडलयुग्मं तद्यंत्रमध्ये लिखेत्त
तः षट्दले चैव देवेशि शक्तिबीजं लिखेत्ततः द्वितीयं दले लिखेत् तृतीयं पश्चिमे द
ले ऊर्ध्वे च दले देवि फट्कारं च वाणीं ततो लिखेत् चतुर्द्वारसमायुक्तमष्टवज्रसमन्वितं
तच्चतुष्कोणकर्णिकायां पीठं संपूज्य तत्र पूर्णं ध्यात्वा आवाहयेज्जैहुं मंत्रमुच्चरेत् षट्कोणे
च देवेशि षडंगानि तान् पार्वति लोकपालं भैरवं च गणनाथं महात्मने पत्ते तु अष्टदे
वि यजेद्राचवलाष्टये पूर्वादिषु दले देवि ताः क्रमेण च साधकः अणिमा ने गरिमा लघिमा
त्रिमा महिमा गरिमा अनेनाक्रमसमन्ते देवि ततो ईशकर्णिका तथा कपालिका च देवेशि
ततो ह्याघोणिनी तथा तथा ओजस्थापनेन पृष्ठजयेत् भुविचारिका सर्वदा मोहदा चैव
भुक्तिदा धनदा तथा आयुर्दा सिद्धिदा चैव कामदा उज्ज्वलदा मपि लेमदा भुक्तिदा वा
पि पुत्रदा राज्यदा तथा योगदा भोगदा देवि ज्ञानदा सर्वसिद्धिदा अणिमाद्यष्टसिद्धि

ने
सा
२०८

वर्षकोटिसहस्रेषु पूजयेन्नरः वर्त्मदेशकालादेर्विज्ञाय वदन्ति मे तथा पश्चात्सहस्रे दे
वेशि कलौ केशव पूजयेत् एवं च तथा देवि वेदविकलानतः षट्कोणय
ने देवीलतस्याद्यानि पूजयेत् पत्राणि देवदेवेशि च तस्य नामस्मीरिताः न
मोऽतास्य महादेवि शोकाः सकलसिद्धिदाः पुष्पं बहुविधं चैव तत्र केवलं च वि
तैः एकपुष्पं महादेवि नानागन्धसमन्वितैः बिल्वपत्रैस्तथा गन्धैः पुष्पै
विशेषतः श्वेतरक्तपीतैश्च करवीरैर्वेतसैः बिल्वपुष्पैः कुन्दपुष्पैर्लिङ्गपु
ष्पैः कुसुम्भैः अपराजितापुष्पैश्च चम्पकैः कुसुमैस्ततः एभिः पुष्पैर्महादेवि
पूजयेत् मितानामि मालतीबकपुष्पैश्च सहस्रैर्नीलोत्पलैस्तथा कदम्बैः श्वेत
कुसुम्भैः कुसुमैः काञ्चनैरपि एवं संपूजयित्वा तु एभिर्द्रव्यैर्महेश्वरि लक्षमात्रं
जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः इति श्रीलाविण्यी कल्पः अथ सारस्वत
कल्पः नारद उवाच केनोपायेन देवेशि विद्यांगनिभे वरानने बहुविद्या
प्रकाशश्च तन्मे ब्रूहि जगत्प्रभो श्रीभैरव उवाच साधु साधु त्वया पृष्टं लोका

मोहितकारकं तत्कारणं यन्नेदेवपुराहं हे कल्याणि विस्तरेण मया चलशाह
स्नेहेणाप्रसन्नेनोक्तरात्मना यन्मोक्तं तेन मेत्र्यलं तन्ने वक्ष्यामि यत्नतः श्रीत्र
लोवाच श्रृणु त्वं लक्ष्मि गुह्यं कल्पमाहात्म्यमम यस्य विज्ञानमात्रेण ज्ञा
नमाप्नोति भवेत् सर्वेषामपि प्रकाशानां सर्वेषां जायते विराट् अथवा सप्तम
वेदस्य वाचा विद्या भवेति हि अथवा षड्विंशतिः स्त्रीणां वामी शब्दब्रह्मस्तुतिः हे प्र
यत्नेनापि यज्ञानां वि दक्ष्यामि भवेत् स्तुतिः मन्त्राणां प्रवक्ष्यामि सामवर्णसंज्ञेन
ग्रन्थविद्ग्रन्थानां वामगोत्रानभूषितं ज्येष्ठ द्वादशालहरणि सकोपि वाक्य
सिद्धिर्भवेत् नाभौ द्वादश विदितं भवेद्दशदलेस्थितेः तन्मध्ये भावयेन्मध्ये
ह्लादं भयेद्विरं एकसिंहासने ध्यायेद्धृदम्बुजे [illegible] तस्योपरि
ध्यायेद्देवीं वामीश्वरीं ततः एककान्तिनिभां देवीं [illegible] विकासिनी
मुक्ताहार[illegible] विभूषिता [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

कु
ला
२०५

209

नलेनमभगत्त्विनां मूर्ध्वेह्रीणां तथा भ्रमलोमालालत्वविभूषितां आस्यामेदे
नयागैवेवं ततः सप्तजं येत्क्रमात् आयेन्दीवेषुकेन ऋग्यां दंष्ट्राणि रत्नाख्यं द
दयादेतेन पथा ज्ञवर्णाह्णिनेनांगिकाण्यापथ्यनुः क्रमेवासयेन तथा सा भौ गुले वैष्टुरीकाले
पा मासखीजेश्वनेवानिआपकेविमये ततः पीठस्था सतनौकर्गा हेवता
भावसिद्धये मातृकाया लघयेतांकपीठसमध्येघनलं ततः वर्णाङ्कमनोसदमा
मूर्तिमूलेन कल्पयेत् आवाहयेज्ञयेम्मस्याद्देवी भागसंधीनथा अगैः स्था
पयमातृनिर्दिष्टानीयापर्शकिमित्तथा दलाग्रेषु समभागे वलालापायायथा
विधिः लोकपाला वहिः स्थाप्यास्तेषां महाणि न हृदिः एवं सम्पूज्य येत्कीजप
होमस्तत्तथा कविकुलमेनेवागमीलतेहाटश्याभिफले आननेमासहस्रेन
पिवेद्धालीवचारिनां एवं सम्यत्निमेधावी स्कृतां वेदागमानपि कंठमा
होदकेश्विनायायेमातीऽर्कमेरले ज्योतिश्चक्रनिभा देवी परिवारसमन्वि
ता मयामयपुत्रोहं लेखस्तुपातलं कापारिणि अपस्मारहरा मनेन मामोमवि

जितेन्द्रियः श्रीमंत्रं संप्राप्य वाग्मित्वं कवीनां सगुणी भवेत् अथ योगं प्रवक्ष्यामि
नाडस्तानाशकरं परं रविशेषसमायुक्ता यस्य विभूता समाहितः शुद्धभावेन चात्मा
नं ब्रह्मरूपं परिकल्पयेत् तत्त्वमात्मबलं संवेद्य चिन्तयेत् मूलाधारे स्थि
तां देवीं कुण्डलीं परदेवतां सप्तमा स्याथ्य लोकशालाक मासकाणि भेदयेत् त
तः परशक्तिनीतां सौ ध्रीव प्रापयेत्ततः ऊर्ध्वग्रन्थि विनिर्भिद्य विमलादी सस्तु प्र
ली जीवहृदोमलशुद्धानात् ये लसं तां परं विकां शरद्ग्लस्वरूपां च देवीं तां चिं
तयेत्ततः तत्त्वमात्मबलं संप्राप्य चिन्तयेद्वा स्थाने नित्यं सहस्रमानेन जपेत्सं
वत्सरं यदि ततः संजायते सिद्धी हृदस्य निर्विवादतः हृत्योलंकारतनकोटि तां
शाहा विह्वलं भवेत् कवित्वं ज्ञानशालं पांडित्यं समृध्यकं भवेत् अथान्यं प्रव
क्ष्यामि योगं भुक्तिमुक्तिदं नाभिचक्रस्थितां देवीं महाकाणि विचिन्तयेत्
तेजमावहन्तीं त्रिवाचं रक्ताभरणभूषितां पाशांकुशधरां बालिकाभयप्रदा
तः हृष्टचित्तेन विधिना ध्यायेन्मनोरथे एवं ध्यात्वा जपेल्लक्षं सप्तसंवित्

ने
सा
२१०

नेनतः होमं कुर्यात् त्रिमधुराक्तैः रक्तोत्पलगुग्गुलैर्द्विजः ततः संतर्पयेद्देवीं कुलपुष्पैः कुले
नमस्थिता पायसेन बलिं दद्यात् दीपैः पिष्टमयैस्तथा एवं कृत्वा विधानेन साक्षाद्दे
वगणो भवेत् सिद्धार्थे हिमस्थपते दूतानागनगरश्रेष्ठे नपेत पञ्चोत्सवेन महतीम
मुखाग्नि यस्तस्मिना देवी हृदयविद्यायां नास्ति किंचिन्मदुर्लभम् निश्चलभावेनाहि
प्रोक्तं नहृदयं यस्य कस्मिंचित् पतनेकथितं गुह्यविद्यां मन्त्रेश्वकारणं विश्वनाद
नमनमस्मनमस्तमस्तद्वाहिज सिद्धिमेवो यदा मे यो बलिं शुक्लापिष्टमयीं तु इत्येवमादि
शेषेणापि सद्दीकामनन्तेला इति स्वायंभुवमायकान्ते सारस्वतपटलं अथ
कात्यायनीकल्पः अतिगुह्यतमं मन्त्रं ह्यहं वक्ष्यामि पार्वति भक्तिभावेन ते देवि क
थयामि शृणु चित्त्विते श्रमसनंतायदा याति देवी कात्यायनी तदा कविता मननैः
सर्वं दद्याति पदसुतमं ह्रीं गणमाकर्षणं चैव मारणोच्चाटनं विधिः स्पर्शनं वा
शान्तिं चैव जायते चतनमन्त्राधिपे कथयामि तन्त्रामूर्धं मन्त्रकलपमहत्वः अथा
दौ शृणु महामन्त्रं वामभवादिनमोन्तकं वधूमसनपंचवीर्यं ते विशुध्याति विसर्ग

ते वकारं बिन्दुनायुक्तं चक्रं दशारं समालिखेत् ॥ ॐ एतच्चण्डिकायाश्चैव मंत्रः प्रोक्तो दशा
क्षरः ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं चण्डिकायै नमः चिन्तामणिरिति ख्यातो मया चापि विधिर्मतेन
देवताचण्डिका च्छन्दो गायत्री कपिलो मुनिः लक्षमेकं जपेन्मंत्रं दशांशेन हुता
शनः मातृकोक्ते पीठे तु पीठे वीजेन राक्षिया मता ध्यायेद्वै मानिसंसज्ज प्राप्य पू
जयेत्ततः परं लोकपालांस्ततः पूज्या तेषामस्त्राणि नवहिः डाकिनी योगिनी चै
व खेचरी शाकिनी तथा हित्वसम्भालया देव्याः सर्वसिद्धिफलप्रदायिकाः मध्य
पादसरोजेन तालेकृतमोहस्य नाभिपिता वामपादाग्रदलितमहिषासुरनिर्भरा स
मस्तं नामवदनां चारुनेत्रत्रयान्वितां स्मरन्तु शुभ्रकीमूर्तजटामुकुटमण्डितां विचि
त्रपटवसनामर्धचन्द्रविभूषितां खड्गखेटकवज्राणि त्रिशूलं चापं बिभ्रतीं याऽऽर
ये न्मूपगुः पाशुशुलं विद्यत्सरोरुहं व्याघ्रचर्मनिमितैर्देवी कोटिचन्द्रसमप्रभा स
माहितैर्दिविषद्देवैर्नागाकाशसमुत्थितैः स्तूयमाना मोदपानैर्लोकपालादिभिः स
दा एवं संचिन्तयेद्देवीं जायते नरपुंगवः सर्वयज्ञफलप्राप्तिमादेवेषुवशंवदः शुभे

211

[illegible]

गापिमनोहरा ह्रीं श्रीं क्रूं फ्रें मां चित्तलहेजघ्माध्वंनत्था जलो मनेः अशे जैर्वीं हुता
वैश्रवणाय ते व्याघ्रचर्मपरीधाना मुंडमालाविभूषिता रक्तवस्त्रे लभी मांहा जि
ह्वयाले लयमहान् चर्वयंती महाकाली कालरात्रिनिवापरा सोमयंतीज्ञा
लवैमसरा मरपर्वत एवध्या ता जपेद्विघ्नमध्यानेनाधवलछ्येथ सूमा """ वि
ध्यानहला """ तत्वस्थिरमानुमः जपे योनिय नेवापिसविक्ष्माशापेङ्कवे ध्याने
नैव विधानेन बलिं दद्यात्ततछ्येत् गयमन्त्रसमरक्ताने पि देक्तसमाहितः आ
मध्यासे हरिस्त्रां कं यविधिनाश्रद्धापयेन सपाहालभते शाश्वयं मसद्य नसंशयः ह
रिवीणाक गेवापि नशाक्तो वो हिते कुचित रमावीजयुगं वारे वा कुर्वीजयुग
कं कालिकालिपदं ब्रूयात्स्वाद्यहिमयंततः वशीकरणमहासम्पानादिविद्वशन
वेदत वहिजायाततष्ठाक्राबलिमेघः शुभावहः रमावीजं हहलोवीजं प्रणा
जिने यरियोपहर्पविश्रुपनिजांगने ध्यात्मानेवोवर्षविविनयितासमाहितः
श्मशाने रक्तदिवे दैवनिर्दिनान्तु निष्टिश्चाय पूजने लेखमादाय निशीथे बलिमाह

ते
मा
२१२

212

देन् सहास्त्रयोगिनानां चाहं हि दिग्याहं ऐं यथाविधि अच्छेद्यायेति कायः स्यादि
मणोनानां नेत्रघः मंत्रान्तं कामबीजं समुच्चार्य मायाबीजं ततः परं कात्यायनि पूर्
हूँ नेत्रं हुं भार्यान्ततः परं अष्टाक्षरी महाविद्या सर्वकामफलप्रदा ध्यानमस्यादि
कं सर्वं पूजनं वञ्चनं पञ्चोपचारेण इति कात्यायनीकल्पः अथ त्रिपुराकल्पः विश्वमा
ते अथ त्रिपुरामंत्रं वक्ष्ये शृणुष्व कमलानने यस्य श्रवणमात्रेण भवेत्कुमायः स्व
यं थान्तबीजं समुच्चार्य वामकर्णविभूषितं इन्दुबिन्दुसमायुक्तं बीजं परमदुर्ल
भं चतुर्वर्गप्रदं साक्षान्महापातकनाशनं एकाक्षरी समाख्याता त्रिपुरायाः
भुवनेश्वरि विनार्घ्यं विना ध्यानं विना होमं जपं स्तवैः विनायासैर्महादेवि अप
मात्रेण सिद्धिदा मंत्रस्यास्य ऋषिर्देवि नारदः परिकीर्तितः गायत्री छंदः आख्या
तं त्रिपुरा देवता चतुर्वर्गप्रदा सर्वसुमहेशु संख्याता विनियोगः समाख्या
ता नस्तु एवं स्मृणेश्वरि कथयामि वाजपेयहि यं फलं तेवाजपेयः स्वधीः वर्धमानाय
केवापि स्वाहान्तो वाजपेयमनः लक्षयो वाजपेयहि यं महत्तेवं मे फलनाय वा

सवायां जपेद्विद्यां शुणवायां जपेन्मनः कामबीजादिकं वापि फडंते वा जपे
न्मनः महतीं विद्यां विद्याकल्पितावलगणञ्चा दीर्घसंस्मरमाप्नुयाल्लिजबी
जादिपूर्ववेति विस्मये दामसनादे विहृदयादि पूर्ववत् पूर्ववश्यामवगीनत
हुत्कर्मसमाचरेत् कालीवदाद्यौ रहेद्विद्यां जपेद्विद्यामहर्निशि लक्षद्वादशकेवा
विंशत्संख्यागणमीरिते यथास्थाने यथाकाले यथाचैव विधानतः श्रजेपमाण
भक्त्याद्रगोतु भीतिहावितं स्त्वधेभूजःसमैः शुक्लैः समाधिज्ञसमन्वितैः ज
नपायावकलिंपूर्वैः रक्तचंदनसंयुतैः नानामांसैर्नानाद्रव्यैः पूजयेत्परमेश्वरी
काकैः शुकैः पीवकैः समहिषैः स्त्रागलैस्तथा ग्रजैरोष्ट्रैः खरैः शृङ्गैः पूजयेद्विधि
नामुना नहीं भवेन्महासिद्धिर्नात्र कार्या विचारणा ध्यानेन सिद्धलक्ष्मदापि
धोवनात्मालेकाव्यभूषिता चतुर्भुजाम्महाकाली नागयज्ञोपवीतिनी रक्तवह
परीधाना बालार्कसहस्रातितेजा नारदाद्यैर्मुनिगणैः सेविता भवतारिणी इत्यते
यंत्रवक्ष्यामि सृणषट्कवलसे त्रिकोणं बिन्दुसंयुतं नवकोणसमन्वितं बिह

ने
सा
२१३

213

नमध्ये त्रिकोणे वाष्टपत्रसमन्विते । त्रिरेखासहितं कार्यं वज्रभूपुरसंयुते
ष्मीकृतं यथा प्रोक्तं विलिखेद्विधिनामुना । नानारत्नसंपूर्णे लेख्यं च दिक्षु समन्वि
ते तत्र लक्षं जपेद्देवी मलयकुंकुमान्विते । पद्मस्थां प्रजपेद्दुर्गां सिंहस्थां त्रिपुरां
प्रभावात्स्याक्रयः कृष्णां गौर्यां चैव नवकोणके । प्रभामायाजयामूर्त्ता विशुद्धां नं हि
नी पुनः सुप्रभा विजया सर्वसिद्धिप्रदां तथा । ह्रीमयाः प्रजपेन्मालां पञ्चवक्त्र
वाहिनी गौं कारं कृत्वा मन्त्रस्य हृत्कारं तत्र वेदतः । यथा पदं वर्णयेत्प्रजपेल्लक्षं शिव
शाववेद्यानि धीदेव्या वामदक्षिणे यो जपेत् । प्रजपेत्स्वयमात्मानं ध्यात्वा हृदि केवलं
अर्घ्यादानं सदा कुर्यात्स जातो लभते सदा । योगाहुतिः पुनः कृष्णायाः पञ्चकोणे तु मात
ः वज्रायात्र च मण्डलाग्रे लोकनाथकान् । पूजितुं गौरीकल्पः । अथ विशालाक्षे
आहिताग्नेः । ईश्वर उवाच । भुवनाद्यं समुद्धृत्य मायाबीजं समुद्धरेत् । विशालाक्षि
पदं ङेन्तं हृदन्तं मन्त्रमुद्धरेत् । अष्टादशी महाविद्या सर्वसिद्धिप्रदा शिवे । अस्य च
थिता विद्या त्रैलोक्ये दुर्लभा प्रिये । ध्यानमस्या महादेवि सदा शिवो महाप्रभुः । प

किञ्छन्दस्तु कथिता विशालाक्षी च देवता शक्तिः प्रणवमित्युक्तं लज्जाबीजं तु की
लकं धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः अङ्गन्यासकरन्यासौ पूर्ववद
भिधीयते षडीर्घभाजा बीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत् मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेदे
वीं प्रसन्नवदनां ध्यायेद्देवीं विशालाक्षीं तप्तकाञ्चनसन्निभां हिमकुन्देन्दुधवलां चन्द्रकोटिसम
लम्बोदरधारिणीं नानालङ्कारसुभगां रक्ताम्बरधरां शुभां सदा षोडशवार्षीयां प्रसन्ना
स्यां त्रिलोचनां मुण्डमालावलीरम्यां पीनोन्नतपयोधरां शिवोपरि महादेवीं जटामु
कुटमण्डितां शत्रुक्षयकरीं देवीं साधकाभीष्टदायिकां सर्वसौभाग्यजननीं महा
सम्पत्प्रदां स्मरेत् एवं ध्यात्वा महादेवीं पञ्चचारैः प्रपूजयेत् प्रसन्नेन कालेन व
र्णलक्षं जपेत्सुधीः मन्त्रसाध्यस्य मन्त्रस्य प्रतिष्ठां कारयेत्ततः त्रिकोणं बाह्यपञ्च
दलं वृत्तमथालिखेत् चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् तस्मिन्बाह्ययजेद्देवीं
नित्यं सौभाग्यसुन्दरीं विशालाक्षीं विशालाक्ष्या यथाविधि प्रपूजयेत् त्रिकोणान्
ते महादेवीं संस्थाप्यानवकं क्रमात् एकनाक्षीं विरूपाक्षीं रक्ताक्षीं चलोचनां ए

ने
मा
२१४

कोणे चाग्निनैर्ऋत्ये च कोटराक्षीं विलोचनां पत्राः ह्रूं महादेवि पद्माग्रे स्वस्व योगिनीः
पश्चिमादिक्रमेणैव चाष्टतुडिस्तु पिण्डी वज्राद्यैर्महादेवि लोकपालान्समर्चयेत्
तद्बहिश्चैव वज्राद्यायुधपूजयेच्छाण्डे हितैव ततो वध्याशक्तिं जमाहृष्ठे वृक्षेषमाचरेत्
प्रथ्यगौरीमन्त्रः ह्रीं गौरि रुद्रदयिते योगेश्वरि सर्वं मम फट् तद्बहिश्चैव वज्राद्यायुधपूज
येच्छाण्डे हितैव ततोऽध्यायाशक्तिं जमा ह्रिं वांतः बीजं यशाल्लिंगे मन्त्रः सबिन्दुदीप्तिनः
शुद्धपूजाश्चातः कृत्वा हिंमायामांते कर्म समाप्य स्वच्छादित्याम्हत्वा तथैषा
शिरसि पूर्वतत्स्वचेनमः शुक्लेशायपीठे दमनमः ह्रिं सौं गौरीदेवतायै नमः ॐ
नः करांगन्यासौ ह्रां ह्रीं ह्रूं अंगुष्ठाभ्यां नमः इत्यादि ह्रां हृदयाय नमः इत्यादि च ततो ध्याने हे
मांभां विभ्रतीं दीप्तिं शिरस्थेन्दुसाधने पाशाङ्कुशौ सर्वभूषणां गौरीं सर्वेदेव्या
ये इति ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शंखं स्थापयेत् आदि पीठमन्त्रेण संपूज्य पुन
ध्यात्वा आवाहयेत् ततो आग्नेयादि कोणे के सर्वे ह्रां हृदयादिना पूजयेत्
पत्रेषु पूर्वादि ॐ ह्रीं भगवत्यै नमः ललिता कामिनी कामदायिनी पाशाङ्कुशा

214

दर्पणोजनमकला ततंइन्द्रादीन्सृजयेत् अस्यश्रस्वरणेलतजपः आज्येनद
शांशहोमः तथाव लतमेकंसप्तजपेत्सयत्नविद्यापुरीजितेन्द्रियः दशांशहोमचे
दाज्येयुक्तस्वरणेसिद्धये फलंत शुभ्रांजनमस्याव्रेदन्यादिकंमलमुख्यामिसिद्धिते
सौभाग्यवश्यमस्मलक्षे अथ चलक्ष्मीमंत्रः मंत्रदेवश्रकाशकाया ह्रीं लोकनम
स्कारादिवलक्ष्मीः श्रीनमाम्नः राजाजितेराजमूजितेहृदयायनमः जयेकिन्नेये
शिरसेस्वाहा गौरिगैयारिशिखायैवषट् सर्वलोकवशंकरिकवचायहुं स
र्वस्त्रीपुरुषवशंकरिनेत्रत्रयायवौषट् सर्वसंवयद्योरनवेस्वाहास्वाहास्वाहा फ
ट् ततोध्यानं अविकलशशिराजन्मौलिनावद्धपाशांकुशाहधिरकरा
ङ्काविश्वजीवांहरणी अमरविकरवेयाम्रीहलणाशोणैलेणाप्रकजहमग्न
तास्यामम्तदेपावेत्रीनः अपांगेमलेल्हमिलोकपालेस्वचीणावरणोमि अ
स्याश्रुतजपःशस्वरणेपायसनदशांशहोमः श्रीकुवश्रीकामः प्रातःकाले
मर्मंलंक्ष्याटेवीसदितासाष्टोत्तरशततजपं त्रिभुवनवश्यकारः अथेंद्रमंत्रः

तं
सा
२१५

215

मंत्रदेवप्रकाशिकायां ॥ ईं ईशानपद्धतेः अस्य ईशानमन्त्रस्य ऋषिः पंक्तिश्छन्दः ईशो देवता ईं
बीजं स्वाहेति शक्तिः बीजेनाङ्गन्यासः ॐ ईशानाय नमः ईं ईशानाय नमः ध्या
दि ध्यात्वा पीतवर्णं सहस्राक्षं वज्रपाणिं करे बिभ्रं सर्वालंकारसंयुक्तं नौमि हृदि
कर्णिकायां पद्मे ध्यात्वावाहनं पूजयेत् ततः ईं ईशानाय नमः इत्यादिमन्त्रेण पूजयेत्
ततः पंचोपचारैः पूजयेत् कार्तिकेयाय नमः ॐ अग्नये यं यमाय नं नैरृताय
वं वरुणाय यं वायवे सं सोमाय ईं ईशानाय ततो वज्रादीन् पूजयेत् अस्य
स्वरूपेणैव तज्जपः आज्येन तिलैर्घृतहोमः ततः अर्घ्योदकं चतुष्कोणस्थापनेन
नववस्त्रवेष्टितं कुंभं स्थापयित्वा गंधोदकेन सहस्रं तत्र सपरिवारसमाराध्य म
हतेजसा तज्जलाभिषेकात् इष्टग्रामसम्पत्प्राप्तिः अस्य ग्रामस्य श्रीर्भवति अ
थाङ्गपदी श्रीगणेश हृदय ततो भवति चार्घ्यं इन्द्रवामस्य अभिषिक्तं पूजया
कर्मैश्वर्यकवचाय विचेतसे वज्रिवलभा आर्द्रपटेन रक्तपटेनाहतः सप्त
गामिनीनदीतीरे भूधरसमीपे दक्षिणाभिमुखश्चतुर्थबाहुर्जपेत् यावन्मासत्रयं

तिलावसाणाः श्रुष्कांति शाखोः ओं हूं लों हूं लें हूं ले हूं लें हूं लां हूं लों हूं लें हूं लः स्वाहा ब
ठः अनेन मंत्रेण होम सहस्राणि ह्यष्ट भस्माभिमंत्रितं यस्य शरीरे निःक्षिपेत् तस्य
नष्टो भवति ॥ अथ श्मशानभैरवीमंत्रः ॥ श्मशानभैरवि नरकपालि गाढवसाभक्षि
णि सिद्धिं मे देहि मम मनोरथान् पूरय हूं फट् स्वाहा ॥ अथ ज्वालामालिनी ॥ ओं न
मो भगवति ज्वालामालिनि गृध्रगणपरिवृते हूं स्वाहा ॥ अथ महाकाली ॥ ओं फ्रों
फ्रों क्रों क्रों पशून् गृहाण हूं फट् स्वाहा ॥ श्मशानभैरवीमंत्रेण प्रयोगः कर्तव्यः
अथ महाकालीमंत्रप्रयोगः ॥ तेन मन्त्रादिकं तेन कर्तव्यं तद्ध्यानं च ध्यानस्य सृष्टादि
कानां च नानाकार्यविचारणा ॥ कृष्णतोयेन्दुसंकाशा कृष्णमेघ्यकालिका पंच
वक्त्रा महारौद्रा मनिरक्षविलोचना ॥ शक्तिशूलधनुर्बाणान् खड्गखेटवराभया द
धाना दशभुजे देवी त्रिशूलं मुण्डभूषणा ॥ ध्यात्वैवं साधकः साध्यं साधयेन्मन्त्रवेष्टि
ते ॥ ब्राह्मीं च पूर्वे वै दीक्षानां तन्त्रेषु भस्मानि पूजयेत् तथा ॥ ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौ
मारी वैष्णवी तथा ॥ वाराही च तथैवेन्द्री चामुण्डा चण्डिकाष्टमी ॥ पूर्वादीशानपर्यन्तेषु

३६५

तं
सा
२१६

भस्माने स्थितास्मा: तत्क्रम: यथा ता देवी यथा विधि पूजयेद् देवीं संपूज्य नमो ज्वाले
ण मे रक्षां वर्द्धौ ज्वालिनी वरे तथा देवी विशुद्धे देवी मे च जपेत्तत: सम्मिय: पि चुमि
हस्ता तथा विभीतकास्थि का गृह धूम मग्न शानोत विभीतक मारयेत् मृत: समाहा
है त्रिणे इति कालिका मन्त्र योगात: उच्चाटने कापमृत्कं मन्थायामा रणे तथा दक्षि
णस्यां दिशि स्थिता धामार्हे हे हिता णमुखा: इति महाकाली अथ ज्वालामुखी न
त्रा न्यास: ॐ नमो हृदयं ॐ कं भगवति शिर: स्वं ज्वालामालिनि शिखायै हुं
गणपति हते नेत्र: व मं स्वाहा सर्वमिलि कं ज्वालि मुखि कं मे नेत्रे प्रयोगस्य ॐ नमो
हृदयादि न्यासपतादि अथ कालिनी घटे वेद जपेन्मन्त्रं जपा जयी स्फटिका चर्णवे
मंत्री रिपुस्मर्वोलि विनाशयेत् फट्कारीये ठं ठं ठिं ठीं ठुं ठूं ठें ठैं ठों ठौं ठं ठ: ठं ठं हुं हुं
हुं ठ: ठ: अनेन मन्त्रेण स्वगाला स्थि कीलकं पञ्चाङ्गुलं मह स्तेण भिमन्त्र्य पश्य
हूनि खनेत् सद्य: मृत्यो भवति उद्धृते च शान्ति: ॐ ठं ठं हिं हीं हुं हूं ठें ठैं ठों ठौं ठं ठ: अने
न हृत्ण हुं हुं ठ: ठ: अनेन मन्त्रेण मनुष्यास्थि मयीं कीलं वितस्ति प्रमाणं स्वेण

216

६

मिमंत्रितेन श्मशाने यस्य गृहे वा निखनेत् तस्य सर्वकुलपरिवारा नश्यंति ॥ अस्तु तेल
शांतिः यथा ॐ क्षः ॐ क्षेंयं ः अमुकस्य शांतिर्भवतु स्वाहा ॥ अनेन मंत्रेण घृतमधु
मिश्रितं हुनेत् तेन शांतिर्भवति ॥ ॐ टं टां टिं टीं टुं टूं टें टैं टों टौं टं टः अमुकं मारय २
ठः ठः ॥ अनेन मंत्रेण गर्दभनास्थिमयं कीलकं चतुरंगुलं सहस्रेणाभिमंत्रितं
यस्य नाम्ना विनाम मध्ये निखनेत् स वज्रेणापि नश्यति ॥ ॐ णं णां णिं णीं णुं णूं
णें णैं णों णौं णं णः ॥ अनेन मंत्रेण लोहितकाष्ठकीलकं षडंगुलं सहस्रेणाभिमं
त्र्य यस्य नाम्ना गृहे श्मशाने वा निखनेत् तस्य सर्वे नाशं यांति ॥ अथ शांतिगर्भमा
लां ॐ नमः कृते निकृंते तिग्मतेजोयन्मंत्रविद्धे नाम्रूपमेते यमेन दत्तेन
स्वाहा सर्वविघ्नानेतन्मेनाके अघोरे हवेव ॥ अस्य निगर्भमंत्रस्य प्रमाणं हृदयं
हविष्टमेव ज्वलाहुतः ॥ सप्तमी भद्रे विशेषं पवर्षाये द्विपिनामुना विधिमाह ॥ वि
लिख्य तालपत्रे साध्यनाम्ना विदर्भितं निहितं तीरे सिंधुजे तस्मिन् काष्ठ
पेतिका वश्यो भवति साध्यस्य नाम कार्यो विधारणं नालपत्रे लिखित्वैवं मस्तक

लीगृहे नैवेत बधाय यमवैसेननो ग्रयोगोयमुदाहृतः प्रजापतिरृषिः निरृति
देवता त्रिष्टुप्छन्दः बधायाहितमन्नपरिहारे विनियोगः एवं ऋष्यादिकं विन्यस्य
लक्षं तं प्रजपेत्सुधीः बंधनाद्यसनादिवस्तु को भवति नान्यथा मार्वविद्विष्टं यं पश्चा
द्वेस्मलिलिपदंततः महदापत्ततो वृयादस्मकं मेततः परं वशामानयवद्धं हंचिटि
मन्त्र उदाहृतः अथ त्र्यम्बकमन्त्रः त्र्यम्बकं यजामहे इत्यादि वसिष्ठोऽस्य मुनिः प्रोक्तः
छन्दोऽनुष्टुप् उदाहृतः देवतास्य समुद्दिष्टः त्र्यम्बकः पार्वतीपतिः विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः
स्यात्षडंगानां च कल्पनं तत्प्रयोगः मन्त्रस्याद्यं हि पीठं न्यासं तन्नकर्मसमाप्य ऋ
ष्यादिन्यासं कुर्यात् शिरसि वसिष्ठऋषये नमः मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः हृदि
त्र्यम्बकाय देवताय नमः अस्य त्र्यम्बकस्य अम्बकप्रीतये विनियोगः अथ करांगन्यासः
त्र्यम्बकं अंगुष्ठाभ्यां नमः यजामहे तर्जनीभ्यां स्वाहा सुगन्धिं पुष्टिवर्धनं मध्यमाभ्यां
वषट् उर्वारुकमिव बन्धनात् अनामिकाभ्यां हुं मृत्योर्मुक्षीय कनिष्ठाभ्यां वौषट्
मामृतात् करतलकरपृष्ठाभ्यां फट् एवं हृदयादिषु ततः पूर्ववत् प्राणायामे भुव

केषु तदनंतरं उरोगलास्येषु पुनर्नाभिहृन्मूर्ध्निषु लिंगे पायूरुमूलेऽलजा
नुगुल्फेषु ततः परं अङ्गुलीषु मस्तकयोः पार्श्वयोः पदयोः पुनः पाण्योर्नासिकयोः
प्रतीचिमेत्रवृणोत्मसेत्क्रमात् ततः पादादेकादशान्यसेच्छिरोभ्रूयुगलाक्षिषु
वक्त्रांसद्वयगुल्फयोर्हृदये जठरे पुनः गुह्ये हज्जानुपादेषु न्यासमेवं समाचरेत्
ततो ध्यानं स्तला ध्यांकुलपुष्पमालास्यपरमैः संस्नाप्य तेशिरो हाम्पालेदयते
स्तगात्तवलयंहाध्यांवरं तेपरं """"""" लकरद्वयास्तत्तयंकेलासकांतेशिवं
लङ्कांभोजगतं नवेंद्रमुकुटं त्वालोचिनेत्रैर्भजे एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शाल
ग्रामपत्रे जपेत् ततो शिवोकं पीठपूजां विधाय यावाद्दलादिषु चतुर्ष्वंजलिदा
नपर्यंतं विधाय यावदाणपूजामारभेत् ततः अग्न्यादिकोणेषु केसरेषु अंवकेहृ
दयाय नमः इत्यादिनाङ्गन्यासयेत् ततो दलेषु शेषकाय नमः ईश्वे वसुयाय
जलाय वह्नेव वायवे विषतवे यजमानाय नमः सोमायसूर्याय दि रमाकामाश्मा
ङ्गोतनाभ्यंगीस्तस्युत्प्रभीमुखो वाकंतत रमाधेनमः इत्यादि मध्याले विष्णवे

ने.
सा.
२१८

षासितापञ्चामस्यामेज्ञाधिवानिशा वाकेन विष्वाधेनमः तद्यथे ष्याङ्गीपता
स्वप्रभा मेधाकान्तिपुष्टितुष्टिमति ततोधूपादिविसर्जनान्तं कर्मसमापयेत्
प्रयोगः षानैस्य द्विविसेनमृद्विवसेवाष्टत्यमूलेसहस्रमरहस्यंजपेत् तद्यथाच षाने
स्वरादिनेषष्ट्यमूलसहस्रामूलजपेत् सान्तानन्दतोविमुच्यतेकिमन्यात्तत्रिकाक्षि
षाः तद्यथाच स्वाधानसहस्रमूलजपेदादिन्यामिमुखोमन्त्रं ष्यादिद्यादिविलिमुक्तो
दीर्घमायुरवाप्नुयात् प्रत्यहंजपेद्यायन्मन्त्रीहुवेयावच्छतावधि ष्पामयाविविलो
जितादीर्घमायुरवाप्नुयात् वटमूलसमासमिमोजपेद्यादशतावधि यत्नयात्यमर
त्विः स्यात्चिरंलोकविस्त्रिदृष्टि अथषष्टतमेववयमी ष्यादोप्रसादवीजेन दत्तुष्टतिहं
तावकेमाहृतिष्योप्तसायेश्मंवकेयोजपति संपूर्णेवानुलोमष्टतिहंमंवकस्
लेजयमंत्रे अथस्यजपात्मवंसिद्धिमेविष्याति अथयश्चकोपासितामष्टलेजपनीम
त्रंः तद्यथा गायत्र्याप्रथमपादेप्रथमंमंवकस्यच गायत्र्याद्वितीयपादेद्विती
यंमंवकस्यच तृतीयपादंगायत्र्याश्रोयंमंवकस्यच मंत्रोयथा ॐतत्सवि

218

तद्वीरेण्यं ॐ वं कूयन्नामहेमनोगोपिपुष्टिवर्धनं भर्गोदेवस्य धीमहि उर्वारुकमि
वबंधनात् धियोयोनः प्रचोदयात् ॐ मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् अथध्यानं हे
मा भोजनिस्थितभयकोरहस्थितोमृणिक्षोभी हाम्यामेनातमालेनिजकरकमले
हो चहेतनिमग्रृणां हाम्यांतो होसवेतो शिरसि शशिकलां चारुहैतेः लावण्या
देहदेहो दिगम्बलविगुदाकल्पनालक्षिप्रयुः प्रवेष्यात्मावाल ॐ वं कायुमहाहृदा
यनमः इत्यनेनसकलेयत् अमृतजपात्मवेष्टातिभवति अथश्रीव्यासमंत्रः १
पंचमारे गजेरमेतानिपोदृष्टीवेदांतेमोरिदेकः मायातेननतिरम्यशवर्णावे
साधकोमन्तुः तेनव्यांशुक्लवेदप्राह्मीकथितव्यामायरूपछात्तात्मकः वीजेन
तदीशभाजंगमति अथध्यानं मुनिवरामुदितपियमंभोदहवित्रुतिं व्या
ख्यामुद्राकलितविलसद्दक्षिणकरं पार्श्वजानोहमालि कलिकेहेकाविवां
समासीनंव्यासस्मरतमनतंशुणवाविते षोडशाप्रसरस्वजपः आकर्षणविधा
नानिकथयामिसमासतः यदहंवैशेतंवेयरहंमृतउामो श्रीवीजंमात्रकं

ते
सा
२१५

वीजं लज्जावीजं समुद्धरेत् प्रथमं प्रणवं दत्वा त्रिपुरादेवि पदं ततः अमुकीति
पदं देहि मे मा कर्षय हृदि दापदं स्वाहान्तपदसुद्धृत्य जपेद्दशसहस्रकं पुष्पकाणेव स
मालिख्य च केवदनकर्दमैः षड्गुणं कारयेन्मंत्री लज्जावीजसमन्वितैः षट्कूटदीर्घ
भाक्स्वरेणैव नादविन्दुविभूषितैः रक्तपुष्पान्तितैर्धूपैर्नैवेद्यैः परिकल्पितान् भाव
येत्तत्र सा देवी त्रिनेत्रां चन्द्रशेखरां वालार्ककिरणप्रख्यां सिंहासनगतां विग्रहां प
द्मचक्रत्रिशूलानि जपमालां च वामके मंत्रस्यास्य प्रभावेन रसभासमचितयोर्वेश्री
घ्राकर्षयेत्समं देहे किं पुनर्मानुषीमिह मंत्रोपचारमालिख्य कुंकुमालक्तवारिणा
काष्मीरागुरुकस्तूरीरोचनाभिर्लिखेन्नव अन्तर्नामा रक्तमिश्रेण कमलाद्रीमभु
लिखेत् ॐ श्रीं कमलाहीं अमुकीं मा कर्षय हूं फट् इमं मंत्रं जपेद्वादो सहस्रकं
ततः पुनः तत्कूजपत्रमादाय गुटिकां कारयेत्सुधीः तेनैव साध्यपादोत्थरजस्तत्
कां पङ्के वेष्टितां तां शोषितैस्तेन सा भानोर्वह्निशेत्रिकटुकैः पुनः प्रतिमा स्त्रीलिंगो
त्कर्षणात्मनाः लिखेत्पत्रं चोदरे गुटिकां पानतोयोरोच प्रतिमां साध्यरूपिणीं नारदृशा

२१९

भिन्नलोमकृता निर्जने तो निशि साधकः यावद्दूरस्थानि विन्तेवतावद्रूपं जपेन्मंत्रं यावत्स
ख्यातिसिद्धं ग्लाम दत्ताल कृत विग्रहा अथ विद्वेषणं अन्योन्यसमं सं भोजो चितेर्भ
स्मे चैव। तदीयनखरोमाणि नृमुलिमादाय साधकः पुत्तलिकां तेन विद्वेषकृत्साद
भिजायते परस्परं निधाय तौ विभीतकेन सह निःक्षिप्ते महिषाश्वयोः श्मशाने गोमूत्रेण
मालिखेत् ययोर्नाम तयोः शीघ्रं विद्वेषं परस्परं रक्तेन माहिषाश्वेन श्मशाने च
पुत्तिकां लिखेत् यस्य नाम भवेत्तस्य विद्वेषं परस्परं महिषेणैव क्रमयोगेन रिपोर्नाम
समन्वितं मंत्रं मंत्रवर्णस्वामि महाभैरवमंत्रकं ओं नमो महाभैरवाय श्मशानवा
सिने अमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु कुरु हन हन हन हन हुं फट् फट् एतन्मंत्रं लिखेत्तस्य
विद्वेषो जायते ध्रुवं अन्यप्रयोगमहं वक्ष्ये लोकेभवकरं यावत्तु ते स्नानमात्रेण प्राणा
णां विद्वेषो जायते ध्रुवं ओं नमो भगवति श्मशानकालिके अमुकं विद्वेषय विद्वे
षय हन २ पच २ मथ २ हुं फट् स्वाहा अष्टोत्तरशतेनैव होमयेन्मंत्रेणानेन सर्षपा वह्निः
कंटकिनिंबपत्रैकटुतैलान्वितेन च अङ्गारावाहितेवह्नौ श्मशानजाततः पुनः दश

मारुत्सेषुकेनिलपवनताल्विते भावयन्त्या लिकां देवीं किंह्नीलमणिप्रभां
बोमनीलमहांबेशं महामेघविमर्द्दिनीं त्रिलोचनां महाकायां सर्व्वाभरणभूषितां क
पालकर्त्तृकाहस्तां चेद्रमुर्यौपस्थितां प्रकृनालगतांचैव प्रेतभैरवबाहितां वस
नेपिटल्कां तारेसर्वसिद्धिप्रदायिनीं हमेयैर्द्धिविधैः पुष्पैः बलिद्रव्योपहारकैः
पूजयित्वा महेशानी भक्तियुक्तेन चेतसा नइन्मन्त्र समामाद्य यथावर्येद् भिमंत्रिते भस्म
नाले नयानद्र समाहि शोघेन तद्भवेल्लणं यदा पुष्पनि थाथ्यापि श्रुंडमः पतने यहि व
ह्निः पूर्णीतलला यानि पनेमूमो यदा रविः तदा मिष्या भवेद्देवि मत्रानः मन्त्रेलेभः
षट्कोणचक्रमध्ये सुमहं गणनामं टंकितं पूर्वंद्रक्षेन विदिक्षु कारयेद्दयमाधकः
ओं ह्रीं विहे विणिसुमकार्मक योः पाशान् विदिहं क्रः कह २ स्वाहा चक्रावाभ्यालिखि
नेन भिमंत्र्यवीलकवलाभिः पाशं भवेद्देहो यो नोयंकः क्षिकामते उच्चाटनविधि
वक्ष्ये यथा शंसी मनोद्भवे निवपत्रे लिखेन्नाम ममहि श्वासपुरीषकैः काकपक्षाय
लेखन्या लिखेनीयमनेतरे ओं नमः काककेडियवलाम्नुखेस्मुकमुच्चाटय हूं फट्

ने
सा॰
२२०

220

एतन्मंत्रेणमभ्यर्च्य लिलिखितामार्ष्वैवसत्तमिः सिंदूरहरितालाभ्यांतैलसर्वैः काकालेपंकेनैव
श्मशानवह्निमानीयपश्चात्सुरकाष्ठदीपितः वह्निकृत्वामहातैलेरिष्टवाकटुमिश्रया
मूर्तिंकमनुनानारूपुत्ररांजकटुकृतं यवलामुलीमपूज्यपचोपचारपूजया
तञ्चप्रशहिपेस्कृत्वेमंहिषोपरिमंत्रविद् ध्यानयुक्तेनमनसाशत्रोरुच्चाटनंभवेत्
भूम्रवर्णंमहादेवीचिंतयेच्छशिशेखरां जटाजूटसमायुक्तांव्याघ्रचर्मपरिच्छदां
कृष्णांगीमुंडमालाभिःकरटकाखट्वांगान्विता कोटराक्षीमुदंष्ट्राचपादानालंबितां
भोटदेशे एवंविधांचिंतयामास्कार्यमुच्चाटनेरिपोः एवंयोगविधिःयोकोरिपवतेन
महेश्वरि गोपनेयंप्रयत्नेननप्रकाश्यंकदाचन इत्युच्चाटने तथा सौराष्ट्रे
नेत्राणिनरास्थिचतुरंगुले निखनावमानेसलिखिप्रथानभुवनेक्षिपेत् मंत्रःत्वं हुं
अमुकस्योच्चाटनंकुरु२स्वाहा अथमुखस्तंभनमंत्रः ॐनमोभगवतिवार्तालिवाराहि२लंबोदरि
मेघवरस्वाहा ॐनमःपाशांकुशविधारिणीसमुदूरामर्दिनीमंत्रः मुखःसर्वभयाद्द्भि
प्रक्षेहिमारीत्रस्वाहा एतदमतेनहृषामंजलममिमंत्र्यदेयं नरःसर्वस्तंभनो

ने
सा
२२१

भवति अथादर्शनमंत्रः अर्कशाल्मलिकर्पासपट्टपद्मजतंतुभिः पंचभिर्वर्तिका
भिर्नरकपालेषु पंचसु नवनैतैलेनदीपान्हः कज्जलं नरकपालकः शाकोटमैकैवपि
धत्तूरालेवनकानिमालेय पंचस्थानीयजातेन रूपकेनकर्पोदनेरवुनः मंत्रयित्वाज्ञ्ये
नेत्रद्वयेरपिनइव्यरूपते ॐ ह्रूं कालि कालि महाकालि मांसशोणितप्रिये लोकदर्पदेवि
मायकृपं तमानुषेति हुं फट् स्वाहा इति मंत्रेण शोशानसहस्रजपेन मंत्रयेत अथार
मूलमंत्रास्त्रेणसहस्रेणतोमिमंत्रितेन कृत्वा कज्जलेन नेत्रे दत्वा त्रैलोक्याधिपत्रा भवति
हिफोंमलेहृष्ट्रिकं च हनिनानुवृत्तिनिहिपेत् मिथतेमलहेयेनकृष्टेनहस्तावर्दे
मंत्रस्य लभिनिय अस्तुकम्पमलक्षमय हुं फट् अथयोगिनीसाधनं नवमूलक
मे अथातः संप्रवक्ष्यामि योगिनीसाधनोत्तमं सर्वार्थसाधनं नाम देहिनां सर्व
सिद्धिदं अतिगुह्यामहाविद्यादेवानामपिदुर्लभा यासमभ्यर्च्यनेकूलायवेशान्
द्रनाधिपः तासामाद्यं प्रवक्ष्यामि शृणाणांमंद्रीत्रिये यत्साअभ्यर्च्यनेनेवराजतेत
मतेनरः अथशातः संप्रवक्ष्यामि कुलानामानापिकंश्रमे शाक्तादेवसमासाद्य कर्पोरा

च समंततः प्रणवांते महामाया[illegible] हृदि [illegible] प्राणायामं ततः कृत्वा मूल

मंत्रेण मंत्रवित् षडंगं [illegible] कृत्वा [illegible] अष्टदले लिखेत् [illegible]

[illegible] समाचरेत् पीठे देवीं समभ्यर्च्य [illegible] देवी जगन्मयी [illegible] देवी वि

[illegible] इति ध्यात्वा मूलेन पाद्या

दिकं दद्यात् [illegible] मूलमंत्रतः गंधपुष्पाक्षत[illegible]

मनं प्रणवांते भुवनेशानी माया[illegible] जपेन्मंत्री [illegible] दिने

दिने सहस्रैकं [illegible] ध्यात्वा देवीं [illegible] मांस[illegible] बलि[illegible]

[illegible] जपेन्मंत्रं [illegible] देवी [illegible] साधकं [illegible]

साधकालये [illegible] साधकाय [illegible] ततः [illegible] देवी साधके[illegible]

[illegible] अभिलषितं वदेत् मातरं भगिनीं वा [illegible]

भक्तिभावतः यदि [illegible] भूपति[illegible]

दिने दिने [illegible] लोके [illegible] निश्चितं [illegible]

ने
सा
२२२

222

नैवेद्यं दिव्यकन्योत्तमानां यन्नागकन्यो दिने दिने यथाकृत्वतिभूतेचभविष्यतीति
यत्नतः तत्सर्वं साधकेन्द्राय निवेदयति निश्चितं यथा द्रव्यार्थं घ्नते सर्वं ददाति सा दिने
दिने आलवमालितिलोकेकामनाभिर्मनोगतैः भार्यांशस्यायाद्दिसा देवी साधक
स्य मनोहरा राजेन्द्रमेवान्नानासमात्रे साधकोत्तमः यथाकृत्वतिभूतेचभविष्यती
ष्ययत्नतः तत्सर्वं साधकेन्द्राय निवेदयति निश्चितं यथा ददाति सा देवी कथितेनैव श
क्वते तथा सर्वं तेन संभोगं करोति साधकोत्तमः श्रयन्हीनमनेन कावानयश्चाचविन
प्रति तन्नैव साधकेन्द्रस्य मिमिते बालणोपश्च महीमंसमा साधकं पोतनानादि
कं नतः पूर्ववत्सकलकार्ये च इतिनै भेइसे लिखित सुमंत्रतयसलियाोवावासाध्य
मनोहरा कांतानेत्राप्यारहित्य व्वक्राबिवायधाचेद्वगंयलिमा नीचांशुकापीनकुचा
मनोज्ञा सुधामांसदा कामकुंजौविवित्रा एवंध्यात्वाविनेदेवीमस्त्रक श्रूपदीपकैः गं
धपुष्पैःसैवनंयूलादौ श्रमलतः नारीमध्यगञ्छमनोहरे पावककर्तलभा कलाश
नेत्रतिदिनेजपेकंर्वेत्रमभयीः मासांते व्याप्य हिर सं क्रयां यत्नजपमनुत्तम आनिवीत

५५

जपेन्मंत्रं तत्तत्वसाधकोत्तमः गन्धाचसाधकाम्भोमेहत्रसन्नामनोहरा वेदा
यैश्रीचं नैवेद्येमनसिवर्तते साधकेन्द्रो पितांमम्यापापायाधो प्राह्नेयेन्मदा वेद्ये मेदक
पुष्पेणफलेनचमनोहरा ततो विलासमन्नासामुखपानि शाधितेन वर्तते तांगेशाले
साधकायददाति साधिनेदिने सविशेषं व्यवस्कृपात्त्रियतेनसुन्दरीस्थिति श्रम
हीनमनेतस्यनभवेत्सम्यक्सीघ्री श्रव्याहतगतेस्तस्य भवतीतिनसंशयः इत्येत
कथितंतावियाहृतमेभ्याया महामहे: ततो देवेनम्मयावाचवदेहरमेश्वरि ततो
वदेमहाविद्यां स्मृएवंश्रुकमलाश्रिये गन्धावट्नलेदेवी स्मरेयेत्साधकोत्तमः
प्राणायामंषडंगंचसाधयायाममभावरेत् सर्वोपमां सेवलिदत्वा स्मरेयेन्नामस्मा
हितः श्रचेतुलक्ष्यकेन दत्वा तस्मै दिने दिने श्रुचेरत्नुथमोयोमीपकां विवाय
तांप्रियां रक्तांवरयतां मालां सर्वकामप्रदाप्रभां एवंध्यात्वा जपेन्मंत्रमुत्त
साधकोत्तमः समदिनेसमम भक्त्या ग्रहमेविविधं वन्द्ये काये न मनसा वाचा
स्मरेयेत् दिनेदिने ताम्माया तथायाषट्तलकर्माणि तत्हृदि: आगच्छ कनको

ने
मा
२२३

वेवानिस्ताहामहामन्त्रः ध्यानिष्णीयं जपेन्मंत्रं वलिदत्वा मनोहरं साधकेंद्रैः
हेमनाग्रत्यानिसाधकालये साधकेंद्रेपितेह्स्तादयात्स्वीदिकेन्मनः ततः
नृपविष्णोवाणामार्याख्यात्कामभोजनेः वेद्रभूषणादिके मन्त्रायातिसाग्निमेस्थि
एवमायाभवेमित्यसाधकान्नान्नरूपनः ध्यात्मभार्योपविसत्रभजेनाववित्त
एः ततःकामीश्वरीवहेसर्वकामफलप्रदे श्रणवेश्ववनेशांमीनक्लकामीश्वरी
ततः वद्वीभार्यामहामेवसाधकानोन्हलोवरं सर्वेवत्सकलेन्द्रलाभूजेपवेत्सप्रो
मेने गोरोचनाभिःश्रतिमांविविमाायहल्लेहलं ध्यायामाहल्लप्रजपेन्मंत्रम
कमनालतः सहस्रैकप्रमाणेनमासमेकेजपेद्वुधः हुतेनमधुनाशीघ्रंदद
यादुसत्समारितः कामीश्वरीशपर्णंकाम्यफलिखितंवजनलोचना सदालोल
गतिकांतांक्षुवमासम्पिलीमुखा एवंध्यात्वाजपेन्मन्त्रीनिषीर्ध्यायातिसाधका
दस्तुचसाधकश्रेष्ठमाज्ञादेहीतितद्वदेत् स्त्रीभावेनमनुदातस्यैदयामयादार्दिकेततः
तस्यसत्साधकादेवीसाधकोनाशयेत्सदा नीलावर्तिमत्वेश्वर्यैदमामहाविश्वसंपने

223

६

वस्त्रालंकारभूषाद्यैस्त्रिभोगैर्याति निश्चितं ॥ एवं शनिदिने नरः सिद्धिः स्यात्काम
रूपतः ॥ ततः परे विनिर्माय शुक्लं तैल्यान्नरूपतः ॥ स्वर्णवर्णां महागौरीं गौरीं सर्वालंका
रभूषितां ॥ नृत्यगीतादिवाद्यैश्च संग्रामे च शुक्लेन्दुना ॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं दद्याद्धूपादिकान्
नम ॥ सर्वेदेवेन शुक्लवर्णेन जातीशुक्लवर्णेन पूजयेत् ततः ॥ शुक्लवस्त्रं कृष्णपुष्पं च दीपं मूलेन साध
कः ॥ नागं सायान्न ध्यात्वा गच्छति निःसंदेहं पदे ततः ॥ वह्निजायां च मायां च हस्ते जपे स्वंदिने दि
ने ॥ मासं ते दिवसं ख्यापयन्त्येव सिद्धमन्त्रम् ॥ ह्रीं दीपेन ध्यात्वा पश्चिमे तेन समवमेव
वे मावर्मं च जपेद् क्षिप्रावाराव दायाति निःसंदेहं ॥ लालाटे ध्यायेद्विं निश्चीयते याति नि
श्चितं ॥ ततस्तु सर्वयेद्रम्यां जातीकुसुममालया ॥ हंसं वश्यं साधकेन्द्रो भोषये
त्तीक्ष्णभोजनैः ॥ सा भार्या च याति सा दद्याति वांछितं वरं ॥ भूपादिकं परि
त्यज्य भार्ये याति सा भक्तः ॥ साधकानां नयनेन रूपेण यो याति सा दिने दिने ॥ निशीथे
शक्ते देवी सिद्धा स्यान्नात्र संशयः ॥ सा कामार्या भवेन्नैव वश्याध्यानरूपतिः फलं
ततो मम साधनं वक्ष्ये शृणु सिद्धिदं ॥ वेदाद्यं भुवनेशी वाग्भवं पश्चिमे विन्दु

ते
सा
२२४

224

भा पावकरूपमहामंत्रं सर्वेवल्मकलेतेन: मंत्रलेवेदनैः हन्नामूलमंत्रेलिखि
तः पद्मासनेनासमवर्णो पीनोत्तेनगण्यायरो कोमलांगोकेशरुङ्गु किरकोमल
दलेतणो एवंध्यानाज्जपेन्मंत्रं सहस्रवदिने दिने मासमात्रेणतेमाशाणविपि
वल्लजयतसदा आनिशीथेजपेन्मंत्रं दक्षिणामूर्तिमासाधकः सर्व्वचक्रेशलया
तियातिसुसाधकालये सूनामार्यासाधकरूपेनापोपहिविधिपयि सोमाद्रुमें
षणोश्चैः पद्मिनीमात्र दिने दिने पालवसालितलोके नियमवेगोचस्वेदा तस्माभा
योभजेन्नेतावसाधकेन्द्रैः सदाशिवे नेतावद्रूपमहाविद्यांविश्वामित्रेणसाधकः
नानायांसादिनाविद्यावलाद्यानिवलाशिवे अपणांतेमहामायानवेहिनिष्फ
वकल्पलभ महाविद्येयं कथितागोपनीयाप्रयत्नतः अघोरकरूपतरंगनात
त्वानेष्टवदवरावेरत मूलमंत्रेणसकलंअयोद्वसमस्माहितः त्रैलोक्यमोहिनी
गौरीविविविद्यांवरयाविगणो विधिविग्रालक्ष्मानरूपानन्नेकोविशपूशतिणी एवंध्या
नाज्जपेन्मंत्रं सहस्रंवदिने दिने मांसमोपहारैः सहस्रपरीपनिवेदयेत् गंधपं

दन्ततोमूले दशाम्नीं ऐसहाभ्युथः मासमेकं ततो मन्त्री पूजयेत्साधकोत्तमः मासांते
शिवसंप्राप्य कुर्याद्वा पूजनं महत् अर्धरात्रे भयं नास्ति किंचित्साधकसत्तमैः सप्तदेवा
धकं मन्त्रास्मयान्तिसाधकालयं विद्याभिः सकलाभिश्च किंचित्कालम्पुरा गीततः
एवं वरप्रदात्री च यदि मन्त्रविन्त्तेन नक्तं नास्ति साधकश्रेष्ठो भावयेन्मन्त्रसाधिका मातरं
भगिनीं वापि भार्यां वापि भावतः कृतार्थ तोषयेत्स्तानदिनीं तन्त्रकोमले माता
स्याद्यदि सा देवी शुभवस्त्रालंकृतैः सदा स्वर्णशतं सिद्धिद्रव्यं ददाति सा दिने दिने भगि
नी स्याद्यदा कन्या देवस्त्रनागकन्यका राजकन्यासमानीय ददाति सा दिने दिने प्र
तीनानाद्यानि वासांसि सर्वेजानानाति साधकः भार्या स्याद्यदि सा देवी ददाति विपुलं धनं
श्रुत्वा चैकपदार्थेश्च ददाति कामभोजनं स्वर्णशतं यदा तं स्वदद्दाति सा फलवेश्य य
यदा ह्युतितन्नसर्वं ददाति नात्र संशयः महाविद्याश्च सर्वाभिः साधयानावयात्य कंक
मेन सदा लिखेन्मन्त्रे पत्रे लिखयेत्सदा ततो ह्यष्टदलं मालिख्य कुर्यात्सा सादिके शिवे
जीवन्यासं ततः कृत्वा ध्यायेत्तत्र समन्त्रवीः शुद्धस्फटिकसंकाशां नानारत्नविभूषि

ने
सा
२२५

225

ते॥ मंत्रीरहस्यके श्यामलमंत्रलमंत्रितो॥ एवं ध्यात्वा जपेन्मंत्रं सहस्रं च दिने दिने श्रतिप
क्षसमायम्मज्जपेत्क्रमस्समाहितैः॥ घृतदीपविधानेन त्रिसंध्यं प्रजपेन्मद सर्व्वसिद्धिमां
प्राप्नुयात्पायैः प्रजपेत्साधकोत्तमः॥ पूतदीपेन नैवेद्यैः चरुभक्ष्योदकं च रागोच दिवसे
नाष्यत्र यो न्हमसमाहितैः॥ प्रभातसमये याति साधकस्यान्तिकं ध्रुवं॥ श्यामवदनाध
नातैषामायाति भोगैः॥ देवदानवगंधर्वविद्याधरपन्नगातस्मो॥ कन्याभीवाक्षमष्टा
भिः साधकैर्दोषद्रुक्षैः॥ वेश्याचौघादिकं दत्वा दिव्यं साददाति फलं॥ सर्वेमसैवप्राप्नोति
पद्दत्तविधानेकाविन। यानीयदीयते काष्पिसाधकात्तानवपतः॥ सर्वाणिप्राप्नोतिमस्ता
नैव्येदहानि सा दिने दिने॥ साधकायवरंदत्वा यातिसा निजमंदिरं॥ नमस्तावपूसासेव
विनिकीर्त्तितामयुः॥ सर्वेन्द्रः हृदरः श्रीमान् सर्वेगोभवति ध्रुवं॥ देमसर्यसमापद्वि
साधकैर्दत्तादिने दिने॥ नात्रमायातदात्राधात्रयाणिनिमिश्रकन्यये॥ वह्निमायामंत्रः
प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः॥ एषाम्ध्यमतीतस्यासर्वसिद्धिप्रदायिका॥ गुह्याद्गुह्य
तराविद्यातवस्नेहात्प्रकीर्तिता॥ देव्युवाच॥ कृतेच साधनेयुण्यपरिशिष्टो नाम स्व

१६

ने
त्रा
२२६

निर्माल्यं च जलस्थां वा शिलायां वाथ कल्पयेत् मण्डपेषु च सर्वेषु कलावलीषु पञ्चाशद्वा स्मिका
शङ्खजपात्रकं च विधीयते कर्णिकां स्वङ्कं कोणेष्वायव्यनिर्ऋतौ तत्र देवं च संस्थितम्
नयेद्वै चन्द्रिकायां ने एतत्सर्वं यदाभावे तथाच पंचमे च मध्ये प्राक्रमेण यात्मा देवं बहि
र्वा देहात्मकोऽपि वा मे हि यं त्र देवतयोः त्वथा तथा प्रादौ लिखेद्यन्त्रं जने देवतायाश्च
विग्रहं कामक्रोधादिदोषाणामसन्तुष्टः लेखयेत् यत्नेन यन्त्रमिमाः क्रेत नः छिन्नं वः श्री
णातिक्रमितः विनायन्त्रेण यन्त्रायां देवतानन्त्रभीदृते श्रीमन्त्रिकू हमाभ्यन्तराला
वरागः कपौः शिलिनेत्र तर्वेष्ट्रमालेव लघुयां पाचलेपनैः नच्छाल्लेख्यज्ञालीं वि
नालस्थमकलस्य लेखं संलेखयेद्यन्त्रे पातुणं त्रवमध्यविलिखेत् नवरत्नमध्ये पहे हेमे
हेविधानाविवत् हेमरौप्यमध्येत्राग्नं स्फाटिकादिशिलामध्ये वहूयानमध्येवापि
श्रीलिखेन्नक्तेषु देवे लिखेन्नहेमसे ले खेमाऽदृग्रलयलोहया कल्याकमाकेविधिना
लक्ष्मीर्यदिनीवश्ये नेर्घवेलाभिनतङ्कायां यन्त्रनवविधारदः नास्ये पिमेदने तोदेयेलाः
द्रुविनमथापि वा नम्मने रोलेनापि कुमलं हशिमनोहरं इतिनेकविशिते मलेवसूर्यन्ये

मारभ्य तत्र, विधिनानेन यागं यस्य पूजनं महाविधानतः धर्मार्थकाममोक्षाणां भाजनो
भवेन्नरः कुर्यादेवि चतुःखेचरान्नामपि मे दृष्टिरिदं तां वक्ष्ये तव बलं हार्निःसारहृदिनाशस्य
स्तु विले कामेरवेन्नतनास्यै फलमपि केस्मते अथ ध्यं समस्तकाण्डानि वामके
भ्रान्ते भैरव उवाच वक्ष्ये भेदं महादेव स्नानमालाक्रमयाख्याते इदानीं श्रोतुमिच्छामि
श्रुतिसिद्धान्तविधिं लोकेऽस्य स्नानादिकं कल्पयेन्मन्त्री शक्रवेदेन मावयेत् पंचगव्यमतः कलशि
तमेव तत्र मात्तं नवचक्रं लिपेन्मन्त्री शक्तिवेनसमाकुले नद्यमृतमनन सिक्रस्थापयेत्त्वणि
पीठके पंचामृते तेनक्तं येन पीतलेन जलेन च चन्दनेन तु गंधेन कलशीकृतक्रमेन च प
योदपि हूं तम्भोद्धूपक्रियायोत्तक्रमात् नैवेद्यं पुष्पादीनि शाम्भवविधि धूपः दा
दकैः कलशैर्देवीमष्टाभिर्वा विधिविधैः कषायमलसंपन्नैः कार्ये त्स्नानं सुसमं स्नानं
समाप्य नादेवी होमयेत् तत्र पीठके यं यज्ञ यागविधिं हेमसहायमायपीमहितं मोक्षदः
प्रबोधयेत् स्वहायेने कृशाग्रेण गायत्र्याभिमंत्रयेत् ब्रह्मेशनेशाते देवि देवता भा
वसिद्धये ध्यानमुद्रितं तं कनाख्यं देवतां यजेत् नवावातायजे देवीं जीवन्मा सत

ते
सा॰
२२०

227

कारयेत् उपचारैः षोडशभिः महामुद्रादिभिः सदा फलताम्बूलनैवेद्यैर्देवं तत्र सम
माचरेत् पद्ममुद्रादिकं दद्यात् ब्रह्मालंकारमेव च मन्त्रं चैवामरेशेन ह्यो यथायोग्यं महेश्व
रि सर्वमेतत्समयत्नेन दद्यात् गृहाण महितेश्वरः ततो जपेत् सहस्रं तु समकले श्रितसिद्धये
बलिदानं ततः कृत्वा श्रणमेत्तुकराजके ग्रहोमं शतेन तु तस्मान्नाज्यं विनिक्षिपेत्
होमकर्मणः पश्चात् कृत्वा दक्षिणां जपमाचरेत् येन मे काम्समानीय स्वर्णं द्वेषणं चलं कृत्वा
गुरवे दक्षिणां दद्यात् ततो देव्या विसर्जनं तेन तद्दीप फलं मिष्टान्नं चान्येह स्थापनं यंत्र
मेख्याति धनधान्यसमृद्धयोऽत्र .... विशेषतस्तु तत्र नभिसौ स्थापयेद्यन्त्रं न पठेत्क
लकेतथा ग्रहयोगः ततः कृतनित्यक्रियः स्वस्तिवचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात्
ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रः श्री अमुकदेवशर्मा अमुकदेवतायाः प्रीत्यर्थं अमुकदेव
तायाः यंत्रसंस्कारमहं करिष्ये इति संकल्प्य पंचगव्यमानीय ह्रीमिति मंत्रेण प्रोक्षणं
यन्त्रमभिमंत्र्य प्रणवेन यंत्रे तत् विनिक्षिपेत् ततः सोऽल्पपात्रे तत्र स्थापयेत् ततः पंचा
मृतमानीय ह्रीं इति मंत्रेण पूर्ववत् प्रोक्ष्य यंत्रं स्थापयेत् ततः क्रमशः पञ्चमेलीप्रणवेन स्नाप

पिता प्रकल्पितेन स्नापयित्वा धूपं दद्यात् एवं दशाहेनेन मधुनाशर्करया वा ततो कुम्भेन
पीतजलमलेन चंदनेन कस्तूरीकुंकुमेन च ततो ष्टभिः कलशैः कषायजलसम्भृतैः कुं-
कुमगोरोचनचंदनमिश्रितैः स्नापयेत् सर्वतः स्नानेन मूलमंत्रेण ततो यंत्रम्
लोल्यकवचेणावगुण्ठ्य तत्स्पृष्ट्वा यंत्रराजाय विद्महे महायंत्राय धीमहि तन्नो यंत्रः प्रचोदया-
त् इति गायत्र्या शतमभिमंत्र्य प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् अस्य प्राणप्रतिष्ठामंत्रस्य ब्रह्मवि-
ष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजुःसामानि छंदांसि चैतन्यं देवता प्राणप्रतिष्ठापने विनियो-
गः तद्यथा आं ह्रीं क्रों यं रं लं वं शं षं सं हों हंसः प्राणा इह प्राणाः एवं (?) ए२ जीव इह स्थि-
तः आं ए२ अमुकदेवतायाः सर्वेन्द्रियाणि आं ए२ अमुकदेवतायाः वाङ्मनश्चक्षुःश्रो-
त्रघ्राणाः इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठंतु स्वाहा इति प्राणान् प्रतिष्ठाप्य ततः सकलदेवतामावा-
ह्य षोडशोपचारैः पंचोपचारैर्वा समर्चयेत् ततः पट्टसूत्रादिकं दत्वा ग्रहेभ्यो दश सहस्रं नवा-
मासक्तबलिं दद्यात् ततो ष्टोत्तरशतं होमं कृत्वा पूर्णाहुतिं सम्पातं पंच दद्यात् होमाभा-
वे विहितद्विगुणो जपः कार्यः ततो दक्षिणां दत्वा छिद्रावधारणं कुर्यात् इति यंत्रसंस्कारः

पठति: यस्मात्पुरैकेशवभक्तंवराणां ये चलवेदोनविदो वदंति विस्तिविरिंचिगिरिशेन तथा
प्यभजेहमाद्यंतमहं भजामि इति महामहोपाध्यायकृष्णानंदवागीशभट्टाचार्यविरचि
ते तंत्रसारे द्वितीयः परिच्छेदः २ अथ प्रकीर्णकं तत्र मूलाधारादिद्रु-नियमः विष्णुविषये
नारदीये स्नातः शुक्लांबरधरस्त्वाचान्तः पूर्वं दिक्मुखः शुद्धमनसमानायमूलोक्ताद
नमाचरेत अन्यत्रनिवेद्ये उपविष्टासनेमैत्री अम्बुजलोचनाप्रदेशमुखः बद्धपद्मासनो
मैत्री समाहितजितेंद्रियः स्नात्वासमृद्धयपि आगमनोपमदिस्रवदनोयकेचित एवं
सम्बेनायंक्रमः तथाकृष्टस्मृतिः रायवदेसु लेकर्योदेवकार्येसदेवहि शिवाचवेदं
सहाप्येवं शुचिः कुर्योद्देशमुखः अथ स्नानादि विहितनिषिद्धानि तत्रमंत्रप्रकाशि
शिवाद्यंतनाभ्यांगोगेशाद्वयमेवच शक्तिद्वयं तथा सूर्ये द्वयमेकंचनायकंत
द्वयंकेशवाकाराणालसालिग्रामशिलाद्वयं पूजनेमवेननमितमनुद्दिश्यप्रगुयाद्गृही
सैवी पक्कीकृतमवलिंगानिदशपंचशतानिच शमेकेनाथवाद्देविविल्वपत्रैर्य
इजेयत पर्वेपाशुपतिलिंगास्फटिकालादिविनिर्मिते सालिग्रामशिलामेकांगृह्य

पिष्टमूर्जयेत् यामले नालैनैरवैद्यैर्हिंस्रैनतलस्पा विनायकं नहृद्वैयायजेद्
गां विल्वपत्रैर्हिमाक्तां इन्द्रमनमकेशुभंवविसोर्वेंजेमहदाव्रुधैः गौतमीये नवकेच
दकैर्मातृरुद्रणीयाट्कुमुष्मके विल्वपत्रैर्लक्ष्मसैः नाद्येयेदेवकीमाने तथैव क
मलेकारवीरैर्दत्तलक्ष्मीज्ञानिकेनके नागकेसरपावतीकल्हारवण्णकोमले
नेयावंतोष्ट्रप्रघोष्ठमल्लिकानवमल्लिका ॐदेवदारुकेचैव सौगांधिमलिघ्रुष्मके
विल्वैर्स्नेनेन तथापि कृत्यपालामसमर्चयेत् इति यद्दलितविधाने ततविहितपुष्पा
भावे तत्प्रानेर देवीनांचार्कमदारम्नादिभितमर्वेतथा गणेशायचदूर्वापत्रलक्ष्मी
ध्मनतिप्रियं शिवेकुंदमदंतीचपृथ्वीवधूकतकी खवैरमकेतिमिसलक्ष्मा
लतीचुहलण...... हृयारीववैरांसजेत् तथा उग्रगंध
मगधेषुकमिकेशापिहषिते वासोभिःसंभूतनीतमतिमामाचूर्णयाह्वि शिवेश
पलतण तथा कालिकाभिलपायामस्नविनाचपणकपद्मके शुक्केपनावेद्ये
हिंसपत्रैः पुष्पैः फलैरपि स्नानानीतैः पचेष्ठितैः याचितैः कृष्णवर्णकैः रथंपवि

ने
मा
२२४

229

कस्मिन्नैः पुष्पैः स्वयंचयनितैरपि वन्येषु हृतैः पुष्पाद्यर्थं च विशेषतः स्वयंविक
सितैरिति स्वयं पुष्पं हेमकालिकमिति निर्मितं पुष्पैः त्रिपत्रमपि बकुलं मेनो वर्षे नकदाचन
मूलेनैव गन्धसंस्पृष्टं केशकीटादिदूषितं पर्युषितं नापि पुष्पाणि वर्ज्यानि देवस्यैव
निवेदयेत् पुष्पं हेमस्य मलकं तथा तुलसीं सर्वदा शुद्धां तथा बिल्वदलानि च वि
नैकैकं करवीराणि योज्यानि तथा यत्नेन नानाविधैः पुष्पैः पर्युषितैर्देवं विना वर्ज्यानि
सर्वाणि निर्माल्यमूलैः कुसुमैः उच्छिष्टैः परमेश्वरं विष्णुमपि कृष्णं वाराहं पा
लाशाकाशकुसुमैर्नैवेद्यं हरं तथा जन्म पालनं मालतीः पत्रैर्ललसी हितं यत्नेन तथा
सुजनात्मानं करवीरपुष्पाणि मेषं प्राप्य हरेन तथा विष्णुं सुजनेन वर्जितं तुलसी सर्वदा
युक्तैः तुलसीगन्धमात्रेण कुरवाभवति नरकी कमलं बिल्वं च रक्तं मञ्जरी श्वेतं हरं वा नी
लं केतकं कुन्दं तं नन्द्यावर्तं महादेवाय दीक्षितं कुमभमुत्तमं तथा नद्यावर्तं विघ्नेशे
मत्स्यमयं पुष्पश्रेष्ठं बकुलं कोकनदं केशवं पुष्पकं देवदारुहितं पञ्चैव वकुलिका
रहयनतथा बकुलमेव रक्तानि करवीराणि प्रशस्ते मल्लिकाहितं नयजातीसोम

पुष्पं जपं पत्रिका विल्वपत्रमथ वकं मुनिपुष्पं च केसरं कामेतनी ह्नितयेवैव काश
पुष्पं सहवकं मदनं चलवगं च पृथ्वीस फालिकां तथा स्नगपिष्ठेन लोहितं क्रम
मेरवैयेदलैः विल्वैमकरकावैष्ठ तलसीदलवर्जितैः यद्यपि तलसीवर्जितास्
जासास्ता निष्फला भवेत् अविफलास्फलीभवेयुः भैरवाहिस्नायां तलसी
सदैव वर्ज्या सर्वैव वचनात् इति स्नायां तदस्मैव सैवान कश्चि द्विशेषः नास्ते तन्वैव
येहिस्तुमिति तपुष्पाभावे अनिदेशा आमस्य तंडुलस्य निवेदपं तथा च पुष्पाभावेस
लेनापि हवेयातंडुलेनवा निमस्त्रायकतेव्याभक्तिभावेनसंदरी तुलस्यादिविशे
षणं तथा च गंध पुष्पाक्षतयवकुशाग्रतिलसर्षपैः सहूर्वैःसर्वदेवानामेतद
र्घमुदाहृतं एवं तर्हवेयापार्वतीमिति देवीमपि तद्वयोगिनीतंत्रे किंदीपुष्पेण
पीतेन श्वेतेन तमरेण च श्वेतोकेण च कृष्णेन वर्जयेत्सुन्दरेन तथा तुलसीरचमरवे
कल्हारेचतमालके नार्चयेद्भमहालक्ष्मीं ऋशकाश्योद्भवे नच तथा च सर्वेभपि कृत्य
भजलस्य नैन्नस्य प्रयोकस्य महेश्वरि ल्वयेद्वैन वर्जेन सहितेन विवर्जयेत् हे

तं
सा
२३०

नवैर्मेनववर्जयेदिति हेतुपुष्पैर्नैतैः पूजयेद्विदग्धः तथाच विष्णुक्रांतासयानुगके
संबालपत्रकं वेश्यकैश्चंबुकंदारमहेते ...... समर्चयेत् तष्टयेषु तवजैवमगतेचन
मर्षयेत् सफालेचक्रलेभेद्रम्यगतेनसमर्चयेत् मालूरंमगतेदेयं तस्यकाश्मरे
दले बिल्वस्य मूलकं वर्जं कदल्याः पत्रकं तथा बिल्वपत्रं च माघे च तमालामलं
कीदले कल्हारतुलसी चैव पद्मं च मालिपुष्पकं एतत्पुष्पैर्विशेषेण स्याद्यच्चाम्लकलिका
मकं नीरजस्य च बिल्वस्य तुलसीदलमेव च तद्गुच्छि छिन्नभिन्नं च नानीपुष्पं च पत्रं
कादि तथा च रत्नवभूषः सर्वैः पुष्पैः सदा पूज्या विहिता विहितैरपि विहिता विहि
तैर्वापि भक्तियुक्तेन चेतसा इदं त विहितामावे ग्राह्यं न तमध्यस्मिन्निति विशेषः तथाच काली
तंत्रे अपामार्गैश्च भृंगैश्च तुलसीवर्जितैः शुभैः अभ्यर्च्यंते पत्रजातैरत्र कमलैश्च
तत्कृष्णापराजिता इति पुष्पनियमः अथ जपविशेषः तथाच मेरुतंत्रे विना जपस्य च
धेनावनि निरूप्यते तच्च कालिकापुराणे प्रोक्तं हृत्प्राणाः सेतुमंत्रेणोच्यते प्राणाः स्मृतः
सर्वमंत्रेषु तत्रत्रः सर्वेषु त्वलाद्यविषूयते यद्ब्रह्मिमितैः सलिलैस्तर्पणं संप्रकल्पयेत्

२३०

मंत्रस्यैव निःशेषतः सत्रणोति निरवतिष्ठतो चन्द्रदेशस्थितो योसौ सेवितो यो कामसंस्थितः
सर्वानुष्ठानादावश्यं शुद्धयो विधेयाः तदुच्यते पंचशुद्धिं विना पूजा याः फलजनकाभावा
न्न निरूप्यते तथा च कुलार्णवे आत्मस्थानमंत्रद्रव्यदेवशुद्धिस्तु पंचमी यावन्न कुरुते
देवि तावद्देवार्चनं कुतः अभिचाराय देवेशि पंचशुद्धिं विना तथा षडंगाद्यैर्विल
न्यासैरात्मशुद्धिरितीरिता सम्मार्जनानुलेपाद्यैर्दर्पणोदरवच्छुभं विमानं भूपदी
पालिप्तं मण्डपादिशोभितं पंचवर्णरजोभिश्च स्थानशुद्धिरितीरिता ग्रथित्वा मा
तृकावर्णैर्मूलमंत्राक्षराणि च क्रमोत्क्रमविधानेन मंत्रशुद्धिरितीरिता एशास्त्रका
णि संशोध्य मूलास्त्रविद्ययान्ततः दर्शयेद्धेनुमुद्रां वा द्रव्यशुद्धिः प्रकीर्तिता पीठे
देवीं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृतमंत्रवित् मूलमंत्रेण गन्धादीन्मालां दीपुदकेन वा त्रिधा
र्भ्योक्षयेद्विद्वान् देवशुद्धिरितीरिता पंचशुद्धिं विधायैवं पश्चाद्यजनमाचरेत् अथ
मंत्रसिद्ध्युपायः गौतमीये सम्यगनुष्ठितो मंत्रो यदि सिद्धो न जायते पुनस्तेनैव कर्त
व्यं ततः सिद्धो भविष्यति पुनरनुष्ठितो मंत्रो यदि सिद्धो न जायते पुनस्तेनैव कर्ते

ते
मा
२३१

231

ष्मलतः सिद्धो न संशयः पुनस्तु विहिते मंत्रे यदि सिद्धिर्न जायते उपायास्तत्र कर्तव्याः
सप्तशंकरभाषिताः भ्रामणं रोधनं वश्यं पीडनं शोषपोषणे दहनान्तं क्रमात्कु
र्यात्ततः सिद्धो भवेद्ध्रुवं भ्रामणं वायुबीजेन ग्रथनं क्रमयोगतः तन्मंत्रं यंत्रमा
लिख्य सिल्हकर्पूरकुंकुमैः उशीरचंदनाभ्यां तु मंत्रं संग्रथितं लिखेत् क्षीराज्यमधुतो
यानां मध्ये तल्लिखितं भवेत् पूजनाज्जपनाद्धोमाद्भ्रामितः सिद्धिदो भवेत् भ्रामितो
यदि न सिद्ध्येद्रोधनं तस्य कारयेत् सारस्वतेन बीजेन संपुटीकृत्य संजपेत् एवं रुद्धो
भवेत्सिद्धो नो चेद्वश्यं समाचरेत् अलक्तचंदनकुष्ठहरिद्रामादनशिला एतैस्तु मंत्र
मालिख्य भूर्जपत्रे सुशोभने धार्यः कंठे भवेत्सिद्धिः पीडनं वास्य कारयेत् अधरोत्त
रयोगेन पदानि परिजप्य वै पूजयेद्देवतां तद्वदधरोत्तररूपिणीं विद्यामार्कदुग्धेन
लिखित्वाक्रम्य तां पदा तथाभूतेन मंत्रेण होमः कार्यो दिने दिने पीडितो लज्जया
विष्टः सिद्धिः स्यात् पोषयेत् बालायास्त्रितयं बीजमाद्यंते तस्य योजयेत् गोक्षी
रमधुनालिख्य विद्यां पाणौ विभावयेत् पोषितोऽयं भवेत्सिद्धो नो चेत्कुर्वीत शोषणं

ह्राम्भ्यां वा वाग्बीजाख्यं मंत्रं ज्ञायते हृदि दर्भितं एषा विद्या गदिता यायां लिखित्वा वीरभ
स्मना योषितामपि निःसिद्धिः स्याद्दहनीयाग्निबीजतः आग्नेयेन तु बीजेन मंत्रस्यैककस
लं आग्नेयं समस्या मंत्रं धत्त्वा योजयेद्दारुकर्म्मणि मलहृत्स्यातैलेन मंत्रमालिख्य याद्ये
त काष्ठदेशेन तेनो मंत्रः सिद्धिः स्यात् ह्लकरोदितं एवं तेन कथितं सम्यक् केवलेन वभक्ति
तः एतेन तत्त्वसन्ताप्यः स्याद्दरक्तभिः क्रिमसम्भवे अथान्यत्सम्प्रवक्ष्यामि मंत्रसिद्धेस्तु कार
णं मातृकाप्रदितेन हन्तास्वमयं त्रजपेत्सुधीः क्रमोत्क्रमाभ्यां शतानाहृत्य तदन्ते केवलं मंत्रं
प्रवर्णपश्चात्तु ह्रस्वदीर्घ यावल्लक्षमाप्यते निश्चितं मंत्रसिद्धिः स्यात् दिव्यं मंत्रं वदिहि भिः अथ
मंत्रसिद्धेर्लक्षणं मनोरथानामक्लेशसिद्धिर्हतमलक्षणं स्वप्नतोहरणं तत्त्वदेवताद
र्शनं तथा योगानामक्लेशसिद्धिः सिद्धेकालक्षणं तथा परकायप्रवेशाश्च प्रवे
शानं तथा क्रुद्धोत्क्रमणं मंत्रैहिवराचोर्ध्वगतिः खेचरीमेलनं चैव तत्कथाश्रवणादि
कं भूमिच्छिद्राणि प्रपश्येत तत्त्वाद्यमस्य लक्षणं व्याधिनिवारणं भवादिलाभः सुचिरजीव
नं रूपाण्यं तद्गुणो नाच वशीकरणं नृणाम सर्वत्र सर्वलोके च चमत्कारकरं सुधीः

ने
ला
२३२

रोगोपहरणं हस्तुविषापहरणं तथा पादिसिद्धिलभेन्मंत्री चतुर्विधमप्रयत्नतः वैराग्यं
च समुत्पन्नं योगिनां सर्वदेहिनां अहंकारे योगमार्गमत्ते भोगेच्छापरिवर्जनं सर्वभूतेषु
अनुकंपा सर्वज्ञत्वादिगुणोदयः इत्यादिगुणसम्पत्तिर्मंत्रसिद्धेश्च लक्षणं ध्यानिनोऽ
नसूपाटेर्लोभः सुविज्ञीविना स्पर्शनमेवनानोचवास्यालोकवश्यता मंत्रस्य
श्रीयानिनेवश्यवाहियनसंपदः अथमाः सिद्धयः प्रोक्ता मंत्रिणां शुभ्रमभूमिकाः सिद्ध
मंत्रस्य यः साक्षात्स शिवेन त्रमेशयः रेहेनाीदीक्षानिरूप्यते नवमेऽष्टमालातेवे श्री
कंठः भुवनेशो महाविद्या देवसेने नवेश्वरा अपितामया विद्यावीजहीनामयेमहा
पकान्तरीवी मह्नीना वाराभवेनोच्चलापरा कामराजाख्यविद्याया विद्यासाध्वथ
त्वका घोरेणपीडिता सर्वेभुवमेयणाप्रतिष्ठिता क्रमारीयाच विद्येयं तया शान्तापनिव
ते केवलं शक्तिरूपेण शिवरूपेण केवले मायाप्रतिष्ठिता विद्यानाराचं इन्द्रस्वरूपिणी
मैरव्यादिमपिक्रम सतावस्था कीलिता च सैव संहाररूपिणी मदोन्मत्ता समुच्छिता
च हीनवीर्या च तासिता छिन्ना हस्वा च ह्रस्वा च निर्वीजा सत्वहीनका तथा विसृता

छिन्नो रुद्धः शक्तिहीनः पराङ्मुख उदाहृतः । बधिरो नेत्रहीनश्च कीलितः स्तम्भितस्तथा
दग्धः स्त्रस्तश्च भीतश्च मलिनश्च तिरस्कृतः । भेदितश्च सुषुप्तश्च मदोन्मत्तश्च मूर्छि
तः । हृतवीर्यश्च हीनश्च प्रध्वस्तो बालकः पुनः । कुमारश्च युवा प्रौढो वृद्धो निस्त्रिंशकस्त
था । निर्बीजः सिद्धिहीनश्च मंदः कूटः पुनस्तथा । निरंशकः सत्त्वहीनः केकरो जीवहीनकः ।
धूमितालिङ्गितौ स्यातां मोहितश्च क्षुधार्तकः । अतिदृप्तोऽङ्गहीनश्च अतिक्रुद्धः समी
रितः । अतिक्रूरः सव्रीडश्च शान्तमानस एव च । स्थानभ्रष्टश्च विकलो निःस्नेहः परिकी
र्तितः । अतिवृद्धः पीडितश्च वक्ष्ये एषां च लक्षणम् । मनोर्यस्यादिमध्यान्तेष्वनिलं बीजमुच्यते
संयुक्तं वा वियुक्तं वा स्वराक्रान्तं त्रिधा पुनः । चतुर्धा पञ्चधा वाथ स मन्त्रश्छिन्नसंज्ञकः ।
आदिमध्यावसानेषु भूबीजद्वयलाञ्छिते । रुद्धमन्त्रः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिविवर्जितः ।
मायात्रितत्त्वश्रीबीजरावहीनश्च यो मनुः । शक्तिहीनः स कथितो यस्य मध्ये न विद्यते
कामबीजं मुखे माया शिरस्यङ्कुशमेव वा । असौ वा पराङ्मुखः प्रोक्तो हकारो बिन्दुसंयुतः ।
आद्यन्तमध्येष्वबिन्दुर्वा स भवेद्बधिरो मनुः । पञ्चवर्णो मनुर्यस्य रेफार्णेन्दुविवर्जितः । नेत्रही

ने
सा
२३३

233

न्तः स विज्ञेयो मन्त्रः खण्डो कामयप्रदः आदिमध्यावसानेषु हंसः प्रासादवाग्भवौ बिन्दुयु
क्तो हकारो वा फट्कारो वा तथैव च ॐ अंकुशो वा तथा माया नमामि च ततः परं स एव की
लितो मन्त्रः सर्वसिद्धिविवर्जितः इति तन्त्रसारपाठः हकारो बिन्दुमान्बीजं रेवस्था
पितं तत्कले मायानमामि च पदं नास्ति यस्मिन् स कीलकः पदं मध्ये हृदयं भि
स्मिन् स हृदये नवियते स मन्त्रः शृंखलितः सिद्धिवर्जितः वह्निवायुसमायुक्तो यस्य
मन्त्रस्य मूर्धनि समयाद् दृश्यते तेन तद् दृश्यमन्त्रं प्रवदन्ते अस्त्रद्वयं त्रिभिः षड्भिर्यस्मिन् दृश्य
ते तत्रैव स्तब्धः स कथितो मन्त्रः सर्वसिद्धिविवर्जितः आदौ मध्ये तथा चान्ते यस्य वह्नि
वनवृद्धं स एव मलिनो मन्त्रः सर्वसिद्धिविवर्जितः यस्य मध्ये हकारो वा कवचं मूर्धि
दृश्यते त्रिविधं दृश्यते वा ब्रूते तिरस्कृत उदाहृतः मध्ये दयं हृदये शीर्षं वषट् वौषट्
वमध्यगः स एव भेदितो मन्त्रः सर्वथा सिद्धिविवर्जितः त्रिवर्णो हंसहीनो यः सुप्त उदा
हृतः मन्त्रो वाप्यथवा विद्याः सप्तादिकदशान्तकः फट्कारपंचकादिर्यो मन्त्रो मत उ
दाहृतः सप्तदशाक्षरो मन्त्रो मध्ये हंसवर्जितो भवेत् मूर्छितः कथितो मन्त्रः सर्वसि

द्विविवर्जितः पंचफट्दशार्णमंत्रस्सा विद्यामेष्यावसेष्ठुतः ह्रूतवीर्यः सकथितो नाति-
तस्मिश्च योजनं सप्तवर्णो भवेद्बालः क्रमाद्येहालः स्मृतः षोडशार्णो ध्रुवा मंत्रः स-
र्वसिद्धिविवर्जितः चतुर्विंशलिपिर्यः स्यात्स्तोभः सपरिकीर्तितः आदौ मध्ये तथा
न्ते च तत्रास्रष्टुतमंत्रः सप्तवहीनः मंत्रः स्यान्नयावाष्टदशाक्षरः एकोनविंशो यो मंत्र
स्तारा मंत्रः समन्वितः ह्रूलेखांकुशावीजाढ्यः प्रथमं तत्र वश्यते द्वाविंशमक्षरीवि-
द्या मायाकामविवर्जिता पंचतृणाचसा विद्या सर्वसिद्धिविवर्जिता षड्विंशाक्षर-
रीविद्या फट्स्वाहान्तेविवर्जिता स्मृत्विता कथिता विद्या मंत्रिणां हास्यिरूपिणी त्रिंशद
र्णश्च तथा हि वर्णो मंत्रः प्रातारः चतुः प्रातारश्चापि हृद्भ्रः सपरिकीर्तितः न
वार्णो ध्रुवमूलो मंत्रस्त्रिंशिदर्णश्चकितः प्रणवमाने हृदयं शिरो मंत्रो वक्ष्यमाणः शिखा
वषट्वर्म [illegible] वौषट् फट्कारोपवश्च शिवषडक्षराणि ह्रीनो वा स्वनिर्वीर्योऽदाह्रतः पंच
स्याने फट्कारः [illegible] ते सप्तमं [illegible] नस्यान्मट्ः पंचमस्तुतो मंत्रः ह्रै-
ट्पकारान्तो मंत्रः सप्तवेदान्ते निशाकः द्विवर्णः सनहीनः स्याद्बलवेशालकेकाः षड्ह

ऽक्षीवहीनः सार्धसप्तान्तरोमनुः सार्धद्वादशवर्णोपि प्रथितः सप्तनिर्दितः सार्धवीज
त्रयं तद्वदेकविंशतिवर्णकः विंशत्यर्णो विंशत्यर्णो यः स्याद्वा लिंगिताक्षरः द्वाविंश
त्यक्षरो मंत्रो लोहितः परिकीर्तितः चतुर्विंशतिवर्णो यः सप्तविंशतिवर्णकः द्व
यात स्यात विंशत्यः सर्वमंत्रसमन्वितः चतुर्विंशतिवर्णो यः सप्तविंशतिवर्णकः एका
दशान्तरो वापि पंचविंशतिसंख्यकः त्रयोविंशतिवर्णो यो मंत्रो पृथुकलाहलः अतिकु
त्सन्यादितो निर्दिष्टः सर्वकर्मसु षट्त्रिंशदक्षरो मंत्रः षट्त्रिंशद्वर्णकस्तथा एकोनविं
शद्वर्णो वा तेनराहीनः स एव च त्रयस्त्रिंशत्यक्षरो यः एकविंशद्द्व्यापि वा अतिकृतः
समयदितो निर्दितः सर्वकर्मसु चत्वारिंशत्समारभ्य विंशत्सहितां चितां भवेत् ते सर्वे मंत्र
वर्गोश्च ध्वीरिताः सर्वकर्मसु पंचषष्ट्यक्षरा ये स्युर्मंत्रा स्त्रैपाति मानुषाः एकेन च
तपर्यन्ता पंचषष्ट्यक्षरादितः ते सर्वे कथिता मंत्राः स्थानभ्रष्टा नेष्टा भक्ताः त्रयो
दशाक्षरा ये स्युर्मंत्राः पंचदशाक्षराः ते सर्वे विबलान्ते या शतं सार्धशतं तथा शतद्व
यं हि भवति रेकहीनाथवापि वा यावच्छतत्रयं संख्यो निहितास्ते प्रकीर्तिताः चतुः

नमस्थात्मस्य यावद्वर्णसहस्रकं अतिहृद्यं समं चैव लक्ष्मवेशाह्यविवर्जितः सह
स्राणोद्विकावर्णो देवकापीडितात्क्षुधः द्विसहस्रात्तथा मंत्राः षट्सहस्राः शतयाकृताः
सतत्वाल्लोचनूणात्ति मंत्रा पतेयथाख्यिताः तथा विद्याश्च वेदश्चामंत्रिभिः काम
कर्मस्य दोषान्विमानिविवित्तायथोमंत्रं जपतेबुधः सिद्धिर्नजायतेतस्य कल्पकोटिश
तैरपि सर्वदोषवर्जितः तद्दुर्लभं मेवं वै त्रिमातृकाक्षयेमन्त्राः सर्वतेविनिर्मुक्ताः तेन
वै सिद्धिमायांति मातृकार्णप्रभावतः मातृकार्णैः पुटीकृत्य सर्वविद्याविशेषतः
शतमष्टोत्तरं पूर्वं प्रजपेत्फलसिद्धये तदा मंत्रो महाविद्या यथोक्तफलदा भवेत्
मातृकापुटितैः कृत्वा मध्ये वर्णान्नियोजयेत् मंत्रवर्णान्ततः कृत्वा शोधयेन्मंत्रसत्त
मं तथा बहुनात्र किमुक्तेन मंत्रकोट्यापरं प्रिये तद्दुर्लभं महामंत्रं शोधनं सर्वतस्य
गतार्पदान् ग्रहलंघयाहुपिक्रनाबाधनाष्टपेक्रमयेत् सहस्रं प्रजपेन्मंत्रं मंत्रदोषाप
शांतये मंत्रामेरुदोषेषु मयाकामम थापिवा विमातादोषि पुंवेवबहुधा
विमुक्तये तथा तारसंपुटितोवापि सहस्रं जपेत्सिद्धिदाति यत्सर्वमंत्रभवे द्विकःसो

नं
मा
२३५

235

पिमध्ये यो पिमिस्यति तथा गणवो मातृका देवी हस्ते लवनम्य तद्वयं अस्तनमध्ये यो
गा गृहमध्ये यो पिमिस्यति अथ गृहमध्ये कुंडनिर्णयः तत्र तावद्गृहे निर्णयः गौतमीये
गृहे द्वारि गृहे कुर्याद्यावद्वायतनं भवेत् शुक्रास्तनाद्भया भूमिर्वा लीलापी कीर्ति
ता तत्त्रियावकम्पस्य भूमिः द्वे हे प्रणा प्रकीर्तिता हस्ताभूमिर्भवेच्छ्रु स्थानतथा भूतप्रकीर्ति
ता वालीसर्वार्थसिद्धिः स्यात्तत्त्रियारामद्भूर्भवेत् पतयात्मकरीवेश्मा स्तूहाच निश्चिता
भवेत् गणेशविमर्शिन्यां वास्तोः संशुद्धवेश्मा मेष्ट्रानां मानुमेयपिवा द्विशिसकल
येस्मिंश्च ग्रीमद्गुरुपंचविभागतः नवहस्तप्रमाणं वा समहस्तमथापि वा पंचहस्तप्रमाणं
वा चतुरश्रं समंततः पंचहस्ते तु एककुंड उच्यते तत्कुंडे तत्रैव एककुंडं समंततो नव
वहस्तं गृहं भवेत् तदेककुंडं गृहस्यान्तरभागे प्रशस्तं यथा अथवा मेरुतथा कुंडं स्मेकं वे
दास्त्रसमुद्देत लवहोमेनतनकार्यो गृहमध्येन हषणे यथा वसिष्ठसंहितायां वास्ते
वीक्ष्यान्तभागे लक्ष्मद्गुपरे चये तथीः षड्भद्रशाद्दभिर्हिते षोडशेर्वा समंततः चतु
हस्तसमायुक्तं तोरणैर्यैरलंकृते अथ प्रमाणानवकुंडानि तत्र यावरदायां श्रोको

ने
सा
२३६

मध्ये देकमेकं मानेनानेन मध्यतः कर्णिकायाः ...स्य चतुरंशं मेघविस्तरः सूत्रपा-
तं तत्तोदयात् ... चतुरस्रीकृते तस्मिन् विभज्य पाशाद्दशांशान् ततः एकभागं
वहिर्... मध्येन वर्त्तुलं ... कर्णिकार्द्धेन वहिर्हीनान् कल्पयेत् पद्मरे-
खिं ... लोचनमनोहरं वहिर्निर्मध्ये वहिः ... तावचक्रः ...
नेकान्तरालितिग्रवः ... चतुरस्रं ... एकमेकाकारेका-
र कर्णिकादिभिः इति क्रियासारवचनात् ... कर्णिके-
दलिश्रमानि वहिः वहिः कर्णिकादिति ... तथा चतुरस्रं ... चतुष्ट-
यं कर्णिकाकेसराणां ... तदग्राणि चतुर्थांशः ...
कल्पयेत् ... विभजेत् ... ततः एकभागं वहि-
... चतुरस्रं कल्पयेत् ... चतुरस्रस्य कोणे ... ततः ... चतु-
रस्रस्य कोणस्य ... कल्पयेत् ... पातयेत् ...
... इति ... नाभिः ...

एवंश्रीकामिकेशानिकण्ठेनैकवृत्तं ततः प्रकल्पयेत् वृत्तं येयाभीवलमानेनवर्तना
श्रीपर्णीशाखिपालीरथाविशेषकं तम्मेगुरुः गृहेविभजेहस्तमात्रेषड्गुणाङ्गुलः हस्त
मात्रंवाहुमात्रे नष्टाववाणालेप्य कैवाहुश्रमाणेनहोमार्थं विहयीतवै विंशत्यंशः
भवेत्कुंडेशेवद्दिलोघुभिर्भवेत् एकांशेनमितःकंठःसमभागामितवृत्ते वेदीत्र्यंशेनवि
स्तारःकंठस्यपरिकीर्तितः ग्रथेकंठसमानस्याकविभागेप्रकल्पयेत् कर्णिकाश्रोलि
मूलेनमधिकोनिर्गमायच वेदीमध्येविधातव्याभागेनेकेनकर्णिका विहर्यानवहि
स्त्यापकांशेनाभितोवटं नस्याबानेविभिर्भागैहतनमध्याश्रानोवहिः ग्रंशेनैकेनपरि
तोदलानिपरिकल्पयेत् मेखलामूलवेद्योःस्यात्परितोर्धांशमानतः देहमूलाग्रयों
ऽर्धोंगुणवेदाङ्गुलैःक्रमात् गंडीपुगंयमांशेःस्यात्कुंडस्यानाहवैतिः षड्डिंशोःहमा
गैवयाहुमाकृतिर्भवेत् हंसस्यहस्तिनोवायोविलोवासुवेलिखेत् मुखेस्यादष्टभागे
स्याःसंप्रोक्तेलक्षणमेवः स्तुवस्यतविंशाभि भागेनावयेद्वृत्तं द्वाविंशास्याद्दस्मान
मंशैरेतस्यकीर्तितं वनभिर्मशैरानाहःकर्णोमग्राहिनछिद्रः अंशाद्वयेननिखनेत्

ते
स्रा
२३०

237

केस्रापदाकृतिः देशमलाग्रपीठेग्निभवेत्कोणमुषितः तयोरभावे वासिद्धि प
लाशपत्रेनिक्षिप्तेहचिरेणकर्तृवेनतथा विदध्यान्नाभ्यग्नपत्रेसंस्तेहोमकर्माणि अ
थकुंडानांविशेषफलानि निर्बुधे सर्वसिद्धिकरंवृत्तंचतुरस्रंतुदाहृते पद्मार्धंदेयोनि
कुंडंसमुपैद्रामंषडस्रं शत्रुनाशकरंविद्यात्चतुरस्रंशांतिकर्मणि छेदमारणयोःकुं
डंपडस्रंयमदिशे हुष्टिदोषशामनेकुंडंसमुद्राभमादिते अथकाम्यहोमार्थेकुंडनिर्णयः
तत्रकोष्ठिद्धसावली शांतेपुष्टेतथारोगेकुंडंचतुरस्रकं आकर्षणेत्रिकोणंस्यादु
च्चाटेवर्तुलंतथा मारणेचतथायोन्यंवर्तुलंमेधाविभिःस्मृतं तेभ्यंतरे उदीच्यांपौष्टिके
कुंडंवाकृत्येशांतिकादिषु उच्चाटेचानिलेकुंडंयाम्येचमारणेभवेत् तथा विशाणीव
तत्रचतुरस्रावर्तुलमिष्यते वैशानामर्थेवैद्याभंपूर्वाणांबहुमीरिते चतुरस्रंतुसर्वेषां
केचिदिच्छंतितांत्रिकाः चतुरस्रंमहेशानिसर्वकर्माणिसाधयेत् तथा सर्वाधिका
रिणांकुंडंसर्वंचचतुरस्रकं गृहादिकरणेहलनियमोयथा गौतमीये रथादिदोलि
कांवेवपोतंसकलमेवच मार्गाग्रलेनकर्तव्यंनामेनापिकदाचन मुष्टिरत्निप्रमाणानि

यत्किंचित्कल्पितात्यपि यजमानस्य कर्णेङ्गं नाम्नस्यापि कर्तव्यं तथा मानक्रियाया
मुख्यायामङ्गुलैर्मानं कर्तव्यं मानकृद्यजमानः स्याद्द्विजः सर्वनिगोचरः चतुर्विंशाङ्गु
लाङ्गुष्ठं हस्तेनन्व विदितो विद्भिः कथितं हस्तस्य मध्यमाङ्गुलपर्वणः मध्यस्यैवैकमाने
न मानाङ्गुलमुद्दिष्टं यजमानस्य नियोगतः यवानां तु दलैरेकमङ्गुलं चाष्टभिर्भवेत्
यवोदरैर्योजितैर्हस्तस्य विंशतिरङ्गुलैः वयसोङ्गुलमेवं तु षड्भिर्भवेद्भागहस्तमध्यमम
मध्यमैः कनिष्ठद्वितिदिष्टमङ्गुलं मुनिसत्तम सहस्रे दलहोमे तु एकहस्तं कुण्डं करणीयं एकहस्त
कं द्विहस्तमयुतेन तु लक्षहोमे चतुष्करं षड्भिर्वेदलक्षे तु चाष्टकरे दशलक्षके दशह
स्तकं कोटिहोमे हस्तसंख्या प्रव्यवस्थिता दशहस्तामं कुण्डं नाधिकं होमे महीतले श
स्त्रीयां कोटिमष्टकरं स्मृतं इत्यस्य गुरुत्वात्कृतेन वा हुत्वा तथा एकहस्तमितं कुं
डं लक्षहोमे विधीयते अयुतादिषु होमेषु लघुर्हवीकरवीरादिहोमे वा हुत्वा तथा शुचि
मात्रमितं कुण्डं शतार्धे तु प्रयच्छते शतहोमे रत्निमात्रं हस्तमात्रं सहस्रके द्विहस्तमयु
तेन तु चतुर्हस्तमुदाहृतं दशलक्षे तु षड्हस्तं कोटिमष्टकरं स्मृतं इति एकहस्तमि

ने
सा
२३८

238

ते कुण्डे हस्तमेकं विधीयते लक्षाणां दशके यावन्मात्रं हस्तेन वर्धयेत् । द्विहस्तादि कुण्डेषु नो
त्वे गौतमीये हस्तैकेषु कुण्डेषु कोणान्यूनं न वर्धयेत् । उक्तो न कुण्डमानो मानेन न्हुदीरिति
तथा कर्णसूत्रप्रमाणेन द्विहस्तं कुण्डं मुद्रयेत् । सर्वकुण्डेषु सर्वेषु वर्धयेद्विधिनामुना
कुण्डकर्णेन विशेषमाह गौतमीये ततः कुण्डं खनेन्मन्त्री यथापूर्वविधानतः मेखलाम
ध्यस्यापि चैव विशेषेण प्रयत्नतः त्रिकोणानाभिवक्त्राः परिभूमि पिण्डपातने षष्ठेनाङ्कः खनेत्
तिः कोणे सर्वेषु साधने नागादि निहितनियमो यथा बाहुप्रमाणेन तन्मात्रकेन वामेन
शोचेत् खलतिमकाले त्रिभिस्तु मासैः परिहृत्य भूमौ तत्र वालुकानागप्रवर्धते स्थिराः भा
द्रादिके वा सर्वदिक्षु त्रिरात्रं स्यान्माघादिके च श्रिमुखाः सूर्याः भास्कुर्षिराः स्यात् ल
घुकालगुणाद्वे ज्येष्ठादिके वैरत्रिः समानाः यावान् कुण्डस्य विस्तारः खनेत्तावदिति
ते खननादिके भवेद्योगी खातहीने धनक्षयः वक्रकुण्डेषु सन्तापो मरणं छिन्नमेखले
मेखलारहिते शोको न्यूनाधिके विनश्यति भार्यानाशः कीर्ति कुण्डे शोकं योनिं विना कु
ते अपमृत्युं न श्रेष्ठं कुण्डं यत्नेन वर्जितेन सात्विकी मेखला प्रथमा द्वितीया राजसी स्मृता

तृतीयानामसंज्ञोक्ता मेखलानां तु निर्णयः । कुण्डानां मेखलाः क्लृप्ता गुह्यमार्गेण नः
क्रमात् तन्मध्यायामतो ज्ञेया ह्येकाधाङ्गुलमिताः स्याद्वितस्तिमात्रं कुण्डेषु विज्ञेया कामि
काङ्गुलाः एकहस्तमिते कुण्डे वेदाग्निमथवाङ्गुलाः कुण्डे द्विहस्ते ते ज्ञेया रसवेदाङ्गुलं
गुलाः चतुर्हस्ते तु ते ज्ञेया वस्वन्तर्केषु गाङ्गुलाः कुण्डे रसकरे ते न ज्ञेयाः पञ्चषट्सप्तगुलाः क्र
मात् वस्वहस्तमिते कुण्डे मानं पञ्चाष्टकाङ्गुलाः दशहस्तमिते कुण्डे मन्त्रभानुदशाङ्गुलाः
विस्तारोच्छ्रायतो ज्ञेया मेखलाः सर्वतो बुधैः ऐन्द्रेयो निरामास्तु पर्वं स्यात् शक्तवत्
मेखलानां भवेदत्तः परितो नेमिरङ्गुलात् एकहस्ते स कुण्डे स्यात् वर्धयेत्तां क्रमात् क्रमात्
दशहस्तान्तमेतेषां मध्ये गुलवर्धनात् तथैकं एकहस्तस्य एकहस्तान्तकस्य नाभि
योनी मेरेकमानस्य प्रदेशमात् मौलमीये प्रथमं मेखलेयो नित्कुण्डे शीघ्रं हानयेत्तः
कुर्याद् गजोष्ठवत्तां तु कुण्डे विस्तारवेलक्षणं युग्मं स्यात्ते एकहस्तानां कुण्डे मायोनिर्विता
षट्चतुर्द्वयङ्गुलानामविलायामतिशालिनी एकाङ्गुले तथामग्रे कुर्यादीर्घपदयोः
तं एकैकाङ्गुलितेभ्यो वितं कुण्डे स्यान्मेरुवर्धयेत्तम् वक्ष्यप्रमाणेन योन्यग्रमपि वर्धये

ने
मा
२३५

239

त गणेशाविभक्तिस्थं मेखलानां बहिस्थानं स्थलमित्यभिधीयते चतुरश्रस्थ·
लांगुलं नालमध्यमं स्यूतं स्थलमूले न मूलाग्रेन नालं स्थानं कनोहरं वालस्यैव मेखे
लावालस्थलादारभ्य कारयेत् तथा स्थलादारभ्य नाले स्थायोन्मध्यभागं फवे
मांशमित्युमयत्र संबध्यते तत्कर्णेतमीपे स्थलादारभ्य नाले स्यान्मांशयोनिमध्य
नः मूलात्स्थल—— मांशं नालमित्युच्यते योन्यामध्ये बिलं कुर्यात् मदालस्याः
मेखले मध्ये लोमध्यपर्यंतमितस्थः तथा चवामिष्टे इष्टे मनागजोष्ठेव मच्छिद्रम
ध्यमाग्रता मांशमिति मध्ये मेखलायामितिशेषः तथाच नालमेखलयोर्मध्ये
परिधिस्थापनाय च रेखा कुर्यात् मध्या विहाद्भिर्नीयं मेखलोपरि परिधिस्तु बाहुमा
त्रः परिधियोषितेवः सप्तभोगाः मूष्पारत्नैकहस्तानां नाभिकल्पयमावतः ते
चवेदांगुलेपतः कुंडे षष्ठमेषु वर्धयेत् यवहस्त्यप्रमाणेन नाभिष्टद्धस्त्रदारयोः योनि
कुंडेयोनिमब्जकुंडेनाभिं विवर्जयेत् नाभिस्ते च यिपाक्षनामध्ये कुर्वीत कर्णिकां
बहिरंशार्द्धयेनाष्टौपत्राणि परिकल्पयेत् नवकुंडे पलेयानि मार सिद्धशोबबे रेखा

द्विप्रियमद्विकृ ओं ईयोनिः सोमप्रभुली स्मृता । योनिः सूर्वेषु लोमेषु सुर्वेश्यामेनयस्मृता
हृत्वमात्रं स्थितिर्लेवा संहतिर्विदोमकर्मणि । ओंफलेमयसृष्टिकृत्तत्वरश्मसमंततः । प्रा
दायदक्षिणेपाणौ श्रुवलिमयुं हविः । श्रीकृष्णोर्वाहन्नायाने मनुष्यायामध्यापिना
नमोन्तेनन मोदयात्मा हाने द्विवमेवच । मूलाय प्राणायमाहूर्तेनापि सर्वेषामायविधिः स्मृतः
नमोन्तेनिपोगालिमेवपरं तथाचत्रलसृगाणि । एकाराहिसमायुक्तं नमस्कारान्तिकीर्तितं
तं स्वनामसर्वदेवानामेवयरम्भिधीयते । तथा इदेपायं ओं आदित्याय नमः इदमर्घ्यं
आदित्याय नमः स्वाहा । तथा ओं आदित्याय इदं पाद्यं सूर्याय नमः स्वाहा । वषट्केतनायं
निधमः अर्घ्यादौ वेधमस्यात् । किंच ह्रीं नमः ओं गुं नमः इत्यत्र ह्याह केऽहलेवस्मा
वषट्कनात् मंत्रे ओंकारस्तेन स्वाहान्तेन विख्याताः स्वाहावसाने जुहुयात् नमःकाय
दैवमंत्रदेवता ओंकारसृतेनेति इदमपिवैदिकमेवपरं अग्रमथ्यामंत्रान्तरग्रणान् तेन
स्वाहान्तमंत्रेण स्वाहान्तरग्रवमंत्रे तत्त्वतपंचाङ्गलीमुकाशंविष्णुरुद्यायार्घं तथाच
पंचांगलं वहित्स्मृकायाग्रेषुलक्ष्मणुरूपा यत्रहोमे मंत्रयोनोक्ता तत्र संख्याष्टकोषमा

240

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

तद्रूपस्मिलेन शुष्कांजलिं दत्वा हंदरीपत्रे बालायाः ततः सर्वाणि प्राणवेणापूरय
योगपीठमर्चयेत् तद्यथा कर्णिकोपरि आधारशक्त्यादीन् संपूज्य आग्नेयादिकोणे
षु ॐ धर्माय नमः एवं ज्ञानवैराग्यैश्वर्येभ्यो पूर्वादिदिक्षु ॐ अधर्माय नमः ए
वं अज्ञानायावैराग्याय अनैश्वर्याय मध्ये अनंताय पद्माय अं सूर्यमंडलाय द्वादशाक
लात्मने उं सोममंडलाय षोडशकलात्मने मं वह्निमंडलाय दशकलात्मने ततः केस
रेषु पीता श्वेता हरिणा कृष्णा सूक्ष्माती वास्फुलिंगिनी हविराज्वालिनी एताः पूर्वादिक्रमेण च
पूजयेत् ततो वज्रासनाय नमः ततः वागीश्वरीमत्त ध्यानं नीलेंदीवरसन्निभां वा
गीश्वरेण संयुक्तां इति ध्यात्वा ह्रीं पं वागीश्वराय नमः ह्रीं वागीश्वर्यै नमः इति मं
त्रेण पंचोपचारैः संपूज्य स्रुवकाद्यादि संभृते श्रोत्रियगेहजं वा वह्निमानयेत् गो
त्रमीये पाषाणभवमग्निं वा यद्वा वारणसंभवं श्रोत्रियाणां गेहजं वा वनस्य मथा
कृयेत् यदिच्छालाभसंभवमोहयोगणयागकर्मणि निरग्निकलेनालब्धोहर्यला
भकरो भवेत् हंदरीपत्रे कामेश्वरकामेश्वरी पूजयेत् तद्गुः तयाश्च तर्पणं शेफले

ते
स्त
२५१

241

दद्याद्धुताशनः वैष्णवस्तु हस्तविफलं जायते होमकर्मणः तस्मात्तं वैश्यगतेन वह्नि
कं समाहरेत् एवं वह्निं पात्रे निक्षिप्य क्रव्यादंशं परित्यजेत् ततोग्निं वीक्षणादिभिः संस्कृ
त्योदरं वैदवाग्निमध्ये शिवमयं वह्नौ चैकं विभाव्य वह्निं शिवतनुं कल्पयामीति पाक
वेतनं निधाय ॐकारेणाच्छादनं शातनमभिमन्त्र्य धेनुमुद्रयामृतीकृत्य फडिति संरक्ष
कृमिमं वर्मावगुंठ्य ॐ पद्मादिभिः रं वह्निमूर्तये नमः इति तमभ्यर्च्य कुशैः पवित्रैः
परिभ्रामणप्रणवेनोद्वासयेद्वैकेनात्र दृढमहीतलः शिवबीजं पिधानात्मानोः भिन्नसुवर्णेद
क्षाः क्षोनावेनेक्षिपेत् ततो वामी ज्येष्ठा रौद्रीभिः आचमनादिकं दत्वा तथाग्नि
मूर्तिं ध्यायेत् वह्निरूपां तद्देवतां पश्चाद्गर्भसंस्कारार्थं दद्याद्दर्भकं कुण्डे त्रिलि
ग्लहनं २ दह २ पच सर्वज्ञानपयं स्वाहा इति मन्त्रेण वह्निं ज्वालयेत् ततो वह्निं
ज्वालिं स्तुत अग्निं प्रज्वालितं वै सर्वातवे देहुताशन सर्ववर्णममलसंसिद्धिप्र
देतोभवं इत्यनेन वह्निमुपतिष्ठेत् ततो जिह्वा नामसंकल्पयेत् तद्यथा लिङ्गेनम
र हिं हिरण्यायै नमः पाद्योसववधगगणायै नमः सुभिश्रावर्णरक्तायै नमः वङ्के

वह्निमण्डलायैनमः ज्ञानेत्पवत्रिप्रभायैनमः नेत्ररत्रिबहुरूपायैनमः सर्वव्यापकत्वे
अतिरक्तायैनमः एवं सर्वेच एताः सात्विक्यो योगकर्मसु काम्यकर्मसु पद्मरागा सुव
र्णाभद्रा लोहिताश्वेताधूम्रिणी करालिका एताराजस्याः क्रूरकर्मसु विश्वमूर्तिः
स्फुलिंगिनी धूम्रवर्णा मनोज्वाला हिताकराला काली एतास्तामस्याः अमसद्वी
जयोगेनसर्वत्र एवं सर्वत्र बोद्धव्यं वह्नौ [illegible] सादिन्यासः सविद्वान्
वह्निमेवाः सप्तजिह्वानि [illegible] ततः करांगन्यासे [illegible] अंगुष्ठाभ्यां
नमः [illegible] तर्जनीभ्यां स्वाहा [illegible] मध्यमाभ्यां वषट् [illegible]
अनामिकाभ्यां हुं सप्तजिह्वाय कनिष्ठिकाभ्यां वौषट् धनुर्धराय करतलकरपृष्ठाभ्यां
फट् एवं हृदयादिषु सर्वत्र [illegible] ततो मूर्तिन्यासः दक्षांसे ॐ अग्नये सप्तजिह्वा
यनमः दक्षपार्श्वे ॐ अग्नये ॐ हव्यवाहनाय नमः दक्षकट्यां ॐ अग्नये [illegible] नमः
लिंगे ॐ अग्नये वैश्वानराय नमः वामकट्यां ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः वामपार्श्वे ॐ अ
ग्नये विश्वमुखाय नमः वामांसे ॐ अग्नये देवमुखाय नमः ततो वह्निमूर्ति सकल्पयात्

ते
मा
२४२

242

मीति वह्नेरासनं कल्पयित्वा मूर्तिं तत्र विचिन्तयेत् इष्टं शक्तिं स्वस्तिकाभीतिमुच्चैर्दीर्घै
र्दोर्भिर्धारयन्तं जपाभं हेमाकल्पं पद्मसंस्थं त्रिनेत्रं ध्यायेद्वह्निं बद्धमौलिं जटाभिः ततो मे
खलानामुपरि विसृष्टैस्तोयैः स्वदक्षिणे वालयापरिषिच्य मध्यमेखलायाः पश्चिमे
श्चिमे दर्भैस्त्रिधा समूलमाच्छादयेत् त्रिः परिस्तरेत् ततः प्राचीनवर्जं दिक्त्रये परिधीन्विनि
क्षिप्य तत्र प्रादक्षिण्येन ब्रह्मादिदेवताः संपूज्य पुनर्वह्निं ध्यात्वा तत्पीठे आवाह्या
नेन मन्त्रेण गन्धादिभिः पूजयेत् ओं वैश्वानर जातवेद इहावह लोहिताक्ष सर्वकर्माणि
साधय स्वाहा इदं पाद्यं वह्नये नमः इत्यादिक्रमेण पूजयेत् मध्ये वह्न्याग्नेये षं वह्नये हि
रण्यायै नमः षं वह्नये गगनायै नमः शं वह्नये रक्तायै नमः वं वह्नये कृष्णायै नमः लं वह्नये
सुप्रभायै नमः रं वह्नये बहुरूपायै नमः यं वह्नये अतिरिक्तायै नमः कर्मभेदे काम्ये सं वह्नये
धूम्राभायै नमः इत्यादि क्रूरकर्माणि सं वह्नये विश्वमूर्त्यै नमः इत्यादि गृह्याग्नौ विम
शिखा हिरण्या तत्र हेमाभा मूलपार्श्वे दिक्षु स्थिताः वैदूर्यवर्णा गगनाग्नेय्यां दिशि
समाश्रिता रक्तादित्यसंकाशा रक्तजिह्वा त्रिमे स्थिता । कृष्णा नीलाभसंकाशा नैर्ऋ

ण्यां दिशि संस्थिता अग्नेः पद्मरागाभा वारुण्यां दिशि संस्थिता सुतिरक्ता जपाभासा वायव्यां दिशि
संस्थिता बहुरूपा पश्चाम्वायोदक्षिणोत्तरतः स्थिता मेखलायां वामांशे इष्टा श्रेविकां वेदिं स
मूज्य केसरेष्वग्न्यादिकोणेषु मध्ये दिक्षु च ॐ सहस्रार्चिषे हृदयाय नमः ॐ स्वस्तिपूर्णाय शिर
से स्वाहा ॐ उत्तिष्ठ पुरुषाय शिखायै वषट् ॐ धूमव्यापिने कवचाय हुम् ॐ सप्तजिह्वाय ने
त्राभ्यां वौषट् ॐ धनुर्धराय अस्त्राय फट् ततः पूर्वादिदलेषु ॐ अग्नये जातवेदसे नमः ॐ अग्न
ये सप्तजिह्वाय नमः ॐ अग्नये हव्यवाहनाय नमः ॐ अश्वोदरजाय नमः ॐ अग्नये वैश्वानरा
य नमः ॐ अग्नये कौमारतेजसे नमः ॐ अग्नये विश्वमुखाय नमः ॐ अग्नये देवमुखाय न
मः इति वह्निमूर्तीः शक्तिस्वस्तिकधारिणीः संपूज्य लोकपालान्स्वस्वदिक्षु पूजयेत् त
तो हस्ताभ्यां स्रुवं स्रुचं गृहीत्वा तावधोमुखौ कृत्वा त्रिवारं प्रताप्य दर्भान् आदाय यथाक्र
मेण दण्डमूलमध्याग्राणि शोधयित्वा दक्षिणेन ततो संप्रोक्ष्य पुनः प्रताप्य दर्भानग्नौ विनिक्षि
प्य आत्मनो दक्षिणभागे कुशोपरि स्थापयेत् ततः आज्यस्थालीमानीय ब्रह्मतीर्थेन वारि
णा तां संप्रोक्ष्य तस्यामाज्यं विनिक्षिप्य वीक्षणादिभिः संस्कृत्य ततो वायव्ये अग्नेरास्तृ

श्री॰
त सा
२५३

243

म तेषु नम इति मंत्रेण पात्रयुग्माली विनिवेशयेत् ततो दर्भपुञ्जलं संदीप्य अग्नेरेति स्वाग्नि
नले क्षिपेत् नम इति मंत्रेण ततो दीप्तेन दर्भपुञ्जालेनाज्यं निरीक्ष्य तद्दर्भपुञ्जमग्नौ
विसर्जयेत् ततः फडिति मंत्रेण हस्ते शस्त्रालितान्दर्भांस्त्वदर्पयन्नग्नौ क्षिपेत् ततो घृते
प्रदीप्ते वा पुनर्वेगा स्वल्पक्रौ संयोज्य ज्वलेत् स्रुवाद् दक्षिणहस्तोपरि भावेनाधोमुखेनाङ्गुष्ठोप
कनिष्ठिकाभ्यां प्रादेशमात्रमितौ दर्भौ धृत्वा ग्रहेण घृते पवित्रीकृत्य नम इति न कुशाभ्यामाज्य
मस्मत्वे घृत संप्लावनं कुर्यात् ततः प्रादेशमात्रं समग्रं द्वौ दर्भौ घृतमध्ये त्वा नान्दे क्षिप्त्वा होम
गो हुत्वा शुद्धपत्रकं स्थपितो स्मरेत् ततो वामे इडा नाडी दक्षिणे पिङ्गला मध्ये सुषुम्णा ध्या
त्वा होमं कुर्यात् तद्यथा नम इति मंत्रेण स्रुवेण दक्षिणभागादाज्यमादाय दक्षिणलोचने ॐ अ
ग्नये स्वाहा इति जुहुयात् तद्वामतश्चाज्यमादाय अग्ने वामलोचने ॐ सोमाय स्वाहा नम
इति हुत्वा ततो मध्यादाज्यमादाय अग्नेर्भाललोचने ॐ अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा नम इति जुहुया
त् ततो नम इति मंत्रेण स्रुवेणाज्यं दक्षिणभागादादाय वक्त्रमध्ये ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वा
हेति जुहुयात् सर्वत्राहुतिसम्पातः ततो व्याहृतिहोमः ॐ भूः स्वाहा ॐ भुवः स्वाहा ॐ स्वः

हा ततोवैश्वानरंजातवेदसंस्थाप्य इमंत्रेणाग्निंवाचंकृत्वा अग्नेर्गर्भाधानादिक्रियाःसम्पादये
येत् तद्यथा गर्भाधाने पुंसवने सीमंतोन्नयने जातकर्मे नामकरणम् निष्क्रमणे अन्नप्रा
शने चूडाकरणे उपनयने महाव्रते उपनिषत् स्नाने गोदानम् उद्वाहकालेच कूर्व॰
कर्माणिमनुणोतम् तथाच शुभेचैवविवाहोत्सवेताकृत्वकर्मसु तत्क्रमः ॐअग्न
येगर्भाधानेकर्मसम्पादयामिस्वाहा इतिप्रतिकर्मणिक्रमेणाहुतीर्जुहुयात् सं
दीपितेन अग्नेर्गर्भाधानेकर्मकल्पयामि ॐनमः एकैकोवाहुतीर्दद्यात् इतिका॰
ल्पसूत्रे नामकरणेतु मूलदेवीमभ्यर्च्य तन्नामकरणायच हुनेत्पंचसबाणे॰
तवाहुतीनांत्रयंतथा कामाग्नेर्नवंहुतावानेति तमेजुर्यादनंतरम् ततोवह्नेःपितरो
संपूज्य आत्मनियोजयित्वा मूलाग्रमध्यस्वतत्वतः समिधः पंचसप्तधात्वाजुहुया
त् ततोविघ्नेश्वरमंत्रेणादशाहुतीर्जुहुयात् तद्यथा ॐस्वाहा ॐश्रींस्वाहा ॐश्रींह्रीं॰
स्वाहा ॐश्रींह्रींक्लींस्वाहा ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंस्वाहा ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंस्वाहा ॐश्रींह्रींक्लीं
ग्लौंगणपतयेस्वाहा ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंगणपतयेवरवरदस्वाहा ॐश्रींह्रींक्लींग्लौंगंग

ते
सा
२४४

244

णपतये वरवरद सर्वजनं मे स्वाहा ॐ श्रीं ह्रीं क्लीं ग्लौं गं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे वशमा-
मानय स्वाहा तथा वश्यपंचमारे तारायैर्दशभिर्देविपूर्वपूर्वसमन्वितैः मन्त्रनागण-
पमेनकुनेमूर्वैदशाहुतीः ततो देवतायाः पीठं वक्षोम सम्यक् वह्निरूपेणो विधि-
त्स पंचोपचारादिभिः संपूजयेत् हृदरीपतेत् षडासनमंत्रेणांगमंत्रेण संपूज्य ऐं ह्रीं
श्रीं प्रकट समस्त यम गमन तव सम्प्रदाय सम्प्रदाय कुल कौल निगर्व रहस्याति रहस्यायो-
गिनी चक्र श्री पादुकां पूजयामि तामादौ ब्राह्म्यादि लक्ष्म्यादि इन्द्रादि वज्रादीं संपूजये-
त् इति विशेषः वह्निस्थां विमूलमंत्रेणाहुतेन पंचविंशतिमाहुतीर्जुहुयात् ततो वह्नि-
देवतयोरात्मना समैक्यं विभाव्य मूलेनानेनैकादशाहुतीर्जुहुयात् ततस्तत्र देवतायाश्चैतेना-
वरणदेवताया एकैकाहुतीर्जुहुयात् पूर्णाहुतिहोमं कुर्यात् ततः संकल्पितं तत्तत्कलो-
क विहितद्रव्यैर्होमं कुर्यात् तद्यथा वह्निरूपां तां जिह्वां योजयेत् यां सर्वकर्मणि यतः समस्तसि-
द्धीनां साधिनी वह्निरूपिकेति यामले ॐ अस्य हिरण्याख्या वश्याकर्षणे कर्मणि गगनं रक्ताख्या
मनोहर नामाख्या द्वेषणे मता कृष्णाख्या मारणे चैव सुभ्यासोतिकर्मणि उच्चाटने तिरस्काख्या वह्निरूपा सुसिद्धिदा

ॐ भूः अग्नये पृथिव्यै महते स्वाहा ॐ भुवः वायवेऽन्तरिक्षाय दिवो महते स्वाहा ॐ स्वश्च
द्रमसि दिग्भ्यो नक्षत्रेभ्यो महते स्वाहा ॐ भूर्भुवस्स्वश्चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यो महते स्वाहा ।
काम्यहोमे अंगुलिनियमस्तु तर्जन्यंगुष्ठसंयोगाच्छान्त्यर्थे जुहुयान्नरः दारुणेष्वभि-
चाराणामनामांगुष्ठसंयुक्तया विद्वेषोच्चाटने चैव मारणे च प्रशस्यते प्रदेशिनीमध्यमा-
भ्यां वायोपशामनं भवेत् वश्यमैयानतथा शान्तिर्नीतिपुष्ट्यादिके तथा आकर्षणानि ।
सर्वाणि हृतारक्षोगतानि च तर्जन्यानामिकायोगात्सर्वमेव भवेति हि मोहने वश्य-
कामे च प्रीतिसंवर्धते तथा प्रदेशिनीकनिष्ठाभ्यां सर्वमन्त्रस्य सिद्धिरिति मोहनाकर्ष-
णे चैव स्तोभणोच्चाटने तथा कनिष्ठामध्यमांगुष्ठसंयोगेन तु लीलया विधिपुते
न होमेन तथा ख्यान्वयोगतः सर्वे मन्त्राः प्रसिद्ध्यन्ति मुद्रामन्त्रप्रयोगतः ततो होमद्र-
व्याणि स्रुवेण स्रुचि तिथायते नाभ्यायतो नाभौ संस्थाप्य ततः पूर्वमिस्मादिमन्त्रेणाम्
लमन्त्रेण च पूर्णाहुतिं दत्वा संहारमस्त्वाद्यादेवतास्मिन्नुद्वास्य प्रणवव्याहृतीर्हुत्वाग्नेर्नि
ह्लांगमूर्तीनां पंचकाहुतिं दद्यात् ततः पूर्ववन्मौविलोपरिप्रद्भिः परिषिच्य प्रात्मनि संहार

नं·
सा·
२४५

245

मद्ध्यापावके योजयित्वा याविधीनमपरिस्नवान् अग्नौ निक्षिपेत् विशेषस्तु नैमित्तिके
कर्मणि पतानद्देहेत् नित्यकर्मणि च न दहेत् पश्चाद्दाहो नैमित्तिके दहेन्मंत्री नित्ये तु न
कदाचन ततो दक्षिणा ज्ञानमालायाम् सुवर्णमथ तेद्याद्वृत्ते दक्षासुवर्णकम् दक्षि
णा त्वप्रदातव्या यथा होमे तथा जपे यदि दीक्षांगहोमस्यात् तदा देवताया अवरदेव
तायाः होमो भवेत् आज्यान्वितैस्तिलैः कल्पविहितद्रव्यैर्वा अष्टोत्तरशतं सहस्रं शतं वा जुहु
यात् ततः स्वयोनिदेवताप्रोक्षितं शिष्यं स्नातं कृतनित्यकर्माणं यदि वा दृष्टान्ते विलोकयेत् तै
नत्वं गुरुः ताडनि संयोज्य अर्थं विशोधयेत् जुहुयात् तद्यथा ॐ शांगुष्ठेन शिष्यस्य पादे
स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि कलाधाने स्वाहेति आज्यान्वितैस्तिलैरष्टाहुतीर्जुहुयात् अ
··· स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि तत्वाधाने स्वाहा एवं नाभिं स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि भुवनाधा
ने स्वाहा हृदये स्पृष्ट्वा ॐ वर्णाधाने स्वाहा भाले स्पृष्ट्वा ॐ शोधयामि पदाधाने स्वाहा
मूर्धानं स्पृष्ट्वा शोधयामि मंत्राधाने स्वाहा सर्वत्राष्टाहुतीर्जुहुयात् एवं क्रमेण
षडध्वसंहारं पुनः सृष्टिवर्त्मना तत्तदाहुतिभिः क्रमेण जनयेत् तद्यथा मंत्रा ।:

यामंत्राध्वानः पदाध्वापदाध्वानो भुवनोध्वाभुवनाध्वानाः तत्वाध्वातत्वाध्वानः कला॰
ध्वाकलाध्वानः एवंक्रमेणयोजनयेत् ततोदिव्यदृष्ट्यातेशिष्यंविलोकयन् स्वतास्थितेतत
त्वेतत्रशिष्यंनियोजयेत् ततःस्रुचापूर्णाहुतिभिःदानादिकर्मसमाप्यपूर्वोक्तक्रमेणदी
क्षांकारयेत् ततोदिव्यदृष्ट्यातेशिष्यंविलोकयन् स्वतास्थितेतत्त्वेतत्रशिष्यंनियोज
येत् ततःस्रुचापूर्णाहुतिभिःदानादिकर्मसमाप्यपूर्वोक्तक्रमेणदीक्षांकारयेत॥इ
तिहोमविधिः॥अथनित्यहोमः तदुक्तंभुजगावल्याम् नाजप्तःसिद्ध्यतेमंत्रोनाहुत
श्चफलप्रदः नार्चितोयच्छतेकामांस्तस्मात्त्रितयमाचरेत् पूजयालभतेपूजांजपात्सि
द्धिर्नसंशयः विभूतिंचाग्निकार्येणसर्वसिद्धिंचविंदति नीलतंत्रे नित्यहोमंप्रवक्ष्यामि
सर्वार्थंयेनविंदति सपर्यांसम्यमाप्यायबलिंपूर्ववदाचरेत् ततोजपंतर्पणंचचरेत्साध
कसत्तमः बलिंवैश्वादिकंचैवब्राह्मणःसम्यगाचरेत् विधिवदग्निमानीयकृत्वातुम्भो
नमस्तथा मूलमंत्रंसमुच्चार्यकुंडेवास्थंडिलेपिवा भूमौवासंस्कृतेह्यग्निंव्याहृतिचितयेन
तुस्वाहातेनतृप्यांजुतांषडंगाहवनंततः ततोदेवीसमावाह्यमूलेनषोडशाहुतीःहुत्वा

मा
तं·
२५६

246

त्वहानमस्कृत्य विसर्जने दिंडुमंडले यथामात्रेण विशेषः भैरवो गुरुरुक्तः दक्षावाम्यावि
तैस्तिलैः शुभैः दूर्वादिषु क्रमेणैव ततो होमे समाचरेत् गुग्गुलहोमद्रव्याणां प्रमाण
मभिधीयते कर्षमात्रं हुते होमे गुलिकामात्रं पयः स्मृतम् उक्तानि पंचगव्यानि तत्स
मानि मनीषिभिः तत्समं मधु दुग्धान्नं मतमात्रं मदाहृतम् दधि प्रसृतिमात्रं स्या
ल्लाजाः स्युर्मुष्टिसंमिताः इक्षुकाण्डसमानास्युः सक्तवो पि तथोदिताः गुडपला
र्धमानं स्यात्खंडं करपि तथा स्मृताः ग्रासार्धं चरुमानं स्यादितः पूर्वो विधिः स्मृतः प
कैकं पत्रपुष्पाणि तथा रूपाणि कल्पयेत् कदलीफलनारंगफलान्येकैकशो वि
दुः मातुलिंगं चतुः खंडं पनसं दशधाहुतम् खर्जूरामलकीलानि खंडितानि
विदुर्बुधाः त्रिधाकृते फले बिल्वे कपित्थे खंडिते द्विधा उर्वारुकफलहोमे चोदि
ते खंडिते त्रिधा फलान्यन्यानि खंडानि समिधस्तु दशांगुलाः दूर्वात्रयं समस्तु दिष्टं गुडू
चीवल्लं ग्रगुला व्रीहयो मुष्टिमात्रास्तु मुद्गमाषायवाश्चापि तंडुलाः स्युस्तदर्धं भागाः कोद्रवाः
मुष्टिसंमिताः गोधूमाः वल्लकलमाविहिता मुष्टिमानतः तिलाश्चुलकमात्राः सर्षपाल

ष्कमाणकाः शुक्तिप्रमाणे लवणे मरिचान्यपि विंशतिः पूर्वं वदन्मानेस्याज्ञमवेतत्समस्य
नम् चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरी कुंकुमानि च तिलत्रिनी बीजमानानि समदिष्टानि देशिकः
शापानमान्महोमेषु लिषणोपोषवल्लभ श्रास्यो तगजयाहेके विपश्चित्सर्वे कलेह काणे
होमे भवेद्याधिः नेत्रं यत्नमदीरितम् नासिकायां मनः पीडा मस्तके यत्र संस्तवः यतः
काष्ठे ततः श्रोत्रं यतो धूमो त्रनासिका यत्राल्पज्वलने नेत्रं यतो गात्रलनवियाणः यत्र श्रा
ज्वलिताज्वालानिह्वासा जातवेदसः स्वर्णसिंदूरबालार्ककुंकुमाक्षौद्रसन्निभः स्ववर्ण
रेतसो वर्णः शोभनः परिकीर्तितः भेरीवारिदहस्तींद्रनिनदो सिः शुभावहः नागच
म्पकपुन्नागपाटलायूथिकानिभः पद्मोदीवरकल्हारसर्पिगुग्गुलसन्निभः पावकस्य
शुभो गंधस्तस्यल्लेत्रवेदिभिः प्रदक्षिणास्तेककल्पाः स्वच्छाभाशिखिनः शिवोः शु
भदा यजमानस्य राज्यस्यापि विशेषतः मेदेह्मुयवलोधूमो वक्रेः शोकः शुभावहः कृ
ष्णः कृशस्यजातेर्वर्णो यजमाने विनाशयेत् श्वेतोमांसू निर्दृत्या शुक्रो रोवायसमसन्निभः रे
दरसमसो वक्रेर्धनिस्सर्वविनाशकृत स्फुलिंगोपोद्भवं वहो हेतवः त्रिपरो भवेत् त्रिशार

ल.
हा.
२४१

247

नासिकाद्याकर्षणे नक्षत्रे धनपवित्रयम् शुकपत्रनिभो धूम्रः पारावतसमप्रभः हारितत्व
गजातीनां गवां वश्ये कलेविशात् एवं विधेषु दोषेषु प्रायश्चित्तार्थदेशिकः मूले नाज्ये
नजुहुयात्सैव विंशतिमाहुतीः इति होमप्रकरणं षाद्दायाम् अथाभिप्रायमेव तेत्रेमि
त्सम्यक् षट्कर्मलक्षणं सर्वतन्त्रानुसारेण प्रयोगफलसिद्धिदम् शान्तिवश्यस्तम्भना
नि विद्वेषोच्चाटने तथा मारणान्तानि शंसन्ति षट्कर्माणि मनीषिणः रोगकृत्याग्रहा
दीनां नाशः शान्तिरितीरिता वश्यं जनानां सर्वेषां विधेयत्वमुदीरितम् प्रवृत्तिरो
धः सर्वेषां स्तम्भनं तदुदाहृतम् स्निग्धानां द्वेषजननं मिथो विद्वेषणं मतम् उ
च्चाटनं स्वदेशादेर्भ्रंशनं परिकीर्तितम् प्राणिनां प्राणहरणं मारणं तदुदाहृतम्
स्वदेवतादिककालादीन् ज्ञात्वा कर्माणि साधयेत् रतिर्वाणी रमा ज्येष्ठा दुर्गा का
ली यथाक्रमात् षट्कर्मदेवताः प्रोक्ताः कर्मादौ ताः प्रपूजयेत् ईशचन्द्रेन्द्रनिरृ
तिवाय्वग्नीनां दिशो मताः सूर्योदयं समारभ्य घटिकादशकं क्रमात् ऋ
तवः स्युर्वसन्ताद्याः अहोरात्रे दिने दिने वसन्तग्रीष्मवर्षाख्यशरद्धेमन्त ।:।।:

तथैवेशिताः षट्कर्मसमस्तगाचरणाम अर्धरात्रं शरत्कालो हेमंतस्तु प्रभातकम पूर्वाह्णे च
वसंतस्स्यान्मध्याह्ने ग्रीष्म एव च प्रावृट्कालोपराह्णास्स्यात्प्रदोषः शिशिरः स्मृतः अ
थवा उषायोगे च हेमंतः प्रभाते शिशिरागमः प्रहरार्धे वसंतस्तु ग्रीष्मो मध्यंदिनागमे व
र्धयामे च वर्षाख्यो शरदस्तंगते रवौ हेमंतः शांतिके प्रोक्तो वसंतो वश्यकर्मणि शिशिरः
स्तंभने ज्ञेयो विद्वेषे ग्रीष्म ईरितः प्रावृडुच्चाटने ज्ञेया घाघारणमारणकर्मणि तिथिनिर्णयमल
पंचमी च द्वितीया सप्तमी तथा बुधे मंदवारसंयुक्ता ज्ञेया विद्वेषकर्मणि कृष्णा चतुर्दशी
नवदष्टमी मंदवारका उच्चाटने निषिद्धिः शाला प्रदोषे च विशेषतः चतुर्दश्यष्टमी कृ
ष्णा लाह्मावस्या तथैव च शनिभौमदिनोपेता घोरा मारणकर्मणि बुधचंद्रदिनोप
ता पंचमी दशमी तथा पौर्णमासी तु विज्ञेया निषिद्धि स्तंभनकर्मणि शुभग्रहोदये कु
र्यात्क्षुभानि च शुभोदये रौद्रकर्माणि रिक्तार्के स्त्रयोगे च मारणम् जपेत्सूर्वेह्यवोवश्ये
दक्षिणे चाभिचारके पश्चिमे स्तंभने विद्यादीशानं शांतिकं भवेत् तथाभिचारके कार्या
दक्षिणाननवनामहो वसने लोहिते प्रोक्त स्तु नीलो लोहितं स्मृतम् भूषणं लौहदंष्ट्रेन।

ने.
सा.
२४५

248

वामेन सृजनादिके नरस्याय विशेषेण मारणे स्तम्भमोहिते । मन्त्रस्य तु हृच्छून्यस्य दंतेन न ग
र्दभस्य च क्रमात् तमालागमसंबंधचूर्णेन वधमिच्छता । अग्रे भस्मे गमसृणिभिर्जपेदाकर्षक
र्मणि साध्यकेशसूत्रपीतैस्त्वरंगवदनोद्भवैः श्वेतमालां समासाद्य विद्वेषोच्चाटने जपेत् प
सास्थिस्त्वस्ति केभूणा विकटत्रुत्रुटघुनः वज्रे भद्रकमित्याख्या समन्तात् निमन्त्रितः पद्म
मनेत्त सैयोग्मन्नान्नूवींद्रनरेकौ विदस्यमूमोसंस्थाप्य खोमस्यंत्रुत्रुटामने श्वमानिव
लव्यानि षण्मद्राः क्रमतोत्तेयाय मस्पाषाग दाहृयाः मन्मलाषानि विद्रूयापांतिका
दिषु कर्मसु जलशांतिविपौष्टिकेषु वश्यैवृद्धिकृद्दीरिते स्तम्भने पृथिवीबीजं विद्वेषो व्या
सकीर्तितम् उच्चाटने स्मृतो वायुर्मृत्यो श्रिमारणे मता तत्तत्कृतोदये सम्यक् तत्तन्मण्डल
संयुतम् तत्कर्मविधानबीजं त्रिलिखितात्मना शीतांशुसलिलेतोऽणो खोमवा
युरूविशिनाम् वर्णाः स्युर्मेत्रबीजानि षट्कर्मसु यथाक्रमम् ग्रथनेचविदर्भश्च
सम्पुटो रोधनं तथा योगाः पल्लवश्चैते विन्यासाः षट्सु कर्मसु मंत्राणां तारि
तात्मका वासाध्यवर्णान्मध्या विधि ग्रथनं तद्विज्ञानीयात् वश्यशान्तिककर्मणि ।

मंत्राणि हृदयमध्यस्थं साध्यनामांतरे लिखेत् विदर्भ एष विज्ञेयो मंत्रिभिर्वेशकर्मणि
आदौ चैव तु मंत्रस्य साध्यनाम्नो ऽसौ सम्पुटः स्मृतः एतस्याल्लंभने शान्तिश्चलको मंत्रवेदिभिः
नाम्न आद्यंतमध्येषु मंत्रस्याद्ग्रथनं मतम् विदर्भणो विधाने तु वश्यार्थमिदमत्तमम् मंत्र
स्यान्तभवे नामयोगः प्रोच्चाटने मतः आदौ नाम्नो भवेन्मंत्रः पल्लवे मारणे मतः सित
रक्तपीतमिश्रकृष्णधूम्रः प्रकीर्तिताः वर्णा ते मंत्रसंयोज्याः देवताषट्कर्मसु मंत्राणि
लिखेन्नैव स्वं चंदने रोचनेन निशा गृहधूमचिताङ्गारा मारणे तु विषाणि च श्यनेनो चिले।
नपिशाचनिर्यासरक्तमसमला गृहधूमचित्रकाट्टके विषाष्टकमुदीरितं देवताकाला।
मुष्ठादीकास्यकत्ताला विचक्षणः ॥ षट्कर्माणि प्रयुञ्जीत यथोक्तफलसिद्धये कला
णे च उच्चाटने वषट् प्रोक्तं हुं फट् तु मारणे लंभने च नमः प्रोक्तं स्वाहा शान्तिकपौ
ष्टिके होमतर्पणयोः स्वाहा स्वाहा सन्तर्पणयोर्नमः मंत्रान्ते योजयेन्मंत्री जपकाले यथा
स्थितिः प्रसाधकः एतानि तत्कर्माणि जपकाले मंत्रान्ते योजयित्वा मंत्रोम मंत्रं जपेत्
होमादिषु नायं नियमः स्मार्त होमे तिकश्चित तत्र अग्निकार्ये नयेत् स्वाहानमः सर्वत्र।

ने.
सा.
२४५

वार्थैने शान्तिपौष्टिकवशाद्वेषाकृष्ट्युच्चाटनमारणे स्वाहास्वधावषड्हुंवौषट्फ
ड्योजयेत्क्रमात् वशाकर्षणसंतापज्वरे स्वाहां प्रयोजयेत् क्रोधोपशमने शान्ते
प्रीतौ योज्यं नमो बुधैः वौषट्संमोहनद्दीपपुष्टिमृत्युंजयेषु च फट्कारं छेदने फ
ड्विघ्नग्रहनिपातने पुष्टौ चाप्यायने वौषट्रोधनं मलिनीकृतौ हुंकारं प्रीतिनाशे
वच्छेदने मारणे तथा उच्चाटने च विद्वेषे वषड्वाहकृतौ वषट् ओं दीपनकार्येषु
नानालाभे वषट्स्मृतः इति विशेषवचनाद्धोमेष्वेवं विधिः स्मृतः शान्तिकादौ पुष्टा
दिनियमः तत्रैव शान्तिके राजन्मेखला च भूजं पद्मे च वश्यके सर्वकार्येषु मौर्वी तु क्रूरे
स्यात्तेन कर्षटम् त्रिमेयं शान्तिके प्रोक्तं पञ्चगव्यं तु वश्यके सर्वकार्येषु ग्रन्थे क्रूरे
वाष्टविषाणि च शान्तिके लेखनी दूर्वा वश्यादौ शिखिपुच्छिका हेमं सर्वाणि कार्या
णि क्रूरे स्यात्काकपुच्छिका गृहे च शान्तिकर्मस्यादुष्णं च चण्डिकागृहे देवालये वश
वीर्णि श्मशाने क्रूरकर्मणि ग्रन्थ्यभूतानामभ्युदयः इडाकाराग्नितिर्भूमेः पुष्टयोगे भया
दपि तोयस्य पावकस्योर्ध्वगतिस्तिर्यङ्नभस्वतः गतिर्व्योम्नो भवेन्मध्ये भूतानामभ्युदयः स्मृ
तः

परतो नरये कुर्यात्तस्मिन्नेव प्रपमात्मवित् । शान्तिके पौष्टिके कर्मतोयस्य सम्भवे वसोः मार
णां हीति मकतो विपतोच्चाटनादिकम् तेजसि दिनाथाने शान्तमुदये च विहायसः भूतानां
मण्डलानि वृत्तं द्विचन्द्रमष्टिडुलाञ्छितं मानतः स्थनः त्रिकोणं स्वस्तिकोपेतं वज्रे वर्णे डसंयुते
श्मोजनमेभसोभूमे स्वतरस्त्रे सवज्रकम् नमस्कृतसमाभानि मण्डलानि विडुत्रेयाः वर्णैः श्वे
तविलासपाङ्गः खखनामावृत्तानि च स्वच्छे वियत्स्म कल्कलो रक्तो सितविषदेपयः पीताभूमि
रित्यादि प्रयोगानन्तरं कुलार्णवे एकलतेज येन्मे च्यानन्यास समन्वितम् प्रयोगदोष
शान्त्यर्थं मात्मरताथकारणम् न चैष्फलेनवाप्नोति देवतापापमाप्नुयात् यत्नशिष्टमा
रणं कुर्याद्वेदयुतं जपेत् तस्माद्यत्निमपरम् प्रथमं लवकं कवचानि निरूपणे वाराहीतन्त्रे
तस्माद्दैवं गुरुं पश्चात्स्तोत्रं वा सहितं पठेत् अतेव शृणु वेदयादिसुवाचादिसूक्तम्षः एवं
सर्वत्र विज्ञेयो यस्मात्तया विफलं भवेत् तत्र प्रथमं भुवनेश्वरीकवचं श्रीदेव्युवाच भगवन्
षणास्मदेवेश पापाविद्याः प्रकाशिताः कलाकाञ्चि गताः सर्वाः श्रोतुमिच्छामि साम्प्रतम् त्रै
लोक्यमङ्गलं नाम कवचं यत्पुरोदितम् ईश्वर उवाच पार्वति शृणु वक्ष्यामि सावधानावधा।

त्र॰
सा॰
२५॰

250

पार्वत्य त्रैलोक्यमंगलंनामकवचंमंत्रविग्रहम् सिद्धविद्यामयेसर्वैश्वर्यसिद्धिप्रदायके
पठनाद्धारणान्मर्त्यस्त्रैलोक्यैश्वर्यभाग्भवेत् त्रैलोक्यमंगलस्यास्यकवचस्यऋषिःशिवः १
छंदोविराड्जगद्धात्रीदेवताभुवनेश्वरी धर्मार्थकाममोक्षेषुविनियोगःप्रकीर्तितः ह्रींबी
जंमेशिरःपातुभुवनेशीललाटकम् ऐंपातुदक्षनेत्रंमेह्रींपातुवामलोचनम् श्रींपातुद
क्षकर्णंमेत्रिवर्णात्मामहेश्वरी वामकर्णंसदापातुऐंघ्राणंपातुमेसदा ह्रींपातुवदनेदे
वीऐंपातुरसनंमम वाक्सिद्धिदात्रिवर्णात्माकर्णौपातुपराम्बिका श्रींस्कंधौपातुनियतं
ह्रींभुजौपातुसर्वदा क्लींकारीत्रिपुरेशानीत्रिपुरैश्वर्यदायिनी ॐपातुहृदयंह्रींमेमध्यदे
शंसदावतु क्रौंपातुनाभिदेशंसात्र्यक्षरीभुवनेश्वरी सर्वबीजंसदापृष्ठंपातुसर्ववशंकरी
ह्रींपातुगुह्यदेशंमेनमोभगवतिकटिं माहेश्वरिसदापातुसक्थिनीजानुयुग्मके अन्नपूर्णे
सदापातुस्वाहापातुपदद्वयं सप्तदशाक्षरीपायादन्नपूर्णाखिलंवपुः तारंमायारमाका
मःषोडशार्णाततःपरम् शिवस्थासर्वतोऽपातुविद्यासर्वार्णात्मिकासदा तारंदुर्गेयुगंरक्ष
णिस्वाहेतिदशाक्षरी जयदुर्गाघनश्यामापातुमांसर्वतोमुदा मायाबीजादिकाचैषादशार्णाप्यवतेयापरा

प्रतप्तकांचनाभासा जयदुर्गानलेऽवतु तारं ह्रीं दुं दुर्गायै नमो ह्यष्टवर्णात्मिका परा शंखच-
क्रधनुर्बाणधरा मां दक्षिणेऽवतु महिषमर्दिनि स्वाहा वसुवर्णात्मिका परा नैरृत्यां स-
र्वदा पातु महिषासुरनाशिनी माया पद्मावती स्वाहा सप्तार्णा परिकीर्तिता पद्मावती पद्म-
संस्था पश्चिमे मां सदावतु पाशांकुशपुटा मायो ह्रीं परमेश्वरि स्वाहा त्रयोदशार्णा ताराः
द्या साश्वारूढानलेऽवतु तारं माया च कवचं वेचक्रे ततो वधूः हूं स्त्रीं ह्रीं फट् महाविद्या द्व-
दशार्णाखिलशर्मदा नवस्थिता ह्रीं मि पाद्याच्छिवकोणे सदा च माम् ऐं क्लीं सौः सा ततो बाला
मां मूर्धदेशतोऽवतु विंद्वंता भैरवी बाला भूमौ मां सर्वदावतु इति ते कवचं पुण्यं ------
------ त्रैलोक्यमंगलं पुण्यं त्रैलोक्यमंगलं परम् सारात्सारतरं पुण्यं महाविद्यौघवि-
ग्रहम् अस्यापि पठनात्सद्यः कुबेरोऽपि धनेश्वरः इंद्राद्याः सकला देवा धारणात्पठनाद्यतः
सर्वसिद्धीश्वराः संतः सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः पुष्पांजल्यष्टकं दद्यान्मूलेनैव पृथक्पृथक्
संवत्सरकृतायास्तु पूजायाः फलमाप्नुयात् प्रीतिमन्योऽन्यतः कृत्वा कमला निश्चला गृ-
हे वाणी च निवसेद्वक्त्रे सत्यं सत्यं न संशयः यो धारयति पुण्यात्मा त्रैलोक्यमंगलाभिधं

त॰
सा॰
२५२
251

कवचेपरमेशुण्यंसोपिपुण्यवतांवरः सर्वैश्वर्ययुतोभूत्वात्रैलोक्यविजयीभवेत् गुरुमाद
त्तिणेवाहीनाशीवामेभ्यतेनथा वरुपुत्रवतीभूत्वावंध्यापिलभतेसुखं अल्पायुस्त्वादीनिशस्त्रा
णिनैवक्षमंतेनितंजने एतत्कवचमज्ञात्वायोभजेद्भुवनेश्वरीं दारिद्र्यंपरमंप्राप्यसोचिरान्मृ
त्युमाप्नुयात् इतिश्रीरुद्रयामलेतंत्रेदेवीश्वरसंवादेत्रैलोक्यमंगलंनामकवचंसमाप्तं अ
थभुवनेश्वरीस्तोत्रं अथानंदमयीसाक्षाच्छब्दब्रह्मस्वरूपिणी ईडेसकलसंपत्त्यैजगत्का
रणमंबिकां आद्यामशेषजननीमरविंदयोनेर्विष्णोःशिवस्यचवपुःप्रतिपादयित्री सृष्टि
स्थितिक्षयकरींजगतांत्रयाणांस्तुत्वागिरंविमलयाम्यहमंबिकेत्वां १ पृथ्व्याजलेनशिखि
नामरुतांबरेणहोत्रेंदुनादिनकरेणचमूर्तिभाजः देवस्यमन्मथरिपोरपिशक्तिमत्ताहे
तुस्त्वमेवखलुपर्वतराजपुत्रि २ त्रिस्रोतसःसकललोकसमर्चितायाः वैशिष्ट्यका
रणमवैमितदेवमातः त्वत्पादपंकजपरागपवित्रतासुशंभोर्जटासुसततंपरिवर्तने॰
यत् ३ आनंदयेत्कुमुदिनीमधिपःकलानांनान्यामिनःकमलिनीमथनेतरां॰
वा एकस्यमोदनविधौपरमेकईष्टेत्वंतुप्रपंचमभिनंदयसिस्वदृष्ट्या ४ ॰

आप्याय्यशेषजगतांनवयौवनश्रीशीलाधिराजतनयाप्यतिकोमलासि त्रय्याःप्रसू
रपितयानसमीक्षितासि ध्येयापिगोचरमनसोनपथिस्थितासि ५ आसाद्यजन्ममनु
जेषुचिराद्दुरापंतत्रापिपाटवमवाप्यनिजेंद्रियाणाम् नाभ्यर्चयंतिजगतांजननिपित्वि
येतानिःश्रेणिकाग्रमधिरुह्यपुनःपतंति ६ कर्पूरचूर्णहिमवारिविलोडितेनयेचं
दनेनकुंकुमजातगंधैः आराधयंतिहिभवानिसमस्तकालंतेखलुशेषभुवनाधिभुवः
प्रथंते ७ आविश्यमध्यपदवींप्रथमेसरोजेसुप्ताहिराजसदृशीविरचय्यविश्वम् ।
विद्युल्लतावलयविभ्रममुद्वहंतीपद्मानिपंचविदलय्यसमश्नुवाना ८ तन्निर्ग
तामृतरसैरभिषिच्यगात्रंमार्गेणतेनविलयंपुनरप्यवाप्ता येषांहृदिस्फुरसि
जातुनतेभवेयुर्मातर्महेश्वरकुटुंबिनिगर्भभाजः ९ आलंबिकुंतलभरामभि
रामवक्त्रामापीवरस्तनतटींतनुवृत्तमध्याम् चिंताक्षसूत्रकलशालिखिताढ्य
हस्तामावर्तयामिमनसातवगौरिमूर्तिम् १० आस्थाययोगमवजित्यचवैरिषट्कमा
बध्वेंद्रियगणंमनसिप्रसन्ने पाशांकुशाभयवराढ्यकरांसुवक्त्रामालोकयंतिभवने

ने॰
सा
२५१

252

ष्वरियोगिनीनां उत्तमहाटकनिभांकविभिस्त्वमभिनवर्तिनामस्तत्त्वदैवमिषिच्यमा
ना हस्तद्वयेनतलिनीकविवेवृहंतीपद्मापिसाभयवराभवस्मितमेव १२ श्रुष्टाभिकथवि
विधायुयवाहिनीभिदोर्वल्लरीभिरपिकरामटगाधिराजे हर्वोदलफतिरमर्पविपत्त
पत्ताम्पकुर्वतीतमस्मिदेविभवानिदुर्गा १३ आविर्निरावनलपीकरशोभिवक्रांशुजा
गणोनयरिकलिनहारयष्टिं पद्मोश्चकाममितकोतिमनंगतेद्राभायोशुलिंदनकांणी
मनसास्मरामि १४ हंसैर्गतिक्कणितनूपुरहूरदेहैर्मूर्तैर्विवाभवत्वनेरवुगम्यमानो
पद्माविबोधनलवेदूढसजातनलो श्रीकंठपत्तिशिरसैवदधेतवांघ्री १५ द्वाम्यांस
मीतितमस्तमतेवहूम्म्यामुसायवालनयनेहृषकेतनेन सांद्रानुरागनवलेनलि
रीतमाणोजेवेडभेश्रपिभवानिनवानतोस्मि १६ कुड्मलाभिजितहस्तिकरावलेपो
स्पोल्पनमार्दवतयापरिमृत्तरंभो श्रोणीभवस्यसहतोपरिकल्पदत्तोत्तभाविवा
प्पवयसावयसातवमध्यमेन १७ श्राणोस्तनोवयुगमध्यतयापिध्यातो स्त्रैबालि
सेयणवयसापतिहत्पुष्पमारः रोमावलीविलसितेनविभाव्यमानिर्मध्यस्तवस्मरतमेहदयस्यमध्ये

१९

५५

मे व्योमस्मरस्य हरनेत्रकृशानुभीरोर्लावण्यवारिभरितेन वयौवनेन आप्यायद्दृतमि
वपल्वलमग्रधृष्णं नाभिं कदापि न वदेविन विस्मरेयम् १९ ईशोपि यगुहृपिशुनेभ्रमि
तेदधाने काश्मीरकर्दममनुल्लनपंकजेते स्मातोस्मि तस्य कटिरोः तणलंबुफेनोसि
हृवितोस्मरयतः समदस्यकुंभौ २० कंठातिविल्लिगलदुज्वलकांतिधाराशोभी भुजौ नि
जतियोः मकरध्वजेन केवग्रहायरचितौ किल दीर्घपाशौ मातर्मम स्मृतिपथेन विले
घयेताम् २१ मायायतेरचितकेतुविलाससौध्यं पूषाभरेण विविधेन विराजमानम् ।
कंठमनोहरगुणं गिरिराजकन्ये संचिंमत्य निमनुपयामि कदापि नाहम् २२ अत्यायता
तमभिजातललाटपट्टं मंदस्मितेन दरफुल्लकपोलरेखम् विंबाधरं वदनमंब तवेदी
र्घनामे यमेस्मरस्य मह्यं देवमपवर्जातः २३ आविर्भ्यवकरले व्यमनल्पगंधपुष्पौ
धोपमेभ्रमदलिव्रज निर्विशेषम् यश्चेतसाकलयते तव केशपाशं तस्य स्वयं गलित
देविपुराणपाशाः २४ श्रुतिसुचरितपाकधीमतां स्तोत्रमेतत्पठति यद्द्भमर्यो नित्यमा
र्द्रीतरात्मा स भवति पदमग्र्यैः सम्पदां नम्रपादः तितिपमुकुटलस्नीलरमणानोचिरा

य २५ इति भुवनेश्वरीस्तोत्रं समाप्तम् ॥ अथान्नपूर्णाकवचं ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ कथिताश्चान्नपू-
र्णाया या विद्यास्तु ऽष्टलभः कृपया कथिताः सर्वाः श्रुताश्चाधिगता मया ॥ सांप्रतं श्रोतुमि-
च्छामि कवचं मंत्रविग्रहं ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ शृणु पार्वति वक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ ब्रह्म
विद्यास्वरूपं च महदैश्वर्यदायकं ॥ पठनाद्धारणान्मर्त्यस्त्रैलोक्यैश्वर्यभाग्भवेत् ॥ त्रैलोक्य
रक्षणस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः ॥ छंदो विराडन्नपूर्णा देवता सर्वसिद्धिदा ॥ धर्मार्थकाम
मोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ह्रीं नमो भगवत्यंते माहेश्वरीपदं ततः ॥ अन्नपूर्णे ततः स्वा-
हा चैषा सप्तदशाक्षरी ॥ पातु मामन्नपूर्णा माया या ख्याता भुवनत्रये ॥ विमाया प्रणवाद्येषा य-
था सप्तदशाक्षरी ॥ पात्वन्नपूर्णा सर्वांगं रत्नकुंभान्नपात्रदा ॥ श्रीबीजाद्या तथा चैषा द्विरष्टा-
र्णा तथा भ्रुवं ॥ प्रणवाद्या भ्रुवौ पातु कंठं वाग्बीजपूर्विका ॥ कामबीजादिका चैषा हृदयं तु
महेश्वरी ॥ तारं श्रीं ह्रीं नमो ते च भगवति पदं ततः ॥ माहेश्वरिपदं चान्नपूर्णे स्वाहेति पातु मे
नाभिमेकोनविंशार्णा पायान्माहेश्वरी सदा ॥ तारमायारमाकामाः षोडशार्णा ततः परं ॥ शि-
रस्था सर्वदा पातु विंशत्यर्णात्मिका च या ॥ अन्नपूर्णा महाविद्या ह्रीं पातु भुवनेश्वरी ॥ :

शिरः श्रीं ह्रीं तथा क्लीं च त्रिपुरा पातु मे गुदम् षड्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि पुनन्तु माम् इं
द्रो मां पातु पूर्वे च वह्निकोणेनलेवतु यमो मां दक्षिणे पातु नैरृत्यां निरृतिश्च माम् प
श्चिमे वरुणः पातु वायव्यां पवनोवतु कुबेरश्चोत्तरे पातु मामैशान्यां शिवोवतु ऊर्ध्वाधःस्थ
ले ते पातु ब्रह्मानन्तो यथाक्रमम् वज्राद्यायुधाः पान्तु दशदिक्षु यथाक्रमम् इति ते कव
चं पुण्यं त्रैलोक्ये दुर्लभं परम् यद्धृत्वा पठनाद्देवाः सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च
धारणात्पठनाद्यतः सृजन्त्यवन्ति हन्त्येवं कल्पे कल्पे पृथक्पृथक् पुष्पाञ्जल्यष्टकं देव्यै मूलेनैव
पठेत्ततः युगायुतकृतायास्तु पूजायाः फलमाप्नुयात् वाणी वक्त्रे वसेत्तस्य सत्यं सत्यं न सं
शयः प्रीतो मया प्रीते वास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्थां धारये
द्यदि कण्ठे वा दक्षिणे बाहौ सोपि सर्वतपोमयः ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि तद्गात्रं प्राप्य पा
र्वति माल्यानि कुसुमान्येव भवन्त्येव न संशयः इति श्रीभैरवीतन्त्रे अन्नपूर्णाकवचं समाप्त
म् अथान्नपूर्णास्तोत्रं नमः कल्याणदे देवि नमः शङ्करवल्लभे नमो भक्तिप्रदे देवि अन्नपू
र्णे नमोस्तु ते १ नमो मायागृहीताङ्गि नमः शङ्करवल्लभे माहेश्वरि नमस्तुभ्यम् अन्नपूर्णे न

न॰
मा॰
२५४

254

मोऽस्तु ते २ उद्यद्भानुसहस्राभे नयनत्रयभूषिते चंद्रचूडे महादेवि विश्वान्नपूर्णे नमोऽस्तु ते ३ वि
चित्रवसने देवि विश्वान्नपूर्णे रत्नेन्द्रे शिवहृत्संहृतामोदे विश्वान्नपूर्णे नमोऽस्तु ते ४ साधकाभी
ष्टदे देवि भवदुःखविनाशिनि अव्यभावतते देवि विश्वान्नपूर्णे नमोऽस्तु ते ५ षट्कोणपद्ममध्य
स्थे षडंगयुवतीमये ब्रह्माण्यादिस्वरूपे विश्वान्नपूर्णे ६ देवि चंद्रकृतापीडे सर्वसाम्राज्यदा
यिनि सर्वानंदकरे देवि विश्वान्नपूर्णे ७ इंद्राद्यर्चितपादाब्जे रुद्रादिरूपधारिणि सर्वसम्प
त्प्रदे देवि विश्वान्नपूर्णे नमोऽस्तु ते ८ इमं काले पठेद्यस्तु स्तोत्रमेतत्समाहितः तस्य गेहे स्थि
ता लक्ष्मीर्जायते नात्र संशयः प्रातःकाले पठेद्यस्तु मंत्रजापपुरस्सरत् तस्यान्नस्य समृ
द्धिस्याद्वर्धमाना दिने दिने यस्मै कस्मै न दातव्यं न प्रकाश्यं कदाचन प्रकाशनात्कार्यहानिः
स्यात्तस्माद्यत्नेन गोपयेत् इत्यन्नपूर्णास्तोत्रं अथ त्रिपुटाकवच श्रीदेव्युवाच भगवन्स
र्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रार्थपारग विशाखिरूपलक्ष्म्याश्च कवचं यत्प्रकाशितं सर्वार्थसाधनं ना
म कथयस्व मयि प्रभो श्रीभगवान् शृणु देवि प्रवक्ष्यामि कवचं परमाद्भुतं सर्वार्थसाधनं ना
म त्रैलोक्ये चातिदुर्लभं सर्वसिद्धिमये देवि सर्वैश्वर्यप्रदायकं पठनाच्छ्रवणान्मर्त्यस्त्रैलोक्यैश्वर्यभा

ग्यभवेत् सर्वार्थसाधनस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः छंदो विराड्दक्षिणाकालिरूपा नगेन्द्रजा देव-
ता धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः श्रीं बीजं मे शिरः पातु लक्ष्मी रूपा ललाटके
ह्रीं पातु दक्षनेत्रे मे वामनेत्रे महेश्वरी क्लीं पातु दक्षकर्णे मे वामे कामेश्वरी तथा लक्ष्मी घ्रा-
णं सदा पातु वदने पातु केशवः गौरी तु रसने पातु कण्ठं पातु महेश्वरः स्कन्धदेशं रतिः पा-
तु भुजौ तु मकरध्वजः शंखनिधिः करौ पातु वक्षः पद्मनिधिस्सदा ब्राह्मी मध्यं सदा पातु नाभिं
पातु महेश्वरी कौमारी पृष्ठदेशं मे गुह्यं रक्षतु वैष्णवी वाराही च सक्थिनी पातु चैन्द्री पातु पदद्वय-
म् भार्यां रक्षतु चामुण्डा लक्ष्मी रक्षतु पुत्रकान् इंद्रः पूर्वे सदा पातु आग्नेय्यामग्निदेवता याम्ये
यमस्सदा पातु नैरृते निरृतिस्सदा पश्चिमे वरुणः पातु वायव्यां वायुदेवता सौम्ये सोमः सदा
पातु ऐशान्यामीश्वरो विभुः ऊर्ध्वं प्रजापतिः पातु अधश्चानन्तदेवता राजद्वारे श्मशाने च अ-
रण्ये प्रान्तरे तथा जले स्थले चान्तरिक्षे शत्रूणां निवहे तथा एताभिः सहिता देवी त्रिबीजा-
त्मा महेश्वरी त्रिशक्तिस्सा महालक्ष्मीस्सर्वत्र मां सदावतु इति ते कथितं देवि सारात्सारं प-
रात्परम् सर्वार्थसाधनं नाम कवचं परमाद्भुतम् अस्यापि पठनात्सद्यः कुबेरोपि धनेश्व-

श्री:
त सो
२५५

255

वः इंद्राद्यास्स कल्ला देवाधारणात्पठनाद्यतः सर्वे सिद्धीश्वरास्तेतः सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः
पुष्पांजल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् संवत्सरकृतायास्तु पूजायाः फलमाप्नुयात्
प्रीतिमन्योन्यतः कृत्वा कमला निश्चला गृहे वाणी च निवसेद्वक्त्रे सत्यं सत्येन संशयः यो धा
रयति पुण्यात्मा सर्वार्थसाधनाभिधं कवचं परमं पुण्यं सोपि पुण्यवतां वरः सर्वैश्वर्ययु
तो भूत्वा त्रैलोक्यविजयी भवेत् पुरुषो दक्षिणे बाहौ नारी वामभुजे तथा बहुपुत्रवती
भूत्वा वंध्यापि लभते सुतं ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि नैव कृंतंति तत्तनुम् एतत्कवचम
ज्ञात्वा यो जपेत्परमेश्वरीं दारिद्र्यं परमं प्राप्य सोचिरान्मृत्युमाप्नुयात् इति श्रीरुद्रया
मले तंत्रे त्रिशक्त्याः सर्वार्थसाधनं नाम कवचं श्रीमत्त्रिपुरास्तोत्रं ॐ वराभीतिहस्ते
हिबाह्नप्रसन्ने शिवे स्वप्रसन्ने स्वशान्ते यापाविष्ट प्रसन्नास्य विश्वप्रकाशा स्वहृत्पद्मसिंहःपद्म
मध्ये गुरुं पूजयामि १ स्वर्के वह्निसंस्थे त्रिमूर्त्या ऽग्नजं हृत्पाशांके नमुकेत वाग्भवबीजे १
सर्वाणं भयेन प्रतिविशाकिस्त्रिये सौभगलेलमं तेनमामि २ नक्षत्रवायुमित्रेततो वामने
ऽस्वपाधाम विश्वनियोगे करके द्वितीये स्वबीजे स्वरश्रोणि वर्णं वदीये विभायास्त्रिये प्राप्नुवंति ३

विरिंचेत्तितिस्थंतनतोवामनेत्रंविंदुनादयुक्तं दिनेशाभवीजम् विभाव्यैकमम्मो हृतित्रि
लोकीजनपादीश्वरत्वंलभंतेनरेंद्राः ४ त्रयंसत्रियोज्वलत्तारिप्रियाये त्रिशक्त्याजपंतित्वदे
(त्वे)विभाव्य ननेषांत्रिभुवाक्प्रयोगंकरोतिस्मरालेंगणानोमदेहे श्रीलसत्तेषाम् ५ मुते
भारतीगद्यपद्यप्रवक्तानहिंसंतिहिंस्रास्त्वरालात्रसंति तदंद्विद्वयेभूषणोर्ध्मिताकारे
सिद्धयेद्र्यंहासत्नोमजेति ६ वनेपारिजाततद्रुमाणांपृथिव्यांसुवर्णप्रभायांमुनिसूहगेहे
स्मरेद्विस्त्रिकायेलसत्सिंहासनेपद्ममध्यस्थकेसंविचिंत्य ७ स्फुरत्कर्णिकायांपरंयोनिमु
ग्मेतदंतर्गतांमन्त्रहेमप्रभायाम् लसत्कुंडलामिंदुवक्त्रांत्रिनेत्रांस्फुरत्कंचुकेवाससुवस्त्राज
नस्राम् ८ महारत्नवज्रोल्लसद्राक्षदैः सपद्मद्वयंपाशकेकार्मकेच सुवर्णोरुशोणुष्प
बाणान्दधानांहृदंभूषणांसुमध्यांसकांचीम् ९ तुलाकोटिरम्यस्फुरत्पादपद्माकि
रीटायलंकारयुक्तांस्मरन्नाम् सितेवामवेदर्पणांतत्करेउंसमन्नंसकर्धूवहूर्णोपूताभिः
१० त्रिलोकीविधात्रींजगत्पालयित्रींजगत्क्षोभकर्त्रींजगन्मोहकर्त्रीम् सदानंदपूर्णोहका
रार्थवर्णोत्रिविंदुस्वरूपांविशालिंभजामि ११ विरंविनयिलातदेतत्स्वरूपांपुरोयेत्रमध्यम

श्री।
त सा।
२५१

256

मार्वहिमभक्त्या स्वयंभूकमलासनादिभिः पूजयित्वा च त्वद्वर्गान् सिद्धिं लभेत्वामरोपि ॥१२॥ श्रियं श्री
पतिर्माधवोमीश्वरं चरतिं कामदेवं षडङ्गेन सार्धं स्वयोनेन तथान्यायं त्वत्पुत्रो भवानी
क्रमात्पूजयित्वा न रेखाभवेत्वः ॥१३॥ निधिं वे च पाणौ हृदये मे विभाव्य त्वत्पूज्ये महेशी लती
लोकपालाः तदस्याणिततत्त्वं लायेषु पूजया भवत्याः प्रसिद्धिं लभेत्मानवोपि ॥१४॥ क्षिति
त्वं विभूषा तागजगत्त्वं स्थितिर्नवीन मायापि विश्वं जगन्मालिका च त्वमग्निस्तु कद्रोजगत्तो
भक्तिवीत्वमेश्वर्ययुक्ता जगद्व्यापुत्रूपा ॥१५॥ त्वमाद्याधिदेवी भवानीश्वरणेजगद्रूपसंगे
प्रेमदावेषमीषि निराधारगम्या भवस्येकरूपाणित्वमाकाशकल्या भवानि प्रसीद ॥१६॥
भवाम्भोधिमध्ये निपातैवसर्वे मनीनां च गावैम्तत्त्वे विवेकरोषि अतस्त्वां नमामि विदानंद
रूपे प्रकाशस्वरूपे भवानि प्रसीद ॥१७॥ जपित्वा भवन्नाम नामेदचेतो जपित्वेक लतेकवि
वेकरोति विविमस्वरूपं त्वदीयं त्रिलोकालमेङ्ले भवेत् भवानि प्रसीद ॥१८॥ त्वमाद्या प्रका
शिकात्वमाधेयरूपा जगद्व्यापिकात्वं जगद्व्याप्यरूपा अभावस्त्वमेका जगद्व्याप्यरूपा भ
भवाभिभावो भवानि प्रसीद ॥१९॥ ग्रणौत्वं विमस्त्वं त्वमेवासि विश्वम्भराः ॥२०॥

५४

स्तुतिका जगत्सां भवत्या विभासि तथापि त्वदीया गुणमादिशांति स्तुतिकर्तमेवं भवानि ।
प्रसीद २९ इदं स्तोत्रमाद्यं तद्गुणेन तायेपठंति त्रिसंध्यं कलौ तेन पित्वा नतेषामसाध्यं त्रिलो
कीजनानालभंते स्वरूपं भवानीप्रसादात् ३० इति त्रिपुरास्तोत्रम् अथ दुर्गाकवचं
ईश्वरउवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि कवचं सर्वसिद्धिदम् पठित्वा पाठयित्वा च नरो मुच्ये
त संकटात् अज्ञात्वा कवचं देवि दुर्गामंत्रं च योजपेत् सनाप्नोति फलं तस्य परत्र नरके
व्रजेत् इदं गुह्यतमं देवि कवचं तव कथ्यते गोपनीयं प्रयत्नेन सावधानमनाः शृणु उमादे
वीशिरः पातु ललाटे शूलधारिणी चक्षुषी खेचरी पातु कर्णौ चत्वरवासिनी सुगंधा ना
सिकां पातु वदनं सर्वधारिणी जिह्वां च चंडिका देवी ग्रीवां सौभद्रिका तथा अशोकवासिनी
चेतो द्वौ बाहू वज्रधारिणी कंठं पातु महावाणी जगन्माता स्तनद्वयं हृदये ललितादेवी ।
उदरं सिंहवाहिनी कटिं भगवती देवी द्वावूरू विंध्यवासिनी कटिं भगवती देवी द्वावूरू
विंध्यवासिनी महाबला तु जंघे द्वे पादौ भूतलवासिनी एवं स्थितासि देवि त्वं त्रैलोक्यर
क्षणात्मिके रक्ष मां सर्वगात्रेषु दुर्गे देवि नमोस्तु ते इत्येतत्कवचं देवि महाविद्याफलप्रदम् यः

श्री॰
त सा॰
२५८

257

पठेत्स्यात्तस्य सर्वतीर्थफलं लभेत् यो मे मे कवचं देहे तस्य विघ्नं न कुत्रचित् ॥ ॥
न कुलेवादे सर्वत्र विजयी भवेत् सर्वत्र पूजामाप्नोति देवीपुत्र इव क्षितौ ॥ इति श्रीकुब्जिका
तंत्रे दुर्गाकवचं ॥ अथ दुर्गास्तोत्रं ॥ ईश्वर उवाच ॥ शतनाम प्रवक्ष्यामि शृणुष्व कमलानने
यस्याः प्रसादमात्रेण दुर्गा प्रीता भवेत्सती ॥ सती साध्वी भवप्रीता भवानी भवमोचिनी
आर्या दुर्गा जया चाद्या त्रिनेत्रा शूलधारिणी ॥ पिनाकधारिणी चित्रा चंडघंटा महात
पा मनोबुद्धिरहंकारा चित्तरूपा चिता चितिः ॥ सर्वमंत्रमयी सत्या सत्यानंदस्वरूपिणी
अनंता भाविनी भाव्या भव्याभव्या सदागतिः ॥ शांभवी देवमाता च चिंता रत्नप्रियास
दा सर्वविद्या दक्षकन्या दक्षयज्ञविनाशिनी ॥ अपर्णानेकवर्णा च पाटला पाटलावती
पट्टांबरपरीधाना कलमंजीररंजिनी ॥ अमेयाविक्रमी क्रूरा सुंदरी सुरसुंदरी ॥ वनदुर्गा
च मातंगी मतंगमुनिपूजिता ॥ ब्राह्मी माहेश्वरी चैंद्री कौमारी वैष्णवी तथा ॥ चामुंडा चैव वारा
ही लक्ष्मीश्च पुरुषाकृतिः ॥ विमलोत्कर्षिणी ज्ञाना क्रिया नित्या च बुद्धिदा ॥ बहुला बहुलप्रेमा स
र्ववाहनवाहना ॥ निशुंभशुंभहननी महिषासुरमर्दिनी ॥ मधुकैटभहंत्री च चंडमुंडविनाशिनी

सर्वासुरविनाशा च सर्वदानवघातिनी सर्वशास्त्रमयी सत्या सर्वास्त्रधारिणी तथा अने
कशस्त्रहस्ता च अनेकास्त्रस्य धारिणी कुमारी चैव कन्या च कैशोरी युवती यतिः अप्रौढा चै
व प्रौढा च वृद्धमाता बलप्रदा य इदं प्रपठेन्नित्यं दुर्गानामशताष्टकम् नासाध्यं विद्यते दे
वि त्रिषु लोकेषु पार्वति धनं धान्यं सुतं जायां हयं हस्तिनमेव च चतुर्वर्गं तथा चान्ते लभे
न्मुक्तिं च शाश्वतीम् कुमारीं पूजयित्वा तु ध्यात्वा देवीं सुरेश्वरीम् पूजयेत्परया भक्त्या पठेन्ना
मशताष्टकम् तस्य सिद्धिर्भवेद्देवि सर्वैः सुरवरैरपि राजानो दासतां यान्ति राज्यश्रियम
वाप्नुयात् गोरोचनालक्तककुंकुमेन सिंदूरकर्पूरमधुत्रयेण विलिख्य यंत्रं विधिना
विधिज्ञो भवेत्सदा धारयते पुरारिः भौमावस्यानिशाभागे चंद्रे शतभिषां गते विलि
ख्य प्रपठेत्स्तोत्रं स भवेत्संपदां पदम् इति श्रीविश्वसारतंत्रे दुर्गानामशताष्टकम् अ
थ महिषमर्दिनीकवचम् ईश्वर उवाच शृणु वक्ष्ये महेशानि कवचं सर्वकामदम् यस्य
प्रसादमात्रेण भवेत्तातात्सदाशिवः ओंकारं पूर्वमुच्चार्य मंत्री मंत्रस्य सिद्धये प्रपठेत्कव
चं नित्यं मंत्रवर्णस्य सिद्धये महिषमर्दिनीकवचस्य भगवान्महाकालऋषिः अनुष्टुप्छं

श्री·
त सा·
२५६

258

दः आद्याशक्तिः भगवती महिषमर्दिनी देवता चतुर्वर्गफलाप्तये विनियोगः क्लीं पातु
मस्तके देवी कामिनी कामदायिनी मकारः पातु मां देवी चतुर्भुजा महेश्वरी हिकारः पा
तु वदने हिंगुला सुरनायिका षिकारः पातु मां श्वेता जिह्वा वामपराजिता मकारः पा
तु मां देवी कामिनी कामदायिनी र्दिकारः पातु मां देवी सावित्री कलिनाशिनी निकारः
पातु मां निर्मोहा हृदये वामपार्श्वयोः नाभौ लिंगे गुदे कंठे कर्णयोः पार्श्वयोस्तथा शिखायां
कवचे पादे मस्तके जंघायुगे तथा सर्वांगे पातु मां स्वाहा सर्वशक्तिसमन्विता कामाद्या पा
तु मां स्वाहा सर्वांगे मर्दिनी शिरः दक्षा ह्रीं महाविद्या सर्वांगे पातु सततं मर्दिनी रक्तये
त्सदा प्रभा पातु महेशानी कनका पातु सर्वदा नंदिनी पातु सततं स्वप्रभा सर्वदावतु
विजया पातु सर्वत्र देशे गेने वशात्मयः शक्रयः पातु सततं मदा मम जया पातु सदा मृ
ला विशुद्धा पातु सर्वदा शक्तिमाः पांतु सततं सिद्धा पातु सदा मम सर्वत्र सर्वदा पा
तु देवी महिषमर्दिनी इति ते कथितं दिव्यं कवचं सर्वकामदं यत्र तत्र न वक्तव्यं गोपितं
व्यं प्रयत्नतः गोपितं सर्वतंत्रेषु विश्वसारे प्रकाशितं सर्वत्र सुलभा विद्या कवचं दुर्लभं महत्

शाठायभक्तिहीनाय निंदकाय महेश्वरि न्यूनांगे चातिरिक्तांगे कुरूपे मिथ्याभिमा
षिणि नत्सवं दर्शयेद्दिव्यं कवचं मत्रडलंभम् यत्र तत्र न वक्तव्यं शंकरेण च भाषितं दत्ता
तेभ्यो महेशानि नश्यंति सिद्धयः क्रमात् मंत्रः परो मुखो याति शापं दद्यात्सदा रुणम् अ
शुभं च भवेत्तस्य तस्माद्यत्नेन गोपयेत् गोरोचनाकुंकुमेन भूर्जपत्रे महेश्वरि लिखित्वा
शुभयोगेन बद्धैर्ध्रुवे धृतौ तथा श्राष्णमत्सिद्धियोगे वा ववे वा कौलवेपि वा वणिज्जे श्रव
णायां च रेवत्यां .... उत्तरात्रयपयोगेषु तथा पूर्वात्रयेषु च अश्विन्यां वा वरो
हिण्यां हस्ते यानमसीनि थौ अष्टम्यां वा चतुर्दश्यां सप्तम्यां वा पंचमी तिथौ कृष्णे वा पूर्णि
मायां वा निशायां शांतवेश्मवा एकलिंगे श्मशाने वा शून्यागारे शिवालये गुरुणा वै
स्नवैर्वापि स्वयंभूकुसुमैस्तथा शुक्रैर्वा रक्तकुसुमैश्चंदनैः रक्तसंयुतैः शावांगारैश्चि
तावह्नौ लिखित्वा धारयेत्सुतः तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यात् शंकरेण च भाषितम् कुमारी
पूजयित्वा तु देवीहृतं निवेद्य च पवित्राभोजयेद्विप्रान्वेनवा त्वेदपारगान् आवेदक
उपाख्याने कुमार्यैच दिनत्रयम् तदा परे त्महारत्नाकवचं सर्वकामदम् नायपयोव्यापय

श्री:
मम
२५५

259

ल्लस्य दुःस्वप्नो कभयं क्वचित् वादी मूको भवेद् दृष्ट्वा राजा च सेवकायते मासमेकं पठेद्य
स्तु प्रत्यहं नियतः शुचिः दिव्या भवेद् विद्या शीर्वाणीश्वाक्तिपरायणः षट्सहस्रप्रमाणेन
प्रत्यहं प्रजपेत्सदा षण्मासैर्वा त्रिभिर्मासैः खेचरो भवति ध्रुवं अपुत्रो लभते पुत्रमधनो
धनवान्भवेत् अरोगी बलवांश्चैव राजा च दासतामियात् रजस्वला भगो निस्पंजपे
द्धि यो षण्मासैर्वा त्रिभिर्मासैः खेचरो भवति ध्रुवम् अपुत्रो लभते पुत्रमधनो धनवा
न्भवेत् अरोगी बलवांश्चैव राजा च दासतां तु विधानतः पठेद्यः कुरुते धीमान्स एव श्री
महाशिवः इति श्रीविश्वसारे तन्त्रे महिषमर्दिनीकवचं अथ महिषमर्दिनीस्तोत्रं मन्त्रितेवत्वं
डि चूर्णितउग्राचारप्रचंडमण्डरैर्वैरदारयप्रभृति दुष्टरदखोहोमि मम्मापदः तेनायेनिरूप दुर्गौति
रूपमश्रीपादपद्मा दृत्वा प्रामानंदवमात्तिवेममममनोहंसमच्छिवनंदन् १ हिवाचेडि हिरण्यपदार
णपदृशोदामहस्तांगुलिस्फायमानखमेक मोदपाटाटोपं सिंहस्कवाः मानत्वम स्वपाश
पेषणपदृश्रीपादमंमेविनीमेयं तेकरवैविरणंकिमदभिभीतिर्भवेत्सेविनः २ चंडिखडिषयोनर
तरपदं श्रोत्रं नरेवेद्रतेतमतेप्रकषप्रकृतस्वगतेत्राणादिभिर्गीयते तस्मादेविसमस्तदैवतमयामारेकपामस्त
रक्षीमस्मादपयोजयुं भनपदंमामयसंभावय

सत्रिंदायदिवास्त्वत्कुलपथ्याचाराहृदंमास्त्वयीकार्तिःकेशवकौशिकार्चनवरीनौवा
स्त्वमन्महिदिपिचीतत्वब्रह्महरिस्मरादिकृतभेदैस्मादिसेवास्मदेश्रीमत्पादपयोजचिंतना
विधौचित्तेमदेवास्त्वतः ४ निर्दिष्टोस्मियदित्वदीयपदयुक्ष्वीपराभावनानिर्दिष्टस्य
त्वदाममायिविमलेकिंवास्त्वमिथ्यादिना तस्मादेविद्दृष्याभवोचिततत्रश्रीपादपद्मद्व
योमविश्रैत्ततसंपदस्मरतप्राणेसुविस्तृतताम् ५ आत्मानेपरिविभ्रमभूतपतिरपुत्मा
दमामादितःस्मारेजीवनरत्नणेसचक्रतीनेवास्तिविश्वरूपप्रभुः देवाहिसुतर्वेदर्वेदत्व
वनप्राणास्त्वत्वावास्त्वजन्मायीपूर्णाभवत्सदैककमलामोदेननाम्नादितः ६ आक्रमोत्त
रनादिमोहजलधिव्याहारब्रह्माविलब्रह्मानंदरमानिरेकविवशस्त्वातेत्सवेसादरा
अस्माकेसुरहेदनिर्भरमनस्तापाभिभूतत्वमश्रीमङ्क्षिरसातिडुर्दिनपरेवाहःसदा
सर्वत ७ त्वत्पादस्फुरदंशुजालजनं.... चार्वेडोंशुकोटिस्फुरत्स्वांतपातनिसारिनिर्म
लचिदानंदत्रयंदैवतम् सर्गानवस्तृजतेस्थितिवितन्वतेसंहृतिंपुनर्लेपतेप्राज्ञिज्ञोगनन
नीलनीरदमहस्त्विषेसदैवास्त्वतः ९ योंऽक्रमामरिषहललमिलसङ्गनेतिविधावन

श्री.
नं. सा.
२३.

ज्वलज्ज्वालोतः प्रसरन्नमलनशिवो दैन्यं समालेभते साडुर्गामवडुर्गीतिदुरालेभोतक
ज्ञामतीदेवनवैवदारुणपदेजीयाज्जयाख्यादिनी ९ ज्वलद्धेटकवामरीवलचलखड्गा
.... पृथ्वीपरमर्मज्ञतल्पशिलाम्बुवोह्लदलकाल्पातिनामापुर्यो मंस्कारान्यविमर्षि
वर्तितशिवंमासेपदुष्टातिवलग्रचंडविविष्टिताखिललमल्कोनातपाशोज्ज्वले १० कों
खल्कर्षविसमकालकलितश्रीरामसम्पादकौमायन्माहितिर्यमानतशिरःश्रेणो
तरालस्थले वर्त्तते वमपद्ममध्यकलितैरत्नश्लोमान्दभिः मवेवाक्रवणगनेरण
मदाघूर्णायमानोस्मरेत् ११ दुर्धापःक्रमसव्यवामकरयोस्त्रञ्जेवरंकर्टकोखेटवा
णपर्नुस्त्रिशूलमयदृह्मन्त्रंज्ञेदधानोशिवो पपामानीलवनोश्रृञ्जंतलचलमोडकूटह्र
लहीरास्फालनलमाकरालवदनोघोराट्टहासोज्ज्वा १२ वावेयेनवदेविमूर्तिमनव्यो
ध्यायेतिदुर्गादिभिः पाञ्चायैरपिपूजितोस्त्रिमववंत्तोमादिकेऋवंते रात्र्यंसंत्तजयःस्मर
र्णैविधिनाकाख्याम्टनकर्षणाल्लोभोज्वाटनमारणाद्दिकतिनोतेषांस्वयंजायते १३ लो
वैतेचरणारविंदयुगलध्यानावधानानमयामेजोड्डारऋलोपचाररचिनोगुरुक्तोपचारेयदि

260

ये शृण्वन्ति पठन्ति देवि सततं सा श्रीमोत्तकामादयस्तेषां हस्तगता भवन्ति जगतां मातर्नमस्ते जय १४
इति श्रीमहिषमर्दिनीस्तोत्रं समाप्तम् ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रैं ह्रैं कठोरेणाशितकविक्रमताकल्पविस्मृ
शोभे भक्ष्याभक्ष्यानुकूलक्रुमतिवनदेवे विश्ववन्द्याङ्घ्रिपद्मे पद्मपद्मोपविष्टप्रणतजनमनो
मोदसम्पादयित्रि प्रोत्सर्पज्ज्ञानकूटे हरिनिजदयिते देवि संसारसारे १ ऐं ऐं ऐं इष्टमन्त्रे
कमलभवमुखाम्भोजभूतिस्वरूपे रूपारूपप्रकाशे सकलगुणमये निर्गुणे निर्विका
रे न स्थूले नातिसूक्ष्मेऽप्यविदितविभवे नापि विज्ञाततत्त्वे विश्वे विश्वान्तराले सुरवरनमि
ते निष्कले नित्यशुद्धे २ ह्रीं ह्रीं ह्रीं जापतुष्टे हिमरुचिमकुटे वल्लकीव्यग्रहस्ते मातर्मातर्न
मस्ते दह दह जडतां देहि बुद्धिं प्रशस्ताम् विद्ये वेदान्तगीते श्रुतिपरिपठिते मोक्षदे मु
क्तिमार्गे मार्गातीतस्वभावे भव मम वरदा शारदे शुभ्रहारे ३ धीं धीं धीं धारणाख्ये धृतिम
तिनुतिभिर्नामभिः कीर्तनीये नित्येऽनित्ये निमित्ते मुनिगणनमिते नूतने वै पुराणे पुण्ये
पुण्यप्रवाहे हरिहरनमिते नित्यशुद्धे सुवर्णे मातर्मात्रार्धतत्त्वे मतिमतिदे माधवप्रीतिदा
ने ४ ह्रीं क्ष्रीं धीं ह्रीं स्वरूपे दह दह दुरितं पुस्तकव्यग्रहस्ते संतुष्टाकारचित्ते स्मितमुखि विम

श्री॰
त सा॰
२६१

261

भगेजं भिनिस्तंभविघ्ये मोहे मुग्धप्रवाहक्रमममविमतिर्यान्त विध्वंसमीक्षे गीर्गीर्वाग्भा
रतीत्वेकविहृघरसना सिद्धिदा सिद्धसाध्या ५ स्तौमि त्वां त्वां च वंदे भज मम रसनां मा कदा
दाविरमजेषाः मामे बुद्धिर्विरुद्धा भवतु न च मनो देवि मे यातु पापं मामे दुःखं कदाचि
द्विपदि च मम मयेष्यास्तु मेनाकुलत्वं शास्त्रे वादे कवित्वे प्रसरतु मम मधीर्मास्तु कुंठा कदा
चित् ९ इत्येतैः श्लोकमुख्यैः प्रतिदिनमुषसि स्तौति यो भक्तिनम्रो वाणीं वाचस्पतेरप्य
विमतविभवो वाक्पटुर्मृष्टकंठः सस्यादिष्टार्थलाभी सुतमिव सततं पाति तं सा च देवी सौ
भाग्यं तस्य लोके प्रभवति कविता विघ्नमस्तं प्रयाति ब्रह्मचारी व्रती मौनी त्रयोदश्यां निरा
मिषः सारस्वतो नरः पाठाद्यस्याप्यादिष्टलाभवान् ८ पक्षद्वये पि यो भक्त्या त्रयोदश्येकवि
शतिम् अविच्छेदं पठेद्धीमान् ध्यात्वा देवीं सरस्वतीं ९ शुक्लां वरयरां देवीं शुक्लाभर
णभूषितां वांछितं फलमाप्नोति स लोके नात्र संशयः १० इति श्री सारस्वती स्तोत्रम्
श्रीगणेशस्तोत्रम् ॐकारमाद्यं प्रवदंति संतो वाचः श्रुतीनामपि यं गृणंति गजाननं दे
वगणानतांघ्रिं भजेहमर्धेंदुकृतावतंसं १ पादारविंदार्चनतत्पराणां संसारदावा-

५४.२

नलभंगदक्षम् निरंतरं निर्गतदानतोयैस्तं नौमि विघ्नेश्वरमंबुदाभम् २ कृतोगराणेन वा-

केऽकमेनमत्तालिमालोमदयैकलग्नाम् निवारयंतं निजकर्णतालैः कोविस्मरेत्पुत्रमनंगश-

त्रोः ३ शंभोर्जटाजूटतटनिवासिगंगाजलं समानीय करांबुजेन लीलाभिरारात्किलमर्चयं-

तं गजाननं भक्तिपुत्ताभजेति ४ कुमारमुक्तो पुनरात्महेतोः पयोधरौ पर्वतराजपुत्र्याः ।

प्रक्षालयंतं करशीकरेण मुग्धाननं नागमुखं भजामि ५ त्वयासमुद्धृत्यगजास्यहस्तं ये-

शीकराः पुष्करंध्रमुक्ताः व्योमांगने ते विचरंति ताराः कलात्मनोमुक्तिकतत्वभासः ६

क्रीडारते वारि निधौ गजास्ये वेलामतिक्रामति वारिपूरे कल्पावसाने परिचिंत्य देवाः

कैलासनाथं स्तुतिभिः स्तुवंति ७ नागाननेनागकृतोत्तरीये क्रीडारते देवकुमारसंघैः

त्वयि स्वतंत्रं कालगतिं विहाय तौ प्रापतः कंदुकतामिनेंदू ८ मदोल्लसत्पंचमुखैरजस्रम

ध्यापयंतं सकलागमार्थान् देवानृषीन्भक्तजनैकमित्रं हेरंबमर्कारुणमाश्रयामि ९

पादांबुजाभ्यामतिवामनाभ्यां कृतार्थयंतं कृपया धरित्रीम् अकारणं कारणमाप्तवाचां

तं नागवक्त्रं न जहाति चेतः १० येनार्पितं सत्यवतीसुताय पुराणमालिख्य विषाणको

श्री॰
ने सा॰
२६२

ग्रा तं चंद्रमौलेस्तनयं तपोभिराराध्यमानं दयनं भजामि ११ पदेष्कृती नामपदेप्ली-
लावतारं परमेष्ठभूमेः नागात्मको वा पुरुषात्मको वेत्यमेयमाद्यं भज विघ्नराजं १२
पाशांकुशौ भग्नरदं त्वभीष्टं करैर्दधानं करसंध्रमुक्तैः मुक्ताफलाभैः पृथुशीकरौघैः
सिंचंतमंगं शिवयोर्भजामि १३ अनेकमेकं गजमेकदंतं चैतन्यरूपं जगदादिबीजं
ब्रह्मेति यं वेदविदो वदंति तं शंभुसूनुं शरणं भजामि १४ स्वांकस्थिताया निजवल्ल-
भाया मुखांबुजालोकनलोलनेत्रं स्मेराननाब्जं मदवैभवेन भद्रं भजे विश्वविमोहनं-
तं १५ ये पूर्वमाराध्य गजाननं त्वां सर्वाणि शास्त्राणि पठंति तेषां त्वत्तो न चान्यत्प्रतिपा-
द्यमेतत्तदस्मितत्तस्य समस्तमकल्यं १६ हिरण्यगर्भं जगदीशितारं ऋषिं पुराणं विभुमीड-
लेख्यं गजाननं यं प्रवदंति संतस्तं कालयोगैस्तमहं प्रपद्ये १७ वेदांतगीतं पुरुषं भजेऽह-
मात्मानमानंदघनं हृदिस्थं गजाननं यन्महसा जनानां विघ्नांधकारो विलयं प्रयाति १८
शंभोः समालोक्य जटाकलापे शशांकखंडं निजपुष्करेण स्वभग्नदंतं प्रविचिन्त्य मौग्ध्यादा-
कृष्टकामः शिवमाततान १९ विघ्नार्गलानां विनिपातनार्थं यं नारिकेलैः कदलीफलाभैः प्रवादयं

स्तुतीनां॰

262

तं मदवारणास्यं शाम्भवं नेत्रोभीष्टमहं भजे तम् यस्यैव नैकैर्वक्त्रमिलन्त्योभिरागायमाधेमज
गजवक्त्रम् स्तुत्वानयायेविधिनास्तुवंति ते सर्वलक्ष्मीनिधयो भवंति २९ इति गणेशस्तवः
समाप्तः अथ गणेशकवचम् ईश्वर उवाच शृणु वक्ष्यामि कवचं सर्वसिद्धिकरं प्रिये पठित्वा
धारयित्वा च मर्त्यो ते सर्वसंकटात् अज्ञात्वा कवचं देवि गणेशस्य मनुं जपेत् सिद्धिर्न जायते
तस्य कल्पकोटिशतैरपि ॐ आमोदश्च शिरः पातु प्रमोदश्च शिखोपरि सम्मोदो भ्रूयुगे पातु
भ्रूमध्ये च गणाधिपः गणक्रीडश्चक्षुर्युग्मं नासायां गणनायकः गणक्रीडान्वितः पातु
वदने सर्वसिद्धये जिह्वायां सुमुखः पातु ग्रीवायां दुर्मुखस्तथा विघ्नेशो हृदये पातु विघ्न-
नाथश्च वक्षसि गणानां नायकः पातु बाहुयुग्मं सदा मम विघ्नकर्ता च उदरे विघ्नहर्ता
च लिंगके गजवक्त्रः कटिदेशे एकदंतो नितंबके लंबोदरः सदा पातु गुह्यदेशे ममारु-
णः व्यालयज्ञोपवीती मां पातु पादयुगे सदा जापकः सर्वदा पातु जानुजंघे गणाधिपः हा-
रिद्रः सर्वदा पातु सर्वांगे गणनायकः य इदं प्रपठेन्नित्यं गणेशस्य महेश्वरि कवचं सर्वसि-
द्धिदं सर्वविघ्नविनाशकम् सर्वसिद्धिकरं साक्षात्सर्वपापविमोचनम् सर्वसम्पत्प्रदं सा

सू॰
त॰सा॰
२११

263

स्तान्सर्वान्शत्रुक्षयंकरं ग्रहपीडाज्वरो रोगो ये चान्ये गुल्मकादयः पठनाच्छ्रवणाद्दस्य ना
शमायान्ति तत्क्षणात् पुनर्यान्मकं देवि कवचं सर्वपूजितम् ममो नास्ति महेशानि त्रैलो
क्यकवचस्य च हार्दि ह्यस्य महेशानि कवचस्य च भूतले किमन्यैर्बहुदालापैर्यैर्यत्रायुः क्षयता
गियात् इति श्रीहरिद्रागणेशकवचं अथ सूर्यकवचं श्रीसूर्य उवाच साम्ब साम्ब महाबाहो
शृणु मे कवचं शुभं त्रैलोक्यमंगलं नाम कवचं परमाद्भुतं यज्ज्ञात्वा मंत्रवित्सम्यक् फ
लमाप्नोति निश्चितं यद्धृत्वा च महादेवो गणाधिपस्सर्वेषां पालकस्तथा एवमिन्द्राद
यः सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः कवचस्य ऋषिर्ब्रह्मा छन्दोनुष्टुबुदाहृतं श्रीसूर्यो देवता
चात्र सर्वदेवनमस्कृता आरोग्यवयशोमोक्षे विनियोगः प्रकीर्तितः प्रणवो मे शिरः
पातु ह्रीं घृणिर्मे पातु भालकं सूर्योव्यान्नयनद्वंद्वमादित्यः कर्णयुग्मकं अष्टाक्षरी महा
विद्या सर्वाभीष्टप्रदायिका ह्रींबीजं मे मुखं पातु हृदयं भुवनेश्वरी चन्द्रबीजं विसर्गा
ढ्यं पातु मे गुह्यदेशकम् अक्षरोसौ महामंत्रः सर्वतंत्रेषु गोपितः ॥ ॥
शिवो वह्निसमायुक्तो वामाक्षिबिन्दुभूषितः ॥ ॥ ॥

पवमानस्तोममहामंत्रः श्रीसूर्यस्य प्रकीर्तितः गुह्याद्गुह्यतरो मंत्रो वांछाचिंतामणिः स्मृतः
शीर्षादिपादपर्यंतं सदापातु मनूत्तमः इति ते कथितं दिव्यं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् श्रीप्रदं
कांतिदं नित्यं धनारोग्यविवर्धनम् कुष्ठादिरोगशमनं महाव्याधिविनाशनम् त्रिसंध्यं यः
पठेन्नित्यमरोगी बलवान्भवेत् बहुना किमिहोक्तेन यद्यन्मनसि वर्तते तत्तत्सर्वं भव-
त्येव कवचस्य धारणात् भूतप्रेतपिशाचाश्च यक्षगंधर्वराक्षसाः ब्रह्मराक्षसवेता-
लानैव द्रष्टुमपि क्षमाः दूरादेव पलायंते तस्य संकीर्तनादपि भूर्जपत्रे समालिख्य रोच-
नागुरुकुंकुमैः रविवारे च संक्रांतौ सप्तम्यां च विशेषतः धारयेत्साधकश्रेष्ठः त्रैलोक्यवि-
जयी भवेत् त्रिलोहमध्यगं कृत्वा धारयेद्दक्षिणे भुजे शिखायामथवा कंठे सोपि सूर्यो
न संशयः इति ते कथितं सांब त्रैलोक्यमंगलाभिधम् कवचं दुर्लभं लोके तव स्नेहात्प्र-
काशितम् अज्ञात्वा कवचं दिव्यं जपेत्सूर्यमनूत्तमम् सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पको-
टिशतैरपि इति श्रीब्रह्मयामले त्रैलोक्यमंगलं नाम सूर्यकवचं समाप्तम् अथ श्रीरामकव-
चम् सनत्कुमार उवाच ध्यानं नीलोत्पलश्यामं रामं राजीवलोचनम् जानकीलक्ष्मणो

श्री०
र मा०
२६४

264

पेतं जटामुकुटमंडितम् सासितूणधनुर्बाणपाणिं नक्तंचरांतकम् स्वलीलया जगत्त्रातुम्
आविर्भूतमजं विभुम् रामरक्षां पठेत्प्राज्ञः पापघ्नीं सर्वकामदाम् अस्य श्रीरामकवचस्य
बुधकौशिकऋषिः अनुष्टुप्छंदः श्रीरामचंद्रो देवता श्रीरामप्रीत्यर्थं मंत्रपाठे विनियो
गः शिरो मे राघवः पातु भालं दशरथात्मजः कौसल्येयो दृशौ पातु विश्वामित्रप्रियः श्रु
ती घ्राणं पातु मखत्राता मुखं सौमित्रिवत्सलः जिह्वां विद्यानिधिः पातु कंठं भरतवंदि
तः स्कंधौ दिव्यायुधः पातु भुजौ भग्नेशकार्मुकः करौ सीतापतिः पातु हृदयं जामदग्न्य
जित् वक्षः पातु कबंधारिः स्तनौ गीर्वाणवंदितः पार्श्वे रघुपतिः पातु कुक्षिं मैथिला
नंदनः मध्यं पातु खरध्वंसी नाभिं जांबवदाश्रयः गुह्यं जितेंद्रियः पातु पृष्ठं पातु रघू
द्वहः सुग्रीवेशः कटिं पातु सक्थिनी हनुमत्प्रभुः ऊरू रघूत्तमः पातु रक्षःकुलवि
नाशकृत् जानुनी सेतुकृत्पातु जंघे दशमुखांतकः पादौ विभीषणश्रीदः
पातु रामोऽखिलं वपुः एतां रामबलोपेतां रक्षां यः सुकृती पठेत् स चिरायुः
सुखी पुत्री विजयी विनयी भवेत् पातालभूतलव्योमचारिणश्छद्मचारिणः

नद्रष्टुमपिशक्तास्तेरक्षितंरामनामभिः रामेतिरामभद्रेतिरामचंद्रेतिवास्मरन् नरो
नलिप्यतेपापैःभुक्तिंमुक्तिंचविंदति जगज्जैत्रैकमंत्रेणरामनाम्नाभिरक्षितम् यःकं
ठेधारयेत्तस्यकरस्थाःसर्वसिद्धयः भूर्जपत्रेलिमांविद्यांगंधचंदनचर्चिताम् कृत्वावैधा
रयेद्यस्तुसोभीष्टफलमाप्नुयात् अव्याहताज्ञःसर्वत्रलभतेजयमंगलम् आदिष्टवा
न्यथास्वप्नेरामरक्षामिमांहरिः तथालिखितवान्प्रातःप्रबुद्धोबुधकौशिकः रामोदाशर
थिःशूरोलक्ष्मणानुचरोबली काकुत्स्थःपुरुषःपूर्णःकौसल्येयोरघूत्तमः पत्नीनौव
द्धतिविशिष्टौकाकपक्षधरौशुभौ वीरौमांपथिरक्षेतांतावुभौरामलक्ष्मणौ पुत्रौदशर
थस्यैतौभ्रातरौरामलक्ष्मणौ शरण्यौसर्वसत्वानांश्रेष्ठौसर्वधनुष्मताम् तरुणौरू
पसंपन्नौसुकुमारौमहाबलौ पुंडरीकविशालाक्षौपीतकृष्णाजिनांबरौ फलमूला
शिनौदांतौतापसौब्रह्मचारिणौ सन्नद्धःकवचीखड्गीचापबाणधरोयुवा गच्छन्मनो
रथोस्माकंरामःपातुसलक्ष्मणः रक्तःकमलनिर्हतारौत्रायेतांनौरघूत्तमौ आत्तसज्जध
नुषाविषुस्पृशावक्षयाशुगनिषंगसंगिनौ रक्षणायममरामलक्ष्मणावग्रतःपथिस

श्री.
रा.सा.
२६५

265

देवगणार्चिताय अथ तन्मन्त्रसिद्धो मे एकुतोगकर्द्दयजः पार्श्वयोर्लक्ष्मणश्चैतौ सशरौ
रामलक्ष्मणौ आपादमपहर्तारं दातारं सर्वसम्पदाम् गुणाभिरामं श्रीरामं भूयो भूयो
नमाम्यहं दक्षिणे दक्षिणे पत्नी वामतो जानकी शुभा पुरतो मारुतिर्यस्य तं नमामि
रघूद्वहं वेदान्तवेद्यो यज्ञेशः पुराणः पुरुषोत्तमः जानकीवल्लभः श्रीमानप्रमेयपराक्र
मः एतानि मम नामानि मद्भक्तो यः सदा पठेत् अश्वमेधायुतं पुण्यं संप्राप्नोति न सं
शयः इति श्रीरामकवचं समाप्तम् अथ श्रीरामनामशताष्टकम् श्रीवेदव्यास उवाच
शृणु गाङ्गेय वक्ष्यामि रामस्याद्भुतकर्मणः नामाष्टकशतं पुण्यं त्रिषु लोकेषु विश्रुतं ।
नातःपरतरं गुह्यं त्रिषु लोकेषु विद्यते कैलासशिखरे रम्ये नानाद्रुमविचित्रिते एकाग्र
प्रयुतो भूत्वा विस्मयमाविष्ट भक्तितः उपविष्टं ततो भोलं पार्वती शंकरोऽब्रवीत् पार्वति हे
हिमवत्सार्धभोले भुवनवंदिते नमाम्यहं पार्वती देवी जगन्नाथा नामसहस्रकं ततो वस्तामयहं दे
वपुण्यतो भवतांश्च मो ततः स्तां पार्वती प्राह ब्रह्मसत्यश्च मे श्वरः यस्यासि हि कतपुण्यानि विलभ
ता सि पार्वति दुर्लभा वैष्णवी भक्ति भूमा ये ये विनेस्पृति रकारादीनि नामानि शृणुतो मम पार्वति

मनःप्रसन्नतामेतिरामनामाभिशंकया रमंतेयोगिनोनंतेसत्यानंदेचिदात्मनि इतिरा-
मपदेनासौपरब्रह्माभिधीयते रामरामेतिरामेतिरमेरामेमनोरमे सहस्रनामभिस्तु-
ल्यंरामनामवरानने रामेत्युक्त्वामहादेविपतिनामसहस्रसंस्थिता पश्चाच्छ्रीमहादेवंप्रीति
प्रवनमानसा सहस्रनामभिस्तुल्यंरामनामत्वयोदितम् तस्यान्यान्यपिनामानिमेति-
वैष्णवाग्रहिषः कथ्यतांममदेवेशतत्त्वमेप्रीतिकत्वमा श्रीशंकरउवाच लौकिकावैदिकाः
सर्वायेकेचित्संतिपार्वति नामानिराममंत्रस्यसहस्रंतेषुचाधिकम् तेषुचात्यंतपुण्य
हिनामग्रामसहोत्तरंप्राते विलोक्यैकैकनामानिसर्ववेदाधिकंफलम् तादृक्नामसहस्रेणि
रामरामष्टोत्तरमतम् जपतःसर्ववेदांश्चसर्वमंत्रांश्चपार्वति तस्मात्कोटिगुणंपुण्यंराम-
नाम्नैवलभ्यते अस्यश्रीरामचंद्रस्याष्टोत्तरशतनाम्नां ईश्वरऋषिः अनुष्टुप्छंदः श्रीरामचं-
द्रोदेवता श्रीरामप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः श्रीरामरामभद्रश्चरामचंद्रश्चशाश्वतः राजी-
वलोचनःश्रीमान्राजेंद्रोरघुपुंगवः जानकीवल्लभोजैत्रोजितामित्रोजनार्दनः विश्वामि-
त्रप्रियोदांतःशरणत्राणतत्परः वालिप्रमथनोवाग्मीसत्यवाक्सत्यविक्रमः सत्यव्रतोव्र-

श्री॰
त सा॰
२३३

266

नफलः सदा हनुमदाश्रयः कौसलेयः खरध्वंसी विराधवधपंडितः विभीषणपरित्राता
दशग्रीवशिरोहरः सप्ततालप्रभेत्ता च हरकोदंडखंडनः जामदग्न्यमहादर्पदमनस्ता
टकांतकः वेदांतसारो वेदात्मा भवरोगस्य भेषजः दूषणत्रिशिरोहंता त्रिमूर्तिस्त्रिगुणाश्र
यी त्रिविक्रमस्त्रिलोकात्मा पुण्यचारित्रकीर्तनः त्रिलोकरक्षको धन्वी दंडकारण्यपुण्य
कृत् अहल्यापावनश्चैव पितृभक्तो वरप्रदः जितेंद्रियो जितक्रोधो जितलोभो जगद्गुरुः
ऋक्षवानरसंघाती चित्रकूटसमाश्रयः जयंतत्राणवरदः सुमित्रापुत्रसेवितः सर्वदेवा
धिदेवश्च मृतवानरजीवनः मायामारीचहंता च महाभोगो महाभुजः सर्वदेवस्तुतः सौ
म्यो ब्रह्मण्यो मुनिसंस्तुतः महायोगी महोदारः सुग्रीवेप्सितदायकः सर्वपुण्याधिकफ
लो स्मृतसर्वाघनाशनः आदिपुरुषो महापुरुषः परमः पुरुषः पुण्योदयो दयासारः पुराणपु
रुषोत्तमः स्मितवक्त्रो मितभाषी पूर्वभाषी च राघवः अनंतगुणगंभीरो धीरोदात्तगुणोत्त
मः मायामानुषचारित्रो महादेवाभिपूजितः सेतुकृज्जितवारीशः सर्वतीर्थमयो हरिः
श्यामांगः सुंदरः शूरः पीतवासा धनुर्धरः सर्वयज्ञाधिपो यज्वा जरामरणवर्जितः ।।

परमात्मा परंब्रह्म सच्चिदानंदविग्रहः परंज्योतिः परंधाम पराकाशः परात्परः परेशः पा
रगः पारः सर्ववेदात्मकः शिवः ॐ तत्सदित्येतद्रामभद्रस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतम् गुह्याद्गु
ह्यतरं देवि तव प्रीत्या प्रकीर्तितम् यः पठेच्छृणुयाद्वापि भक्तियुक्तेन चेतसा समस्तैः प्रमुच्य
ते पापैः कल्पकोटिशतैरपि जलानि स्थलतां यांति शत्रवो यांति मित्रताम् राजानो वश्यतां
यांति वह्नयो यांति शीतताम् आनुकूल्यं च भूतानि स्थैर्यं यांति चला श्रियः अनुग्रहं ग्रहा यां
ति शांतिं यांत्युपद्रवाः पठतो भक्तिभावेन नूनस्पर्शनिसंभवे यः पठेत्परया भक्त्या तस्य
वश्यं जगत्त्रयम् यद्यत्कामयते चित्ते तत्तदाप्नोति कीर्तनात् यः पठेद्रामचंद्रस्य नाम्नामष्टो
त्तरं शतम् पुण्यकालेषु सर्वेषु पठन्नानंत्यमाप्नुयात् ज्ञानेनापि चक्रवाणोन्न सपापेन
लिप्यते सर्ववेदेषु तीर्थेषु दानेषु च तपस्सु च तत्फलं कोटिगुणितं स्तवेनानेन लभ्यते
ग्रहणकालेषु सर्वेषु पठेन्नामशताष्टकम् कल्पकोटिसहस्राणि कल्पकोटिशतानि च
वैकुंठवासमाप्नोति दशपूर्वैर्दशापरैः रामं दूर्वादलश्यामं पद्माक्षं पीतवाससम् स्तु
वंति नामभिर्दिव्यैर्न ते संसारिणो नराः रामाय रामभद्राय रामचंद्राय वेधसे रघुनाथा

श्री॰
न मा॰
२६७

267

यनाथायमीनायाः पतयेनमः इमंमंत्रंमहादेविजपन्नेवदिवानिशं सर्वपापविनिर्मुक्तो
विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् इत्येतद्रामभद्रस्यमाहात्म्यंवेदसंमितं कथितंतववरारोहेयत्नतस्त्वं
वैष्णवोत्तमः वंदामहेमहेशानेहरकोदंडखंडनं जानकीहृदयानंदवर्द्धनंरघुनंदनम्
इतिश्रीपद्मपुराणेदेवीश्वरसंवादेश्रीरामचंद्रस्तोत्रंसमाप्तं अथविष्णुस्तोत्रं आदौयवेदाः
सकलाःसमुद्गाविहस्तपरिपूर्णमदंष्ट्रे दत्तागतायेनपितामहायविलेतुमाद्यंभजमत्स्यरूपं
१ दिव्यामृतार्थेमथितेमहाब्धौदेवासुरैर्वासुकिमंदराद्यैः भूमेर्महावेगविचूर्णितायाः
स्नकूर्ममाधारगतंनमामि २ सामेद्रकांचीसरिदुत्तरीयावसुंधरामेरुकिरीटभारा द
नाग्रतोयेनसमुद्धृतामूलमादिकोलंशरणंप्रपद्ये ३ भक्तार्तिभंगंतमयाविधायस्तंभा
नरालाउद्धितोनृसिंहः दिंदुप्रगाणोनिषितैर्नखाग्रैर्विदारयस्तंनचविस्मरामि ४ व
तस्समुद्गामभरणायविशीर्णमायनालेववरणस्यतस्य एकस्यनामस्यपदैसराणोत्रिवि
क्रमंसर्वगतंनमामि ५ त्रिसप्तवारंन्यपतीविहत्ययस्तर्पणंरक्तमयेपितृ
भ्यः चकारदोर्दंडबलेनसम्यक्तमादिसूरंप्रणमामिविप्रम् ६ ऊर्ध्वेरघू ॥

नोऽस्मभवाय्यनन्तविधायसेतुंजलधेर्नलान्तः लंकेश्वरंयःशमयांचकारसीतापतिंप्रणा
मामिभक्त्या ७ हलेनसर्वान्सुरवान्विकृष्यचकारचूर्णंस्वहलप्रहारैः यःकृष्णमासाद्य
बलेबलीयान्भक्त्याभजेतंबलराममद्य ८ बुद्धावतारेणमहावतारेजनेतंसंभावयन्
वीवरविलक्षवेषाम् चकारयःपापहरमतोऽक्षकल्पंतमूलभूतंप्रणतोस्मिबुद्धम् ९ कल्पा
वसानेत्वतिविलैःखड्गैःसैनःसंपातदृष्यामासनिमेषमात्रात् यस्तेजसानिर्दहतानिभीमोविष्णा
त्मकंतंतुरगेभजामः १० योवेदहस्तवकेशवादोसरोजेदोर्भिर्दधानेगतकंडरापितुहम् श्रीवा
त्सविशेषनगदात्सृमूलेतमालनीलंहृदिविश्वमीडे ११ लीलांबुधौशेषविशेषतल्पेशाया
नमेतःस्मितशोभिवक्त्रम् उत्फुल्लनेत्रांबुजमंबुदाभमायंकृतीनामसहस्रनामि १२
श्रीणएवेदनयाल्लमानगम्माध्यजगन्मयम् धर्मार्थकाममोक्षाणांमामस्येत्कप्रोत्नमम्
इतिश्रीविष्णुस्तोत्रंसमाप्तम् अथश्रीहरिस्तोत्रम् प्रसीदभगवन्मायमज्ञानान्कवीता
त्मने तवांघ्रिपंकजरजोराशिणांभक्तिमुत्तमाम् अनप्रसीदभगवन्नस्मितस्फतिपंजरः
प्रप्रमेयप्रसीदास्मदुःखहस्तकपोतनम स्वसंवेदप्रसीदास्मज्ञानेदात्मत्रनामय प्रविगस्मा

श्री॰
त॰ स॰
२६५

268

रविश्वात्मन्प्रसीद परमेश्वर प्रसीदत्वंगतंगानो प्रसीदहृषीवृषोमन प्रसीदस्पुराणगंभी
रगंभीवाराणो महाफते प्रसीदव्यक्त विस्तीर्णविस्तीर्णनामगोचर प्रसीदस्मद्विजातीना
मेतत्वमंतर्यामिनो गुरुर्गरीयः सर्वेशः प्रसीदानोतदेहिनाम् जयमाधवमायात्मन्
यज्ञात्मतसर्गभृत् जयशोकविधतृ श्रीमतन्जयनंदकनंदन जयचक्रगदापाणेजयदेव
जनार्दन जयरत्नवराबद्धकिरीटक्रांतमस्तक जयपतिपतिक्षायानिरुद्धार्ककराक
रण नमस्तेनरकारातेनमस्तेमधुसूदन नमस्तेनलिनापांगन नमस्तेनरकांतक नमः
पापहरेशाननमः सर्वभयापह नमस्संभृतसर्वात्मन्नमस्संभृतकौस्तुभ नमस्तेन
यनातीतनमस्तेभयहारक नमोविभिन्नदेहाय नमःस्मर्तिपथातिग नमस्त्रिमूर्ति
भेदेनसर्गस्थित्यंतहेतवे विश्ववेविदग्धारातिजिष्णवेपरमात्मने चक्रभिन्नारिचक्राय।
चक्रिणेचक्ररूपिणे विश्वायविश्ववंद्यायविश्वभूतात्ममूर्तये नमोस्तुयोगिध्येयात्मन्नमस्ते
ध्यानरूपिणे भुक्तिप्रदायभक्तानांनमस्तेमुक्तिदायिने सृजतेद्रवतेवेष्टाध्यानपस्थानमस्त्रिगुण
देवेशाकर्मस्तवैमेभवेदारायणेतव इतिस्तवनजपार्वीभेदतोविश्वसृजातिपतत्कृदयकर्मोयत्स्वमेशीविष्णु
प

सावलसकलकामान्प्राप्य कृष्णांतरात्मा जननमृतिविमुक्तामाप्नुयान्मुक्तिमेति गोगोपगो-
पिकावीतं गोपालं गोष्ठगोप्रदम् गोपीवीज्यगोमहस्सैसैं नौमि गोकुलनायकम् प्रीणयेद्य
स्तु तया जगन्नाथं जगन्मयम् धर्मार्थकाममोक्षाणामाप्तये पुरुषोत्तमम् इति श्रीकृष्णस्तो-
त्रं समाप्तम् अथ श्रीगोपालस्तोत्रं नारद उवाच नवीननीरदश्यामं नीलेंदीवरलोचनम्
वल्लवीनंदनं वंदे कृष्णं गोपालरूपिणम् स्फुरद्बर्हदलोद्बद्धनीलकुंचितमूर्धजम् कदंब
कुसुमाबद्धवनमालाविभूषितम् गंडमंडलसंसर्गिचलत्कांचनकुंडलम् स्थूलमुक्ताफ
लोदारहारद्योतितवक्षसम् हेमांगदतुलाकोटिकिरीटोज्वलविग्रहम् मंदमारुतसंक्षो
भवल्गिताम्बरसंचयम् रुचिरौष्ठपुटन्यस्तवंशीमधुरनिस्वनैः लसद्गोपालिकाचेतो मो
हयंतं मुहुर्मुहुः वल्लवीवदनांभोजमधुपानमधुव्रतम् क्षोभयंतं मनस्तासां सस्मेरापा
ङ्गवीक्षणैः यौवनोद्भिन्नदेहाभिः संसक्ताभिः परस्परम् विचित्राम्बरभूषाभिर्गोपनारीभि
रावृतम् प्रभिन्नांजनकालिंदीजलकेलिकलोत्सुकम् योधयंतं क्वचिद्गोपान्व्याहरंतं ग
वांगणम् कालिंदीजलसंसर्गिशीतलानिलकम्पिते कदंबपादपच्छाये स्थितं वृन्दावने

श्री.
त सा.
२१५

269

क्वचित रत्नमूधरमेतत्र रत्नासनमधिग्रहं कल्पपादपमध्यस्थहेममंडपिकागते ।
वसंतकुसुमामोदसुरभीकृतदिङ्मुखे गोवर्धनगिरौरम्ये स्थितं रासरसोत्सुकं सव्यहस्ततलन्य
स्तगिरिवर्यातपत्रकं खंडिताखंडलोन्मुक्तमुक्तासारघनाघने वेणुवाद्यमहोल्लास
कृतहुंकारनिस्वनैः सवत्सैरूर्ध्वमुखैः शश्वद्गोकुलैरभिवीक्षितं कृष्णमेवानुगायद्भिस्तच्चे
ष्टावशवर्तिभिः दंडपाशोद्यतकरैर्गोपालैरुपशोभितं नारदाद्यैर्मुनिश्रेष्ठैर्वेदवेदांगपा
रगैः प्रीतिसुस्निग्धयावाचा स्तूयमानं परात्परम् य एवं चिंतयेदेवं भक्त्या संस्तौति मा
नवः त्रिसंध्यं तस्य तुष्टोसौ ददाति वरमीप्सितं राजवल्लभतामेति भवेत्सर्वजनप्रियः
अचलां श्रियमाप्नोति स वाग्मी जायते ध्रुवं इति श्रीगौतमतंत्रे नारदसंवादे श्रीगोपाल
स्तोत्रं समाप्तं अथ श्रीकृष्णकवचं भगवन्सर्वधर्मज्ञ कवचं यत्प्रकाशितं त्रैलोक्यमं
गलं नाम कृपया कथय प्रभो सनत्कुमार उवाच शृणु वक्ष्यामि विप्रेंद्र कवचं परमाद्भुतं ।
नारायणेन कथितं कृपया ब्रह्मणे पुरा ब्रह्मणा कथितं मह्यं परं स्नेहाद्वदामि ते अति
गुह्यतरं तत्त्वं ब्रह्ममंत्रौघविग्रहम् यद्धृत्वा पठनाद्ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते ध्रुवम् ॥

यद्धृत्वा पठनात्स्मातिमहालक्ष्मीर्मेगङ्गाश्रयम् । पठनाद्धारणाच्छंभुः संहर्ता सर्वतत्त्ववित् त्रै
लोक्यजननोदुर्गा महिषादिमहासुरान् वधत्क्षोजवानेवपठनाद्धारणाद्यतः एवमिन्द्रा
दयः सर्वे सर्वैश्वर्यमवाप्नुयुः इदं कवचमत्यन्तगुप्तं कुत्रापि नो वदेत् शिष्याय भक्तियुक्ता
य साधकाय निवेदयेत् शठाय परशिष्याय दत्वा मृत्युमवाप्नुयात् त्रैलोक्यमंगलस्या
स्य कवचस्य प्रजापतिः ऋषिः छन्दश्च गायत्री देवो नारायणः स्वयम् धर्मार्थकाममो
क्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः ॐ प्रणवो मे शिरः पातु नमो नारायणाय च भाले पायान्ने
त्रयुग्ममष्टार्णो भुक्तिमुक्तिदः क्लीं पायाच्छ्रोत्रयुग्मं मे चैकार्णः सर्वमोहनः क्लीं कृष्णाय
सदाघ्राणं गोविन्दायेति जिह्विकाम् गोपीजनपदं वल्लभाय स्वाहाननं मम अष्टादशा
क्षरो मन्त्रः कण्ठं पातु दशाक्षरः गोपीजनपदं वल्लभाय स्वाहा भुजद्वयम् क्लीं ग्लौं क्लीं श्या
माङ्गाय नमः स्कन्धौ दशाक्षरः क्लीं कृष्णः क्लीं करौ पायात् क्लीं कृष्णायांगतोवतु हृ
दयं भुवनेशानः क्लीं कृष्णाय क्लीं स्तनौ मम गोपालायाग्निजायान्तः कुक्षियुग्मं सदावतु
क्लीं कृष्णाय सदा पातु पार्श्वयुग्ममनुत्तमः कृष्णगोविन्दकौ पातु स्मराद्यौ ङेयुतौ मनुः ।

श्री॰
त॰ सा॰
२७०

270

अष्टाक्षरः पातु नाभिं कृष्णेति द्व्यक्षरोऽवतु पृष्ठं क्लीं कृष्णकं कालं क्लीं कृष्णाय द्विठान्तकः स
क्थिनी सततं पातु श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्णवह्वयम ऊरू सप्ताक्षरः पायात्त्रयोदशाक्षरोऽवतु श्रीं ह्रीं क्लीं
पदतो गोपीजनवल्लभपदं ततः भाय स्वाहेति पायुं मे क्लीं ह्रीं श्रीं च दशार्णकः जानुनी च स
दा पातु ह्रीं श्रीं क्लीं च दशाक्षरः त्रयोदशाक्षरः पातु जंघे चक्रगदाभृतः अष्टादशाक्षरो ह्रीं
श्रीं पूर्वको विंशदर्णकः सर्वांगं मे सदा पातु द्वारकानायको बली नमो भगवते पश्चाद्वा
सुदेवाय ततः परं ताराद्यो द्वादशार्णोयं प्राच्यां मां सर्वदावतु तारो नमो भगवते रुक्मिणी
वल्लभाय च स्वाहेति षोडशार्णोयं नैरृत्यां मां दिशि रक्षतु क्लीं हृषीकेशाय नमः पदं मां वरु
णोऽवतु अष्टादशार्णः कामान्तो वायव्ये मां सदावतु श्रीं मायाकामकृष्णाय गोविंदाय द्वि
ठो मनुः द्वादशार्णात्मको विष्णुरुत्तरे मां सदावतु वाग्भवं कामकृष्णाय ह्रीं गोविंदाय ततः प
दं श्रीं गोपीजनवल्लभाय स्वाहा हस्तौ स्मृतः द्वाविंशाक्षरो मंत्रो ममैशान्ये सदावतु का
लीयस्य फणामध्ये दिव्यं नृत्यं करोति तं नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतं द्वाविंशा
क्षरो मंत्रोऽप्यधो मां सर्वदावतु कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि तन्नोऽनंगः प्रचोदयात्

इति मां पातु चोर्ध्वतः ॥ इति ते कथितं ब्रह्मन् सर्वमन्त्रौघविग्रहम् । त्रैलोक्यमंगलं नाम क
वचं ब्रह्मरूपिणम् । ब्रह्मेशाश्रमवाधीशा नारायणमुखाच्छ्रुतम् । तव स्नेहान्मयाख्यातं प्र
वक्तव्यं न कस्यचित् । गुरुं प्रणम्य विधिवत्कवचं प्रपठेत्ततः । त्रिसकृद्वा यथाज्ञानं सोऽपि स
र्वतपोमयः । मन्त्रेषु सकलेष्वेव देशिको नात्र संशयः । शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः
स्मृतः । हवनादीन्दशांशेन कृत्वा तत्साधयेद्ध्रुवम् । यदि स्या ̎ चोन्सिद्धिः कवचो वि
ष्णुरेव भवेत्स्वयम् । मन्त्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्याविधानतः । स्पर्धामुद्धूय भवने लक्ष्मी
र्वाणी वसेत्ततः । पुष्पाञ्जल्यष्टकं दत्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् । दशवर्षसहस्राणां पूजा
याः फलमाप्नुयात् । भूर्जे विलिख्य गुटिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि । कण्ठे वा दक्षिणे बाहौ सो
ऽपि विष्णुर्न संशयः । अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च । महादानानि यान्येव सह
ड्स्रावणायतः । कवचस्य प्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः । त्रैलोक्यं क्षोभयत्येव त्रैलोक्यवि
जयी भवेत् । प्रादक्षिण्यं भुवश्चैव कलां नार्हन्ति षोडशीम् । इदं कवचमज्ञात्वा भजेद्यः पु
रुषाधमः । शतलक्षप्रजप्तोऽपि न मन्त्रः सिद्धिदायकः । इति सनत्कुमारतन्त्रे त्रैलोक्यमंग

लेनामकवचम् अथ शिवस्तोत्रम् परायोग्निमरुद्व्योमसलिलेशेंद्वर्कमूर्तये सर्वभूता
न्तरस्थायशंकरायनमोनमः अकारतत्वातीतायअकृतयेअकृतजन्मने अतीन्द्रियायस्मर
मेधाविज्ञायनमोनमः स्थूलसूक्ष्मविभागाभ्यामनिर्देश्यायसंभवे भवायभवभूताय
दुःखहन्त्रेनमोस्तुते तर्कमार्गातिभूतायतपसांफलदायिने चतुर्वर्गवदान्यायसर्वज्ञा
यनमोनमः आदिमध्यान्तशून्यायनिरस्ताशेषभीतये योगिध्येयायमहते निर्गुणायन
मोनमः विश्वात्मनेविचित्रायविलसच्चन्द्रमौलये कंदर्पदर्पनाशायकालहन्त्रेनमोनमः
विषाशनायविहरद्भुजगेन्द्रकपर्दिने सरिद्धाममलाबद्धकपर्दायनमोनमः ॥
शुद्धायशुद्धभावायशुद्धानामंतरात्मने पुरान्तकायपूर्णायपुण्यनाम्नेनमो
नमः तुष्टायनिजभक्तानांभुक्तिमुक्तिप्रदायिने निर्वाससेनिराधारा ॥
यविश्वधाम्नेनमोनमः त्रिमूर्तिमूलभूतायत्रिनेत्रायहिसंभवे ॥
त्रिधाम्नांधामरूपायजन्मज्ञायनमोनमः देवासुरशिरोरत्नकिरणारुणि ॥
मेंश्रीगणेशायनमः ॐनमोभगवतेवासुदेवाय ॐनमोनारायणायनमः ॐ

तोऽस्त्विये कौलाय निजकौलाय दत्तार्थाय नमो नमः स्तोत्रेणानेन पूजायां श्रीगणेशेन्द्रगताः प
तिम भुक्तिमुक्तिप्रदे भक्त्या सर्वत्र परमेश्वरम् इति शिवस्तोत्रं अथ शिवकवचम् भगा
वद्देवदेवेश सर्वाम्नायप्रपूजित सर्वमेकं स्थितं देव कवचेन प्रकाशयेत् प्रसादाख्यस्य
मंत्रस्य कवचं मे प्रकाशय सर्वरक्षाकरं देव यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति श्रीभगवानुवाच प्र
सादमंत्रकवचस्य वामदेव ऋषिः पंक्तिश्छंदः सदाशिवो देवता साधकाभीष्टसिद्धौ वि
नियोगः शिरो मे सर्वदा पातु प्रासादाख्यः सदाशिवः षडक्षरस्वरूपो मे वदनं तु महेश्वरः
पंचाक्षरात्मा भगवान्भुजौ मे परिरक्षतु मृत्युंजयस्त्रिबीजात्मा आयू रक्षतु मे सदा वट
मूलसमासीनो दक्षिणामूर्तिरव्ययः सदा मां सर्वदा पातु षट्त्रिंशार्णस्वरूपधृक् द्वाविंशा
र्णात्मको मंत्रः ऊरू मे परिरक्षतु त्रिवर्णात्मा नीलकंठः कंठं रक्षतु सर्वदा चिंतामणि
बीजरूपो ह्यर्धनारीश्वरो हरः सदा रक्षतु मे गुह्यं सर्वसंपत्प्रदायकः एकाक्षरस्वरूपा
त्माकूटरूपी महेश्वरः मार्तंडभैरवो नित्यं पादौ मे परिरक्षतु तुम्बुराख्यो महाबीजस्व
रूपः त्रिपुरांतकः सदा मां रणभूमौ च रक्षतु त्रिदशाधिपः ऊर्ध्वमूर्धानमीशानो मम

श्री॰ त॰सा॰ २७२

272

रक्षतु सर्वदा दक्षिणांशं तत्पुरुषो मामाव्यात् क्षितिनायकः अघोराख्यो महादेवः पूर्वां-
शं परिरक्षतु उत्तरांशे सदापातु सद्योजातस्वरूपधृक् पश्चिमांशे सदापातु वामदेवो
महेश्वरः इत्येवं तारकं देवि कवचं देवदुर्लभम् प्रातःकाले पठेद्यस्तु सोऽभीष्टफल-
माप्नुयात् पूजाकाले पठेद्यस्तु कवचं साधकोत्तमः कीर्तिश्रीकान्तिमेधायैः सहि-
तो भवति ध्रुवं कण्ठे यो धारयेदेतत्कवचं मन्त्ररूपकं युद्धे च जयमाप्नोति द्यूते वादे
च साधकः कवचं धारयेद्यस्तु साधको दक्षिणे भुजे देवा मानवगन्धर्वा वश्यास्तस्य
न संशयः कवचं शिरसा यस्तु धारयेद्यतमानसः करस्थास्तस्य देवेशि अणिमाद्य-
ष्टसिद्धयः

रा॰
त्र-रु॰

राथीयश्चमानवः पठेद्वा त्रयं यः सहस्रावारमेकं तथा निशि यन्नेतु त्रोस्तथा धात्राम्राश्चया-
त्रात्र संशयः भीतो भयात्प्रमुच्येत देवि सत्येन संशयः यांयान्समीहते कामांस्तांस्ता-
मोति निश्चितं अप्रकाश्यमिदं गुह्यं न देयं यस्य कस्यचित् सत्कुलीनाय शान्ताय ऋजवे
दंभवर्जिते दद्यात्स्तोत्रमिमं पुण्यं सर्वकामफलप्रदम् ध्यानं वक्ष्यामि देवस्य यथा ध्या-
त्वा पठेन्नरः शुद्धस्फटिकसंकाशं सहस्रादित्यवर्चसम् अष्टबाहुं त्रिनयनं चतुर्बाहुं द्वि-
बाहुकम् भुजंगमेखलं देवमग्निवर्णं शिरोरुहम् भुजंगमेखलं देवमग्निवर्णं शिरो-
रुहम् दिगंबरं कुमारेशं वटुकाख्यं महाबलम् खट्वांगमसिपाशं च शूलं चैव तथा
पुनः डमरुं च कपालं च वरदं भुजगं तथा नीलजीमूतसंकाशं नीलांजनचयप्रभम्
दंष्ट्राकरालवदनं नूपुरांगदसंकुलम् आत्मवर्णसमोपेतं सारमेयसमन्वितम् ध्यात्वा
जपेत्सुसंहृष्टः सर्वान्कामानवाप्नुयात् एतच्छ्रुत्वा ततो देवी नामाष्टशतमुत्तमम् भै-
रवाय प्रहृष्टाभूत्स्वयं चैव महेश्वरी इति विश्वसारतंत्रे आपदुद्धारकल्पे वटुकभैरवना-
मः समाप्तः अथ भैरवीस्तोत्रम् स्तमानया त्वां त्रिपुरे लोकाभीष्टफलाप्तये यथात्र

२७८
५५॥

श्री॰
त सा॰
२७५

275

जेतितोतितोलसौमनजास्मरदूजितास् ब्रलादयस्तृतिपातेरपिसूक्ष्मरूपंजाने
तिपातेरपिसूक्ष्मरूपोजाने तिनैवजगदादिमूर्तिम् तस्माद्वयेकचननानवकंकमा
भ्योसूलोस्तमःसकलवामयमालम्तास् १ मघःसमयतमहृह दिवाकराभोवि
यास्तहस्रवरदाभयविक्रहस्ताम् नेत्रोत्पलेस्त्रिभिरलंकृतवक्त्रपद्मांबांतावहारक
चिरांत्रिपुरेभजेति २ सिंदूरपूरकविरंकुचभावनम्रजन्मांतरेषुकृतपापफलैकगा
म्यम् अन्योन्यभेदकलहाकलमानसास्ते जानेतिकिंजडधियस्तवरूपमेव ३ स्थू
लांवदंतिश्रुतयःश्रुतयोगणांतिसूक्ष्मांवदंतिवचसामधिवासमन्ये त्वांमूलमाहुर
परेजगतांभवानिमन्यामहेवयमपारकृपांबुराशिम् ४ चंद्रावतंसकलितांपारं
दुस्रुप्रांपंचाशदक्षरमयीहृदिभावयामि त्वांपुस्तकजपवटीमृतनांसुकंभव्याख्याव
हस्तकमलेदधतीत्रिनेत्रां ५ शंभुस्त्वमद्रितनयाकलितार्धभागोविष्णुस्त्वमेवकमलापरिव
हृतदेहः पद्मोद्भवस्त्वमसिवागधिवासभूमिरखेषांक्रियाश्चजगतित्रिपुरेत्वमेव ६ याश्रित्यवाम
वभवोस्वतंत्रःपरादीनभावात्मदेषुविहितात्मसदैमयंति केठास्तिभिखकवलोःपदेवतानामेविन्मयीपूरिकरा

चिनेकिस्मतमि १

आकंप्यवाग्रुमवजित्यचैवैरिषट्टुमालोकालिश्चलधियानिजनामिकाग्रम् ध्यायंति
मूर्ध्निकलितेंदुकलावतंसेवह्रूपमेवकृतिनस्तवकर्णकुंभिचरम् तोप्राप्यमन्मथारि
पोर्वपुरर्धभागं स्तंहिंकरोमिजगतामितिवेदवादः सत्यंतदद्यितनयेजगदेकमात
र्नोचेदशेषजगतां स्थितिरेवनस्यात् ९ पूर्णोविधायकलशैमेस्तवपादपानां पीठेन
वोवकनकाचलगह्वरेषु गायंतिसिद्धवनिताः सहकिंनरीभिरास्वादितामृत
रसारुणनेत्रपद्माः १० विकसद्विलासवसुधामृतयमहहंतोयांतोस्तवाससभवता
ह्लिकवराजधानीम् सोप्तमृगवत्सकमलासयंतोदेवीभजेहृदिपदाम्बुतसिलका
त्रीम ११ आनंदजन्मभुवनंकृतोनोवैतन्यमात्रतनमेबलवाश्रयामि ब्रह्मेशवि
ष्णुभिरुपासितपादमम्भसौभाग्यजन्मवसतोत्रिपुरेयथावत् १२ सर्वार्थभाविभव
नेसृजतीउदूपायातहिमतिपुनरर्कतनयस्वशामसा वत्सातिमिकाहवतिनत्सकाले
पुरांतेताधारतामनसिजातनविस्मरामि १३ नारायणीतिनरकार्णवतारिणीति
गौरीतिखेदशमनीतिसरस्वतीति ज्ञानप्रदेतिनयनत्रयभूषितेतितामद्रिराजतन

श्री॰
ल॰ सा॰
२७६

276

ये वक्ष्यथा भजंति ॥ ४५ ॥ ये स्तुवंति जगन्मातः स्तोत्रैर्द्वादशभिः क्रमात् त्वामेव प्राप्य ता-
किल हिं प्राप्स्यन्ते परां गतिं इति श्रीभैरवीस्तवराजः समाप्तः अथ भैरवीकवचं श्रीदेव्यु-
वाच भैरव्याः सकला विद्याः श्रुताश्चिगतनामया साम्प्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं यत्पुरोदि-
तं त्रैलोक्यविजयं नाम शस्त्रास्त्रविनिवारणम् त्वत्तः परतरो नाथ कः कृपां कर्तुम-
र्हति श्रीईश्वर उवाच शृणु पार्वति वक्ष्यामि सुंदरि प्राणवल्लभे त्रैलोक्यविजयं नाम
कवचं मंत्रविग्रहं पठित्वा धारयित्वेदं त्रैलोक्यविजयी भवेत् जघान सकलान्दैत्यान्य-
द्धृत्वा मधुसूदनः ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते यद्धृत्वाभीष्टदायकः धनाधिपः कुबेरोपि वास-
वस्त्रिदशेश्वरः यस्य प्रसादादीशोहं त्रैलोक्यविजयी विभुः न देयं परशिष्येभ्यो साध-
केभ्यः कदाचन पुत्रेभ्यः किमन्येभ्यो दत्वा मृत्युमवाप्नुयात् भैरव्याः कवचस्यापि द-
क्षिणामूर्तिरेव च विराट् छंदो जगद्धात्री देवता बालभैरवी धर्मार्थकाममोक्षेषु वि-
नियोगः प्रकीर्तितः अधरो बिंदुमानाद्यः कामः शक्तिः शशीयुतः भृगुर्मनुः स्वरयुतः सर्गो बीजत्रया-
त्मिका बालैषा मे शिरः पातु बिंदुनादयुतापि सा भाले पातु कुमारी मां सर्गहीना कुमारिका दृशौ मे पातु वाग्बीजं कर्णयुग्मं सदावतु

ह्सैं पातु सदा पार्श्वे युग्मे ह्सकलरीं सदा मतिं पातु ह्सौः मध्ये भैरवी भुवि डलेभा ऐं ह्रीं
श्रीं मे मध्यदेशं बीजविद्या सदावतु ह्सैं ह्स्हैं सदा पातु नाभिं ह्सकलह्रीं सदा पातु ह्स्रौः
कुटी पातु षट्कूटा भैरवी मम ह्सैं ह्सरैं सकिली पातु ह्सकलरीं सदावतु गुह्यदेशे
ह्स्रीं पातु जननी भैरवी मम सम्पत्प्रदा सदा पातु ह्सैं जंघे ह्सकली पदम् पातु ह्स्रौः स
र्वदेहं भैरवी सर्वदावतु ह्सैं मामवतु प्राच्यां ह्सकली पावकेवतु ह्स्रौः मे दक्षिणे पा
तु भैरवी चक्रसंस्थिता ह्रीं क्लीं ब्लें मां सदा पातु नैरृत्यां चक्रभैरवी ह्रीं कल ह्रीं ह्सरौः
पश्चिमे पातु भैरवी ह्रीं ह्रीं ह्रीं पातु वायव्यां ऐं ह्रूं पातु सदा मे वै ह्रीं ह्रीं पातु सदेशान्ये दक्षि
णे कालिकेवतु ऊर्ध्वं प्रागुक्तबीजानि रक्षेतु मामधः स्थले दिग्विदिक्षु स्वाहा पातु का
लिका खड्गधारिणी ॐ ह्रीं ह्रीं हूं फट् स्वाहा तारा सर्वत्र मां सदावतु संग्रामे कानने दुर्गे तो
ये तरंग दुस्तरे खड्गकर्त्रिधरा सा या सदा मां परिरक्षतु इति ते कथितं देवि सारात्सार
तरं महत् त्रैलोक्यविजयं नाम कवचं परमाद्भुतं यः पठेत् प्रयतो भूत्वा पूजायाः फलमा
प्नुयात् स्पर्धामुद्धूय भवने लक्ष्मीवाणीवसेत्ततः यः शत्रुभीतो रणकातरो वा भीतो वने वा

श्री· त· सा· २७७

277

सलिलालयेवा वादेसभायांप्रतिवादिनोवाभ्रान्तःप्रकोपान्नृपसंकुलाद्वा प्रचंडदंड
क्षमनाश्चभीतोगुरोःप्रकोपादपिकृच्छ्रसाध्यात् अभ्यर्च्यदेवींप्रपठेत्त्रिसंध्यंसस्यात्महे
शप्रतिमोनयीच त्रैलोक्यविजयंनामकवचंमन्मथोदितं विलिख्यभूर्जेगुटिकांस्वर्ण
स्थांधारयेद्यदि कंठेवादक्षिणेबाहौत्रैलोक्यविजयीभवेत् तद्गात्रंप्राप्यशस्त्राणिभवंति
कुसुमानिच लक्ष्मीःसरस्वतीतस्यनिवसेद्वदनेसदा एतत्कवचमज्ञात्वायोभजेद्भैरवी
पराम् बालांवाप्रजपेद्विद्यांदरिद्रोमृत्युमाप्नुयात् इतिश्रीरुद्रयामलेतन्त्रेत्रैलोक्यवि
जयेनामभैरवीकवचं संपूर्ण श्रीविद्यास्तोत्रम् कल्याणवृष्टिभिरिवामृतपूरिताभिर्लक्ष्मी
स्वयंवरणमंगलदीपिकाभिः सेवाभिरंबतवपादसरोजमूलेनाकारिकिंमनसिभा
ग्यवतांजनानां १ एतावदेवजननिस्पृहणीयमेतत्त्वद्वन्दनेषुसलिलस्थसरोजनेत्रे सा
न्निध्यमुद्यदरुणायुतसोदरस्यत्वद्विग्रहस्यसुधयापरयाप्लुतस्य २ ईषत्त्वभावकलुषा
कतिनामसंतिब्रह्मादयःप्रतिदिनेप्रलयाभिभूताः एकस्सएवजननिस्थिरसिद्धिरेषः
पादयोस्तवसकृत्प्रणतिंकरोति ३ लब्ध्वासकृत्त्रिपुरसुन्दरितावकीनंकारुण्यकंदलितकांतिभरं

कटाक्षमकंदर्पभावसुभगास्त्वयि भक्तिभाजः सम्मोहयन्ति तरुणीर्भुवनत्रयेपि ४ ह्रीं
कारमेव तव नाम गृणन्ति वेदाः मातस्त्रिकोणनिलये त्रिपुरे त्रिनेत्रे त्वत्संस्मृतौ यम
भटाभिभवं विहाय दीव्यन्ति नन्दनवने सह लोकपालैः ५ हन्तुः पुरामधिगलं परिपी
यमानः क्रूरः कथं न भविता गरलस्य वेगः आश्वासनाय यदि मातरिदं तवार्धं देहस्य
शश्वदमृताप्लुतशीतलस्य ६ सर्वज्ञतां सदसि वाक्पटुतां प्रसूते देवि त्वदंघ्रिसरसीरु
हयोः प्रणामः किंचित्स्फुरन्मकुटमुज्ज्वलमातपत्रं द्वे चामरे च महतीं वसुधां ददाति
कल्पद्रुमैरभिमतप्रतिपादनेषु कारुण्यवारिधिभिरम्ब भवत्कटाक्षैः आलोकय त्रि
पुरसुन्दरि मामनाथं त्वय्येव भक्तिभरितं त्वयि बद्धतृष्णम् ८ हन्तेतरेष्वपि निधाय मनां
सि चान्ये भक्तिं वहन्ति किल पामरदैवतेषु त्वामेव देवि मनसा समनुस्मरामि त्वामेव
नौमि शरणं जननि त्वमेव ९ लक्ष्येषु सत्स्वपि तवाक्षिविलोकनानामालोकय त्रिपुर
सुन्दरि मां कथंचित् नूनं मया च सदृशः करुणैकपात्रं जातो जनिष्यति जनो न च जायते
वा १० ह्रीं ह्रीमिति प्रतिदिनं जपतां तवाख्यां किं नाम दुर्लभमिह त्रिपुराधिवासे माला

श्री॰
तं॰ सा
२२५

किरीटमदवारणमाननीयां त्वां सेवते मधुमती स्वयमेव लक्ष्मीः सम्यक्करणिमकले
न्द्रियनंदनानि साम्राज्यदानक्षमाणि सरोरुहाक्षि त्वद्वंदनानि दुरितानाम्यतानि मा
मेव मातरनिशं कलयंतु लयम् १२ कल्पोपसंहरणकल्पितताण्डवस्य देवस्य खंडपर
शोः परभैरवस्य पाशांकुशैः क्षुरशरासनपुष्पबाणा सा साक्षिणी विजयते तव मूर्तिरेका
१३ लग्नं सदा भवतु मातरिदं तवार्द्रं तेजः परं कुलकुलंकमपंकशोणम् भास्वत्किरीट
ममृतांशुकलावतंसं मध्ये त्रिकोणमुदितं परमामृतार्द्रम् १४ ह्रींकारत्रयसंपुटेन म
हता मंत्रेण संदीपितं स्तोत्रं यः प्रतिवासरं तव पुरो मातर्जपेन्मंत्रवित् तस्य क्षोणिभु
जो भवंति वशगा लक्ष्मीश्चिरस्थायिनी वाणी निर्मलसूक्तिभावभरिता जागर्ति दीर्घं व
यः इति श्री[illegible]विरचितं कल्याणस्तोत्रं अथ किंकिणीस्तोत्रं अथ स्तवं प्रवक्ष्यामि त्रिपु
रार्णवसम्मितम् किं किं दुःखं दनुजदलिनि क्षीयते न स्मृतायां कां कां कीर्तिं कुल
कमलिनि प्राप्यते नार्चितायाम् किं किं सौख्यं सुरवरनुते प्राप्यते न स्तुतायां के के यो
गा यतिन वितते विश्वमाले विलीनायाम् १ सर्गे सर्गे भरस्फारितानाशेषविभ्रमे ।

विंबेंद्रमंडलांतस्थे नमस्ते हरवल्लभे । जगदाह्लादनोद्योतभोगविन्यासयोगिनी ।
स्थितिभावस्थिते देवि नमः स्थाणुप्रिये विके । भावाभावपृथग्भावस्वभावोदयकर्म
णि चेतस्तल्पपंचके देवि नमस्ते भंहरांगते । स्मृताभवभयध्वंसि पूजिताखिलशुभंकरी
स्तुता वांछितदे देवि सदा सिद्धिकरणाकरे । परमानंदबोधाधिरूपे तेजःस्वरूपिणि देव
हृद्देशे रतनिस्पृहचरणांबुजे विद्धि ज्ञानि महामते मातर्मातर्नमोस्तु ते स्रष्टिस्थि
तिप्रसंहारहेतुभूते सनातनि गुणत्रयात्मिके सिते जगतः कारणेच्छया अनुग्रहाय
भक्तानां गृहीतदिव्यविग्रहे भक्तस्य मे नित्यपूजायुक्तस्य परमेश्वरि ऐहिकामुष्मिकीं
सिद्धिं देहि विद्यावरदे ते तापत्रयपरिज्ञानभाजनं त्राहि मां शिवे नान्यं वदामि न शृणो
मि न चिंतयामि नान्यं स्मरामि न भजामि न चाश्रयामि भक्त्या त्वदीयचरणांबुजमसाद
रेण मां त्राहि देवि कृपया मयि देहि सिद्धिम् यज्ज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा मोहाद्वावैकल्यतोपकृत
व यन्न्यूनमतिरिक्तं वा तत्सर्वं क्षंतुमर्हसि । द्रव्यहीनं क्रियाहीनं श्रद्धामंत्रविवर्जितं ।
तत्सर्वं कृपया देवि क्षमस्व त्वं दयानिधे यन्मया क्रियते कर्म तन्महत्त्वल्पमेव वा त

स्सर्वं व जगद्धात्री तेन त्वमसि मे जलिः इति किंकिणीतन्त्रे श्रीत्रिपुरसुन्दरीकवचं श्रीदे
व्युवाच देवदेव महादेव भक्तानां प्रीतिवर्धन सूचितं यन्महादेव्याः कवचं कथयस्व
मे श्रीभैरव उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि कवचं देवदुर्लभं अप्रकाश्यं परं गुह्यं साध
काभीष्टदायकं कवचस्यास्य ऋषिर्देवि दक्षिणामूर्तिरव्ययः छन्दः पंक्तिः समुद्दिष्टं दे
वी त्रिपुरसुन्दरी धर्मार्थकाममोक्षाणां विनियोगस्तु साधने वाग्भवः कामराजश्च श
क्तिबीजं महेश्वरि ऐं वाग्भवः पातु पार्श्वे मां क्लीं कामराजस्तथा हृदि सौः शक्तिबी
जं सदा पातु नाभौ गुह्ये च पादयोः ऐं क्लीं सौः वदने पातु बाला मां सर्वसिद्धये हसैं हसक
लरीं हसौः पातु भैरवी कण्ठदेशतः सुन्दरी नाभिदेशे व्याच्छीर्षे कामकला सदा भ्रूनासयोरन्त
राले महात्रिपुरसुन्दरी ललाटे सुभगा पातु भगा मां भगदेशतः भगोदया तु हृदये उदरे भग
सर्पिणी भगमाला नाभिदेशे लिंगे पातु मनोभवा गुह्ये पातु महादेवी राजराजेश्वरी शिवा
चैतन्यरूपिणी पातु पादयोर्जगदम्बिका नारायणी सर्वगात्रे सर्वकार्ये शुभंकरी ब्रह्माणी
पातु मां पूर्वे दक्षिणे वैष्णवी तथा पश्चिमे पातु वाराही उत्तरे तु महेश्वरी आग्नेय्यां पातु कौ

279

मारीमहालक्ष्मीश्चनैर्ऋते वायव्यांपातुचामुंडा इंद्राणीपातुईशके जलेपातुमहामाया
पृथिव्यांसर्वमंगला आकाशेपातुवरदासर्वत्रभुवनेश्वरी इदंतुकवचंदेव्यादेवाना-
मपिदुर्लभम् यःपठेत्प्रातरुत्थायशुचिःप्रयतमानसः नाधयोव्याधयस्तस्यनभयंच
क्वचिद्भवेत् नचमारीभयंतस्यपातकानांभयंतथा नदारिद्र्यंवशंगच्छेत्तिष्ठेत्सत्त्वव
शेनच गच्छेच्छिवपुरंदेविसत्यंसत्यंवदाम्यहम् इदंकवचमज्ञात्वाश्रीविद्यांयोजपेत्प्रि
ये सनाप्नोतिफलंतस्यप्राप्नुयाच्छस्त्रघातनम् इतिश्रीसिद्धयामलेत्रिपुरसुंदरीकवचं
अथमहात्रिपुरसुंदरीकवचं श्रीदेव्युवाच भगवन्देवदेवेशलोकानुग्रहकारक त्व-
त्प्रसादान्महादेवश्रुतामेशास्त्रनेकधा साधनेविविधंदेवकीलकोद्धरणंतथा शा
पादिरहितंस्तोत्रंश्रुतासर्वमयाप्रभो राजराजेश्वरीदेव्याःकवचंसूचितंमयि श्रो
तुमिच्छामितत्सर्वंकथयस्वमयिप्रभो ललनावाक्यमाकर्ण्यवाणीवादितामिपुनःपुनः श्री
स्वभावात्मव्यादेविश्रोतुमिच्छसितत्प्रिये अन्यंतगुप्तंकवचंसर्वकामफलप्रदम् श्रीत
येनवदेवेशिकथयामिशृणुष्वतत् अस्यराजराजेश्वरीश्रीमन्महादेवात्रिपुरसुंदरीको

श्री॰
ते सा॰
२८॰

उधीविद्याकवचस्य श्रीमहादेवऋषिः अनुष्टुप्छंदः राजराजेश्वरी श्रीमहात्रिपुरसुं
दरीदेवता सर्वार्थसाधने विनियोगः पूर्वे मां भैरवी पातु बाला मां पातु दक्षिणे मालिनी
पश्चिमे पातु वासिनी उत्तरे वतु ऊर्ध्वं पातु महादेवी महात्रिपुरसुंदरी अधस्तात्पातु देवे
शी पातालतलवासिनी आधारे वाग्भवः पातु कामराजस्तथा हृदि उन्मनः पातु मां
नित्यं मस्तके सर्वकामदः ब्रह्मरंध्रे सर्वगात्रे छिद्रस्थाने सर्वदा महाविद्या भगवती पा
तु मां परमेश्वरी ऐं ह्रीं ललाटे मां पायात् क्लीं सौः ह्रूं सश्च नेत्रयोः नासायां कर्णयोः श्रीं वं ह्रीं
ह्रूं ह्रां ह्रीं चिबुके तथा सौः पातु गले हृदये मः ह्रीं मे नाभिदेशके कल ह्रीं ह्रीं क्लीं गुह्य
देशे सह्रीं पातु मे पादयोः सह्रीं मां पातु सर्वतः सह्रीं पातु वने स्थितम् जले स्थले तथा का
शे दिक्षु राजगृहे तथा ह्रीं ह्रैं मां वह्नितं पातु सह्रीं सह्रीं मनोभवा हंसः पायात् महादेवी प
रं निष्कलदेवता विजया मंगला दूती कल्याणी भगमालिनी ज्वाला च मालिनी नित्या सर्व
दा पातु मां शिवा इत्येवं कवचं देवि देवानामपि दुर्लभम् तव प्रीत्या मया ख्यातं गोपनीयं प्रयत्न
तः इदं रहस्यं परमं गुह्याद्गुह्यतरं प्रिये धन्यं यशस्यमायुष्यं भोगमोक्षप्रदं शुभं इमसत्रुनाशने रोगनाशने वशी
करे

२८०

ग्राकर्षणकरं देवि सर्वभोग्याटकरं शिवे इदं कवचमज्ञात्वा राजराजेश्वरीं शिवाम् यो जपे
योगिनीवृंदे स मे लोनात्र संशयः न तस्य मंत्रसिद्धिः स्यात्कदाचिदपि शांकरि इह लोके
वदारिद्र्यं रोगदुःखभयानि च परत्र नरके गत्वा पशुयोनिमवाप्नुयात् तस्मादेतत्सदा
भ्यसेदयिकारी भवेत्ततः मद्वक्त्रनिर्गतमिदं कवचं मनुष्यैः पूजाविधेश्च पुरतो ऽधिकता
पठेयः सौभाग्यभोगललितानि शुभानि भुक्त्वा देव्याः पदं व्रजति तत्सुनरे तकाले इति
ज्ञलानंदसंहितायां श्रीमहात्रिपुरसुंदरीषोडशी कवचं अथ प्रचंडचंडिकालोवे
नभोमुद्धसरोजमध्यविलसद्बंधूकपुष्पारुणं भास्वद्भास्करमंडले तदुदरे योनि
चक्रे महत् तन्मध्ये विपरीतमैथुनरतप्रद्युम्नतत्कामिनो पृष्ठस्थांतरुणार्ककोटिवि
लसत्तेजस्वरूपां शिवाम् वामे छिन्नशिरोधरां तदितरे पाणौ महत्कर्तृकां प्रत्याली
ढपदां दिगंतवसनामन्मत्तकेशावृजाम् छिन्नात्मीयशिरः समुच्छलदसृग्धारां
पिबंतीं परां बालादित्यसमप्रकाशविलसन्नेत्रत्रयोद्भासिनीम् २ वामादन्यत्र नाले
बहुबहलगलद्रक्तधाराभिरुच्चैः पायंतीमस्थिभूषां करकमललसत्कर्तृकाम्

श्री·
त·सा·
२८१

281

ग्ररूपां रक्तामाल्यकेशीमधगलनयनांवर्णिनीमात्मशालिंभ्रमालीकोपपादामकलितन
यनांयोगिनींयोगगतिद्धे ३ हिमवसनांमुक्तकेशींप्रलयघनघटाघोररूपांप्रचंडांदंष्ट्राढ्यंश्रोत
वक्त्रोदरविवरमलोलजिह्वाग्रभासां विस्फलोलातिशुभ्रांमोहृदयतटलसद्गोभिभीमा
स्वमूर्तिंमयाःध्यायिनात्मकंवशगलितकृपीठसंकीर्णांवर्धयंतीं ४ अत्लेपानाद्युताये:
शिरसिविनिहितामंद्यपादारविंदोवात्मत्तेयोगिमुख्यै: प्रतिपदमतिशांविस्मृताविश्व
रूपां संसारेसारभूतांत्रिभुवनजननींकिन्नमस्तांप्रपान्नामिष्टांतामिष्टदात्रींकलिक
लुषहरांचेतसाभावितयामि ५ उत्पत्तिस्थितिसंहृतीर्घटयितुंयत्नेविरूपांतनंनैगुण्या
न्नगतांयदीयविकृतिर्ब्रह्माच्युत:शूलभृत् तामाद्यांप्रकृतिंस्मरामिमनसासर्वार्थसं
सिद्धये श्रस्या:श्रेयपदारविंदयुगलेलाभंभजंतेमरा: ६ अत्लिप्रिपितपदेप्रीभोगरू
मायचोहंब्रह्मविष्णुकलत्रंत्रिभाषितेपुरा सर्वसिद्धिप्रदेमातत्सूहापातकनाशने य:यं
मार्गावंमभसंभावितोहं पशुजनविमुखोहंभैरवीमाश्रितोहंगुरुचरणरतोहंभैरवोहं
शिवोहं ७ इदंस्तोत्रंमयाप्रोक्तंप्रातरुत्थायदेव्या:सन्निहिताभवा ।:

तस्य सिद्धिर्भवेद्देवि वीछिन्नार्थप्रदायिनी यन्नेयार्थं स्मृते नायायोहृयं हृत्सिनमेव च वह्ने
द्रो महाविद्यामह्यो सिद्धो लभेद्ध्रुवम् येषां सिद्धिर्भवेद्दुस्तिनैर्नितान्त्वजपनेरम्येप्रले
वोदरे विंवो निर्वचनीयपर्वसभगोमेडवलीमेडिते कडीकेदकविविविज्ञं वचितान्ता
नेदयानेपदे मातर्भक्तजनानकम्पिनि महामाये नमस्तुभ्यं नमः अथ कवचम् श्रीदेव्यु
वाच कथिता छिन्नमस्ताया या या विद्याः सुगोपिताः त्वयानाथेन जीवेश श्रुतास्ताश्चा
धिगता मया इदानीं श्रोतुमिच्छामि कवचं पूर्वसूचितम् त्रैलोक्यविजयं नाम कृप
याकथय प्रभो श्रीभैरव उवाच शृणु वक्ष्यामि देवेशि सर्वदेवनमस्कृते त्रैलोक्यवि
जयं नाम कवचं सर्वमोहनम् सर्वविद्यामयं साक्षात्सुरात्सुरजयप्रदम् धारणात्पठ
नादीशस्त्रैलोक्यविजयी विभुः ब्रह्मा नारायणो रुद्रो धारणात्पठनाद्यतः कर्त्ता पा
ता च संहर्त्ता भुवनानां सुरेश्वरि न देयं परशिष्येभ्यो भक्तेभ्योपि विशेषतः देयं शि
ष्याय भक्ताय प्राणेभ्योप्यधिकाय च देव्याश्च छिन्नमस्तायाः कवचस्य च भैरवः ऋ
षिर्विराट् छन्दः देवता छिन्नमस्तिका त्रैलोक्यविजये मन्त्रो विनियोगः प्रकीर्तितः

श्री.
नं. मा.
२८२

हूंकारो मे शिरः पातु छिन्नमस्ता नलप्रभा ह्रीं हूं ऐं त्र्यक्षरी भाले पातु रक्ता दिगंबरी श्री
ह्रीं हूं ऐं दृशौ पातु मुंडकर्त्रिधरापि सा सा विद्या प्रणवाद्यंता श्रुतियुग्मे सदावतु वज्रवै
रोचनीये हूं फट् स्वाहा च ध्रुवादिका घ्राणं पातु छिन्नमस्ता मुंडकर्त्रिधारिणी श्रीमा
या कूर्चवाग्बीजैर्वज्रवैरोचनीये हूं हूं फट् स्वाहा महाविद्या षोडशी ब्रह्मरूपिणी स्वा
पार्श्वे बालिका मां तु श्रवस्यारौ पायये तौ मुद्रा वदने सर्वतः पातु छिन्नमस्ता वशालि
का मुंडकर्त्रिधरा रक्ता साधकाभीष्टदायिनी वर्णिनी डाकिनीयुक्ता सापि मामभितो
वतु रमाद्या पातु जिह्वां च लज्जाद्या पातु कंठकं कूर्चाद्या हृदयं पातु भागाद्या स्तनयुग्मकं
रमया पुटिता विद्या पार्श्वौ पातु सुरेश्वरी मायया पुटिता पातु नाभिदेशं दिगंबरा वाग्बी
जपुटिता चैव मध्यं पातु सशालिका ह्रीं हूं वर्णिनी जानुं श्रीं ह्रीं हूं वज्रडाकिनी पदे सा
व विद्या स्थिता नित्या सर्वांगं मे सदावतु प्राच्यां पायादेकलिंगा योगिनी पावकोऽवतु
डाकिनी दक्षिणे पातु श्रीमहाभैरवी च माम् नैर्ऋत्यां सततं पातु भैरवी पश्चिमेऽवतु
इंद्राक्षी पातु वायव्येऽसितांगी पातु चोत्तरे संहारिणी सदा पातु शिवकोणे सकर्तृका

282

इत्थषु पालयः पातु दिग्विदिक्षु सकल्लेका क्रीं क्रीं क्रीं सा पातु पूर्वे हूं हूं मां पातु पावके
ह्रीं ह्रीं मां दक्षिणे पातु दक्षिणे पातु दक्षिणे कालिके वतु क्रीं क्रीं क्रीं चैव नैरृते सा हूं हूं
मां पश्चिमे वतु ह्रीं ह्रीं पातु मरुत्कोणे स्वाहा पातु सदोत्तरे महाकाली खड्गहस्तावल:
कोणे सदावतु तारो मायावधू कूर्चं फट्कारो यं महामनुः खड्गकर्त्रीधरा तारा चोर्ध्व
देशे सदावतु ह्रीं स्त्रीं हूं फट् स्यानालि पातु नीलसरस्वती इति ते कथितं देव्याः कव च
मंत्रविग्रहम् पठित्वा पठनाड्डीमः क्रोधाख्यो भैरवाऽग्रभ्ः सर्वासव मतो ह्याणा।
कर्ता हर्ता भवेत्स्वयम् यस्मात्तयाम धुमती याति सा साय कौतिकम् भूतिन्या याश्च
यक्षिण्याद्याकिन्याद्याश्च भैरवाः भ्रान्ता स्तम्भन्ति तालस्य कवचस्य प्रसादतः एतद्देवप
रं ब्रह्मकवचं मन्मुखोदितम् देवीमभ्यर्च्य गंधाद्यैः मूलेनैव पठेत्सकृत् संवत्सर
तता याल्लहूजा याः फलमाप्नुयात् भूर्जे विलिखितं चैतद्गुलिकां काञ्चनस्थितो धा
रयेद्दक्षिणे बाहौ कंठे वा यदि वा गणतः सर्वैश्वर्ययुतो भूत्वा त्रैलोक्य वशमानयेत् तस्य
गेहे वसेल्लक्ष्मीर्वाणी च वदनांबुजे ब्रह्मास्त्रादीनि शस्त्राणि तद्गात्रे यान्ति सौम्यताम् ३

श्री.
त.मा.
२५६
283

देवकवक्त्रमत्तानायोभजेच्छिन्नमस्तिकां सोपिप्राप्नोत्प्रसादेनसत्समाप्नोतिमानवः ३.
ति श्रीभैरवीतंत्रे त्रैलोक्यविजयंनामछिन्नमस्ताकवचं अथषण्णामस्तोत्रं कुंकुमध्य
मोनुःस्मरपररहितंसेंदुवामाक्षियुक्तंबीजंतेमातरेतत्त्रिपुरहरवधूत्रिःकृतंयेजपंति
तेषांगद्यानिपद्यानिचमुखकुहरादुल्लसंत्येववाचःस्वच्छंदंध्वांतधाराधररुचिरुचिरेस
र्वसिद्धिंगतानाम् १ ईशानःसेंदुवामःश्रवणपरिगतोबीजमन्यन्महेशिहंहंतेमंदचे
तायदिजपतिजनोवारमेकंकदाचित् जित्वावाचामधीशंधनदमपिचिरंमोहयन्नंबु
जाक्षीवृंदंचंद्रार्धचूडेप्रभवतिसमहाघोरबाणावतंसे २ ईशोवैश्वानरस्थःशशधर
विलसद्वामनेत्रेणयुक्तोबीजंतेद्वंद्वमन्यद्विगलितचिकुरेकालिकेयेजपंति द्वेषारंभंति
तेवैत्रिभुवनमभितोवश्यभावंनयंतिसृक्किद्वंद्वास्रधाराद्वयधरवदनेदक्षिणेकालिके
ति ३ ऊर्ध्वंवामेकृपाणंकरकमलतलेछिन्नमुंडंतथाधःसव्येऽभीतिंवरंचत्रिजगदघहरेदक्षिणेका
लिकेचजप्त्वैतन्नामयेवातवविमलतनुंभावयंत्येवदेवितेषामष्टौकरस्थाःप्रकटितवदनेसिद्ध
यस्त्र्यंबकस्य ४ वर्गाद्यंवह्निसंस्थाविधुरतिवलितंतत्त्रयंकूर्चयुग्मंलज्जायुग्मंचपश्चात्स्मितमुखिवत

२पःठद्वयंयोजयित्वा

मातर्ये ये स्मरन्ति स्मरहरमहिले भावयन्तः स्वरूपं ते लक्ष्मीलास्यलीलाकमलदलदृ
शः कामरूपा भवन्ति ५ प्रत्येकं वा द्वयं वा त्रयमपि च परं बीजमत्यन्तगुह्यं त्वन्नाम्नायो
जयित्वा सकलमपि सदा भावयन्तो जपन्ति तेषां नेत्रारविन्दे विहरति कमला वक्त्रशुभ्रां
शुबिम्बे वाग्देवी देवि मुग्धस्मरगतिसमलं सक्कं विपीनस्तनाढ्ये ६ गतासूनां वाङ्
प्रकरकृतकाञ्चीपरिलसन्नितम्बां दिग्वस्त्रां त्रिभुवनविधात्रीं त्रिनयनाम् श्मशानस्थे
तल्पे शववहृदि महाकालसुरत प्रसक्तां त्वां ध्यायन् जननि जडचेता अपि कविः ७
शिवाभिर्घोराभिः शवनिवहमुण्डास्थिनिकरैः परं सङ्कीर्णायां प्रकटितचितायां हर
वधूम् प्रविष्टां सन्तुष्टामुपरिसुरतेनातियुवतीं सदा त्वां ध्यायन्ति क्वचिदपि न तेषां
परिभवः ८ वदामस्ते किं वा जननि वयमुच्चैर्जडधियो न धाता नापीशो हरिरपि
न ते वेत्ति परमम् तथापि त्वद्भक्तिर्मुखरयति चास्माकमपि ते तदेतत्क्षन्तव्यं न ख
लु पशुरोषः समुचितः ९ समन्तादापीनस्तनजघनधृग्यौवनवतीरतासक्तो नक्तं
यदि जपति भक्तस्तव मनुम् विवासास्त्वां ध्यायन् गलितचिकुरास्तस्य वशगाः सम

श्री. स्त. मा. २८४

ल्लाः सिद्धौघाः अपि विचिरतरं जीवन्ति कवि: १० समाश्लिष्टो भूतो जयति विपरीतो यदि म
हाविर्बिम्बो ध्यायन्तिशयमहाकालसुरतो नदान्तस्येताणीतल विद्रवमाणविदु
षः कर्णे भोगे नैव शपाः स्वरहरवध्रुसिद्धिर्निवहाः ११ अमू ते संसारे जननि जगतीं पाल
यति वा समस्ते तिस्यादिप्रलयसमये संहरति वा अतस्त्वां धाता पिविभ्रभुवनपतिः श्रीप
तिरपि महेशोऽपि प्रायः सकलमपि किं त्वतो निभवती १२ अनेके से वै ते भवदयिकमौके
णतिवहास्त्विमूकाल्लेमातः किमपि न हि ज्ञातं निपरमे समाराध्यामायोद्दरिद्रवविरिंचा
दिभिरपि प्रपन्नो स्मि स्वैरं रतिरसमहानंदनिरतो १३ यदि श्रीकीलालेश्वविरपिसमीरे
पिगगणे त्वमेकाकल्याणी गिरिपरमणी कालिसकले स्तुतिः का ते मातस्तव वक्रा
णपामामगतिकं श्रमस्त्रातं भूयाभवमनुनभूयात्ममजडः १४ घमघानस्थः स्वस्थो गा
लितविकरो हिक्यटपरः सहसैवकौणो निजगलितवीर्येणजमहसं जपं स्तस्मैके
मनमपि तव ध्याननिरतो महाकालि स्वैरं समभवतिपूर्तिजोपरिहृदः १५ रटे संसाज्ञे मामध
गलितवीते हिचिक्रुरंसमूलं मध्याद्वे विनवतिविनायो जनदिने समस्त्रार्य प्रेमाणामनुमपि समुहकालिम

284

ततंगगनाद्रूष्टोयातितिनियपरिहृष्टः सकविवरः ९ सप्तछिद्रकोणंऽसमथनद्रयोमं
दिवमहोशुरोध्याय्ंनपनियदिभसकलवमनम् सगेथर्वश्रेणीपतिरिवकविताम्द
ततदीनःपर्येतेपरमपदलीनःप्रभवति १० शिवंवारपीठेशावशिवह्रदिसरवदनो
महाकालेनोस्त्रेन्मदनरसलावण्यनिरताम् समसमकोनलकेस्वयमपिरतानेस्ति
रताजनोयेध्यायेत्वामपिजननिमस्यात्स्मरहरः ११ सलोमास्थिस्वैरंपललमपि
माज्जीवमज्जीवमसितेपरेचोत्कृष्टमेषंनरमहिषयोःस्वागमपिवा बलितेपूजायाम्
पिवितरतोयंनरमलोनकिंसिद्धिसवीप्रतिपदमपूर्वाप्रभवति १२ वशीलक्षंमे
त्रेप्रजपतिहविष्याशानरतादिवामातर्युष्मच्चरणकमलध्यानतिपुणः परंनक्तं
नग्नोनिधुवनविनोदेनचमनुजपेल्लक्षंसम्यक्स्मरहरसमानःक्षितितले १३ इदंतो
त्रंमातस्तवमनुसमुद्धारणजडः स्वरूपाख्योपादाम्बुजयुगलपूजाविधियुतम् नि
शार्धेवापूजासमयमथवायस्तुपठतिप्रलापस्तस्यापिप्रसरतिकवित्वामृतरसः १४
प्रसंगातोहन्देतमन्वमरतिश्रमतरलेवशालस्पताणीपतिरपिकवेरश्रुतिनिधिः पि

श्री॰
त॰ सा॰
२८५

285

५+

पुः कारागारं कलयति वचनं केलिकल्पाविरं जीवन्मुक्तः स भवति च भक्तः स्तौति जनः २२
इति श्मशानकालीस्तोत्रं अथ श्मशानकालीकवचम् श्रीभैरव्युवाच कालीपूजा श्रुता नाथ भावाश्च
विविधाः प्रभो इदानीं श्रोतुमिच्छामि कवचं पूर्वसूचितं त्वमेव शरणं नाथ त्राहि मां
दुःखसंकटात् श्रीभैरव उवाच रहस्यं शृणु वक्ष्यामि भैरवि प्राणवल्लभे श्रीजगन्मङ्ग
लं नाम कवचं मन्त्रविग्रहं पठित्वा धारयित्वा च त्रैलोक्यं मोहयेत्क्षणात् नारायणोपि
यद्धृत्वा नारी भूत्वा महेश्वरम् योगिनं क्षोभमनयद्यद्धृत्वा च रघूद्वहः वरदृप्ताञ्जघाना
जौ रावणादिनिशाचरान् यस्य प्रसादादीशोपि त्रैलोक्यविजयी प्रभुः धनाधिपः
कुबेरोपि सुरेशोभूच्छचीपतिः एवं हि सकला देवाः सर्वसिद्धीश्वराः प्रिये श्रीजग
न्मङ्गलस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः छन्दोनुष्टुब्देवता च कालिका दक्षिणेरिता ज
गतां मोहने दुष्टविजये भुक्तिमुक्तिषु योषिदाकर्षणे चैव विनियोगः प्रकीर्तितः शि
रो मे कालिका पातु क्रीङ्कारैकाक्षरी शिवा क्रीं क्रीं क्रीं मे ललाटं च कालिका खड्गधा
रिणी हूं हूं पातु नेत्रयुग्मं ह्रीं ह्रीं पातु श्रुती मम दक्षिणे कालिके पातु घ्राणयुग्मं महेश्वरी क्रीं
क्रीं क्रीं

रसनां पातु कैं कूं पातु कपोलकम् वदनं सकलं पातु ह्रीं ह्रीं पातु स्वरूपिणी द्वाविंश
त्यक्षरी स्कंधौ महाविद्या सुखप्रदा खड्गमुंडधरा काली सर्वांगमभितोवतु क्रीं हूं
ह्रीं त्र्यक्षरी पातु चामुंडा हृदयं मम ऐं हूं ओं ऐं स्तनद्वंद्वं ह्रीं फट् स्वाहा ककुत्स्थलम्
अष्टाक्षरी महाविद्या भुजौ पातु सकर्तृका क्रीं क्रीं हूं हूं ह्रीं ह्रीं करौ पातु षडक्षरी मम
क्रीं नाभिं मध्यदेशं च दक्षिणे कालिकेवतु क्रीं स्वाहा पातु पृष्ठं च कालिका सा दशा
क्षरी क्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके हूं ह्रीं पातु कटिद्वयम् काली दशाक्षरी विद्या स्वाहा मा
मूरुयुग्मकम् ॐ ह्रीं क्रीं मे स्वाहा पातु कालिका जानुनी सदा काली हृन्नामविद्येयं
चतुर्वर्गफलप्रदा क्रीं हूं ह्रीं ह्रीं पातु गुल्फं दक्षिणे कालिकेवतु क्रीं हूं ह्रीं च स्वाहा पा
तु चतुर्दशाक्षरी मम खड्गमुंडधरा काली वरदाभयहारिणी विद्याभिः सकलाभिः
सा सर्वांगमभितोवतु काली कपालिनी कुल्ला कुरुकुल्ला विरोधिनी विप्रचित्ता तथो
ग्रोग्रप्रभा दीप्ता घनत्विषः नीला घना बलाका च मात्रा मुद्रा मिता च माम् एतास्स
र्वाः खड्गधरा मुंडमालाविभूषणाः रक्षंतु स्वायुधैर्दिक्षु मां विदिक्षु यथा तथा इति ते

श्री·
त सा·
२९१

कथितं ते दिव्यं कवचं परमाद्भुतम् श्रीजगन्मंगलं नाम महाविद्यौघविग्रहं त्रैलोक्या
कर्षणं ब्रह्मन् कवचं मन्मुखोदितं गुरुं सम्पूज्य विधायाथ विधिवत्प्रपठेत्ततः कवचं त्रि
सकृद्वापि यावज्जीवं च वा पुनः एतच्छतार्धमावृत्य त्रैलोक्यविजयी भवेत् त्रैलोक्यं
लोभयत्येव कवचस्य प्रसादतः महाकविर्भवेन्मासात् सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् पुष्पां
जलिं कालिकायै मूलेनैव पठेत्सकृत् शतवर्षसहस्राणां पूजायाः फलमाप्नुयात्
भूर्जे विलिखितं चैतत् स्वर्णस्थं धारयेद्यदि शिखायां दक्षिणे बाहौ कंठे वा धारयेद्यदि
त्रैलोक्यं मोहयेत्क्रोधात् त्रैलोक्यं चूर्णयेत्क्षणात् पुत्रवान् धनवान् श्रीमान् नानाविद्यानि-
धिर्भवेत् वह्न्यपस्मानि वचवत्साभवमेव न संशयः न देयं परशिष्येभ्यो ह्यभक्तेभ्यश्च वि
शेषतः शिष्येभ्यो भक्तियुक्तेभ्यश्चान्यथा मृत्युमाप्नुयात् स्पर्धामुद्धूय कमला वाग्देवी मंदिरे मुखे
पौत्रान्तं स्थैर्यमास्थाय निवसत्येव निश्चितं इदं कवचमज्ञात्वा यो जपेत्कालिदक्षिणां शतलक्षं प्रजप्तापि
तस्य विद्या न सिद्ध्यति सहस्रघातमाप्नोति सोऽचिरान्मृत्युमाप्नुयात् इति भैरवीतंत्रे श्रीजगन्मंगलं कवचं
सम्पूर्णम् अथ तारास्तोत्रं मातर्नीलसरस्वति प्रणमतां सौभाग्यसम्पत्प्रदे प्रत्यालीढपदस्थिते शवहृदि स्मेराननां॰
भोरुहे

२९

फुल्लेंदीवरलोचनत्रययुतेकर्णीकपालोत्पलेब्रह्मेवादयुनीनमेवशरणंतामीश्व
रीमाश्रये १ वाचामीश्वरिभक्तकल्पलतिकेसर्वार्थसिद्धीश्वरिगद्यप्राकृतपद्यजा
तरचनासार्वत्रसिद्धिप्रदेनीलेंदीवरलोचनत्रययुतेकारुण्यवारांनिधेसौभाग्यामृ
तवर्षणेनकृपयासिंचत्वमस्मादृशाम् २ त्ववैंगर्वसमूहपूरिततनोसपाद्विवेषो
ज्ज्वलत्रिवीतसंदरकटीष्याम्रतद्वेदोकिते मयःकृमगाल इन्नःपरिमिलन्मुडदयी
मूर्धन्यग्रेश्वेणिल्समुंडदामललितेभीमेभयंनाशयः ३ मायानेगविकाररूपलल
नाबिंदूर्ध्वंचंद्रात्मिकेहृल्लेखारमयीत्वमेवशरणंमेग्रात्मिकेमादृशः मूर्तिलेजनत्रि
याम्बचरितास्थूलातिसूक्ष्मापरावेदान्तेनहिगोचराकथमपिप्रासोनेतामाश्रये ४
त्वत्पादांबुजसेवयासुकृतिनोगच्छन्तिसायुज्यतांतस्याश्रीपरमेश्वरीविहरविहरब्रह्मादि
साम्यात्मनः संसारार्णवमज्जनेपततनुर्देवेंद्रमुख्यामराम्मातस्त्वत्पदसेवनेहिविमु
खाकिंमेदयी:सवते ५ मातस्त्वत्पदपंकजद्वयरजोमुद्रांककोटीरिणस्तेदेवाज्जय
संगरेविजयिनोनिःशंकमंकेगता: देवोहंभुवनेनमेसमइतिस्पर्धांवहंतः परेतत्व

श्री॰
त सा॰
२५७

287

त्यां नियतं यथाशुचि कवीनाथो व्रजेत निश्चये ९ तत्रामममरणाम लायनपराइहे समर्था
न्ते भूतप्रेतपिशाचराक्षसगणा यत्तत्र नागाधिपाः दैत्या दानवपुंगवाश्च खचरा व्याघ्रा
दिका ज्ञेन तवोड्डाकिन्याः कुपितो न कघमवजे मातः त्वणभूतले ७ लक्ष्मीः सिद्धिगणश्च
पादुकन्तुरवोः सिद्धाञ्जनश्चापि वाचिचित्तं भस्त्वापि रणेगनेगजच्छदास्त्ते भस्लेणामोहनं मा
तस्त्वत्पदसेवया वलन्दरणासिद्धिनितेते गुणाः कीर्तिकान्तमनोभवस्य भवति त्वद्दोपि
वाचस्पतिः ८ ताराष्टकमिदं पुण्यं भक्तिमान्यः पठेन्नरः प्रातर्मध्याह्नकाले च सायां
ह्ने नियतः शुचिः लभते कवितां दिव्यां सर्वशास्त्रार्थविद्भवेत् लक्ष्मीमनश्वरां प्राप्य भु
क्त्वा भोगान्यथेप्सितान् कीर्तिं कान्तिं च नैरुज्यं सर्वेषां प्रियतां भजेत विख्यातिं चापि लो
केस्मिन्नत्वा प्यन्ते मोक्षमाप्नुयात् इति श्रीनीलतन्त्रे ताराष्टकस्तोत्रं अथ ताराकवचं ईश्व
र उवाच कोटितीर्थेषु गोप्यानि विद्यातिभयमोचिनी दिव्या हि कवचेन तस्याः शृणुष्व
सर्वकामदं ताराकवचस्यास्य अक्षोभ्य ऋषिः त्रिष्टुप्छन्दः तारा भगवती देवता सर्वमन्त्रसिद्ध
ये विनियोगः प्रणवो मे शिरः पातु ब्रह्मरूपा महेश्वरी ह्रींकारः पातु ललाटे बीजरूपा महेश्वरी

ह्रींकारः पातु वदने लज्जारूपा महेश्वरी हूंकारः पातु हृदये भवानी शक्तिरूपधृक् फट्का
रः पातु वदने सर्वसिद्धिफलप्रदा खवीं मां पातु देवी श्रीगंडयुग्मे भयापहा निम्नोद
री सदा स्कंधयुग्मे पातु महेश्वरी व्याघ्रचर्मावृतकटी पातु देवी शिवप्रिया पीनोन्नतस्तनी
पातु पार्श्वयुग्मे महेश्वरी रक्तवर्तुलनेत्रा च कटिदेशे सदावतु ललज्जिह्वा सदा पातु ना
भौ मां भुवनेश्वरी करालास्या सदा पातु लिंगे चरी हरप्रिया पिंगोग्रैकजटा पातु जंघा
यां विघ्ननाशिनी प्रेतखर्वधरा देवी जानुचक्रे महेश्वरी नीलवर्णा सदा पातु जानुनी स
र्वदा मम नागकुंडलधरा देवी पातु पादयुगे तथा नागहारधरा देवी सर्वांगे पातु स
र्वदा नागकंकणधरा देवी पातु प्रांतरदेशतः चतुर्भुजा सदा पातु शमने शत्रुनाशिनी
खड्गहस्ता महादेवी पातु मां विजयप्रदा नीलांबरधरा देवी पातु मां विघ्ननाशिनी कर्त्री
हस्ता सदा पातु विवादे शत्रुमध्यतः ब्रह्मरूपधरा देवी संग्रामे पातु सर्वदा नागरूपध
रा देवी भोजने पातु सर्वदा शवकर्णा महादेवी शयाने पातु सर्वदा वीरासनधरा देवी
निद्रायां पातु सर्वदा शवकर्णा महादेवी शयाने पातु सर्वदा वीरासनधरा देवी निद्रा

श्री·
त मा·
२५८

288

घोपातुमर्वदा पतुवीणाधरादेवीपातुमांविघ्नसंकले नागोचितकटीपातु देवीमांस
र्वकर्मसु छिन्नमुंडधरादेवीकाननेपातुमांसदा चितामध्यस्थितादेवीमारणेपातु
मांसदा दीपचर्मधरादेवीपुत्रदारधनादिषु अलेकालान्विता देवीपातुमांहरवल्ल
भा रक्तरक्तनदीक्रं नेक्रूं क्रूं फट् समन्विता बीजरूपामहादेवीपर्वतेपातुमांसदा ।
मणिपरिवेष्टिणि देवि महाप्रेतसिवेत्थया रक्तरक्तमुदाहूंक्रूं ॐ ह्रीं स्वाहा महेश्वरी
पुष्पकेतुश्मो पातु काननेपातुमांसदा ॐ ह्रीं वज्रपुष्पे हुंफट् प्रांतरे सर्वकामदा ॐ पुष्पे
पुष्पेमहापुष्पेपातु पुत्रान्महेश्वरी हूं स्वाहा शक्तिसंपुक्ता दारात्रक्ष तु सर्वदा ॐ आं हूं फ
ट् स्वाहा महेशानीपातु द्यूते हरप्रिया ॐ ह्रीं सर्वविघ्नान्तकारिणि देवी विघ्नान्मां सर्व
दावतु ॐ पवित्रवज्रभूमे हुं फट् स्वाहा समन्विता नदितापातुमां देवी सर्वविघ्नविना
शिनी ॐ श्रां: स्वरे खेवज्रे खे क्रूं फट् स्वाहा समन्विता पातालेपातुमां देवी लाकिनी
नाम संस्थिता ह्रीं कारी पातु मां पूर्वे शक्तिरूपा महेश्वरी ह्रीं कारी पातु देवेशी वह्नरूपा महेश्वरी हूं स्वरू
पा महादेवी पातु मां क्रोधवर्द्धिनी फट् स्वरूपा महामाया उत्तरे पातु सर्वदा पश्चिमे पातु मां देवी स्वरूपा हरप्रिया

मध्ये मां पातु देवेशी ॐ स्वरूपा नगात्मजा नीलवर्णा सदा पातु सर्वत्र वा गृभे सदा भवा
नी पातु भवने सर्वैश्वर्यप्रदायिनी विद्यादानरता देवी पातु वक्त्रे सरस्वती प्रमे वा देव
संग्रामे जले च विषमे गिरौ भीमरूपा सदा पातु श्मशाने भयनाशिनी भूतप्रेतालये
घोरे दुर्गा मां भीषणावतु पातु नित्यं महेशानी सर्वत्र शिवदूतिका कवचस्य तु माहा
त्म्यं नाहं वर्षशतैरपि शक्नोमि कथितुं देवि भवेत्तस्य फलं च यत् पुत्रदारेषु बंधू
नां सर्वदेशे च सर्वदा न विद्यते भयं तस्य नृपपूज्यो भवेद्ध्रुवः शुचिर्भूत्वा शुचिर्वापि
पितं देवि भवेत्तस्य फलं च यत् पुत्रदारेषु बंधूनां सर्वदेशे च सर्वदा न विद्यते भयं त
स्य नृपपूज्यो भवेद्ध्रुवः शुचिः भूत्वा शुचिर्वापि कवचं सर्वकामदम् प्रपठन्वा स्मर
न्मर्त्यो दुःखशोकविवर्जितः सर्वशास्त्र महेशानि कविराड् भवति ध्रुवम् सर्ववा
गीश्वरो मर्त्यो लोकवश्यो धनेश्वरः रणे द्यूते विवादे च जयस्तस्य भवेद् ध्रुवम् पुत्रपौत्रान्वि
तो मर्त्यो विलासी सर्वयोषिताम् शत्रवो दासतां यान्ति सर्वेषां वल्लभः सदा गर्वी खर्वी
भवत्येव वादी स्खलति दर्शनात् मृत्युश्च वशतां याति दासास्तस्यावनीभुजः प्रसंगा

श्री.
त मा.
२८५

289

कथितं सर्वकवर्वं सर्वकामदं अपवत्वा समवत्समर्थः पापान्नुग्रहणात्समः आनंदहे द
सिद्धूनामधिपः कविराड्भवेत् सर्ववागीश्वरो मर्त्यो लोकठेयः सदाभवत्वी गुरोः प्रसा
दमासाद्य विद्याश्च गोपिता नैवापिकवर्वे देविदुर्लभं भवनेत्रये गुरुदेवो ह्रवस्मा
तारतत्तौतस्य हर्षप्रिया अभेदेन जपेद्यस्तु तस्य सिद्धिरदूरतः मंत्रोऽस्याधामहेशानि महि
लोमंगमंचरेत् पंचाचाररतो मर्त्यः सिद्धो भवति नान्यथा किंपुनर्मो भवेन्मर्त्यः सिद्धोभ
वति नान्यथा ब्रह्माविष्णुरुद्राद्या ये देवाः सुरसत्तमाः ते इच्छासाधके देवि लज्जाप्रभा
भवंति ते स्वर्गे मर्त्ये च पाताले ये देवाः सिद्धिदायकाः प्रणमंति सदा देवि ते इच्छासाधक
कोत्तमे विद्यात्मकश्च ये देवाः स्वर्गे मर्त्ये रसातले प्रणमंति सदा सर्वे ते इच्छासाधकोत्तमे
इति ते कथितं देवि मायायाः सम्यक् कावीतितं भुक्तिमुक्तिकरं तालाकल्पद्रुलवद्रूपकं आसाद्य
गुरोः प्रसादात्परमं कल्पद्रुमालं वनेमोहेनापि महेन वापि रहितेनाज्ञानेन मृत्युमर्त्यो यस्सिद्धो भवि सर्व
दुःखविपदां पात्रे प्रयातं तत्कोमित्रं तस्य तत्या स्वदेवि विपदं न यं पति तस्या शुभाः लिखित्वा धारये
यस्तु कंठे वामस्तके भुजे तस्य सर्वार्थसिद्धिः स्यात्सम्मतमिव तेते गोरोचना कुंकुमेन रक्तचंदनकेन वा

यावेकैवी महेशानि लिखेन्मंत्रं समाहितः श्मशाने मंगलदिने वह्निदेवपानमथापि वा सं-
ध्यायां देवदेवेशि लिखेन्मंत्रं समाहितः मघायां श्रवणायां वा रेवत्यां वा विशेषतः सिंहरा-
शौ गते चंद्रे कर्कटस्थे दिवाकरेऽपि वा संध्यायां देवदेवेशि लिखेन्मंत्रं समाहितः मघायां
श्रवणायां वा रेवत्यां वा विशेषतः मीनराशौ गुरौ जाते वृश्चिकस्थे शनैश्चरे लिखित्वा धारये-
द्यस्तु उत्तराभिमुखो भवान् श्मशाने प्रांतरे वापि शून्यागारे विशेषतः निशायां तु लिखेन्मं-
त्रं तस्य सिद्धिरचंचला भूर्जपत्रे लिखेन्मंत्रं गुरुणा च महेश्वरि ध्यानधारणयोगेन धार-
येद्यस्तु भक्तितः अचिरात्तस्य सिद्धिः स्याद्वाञ्छाकार्या विचारणा इति श्रीरुद्रयामले तंत्रे उ-
ग्रताराकवचम् अथ ताराकवचम् देव्युवाच नानातन्त्राः श्रुता नाथ विद्याश्च सकला-
स्तथा सांप्रतं श्रोतुमिच्छामि कवचं मंत्रविग्रहम् त्रैलोक्यमोहनं नाम सर्वापद्विनिवा-
रकम् श्रुत्वैव त्वन्मुखान्नाथ कृपया मे प्रकाशय श्रीभैरव उवाच देवदानवविद्याध्रपूजिते प्रा-
णवल्लभे त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं शृणु तत्परम् सर्वविद्यामयं देवि सर्वमंत्रमयं ध्रु-
वम् सर्वरक्षाकरं सर्वसिद्धिविद्याप्रदायकम् वेदव्यासोऽपि यद्धृत्वा सर्वज्ञः पठनाद्यतः य

श्री०
त सा०
२१०

कृत्वा पठनादीशस्त्रैलोक्यविजयी विभुः । धनाधिपः कुबेरोऽपि देवाधिपः शचीपतिः । पठ
नाद्धारणाद्यस्मात् सर्वे दिग्गीश्वराः । सर्वैश्वर्ययुताः संतः सर्वसिद्धिमवाप्नुयुः । यस्य प्रसा
दादीशोऽहं भैरवाणां सुरेश्वरि । क्रोधाधिपो महाभीमो देवेषु प्रथितः प्रभुः । तदद्यामस
सिद्धेभ्यो दयाङ्कितेभ्य प्रवृच्च(?) भक्तेभ्योऽपि पुत्रेभ्यो दत्वा मन्त्रमवाप्नुयात् त्रैलोक्यमो
हनस्यास्य कवचस्य ऋषिः शिवः । छन्दो विराट् देवता च सा ग्रतारा प्रकीर्तिता । धृतवेगो(?)
श्च विद्या याचे(?) विनियोगः प्रकीर्तितः । ॐ ह्रीं स्त्रीं हुं चफट् स्वाहा ह्रीं तारा मे स्तनद्वयं । ह्रीं ह्रीं स्त्रीं हुं
चफट् स्वाहा पातु हृदयं मम । हुं ह्रीं स्त्रीं हुं चफट् बीजेन ताराष्टकं सदावतु । ह्रीं फ्रीं स्त्रीं मे शिरः
पातु हुं पातु ललाटकं । सार्धपंचाक्षरी तारा पायान्नेत्रयुगं मम । ॐ ह्रीं स्त्रीं हुं श्रुती पातु नमस्त
पातु नासिकां तारा अष्टाक्षरी पायात् वदनं सर्वभूषणाः । ह्रीं स्त्रीं हुं फट् स्वच्छ दन्तान् जिह्वां पाया
न्महेश्वरी ह्रीं स्त्रीं हुं चगलं पातु सा पिनीलसरस्वती ह्रीं कंठौ पातु नियतं तारैकाक्षररू
पिणी हुं कान्तं सदा पातु बीजैकाक्षररूपिणी ऐं ह्रीं स्त्रीं हुं चफट् स्वाहा कतारा मे भुजद्वये
ॐ ह्रीं स्त्रीं हुं चफट् स्वाहा पायात् सर्वकामस्वरूपिणी ॐ ह्रीं स्त्रीं हुं नमः पायात् ... तिमहाषट्करी ।

ऐं सौः ॐ ऐं क्लीं फट् स्वाहा कादिद्देशो मे सदावतु अष्टाक्षरी महाविद्या सा ताराद्वस्वरूपिणी
ऐं क्रूं हौं ॐ ऐं श्रीं ह्रीं सा गुल्फदेशं मे सदावतु समस्ताक्षरी वीरगुणारा मूलतारा स्वरूपिणी ॐ ह्रीं
ह्रौं हूं नमस्ताराये सकलपदं ततः उल्लं चेताक्षयपदं ताक्षयच्छरणं वह्नियम् स्वाहेति च महा
विद्या जानुनी मे सदावतु ऐं सौः ॐ ऐं क्लीं फट् स्वाहा नैचपाल परात्मिका ॐ क्रीं ह्रीं हूं फट्
स्वाहा राहू सा चैतान् बालरी महोग्रतारा पादौ मे पातु नित्यं महेश्वरी ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं
काहि
ह्लौः वद वद वाग्वादिनीति च कामबीजत्रयं नीलसरस्वती स्वरूपकम् ऐं ऐं ऐं का ह्लिंक
लरी स्वाहेति च ततः हौं मलिपिमयी पातु तारा खिलं वपुः ऐं ह्रीं वा मा लिङ्ग कर्षणी
सरस्वती मनलप्रिया कूर्चं वीयं तालपातु वीर्धं मूलविद्याद्दशाक्षरी तारे माया कूर्चं काली का
मकलाततः उग्रतारे भगे कामः पुनः लस्मीः शिवा क्रूपी सा महाषोडशी श्रीकालतारा
देव्या मया पुना विधिवद्गृहणं देस्यात्त नं मत्तपश्येन येत् पञ्च विद्या मयां गुणमात्रे
तारा विद्यामलेषु च साम्प्रतं कथितं तद्भ्यं कवचं गतष्वाप्रिये इति ते कथितं देवि गुह्या
द्गुह्यतरं परं त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं मंत्रविग्रहम् ब्रह्मविद्यामयं भद्रे केवलं ब्रह्म

श्री
त सा
२९१

291

पके मंत्रविद्यामयं चैतत्कवचं मन्मुखोदितं गुरुमभ्यर्च्य विधिवत्कवचं प्रपठेद्यदि त्रिसं
ध्यं चाथवा ज्ञानी भैरवस्तत्क्षणाद्भवेत् सर्वपापविनिर्मुक्तः कुलकोटिं समुद्धरेत् गुरुस्स्या
त्सर्वविद्यासु ह्यधिकारी नपादिषु शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः शतमष्टोत्तरं
जप्त्वा भवेद्रूमिपुरंदरः त्रैलोक्यं विचरेद्वीरो गणनाथो गुरुः प्रभुः गद्यपद्यमयी वाणी
भवेद्गङ्गाप्रवाहवत् भूर्जे विलिख्य गुलिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि पुरुषो दक्षिणे बाहौ यो
षिद्वामभुजे तथा सर्वसिद्धियुतो भूत्वा विचरेद्भैरवो यथा नश्यन्ते प्राणघाताद्यापस्माला
द्यादीनि भैरवि मात्स्यानि कुत्सितमानायेवस्तवदाभिभवंति हि तस्य गेहे विरंल स्मी वाणी वक्त्रे
वसेद्ध्रुवं इदं कवचमज्ञात्वा तारां यो भजते नरः अल्पायुर्निर्धनो मूर्खो भवत्येव न संशयः इति
श्रीभैरवीतन्त्रे त्रैलोक्यमोहनं नाम कवचं समाप्तम् अथ गुह्यषोढा शृणु देवि प्रवक्ष्यामि
गुह्यषोढादयं प्रिये न प्रकाश्यमिदं क्वापि तारायाः कायरक्षणे मातृकामातृकावर्णैशुद्धि
न्यासं मातृकास्थले न्यसेन्नैव पुटितं वर्णं मूर्द्ध्नि सदेवेव पार्वति शक्तिबीजेन तथादे विविन्यस्तव्यं प्रय
त्नतः वधूबीजेन तनोदे विविन्यसेत्स्वं समाहितैः वर्मबीजेन महेशानि न्यसेन्नोयं न देतरे ।

ब्रह्मबीजेन तथा मस्य मकलेन तदनन्तरम् । एतद्गोप्यं देवि न प्रकाश्यं कदाचन
ज्ञात्वा च सिद्धिदा लोके तथा देवासुरेषु च अवश्यं अस्य ह्रुकार्येन पूजानन्तफलं लभ्या इति
नैकश्चितं किं विहरन्ति सम्मरसंदरि न प्रकाश्यं तथा केन देवेषु च यथा न पि इति श्री
रुद्रयामले गुप्तषोढा अथ बगलामुखीस्तोत्रम् चलत्कनककुण्डलोल्लसितचा
रुगण्डस्थलीं लसत्कनकचम्पकद्युतिमदिन्दुबिम्बाननाम् गदाहतविपक्षकां कलि
तलोलजिह्वाचलां स्मरामि बगलामुखीं विमुखवाङ्मनस्स्तम्भिनीम् १ पीयूषोदधिम
ध्यचारुविलसद्रक्तोत्पले मण्डपे सत्सिंहासनमौलिपातितरिपुं प्रेतासनाध्यासिनीम्
स्वर्णाभां करपीडितारिरसनां भ्राम्यद्गदां बिभ्रमामित्थं ध्यायति यान्ति तस्य सहसा सद्यो
ऽथ सर्वापदः २ देवि त्वच्चरणाम्बुजार्चनकृते यः पीतपुष्पाञ्जलिं भक्त्या वामकरे निधा
य च मनुं मन्त्री मनोज्ञाक्षरम् पीठध्यानपरोथ कुम्भकवशाद्बीजं स्मरेत्पार्थिवं तस्यामि
त्रमुखस्य वाचि हृदये जाड्यं भवेत्तत्क्षणात् ३ वादी मूकति रङ्कति क्षितिपतिर्वैश्वानरः
शीतति क्रोधी शाम्यति दुर्जनः सज्जनति क्षिप्रानुगः खञ्जति गर्वी खर्वति सर्वविच्च जडति

श्री॰
ते मा
२९२

तिष्ठन्तं चरणाग्रे चिरं श्रीनित्ये मङ्गलाम्ब विश्वनिदिनं कल्याणि तुभ्यं नमः ४ मेचकला
वदले विपुलदलनेत्रो ज्वलित्वेव नेयं चेत्वादिनियं चरणे त्रिजगन्नाथे मैत्रं विचित्रं नतेमा
नः श्रीमङ्गले तिनामलललिते यस्याखिलं नेतोर्ध्वं वेन नामग्रहणेन संसमदिष्ट वेत्स्तं मो
भवेद्धादिनाम् ५ उष्णस्तम्भनमुच्चविध्वसमनं दारिद्र्यविद्रावणं भूम्न `` `` शमनं बल
स्य गाहपत्ये चेतस्समाकर्षणं सौभाग्यैकनिकेतनं मम मुहुश्चाः कारुण्यपूर्णेक्षणे स्मरेमो
मा विरस्तमा विरस्तु श्रुतो मातस्त्वदीयं वपुः ६ मातर्भुजङ्गममहिप्पलववदले जिह्वा वस
कौलयच्चालोक्य ह्रयदेव दैत्यविघ्नगणाम्ब ह्रागति संभय पात्रं त्र्ये पदे वितीत्सागदयागौ
रागिपीतां वरे विष्णोश्च मङ्गले द्वन्द्वशरणमतो कारुण्यपूर्णेक्षणे ७ मातर्भर्विभर्द्वकालिवि
जयेत्वारावित्सायत्रयेस्त्री विधेसम मयेमहे शिवमङ्गले कामे शिवामेवमे मातर्नित्रिपुरे परामरत
रेहवर्गापवर्गप्रदे दासोहं शरणागतः करुणया विश्वेश्वरि त्राहि मां ८ संवंभे वैरस्मं श्चेपवहल
समये वैपने च्छायिमय्येविद्यावादे `` `` श्रनपतिल्पतौ दिक्काले निशायां वपेपवाले
भनेवारि प्रवदसमये निर्जने वा वने वा गच्छं स्तिष्ठन्त्रिकाले यदिह पतनिशि नित्ये श्रामुपात्यपीरः ॥

वेविद्यापरमात्रिलोकजननी विघ्नौघसंहारिणी योषाकर्षणकारिणी जनमनःसंमो
हनेदायिनी स्तंभोत्सारणकारिणी पशुमनःसंदोहसंदायिनी जिह्वाकीलनभैरवी
विजयते ब्रह्मादिमंत्रो यथा ११ विद्यालक्ष्मीसर्वसौभाग्यमायुःपुत्रैःपौत्रैः सर्वसाम्रा
ज्यसिद्धिम् मानंभोगंवश्यमारोग्यसौख्यमाप्ततन्नद्भूतलेस्मिन्नरेशः तत्कालेनैवमुक्ता
हेमाद्रितेपरमेश्वरि दुष्टानांनिग्रहार्थायतेगृह्यतांनमोस्तुते १२ इतिरुद्रयामलेब
गलामुखीस्तोत्रम् अथप्रसंगात्तत्पूजादयोनिरूप्यंते अथचतुःषष्ट्युपचाराः सर्वो
पचारंमेंज्ञास्थितायेपूर्वाः कल्पयामिनमइत्येताःकार्याः ऐंह्रींश्रींपाद्यंकल्पयामिन
मः ऐंह्रींश्रींआचमनीयंकल्पयामिनमः इतिक्रमेणआसनारोपणे सुगंधितैलाभ्यंगे म
ज्जनशालाप्रवेशने मज्जनमंडपमणिपीठोपवेशने दिव्यस्नानीये उद्वर्तने उष्णो
दकस्नाने कनककलशच्युतसकलतीर्थाभिषेके धौतवस्त्रपरिमार्जने अरुण
दुकूलपरिधाने अरुणदुकूलोत्तरीये आलेपमंडपप्रवेशने चंदनागुरुकुंकुमकस्तू
मदकर्पूरकल्हारगोरोचनादिव्यगंधसर्वांगविलेपने केशभारस्यकालागुरुधूप

श्री॰
त सा॰
२५२

293

मल्लिकामालतीजातीचम्पकाशोकशतपत्रपूगकुरवकरवीरपुन्नागकल्हारकुसुमे सर्वतःकु
सुममालाभूषणमेरुपृष्ठवेशने भूषणमणिपीठोपवेशने नवमणिमुकुटे चंद्रशक
ले सीमंतसिंदूरे तिलकरत्ने कालांजने पालीयुगले नासाभरणे अधरयावके ग्रथ
नभूषणे कनकचित्रपदके महापदके मुक्तावलिं एकावलिं देवच्छंदके केयूरयुग
लवलयचतुष्टये वलयावली ऊर्मिकावली कांचीदामकटिसूत्रे शोभाख्याभरणे पादका
टके पादांगुलीयके एककरे पाशे अन्यकरे अंकुशे इतरकरे पौंड्रकचापे अपरेषु
पुष्पबाणान् श्रीमाणिक्यपादुके समावेशनामाभरणे देवताभिः सह महासिंहासनाधि
रोहणे कामेश्वरपर्यंकोपवेशने अमृतासवचषके आचमनीये कर्पूरवाटिका सा
नंदोल्लासविलासहासे मंगलारात्रिके श्वेतच्छत्रे चामरयुगले दर्पणे तालवृन्ते गंधे
पुष्पे धूपे दीपे ताम्बूले नैवेद्ये कल्पयेत् एतेषामुपचाराणामभावे एतेमंत्राः जप्याः
तथा च नवरत्नेश्वरे चतुष्षष्ट्युपचाराणामभावे तन्मन्त्रं जपेत् तत्तत्फलं विंद्या
त्साधकः स्थिरमानसः अथाष्टादशोपचाराः आसने स्वागते पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकम्

८५

स्नानेवासोपवीतं च भूषणानि च सर्वशः गंधं पुष्पं तथा धूपं दीपमन्नं च तर्पणम् मा-
ल्यानुलेपने चैव नमस्कारविसर्जनम् अष्टादशोपचारैस्तु मन्त्री पूजां समाचरेत् अथ षो-
डशोपचाराः पाद्यार्घ्याचमनीयं च स्नानं वसनभूषणे गंधपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमने
तथा ताम्बूलमर्चनास्तोत्रं तर्पणं च नमस्क्रिया प्रयोजयेत्स पूजायामुपचारांस्तु षोडशा
अथ दशोपचाराः पाद्यमर्घ्यं तथाचामं मधुपर्काचमने तथा गंधादयो नैवेद्यान्ता उप-
चारा दशक्रमात् अथ पंचोपचारमन्त्राः यथा उद्यच्चन्दनकुंकुमारुणपयोधाराभि-
राप्लावितां नानानर्घ्यमणिप्रवालघटितैर्दत्तां गृहाणांबिके आमृष्टां सुरसुन्दरीभि-
रभितो हस्तांबुजैर्भक्तितो मातः सुंदरि भक्तकल्पलतिके श्रीपादुकामाचरेत् १ देवे-
न्द्रादिभिरर्चितं सुरगणैरादाय सिंहासनं चंचत्कांचनसंचयाभिरचितं चारुप्रभाभा-
स्वरम् एतच्चंपककेतकीपरिमिलं तैलं महानिर्मलं गंधोद्वर्तनमादरेण तरुणीद-
त्तं गृहाणांबिके २ पश्चाद्देवि गृहाण शंभुगृहिणि श्रीसुन्दरि प्रायशो गंधद्रव्यसमूह-
निर्भरभवं धात्रीफलं निर्मलम् तत्केशान्परिशोध्य कंकतिकया मंदाकिनीस्रोतसि

श्री
त मा
२९७

294

स्वावाश्रेजनगोधिकेभवतने श्रीमंदरिनमदे ३ स्तनयिपतिकामिनीकस्मरोजनाली
धृतोमवेदनमकुंकमागुरुभवेनविश्रानितो महापरिमलोज्ज्वलोसरसमुद्दकधूमिका
ग्दहाणवदायिनिविघुरमंदरिश्रीपदे ४ गेयवोमरकिन्नरप्रियतमासंतानहस्तांबुज
नश्रव्याशृंधमानमतरलवेकापमीरेनापिनरम मातभीस्वरमानमंडलगलत्कांतिश्रद्
नोज्वलेवेलेनिर्मलमातनोतवमनश्री मंदरिनमदे ५ स्तांकस्मितमंडलस्फुतिपुंगे
हस्तोवुजेस्वद्विकाभ्यमाववमनानितस्यफलकेमज्जोमेखिद्वये हारोक्तामिकंकाणा
काणरणत्कारोकरद्वंद्वके विमलमजटेश्रितस्फदिनेदतोमन्ददलयनो ६ श्रीवावो
धृतकोतिकोनयटलाग्रेवेयकेमंदरेसिंह रेविलमल्लुलाटफलकेसौंदर्यमन्नापरम्
राजत्काजलमञ्चलोत्पल ...... श्रीमोचनेलोचनेतद्दिव्याषधिनिमितेरवयतश्रीएा
भविश्रीपदे ७ श्रमंदतारमंदरोत्मस्थितद्रुपमिधूडुवेनिशाकरकरोपमेविपुरमंदरि
श्रीपदे ग्दहाणमवमौत्तिकेमञ्जरविवसाविदुमेविनिर्मितमयखिदेवतिकांवुज
स्याथिनम् ८ काणरीइववंदनागुरुमयायाराभिरासाविनवेच ॥ ॥

हेमपङ्कपादलासितम्बरमिद्धैस्सुगंधीकृतम् देवस्त्रीगणमण्डलकाश्चितमहासूत्रारि
कंभव्यनेत्रभःश्रीम्यविसंभ्रमेणाविमलेदत्तंमहार्णविके ४ कह्लारोत्पलनागकेसरस
रोजाख्यावलीमालतीमल्लीकैरवकेतकादिकुसुमैर्वक्त्राश्वमारादिभिः पुष्पैर्माल्य
भरेणवैसुरभिनानारसस्रोतसाताम्राम्भोजनिवासिनीं भगवतीं श्रीसुन्दरीं पूज
ये १० मांसीगुग्गुलचन्दनागुरुरजःकर्पूरशैलेयजैर्माध्वीकैस्सहकुङ्कुमैःसुरचितैःस
र्पिर्भिरामिश्रितैः सौरभ्यस्थितिमन्दिरे मणिमये पात्रे भवत्प्रीतये धूपोऽयं सुरकामिनीवि
रचितःश्रीसुन्दरित्वन्मुदे ११ घृतद्रवपरिस्फुरद्रुचिररत्नयष्ट्यान्वितो महातिमिरनाश
नःस्फुरन्नितविनोनिर्मितः सुवर्णचषकस्थितःसघनसारवर्त्यान्वितस्तवत्रिपुरसुन्द
रिस्फुरतुदेविदीपोमुदे १२ लवंगकलिकोज्ज्वलंबहुलनागवल्लीदलैःसमानितफ
लकोमलैःसघनसारपूगीफलम् सुधामधुरिमाकुलंरुचिररत्नपात्रेस्थितंगृहाण
मुखपंकजेस्फुरितमंबताम्बूलकम् १४ शरत्प्रभवचन्द्रमःस्फुरितचन्द्रिकासुन्दरंगल
त्सुरतरङ्गिणीललितमौक्तिकाडम्बरम् गृहाणनवकाञ्चनप्रभवदण्डखण्डोज्ज्वलंमहा

श्री॰
ने मा॰
२५५

295

त्रिपुरसुंदरीं कृत्वा मंडपं त्रैमहत्त ५ मातलब्धं माहमात नोत समभगा स्त्रीभिः समाक्षोलि
ते मधुरं चामरसि दुग्धं दमरूपेण सेवेदंडः खाचाद्यह्म मयाग स्वस्ति च सिद्धनाद दत्त कव्यामादिवा
लौकिकैः सेवितैः क्रियमाणापवर्जिकलाशुभौगिवेदध्वनिः १९ स्वर्गगाने मंगलवेगेन
घोरवेभेरीनिनादैः रूपगीयमाना कोलाहले वाक्कलितानतवाद्य विधायपरीनिस्क कलाह
स्वाय १७ देवि भक्तेरसभावितहृतेश्रीयतेयदि केतो पिलभ्यते १८ पतैः षोडशाभिः पंचे
रुपचारोपकल्पितैः यः पूजादेवतास्तोतिसमते घोफलमाप्नुयात् अथ द्वाग निर्माल्यस
कालनिर्णयः तत्रयोगिनीनेत्रे मणिमालामध्ये वाणी निदेवदत्तानि यानि वनतिर्माल्यं द्वा
दशाहं तावत्पात्रे तथैव च पदीपगांदीचवरण्यासने वेयं दत्तमात्रतः सोदके समरे वेव या
मार्धेन महेश्वरि पहुहृत्रंजिमासाक्ष्यपत्र सूत्रे नरः सरतम यावत्तुल्यं भवेद् त्रैपरमात्र
तथैव च मल्लुकेतु पिदैवैवमुहोरात्रेण या विति मह्वर्तं दपितुगंपेच स्त्रासं यामेनुहर
दिकरवीरमहोरात्रं बिल्वपत्रं तथैव च नपाकुसुममाल्यं वनिर्माल्यं सार्धयामके ।
माल्यैवैकरवीरस्य पमस्य बिल्वकस्य च यामार्धेन महेशानि तोहूलं दत्तमात्रतः ॥

नतिमोल्वेदाडिमंचतथाविल्वफलंप्रिये सौगंधिकंचकदलीप्रयत्नेननिवेदयेत् क
दलीबीजपूरंचदुग्धंपक्वंनिवेदयेत् इतिद्रव्याणांनिर्माल्यकालनिर्णयः अथरुद्रा
क्षमाहात्म्यम् शिवउवाच शिखायांहस्तयोःकंठेकर्णयोश्चापियोनरः रुद्राक्षंधारयेद्भक्त्यासशै
वलोकमाप्नुयात् नववक्त्रंतुरुद्राक्षंधारयेद्वामबाहुना चतुर्दशमुखंचैवशिखा
यांधारयेद्बुधः एकवक्त्रःशिवःसाक्षाद्ब्रह्महत्यांव्यपोहति अवध्यत्वंप्रतिस्तोतोवह्नि
स्तंभंकरोतिच द्विवक्त्रोहरगौरीस्याद्गोवधाद्यघनाशने त्रिवक्त्रोग्निस्त्रिजन्मोत्थपाप
राशिंप्रणाशयेत् चतुर्वक्त्रःस्वयंब्रह्मानरहत्यांव्यपोहति पंचवक्त्रस्तुकालाग्निर
गम्याभक्ष्यपापनुत् षड्वक्त्रस्तुगुहःसाक्षाद्भ्रूणहत्यांव्यपोहति सप्तवक्त्रस्त्वनंतस्या
त्स्वर्णस्तेयाघनुत्सदा विनायकोष्टवक्त्रस्स्यात्सर्वानृतविनाशकृत् भैरवोनववक्त्र
स्तुशिवसायुज्यकारकः दशवक्त्रस्तुतोविष्णुर्भूतप्रेतपिशाचहा एकादशमुखोरुद्रः
नानायज्ञफलप्रदः द्वादशास्योभवेदर्कःसर्वक्रतुफलप्रदः त्रयोदशमुखःकामः
सर्वकामफलप्रदः चतुर्दशास्यःश्रीकंठोवंशोद्धारकरःपरः निश्छिद्राक्षस्यपक्षा

श्री·
त· मा·
२९६

296

षु रुद्राक्षा धारणे स्मृताः पंचास्यं ते पंच मंत्रं स्नानकाले प्रयोजयेत् रुद्राक्षस्य प्रतिष्ठायां
मंत्रं पंचाक्षरं तथा ॐ त्र्यंबकादिमंत्रस्य त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्धनं उर्वारुकमि
व बंधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् यथा ॐ ह्रीं अघोरे ह्रीं कुं घोरतरेभ्यो रे विना मंत्रेण यो
धत्ते रुद्राक्षं भुवि मानवः स याति नरकं घोरं यावदिंद्राश्चतुर्दश ॐ ह्रीं ह्रीं सर्वतः सर्वांगे
नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः एतेनापि च मंत्रेण रुद्राक्षस्य हि नो नमः प्रतिष्ठाविधिवत्कृत्वा ततो
धिकं फलं लभेत् ततो यथा स्वमंत्रेण धारयेद्भक्तिसंयुतः ततो क्रमेण मंत्राः ॐ ॐ भ्र
ॐ नमः ॐ ॐ नमः ॐ क्लीं नमः ॐ ह्रूं नमः ॐ ॐ नमः ॐ ॐ ह्रूं नमः ॐ ॐ हुं ह्रूं नमः
ॐ सः ह्रूं नमः ॐ हूं नमः ॐ क्लीं नमः ॐ श्रीं नमः ॐ ह्रूं ह्रीं नमः ॐ ह्रीं हौं नमः ॐ नमो नमः
रुद्राक्षं देहसंस्थं न रुद्रो म्रियते यदि सोपि रुद्रपदं याति किं पुनर्मानवा गुह सप्तवि
ध्यानि रुद्राक्षमालया देहसंस्थया यः करोति नरः पुण्यं सर्वं कोटिगुणं भवेत् यो ददाति हि
जातिभ्यो रुद्राक्षं भुवि षण्मुख तस्य प्रीतो भवेद्रुद्रः स्वपदं च प्रयच्छति इति पद्मपुराणे रु
द्राक्षमाहात्म्ये स्कंदपुराणे कार्तिकेय उवाच एकद्वित्रिचतुःपंचषट्सप्ताष्टनव ।

२८

द्रैकादशद्वादशत्रयोदशचतुर्दश एतेषां तु मुखानां तु देवताः कोऽत्र शंकर शृणोच की
दृशां तेषां कथय मम यथार्थतः श्रीशंकर उवाच शृणु षण्मुख तत्त्वेन वक्त्रे वक्त्रे यथाक्र
मम् एकवक्त्रः शिवः साक्षाद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति द्विवक्त्रो देवदेवेशो गोवधं नाशयेद्ध्रुव
त्रिवक्त्रो दहनस्साक्षाद्भ्रूणहत्यां व्यपोहति चतुर्वक्त्रः स्वयं ब्रह्मा नरहत्यां व्यपोहति पं
चवक्त्रः स्वयं रुद्रः कालाग्निर्नाम नामतः षड्वक्त्रः कार्त्तिकेयस्तु धारणाद्दक्षिणे भुजे
ब्रह्महत्यादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः सप्तवक्त्रो महासेन अनन्तो नाम नागराट्
गुरुतल्पादिभिः पापैर्मुच्यते नात्र संशयः अष्टवक्त्रो महासेनस्साक्षाद्देवो विनायकः अ
न्नोदककरेणापि संस्पृष्टो हाटकस्त्रियम् एवमादीनि पापानि अन्यानि पापानि सर्वशः वि
घ्नास्तस्य च नश्यन्ति मुक्तो याति परां गतिम् शृणुष्वैतेन सर्वेषु अष्टवक्त्रस्य धारणात् न
ववक्त्रो भैरवस्तस्य धारयेद्वामके भुजे कपिलमुक्तिदः प्रोक्तो मम तुल्यबलो भवेत् लक्ष
कोटिसहस्राणि ब्रह्महत्यां करोति यः तत्सर्वं दहते शीघ्रं नववक्त्रस्य धारणात् दशवक्त्र
महासेन साक्षाद्देवो जनार्दनः ग्रहाश्चैव पिशाचाश्च वेतालाब्रह्मराक्षसाः पन्नगाश्च वि

श्री.
त सा.
२५७
297

न संपतिदशवक्त्रस्य धारणात् । वक्त्रैकादशरुद्राक्षो रुद्र एकादशः स्मृतः । शिखायां धा-
रयेन्नित्यं तस्य पुण्यफलं शृणु । अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतानि च । हेमशृंगगोसहस्र-
लक्षस्य सम्यग्दत्तस्य यत्फलं । तत्फलं समवाप्नोति रुद्रैकादशधारणात् । रुद्राक्षो द्वादशी
वक्त्रैः कंठदेशे च धारणात् । आदित्यस्तु प्रतिनित्यं द्वादशार्कोऽत्रवस्थितः । त्रयोदशमु-
खैः कामः सर्वकामफलप्रदः । चतुर्दशास्यः श्रीकंठो वंशोद्धारकरः परः । तत्क्रमेण मं-
त्राः ॐ ऐं ॐ श्रीं ॐ ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं क्रः ॐ ह्रीं ॐ ह्रीं ॐ ह्रीं ॐ हं वं ॐ ह्रीं ॐ ह्रीं ॐ श्रीं ॐ ह्रीं ॐ ह्रीं ॐ तौं
लौं ॐ कंमो इति रुद्राक्षसंस्कारः । अथ नैमित्तिकादिकर्मभंगे प्रायश्चित्तमाह गौतमी-
ये यत्र कर्मणि वैगुण्यं नित्ये नैमित्तिके तथा । सहस्रं प्रजपेन्मंत्रं मूलं वाष्टशतमेव वा ।
नित्ये सहस्रं प्रजपेत् नैमित्तिके तथाष्टशतम् इति विस्तरविषयम् अन्यत्र तंत्रराजे नित्या-
तिक्रमदोषाणां शांत्यै विद्याशतं जपेत् । नैमित्तिकातिक्रमेण सहस्रं प्रजपेन्मनुम् ।
पापसंकरे तु सर्वेषामेव पापानां संकरे समुपस्थिते प्रायश्चित्तं तत्र तु लक्ष-
मयुतमेव जापतः । अथ विस्तारायतनमंत्राः तत्र गौतमीये रामायनमः

यस्य दर्शनमिच्छन्ति देवा ब्रह्मेन्द्रादयः। कृपया देव देवेश मदग्रे सन्निधी भव। तस्यै ते प
रमेशान स्वागतं स्वागतं च मे। कृतार्थोऽस्म्यनुगृहीतोऽस्मि सफलं जीवितं मम। यदाग
तोऽसि देवेश चिदानन्दमयाच्युत। अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा वैकल्यात्साधनस्य च। यदपूर्णं
भवेत्कृत्यं तथाप्यभिमुखो भव। इत्यावाहनमन्त्राः। मङ्गलिलेशसम्पर्कोऽपरमानन्दसं
भवः। तस्यै ते परमेशान पाद्यं शुद्धाय कल्पये। इति पाद्यम्। देवानामपि देवाय देवानां
देवताय च। आचामं कल्पयामीश शुद्धयापि शुद्धिहेतवे। इत्याचमनीयम्। तापत्रयहरं दि
व्यं परमानन्दलक्षणम्। तापत्रयविमोक्षाय तवार्घ्यं कल्पयाम्यहम्। इत्यर्घ्यम्। सर्वकाल
म्यहीनाय परिपूर्णसुखात्मकम्। मधुपर्कमिदं देव कल्पयामि प्रसीद मे। इति मधु
पर्कम्। उच्छिष्टोऽप्यशुचिर्वापि यस्य स्मरणमात्रतः। शुद्धिमाप्नोति तस्मै ते पुनराचमनं
त्विदम्। इति पुनराचमनीयम्। परमानन्दबोधाब्धिनिमग्ननिजमूर्तये। साङ्गोपाङ्गमि
दं स्नानं कल्पयाम्यहमीश ते। इति स्नानम्। मायाचित्रपटच्छन्ननिजगुह्योरुतेजसे। निरा
वरणविज्ञानवासस्ते कल्पयाम्यहम्। इति वासः। यमाश्रित्य महामाया जगत्सम्मोहनी

श्री·
त सा·
२९८

298

सदा नमस्ते परमेश्वराय कल्पयाम्युत्तरीयकं इत्युत्तरीयं यस्याखिलं येनेदं संप्रोतमखि
लं जगत् यज्ञसूत्राय तस्मै ते यज्ञसूत्रं प्रकल्पये इति यज्ञसूत्रं स्वभावसुंदरांगाय सर्वसमा
श्रयाय ते भूषणानि विचित्राणि कल्पयामि सुरार्चित इति भूषणं नमस्ते देवदेवेश शा
वेल्मिकरूपरे अविशानंदसंपूर्णं गंधस्नानजलमुत्तमं इति जलं परमानंदसौरभ्यप
रिपूर्णदिगंतरं गंधाणां परमं गंधं कृपया परमेश्वर इति गंधः तुरीयागुणसंपन्नं ना
नागुणमनोहरं आनंदसौरभं पुष्पं गृह्यतामिदमुत्तमं इति पुष्पं वनस्पतिरसोत्पन्नो
गंधाढ्यो गंध उत्तमः आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां इति धूपः स्वप्रकाशो म
हातेजाः सर्वतस्तिमिरापहः सबाह्याभ्यंतरज्योतिर्दीपोयं प्रतिगृह्यतां इति दीपः तथा च
गीतसमीये पूजा तु पंचधा प्रोक्ता तासां भेदाञ्छृणुष्व मे अभिगमनमुपादानं योगः स्वा
ध्याय एव च इज्या पंचप्रकारार्चा क्रमेण कथयामि ते तत्राभिगमनं नाम देवतास्थानमा
र्जनं उपलेपनं च निर्माल्यदूरीकरणमेव च उपादानं नाम गंधपुष्पादिचयनं तथा योगो
नाम स्वदेहस्य स्वात्मनैव भावना स्वाध्यायो नाम मंत्रार्थसंधानपूर्वको जपः ।

सूक्तस्तोत्रादिपाठश्च हरेस्संकीर्तनं तथा मन्त्रादिषाश्चाभ्यासश्च स्वाध्यायः परिकीर्तितः
इज्यानाम स्वेष्टदेवपूजनं च यथार्थतः इतीयं च प्रकारा वो कथितास्तव सुव्रत सालो-
सामीप्यसालोक्यसायुज्यसारूप्यदाः क्रमात् अथ स्वादश शुद्धीश्च वैष्णवानामिहोच्यते
गृहोपसर्पणे चैव तथानुगमने हरेः भक्त्या प्रदक्षिणे चैव पादयोः शोधनं तथा पूजा
र्थं पत्रपुष्पाणां भक्त्या चोत्तलने हरेः करयोः सर्वशुद्धीनामियं शुद्धिर्विशिष्यते तथा
संकीर्तनाच्चैव गुणानामपि कीर्तनम् भक्त्या श्रीकृष्णदेवस्य वचसः शुद्धिरिष्यते
तत्कथाश्रवणे चैव तस्योत्सवनिरीक्षणम् श्रोत्रयोर्नेत्रयोश्चैव शुद्धिस्सम्यगिहोच्य
ते पादोदकस्य निर्माल्यमालानामपि धारणम् उच्यते शिरसः शुद्धिः प्रणतस्य हरेः
पुनः आघ्राणे गंधपुष्पादिनिर्माल्यस्य तपोधन विशुद्धिस्स्यादनंतस्य घ्राणस्यापि
विधीयते पत्रपुष्पादिकं यच्च कृष्णपादयुगार्चितम् तदेकपावनं लोके तद्धि सर्वं
विशोधयेत् ललाटे च गदाकार्या मूर्ध्नि चापं शरस्तथा नंदकं चैव हृन्मध्ये शंखं च
क्रं भुजद्वये शंखचक्रांकितो विप्रः श्मशाने म्रियते यदि प्रयाणे या गतिः प्रोक्ता सा

श्री. त सा. २४४

299

गतिस्तस्य गौतम नेत्रान्तरे यानैर्वा पादुकाभिर्वा याने भगवतो मन्दिरे देवालये वृमेवा
वस्त्रप्रमाणस्तस्य तः उच्छिष्टे चैव शौचे भगवद्वन्दनादिकं एकहस्तप्रणामश्च पश्च
त्तात्मदक्षिणं पादप्रसारणं वाग्रतस्था पर्यंकवेदने शयने भक्ते वापि मिथ्याभाषण
मेवच उच्चैर्भाषा मिथ्याजल्पो वेदनाति च विग्रहः नियहान्तग्रहौ चैव ग्रथो वाप्रवि
मोचने शक्तौ गौणोपचारश्च अनिवेदितभोजने तत्कालोद्भवानां च फलादीनाम
नर्पणे विनियुक्तावशिष्टस्य प्रदाने भूजनस्य पृत् स्पृष्टोच्छिष्टासने चैव परनिंदापर
निंदापरस्तुतिः गुरौ मौनं निजस्तोत्रं देवतानिंदने तथा ग्रपवा धात्र्या विसोढ़ा वि
पृष्टिरिकीर्तिताः वासिष्ठे केशवाग्रेन्त न गीतं न करोति हरेर्दिने वह्निना किं न दग्धो
सौगते किं नरसातले नास्टोचे स्मरणं कीर्तने विष्णोः कलौ मेत्र जपादिकं दाने तद्गी
तयेतस्य नामभ्यां ति विशिष्यते गौतमीये सालिग्रामशिलातोयमपीत्वा यस्तु मस्त
के प्रक्षेपणं प्रकुर्वीत ब्रह्महा स निगद्यते विष्णोः पादोदकं पीत्वा कोटिजन्माघनाशनं तदेवाष्ट
गुणं पापं भूमौ बिन्दुनिपातनात् आगमस्य हरो हेतिः यदो श्रिता पित्त लसीस्त पंज तेषु पदे वंप

वृक्षमध्यगानवलितं गुर्वांगनासंगमम् स्वात्मादेन मनिस्थिति हृदि जनैर्लसत्संगमं किलि
खेमालिग्रामशिलालस्सिंहमृहिमाकेशखलेकोमेवः सूमप्रबोधकालोथ मन्त्राणामभि
धीयते मन्त्रविद्याविभागेन हि द्विधा मन्त्रजातयः मन्त्राः पुंदेवताः प्रोक्ताः विद्याः स्त्रीदेवताः
स्मृताः पुंमन्त्राः फट्कारान्ताः स्युर्हृदि ठान्ताः स्त्रियः स्मृताः नपुंसकानमोन्ताः स्युरिति सूक्तमत
वस्थिया एवमन्यामभवेद्विद्यामन्त्राणां ह्यनगोपते एवं मन्त्रा अपि अग्नीषोमात्मका मन्त्रा वि
ज्ञेयाः सूर्यसोमयोः कर्मणोर्व्यक्तितां विषयत्वाय समीरिताः आग्नेया मानवाः सौम्या
भूतिविष्टं उक्तास्तथाः आग्नेयाः संप्रबुद्धास्ते प्राणे वहति दक्षिणे भागे वामे स्थिते प्राणे सौम्या
बोधं प्रयान्ति ते प्रयच्छन्ति फलं सर्वे प्रबुद्धा मन्त्रिणां सदा यदा प्राणापानसमाख्योर्वाह्नि
वर्षामयोस्त्रमेलनम् प्रबोधकालाविज्ञेयास्वापकालस्ततः परम् तथा वामबाह्योपरा
वायुःस्वान्तोयोजनेनतदा दक्षिणेस्याः परस्वाङ्गुलदाहीकोणस्यौजिताः उभयस्योपरा
वायुसन्दासाउभयात्मकाः सम्पुटीकृतमन्त्रेणाप्यादिलानामविङ्कान् शेनेसविसर्गो
तान्तकारकेवलेजपेत् एवं मन्त्रोयदिष्टोस्यैकःश्रीत्रसिद्धिदः इतिस्मप्रबोधकालः

श्री.
त सा
३००

300

मुख्ययोगाङ्गासनानि पद्मासनं स्वस्तिकाख्यं भद्रं वज्रासनं तथा वीरासनमिति प्रोक्तं क्रमादासनपंचकं ऊर्वोरुपरि विन्यस्य सम्यक्पादतले उभे अङ्गुष्ठौ च निबध्नीयाद्धस्ताभ्यां व्युत्क्रमात्ततः पद्मासनमिति प्रोक्तं योगिनां हृदयंगमं जानूर्वोरन्तरे सम्यक्कृत्वा पादतले उभे ऋजुकायो विशेद्योगी स्वस्तिकं तत्प्रचक्षते सीमन्याः पार्श्वयोर्न्यस्य गुल्फयुग्मं सुनिश्चितं वृषणाधः पार्श्वपादौ पाणिभ्यां परिवेष्टयेत् भद्रासनं समुद्दिष्टं योगिभिः परिकीर्तितं ऊर्वोः पादौ क्रमान्न्यस्य जान्वोः प्रत्यङ्मुखाङ्गुली करौ निदध्यादाख्यातं वज्रासनमनुत्तमं एकं पादमधः कृत्वा विन्यस्योरौ तथेतरं ऋजुकायो विशेद्योगी वीरासनमितीरितं अथ मुद्राप्रकरणं अथ मुद्राः प्रवक्ष्यामि सर्वतन्त्रेषु गोपिताः याभिर्विरचिताभिस्तु मोदन्ते सर्वदेवताः अर्चने जपकाले च ध्याने काम्ये च कर्मणि स्नाने वावाहने शोषे विशेषान्निष्ठायां च तर्पणे नैवेद्ये च तथान्यत्र तत्तत्कल्पप्रकाशिते स्थले मुद्राः प्रयोक्तव्याः स्वलक्षणलक्षिताः आवाहनादिका मुद्रा नव साधारणा मताः तथा षडङ्गमुद्राश्च सर्वतन्त्रेषु गोपिताः एकोनविंशतिर्मुद्रा .... या तथा गणेशस्योक्ता तथा मुद्रा विष्णोर्लक्ष्म्या ... वर्षिणी

५२९

नारसिंही च वाराही हयग्रीव पदस्ततस्तथा बाणमुद्रा च परशुर्जगन्मोहनिका तथा काम
मुद्रा परा ख्याता शिवस्य दशमुद्रिका लिंगयोनित्रिशूलाक्षमालेष्टाभीमृगाख्यिका खट्
वांगाच कपालाख्या डमरुस्सिमवलोभदाः सूर्यस्यैकैव पद्माख्या सप्तमुद्रा गणेशितुः दंतपा
शांकुशाविघ्नपरशुलड्डुकाः बीजपूराह्वया मुद्रा विज्ञेया वह्निपूजने पाशांकुशवरा
भीतिखड्गचर्मधनुश्शराः मौषलीमुद्रिका देवी मुद्राः पाठिक्रियेऽवनाः लक्ष्मीमुद्रा वैने
लक्ष्म्या वाग्वादिन्याश्च पूजने अक्षमाला तथा वीणाख्याव्याख्यापुस्तकमुद्रिकाः सप्तजिह्वा
ह्वया मुद्रा विज्ञेया वह्निपूजने मत्स्यमुद्रा च कूर्माख्यो लेलिहा मुंडमस्तकाः महायोनि
रिति ख्याता सर्वसिद्धिसमाह्वया पात्रपूर्वने महायोनिः श्यामादेवे त्रयमुद्रिकाः मत्स्यकूर्मौ
लेलिहाख्या सर्वसाधारणी मता श्यामामुद्रिका ज्ञेया त्रिपुरायाः प्रपूजने संहारमुद्रा वाणा
कर्षं च विषोन्मादमहांकुशाः त्रिवर्गो वा नयोन्याख्या त्रिविडापरिकीर्तिता क्रमभद्रा भि
षेकस्या त्र्यम्बमुद्रा सनेत्रणा कालकाली प्रयोक्तव्या विघ्नप्रशमकर्मणि गालिनी च श
योक्तव्या जलशोधनकर्मणि श्रीगोपाल पूजने वेणुः नृहरी नारसिंहिका वक्रहस्त च पूजा

श्री.
त.सा.
३०१

301

योवाराहाख्या प्रदर्शयेत् तामावर्तनेयन्त्रबीणामुद्रैवपरश्चलया पवश्चुरामस्यविन्ने
यानंगात्माहन्तमेलिका वामदेवाद्योध्यानेकं भमहालवत्तणे सर्वत्र प्राणं नैवेवश
र्थनाम्ना प्रयोजयेत् मुद्रालक्षणमाह यामले मोहनालवदेवानां द्रावणात्मापसं
तते: तस्मान्मुद्रेयमाख्याता सर्वकामार्थसाधने ३ ईशानकमादासामुख्येनेलक्ष
णानिव हलाभ्यामेजलिंबहानामिकामूलपर्वणोः अंगुष्ठौ निक्षिपेत्सेयं मुद्रानावा
हनी स्मृता १ अधोमुखीत्वियं चेत्स्यात्स्थापिनी मुद्रिका स्मृता २ उच्छितांगुष्ठमुष्ट्यो
स्तु संयोगात्संनिधापनी ३ अंतःप्रवेशितांगुष्ठा सैव संरोधनी मता ४ उत्तानमुष्टियुगलास
मुखीकरणी मता ५ देवतांगेषडंगानां न्यासः स्यात्सकलीकृतिः ६ सव्यहस्तकृता मुष्टि
दीर्घाधोमुखतर्जनी अवगुंठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता ७ अन्योन्याभिमुखाश्लिष्ट
कनिष्ठानामिका पुनः तथैव तर्जनीमध्या धेनुमुद्रा समीरिता अमृतीकरणं कुर्यात्तया
साधकसत्तमः अन्योन्यग्रथितांगुष्ठा प्रसारितपरांगुली महामुद्रेयमाख्याता परमीक
रणे बुधैः प्रयोजयेदिमां मुद्रां देवताह्वानकर्मणि अंगन्यासस्य मुद्रायाः तालक्षणं शेमके

वेस्ववीणां तु मुद्राणां कथ्यन्ते लक्षणान्यथ वामांगुष्ठं तु संरुद्ध्य दक्षिणेन तु मुष्टिना ह
स्तोत्तानेतलेनो मुष्टिमंगुष्ठं तु प्रसारयेत् वामांगुल्यास्तथा श्लिष्टाः संयुक्ताः संप्रसारिताः
दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टाः मुद्रैषा धेनुमुद्रिका १ हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा समध्यौ संप्रसारितौ
कनिष्ठांगुष्ठकौ लग्नौ मुद्रैषा वज्रमुद्रिका २ अन्योन्याभिमुखौ हस्तौ कृत्वा तु ग्रथितांगुलीः
अंगुल्यौ मध्यमे भूयः संलग्ने संप्रसारिते गदामुद्रेयमुद्दिष्टा विश्लेषसंतोषकारिणी ३
हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा संनताग्रसतांगुलीः तलान्तर्मिलितांगुष्ठौ कृत्वैषा पद्ममुद्रिका
गेष्ठ वामकरांगुष्ठं लग्नमस्य कनिष्ठिका दक्षिणांगुष्ठसंयोगात्कनिष्ठा संप्रसारिता त
र्जनी मध्यमानामा किंचित्संकोच्य चालिताः वेणुमुद्रा भवेदेषा सगुह्या प्रेयसी हरेः ५ अ
न्योन्यपृष्ठकरयोः मध्यमानामिकांगुली अंगुष्ठेन तु बध्नीयात् कनिष्ठामूलसंस्थिते त
र्जन्यौ कारयेदेषा मुद्रा श्रीवत्ससंज्ञका ६ अनामापृष्ठसंलग्नां दक्षिणस्य कनिष्ठिकां कु
निष्ठयान्यया बद्धा तर्जन्या दक्षया तथा वामानामां च बध्नीयात् दक्षिणांगुष्ठमूलके अं
गुष्ठमध्यमे वामे संयोज्य सरलाः पराः चतस्रः पश्चसंलग्ना मुद्रा कौस्तुभसंज्ञका ७ स

श्री. त सा. ३०२

302

षाकेष्ठादिपादोतेतर्जनीमंगुष्ठयात्तथा कोर्द्धयेन्मालावन्मन्त्रैर्यं वनमालिका ९ तर्जनी-
मंगुष्ठकोमलकावग्रतोहृदि विन्यसेत् वामहस्तोत्तानेवामजान्वूर्ध्वप्रविन्यसेत् तान
मुद्राभवेदेषावामवक्षस्थप्रयामी ९ अंगुष्ठवाममूर्द्धं इतिमितरकरांगुष्ठकेनाथव
द्धा तस्याग्रेपोड्यित्वांगुलिभिःपिवतावामहस्तांगुलीभिः वद्धामाद्धेहृदिस्थापय
त्विमलयौर्ध्वाहस्तमारवीजेविल्वाख्योमुद्रिकेषास्फुटमिहकथितागोपनीयाविधि
ने: १ हस्तोत्तविमलवोकुलाग्रयोयित्वाकनिष्ठिके मिथस्संजेनिकास्मिंष्ठेस्निष्ठावेग
ष्ठकोतथा मध्यमेनामिकेहेतस्थोपताविववालयेत पक्षागफडन्मुद्राख्योविलोमस-
तोषवर्षिनी ११ जानमध्यकरौकृत्वाविवृकोष्ठोसमाहतौ हस्तोवमूमिमेलयोकम्पमा
न:पुन:पुन:मत्वे विह्नतकेऽर्ध्यालेलिहानश्चनिह्विका नारसिंहीभवेदेषामुद्रानत्प्रीति
वर्षिनी अंगुष्ठाभ्यांचकरयोरथ्याक्रम्यकनिष्ठिके अधोमुखीभिस्तवीभिःमन्त्रैर्येन्मुहृदे
मेता २ देवोपरिकरेवामेहस्तोजानमयःस्पृशेः नामथेदितिमेप्रोक्तामुद्रावाराहसंज्ञि
का ३ दत्तहस्तेचोर्ध्वमत्वेवामहस्तेमधोमत्वे अंगुल्यग्रेतस्पृष्टकेमुद्रावाराहसंज्ञिका

५

वामहस्ततले दत्त्वाङ्गुलीस्तास्त्वधोमुखीः मध्ये मध्यमध्यमां नासां मध्ये त्रस्था योविशेच्चये
त् हयग्रीवप्रियामुद्रा तन्त्रलिङ्गकारिणी ५ नामस्य मध्यमाग्रे तु तर्जन्यग्रेण योजयेत्
अनामिकाकनिष्ठे च तस्यां गुष्ठेन पीडयेत् दर्शयेद्वामके स्कन्धे धनुर्मुद्रेयमीरिता ९ द
तमुष्टिस्थितर्जन्या दीर्घया बाणमुद्रिका ० यद्वा ज्ञानार्णवे यथा हस्तगते चापे तथा स्क
न्धे कृतप्रिये चापमुद्रेयमाख्याता वामहस्ते ध्रुवस्थिता कल्पद्रुमे धनुर्मुद्रा यशःकी
र्त्तिः विवर्धिनी यथा हस्तगता बाणा तथा स्कन्धे कृतप्रिये बाणमुद्रेयमाख्याता त्रिवर्गनिके
तनी तले तले सकरयोस्तिर्यक्कृत्वा योस्तु वांगुलीः संहताः प्रसृताः कुर्यान्मुद्रा परशुसंज्ञ
का ११ कुर्यात्स्या गुष्ठमुष्टौ हेमुद्रा त्रैलोक्यमोहिनी हस्तोत्तमुण्डे सकृता प्रसृतांगुलिको
तथा तर्जन्योर्मध्यमाङ्गुष्ठे अङ्गुष्ठो मध्यमास्थितो कामसुद्रेयमुदिता सर्वदेवप्रियंकरी
महादेवप्रियाणां च कथ्यते लक्षणां तथा उच्छ्रितं दक्षिणांगुष्ठं वामांगुष्ठेन वडयेत् वा
मांगुलीर्दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च वडयेत् लिङ्गमुद्रेयमाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी १
मिथः कनिष्ठिके बद्धा तर्जनीभ्यामनामिके अनामिकोर्ध्वसंश्लिष्टदीर्घमध्यमयोरधः अङ्गुष्ठा

श्री. नसा. ३०३

303

अद्वयं मध्यमे योनिमुद्रा समीरिता २ अंगुष्ठेन कनिष्ठां तु बद्धा शिष्टांगुलित्रयं प्रसारयेत्त्रि
शूलाख्यो मुद्रैषा परिकीर्तिता ३ अंगुष्ठं तर्जन्यग्रेण ग्रथ्य शिष्टांगुलित्रयं प्रसारयेद्दलमा
लामुद्रेयं परिकीर्तिता ४ अधःस्थितो दक्षहस्तः अधस्तो वरमुद्रिका ५ ऊर्ध्वीकृतो वामह
स्तः ऊर्ध्वस्तो ऽभयमुद्रिका ६ मिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्रे नियोजयेत् शिष्टांगुलद्वि
ते ऊर्ध्वे न्यग्मुद्रेयमीरिता ७ पंचांगुल्यः दक्षिणास्तु मिलिता यद्यमुद्रिताः खड्गनामुद्रा
ख्याता सामिवस्यातिप्रियामता ८ पात्रवद्वामहस्तेन हस्तौ केवामकेन तथा नियोजयेत् कि
तं वल्कुर्यान्मुद्रा कापालिकी मता ९ मुष्टिं च शिथिलां बद्धा ईषदुत्क्षिप्तमध्यमा दक्षिणा
ग्रं धम्मत्रस्यकणौ देवो प्रचालयेत् एषा डमरुकाख्या तु नामतो विघ्नविनाशिनी १० ततो ग
णेशमुद्राणां मुद्रेयं तेलत्तमा उत्तानो ऽर्धमुत्तौ मध्यामधला बद्धमुष्टिका दंतमुद्रास
माख्याता सर्वागमविशारदैः ११ वाममुष्टिं स्थितां तर्जन्या दंतमुष्टिं तत्तर्जनी संयोज्यांगुष्ठकाग्रे
तर्जन्यग्रे क्षिपेत् एषा पाशाह्वया मुद्रा विद्विड्भिः परिकीर्तिता २ ऋज्वी तु मध्यमा कृता त
र्जनी मध्यपर्वणि संयोज्यांकुशवत् किंचित् विन्यसेदंकुशासिका ३ तर्जनी मध्यमानामा कनिष्ठांगुष्ठके

अथोमुत्वोदीर्घतूपामध्यमाविन्नमुद्रिका ४ पाशमुद्रानिगदिता अूसिद्धालङ्कुमुद्रिका
वीनदूराहूयामुद्रा अूसिड्लाडुपेतिता ५ शाल्मीयाणांच मुद्राणां कथ्यते लक्षणं मया
पाशाङ्कुशवराभीतिपद्मवीणाक्षमौक्तिताः कनिष्ठानामिके बद्धाङ्गुष्ठेनैव दक्षतः १
श्लिष्टांगुलीत्रयस्तेसंहृहेद्वद्धमुद्रिका १ वामहस्ते तथा तिर्यक्कृत्वा वैवप्रसार्य च श्री
र्षे विनांगुलिकर्यादुर्द्धमुद्देयमौक्तिता २ मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षिणम्
कुर्यात्क्षमलमुद्रेयं सर्वविघ्नविनाशिनी ३ मुष्टिं कृत्वा करांभ्यां तु वामस्योपरि दक्षिणे
कृत्वा शिरसि संयोज्य दर्शनमुद्रेयमौक्तिता ४ वक्रमुद्रा तथा बद्धा मध्यमे द्वे प्रसार्य च
कनिष्ठिके तथानीय नद्देयें गुष्ठकौ क्षिपेत् लक्ष्ममुद्रापराशेषा सर्वसंपत्प्रदायिनी ५
वीणावादनवद्धस्तौ कृत्वा संचालयेच्छिरः वीणामुद्रेयमाख्याता मंत्रस्वतिभाः श्रियंकरी १
वाममुष्टिं स्वनाभिस्थां वीक्षकृत्वा उत्तकमुद्रिका २ दक्षिणांगुष्ठतर्जन्यौ मावेष्टलयापरांगुलीः प्र
सार्य संहृतो नानापदार्थाख्यानमुद्रिका श्रीरामस्समस्तसमावस्यंतश्रेयसीमता ३ मह
णिवेयप्रियेतोकृत्वा प्रसृतांगुलिकौ करौ कनिष्ठांगुष्ठयुगले मिलितौ ततः प्रसारयेत् स

श्री·
ता·सा·
३०४

304

मजिह्वाग्रे मुद्रेयं वैश्वानरप्रियंकरी १ कनिष्ठांगुष्ठकौ सक्तौ करयोरितरेतरं तर्जनीम-
ध्यमानामाः संहता भुग्नवर्जिता मुद्रैषा गालिनी नाम शंखस्योपरि चालिता १ दक्षांगुष्ठपरां-
गुष्ठे क्षिप्त्वा हस्तद्वयेन तु सावकाशाल्मकांमुष्टिं कुर्यात्सा जेमद्रमुद्रिका २ मुष्ट्योर्ध्वकृतांगु-
ष्ठौ तर्जन्यग्रेण विन्यसेत् सर्वेरताकरीये बाजं मुद्रेयं धमोरिता ३ प्रहृतांगुलिकौ हस्तौ मि-
थः श्लिष्टौ नमयेद्वै ऊर्ध्वांगुहृदये मे यमुद्राधूम्रसंतिका ४ श्रेजलेजलिमुद्रा स्याद्दा-
सदेवाभिधावसा ५ श्वेगुष्ठाङ्कुशतौह्निकरामुष्ठौः संलग्नयोर्द्वयोः तावेवाभिमुखौकृणौ
मुद्राकालकर्णिका ६ दक्षिणानिविद्धामुष्टिनांमिकार्पितन्तर्जनी मुद्राविस्मयसंज्ञा-
स्याद्विस्मयावेशकारिणी ७ मुष्टिं कृत्वा कृतांगुष्ठा दक्षिणा तामादमुद्रिका ८ तर्जन्यंगुष्ठसंयोगा-
दग्नतो विंदुमुद्रिका ९ अधोमुखो वामहस्ते ऊर्ध्वास्यं वामहस्तके क्षिप्त्वांगुलीरंगुलीभिः संग्र-
थ्य परिवर्तयेत् एषा संहारमुद्रा स्याद्विसर्जनविधौ स्मृता १० दक्षपाणिपृष्ठदेशे वामपा-
णितलेन्यसेत् अंगुष्ठौ चालयेत्सम्यङ् मुद्रेयं मत्स्यरूपिणी ११ वामहस्तस्य तर्जन्यां दक्षिणस्य
कनिष्ठिकां तथा दक्षिणतर्जन्या वामांगुष्ठे नियोजयेत् उन्नतं दक्षिणांगुष्ठं वामस्य दक्षिणारिकः

ष्ठेऽङ्गुलीयोजयेत्स्पष्टे दक्षिणस्य करस्य च वामस्यापि तु तीर्थेन मध्यमेनानामिकेन तथा अथो
मुखे च तेऽङ्गुष्ठौ दक्षिणस्य करस्य च कनिष्ठमध्यमेऽङ्गुष्ठौ दलपार्श्वे च मध्यतः कूर्ममुद्रे
यं समाख्याता देवताध्यानकर्मणि पृष्ठे क्रोडे च तर्जन्यौ ग्लिमुष्टिं कृत्वा वामकरस्य च म
ध्यमाग्रेऽन्तर्दलस्य तु नाले च प्रयत्नतः मध्यमेनाथ तन्मध्ये तर्जन्यां ग्रे गुहाग्रे तर्जन्यां योजयेत्
दक्षिणे योजयेत्पाणी वामकुष्ठे तदा पृथक् दर्श्यो ये दक्षिणभागे मेरुमुद्रेयमुच्यते त
र्जनीमध्यमानामा समेऽङ्गुष्ठौ दयोमुखम् सनामा याति पेट्टमुद्रामभ्रोक्तवा कनिष्ठिकां
लेलिहाना मुद्रेयं जीवमोक्षे प्रकीर्तिता तर्जन्यनामिकामध्ये कनिष्ठां क्रमयोगतः क
रयो योजयेत्पश्चात्कनिष्ठा मूलदेशतः कनिष्ठाग्रे तु निर्लिप्य महायोनिः प्रकीर्तिताः वा
मके च रमेद्वौलाः प्रकाः प्रकाशयन्ते तु मुद्रिकाः शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मुद्राः सर्वार्थसिद्धि
दाः याभिर्विरचिताभिस्तु साक्षिध्यं त्रैपुरं भवेत् पद्महस्तकयोः स्पष्टावङ्गुष्ठौ कारयेत्समौ
अनामां तर्गता कृत्वा तर्जनीमध्यमे दिलाकृती कनिष्ठिके तिष्ठेजीतलितनसंख्यानमहेश्वरि
त्रिखंडेयं समाख्याता त्रिपुराध्यानकर्मणि १ मध्यमामध्यमे कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठयोः पिते

श्री.
त. सा.
३०५

तर्जन्यौ देहवल्काख्यामध्यमोपर्वनामिके पश्चात्प्रथमामध्ये ह्रासर्वं मेलोमकाविलो २
पतस्याप्यवमङ्गुष्ठाग्रामध्यमेमध्यलेपरा क्षिपतेपरमेषानिमर्वैविद्याविणीतदा ३ म
ध्यमातर्जनीभ्यांच कनिष्ठानामिकेसमे श्रृंक्रष्णाकारतूपाभ्यांमध्यमेपरमेष्ठरि श्रृंगुष्ठे
नतिष्ठेतकनिष्ठानामिकोपरि इयमाकर्षिणीमुद्रा त्रैलोक्याकर्षिणीपरा ४ पुटाकृ
कामेकयोर्हस्तयोर्न्नातर्जन्यावङ्कुशाकृती परिवर्त्यक्रमेणैवमध्यमेतदधोगते क्रमेणदेवि
तेनैव कनिष्ठानामिकाद्वयः संयोज्यनिबिडास्तब्धाश्चाङ्गुष्ठावग्रदेशतः मुद्रेयंपरमेशा
निसर्ववश्यकरीमता ५ सम्यक्कृत्वोत्तकयोर्हस्तयोर्मध्यमामध्यमेस्तजेत् श्रनामिकेत्वसर
लेलग्नेहृहस्तजेनीद्वये देशकायोतन्तोङ्गुष्ठौमध्यमानखदेशगौ मुद्रैषोन्मादिनीना
मक्लेदिनीसर्वयोषितो अस्याःत्वनामिकायुग्ममधःकृत्वाङ्कुशाकृती तर्जन्यावपितेनैवक्र
मेणविनियोजयेत् इयंमहाङ्कुशामुद्रासर्वकामार्थ ७ सव्यदक्षिणदेशेतुसव्यदेशेतुद
क्षिणे बाहूकृत्वामहादेवि हस्तौसंपरिवर्त्यच कनिष्ठानामिकेदेवियुक्तानातेनक्रमेणव
तर्जनीभ्यांसमाक्रान्तेसर्वोर्ध्वमपिमध्यमे अङ्गुष्ठौतुमहेशानिसरलावपिकारयेत्

305

इयं सा खेचरी नाम्ना यथा स्थिरं वस्थानयोजिता ८ पवित्रमेकमेवस्याङ्गुष्ठावूर्ध्वं ज्ञाङ्कातिश्रिये त
र्जनीमध्ये गुष्ठयुगले धृत्वा पद्मावृत्ये स्ततः श्वयःकनिष्ठावष्टब्ध मध्यमे विनियोजयेत् तथैव कु
टिले ये ज्ये सर्वा युक्ता ह्यनामिके वीजमस्य ह्येष विरात्सर्वसिद्धिप्रवर्तिनी ९ मध्यमे कुटिले
कृत्वा तर्जन्युपरि संस्थिते अनामिके मध्यगते तथैव हि कनिष्ठिके सर्वा एकत्र संयोज्य अ
ङ्गुष्ठपरिपीडिताः पश्चात्प्रथमा मुद्रा योनिमुद्रेति संज्ञिता १ एतां मुद्रां महेशानि त्रिगुणा
याम योजिताः हृन्नाकाले यधामस्थापयत्यान्क्रमयोगतः वज्राख्ययोनिमुद्रेयं मध्यमे कुटिले
कृत्वा श्रेगुष्ठेन्नतदर्शे तत्पृष्ठे त्वेयं प्रभृतिनीमता वामहस्तेन संश्लिष्टे न वज्राकारां प्रदेशाके तर्जनी
सव्वेली कृत्वा धाम येत्तमवविलेमः सोभाप्यहंस्त्रीमुद्रान्यासमकालेपि संविता येतर्जगुष्ठ
मुष्ठान्वतनिकट्टातर्जनीनामिमाम् त्रिशुजिह्वा प्रमामुद्राम्यामकालेपि संविता २ लिम्बुदाय
काहः स्वप्नयारणायेत्राणि नत्वाद्दे मुवतेषुर्यः ग्रालिलिप्याङ्गुष्ठि गलीलामुद्ददर्शगपाशाः
हिकेयतर्जकोष्ठेष्ठगाम नूत्येडुविलिलिदष्ठाणिमेत्रह्रदयम् अश्रुवीपवर्ष्टडुधुन्नयवता
त्यापामनानमेलेष्ठालिलिधेइनलायिपादिगुणभाः पंक्तिहृदयंतनरवम् कोष्ठष्ठष्ठगुगार्णं

श्री.
त. सा
३०६

306

मातृकासहितं पुनर्मायान्तर्गतं मायां केसरगं दले तु विलिखेत्कमले त्रिपंक्तिक्रमात् त्रिः
पाशांकुशवेष्टितं च लिपिभिर्वीतं क्रमाद्भूतलं मात्मस्थेन वेष्टनयं कजमुखेनाठवेष्टितं
तद्बहिः चतुरर्गलमिदं यंत्रं त्रिलोकाकर्षणं तेनमते पापघ्नी पालिके दर्पकामयानो दि
तोकुपाः ग्रथ्योषात्तरो मंत्रस्ततः कामतिलजति स्वाहांतोष्टात्तरः सद्विदपदः की
र्तितो मनः ह्रीं गौरि रुद्रदयिते योगेश्वरि सर्वं मे फट् द्विठांतः षोडशार्णोयं मंत्रः स
द्विरुदीरितः इति भुवनेश्वरीधारणयंत्रं अथ त्वरितायाः तारं कूं विलिखेत्स बीजं कु
हरे साध्याभिधानान्विते मंत्रार्णान्वसुसंख्येकान्वसुदलेष्वालिख्येत् हाण्तः पातया
त्रिः परिवेष्टितं चटगतं पद्मस्य सज्ञाननं यंत्रं वश्यकारं ग्रहादिभयहृल्लक्ष्मीप्रदं कीर्ति
दं इति त्वरिताधारणयंत्रं पद्मं मातृदलान्वितं तत्र विलिखेन्मध्ये कर्णिकायां शुनस्वरेश
क्रियाबीजं साध्यसहितं तेन केसरेषु क्रमात् मसिन्याम नतमे भवान्धुगलपो वर्णान्मनः पद्मगाले
वार्णान्त्रयाणां विधाय विलिखेदंष्ट्रसंदले मंत्रस्तत्र तिष्ठतु कषि किं स्वपिषि भयं मे समुप
स्थितं यदि शक्यमशक्यं वा तन्मे भगवन्निशमय स्वाहा मातृकावर्णसंवीतं भूगृह ॥

इयमप्यगम यंत्रं विंध्यनिवासिन्याः प्रोक्तं सर्वसमृद्धिदम् रत्नाकरं विशेषेण लक्ष्मीभूतादि
नाशनम् वामदेवभृगुरम्यानां वश्यदेवप्रमिक्षतो स्वनार्थिनीनां सततं दरोगिनां रोगशो
तिदम् बहुनाकिमिहोक्तेन यंत्रेणलाभदोमतिः इति नवदुर्गायाः अथ महात्रिपुरा
याः मध्यात्पंचकोणे निर्गुणविलिविह्नीजातिवर्णोभिर्भागषु स्याधुनरष्टपत्रं विवरष्ठा
लिखेल्लिप्याहृतम् भूविंबद्वितयेनव्याप्तमथ्युनाकोणेषु संवेष्टितं यंत्रेश्वरमीरितं
भवधृतोमनेत्रीपदम् गायत्रीतं मंत्रं त्रिपुरादेवि विद्महे परमेश्वरे ऊ कामेश्व
रि पदं श्ववदेदधीमहि तदंतेश्ववदेद्रुयन्नः क्लिन्ने प्रचोदयात् गायत्र्येषा समाख्याता
त्रैपुरी सर्वसिद्धिदा इति श्रीत्रिपुरायायंत्रं अथ महालक्ष्मीः वेदादि स्थितमाध्य
नाम पुनरपाः श्रीषा क्लिमाया त्विते क्लिंन लक्ष्मी दिने पाद्ववि लसलंयालवंते हृहिः प
श्चंचं जनन केस दें हुं लमलप्त्राष्ट पुगम पत्र विधाभ्मावषडे तयावरेतपापत्रेलिखेद्वहि
तम् भूपुरद्वयकोणेषु रत्नौलिख्येत्पुनः पुनः महालक्ष्मीयंत्रमिदं सर्वैश्वर्यफलप्रदं स
र्वदुःखप्रशमनेसर्वापद्विनिवारकम् बहुनाकिमिहोक्तेनपरमस्मान्नविद्यते अथगा

श्री॰
ते॰ सा॰
३०

णेशाग्रं त्र्यस्रम् वह्नेर्गेहयुगं तत्र मध्ये मदनं मायां लिखेद् ब्राह्मं वंषट्कोणेष्वथ सिद्धिप्रवि
लिखेद्दिक्पालमालां वेष्टयेत् श्रीबीजेन समीरितं त्रिभुवनवशकं भनश्रीप्रदं यंत्रपंचमनो
भवात्मकमिदं सौभाग्यसम्पत्करं बीजेषट्कोणमध्ये स्मरवदनलसत्प्रेमाणं गेहिन्ल ल
क्ष्मीं मायां केदर्पं भूमीतदग्रे समष्टौ ष्ट्वा लिखेद्दीनषट्कम् तत्संपिधिष्टुगमुद्रामष्टद
लकमले मूलमंत्रस्य वर्णान् किंचिद्भात्पृष्ठविद्यां लिलिखेन्नगणपाश्चात्मे मेत्रां पला
शे श्रीबीजं लिपिभिः क्रमोत्क्रमवशात्यान्गांकुशाभ्यां मपि ल्मागे ह हितपेन वेष्टित
मिदं यंत्रं गणाधीशितुः लाताङ्कुमसोचनाम्यगमदैर्भूर्जे दवेहे स्त्रियां मे लिख्याभि
वहत्यहेत सकलैः संप्रार्थितो यो श्रियं उक्ते महागणपते विधाने स्वरद्वं नितमसर्व
सिद्धिकरं शुभं सोसमसत्लशुकबीजार्णदं श्रीं ... मवेद्रस्य तारं मध्ये विलिखेत् मनवषट्स्वको
णेषु संपिधिष्टुगं मायां म स्मपि लिखेत्कोणाग्रे षुपश्चात् किंजल्केषु स्वरगणमथो पत्रमध्येषुमा
लामंत्रस्यानान्यत्रकपलिलितान्तु मेयं ववर्णान् दृष्वा ह्रोणं वेष्टकायवीर्ष भूवेदिरिविहस्ल
वेद्दौ जेन रसिहवाहयोः नमो भगवते ... तश्यो रक्तनदत्तं रक्तोचविषदायं तेमध्यादिसमी रेयत

307

५८

श्रमन्नवदनायेति पश्चाद् अमिततेजसे बलाय पश्चाद्धामाय पृथिव्येतदनंतरम् प्रण
वादि नमोंतो यं मालामंत्रः समीरितः इति रामचंद्रस्य बीजसाध्यसमन्विते श्रीविलि
खेल्लपद्मेष्टपत्रेषु श्रीमंत्राणोंक्षतियोविभज्य विलिखेल्लिप्यावहिर्वेष्टयेत् बाह्येको
णगबीजवद्भवभूधरोहहृद्येनावृतं यंत्रं तद्दविषग्रहामयरिपुप्रपंसनं श्रीप्रदम् नृ
सिंहस्य श्रृणु वक्ष्यल्लमम पिंडमूलेनवीतेहहरनपुरपुरोकोणवाजनखद्वणोंक्रयोप्रयंदश
णोंकिंनल्कयंजनाकाविह्नतिपुगदलेकल्पितान्वेषवर्णोम् पाशांकुशाभ्याम् वीते
होणोपुरपुगादिषु श्रद्धालवेणलमितयंत्रंगोविंददैवतम् धर्मार्थकाममफलदम्
वेष्टनाकरंस्मृतम् पंचांतवकायपरेवस्योमनविंडुविभूषिते पिंडबीजमिदंप्रोक्तं सर्व
सिद्धिकरंपरम् स्मरवह्निकलायठद्वंद्वषट्णोमनवीरितः गोपीजनान्तेषवदंद्वल्लभा
याग्निवल्लभा श्रपंदशाल्लरोमंत्रोदशाद्यफलप्रदः श्रणवहृदयंकृत्लसंइतममलो
ततःपरम् ताद्दशोदेवकीपुत्रंकूफद्स्वाहाममन्विते षोडशाल्लरमंत्रोयंगोविंद
स्यसमीरितः पिंडरतिपतेर्बीजेननमोभगवतेततः नंदपुत्रायबालाय हिवपुषेस्याम

श्री॰
त॰ सा॰
३०५

308

लायच गोपीजनपदस्यांते वल्लभाय स्वाहेत्यपि अनुष्टुप्मंत्रं आख्यातो गोपालस्य महामतेः
अनेन गःकमलगोविंदौ ङेतावल्लभाय सोमत्रुः इति गोपालस्य धारणीयंत्रं आदावष्टदलं लिखेद्दिवि
धिवदामि लिखेत्पश्चाद्वाचतत्कर्णिकायां चक्रलयं वलय पुगयु गोमध्ये पूर्ववत्तदलः
श्लोकस्याक्षराणि मन्त्राद्दलदलविवरेषु वर्णानि लिखेत्तद्वात्रेतदशार्णं तदनु परि
तदेवकीसुतयंत्रं तेन सकी देवदेवेतनं वेदेववत्तोवतो तेवतो तद्धनोख्यातं तत्ख्यातं दे
वकीसुते लिखितेभूर्जेयत्रादौ यंत्रमेतद्यथाविधिः विधृते बहुना नित्यं सर्वकामफ
लप्रदं पलाशवृत्तफलके लिखितं साधुसाधितं गोरोचनेन लिखिते देतं जीवेत् लभेदे
त्सदा इति गोपालस्य धारणीयंत्रं अथ शिवयंत्रं तत्रादौ षट्कोणमंडले लिखित्वा तदंत
र्नामसाध्यसुक्तं प्रासादवीजं विलिखेत् षट्कोणेषु प्रणवसहितं पंचाक्षरं वर्णान्विलिखे
त् विवरेषु षडंगमंत्रान् तद्बहिः पंचदलानि विरचय्य तद्दलेषु ईशानाय नमः तत्पुरु
षाय नमः अघोराय नमः सद्योजाताय नमः वामदेवाय नमः इति सकलमंत्रान्सागादि
क्रमेण लिखेत् तद्बहिरष्टदलानि रचयित्वा तद्दलेषु मातृकाणां षड्वर्णानि लिखेत् ।:

तद्बहिर्वृत्ते स्थैव केन वेष्टयेत् पूतयंत्रं जपहोमादिना सम्पूज्य धारयेत् आयुरारोग्यै
श्वर्यादिसिद्धिर्भवति इति शिवयंत्रम् अथ शान्तिकाधारणयंत्रम् तद्दले फेल्कादीये
योनिपुरमेलिखेन्मूलमंत्रं हेमशलाकया क्लीं बीजमान्तं चैव वर्णान् बहुकोणे विलिखेत्
ततः अष्टपत्रेष्वष्टवर्णान् तद्बहिर्भूषणं हयम् अष्टवज्रं भूपुरे च विलिखेत् साधकसत्तमः
स्ववर्णं पट्टे भूर्जे वा कृष्णे वा पयसि स्व ते विलिखेदेमलेखिन्या गोधाष्टकसम्मत्वितम्
देवीकांडेय वा लिखेत् ऋषा मूलेन वा पुनः एकवीराकल्प वेष्टितं पीतवस्त्रेण नतेन वा
परिवेष्टयेत् बध्नीयात् पीतवस्त्रेण त्रिसूत्रेण कंठभूषणम् स्त्रीणां वामभुजे चैव मन्य
षोदक्षिणे भुजे वंध्यापि लभते पुत्रं निर्धनो धनवान्भवेत् इयं रक्षा परं ब्रह्मज्ञाना
र्थिभिर्गीतमादिभिः श्रीमद्भ्यो पार्थिवेभ्यश्च सर्वग्रामे जयकांक्षिभिः अस्याथैः श्रोनिपुरमध्य
ह्लींणेतन्मध्ये हेमशलाकया भूर्जे पत्रादौ कुंकुमगोरोचनादिवेदनुजदामामोमोम्या ह्रीं
मषीविधाय पंक्तिक्रमेण मूलमंत्रं लिखित्वा तस्य हृद्देशे वोफमध्ये अष्टकस्य रतोक
क २ अमुकीनां शुभं कुरु कुरु स्वाहा दय २ अमृतान्नेकुरु २२ स्वाहा इति नामाप्य सहितो विलि

त्र्यक्षर्ह्रोणेक्लीवमित्यात् दीर्घवर्णेन तद्युक्तं सर्गाणामष्टमं यस्त्रतत्त्वनकंनतुर्मकं दी
वर्णः आईघेगैघः इत्येवलिखेत् अष्टपत्रेष्टवर्णेन ऐं ह्रीं ॐ ऐं ह्रीं फट् स्वाहा तद्युक्तं
वाग्भवं कमलं देवी वतारकं वाग्भवं तथा हूं ले बीवास्त्रमंत्रांतेवक्षिज्जाया वधिमत्वः ।
अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो मंत्राणां सारईरितः अथ यंत्रलेखनद्रव्यम् काश्मीरलाक्षनाल
तामृगमदघनसारैः विलिखेत् हेमलेखिन्यायंत्राणि तानि देशिकः भूमिस्थं हेमशर्वस्य
हं यंत्रं निर्माल्यमंगना विशीर्णे लेखितं मंत्री यंत्रं ज्ञात्वा न धारयेत् सौवर्णे राजते ताम्रे
भूर्जे वा समयगालिखेत् अथ वा ताम्रपट्टे वा गुटिकाकृतमधारयेत् यावज्जीवेत् सौव
र्णे रौप्ये विंशतिवार्षिकं भूर्जे द्वादशवर्षाणि तद्वत् ताम्रपत्रके अथ प्रयोगान्तरं प्रोक्तं ।
दकस्नाने तदयथा सर्वाम्बामभिषिंचेत् ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः वामदेवो जगन्नाथस्तथा स
कर्षणो विभुः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च भवेत् विभवायते आखंडलोऽग्निर्भगवान् यमो वै नि
ऋतिस्तथा वरुणः पवनश्चैव धनाध्यक्षस्तथा शिवः ब्रह्मणा सहिता ह्येते दिक्पा
लाः पांतु वः सदा कीर्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धा क्रिया मतिः ॥ ॥

बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिर्माया निद्रा च भावना एतास्त्वामभिषिंचंतु देवपत्न्यः समागताः
आदित्यश्चन्द्रमा भौमो बुधजीवसितार्कजाः एते त्वामभिषिंचंतु राहुः केतुश्च पूजिताः
देवदानवगन्धर्वा यक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयो मनवो गावो देवमातर एव च देवपत्न्यो
द्रुमा नागा दैत्याश्चाप्सरसां गणाः अस्त्राणि सर्वशास्त्राणि राजानो वाहनानि च औष
धानि च रत्नानि कालस्यावयवाश्च ये सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा नदाः एते त्वा
मभिषिंचंतु सर्वकामार्थसिद्धये इति वसिष्ठसंहितोक्ताभिषेकमन्त्राः अथ सर्वेषां ततः स
र्वासां देवतानां नित्यपूजाविधिर्लिख्यते तन्त्रोक्ते यामले आदावुष्णादिविन्यासः करशु
द्धिस्ततः परम् अंगुलीव्यापकन्यासौ हृदादिन्यास एव च तालत्रयं च दिग्बन्धः प्राणाया
मस्ततः परम् ध्यानपूजाजपश्चेति सर्वतन्त्रेष्वयं क्रमः पूजा च मूलदेवताया एव अ
मन्त्रजपार्थं सर्वमन्त्राणां विन्यासं चापि वै विना कृते तु निष्फले विद्यात्तस्मात्तदैव लि
पिं न्यसेत् श्रीविद्यायां तु सर्वेषु तन्त्रोक्तमते तु पूजाविशेषात् देवेशि पूजानित्यक्रमो
दितात् अथ न्यासानां चविन्यासेन तथा वा पतत्वमायेत अन्यथानर्थकारी स्यात्संकोचो वा।

श्री·
त सा·
३१०

310

वेनमीरुपति हेतिभिर्मध्यमायांस्मा द्वितीयेनवयोनिस्थ चतुर्दशारचक्रमध्यस्थंभवेत्प्रो
क्तरूपतः पंचमं सर्वतः स्वाभिमाशानेवांकितपदम् अयमर्थः शक्तानां हेतिभिर्म
ध्यमायांस्मात् हेतिवलयमहितदेवतावलयपर्यायचैनकामेश्वरीवज्रेश्वरीभगमालि
नीमहात्रिपुरसुंदरीरूपमेवतदायचैनमित्यर्थः द्वितीयमाह नवयोनिस्थिति व
शिन्यादिमध्यमोतमिति तृतीयाचौमाह चतुर्दशारचक्रस्थितमंत्रोभिण्यादिमध्यो
तमसर्वपांस्तृतीया चतुर्थंप्रोक्तरूपरति तत्रप्रोक्तरूपेणोत्यर्थः षोडशदलादिमध्य
मोतमितियावत् पंचमं भूगृहादिमध्यमोतमितियावत् इतिपंचप्रकारावोप्रोक्ता
सर्वार्थसिद्धिदा तत्रादौभूतशुद्धिप्राणायामपुरःसरकरशुद्ध्यासनचक्रचतुष्टयो
गवशिन्यादिचतुष्टयंविधायवालपार्श्वहृदयंविधायध षडासनविधायापीठपूजा
विधायविंदौहृल्लेखायापरिचितिमावाह्य यथाशक्तिविधिपूपचारैरभ्यर्च्य संक्षेपार्थ
येकरामभ्यर्च्य पूर्वेवेत्सर्वभूतवलिंदत्वाजपस्तोत्रैसंतोषयेदिति तदुक्तंतन्त्रे श्रीचे
मासत्रयंसमासाद्यचक्रपूजामनेनवैः वालयाचोंममासासायहृल्लेखामतमासिवे

१५०

वक्रमध्येसमभावात्समंसेपार्वेनमर्वेयेदिति प्रथमा तत्रस्मेत्रिपुरेश्वरीतंत्रे प्रथमासेके
नकेचैवकथयाम्यहंश्वरि यत्सृजावेयमात्रेणजीवन्मुक्तः प्रजायते प्रथमात्रेत
प्रथमाहितीयात्रिपुरेश्वरी तृतीयावक्रकरामेनत्रिपुरादिममन्विता देवीहृत्माक्रमेण
वहेदवीवाम्मिनीतिच पंचमेत्रिपुरवासी श्रष्टहेत्रिपुरमालिनी सप्तमीत्रिपुरासिद्धा
अष्टमेत्रिपुरांबिका मध्यवाक्येमहेशातिमहात्रिपुरसुंदरी इतिसत्तेपादा प्रथमेति
त्रिकविधिः तत्र गौतमीये नारदउवाच कमेंतत्समयोवसेसूत्रबद्धावहितामने य
त्क्रमामंदभाग्यापिलभेत्स्त्रैफलानिवै प्रणवहृदयमध्यस्थं नेपदेष्टतत्समत्वेया त्रिवा
रंजपमात्रेणहृहत्सतिसमोभवेत् याव्योतामवशात्सातावेदानामपिजायते रवि
वारेष्टमूलमालायाष्टात्तत्वंशाते भूयोभूयो भवेच्छांतिर्नपेदष्टोत्तरंशाते तस्यशा
तिभवेच्चूत्नंपत्रादिहुताक्रिया श्रीशैकैर्वृत्येत्स्मासमासात्रेततिमिलैः मध्यतेम
लिनैःकुसैःपायेचौव्रतैरपि पद्मवसैनेपत्रमन्यसार्वभौमसमोभवेत् पद्मरागै
पंजेतन्मलेनाजाभगवतितिस्थितम तत्रियाःसार्वभौमःस्यात्तात्पयेत्समकलोमहो गा

श्री॰
त॰ सा॰
३११

311

कम्भतुम्बैरलैः पूजयन्ज्ञानवान्भवेत् अपि हाटककरलेन पूजयन्किं न साधयेत् सु
वर्णपुष्पैरभ्यर्च्य मासे भक्तिपरायणः कुबेरसमसम्पत्तिं सम्प्राप्य मोदते चिरं देहान्ते स्व
र्गमाप्याथ निर्वाणपदमश्नुते रविवारे सरसिजैः कल्हारैः सोमवासरे मंगले रक्तपु
ष्पैस्तु बुधे नागरसंभवैः चम्पकैर्गुरुवारे च शुक्रे कुंदसमुद्भवैः शनिवारे शतपुष्पैः
पूजयेद्भक्तितो यदि रविवारे स्वतात्तान्नं पयोम्पकं निवेदयेत् सोमवारे पिष्टकादि सि
तया सह योजयेत् मंगले गुडमल्लिश्रमं च वज्ञगणान्वितं बुधवारे याष्टकैर्लगु
वैस्तूपसमुद्भवैः शुक्लान्नं शुक्रवारे लवणाद्यैः मत्स्यतपायसमुद्भवैः शुक्लान्नं शुक्रवारे
लवणाद्यैः सह तत्पायसं वैशाखे मासि विधिवज्ज्येष्ठे हिमवज्जलैः ज्येष्ठे मासि पूपयत्नैः
फलैः सम्पूजयेद्धरिं आषाढे मासि विधिवद्विल्वैः पूजयेद्धरिं पक्वैः कमलैर्नास्त्यं श्रावणे मासि शुष्क
नि कारयेत् अथवा पद्महस्तानि पद्महस्तानि वै पुनः पूजान्ते देवदेवाय माहिषेभ्यो निवेदयेत् मि
ष्टैरभ्यलदाराद्यामहान्तमत्स्यं वेधयेत् भोजयेद्धस्मभोज्यैः ब्राह्मणान्संमितानन्तान् एवं सर्वत्र मे
नीलिकाभोज्यमवाप्नुयात् नैवेद्यं कृतान्तालावान्तामन्तायकल्पयेत् श्रावणे मासि ह्युमाले पूजयेद्बालकैर्द्वेः

रक्तचंदनकस्तूरीकुंकुमाद्रिसुवासितैः पैलालवंगकक्कोलफलानि विकृयार्पयेत् ।
भाद्रेमासि प्रजेद्दिल्लं भस्मैर्वेकुगुणान्वितैः इषेमासि भजेद्रुद्रन्याभस्रैर्भोज्यैः सुविस्तरैः
कार्पासनिर्मितैर्वस्त्रैर्नानाभरणभूषितैः तलास्वे भास्करे ह्रिके सेहपूजयेन्मासमात्रके ।
गंधोपदीपैर्होमैः खंडरायपिष्टादिसंयुतैः घृतदीपमविच्छिन्नं दद्यान्मासं महोज्वले ।
पक्वान्नपानभूपवसेह्रुदपणोपायसोदिने शुक्लपक्षेविल्वमभ्यर्च्य वस्त्रालंकरणादिभि
र्भक्त्या तिथ्योत्तमतिमान्नपूर्णतोत्सवमाचरेत् भोज्यानि विकृभक्ष्याणि ब्राह्मणेभ्यो निवेदये
त् एवं कृते देवमाघ्नत्युत्सेवेष्टप्रपद्धति सर्वलोकमवाप्नोति शुक्लराह्निवर्तिते ।
मार्गशीर्षेयजेद्देवं नवान्नैर्व्यंजनैः शुभैः नारिकेलामलक्योद्देमिश्रितैर्गुडजीरकैः स
पक्वं देवदेवाय भक्त्यातस्मै निवेदयेत् पौषेमासि चमासेवेक्षुतैः पायसं पूजयेत्
गृहदोषं विनिम्माशु भूयात्प्रतिसद्विभिः माघेमासि यजेत्कंसे प्रतलैः सशुभैःसिते
सितैः इक्ष्याणेषार्करागुडैः मिष्टान्नैर्वनिवेदयेत् श्रक्षिम्मासि शुभदिने वस्त्राणि खाद्ये
द्विभंः फाल्गुणेदेवकीपुत्रंपूजयेत्स्वर्णपुष्पकैः हूतमोगंधिपुष्पैर्धूपैर्दीपैःसुविस्तरैः

श्री·
त सा·
३१२

312

चैत्रमासि वासरे देवं सर्वैः शुभ्रैः समर्चयेत योऽर्णेमास्यां यजेद्भक्त्या दमनैः सगन्धकैः स्व
स्मिन्दिने वर्त्ति कामेश पूजयेद्भक्तितत्परः न चेत्संवत्सरी पूजा विफला तस्य जायते भस्मीभू
ते स्मरे देहे ह्यानन्दितः सार्तिः सती तो दक्षात्कृपया विष्णोर्वरं दत्तं शिवः स्वयं भ्रमवाचनि
नेय भ्रमवाचरितेन तेयदहं भगवन्समवाप्नुयात् हे देवः सर्वलोकेषु क्रीडार्थं पूजनं हि दरि
ततो भवन्केदन्नजलाम्बुच्छेदमनकं शुभं तेन पूजनमात्रेण संवत्सरफलं लभेत
होमयेल्लक्षमात्रेयः पिष्टकैर्हुतभुग्मितैः तावत्संख्येमनेन साहस्रं पशुपतिमंत्रवित्
इति ते कथितं सम्यक्पूजयेद्वार्षिकोऽद्भव कृत्वानेन विधानेन किं न साध्यति साधकः स्ना
नार्णवे श्रुणु वक्ष्ये महेशानि श्रीविद्यापूजनं महत् ब्रह्मलक्ष्म्यादिदोषाणां शुभ स्वर्णपु
नमे समस्तलुप्तिसहिते निर्माल्याय शुरुलते ऊलावाद्रक्रमादेवि कर्पूरतो दमस्ति
मासमात्रेण देवेशि महापातककोटयः जन्मान्तरकृताः सर्वा नाशयेमात्र संशयः त्वस्मील
श्वरदेवपणमुख्यराम रवेदिते नपात्रये में हेशानि पूर्ववत्पूजयेच्छिवो मासमात्र क्रमेणैव
तेनैव परमेश्वरी ब्रह्महत्यादिपापानि पूर्वजन्मकृतानि च नाशयेन्नात्र संदेहो यत्नवान्नापितेद्रुथः

१२

केतकमालकरोरैः पत्रैः पूजयेत्पूर्ववत्प्रिये उपपातककर्माणि मासमात्रेण नाशयेत् सौभा
ग्यमेरुलेतस्य नाशयेत्तत्र संशयः पातकपत्रैः मनोरमैः पूजयेन्मासमात्रकं पूर्ववत्पर
मेशानि सर्वपापं विनाशयेत् चम्पकैः सुमनोरमैः पूर्ववत्पूजयेच्छिवां मासमात्रेण
हन्ति वै पातकं शतजन्मजं सौभाग्यवान्भवेन्मर्त्यो त्रिपुरायाः प्रसादतः श्वेतपुष्पैः महा
देवि महद्भिः पूजयेत्सदा पूर्ववज्जन्मनाशायेत्सापं विषजन्मभवं प्रिये मासमात्रेण सकलेमा
तलस्य करेस्थितो वंधूककुसुमैर्देवि मासमात्रं पूजयेत् त्रैलोक्यं वशगं तस्य पूर्वपापैर
हेतुयः बिल्वपत्रैस्सुलाजैस्सुमदेवमति पूजयेत् पूर्ववत्परमेशानि मासमात्रेण सत्र
पीः सहस्रहीमान्भवेत्सोपि सर्वपापहरः सदा मल्लिकामालतीनातीकुन्दैः श्वेतपद्म
नैः चेतोमलसमुद्भ्रमैः पूजयेन्मासमात्रकं कलावारक्रमेणैव पातकं शतजन्मजं
ब्रह्महत्यादिजनितं नाशयेन्नात्र संशयः मल्लिकाभस्य करे देवि वाचानीव समो भवेत् श्र
गस्य वाणवंधूकजपारक्तोत्पलैः प्रिये पूर्वक्रमेण संपूज्य मासमेकं श्रमश्रीपीः पात
कं नाशयेन्मन्त्री मातामासमसमो भवेत् चम्पकैः पाटलैर्देवि बकुलैर्नागकेसरैः क

श्री॰
त॰ सा॰
३१३

ल्हारैः सिंधुवारैश्च पूजयेत्सर्वतः क्रमात् सौभाग्यमंडलं तस्य मासमात्रेण पूजयेत् पा
पविनाशाये हे विप्र दिनत्रय सहस्रकं रविवारे करणैर्भोगैः कमलैः सोमवारके भौमेर
क्तोत्पलैः सोम्यवारे तगरसंभवैः गुरुवारे च कल्हारैः शुक्रवारे सिताम्बुजैः उत्पलैः श
निवारे च पूजयेद्देवमादरात् निवेदयेत्क्रमात्के गुडवाटवारादिसमस्तं पायसं दुग्धक
दलीनवनीतं सिताज्यं तैः पञ्चमहेशमाराध्य देवीमंत्रयादिभिः क्रमात् ग्रहपीडां विजि
त्य सुखसंपत्तिमश्नुते मत्स्यसूक्ते अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पूजयेत्त्रयलक्षः यद्यस्या
र्थयते मंत्री तत्तदाप्नोति नित्यशः लभते मंत्रलोपाणि ह्यष्टम्यां सदा जपेत् अत्रति
थावेनानेन देवे नैमित्तिके कार्ये यत्र कालनियमो न दृश्यते तत्र मासे वा मंडले वापि नैमि
त्तिकानुष्ठाने मननीयमिति तथा चोक्तं कद्रयामले मासार्धमथवा मासं द्विगुणेन वा त
था चरेत् यावत्फलाप्तिमायाति तावद्देवं समाचरेत् अथवापि नैमित्तिके तथा का
म्यफलाप्तिमंडलावधि न चेत्तद्द्विगुणं कार्यं यथा स्यात्फलभाक्तथी अष्टम्यां पू
जयेद्देव्याः सर्वकामफलप्रदम् । इं भाग्यश्रीबीजपूरेसरोधिपारिमिश्रितम्

313

सिद्धो हस्त्यव लिं दद्यादष्टम्यां च विशेषतः स्वर्णमालां महादेव्यै दद्याज्जयैर्विशेषतः फ-
लैस्तीरैस्तथा दद्याद्दधिकं शर्करान्विते तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सम्यक्पूजयेच्छिवां दानेव
लेम सिद्ध्यर्थे देव्यै प्रयत्नतः तथा नीलतन्त्रे अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पूजयेद्यथाविधि
प्राप्ता सिद्धिमवाप्नोति जपात्पुष्पं च वर्जयेत् चेटनेचार्ककुसुमं दद्यात्केतापराजिता पुष्प-
पैः पूजयेद्दुर्गां महाष्टम्यां विशेषतः त्रिजन्मवार्जितं पापं तत्क्षणादेव नाशयेत् । इति गौत-
मीये । इति प्रकारानुक्रमात् अथ प्रयोगविधिर्लिख्यते सर्वत्र प्रयोगे प्रयुतं जपः तथा
दशांशं दद्याम् प्रयुतं होमसंख्यास्यां जपस्तावत्कीर्तितः तत्रादौ भुवनेश्वरीप्रयोगः
तद्यथा मंत्री त्रिमधुरोपेतैः कृत्वाश्वत्थसमिद्वरैः ब्राह्मणान्वशयेद्धीमान्पार्थिवान्पत्रमध्य-
मतः पलाशपुष्पैर्मत्स्यैमत्रिगुणैः कुमुदैरपि पंचविंशतिमन्त्रैः जालैः स्नानं दिने दि-
ने ह्रिने आत्मानमभिषिंचेत् सर्वसौभाग्यवान्भवेत् पंचविंशतिमन्त्रैः जलैः प्रातः
पिबेन्नरः आरोग्यमहती प्रज्ञा कवीनां मध्यगो भवेत् कमलापलाशकुसुमैर्वा किंशुकैर्ल
भते ध्रुवं कर्पूरागुरुसंयुक्तं कुंकुमं मधुसाधितं ग्रहो वा तिलकं कुर्याद्राजवश्यमनुत्त-

श्री॰
त सो॰
६१८

314

मं शाल्मलिपिष्टमयीं कृत्वा पुत्तलीं मधुराक्तां नमांसं लिप्तिलां प्राणान्नं जपेद्द्विवा
सरे वशं नयति राजानेनारौ वा नरमेव वा कंठमात्रोदके स्थित्वा वीरस्तोयगतं रविं ।
त्रिसहस्रं जपेन्मंत्रं मिष्टां कन्यां लभते मः अन्नेनन्नमन्त्रितं मंत्री धुन्वीनश्री श्रद्धाद्य लि
खिमा भस्मनामायाम समाध्यां फलकादिषु नकालेदर्शयेयं येत्रे स्वविस्तृयेत नाभिली
वालीन्नतेपिठे यस्तमूलमंत्राभिमंत्रितं काठिनं लभते मंत्री वत्सराद्राजवसंशयः सि
द्धार्थान् लवणोपेतान् हुत्वा मंत्री वशं नयेत् नवनारी नरपत्नीनात्र कार्या विचारणा श्र
धवदितात्रयोगः यथा योनिकुंडे प्रकल्प्याथ कुर्या होमं यथेच्छया मल्लिकाकुसुमै
र्हुत्वा वशयेदखिलं जगत् हुत्वा होमाद्दिशामनं पलाशकुसुमैर्हुत्वा तुलदंडं पातेफ
लालभते यन मीप्सितं पुष्पैर्वकुलसंभूतैः कीर्तिः स्यादनपायिनी दीर्घमायुर्भवेद्व
धैस्तु रणेके कांचनं लभते करवीरसमर्पैर्होमे शत्रुनाशकरं स्मृतः पद्मैर्वकुलेनेफ वा
यादिन्चे तत्स्याद्दूयेद्दरीन् शाल्मलीपत्रहोमेन सपत्नान्नाशयेद्ध्रुवं मासहोमेन मूकः स्या
दुन्मत्तो नैर्भवेदरिः अथ दुर्गा प्रयोगः यथावशायेत् तिलहोमेन नरा नरपतीनपि दुग्धा

नैवेद्यं जपान्मंत्री रोगान्मुच्येत तत्क्षणात् पद्मैर्हुत्वा यजेच्चलन्नर्वाभिः प्रान्ते निमाम्बुना
त् पलाशकुसुमैः पुष्टिर्धान्यश्रियं लभेत् काञ्चपत्रैः कृतो होमः देश्यवित्तं नयाद्गणां
मर्षीव होमात्सर्वाणि विघ्नानि प्रोत्तिसर्वथा अथ सत्त्वतो प्रयोगाः यथा पीताभिमंत्रितो
ऽयं सहस्रं प्रसहस्रं जपेत् महाकविर्भवेन्मंत्री वत्सरेण न संशयः उरोमात्रोदके स्थित्वा ध्या
येन्मार्तण्डमण्डले स्थितां देवीं प्रतिदिने त्रिसहस्रं जपेन्मंत्री लभते मण्डलात्सिद्धिं वा।
वामग्रतिमामपि समिद्भिर्वा तदभ्यासात् प्रियपत्राः प्राप्नोति वा वा सतेः पलाशकुसुमैर्जु
त्वा परं वाक्सिद्धिमाप्नुयात् कदंबकुसुमैर्लक्ष्म्यफलैः श्रीफलसंभवैः अविरासि
प्यमाप्नोति वा वश्यं रक्तमुद्भवैः नंद्यावर्तप्रसूनैर्वा कवितावाग्बलं भवेत् अथ ल
क्ष्मीप्रयोगः यथा वक्षःप्रमाणे सलिले स्थित्वा मंत्री मिमं जपेत् बिल्वतले प्रजपेन्मंत्री
देवीं ध्यात्वार्कमण्डले समभवेदल्पकालेन रमा या वसति स्थिरा अथ ध्यानं रक्तशुभ्रदे
वीसङ्के दत्तादिभिः नंद्यावर्तभवैः पुष्पैः सहस्रं जुहुयात्ततः पौर्णमास्यां फलैर्बिल्वैर्जु
हुयान्मधुराप्लुतैः पंचम्यां विधिवद्धोमान्नैः शुक्लवासेमसैपि भिः अश्मैर्वाविषदैः पुष्पैः

प्रतिमासं विधानतः समभेदत्रमात्रेण सर्वदा समृध्यदोनिधिः शालिभिर्नहुतो नित्य
मष्टोत्तरसहस्रकं गृहीत्वा प्रजपेद्दस्मनागवल्लीरसान्विते तिलतन्दुलपात्रेण सर्ववश्य
करं भवेत् नागवल्लीपर्णं अथ गणपतिप्रयोगः यथा तर्पयेत्सलिलैः शुद्धैर्दिने शा
गणनायकं चतुस्त्रिंशदाकारवर्त्मधातृसंचितैः सारा .... मण्डलादर्वागभीष्ट
मधिकेन च नारिकेलैः कृतो होमः स्वल्पश्रीप्रदो भवेत् शुक्लपक्षे प्रतिपदमारभ्य
दिनशः सुधीः चतुष्कं नारिकेलसकलाजतिलैः क्रमात् चतुःशतेन वश्या हृष्णाः
स्युः सर्वजन्तवः स तिलेक्षुदले होमः स्वल्पश्रीप्रदो भवेत् पद्महोमेन रूपाणां तस्य श्री
कमलैः शुभैः सेविताः क्रमशः स्युश्चविशाखिपलसम्भवैः समिद्धैर्नरपतिर्वश्यस
मङ्गैः स्त्रीवर्णपालदोषे ते .... ज्ञात्वा जीवं नयेत् मधुना स्वर्णलाभः स्यात् होड्गये
न लभेत माः आज्यहोमेन महाश्रीयमाप्नोति मानवः दध्ना सर्वसमृद्धिः स्याद्द्रव्यप
तिर्भवेत् अथ सूर्यप्रयोगः यथा पर्वे समृद्धं विधिवद्गात्रं भक्तवत्सल दद्याद
र्घं प्रतिदिने वारवतस्यचो दिने प्रभाते मण्डले कृत्वा पूर्ववत्पीठमर्चयेत् पावताश

मयंप्रस्थलोपयाहिममोहरं निधायतत्रमनुनाष्टशतयेनक्षुभोदकैः संकुमंशोवता
वाजिरक्तचंदनकेनवा करवीरपत्रवापालिकृपाप्रपामाकतेडलान् निक्षिपत्स
लिलेतस्मिन्नेकांसंभाव्यभावनां सोगमभ्यर्चयेत्तस्मिन्भास्करं प्रोक्तलक्षणम्
गंधपुष्पादिभिर्वेद्यां यथाविधिविधानवित् प्रणिधायजपेन्मंत्रंसमग्रमष्टोत्तरंश
तं पुनःसमग्रमंत्रंधायेत्सोमंतन्मयभावनीगतः श्रीमन्त्र्यकेतेडहुत्वाखोक्षिमावृणे
देवौ दृष्टिनिधायसैवर्केनमूलमंत्रंविधानपत् दशादक्षिंदिनेप्रायश्चसमेनोत
पत्मना दत्वापुष्पानलिंभूयो जपेदष्टोत्तरंशतं यावद्दशोत्तरं भानुः सुमावृतेति
भैः करैः तेनतन्प्रोद्दिनमणिं देयादस्मिन्मनोरथान् प्रत्यंदानमिदं पुंसामारो
ग्यवर्धनं शुभं धनधान्यपुत्रेपुत्रमित्रकलत्रदम् तेजोवीर्यप्रदंकांतिविद्या
भवभाग्यदम् प्रथारामृते दग्धयोगः यथा मालतीप्रसूनैर्न्नकृयात्सेदनाभःसमृा
र्तितैः सत्नवधणायकमलैर्धनधान्यानिसमदे नीलोत्पलानांहोमेनवशायेदखि
लंजगत् बिल्वप्रसूनैर्नंकृयादिंदिराबाममंदिरः दूर्वाहोमेनदीर्घायुर्भवेन्मंत्रीति

श्री० त० सा०
३१६

316

ग्रमयः रक्तोत्पलकह्लारैस्त्रीधनमाप्नोति वांछितं मेधाकामेन होतव्यं पलाशाग्र
समैर्नैवेः मन्त्रमेभः प्रपिवेत्कविर्भवति वत्सरात् तत्रैषितान्नं भुंजीत महदारोग्य
माप्नुयात् अथ श्रीकुलप्रयोगः अथ प्रयोगान्वक्ष्यामि मंत्रयोक्तभयोः समात् यांक
त्वा साधको वरो लोकत्रयपूजितः वं देते देवकीपुत्रं मयोजातं पालि पुत्रं मयोजाते
पाशिप्रभे शंखचक्रगदापद्मधारिणे वनमालिने पवेष्यामाम्भ वंललतं ब्रालेम
हूंतेके नमस्मेधापरांप्राप्य कवीनामग्रणीर्भवेत् अर्थ स्फाटिकभाः `` घेहिभुजे
लेखेपुलके धारिणे विविस्माध्वललंबालेमः हूंतेके नमस्मै त्रीविकालतोहृद
स्थतिसमोभवेत् वलक्षेःश्वरणांबाले ध्याये द्वालमहूंतेके नमस्मामानवो विद्वास्म
र्वशास्त्रार्थविद्भवेत् सर्ववेदार्थकपालोस्तानवाप्नवति ध्रुवं नेत्रमानेपर्यंते पलीतिवमस्य
रे यास्मेमणिगदादीनेपषोदालोचनोस्तके पुवेष्यामाम्भलिवृजेपेत्रिषुममाश्रितः सतेकलप
नादस्याकिंनमिश्रतिभूतले प्रातःप्रातः पिवेत्तोयमष्टोत्तरशतं जपन् अनेन मन्त्रकोऽङ्षामानरः
पाखाणेवत्सरा अनेन जलपानेन साक्षाद्वाक्पतिसन्निभः नायतेनात्र संदेहः समय समंनवाम्पा

पद्मोनिर्तिष्पृष्ठाकटे कर्दं तेष्वाक्रान्ते यथा लतं समारोहति ध्यात्वा वा प्राप्यते यामष्टते ध्रुवं ।
शत्रुतो न भयं तस्य राजतो दस्युतोऽपि वा न तस्य विद्यते भीतिः कदाचिदपि सुव्रते । ति
लकं मे व्रतः कुले वत्स शृणुष्वेः समर्चयेत् स्वप्नो भवति सर्वेषां ब्राह्मणानां नात्र संशयः ।
गोपाले वेशमन्तस्मा जानीत शृणुष्वेः समर्चयेत् स्वप्नो भवति समानो नात्र कार्या विचारणा
तमालो ऽङ्ग वसुधे स्व स्वप्नो स्वप्नो भवति नीलोत्पला ऽश्व शुभे सुश्र मासं व्याप्य समर्चयेत्
न ह्रूयाङ तक सम मे मिश्रितै विलतं कुले: मन्त्रेणा ष्ट सहस्रं तेन त्वाभस्म धरेयदि ल
लाटे विद्यते न स्य सर्वे स्वप्नो भवति हि शुतेनव शरीरेण राज्ञा नो स्वप्नता मिशुः स्त्रि
या स्वप्नो भवेत्सत्र श्रुत्वा मा या सुसर्वेया विवर्हार्थी नैपत्ने त्रेमा सम ष्ट सहस्रकम् । ग
ममंडलमध्यस्थं कुले ध्यात्वा व्रते स्थिते विवाह्यपेडनमाह्नीकत्पो सर्वगुणोज्जला
शुत्रे मे व्रता ते ति द्विजेन शाधितो हरिः: हृत्पद्मस्थं सम माहृत्य स्टौयस्ले विचिन्तयेत शृणुका
मोल भे मन्त्रे मासेनैके न संदेहः दीर्घायुः सप्रश्रुति हृते बल वीर्य समन्वितम् । क्रेदेः शृणुष्वेः
समाराध्य कुले ध्यायेद्भुकन्यका मासमष्टयेत यथा ...... तं पदं सहस्रकं मनोऽस्य

पतिं लब्ध्वा दीर्घकालं क्रीडति । अंगुलेनैकहस्तमेवं वस्त्रं तांबूलं वेदनेन तथा अन्नाद्युपभो
ग्यानि सहस्रमेवं प्रजपेत् दीयते यस्य यस्येति सो विराद्दारवहली ह्रियो वशगाश्च
नेनैति भवति सन्निसतम शत्रुवशाय मारीचेने नैव विधानतः अमादिकामः श्री
खण्डैः सितते इलमिश्रितैः अष्टोत्तरसहस्रेन जुयादर्थे वाप्नुवेत विषदूषयरेत्या
माणलमष्टोत्तरं जपेत् मन्त्रेनेन पिशाचाश्च ...... दिग्रहपीडिताः सूत्रनालेन प्रा
तारं ध्यात्वा सहस्रं जपेत् अपाचयति ग्रहाद्युग्राः पलायंते हरश्रियं सर्षपं मद्दलुहं हु
नमूषकायेषु दष्टे वीते क्रमले कालीयदमनं वितथिताजपेत्नरः तर्जयंते विषोत्तोरक
कारेण विनाशयेत् अश्वत्थसमनुवं श्लोकीनामषुणालतनूतः कालियस्य मस्तके नृ
त्यन्तं नेकरोतिते नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतं स्वानोपप्यवं येन मंत्रेनपद
ष्टोलं तथा स्वरेणसंस्तुतेनैकमस्मबलश्रयमश्युतं दहने बाणेन मंत्री गकर्मोपविष्टा
स्थिते निजस्वरेण संपिष्ट्वा ध्यात्वा नाशयति लग्नान् धीनवलाकामलादीनि तथा वातजी
कोऽश्वान् ह्रीं हनुमत्पक्षं हृदागृष्य माभवान्तथा नाशयेत्रारमदेहो हृच्छिमाचे

णमंत्रिकः गोपालं यक्षिणीपालं च वेतालं वाहयन्नखिलं ते ध्यात्वा कृष्णं जपेत्तं चंपक
मालं मम मतः राज्यश्रियो धाम भक्तिं संमिलितियन्मतिर्भवेत् मधुसिक्तैः सितैः पुष्पै
र्जुहुयात्तन्मंत्रं लक्षं वेत् महेश्वरमनुं साध्य भुवि ख्यातो भवेद्ध्रुवं गोवर्धनपर्वतं
लं ध्यात्वा मंत्रं जपेन्नरः वालवर्णादिभिः चौरभयमस्य गुप्तिस्थिते भयमाशु
विनश्यति तन्नात्र कार्या विचारणा वृंदावने गतं कृष्णं वृष्टिकामो विचिंतयेत्
जपेदष्टसहस्रं तं वृष्टिर्भवति नान्यथा पद्मवमनं साध्य ध्यात्वा तं वृष्टिं वर्षं सनाम
येत् पवनलोकाय ध्यात्वा जपेदष्टसहस्रकं वृष्टिर्भवत्यकाले ऽपि महती नात्र सं
शयः मायंते वेणुनादं कृष्णं ध्यात्वा तु मानं विचिंतयन् साष्टसहस्रं जपेत्कृत्वा कि वैस
हृणीयते जयकामो जपेद्यत्ननिरतं तं कल्पकद्रुमं संस्तुते देवताभिर्लग्नगरुडा
रूढमच्युतं ध्यात्वा रत्नकरवीरसमिद्भिर्जुहुयाद्धृती अष्टोत्तरसहस्रं त्रिधा
त्रवाणितारिपुः राजादिभयमापन्नः संयायेद्गुरोः समादि कृत्वा दशसहस्रं तत्
लक्षणैर्ग्राशयेद्ध्रुवं नीलोत्पलादिभिः कृत्वा अष्टोत्तरसहस्रकं शांत्यादिनिधि

श्री० न स्वा० ३२८

318

संपुटितं द्वादशिकामध्यगं हरिं ध्यात्वा तं कुलहर्वाभिः कृत्वा शान्तिकमाचरेत् क
टेबध्नले गायंते गोपाले वनमालिने कदंबपुष्पैः संपूज्य चिंतयित्वा जनार्दनं
श्रपामार्गशतैः कृत्वा जपेद्दशसहस्रकं सर्वो लोकान्वशीकृत्य स्याश्च विजेता भवि
ष्यति राजद्वारे सभायां च व्यवहारे च मंत्रवित् मंत्रमष्टशतं जप्त्वा प्रयत्नमेवाक
मश्नुवीत अनेनैव विधानेन सर्वत्र विजयी भवेत् मोक्षकामो यजेद्यस्तु देव
दीकां तमव्ययं सनकादिभिस्तं तं कलंकमुक्तं वरदं परं शांतं चक्रधरं ध्यात्वा
मंत्रेण लक्षं जपेन्नरः तारसंपुटितं कृत्वा विधिवत्फलमाप्नुतः चक्राब्जमंडले
लेखा संपूज्य भक्तिमान्नारायणं हृते संसारबंधनानात्मयोगं प्राप्नुते नात्र संशयः
प्रशाददधि वामनप्रयोगः पायसाज्येन जुहुयात्सहस्रं श्रियमाप्नुयात् पा
ल होमेन धान्याभिः शतपुष्पसमन्वितैः बीजैः सहस्रसंख्यातैर्होमो भयविना
शकः दध्योदनेन मधुहेतं कृत्वा मोचयेद्बंधनैः सहस्रं जैविक्रमे रूपं जपेन्मंत्र
मनस्विनः सर्वतोभद्रमंडले मंत्राणाश्च कार्या विचारणा अथ हयग्रीवः वि

११४

लैः फलैः कुसुमैर्होमः श्रीपदः परिकीर्त्यते । मेरुपृष्ठ्याणि नक्षत्र्या दिक्षु त्वाक्षिप्य मधुयी
मन्त्रनानेन मंत्रजप्तेनाग्नौ रसीमरते कपिलामात्रक्ष्ये तु सामनर्गलविरंभिनीव
वामनेन मंत्रजप्तेन सोमस्तये व्याते त्वरु सर्ववेदागमादीनां व्याख्याता जायते विराट् । अ
पराजितः श्रीवृक्षे नक्षयान्मन्त्री बिल्वकाष्ठप्रदीप्तेनले सहस्रं श्रियमाप्नोति पत्रैर्वा बि
ल्वकाष्ठप्रदीप्तेनले सहस्रं श्रियमाप्नोति पत्रैर्वा बिल्वसंभवैः । श्रीवृक्षफलवृन्दाग्रपुष्प
पुष्पैर्वा फलैस्तु दूर्वाहोमादरोगिता । उक्स्व श्वेतनिशि मंत्रेणाते स्नात्वा मंत्रमंत्रं जपेत्
प्रतिमासे मंत्र विषयस्यात्म स्वमत्स्य जायते व्याघ्रचौरमृगादिभ्यो महारण्ये भयाकुले
स्मृतेन्मन्त्रये जप्तो भयेषु मेघुमे त्रिणे श्रनेन मंत्रितं भस्म विषग्रहमहामयान् । नाश
येद्विना देवमंत्रस्यास्य प्रभावतः । वीरासिवारे सोन्मादे महोत्पाते महाभये । जपन्म
न्त्रे स्मरेद्देवं दुःखान्मुक्तो भवेन्नरः । सिंहरूपं महाभीमं नखदंष्ट्रातिभीषणं । स्मृत्वा
स्मानेन विमेपश्चाद्यायेत्स्मगुप्तिभ्रुरिपु ग्रहोद्वागलदेशोत्पन्नरिक्तं तिपत्ते पुत्रमि
त्रकलत्राद्यैर्विवादे जायते रिपोः । पूर्वमरण्यवेसाख्येनामकृत्वा स्वयं हतिः निशितेनं

श्री॰
त॰ सा॰
३१५

319

खड्गं ध्यायेः तोयमाने रिपुं स्मरन्‌ नित्यमष्टोत्तरशतं जपेन्मन्त्रमतन्द्रितः जायते मं
डलाद्वीक शत्रुसेनाविदारणे विभीतकाष्ठैर्ज्वलिते पावके रिपुमर्दने विविमदे
वन्हद्दरिसमूलं जुहुयात्समादिभिः स्वरसाष्टोत्तरं जुहीत यावद्याति साधुनः विजिगी
लिखेन्नाम्ना सूक्ष्मद्वीराश्रयाम्लयम्‌ प्रभातविजयी वा जायते ब्रथनादिभिः प्रीण
येन्मंत्रिणं सम्यग्विभवैः प्रीतिमानतः मंत्रीयदि न संतुष्येरन्नर्थः स्यान्महीपतेः शुष्क
गहस्य रविवासरे स्नातः संध्या शुक्लपक्षे सितेसिता पंचगव्येषु नित्ये पष्टाताम श्रृते ज
पेत्‌ उत्तराभिमुखो भूत्वा तालपत्रे लिखेन्नु वि शत्रुवीरमहाभूतेः कृत्वा बाधावि
नाशयेत्‌ भानूदये भौमवारे साध्यं तेषां समाहरेत्‌ हतिकां सेनापतेर्भेत्तावुनवि
भुजे त्रिधा वृद्धान्मके समालिख्य पाकं पात्रे तथा परं गांडमध्ये परमालोच्य गोपिता
त्तद्दुलान्लिपेत्‌ शोषिते गोपवेत्सम्यक् मंत्रीनपेल्मं श्रवत्तार्थं चक्रं पश्चाद्द्वारो देव
यथाविधिः धूपदीपादिकै रिष्ट्वा पुराणस्कृते वकैः जपेद्यावद्देपि ते वक्त्रो यावदृष्टो तेरण
ते एवं सम्भववारेषु जपयात्ले वसिष्ठये प्रातःकाले गरोवीर सदेसाध्यमहीनलालात्‌

१२०

आदाय हविराज्यं पूर्वं वह्नौ जुहुयात्सुधीः विधिं योनश्यते तेनैव मह हवीराज्युपहवैः राज
वृत्तसमस्याभिस्समिद्भिर्मन्त्रनाम्ना विमहस्से अग्नौ जुहुयात्सर्वसम्पत्सुखसम्पदः शालिभि
र्जुहुयात्संश्रीनिरमहेशोन्नरशाते समहेर्धान्यसंचानैः शोभते तस्य मन्दिरं तावदाम्रेण
जुहुयात्संडलात्सर्वाणिमाप्नुयात् अथ महतेजयस्य डयपासिलैः सहयाविंशं मेजीया मसर
हवके आसाधितो योऽन्निज्जुहुयात्साधको विजितेन्द्रियः सहयाविंशंग हूर्वा मन्त्रहस्रमिवा
हीनस्य यात्सविताविग्रहः यायुरारोग्यमस्यालिर्यशाः पुत्रान्विवर्धयेत सहयावदत्तिला
हूर्वापयः सर्पिःपयोहविः रमले स्तमभि र्देवे जुहुयात्समवाप्नुवान् कमाद्दपाशोन्नतिम
महोन्नरमतेन्द्रियः समाधिकान्द्विजेनित्सं भोजयेत्तस्मपुरान्विते विकाराद्गुणानेवैव
र्धयेद्धोममवाप्नुयात् गुरवे दक्षिणां दद्यात् दक्षिणाभिः पद्मस्विनीः गुरुं संपूज्य योगाखाद
नाये देवताधिया अनेन विधिना साध्यः कृत्वा होमादिभिस्ततः विमुक्तः सर्वदोषी
वेकदोषात्तु मेजनसा अभिचारे भवेत्तीव्रे चोरोन्मादशोरोगादे असाध्यरोगे हवेज्जातो मा
हेमहाभये होमोयं शान्तिदः प्रोक्तः सर्वसम्पत्प्रदायकः इत्येवैतैः प्रजं जुहुयात्रिजनमप

श्री॰
त सा
३२॰

320

ध्याविधिः भोजयेन्मधुरैः भोज्यैर्ब्राह्मणान्वेदपारगान् दीर्घमायुरवाप्नोति वांछितं
विंदते श्रितं एकादशाक्षरीं नित्यं हृदिभिन्नेक्षयान्तुयः अयमस्मत्तिदेवस्मादश्रुराशोभ
वर्धनः त्रिजन्मसमयावल्लीकाश्मीरीवकुलाङ्कवः समिद्भिः कृतहोमः सर्वसम्पत्
दायकः सिद्धार्थैर्विहिते होमो महाज्वरविनाशनः अपामार्गसमिद्धोमः सर्वामयनि
सूदनः अथवादशिमाम्रतैः मितासामोपेन्मासमनृक्षमेनं जितेन्द्रियः नित्यं सहस्रम
ष्टार्धं वरं विंदति वामयं त्रिवारजपमेतेन मन्त्रेणाम्भः लिलंपिवेत् नित्यमासोदत्तितापमूर्ति
ध्यायेन्मासकसममः शास्त्रव्याख्यानसामर्थ्यं लभते वत्सरान्तरे ब्राह्मीसपर्वसिद्धार्थ
वचाकुष्ठकलामलैः सर्वांपिसंयुतैः कंठैः स्मृतेब्राह्मीरसे स्नाते मन्त्रनानेनसंजप्तमश्रुते
माधुमापिते विपीतेक वितानोति रत्नापुण्यो धृतिश्रुद अथ भैरवाः नृरूपादहृणामभो
मैरदोषैर्मधुरास्तैः लतसंख्येतदर्थे वाश्चमरंभोजयेद्विजान् वनितापवैतीरम्योश्रीमा
येदेवताधियो होमाते धनूपान्मायेल्लोकपेज्जुकृमात्मनः एवंकृते नवाहस्वर्णवमायाम
वनेभवेत् रक्तोत्पलैः त्रिमधाक्तैः रहणौ वीहयारिते: गुग्गुलैः पयोनैः सन्नतैः होमात्हित्संवशंनयेत्

वाञ्छितं लभते मंत्री पलाशकुसुमैर्हुनात् कर्पूरागुरुसंयुक्तं गुग्गुलं मंत्रयाज्ञवधीः ला
नं दिव्यमवाप्नोति तेनैव संभवेत्कविः लोणाक्तैर्मूलकाविद्धैर्होमः सर्वोपमर्दजित् सर्वा
मित्रापुष्पैर्होमः लोणाक्ताभिर्दिनत्रयम् गिरिकर्णीभवैः पुष्पैः ब्राह्मणान्वशयेद्धुनात् ।
कल्हारैः पार्थिवान्मुष्टेः स्तन्धः कर्णिकारजैः मालतीकुसुमैर्हुत्वा तन्त्रज्ञो स्ववशानयेत् ।
कोरंटकुसुमैर्वैश्यान्वश्यान्नान्याटलोद्भवैः आत्मानमविलोमान्तं स्थितं तस्माध्याङ्गयावि
ते मंत्रमंत्रार्थं जुहुयान्मंत्री मधुरलोडितैः सर्षपैः पद्ममालिस्थैर्वशयेत्पार्थिवान्क्षणात्
अनेनैव विधानेन सपत्नीनन्मतानपि जातीविल्वफलैः पुष्पैर्मधुरत्रयसंयुतैः नर
नारीनृपतीन्होमतो वशयेद्ध्रुवं मालतीबकुलोद्भूतैः पुष्पैः श्रेदनलोडितैः जुहुयात्क
वितां मंत्री लभते कमलां ततः मधुरत्रयसंयुक्तैः फलैः सम्भूद्भवैः जुहुयाद्दशधा येलोकाः स्त्रिय
माप्नोति वांछितां पाटलैः कुसुमैः कुंदैः कल्हारैर्नागचंपकैः नंद्यावर्तैर्विकसितैः हो
तमालैर्जुहोति यः जायते कमलादर्वाक स्त्रियं विजितपार्थिवः मासमात्रेण जुहुयाद्वर
मसूरब्रिह्मान् कस्तूरीकुंकुमोपेतं कर्पूरं जुहुयाद्दशो केदारादयिकेसमयः सोदरयमयिगच्छ

श्री· ते·मा· ३२१

ति लाजाश्वत्तकृष्यामांजीटयित्नीवस्तुनामूलान्‌ विजितमोगानविलासिनीविश्वंसेषा
ते पाटूइंपेमलयजेपाटुंकंकुमकेसरं पाटंगोरोचनायाश्चीशीतपिष्टाहिमोभसा विरच्य
तिलकं भाले धारयेद्यो विलोकयेत धान्यशोकमशालेपुंकोवपणस्यत्तस्यते विरं कर्पूरक
पिष्टोशीतिसमभागानि कल्पयेत घृतभागेनदामोसीतावतीरोचनामता कंकुमं समभा
भागंस्यादिभागंवेदनेमते श्रुयुतनैवभागंस्यादितिभागक्रमेणच हिमात्थिनः कर्मकं
पिष्टमेतत्सर्वंसमादिने श्रीस्याय तिलकं भाले कुर्याद्भूमिपतीश्वरान्‌ वशीकामदराको भ
मतोन्मत्तान्मत्तगजान्‌ सिंहान्व्याघ्रान्महासर्पान्नरांस्तवेतालवान्तसं दर्शनादेवस्वयं येति
लकं धारयेन्नरः श्रुण्वदहीज्ञानानांवे मालतीमल्लिकानालीकसुमेर्म पुभिक्षितेः सु
तपूर्णेकुंतारैविवागीशावं प्रजायते मूकस्यापि हि मूकस्य सिलाबूपस्यवानयथा नव
पुष्पेनामपुंके:करवीरेस्तथा विधेः इवनान्मोहयेन्मेजोलोकत्रयलिवासिनः कर्पूर
कुंकुमं देवि सिन्धुमधुमदेन हि इवनात्मदलोदेविमेदिंशाणं विजितो भवेत्‌ सो भा
ग्येन विलासेन सामर्थ्येनापि सुव्रते वापके:पाटले कंवाश्रियेशोहासितावरम्‌

321

११२

प्राप्नोति मंत्री मन्त्रीतोस्मिन् भयेज्जगतीमिमां घृतविंत्र्युगलैर्वै द्रुमगन्धहोमयेत्ततः नागो
द्भवरदारणाशुद्धे धीर्वशमानयेत् वशीलोकान्वशास्तस्य भवेत्तेव न संशयः ल
वहोमाल्लभेद्राज्यं दारिद्र्यतरपीडितः परराष्ट्रं महादुर्गं समस्तं स्ववशं नयेत् सत्तीवम
धुदध्याज्यैश्च कुंकुमैर्वाथवा नवने श्रीयुर्थनमध्याय रोगपमृत्युहरं द्विजो यतेन्द्रगणो क्रमेणपो
लनैर्लीरम्य पुष्पाम्लम्लनाशनं इति मातृकहोमेन सौभाग्यं च ननुमाप्नुयात् सितया
केवलेहोमे वैरिस्तंभनकारकः होमोदपिमधुलीभलानाभिर्वीरवंदिते रोगाहंताकाल
हंताम्लम्लहूतानसंशयः कमलैर्ह्णौ होमः सम्यक्तमतिदायकः रक्तोत्पलैर्जरा
द्धपंरामानेवशगाः तणात् रक्तोत्पलैर्मेहातस्त्रावशमायाति नान्यथा श्वेतोत्पलैः
श्रियंवाचलभतेह्वनाश्रिये तथा मूलमालूरशष्कृगाध्यचंदनेन तथ्रष्टूतितो समाश्रित
नेपछियालतमाञ्चयद्राणुविः योषितोरामयेत्सर्वमनलस्तस्माहनिश्चितं तदाछिनानी
यलतेतह्मजयेत्साधकोनमः पातालतलनागेन्द्रकन्यकाः तोभयंतिते तासांकदाक्ष
लैल्लनमोहयतिसाधकः तदालतत्रयेजंघीन्सायकः स्थिरमानसः तदालतत्रयेसाधुम

श्री॰
त सा॰
३२२

वंपायतिक्लींतने पवलतत्रयेनम्भे साधकः स्वक्षेमानमः संलोभयति स्वर्लोकभूलोक
तलवासिनः पुरुषाचोषितो वश्याचराचरमपि प्रिये गोरोचनादिभिर्द्रव्यैस्सकरानेस
मालिखेत् पतीवसुन्दरे रम्ये तन्मध्ये प्रतिमां वरां ज्वलंतीं नामसंहितां मायाबीजविद
र्भितां चिंतयेत्सततं देवि योजनानां सहस्रतः प्रदद्युर्वा देवेशि सुकृतमात्रापि दुर्लभा
राजकन्याथवा भार्या भयलज्जाविवर्जिता प्राप्नोति साधके सम्यग्मेत्रमूढमतिः प्रिये चा
क्रमध्यगतां भूत्वा साधकश्चिंतयेत्सदा ॐ यत्सर्वं सहस्राभमात्मानमकरणेनथा साध्य
मध्यकर्णीभूतं चिंतयेत्परमेश्वरि अनेनक्रमयोगेन स्वयं कंदर्परूपवान् सर्वसौभाग्य
सुभगः सर्वलोकवशंकरः सर्वरत्नोपवातैस्त्वसदा समहितविग्रहः चक्रं संपूजयेद्यस्तु
यस्य नाम विदर्भितं सभवेद्दासवद्देवि पतनोक्षोवापि भूपतिः चक्रमध्यगतेकर्णीग्राम
यस्यास्त्रयोषितः अष्टाशानस्यमध्यगानि योनिम्नद्रापयेद्बुधः स्त्रागदातीपतनेशीघ्रंयाति
णीराजकन्यका नागकन्यामप्सरसं विवेरीवामसंगता विद्याधरी दिव्यरूपा यक्षिणीकमंति
किंपुनर्मर्त्यजा कामबाणप्रभिन्नांतःकरणालोलबंध ॥

महाकामकलाध्यानयोगात्सुरवंदिते । क्षोभयेत्स्वर्गमं लोकपातालतलयोषितं
रोचनाभस्मकेन भागमेकेन कुंकुमं । अष्टभागाहृयं देवि वेदनेमस्त्रियेमम । एकत्र
मिलके क्रमयो त्रैलोक्यवश्यकारणं । अष्टोत्तरशतं तेविद्यांमंत्रयित्वावशं नयेत् । राज्ञानेन
गरे ग्रामे येन यत्र सहस्रपते मंत्रिणो पश्मेयानितत्सर्वं तत्सर्ववश्यपरो तांबूलं पुष्पमष्ट
के पत्रं पुष्पं फलं ईप्सि दुग्धं स्वन्ते हूर्णमात्रं वस्त्रं कर्पूरमेव च कस्तूरी कुंकुमं चैव लवं
गज्जाति पत्रके तांबूलं पुष्पमष्टके पत्रं पुष्पं फलं ईप्सितः दुग्धं स्वन्ते हूर्णमात्रं वस्त्रं कर्पू
रमेव च कस्तूरी कुंकुमं चैव लवंगजाति पत्रके नलेवावाल्लसकलेयघन्नपरमेश्व
रि अष्टोत्तरशतं तेनाप्यय स्मेयसमे श्रयछाति सर्ववश्यपौत्रा यते देवि नात्र कार्या विचारणा
स्त्रियत्सकलावश्यपादासीभूतामवतिति हृदवाकर्षणमेतत्कथितं तामष्याभवे
त अश्ववसेमहेयानि महापातकनाशनं शिवासंभूजयेदेवि सद्गंधैः कुसुमैः शि
ये महापातकमकृत्वा तानत्त्वणात्पापहाभवेत् श्वामीहवोक्षरा स्वत्यपल्लवैरथवार्कजैः
मासेन हंति कलसं सम्मान्महतेनवः सदाममंडन्योगमस्मंवेत्तध्यानयोगतः लत्मा

ऐं जपेद्यस्तु महापापैः प्रमुच्यते लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मभवान्यपि महापातकसं
ख्यानि नाशयेन्नात्र संशयः लक्षत्रयं तु जप्त्वा मंत्रमेतं कलेश्वरि महापातककोटिस्तु
नाशयेन्नात्र संशयः चतुर्लक्षं जपेद्देवि महावाग्मीश्वरो भवेत् कुबेरवत्सदेवेशि पंचल
क्षान्नात्र संशयः षड्लक्षजपमात्रेण महाविद्याधरो भवेत् सप्तलक्षजपान्मंत्री खेचरीमेल
को भवेत् अष्टलक्षजपान्मंत्री देवपूज्यो भवेन्नरः अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भवति प्रिये
वशगास्तस्य राजानो योषितश्च विशेषतः नवलक्षप्रमाणेन जपेद्यस्तु सुंदरी रुद्रमू
र्तिः स्वयं कर्ता हर्ता साक्षान्न संशयः सर्वैर्यः सदा सेव्यः सर्वैः सौभाग्यवान्भवेत् अथ यथा
मादि कालीतंत्रे अथ कामविधिं वक्ष्ये येन सर्वत्र पारगः साधकस्साधयेत्सिद्धिं देवानाम
पि दुर्लभां कृत्वाचारं प्रयत्नाद्याः शुद्धा यो जपते नरः अयुतैकप्रमाणेन साधकः शिव
समानकः केवलं शुक्लभावेन सप्तविद्यानिधिर्भवेत् संस्कृताः प्राकृताश्चान्या
लौकिका वैदिकास्तथा वशमायान्ति ते सर्वे साधकस्य न चान्यथा अथ वामके
केश्वरतंत्रे विभक्ता स्वयं यतः अजपेद्यस्तु शास्त्रपतदेवफलं लभेत् ॥

लक्षांपरमतांपश्चत्रपुत्रंपल्लवसाधकः श्रीजपेत्सभवेत्सद्योविद्यानांवल्लभःस्वयं तस्य
दर्शनमात्रेणवादिनःकुंठतांगताः गद्यपद्यमयीवाणीसभायांतस्यजायते तद्वाक्यास्य
थियस्मैवेश्यामेतिमुद्रावितनाः तस्यवाक्यपदिचयाज्जडाभवेतिवाग्मिनः जलवृत्ताम
ये रत्नोपुत्रकोसमासाद्यतन्नाद्रेषुसुदेवतां पूजयित्वामध्यरात्रेविदिनेश्रीजपेत्सवे
लक्ष्योउपलेदेविलभतेनात्रसंशयः वेतालपादुकासिद्धिखड्गसिद्धिचभैरव श्रीजने
तिलकंपुष्पंसाधयेत्साधकोत्तमः श्रीजपेद्यस्तिदिनमष्टोत्तरसहस्रमिमर्थः यत्रजपेव
होमेवसंख्यातोकामनोषिभिः तत्रैवगणनाद्योक्तागजोतवसहस्रकं विद्यका
मेनहोतव्यैर्मधुसमन्वितैः धनकामेनहोतव्यंतिलाज्यमधुसंयुतं वश्यकाम
श्यहोमेनदासोवजकरतेस्त्रपां सर्षिलवणहोमेनसदाकर्षतिकामिनी बकुलैर्हो
मसात्रेणसौभाग्यंलभतेनरः मल्लिकाजातिपुन्नागकरवीरैः शुभिमाप्नुयात् लीलास्य
तस्यलतार्वैर्होमात्महलौकिकवितांलभेत् वेदनागकेसराचम्पकैर्होमतःश्रीनःसे
श्रीलीलसरस्वत्यासर्वाभीष्टमवाप्नुयात् लीलसरस्वतीपदमपलल्लणं कर्पूरहोमतो

श्री॰
त॰ सा॰
३२४

324

मंत्रीसर्वाभीष्टानिसाधयेत सप्तम्यमूलमंत्रेण बिल्वपत्रैर्हुतान्वितैः सहस्रं प्रत्यहं
कृत्वा प्राप्नोति परमां गतिं प्रतिदिनमिति मंडलपरं हुत्वा लक्षमालतीपुष्पैर्होमाद्
तत्कविर्भवेत् अत्र यत्र संख्यानोक्तात्रायुतसंख्यावोद्धव्या तदुक्तं यत्र सर्वस्य होमस्य
नियमोऽयुतसंख्यकः अथनियद्दाफ्रपायाः ततस्तर्पणं तदुक्तं वीरतंत्रे श्मशानेनाना
रमादाय मंगलेवासरेनिशि हुत्वा वह्नौ प्रणसंवेष्टबध्नीयादिक्तेनना पाताभिमंत्रितेहु
त्वानिलिपेद्रिवेश्मनि सप्ताहाभ्यंतरे तेषामुच्चाटनमिदं भवेत् तदुक्तं तत्रैकादीये
नराभ्यितिलिखेन्मंत्रं तालपत्रे हरिद्रया सहस्रं परिसंजप्य निषायोशानिवासरे लिलि
ख्यतेयस्य गेहे स्मरखलस्य त्रिमासतः तेनैव समस्यहानिस्याजवहानिस्त्वं गमे यत्नहा
निर्धनागारेयासमध्ये ततस्तु यः ताववंततु प्रेन विट्कुलवणं हृत्वा यो गा रेकसा
ध्यमस्तुकामकयोर्द्वेषं कृत तदुक्तं द्वेषतविलिलिखेन्मंत्रं प्रेतकर्पटके स्वपी: अस्य द्वेषकृ
योर्नाशान स्पद्वेषो महान्भवेत लिखेन्मंत्रमिति मंत्रैलिखित्वा हत्वा लेख्वारे फमध्ये: स्वके
मारयर इत्यादिसाध्य सहितमित्यर्थः अथवा साध्यलिखित्वा तदंते मंत्रैलिखेत् ।

मदृसंपरिजप्येति अस्त्रकेमारय २ इत्याद्यंतेमंत्रजपः द्वेषेन अस्त्रकामुकयोर्द्वंद्व
क इत्यस्यामेवमन्त्रस्यार्थेमदृसंनियेत अस्त्रप्रयोगे तत्रमन्त्रस्यसूत्रके मधुनात्रयोगेकृत्ये
सर्वकामप्रदसूत्रके मंत्रसिद्धिकरंसातात्मदृशापातकनाशने नीलतंत्रे कर्पूरमि
श्रितैस्तोयैर्मासमात्रंहितर्पयेत वशीकृत्यमत्रपानमदीक्षाभोगोस्यायावदापुष्प हतेः
पूर्णंपुष्पःसिद्धइत्येतारोग्यसिद्धये अगुरुमिश्रितैस्तोयैस्सर्वकालेस्वलीभवेत् ।
नारिकेलोदकेमिश्रैस्तोयैस्सर्वार्थसिद्धये मरीचिमिश्रितैस्तोयैः शान्तिपिविनाशये
त केवलैःकलतोयैस्तर्पयेत्मन्त्राटयेत्तर्पणात् न्यग्रविष्टोभवेत्तेन इत्यमेकाकमनेध्र
सिद्धमावस्ते शान्तिभिर्नेममात्रेणरोगवनानि तिलकनद्रः कृत्वापर्पणतिर्यमेमंत्रीतेकर्या
दासवत्स्वयोः फेत्कारीये उपचारविशेषेणाधिकाविभेदाद्धोयव्ये नयमात्रेणेति
पूजाभावेनेतमर्थः बलिइत्यंतमस्यसूत्रके देभाग्नातीवीनपूर्वेस्वगोयिपरिमिश्रिते
मिश्रीकृत्यबलिंदद्यादष्टम्याचविशेषतः बलिमंत्रस्तु प्रणवपूर्वमस्त्रार्थं ३ष्ट्र ला
देननःपरे विकटदंष्ट्रमोहयपदद्वंद्वंसमस्त्रबेत मारयतादयपादतन्त्रतत्रयंचवदेत

श्री॰
तं॰ सा
३२५

325

नः ये मां हिंसितुमुद्यताः योगिनीचक्रे मात्रादय दारय हूं फट् स्वाहा हा पर विद्या मा
कर्षय त्रुट कपालेन ह्रां स्वाहा हेति इयं तारा विषये कालिकायां तु समस्तमटलो ब
लिमंत्रो बोद्धव्यः अथ वेतालसिद्धिः तदुक्तं भावचूडामणौ भैरव उवाच वेतालादि
महासिद्धिः कथं भवति चंडिके तन्मे कथय देवेशि यदि स्नेहोस्ति मां प्रति श्रीदेव्युवा
च निबद्धलोहवेकाष्ठं श्मशाने साधकोत्तमः भौमवारे मध्यरात्रौ गत्वा गलपुटगा
लितः खनित्वा खातलतेवेन येन महिषमर्द्दिनी तस्य हस्तेन नेहत्यन्ते चपलिका न
ने काष्ठं सद्रुमलतास्मितेदंडपादुकाचिह्निते कृत्वा दुर्गां श्मशाने निहित पेतलमः
तस्यो पारिपार्श्वे तु तत्र तत्पूजयित्वा यथाविधि ध्यात्वा समनगतो वीरो जपेदष्टसहस्रकम्
ततो मातृबलिं दत्वा काष्ठमामंत्रयेत्ततः स्फें स्फें दंडमहाभागयोगिनीहृदयस्थि
ममहस्तस्थितो नाथ ममाङ्गं परिपालय एवं मामेव वेतालं यत्र यत्र स्मरेत ततः
तूर्णं निधाय याथ पुनरायाति कौलिकः गच्छ गच्छ महाभाग पादुके वरवर्णिनि मम
दक्षपार्श्वमायेण गच्छ वे शतयोजनम् अष्टलोहसमा साधयपंचाशदंगुलाकृति ॥

हूंकृत्वा तत्र मे ज्ञे लिखित्वा पूजयेन्मन्त्रे तत्सहस्रं ततो जप्त्वा महाशवकदेवरे खेनिर
त्वा जीवहत्या येवद्वाग्रक्षं तं भावयेत् जप्त्वा दिग्भ्यामर्थतो ज्ञो चितामध्ये समारब्धः प्र
तिपूर्वं मममासं अप्सने स्थिते त्वतेततः मधुरत्रयसंयुक्तं विल्वपत्रेण संयुते पादादि
मूर्धपर्यन्तं होमो ते वलिमाहरेत् वल्यं ते परमामायां देवीमहिषमर्दिनी भ्रामयेति
वलिपूर्णो म्यादर्धसहस्राहमन्त्रवे गदक्षणं वल्पितिशाला वै विष्णुमन्त्रो ल्पधारयेत् वा
रंहं महाकालिकवरं वालस्वरूपिणी श्रीं भ्रीं ह्रं कल्याणि विपत्तिक्षेदविलम्ब प
वमामेव खेद्रं त्वय मदिशपत्रिपमरः क्लिन्ना क्लिन्ना पुनः क्लिन्ना गच्छ त्वा कृष्णे तेश्वनः
श्रवा कृष्णमानीरमेकया तेन यातयेत् कृतेवत्स्यथ राज्ञो नित्वेने तेषां त्रिलेन ततः त
त्रमो वा समारोष्य यावत्स्त्वं प्रजायते तावद्ध्वानाह विष्णान्त्रे प्रति तान्त्रे जपेद्धिभीः श्रेष्ठो
नरसहस्रं तत्प्रकार्को दीपवर्जितः श्मशानपत्रमालो कच्छिद्रमालयेत् तत्रभक्काद
विष्णाशी तर्दिने तटिनी तदे तमानीय सहस्रं तेषां गः तालयेत्स्मं त्रमस्त्वरन् ततः स्तोतो
भिमत्रं खेवत्स यदस्थि प्रतिगच्छति तदानीयं यजेन्मन्त्रं कालिकां चोरनिस्वनो श्रमि

श्री॰
त॰ सा॰
३२६

मंत्रसहस्रं तु कालीमंत्रे प्रयत्नतः । ग्रहीते नरसहस्रं तु जन्मभूमितले स्थितिः । भूमौ भू-
कारमात्रेण विवर्तं तत्र जायते । शतयोजनदूरे वा यदि साध्यस्थितिर्भवेत् । तत्रैव गमनं
तस्य भूतलातः श्मर्पिणः । एवं विविधमर्थं तु गवालस्य दूरे पि वा । कायसंकोचमासा-
य गच्छत्यविकलो नरः । उग्रो मंत्रविनाव स्त्र कालीमंत्रे तं थेवच । सिद्धयः कलनाथेशा-
नायैतेन कथ्येच न । अथ बालकसंस्कारो यथा । मधुलाजाभ्यां नाडीच्छेदात्माक् स्वर्णश-
लाकया यत्तदाकमाल्वियावाक्षित हूं वैया बालस्य जिह्वाग्रे पृष्ठे वा त्रिवारं दक्षिणपाणि-
नासम्यामंतरपितायेमयाकारेण मूलमंत्रं विलिख्य देवीं पूजयेत् । तदुक्तं मत्स्यसूक्ते
अथवा मधुलाजाभ्यां जिह्वायां बालकस्य च । नाडीच्छेदाद्यथा पूर्वं विलिखेत्स्वर्णशलाक-
या ‥‥‥ मंत्री लिखेन्मंत्रीयस्यापृष्ठे न हूं वैया वाक्यो ज्ञानतो बालो वाग्मी द्रुतकवि-
र्भवेत् । महोग्रकल्पे तु नैमित्तिकसंस्कारानेतरमेवमंत्रलिखनं कार्यं । तदुक्तं जन्म-
संस्कारकं मध्ये जाते प्रशस्यते । जिह्वायां तु लिखेन्मंत्रं पद्मदाकर्षेण वा । वाक्त्रयं च
सम्मार्ज्य दक्षिणेन वपाणिना मूलमंत्रार्थश्चैके पंक्तिं कुर्यात्स्वशोभनं । गयवेहन

326

१ ष्षेस्य पूजयेत्तारिणीं शिवां उक्तं त्रामिस्त्वोगन्धास्थापयेत्मीठस्तत्रमे पूजयेत्तारि
णीं देवीं नानाभक्ष्यैः सुशोभनैः वाग्मी भवति लक्षचः सत्यवादी जितेन्द्रियः अन्यत्तारि
णीं परस्मपल्लवतां देवीमात्रमेव वोद्धव्यं हृद्यां क्रमादिति त्रेष्ठ वालस्य स्वकावदर्शनाल
त उक्तं तत्रैव वालकस्य तनिह्वायां त्रिदिनाभ्यन्तरे लिखेत् मधुना चैतद्द्वाभि लिखे
त्स्वर्णशलाकया अग्रे वाग्भवकूटं तल्लिखेद्यत्नतेनान्तरं एतेनाथाक्तौ त्रिदिनाभ्यन्त
रे इति सूचितं अग्रमिति मेस्यादि वाग्भवकूटमित्यर्थः अथैकादशाहे देवतां संस्थ
त्य मंत्रं लिखेदिति केचित् अथ यदि पिता हि न स्यात् भवति तदा पितृव्यो मातुलो वा मं
त्रं लिखेदिति तदुक्तं महोग्रे पितृभ्राता लिखेन्मंत्रं मातृभ्राताथवा सुतः पितेव च लि
खेन्मंत्रं नान्यः कदाचन मातुः क्रोडे पि संस्थाप्य दर्भनालेनार्यं घत्नतः स्वर्णोतिजया
बालकस्य ब्राह्मणैः सह साधकः अथ यातिमंत्रो यथा इमं १ त्रं कामयतः कामसा
नामि ह देवेति देवेभ्यः शुक्लानि सर्वं मिदं सज्जननं शिवशक्तिस्तारायै केसरेभ्यः तारायै
केसरेभ्यः तारायै शिवायश्यामे इत्येतेन क्रमोदकामं धाति जयन्ति अथ खड्गमादि विलिखि

श्री॰
त॰ सा॰
६२२

ख्यते ततः स्वलक्षणपशुं देवाग्रे संस्थाप्य अर्घोदकेन संप्रोक्ष्य अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य अस्त्रमन्त्रेण
संरक्ष्य कवचेनावगुण्ठ्य कायेन्मन्त्रन्यस्तीकृत्य गन्धपुष्पाक्षतैः संपूज्य कालमन्त्रं इमं ज
पेत् पशुपाशाय विद्महे विश्वकर्मणे धीमहि तन्नो जीवः प्रचोदयात् ततः ॐ का
लिकालि वज्रेश्वरि लोहदण्डायै नमः इति मन्त्रेण खड्गं पूजयेत् ततः खड्गस्याग्रे मध्यमू
लक्रमेण पूजयेत् ततः ह्रीं वागीश्वरीब्रह्मभ्यां नमः श्रीं लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः हूं
उमामहेश्वराभ्यां नमः ॐ ब्रह्मविष्णुशिवशक्तियुताय खड्गाय नमः इति सर्वत्र पूज
येत् खड्गाय स्वरनाशाय शान्तिकार्यार्थे तत्पर पशुच्छेदे तत्परायाशीघ्रं खड्गनाथ नमो
स्तु ते ततो वाक्यं कुर्यात् अमुकदेवताप्रीतिकामो अमुकदेविदं पशुं तुभ्यं संप्रददे ततो
निवेदयेत् यथोक्तेन विधानेन तुभ्यमस्तु समर्पितं ततो बलिं दद्यात् ततो रुधिरं
समांसं देव्यै दत्वा वशिष्टं वटुकादिभ्यो बलिं दद्यात् द्वारे ह्रुं वटुकाय नमः इति गं
धादिभिः संपूज्य पूर्वमन्त्रेण वायवे बलिं दद्यात् इति बलिदानविधिः अथ जलावारे
निरूप्यते तत्रकालीतन्त्रे अथावारे प्रवक्ष्यामि यत्कृतं तत्र मन्त्रते सर्वं भूतहितेषु च

११६

स्तमपाचारपालकः श्रुतिमत्कर्मसंन्यासी नित्यानुष्ठानतत्परः परस्यां देवतायां च
सर्वकर्माणि वेदकः अन्यमेवार्चनं शुद्धादन्यमेव प्रपूजने स्त्रीशूद्रेषु शुद्धां च वर्गे
येन्मतिमान्सदा स्त्रीमयं च जगत्सर्वं स्वयं तावत्तथा भवेत् पयं च वंतथा वो ष्ये भ
ते ले हे गेहे स्वं सर्वं च युवतीरूपं भावयेन्मतिमान्सदा कुलजां युवतीं वीक्ष्य न
मस्कुर्यात्समाहितः यदि भाग्यवशाद्देवि कुलदृष्टिः प्रजायते तदेव मानसीं पू
जां तत्र तासां प्रकल्पयेत् तासां समादि देवीनां वालां वाप्यौवनोन्मत्तां वृद्धां वा सुंदरीं
तथा कुत्सितां वा महादुष्टां नमस्कृत्य विभावयेत् तासां प्रहारं निंदां च कौटिल्यमप्रि
यं तथा सर्वथा नैव कर्तव्यमन्यथा सिद्धिरोधकृत् स्त्रियो देवाः स्त्रियः प्राणाः स्त्रिय एव
हि भूषणं स्त्रीसंगिना सदा भाव्यमन्यथा स्वस्त्रियापि च जपस्थाने महाशंखं निवे
श्यार्थं जपं चरेत् स्त्रियं गच्छन्स्पृशन्पश्यन्विशेषात्कुलजां शुभां भक्ष्यं ताम्बूलमस्य
भक्ष्यमत्स्यमांसशाकचर्वितं भक्त्यावशेषभक्ष्याणि भुक्त्वा शेषं जपं चरेत् वीरतंत्रे दि
क्काल नियमो नात्र स्थित्यादि नियमेन च जपेत् कालनियमो नार्चनादि बलिष्वपि स्व

न॰
सा॰
३२५

ख्यातिं यमजल्पस्य महामंत्रस्य साधने वह्नामनगेहृदेहमंसशोदिनिवारिता शुद्धिं न चा
चरेद्वनि विकल्पं मनश्चैतत् कुलार्णवे कुलाचारस्य हंगलाभक्तापापविशुद्धये यावेय
द्भावेन लेपिवेत् कुलाचारेण यद्गतादलेपात्र भक्तितः नमस्कृत्य तुरट्टहाणीयाद्भ्या
थानरकेच नेत अन्यत्रापि नहृषाणागमयेत्कालेयुतेक्रीडादिना सुधीः गमये देवतापूजा
नपयागस्तवादिना वीराणां जपयत्तस्य सर्वकालप्रशस्यते सर्वदेशे सर्वपीठे कर्तव्यो
नात्र संशयः शिवागमे शक्तिः शिवो देवशक्तिः शक्तिर्ब्रह्मा जनार्दनः शक्तिरिंद्रो रविः
शक्तिः शक्तिश्चंद्रो ग्रहा ध्रुवं शक्तिरूपं जगत्सर्वं यो न जानाति नारकी वीरतंत्रे स्नाना
दिमानसं शौचं मौनमसः स्ववरो जपः पूजने मानसं दिव्यं मानसं तर्पणादिकं सर्वपवचशुभः
कालो नास्त्यशुभो विद्यते क्वचित् न विशेषो दिवारात्रौ न संध्यायां महानिशि सर्वदा पूजये
द्देवीमस्नातः कृतभोजनः महानिशि पशुवोद्देशे बलिमंत्रेण सपयेत् यत्र रात्रावेव
महापूजा कर्तव्या वीरवंदिते न दिने सर्वथा कार्या शास्त्रमनात्ममुमुक्षुव्रते तंत्रान्तरे कु
लपूजा विशेषयेत् महानिशायां तत्रैव ग्रंथराजान्तरे यत्तत्समह्युते हृदयमेवच ॥

328

समहारात्रिकरिष्टान्तदन्तमन्त्रयंभवेत् गोपयेत् एतन्मन्त्रं वीरसहस्रं यदि निमिषाः
तदावादीसुसिद्धांतहृतःतितितलेवननेत् नितयशाश्निषोडशादिनेतावत् पर्वतेहस्त-
मारोप्यनिर्भयोयतमानसः कवितांलभतेसोऽपिहस्ततलेवगच्छति अत्रापिसहस्रमि
तिसेवेयः श्मशानजले पर्वतेस्तने श्मशानमूलतले पञ्चरथ्यायामथवाविविक्तेजनेसिद्धवेत-
था वामदेवविविंचतिलक्ष्मसरोरुहे त्रिशूलवीरजन्मावशातशाःसुद्धभावतः सुवि
श्मादेवमलोचनेसहास्यके सवैष्णवमागतिगंधंसुगंधंस्वमेवच महाचीनक्रमेदे
वीध्यानातयप्रपूजयेत् तक्रमोऽयंवपुष्पेणपूजयेद्भक्तिभावतः समवेक्षकलदीपश्चकल
कमगतःसुधिः अव्मलतारोमहाप्रमेदेवीध्यानायथाविधि तत्रयावत्स्थावेगतपयेयो
न्मादरकानले महाचीनक्रमलतावेष्टितःसाधकोत्तमः राज्ञोयदिजपेन्मन्त्रंमन्त्रमेवकल्पल
ताभवेत् तिथिक्रमेणसंख्याभिर्लताभिर्वेष्टितेयदि तदामासेनसिद्धिस्यात्सहस्रजपमा
नतः अष्टम्यांचचतुर्दश्यांहिगुणेयदिहिजपेत् तत्रैवमहतीसिद्धिर्देवानामपिदुर्लभाक
लहूडमणो श्मशानेश्वरहस्यमेसमसयावारमभे येनहीनानिसिद्ध्यंतिजन्मकोटिसहस्रशः

न॰
मा॰
१२५

329

मानवाः कुलशास्त्राणि कुलाचार्यान् महाविभो तदारविन्दुसर्वश्चैव सवाचारं तत्परः पशोनि॰
रासहिलस्थान्तु पवकाभ्युदनेस्मत पर्वते विपिने वापि निर्जने भूमण्डले वनच्छेदे जले भूसेय
दि देवाङ्गनिर्भवेत् तस्याध्यात्मन्तु नमागच्छेद्यथा सुखे गङ्गावीरमहाकालीनमस्कुर्यादे
लातितं तेमं करीतथावीरजेन्द्रकौयमहत्ती कौ करवच्चेनभक्ककाको कुलमाजोरमेवच
कृशोदरि महाचण्डे मुक्तकेशि बलिप्रिये कुलाचारप्रसन्नास्ये नमस्ते शङ्करप्रिये श्मशाने च
शावरक्षाप्रदत्तिणामनब्रजेत् प्रणम्यानेवमन्त्रेण मन्त्री सावमवाप्नुयात घोरदंष्ट्रे करालास्ये
किरिशावृप्रणादिलि घोरघोरारवास्फालेनमस्ते विलितिपामिति रक्तवस्त्रतथा पुष्पैर्विलो
कात्रिपुरांविकाम् प्रणमेदेवमाविमम्बेपठेत्ततः वेधूकपुष्पसंकाशे त्रिपुरे भयनाशि
नि भाग्योदयेसमुत्पन्ने नमस्ते वरवर्णिनि कुलवस्त्रं तथा पुष्पैर्नानाने राजवृक्षके हस्त
च्छशाखाणि केतकामीरपूरुषान् महिषकुलदेववहत्तु महिषमर्दिनीम् प्रणम्य
नयदुर्गाभासवविघ्नेर्नलिप्यते जयदेविजगन्माविविपुराद्ये तिदेवते भक्तेभ्यो वरदेदे
विमहिषघ्ने नमोस्तुते मयभाण्डेसमालोक्य मत्स्यमांसेवरप्रियम् ॥ ॥ ॥ ॥

१२
१२५

दक्षावावावरीदेवीं प्रणम्य विसर्जयेत्ततः ञोरविघ्नविनाशाय कुलाचारसमन्विते नमा
मिवरदे दे विमुण्डमालाविभूषिते रक्तधारासमाक्रान्ते वदने त्वां नमाम्यहं सर्वविघ्न
हरे देवि नमस्ते हरवल्लभे एतेषां दर्शनेनैव यदि हैव श्रकुर्वन्ते रक्तधारासमाक्रान्तेव
दने त्वां नमाम्यहं सर्वविघ्नहरे देवि नमस्ते हरवल्लभे एतेषां दर्शनेनैव यदि हैव श्रकु
र्वते शाकिमेत्रपुरक्षा मन्त्रस्य सिद्धिर्न जायते तथा च कुलचूडामणौ कुलवारे कुला
ष्टम्यां चतुर्दश्यां विशेषतः योगिनीपूजनेनैव प्रधानं कुलपूजनं यथा विमुक्तियोवि
शः पूजितो वांछितप्रदः तथा कुलतिथौ दुर्गा पूजितास्यावरदायिनी कुलवारादिनिर्ण
य मत्स्ययामले रविचन्द्रौ गुरुः सौरी बुधवारश्च कुलाः इमे भौमशुक्रौ कुलाख्यौ तु बुधवारं कु
लाकुला द्वितीया दशमी षष्ठी कुलमस्यापि हन्ते विषमाख्या कुलाः सर्वाः शेषास्तु तिथयः
कुलाः वारुणार्द्राभिजिन्मूलं कुलाकुलमुदाहृते कुलानि समयुग्मानि शेषाणि पवकुला
नि च तिथिवारे च नक्षत्रे कुले ख्यापिनो जयः कुलाख्येन पितोनिस्सामस्यैव कुला कुले
एवं कुलादिवारेस्तात्साधकः कर्म कल्पयेत् पुष्पीवावलिप्रकारः तदुक्तं कुलचूडामणौ

न॰
सा॰
६३॰

330

विल्वमूलेश्मंतरेवा एकस्थानेवापि साधकः मांसप्रधानं नैवेद्यं संध्याकालेनिवेदयेत् कालि
कालेनिवमस्येतत्रोमाशिवरूपिणी पञ्चरूपधराध्यातिपरिवारजनैस्सह भुक्कातौतियदे
शाम्यास्त्रवेस्तेलाम्यमस्वरम् तदेवं मंगलंतस्यनाम्याफलम्भूषणं श्रवएपमनराजेन
नियतंतोषयेच्छिवाम् नित्यश्राद्धंयथासंध्यावदनंपितृतर्पणम् तथैवफलसेव्यानोति
मताफलपूजनेन पञ्चरूपोशिवादेवीयोनार्चयतितिमेने शिवारावेणतस्याशुसर्वंनश्यं
तिनिश्चितम् जपपूजाविधानानिवर्किचित्त्सक्तानिच एहोत्वापोपमारायशिवा।
रोदितिनिर्मिने एकयाभ्रमतेयत्रशिवयादेविभैरवि तत्रैवसर्वथाकोनोभीतिपरमंडलेभो
पञ्चधाक्तिःयत्निशान्निर्ययाक्रमम् पूजनाद्विगुणंसर्वंसएणंसाधयेयतः तेनसर्वप्रया।
त्नेनकर्तव्यंपूजनंमहत् राजादिभयमापन्नोदेशोन्तरभयादिके शुभाशुभानिकर्माणिवि
विंसबलिमाहरेत् गृहाणदेविमहाभागेशिवेकालाग्निरूपिणि शुभाशुभफलंव्यक्तंब्रू
हिगृहाणबलिंतव एवमङ्गार्थदानत्वाबलिःफलमनविश्रियः यदिनश्यतेवत्सत।
दानेवशुभंभवेत् शुभंयदिभवेत्तत्रभ्रमतेतत्शोषतः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

२५

एवं ध्यात्वा महादेवं शान्तिस्वस्त्ययनं चरेत् कुलवर्त्म सर्वत्र गोपयेत् तथा च तन्त्रे निर्णीते
चैव कर्तव्यं न चैव कुलसन्निधौ किं वा प्रलपनं गात्रे दर्शनं नैव कारयेत् पाताले मण्डले
वापि गह्वरेषु निर्जने निष्किरमे उपवने वापि कर्तव्यं न तु सन्निधौ कुलवृक्षे कुलदेवे कुले
पूजां कुलेन तत्र कुले कुलपतिं चैव कुलमालां कुलाकुले कुलचक्रे कुला ध्याने सर्वं ध्यानं
प्रकाशयेत् प्रकाशात् लिङ्गहानिः स्यात् प्रकाशात् कुलसिद्धिहा सिद्धिहानिः प्रकाशात् कुललाभस्य
न प्रकाश्यं कदाचन पूजाकाले च देवेशि यदि कोऽप्यत्र गच्छति दृष्टिं येदे सुवीभृ द्राविस्य
ध्यासं तथा तत्त्वे प्रकाशाद्यदि गुप्तिः स्यात् तत्प्रकाशात् ग्रहणं गोपनाद्यदि सिद्धिः स्यात्
गुप्तिस्सा विधीयते कदाचित्कुलहानिस्तु न च सिद्धिः कदाचन वरं पूजा न कर्तव्या न
च सिद्धिः कदाचन अतः प्रातः कृत्य साधकः प्रातरुत्थाय कुलवृक्षं प्रणम्य च मूला
दिब्रह्मपर्यन्तं कुले ध्यात्वा गुरुं स्मरेत् यद्वा दानेदनाध्यावृत्तमनुकाने दर्मैव च कुमारा
नेदनाध्या खेवसाचीनेदनाध्यके ब्रो ध्यानं दमात्वा नेदेशानानन्दनं ततः परं बोध्यानन्दम्
ध्यायेत्कुलवृक्षतोपरि महावसरसोल्लासहृदयामलं लोचनः कुलालिङ्गनस

न॰ सा॰ ३३८

331

भिन्नचूर्णिताशेषतापसाः कलालस्यापरिक्षणापूर्णांतःकरणाश्रिताः वराभयोद्यतकराः।
कलान्त्रार्थवेदिनः एवं कलशुद्धान्ता विस्रष्टकलनाधिकाम् कलं स्थाने समालिङ्ग्य स्वा
नार्थतीर्थमाश्रयेत् इति कलाचारः अथ पूजाविधिर्लिख्यते तत्रादौ विजयास्वीकारः त
थाच विजयाकल्पे संविदासवयोर्मध्ये संविदेव गरीयसी संविद्योगस्थानेन ह पूजादौ स
एकोत्तमैः कर्तव्यश्च महापूजाकरणीयास्वनिश्चितैः अत्रायं प्रयोगः कलीने सर्वत्र पूजा
दौ कर्तव्यः अन्यत्रापि स्नाने देवन विनाश्रेयो न च लभ्यन्ति देवताः सा च ब्राह्मणी क्षत्रिया वै
श्या शूद्रा शुक्लरक्तपीतकृष्णभेदैः तासां शुद्धिस्तु विजयकल्पे संविद्ब्रह्मसंभूते
ब्रह्मपुत्रि सदानघे भैरवाणां च तृप्त्यर्थं पवित्रा भव सर्वदा ओं ब्राह्म्यै नमः इति शोधयेत्
सिद्धिमूलकरे देवि मूलाधारप्रबोधिनि राजपुत्रवशंकारि शत्रुकण्ठनिसूदिनि ओं क्ष
त्रियायै नमः स्वाहा इति शोधयेत् अस्तानेऽपि च दीप्ताग्ने ज्वालाग्ने ज्वालतूपिणि आने
दाम्याकृति मत्वा सम्यग्ज्ञानेप्रयच्छ मे ह्रीं वैश्यायै नमः स्वाहा नमस्यामि नमस्यामि
योगमार्गप्रदर्शिनि त्रैलोक्यविजये मातः समाधिफलदा भव ॥ ॥

श्रीं शुद्धायै नमः स्वाहा इति शुद्धां शोधयेत् ततः अस्त्रेऽस्त्रतोऽङ्गवेश्मतवासिनि पदं
ततः अस्त्रे कर्षय हृदं सिद्धिं देहि ततः परं अग्ने कमेततो ब्रूयाद्गुणमानय ततः पुरं
द्विठो तोयेमन्त्रशोकस्सर्वोमामिहस्मायने अग्ने केनतमन्त्रेण अग्ने कशोधयित्वा अनेन
समुदायं शोधयेत् उन्मत्ततन्त्रे मूलमन्त्रेण सप्तवारं तस्योपरि लिप्य जपेत् आवाहनादि
मुद्रां चयेनयोलिं ततः परं दिग्बन्धने क्रोटिकाभिस्तालत्रयपूर्वकं दिग्बन्धनं पालि
वा ते स्सर्वो विघ्नानि रक्षन्त सप्तधा तर्पयेद्धृदि मूलेन जपेन्मन्त्रं गुरुरूपमेसहस्रावेत
पासकेतनत्वमुद्रा ततः स्वीकुर्यात् तथा च येवदवदपरे ब्रूयावाग्वादिनि पदं ततः
पात्रे वशीकरि स्वाहा मन्त्रेणानेन कुर्यान्मुदे तत्र ब्रूयात् मत्तो विना हेत्वकमामाय ततो म
पुत्रो महेश्वरः न हूतो मम स्वीकुर्यात् ध्यानेनापि विचिन्तनं तस्माज्जगन्धाच पीत्वाच शून्ये
मन्त्रमेश्वरी पीतेति विजयामेवप्रकारेण तु अथ ध्यानप्रकारः तत्रादौ शूद्रेण ते
नामूलपूरितमुखो दिः सन्तुलनापि कोपूजयेत् उन्मत्ततन्त्रे ध्यानमात्रगतेनादौ कुलगो
ह ततः प्रमान् नामूलपूरितमुखो पूर्वमोदस्मयोगंधिनः रमवेरतनरीपोगो रकमारमाव

श्री॰
त सा॰
३३२

332

लेपनः रक्तवस्त्रपरीधानो लालताम्बरमध्यहं ततः रक्तमाल्येन संवीतो रक्तपुष्पविभूषितः
पंचीकरणसंकेतैः पूजयेत्कुलनायिकाम् कुलनायकायुक्ता तदुक्ते तत्रैव नटीका
पालिकी वेश्या शुक्रकर्मा नापितांगना रजकी बेथकी चैव सैरंध्री च सुवासिनी चटि
का घटिका चैव कुम्भकारी गोपालकन्यका विशेषवैदग्ध्ययुताः सर्वायवक्रलोगताः शक
भक्ता देवभक्ता घृणालज्जाविवर्जिता संगोपमरनाश्रायस्य कण्पः सर्वसिद्धिदाः सु
रूपाचारसम्पन्ना शीलसौभाग्यशालिनीम् सदानुष्ठाननिरता सात्विकी भक्तिसंयुता
कालुष्यरहिता कुर्यान्मुसर्यो भक्तवत्सलाम् वानेयौदार्यदाक्षिण्यकरुणागुणान्विता
रूपयौवनसम्पन्ना शीलसौभाग्यशालिनी सदा परिगृहीता त्वायद्दा संकेतमागता श्र
घ्वालत्ताणियातो मदनलतापिता विलिप्तांगा सुगंधेन रक्ताम्बरविभूषिता सुधूपधू
पिता तन्वी हूनी कर्मस्थयोजयेत् कुमारी तत्र नटीकापालिकी वेश्या रजकी नापितांगना
ब्राह्मणी शूद्रकन्या च तथा गोपालकन्यका मालाकारस्य कन्यापि नव कन्याः प्रकीर्तिताः ब्रा
ह्मणी निब्राह्मणी विप्रेण एवं मूलेयजेन्मोन्त्रप्रसूनतूलिकोपरि संगमेविधिलत्तागोत्रा सविकुल
कमानेमो

वषीयसीं पापवतीं हुंकारमनलोल्लपाम् ॥ अभक्तमनस्मादीनां वर्जयेत्साधको नमः ॥ अश्वी
द्राकामनोवापिसौव्यासपिवयोनरः ॥ लिंगयोनिरतो मंत्री सैरिवाऽज्ञनिवर्तते ॥ उपदिशाय
दादेविनदाप्तजीलकन्यका ॥ पूजाहोमजपदसेवीलदामालालसंशयः ॥ एवं विधं कुलमानी
यउद्धर्तेनादिके विधायतूलिकोपरि नियोजयेत् ॥ नयोमरतेत्रे ॥ निवेश्यतूलिका
मध्ये नानानुष्ठ्यसहितां त्रिनां ॥ वेदनाध्रतकहूर्वकाघमोरजेऋमादिभिः ॥ समाकीर्णांविवे
यावशूनेयेत्कुलनायिकां ॥ ततो भूतशुद्ध्यादिके विधायतन्त्रकुलागमात्संकल्पयेत् ॥ तथया
ग्रमन्यासकरन्यासौ प्राणायामं ततः परं ॥ विधायचमालिकान्यासं कुलांगे पिश्राविन्यसेत् ॥ त
तः पंचमकारानीयपात्रापयेत् ॥ ततश्चपायाः शोधनं ॥ एकमेवपरंब्रह्म स्थूलसूक्ष्ममयं
ध्रुवं ॥ कचोद्भवां ब्रह्महत्यां तेनतेनापावयाम्यहं ॥ सूर्यमंडलसंभूते वरुणालयसंभवे ॥ अ
मावीजमये देवि शुक्रशापाद्विमुच्यतां ॥ वेदानां प्रणवो बीजं ब्रह्मानंदमयो यदि ॥ तेनस
त्येन ते देवि ब्रह्महत्यां व्यपोहतु ॥ ततश्चरां री हूं हैं सौः ब्रह्मशापमोचितायै सुधादेव्यै न
मः ॥ इति तदुपरि दशधा जपेत् ॥ एवं ऐं ह्रीं श्रीं क्रां क्रीं क्रूं क्रैं क्रौं क्रः कृष्णशापं विमोचय २

स्वाहा इति दशधा जपेत् ततो मूलमंत्रेण तदुपरि गृह्णीयात् ज्ञात्वा देवतामयं विभावयेत् इति
द्रव्यशुद्धिः एतद्द्रव्यदानं शूद्रस्यैव तथा च श्रीक्रमे नदद्याद्ब्राह्मणो मद्यं महादेव्यै कथं-
चन वामकामो ब्राह्मणो हि मद्यं मांसेन भक्षयेत् देव्यास्तद्दत्तिर्णभागे वज्रपार्श्वे निवेदयेत्
एतद्द्रव्यं तु शूद्रस्य नान्येषां तु कदाचन वैश्यस्य मालिके शुद्धे तत्क्रियस्य तु मास्यकं ब्राह्मणा-
स्तथा वार्त्ता देवतामुद्रा पिबन्नेन्मधु नारिकेलोदकं कांस्ये सर्वेषां द्रव्यशोधनम् तत्क्रियवै-
श्ययोस्तु गौडी माध्वी च दातव्या तत्र तयोरधिकारात् तदभावे पिष्टकल्पविधाने ता-
म्राचत् गौडीं ब्राह्मणो दद्यात् क्षत्रियो मांसमेव वा क्षत्रजः वैश्यस्तु मालिके द्रव्यं शूद्रः पैष्टादि-
कं पुनः तेन शूद्रस्यापि पिष्टकल्पः कुलार्णवे नालिकेरोद्भवं माध्वी मधु मैरेयमेव च पैष्टी
उद्भवं धान्यसंभवं तत्सुनिर्मितं सहकारभवं देवि विविधं बहुभेदकम् माधूकं यसंभ-
वं द्राक्षं मासीत्थं लोध्रकेन तालेन सत्कृतं तत्तु महापातकनाशनं माकंदफलजं रसं द्रव्यं से-
व्यं हिताभिः कथितं काले देवि शिवेन वं स्तूयते बुधैः एतेन तक्रियादिभिः माद्वीके मद्यं मा-
दकस्य पापहेतन्मुक्तं भैरवतंत्रे मद्यं मांसं विना वत्स यत्किंचित्कुरुते पने शाक्तो हन्त्यात

333

तः शोधं गुरवे च निवेदयेत् तदनन्तरं मूर्ध्नि कृत्वा शोधमात्मनि योजयेत् तच्चियादी
नो मातलस्य दाने त्वधिकारः पानीयवत् पीत्वा पीत्वा पुनः पीत्वा पुनर्जन्म न विद्यते
भैरवतन्त्रे पाने भ्रान्तिर्भवेद्यस्य सह्यणास्यादिन्द्रेतस्रोः शृणु चावश्रुड्ता भ्रान्तिः पाप
शोकाच मैथुने मद्यपः पूजयेद्देवीं चक्रे मन्त्रेकचं जपेत् तथा मदिरायां मैथुने।
चेन्नास्ति हि लिङ्गं न चाचरेत् यतस्तच्चतुर्थाश्रमपरं तद्व्यकरणे ज्ञानविवितो न कर्मणी
न एतेषां शोधनस्यावश्यकत्वात् तथा च सशोधनमथाचार्यः स्त्रीशुभमध्येषु
साधकः आचार्यसिद्धिहानिः स्यात्क्रीडा भवति सुंदरी मद्येषु युक्तानकल्पेषु त
था कलहक्रीडायामस्यावश्यकत्वात् तथा मधुमांसं विना देवि कलहं नो समाच
रेत् जन्मान्तरसहस्रस्य सुकृतं तस्य नश्यति अथ मांसादिशोधने मांसं तु त्रिविधं
देवेशि जलखेचरभूचरं संशोध्य त्रिविधं मांसं देवताप्रीतिकारकं मत्स्यं तु त्रिविधं दे
वि उत्तमाधममध्यमं उत्तमं त्रिविधं देवि शालपाठीनरोहितं प्रावीणं कण्टकैर्हीनं तु
लाके शाल्कलावृतं देव्याः प्रीतिकरं चैव मध्यमं तच्च त्रिविधं तज्ज्ञानि तानि सर्वाणि श्रय

श्री. त. सा. २२५

यमानि विड्रुद्धथाः मांसाभावे प्रकल्पः समयाचारे लवणार्द्रकपित्थाकगोधूम
तिलमाषकं तथा लशुनं तन्महादेवि मांसप्रतिनिधिः स्मृतः मुद्गान्नं द्विविधा कुला
र्णवे कृष्णवेमेऽलाकारे वेद बिंबनिभं शुभं चारुपंकमनोहारि शार्करायै प्रवर्तिते
पूजाकाले देवतानां द्वैधा परिकीर्तिता यामले प्रसूथान्यादिके पावकं वर्णीयेश
कल्पयेत् तेषां संज्ञाकृतानां मुद्रा महामोदप्रदायिनी तेषां शोधनेन तत्तेत्रतैव गोत्र
तद्विखिलशिलाद्दिनामोऽसे गोत्रबका मिल्लादिनामोने प्रेत द्विस्त्रिमादिनामुद्रा प्रथ
शाकिशोधनं भावहृत्समणो प्रदीप्तिकुलासंगात्स्मि ड्डिहानिः प्रजायते तत्कथा
श्रवणे चैव ध्यानतत्परगमने यदि सकुलीनः कथ्येद्विशुनये रमेश्वरीम् श्रीक्रमे
संशोधनमनाचार्येति कौलिकतंत्रे अभिषेककाले वेष्टु डिमें त्रसोद्धारविंडुभिः वा
लाद्धायतत्त्वतो वापि अभिषेके समाचरेत् अभिषेकमंत्रस्त्र आदौ बालो समप्राचार्यशि
रायै समर्चयेत् नमः शाहं सपत्नार्थं स्मांशाक्तिततो वदेत् पवित्रीकृत शाहं तेन मशक्ति
कृपिये वह्निजायां समत्नार्यं शुद्धिमंत्रः सरेश्वरि तस्याः कर्णे भैरवृ ष्यामायावी नेत्र

334

गुर्वर्थं विधौ पूर्वं प्रोचितं द्रव्यं तु ग्रमेनैव च संक्लिपेत् स्वनेत्रे शतद्रव्यमर्घपात्रे निक्षि
प्य प्रयतः सुधीः ॐ द्रव्यालोहं वै द्रव्यं स्वयंभूक्त स्वमेतद्या गुर्वर्थं दत्वा महेशानि सर्वसि
द्धीश्वरो भवेत् स्वस्थाचार्थदाने न योगिनीनां भवेत्प्रियः महायोगी भवेद्देवि पीठ
पूजालिते गुणैः भैरवीतन्त्रे पंचमात्मपंचनाम्निपात्रकानां स्वविमोत्तयोः केवलैः प
चमेर्वापि सिद्धो भवति साधकः तेन पंचमकारेण पूजा कर्तव्या ततश्चार्थं स्थापनान्त
रं पर्यंकमध्ये पूजयेत् मंडूकाय नमः इत्यादि तद्दले पूजयेद्वृत्पर्यंकमध्ये मंडूक
मथतः कालाग्निरुद्रमाधारशक्तिं कूर्मं अनन्तं वाराहं पृथिवीं स्कंदं स्वनालं क
मलाण्यपि पद्मं च कर्णिकां चैव मंडलं समर्चयेत् धर्मं वैराग्यमैश्वर्यं ज्ञानमज्ञानम
वच अधर्ममवैराग्यमनैश्वर्यमपि पूजयेत् सत्वविद्यात्मकं चैव मात्मनश्चापि पूजये
त् गेयप्रष्यानतादीन्निदत्वा तत्रैव पूजयेत् अष्टदलि केशरपरिक्रमलेस्यापूरितां पूज
येत् तथा च तस्योपरि अक्षले स्यापयपूजान्तनुष्ठानमेवच पूजयेच्च ततस्तस्योपचकामा
त्मसमाहितः क्लीं चैव कामराजेन च क्लीं के दर्पे चैव मे पुने ह्लीं मकरध्वजे चैव ह्लीं चैव ह्रीम

न॰
सा॰
३३५

नोभवम् ॐकारादिनमोन्तावक्त्रस्थैर्मैर्गंधपुष्पैः अर्चयित्वा चतुर्दिक्षु पूजयेत्क्षेत्रनाय
काम् वटुकं भैरवं चैव दुर्गां वै क्षेत्रपालकं पूजावाक्यं तु ॐ ह्रीं कामराजाय नमः स्मा।
हि ततः ऐं क्लूं श्रीं ह्रीं ब्लूं आधारशक्तिश्रीपादुकां पूजयामि तस्याः ललाटे त्रिकोणं लि।
खेत् तथा चतुरस्रान्तरे वाग्भवं कामबीजं च श्रीबीजं कामराजकम् स्वनामकं ततो
दत्वा आधारशक्तिमुद्धरेत् श्रीपादुकां ततो दत्वा पूजयामि वदेत्ततः अनेन मन्त्रेणा।
तस्याः ललाटे सुमनोहरम् त्रिकोणं तत्र संलिख्य सिंहासने वैरानने उपरान्तरे ।
तस्याम् ऊर्ध्वं त्रिकोणे पद्ममालिख्य साधकः महाप्रेतासने मध्ये बालां च पूजयेत्ततः
तत एव च स्त्रौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः इति पूजयेत् ततो वामे कामे
श्रीं च पूजयेत् ऊर्ध्वकोणे वै गणेशं च ऊर्ध्वलाध्यन्ते दुर्गां लक्ष्मीं सरस्वतीम् त्रिकोणेषु
वसेत्पूज्य वसन्ते मदने प्रिये स्तनयोः पूजयेत्पश्चात् लिखेत्तस्याः सुधाकरम् उपरान्ते
त्रे मौलौ गणेशं कण्ठाग्रे ऊर्ध्वलाध्यन्ते ललाटके दुर्गां भ्रुवोः क्षेत्रपालं लक्ष्मीं रसनायां सरस्वती
इति यत्स्थाने वै परीस्ते तद्दक्षिणे स्तनायां वै दत्तपादाद्विमूर्ध्नि वाममूर्ध्नि हृदि संहारे ।

335

यादेतेन पूजयेत्सर्वाः कला वै कामसोमयोः श्रद्धा प्रीती रतिश्चैव भूतिः कान्तिर्मनोरमा
मनोहरा मनोरामा मदनोन्मादिनी तथा मोहिनी दीपिनी चैव शोषणी च वशंकरी रं
जिनी चैव देवेशि षोडशी प्रियदर्शना षोडशस्वरसंयुक्ता एताः कामकलाः यजेत् वा
कान्त ऐं श्रद्धायै नमः ऐं प्रीत्यै नमः इत्यादि तत्संख्यकलाः पूज्याः शिरसि सुरगणव
यि पूजयेत्सा च समनारतिः प्रीतिः प्रीतिस्तथा धृतिः ऋद्धिः सौम्या मरीचिश्च विश्वशोलतावां
शुमालिनी शशिनी वशिनी चैव छाया संपूर्णमण्डला तथा तुष्टामृता चैव कलाः सो
मस्य षोडश शशिना... इति पाठः उत्तरतन्त्रे सर्वदेवस्य पूज्या हि सर्वकार्यार्थ
सिद्धये ललितातन्त्रे भगवत्यो विलेयानयाः ... प्रवाहिकाः एकान्तवाहिका चो
ड्डीशैरी वामा च वाहिका ग्राह्येयाच्चापराजेया पूजयेत्ता स्तु साधकः ... भवति चोड्डी
सा पुष्पं भवति भावको बीजं भवति वा ... ताः स्तु नामाभिः वेष्टितः वाग्भवाद्यैर्नमो
युक्तैः पूजयेत्तां प्रसन्नधीः तेन ऐं वामायै नमः ऐं शैव्यै नमः ऐं ग्राह्येय्यै नमः उत्तरतन्त्रे पू
जयेन्मदनागारे रक्तचन्दनचर्चिते भगमालां महेशानि ... तथा ऐं ह्रीं श्रीं ऐं

श्री.
त मा.
३३६

नेत्रं त्रिवेत ततः परम् सर्वाण्येतानि भागानि वशमानयमेतः ह्रीं भीं क्लीं ह्रुं भगमालिनि
नमः ऐं ह्रीं श्रीं इति मंत्रेणांगेथार्धैस्तामभ्यर्चयेत् ततस्तत्रैव मूले पूजयेत् नेत्रांतरे रुद्राण्या
वाहनेनास्ति जीवत्यासोमहेश्वरि अथ चैवं विधानेन तोषोऽपिणा प्रकारकैः रुद्रादेवो अथ
नाथ सर्वसिद्धीश्वरो भवेत् ततः मलिंगं पूजयेत् तथा च अर्चयेद्भूयथपूर्णा येस्त्र शिवं द
नेतरम् मूलमंत्रे ऐं नमः शिवाय ततः परं यजेत् तत्पुरुषं अघोरं सद्योजातं संज्ञकैः स्ववि
धानेन तार्क्ष्यं च भुवनेशान्ते तथा त्रिपुरसुंदरीम् नमः शिवाय विधिपदस्तानि परिकी
र्तिता इति विशेषः सुंदरी सुंदरी त्रिकूटं तत्कृष्णादि मंत्रस्तस्तु पूर्वोक्तः निर्हं लिंग मूर्तिष्ठ
त विधोचनदनेतरं शांतिं वशांतत्यती पीठं च तदंगे तदनेतरम् समग्रविद्यामन्त्रार्थेषि
कोणे चैव पूजयेत् अथ वधूतीश्वरी अज्ञाकामाख्या समयामपि वज्रेश्वरी कालिकां च त
थादिककरवासिनीम् महावज्रेश्वरी तारां पूजयेदत्र साधकः तदनुक्ते ततोलक्षादन्ताता
वूलमेवच शिवं च तत्र निलिप्यगतं तेजस्तु समस्था धर्माधर्मेति स्वाहांतो धर्म मंत्रः आरभे प
रिकीर्तितः ततो जपेत् क्रियोगात्क्व नियोत्रिभुवनेश्वरी मपरेति अष्टोत्तरसहस्रं शतं वा तत्र जपेत

336

प्रकाशमाकाशेति स्वाहांतोयं महामंत्रः गुह्यमार्गे प्रकीर्तितः विशेषस्तन्त्रमार्णवे शि
वशक्तिसमायोगे योगापवनमेशयः सीकोभो मंत्ररूपं च वचनेन त्वचनेन भवेत् आलिंगनेन
कस्तूरीकर्पूरं चुंबनेन भवेत् नावदेव तस्ताहीनि पुष्पाणि विविधानि च मथनेन तर्पणे वि
द्विबीजपातो विसर्जनेन कुलार्णवे आलिंगनेन चुंबनेन वस्त्रनखो मर्दनेन च दर्शनं स्पर्शनं
योनेर्विकारं लिंगचर्षणं प्रवेशस्थापनं यत्र केनैव पुष्पाणि पूजयेत् यामले मे ये मागा
यतेसौ खेचरमानंदलक्षणं कृत्वा स्वतेश्च यत्नेन रहस्यं पादुके भवतः तेनास्तेन द्वियेन
सर्वेत्रष्णा भवति हि यत्कामं कुलने मंत्री तत्तत्क्षणादेव सिद्ध्यति ज्ञानार्णवे कुलद्रव्यं च स
माध्य शिवशक्तिसमं प्रिये जीवात्मन्तपरं ब्रह्मरूपनित्तिपक्षदरि यद्वेपाचास्तार्थं हु
निर्विकल्पः सदानघः श्रीविद्याक्रममभ्यर्च्य परब्रह्ममयो भवेत् श्रीविधेश्च पत्तले ।
इतितैकथिताने साधरम्यवरानने सविकल्पस्त संततं पापभाग्भवते नरः विविकित्सा
परो मंत्री नाध्यते गुरुतल्पगः अतएव महेशानि निर्विकल्पः सदा भवेत् समयाचारे कु
लाम्रं समादाय तदर्थं विलिपेत् बुधः तदर्धेन समाराध्य शेषं जो समापयेत् कुलास्ते

श्री॰
त सा॰
३३०

337

शोधितं शोधनमंत्रस्तु श्रीक्रमे ॐ अमृते अमृतोद्भवे अमृतवर्षिणि शिवे द्वेविपदं मुक्रषा
पंचमो चयपदद्वयम् अमृते स्त्रावय द्वंद्वम् अमृतेऽन्नकमु कम् स्वाहापदं ततो देवि शुक्र
शुद्धिर्भवेत्प्रिये शुक्रेरत्तततेद्दलैः सुगंधिकुसुमैर्युतः अर्घ्यैर्द्वैश्च देवेशि योनौ देवीं प्र
पूजयेत् कुलशांतये दीपधूपैश्च नैवेद्यैः विविधैः कुलसाधकः विधाय वंदितो ताचत
दुच्छिष्टं स्वयं चरेत् शिवागमे अविचारेण यन्मुच्छिष्टं पिबेत्कदा येदि वा वेचनरके या
तिकुलमार्गास्मृते ध्रुवम् तस्माद्विचार्य यत्नेन यो मुच्छिष्टं भजेत्सुधीः आनंदकारणं देवं
स्तत्वान्निर्भ्रांतितः पिबेत् इति कुलपूजा नैवेद्यं च शुभं देव्या वांछति विशुधा सदा तस्मा
द्देयं सुरश्रेष्ठं ब्राह्मणे विमले पि च महासिद्धाय सूर्याय गणेशाय यमाय च वरुणेव च व
रुणाय वायवे धनदाय च ईशानाय महादेवि साधकाय प्रदापयेत् त्रिपुरे सुपलत
णम् इति कुलाचारः अथ वीराणां पुरश्चरणे निरूप्यते तत्रादौ परकीय नारी रीति तां पू
जयेत् तथा च कुलचूडामणौ पुरश्चरणकाले पि परयोषां प्रपूजयेत् दीक्षि
तां वस्त्रभूषाद्यैर्भोज्यैः पायसमंभवैः आरंभकाले नियतेस्वयं पद्मान्न भोजनम् ।

१२१

नानाविधपिष्टकं च नानावेशसमन्वितं दुग्धं दधिघृतं तक्रं नवनीतं सशर्करं उपला
लड्डूकं च नानाविधं रसायनं नारिकेलकपित्थं च नागरंगाम्रद्राक्षे । निष्पाकं बीजपूर्व
बदरं दाडिमीफलम् तथा नानावर्णफलं चैव नानागंधविलेपनं चंदनं मृगनाभिं च श्रीख
डं नवपल्लवं नैवेद्यं लेखकं चैव जलं नैवेद्यं तथा नानाशैलसमुद्भूतं नानालंकारभूषि
तं सुमंगोदं समानीय चाष्टौदकं विशोधितं शष्कलीकरणं कृत्वा शालिं वा भिन्नं च नैवे
ब्राह्मणी क्षत्रिया वैश्या शूद्रा च कुलभूषणा वेश्या नापितकन्या च रजकी नटकी तथा विशे
षवैदग्ध्ययुतास्सर्वाः पद्मलोचनाः षोडशीललितास्ताश्च ब्रह्मचारिणीः क्रमेण संख्यार्धे पादे संख्या
पाद्योदकेन तासामभ्युक्ष्य वस्त्रितिर्यक् सूया- स्तीकृत्य ब्रह्मशक्तिरूपभेदत्वेन ब्राह्मण्याद्य
ष्टशक्तीनां संज्ञाभिर्नामकारणं कृत्वा क्रमेण सनादिकं दद्यात् तदुक्तं तत्रैव ग्रहकमाद्
यमेदं विलोकाम स्पृष्ट्वैतान्ते ब्राह्मण्याद्यष्टशक्तीनां नामभिः कृतसंस्काराः आसने
मंदत्वा स्वामतं च पुनः पुनः अर्घ्यपाद्यं च पालीयेसमधुपर्केण तेन ततः स्नापयेद्धूपपुष्पादि
केशसंस्कारयवच्च प्रपाथिता ततः केशान्कोपेयं च निवेदयेत् ततः स्थानेनन्ये पीठमा

श्री॰
त॰ सा॰
१२६

338

नीर्थपादुकाद्वयम् दत्वा तत्र समासीनो वा नालेकारभूषणैः भूषयित्वा नलेपं च गंधमा
ल्यं निवेदयेत् ततस्तासां शक्तिं यथाक्रमेण ततस्तास्यादि रूपं समावाह्य जीवन्यासादिकं कृ
त्वा गंधपुष्पधूपदीपधूपपानाभोजनादिकं दत्वा तासां मध्यकर्णिकामेण स्तोत्रं पठेत् तदुक्ते
तत्र वतासां समानयेत् भोजं मे दलमध्ये तस्वर्णपात्रेषु भोजनं वर्द्धवोच्छलसेयं भो
ज्यमुत्तं निवेदयेत् प्रदीप्तिता भवेयात ततदामाग्यां निवेदयेत् तासां मध्येषु कालेषु ततः
स्तोत्रं समाचरेत् ॐ मातर्देवि नमस्ते स्तब्रह्मरूपधरेनघे कृपया हर विघ्नं मे मंत्रसिद्धिं प्रय
च्छ मे महेश्वरि देवि परमानंदरूपिणि कृपया हर विघ्नेशति ॐ कौमारि सर्वविघे
शि कुमारक्रीडने वरे कृपयेति विष्णुरूपधरे देवि विनतासुतपाहिनि कृपया वारा
हि वरदे देवि शक्रादिसुरपूजिते कृपया शक्ररूपधरे देवि शक्रादिसुरपूजिते ।
चामुंडे मुंडमालासृक्चर्चिते विघ्ननाशिनि कृपया महालक्ष्मि महोत्साहे क्षोभ
संतापनाशिनि कृपया सितिमाल्यमये देवि सितिमाल्यबहिष्कृते एकैव
ऊ विधे देवि विश्वरूपेण मोस्तुते एतत्स्तोत्रं पठेद्यस्तु कर्मादेभिष्टमेषु तः ।

निदग्धाग्रासमालोक्य तस्य विघ्नं न जायते ॥ अलीनस्य ······ देवाः कथितास्तव सुव्रत क
दीक्षाकाले निरपूजा समयेनार्चयेद्यदि तस्य पूजाफलं वत्स नीयते यत्तत्रापहारिभिः यदि वी
शाचरमात्तभोजनेन तच्छिद्राणि हि स्थितस्तावत्पठेत्स्तोत्रं यावत्स्मृतिः प्रजायते आचम्य सुत्व
वासाद्दितो हतेच निवेदयेत् ततो दद्यात्सुनर्मील्य गंधचंदनपंकिले विसृज्य शरतिली
कृत्वा वै प्राच्छेद्यधीर्भवेत् अन्याय दिन गच्छेत्तन्निज कन्या निज्ञा सुता श्रुतनामा तत्तलानी
वामा ताता तस्य पत्निका पूर्वाभावे पराः पूज्याः मद्देशायोषितो मताः सर्वाभावे स्वकल
राः पूजनीयाः प्रयत्नतः एकस्मैवकालसाम्यतः पूजार्हास्तत्र भैरव सर्वेपवश्राप्य पूजयस्य
ब्रह्मशिवादयः एका वेफवलीत त्रपूजिता चारलोकिता सर्वापव श्रा देव्यः पूजिताक
भैरव श्रद्धावतेच मध्ये चलत्स्यतो विशेषतः न पूजयन्ति येकोनाता तदा विघ्नं विलिख्यते
पूर्वाजितफलेनाखिल कथापर जन्मनि तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पूजयेत्कुलसुंदरी अर्थो
वक्रमेण लत्तजपा होममध्ये तेच शान्तिं पूजयेत् तत्तमिस्वयललाता ततो राजोपचमेन देवी
संपूज्य वहमालया कुल पुकोणुकेयार सिंहे हृदि देवीं च ध्यात्वा शिवोहमिति भावयेन्म

श्री॰
त सा॰
३३९

कुर्यात् मेरुमालायां गते तु प्रथमे तृतीये प्रहरावधि निशायां वज्रजप संख्यां त्रिंशोषेन
पेत्रत्व स्नातेवै रात्रौ मांसासवैर्देवीं पूजयित्वा विधानतः ततो नग्नो स्त्रियं नग्नां रसलं
दयुतोपि वा जपेल्लक्षं ततो देवीं होमयेज्ज्वलदिंधने योनिकुंडे स्थिते सर्पिर्मांस समा
त्स्य युतं भस्म याम् दशांशे तर्पयेद्देवीं मांसमिश्रेण साधकः तर्पणस्य दशांशेनाभि
षिच्य जपेन्मयीम् दशांशं भोजयेत्साधु साधकं देवताप्रियम् दिव्यमांसं च मत्स्यं
च चर्व्वणेन प्रदापयेत् ततस्तु तोषयेद्भक्त्या गन्धस्वर्णादिभिः प्रिये एतत्कल्पान्मा
हादेवि मंत्रः सिध्यति निश्चितम् इति कुलपुरश्चरणम् अथ योगिनां मंत्रस्नानं निरू
प्यते तेऽत्रांतरे स्नायात्सुविमले तीर्थे पुष्करे हृदयाश्रिते विंडे तीर्थे पिवाम्ना तापुन
र्जन्म न विद्यते इडा च सुषुम्णा शिवतीर्थे कस्मिंज्ञानाम्बुपूर्णे वहतः पारीरे ब्रह्माभिः
स्नाति तयोस्तद्वयाः किं तस्य गांगेयैरपि पुष्करैर्वा इति स्नानं शिवपालयोस्समायोगाय स्मिका
लेश्वनायते सा संध्या कुलनिष्ठानां समाधिस्थेषु जायते इति संध्या मूलाधारात्मा मस्मृत्याग्निरूपिणी
कुंडलिनी मम संध्याप्परविंडेनि भिद्य तदुद्भवामृतेन देहदेवतां पर्पयेत् तदुक्तं नववक्रे षुषे वेदाकोनलं॰
संचत्प्रामृतितयत्रतम्त तं

(१२५)

तेनामृतेन स्थितेन तर्पयेदिष्टदेवतां ब्रह्मरंध्रादधोभागे यच्चंद्रपात्रमृतमये कला-
सारेण संपूर्णं तर्पयेत्तेन विचरीम् ध्यानेन किरणस्पंदनदग्निस्पंचंद्रभास्करमध्य-
गम् महामृतमेलयं कृत्वा पूर्णां स्निग्धनियोगिराट् अथवा निरालंबपादमृतस्पंदनेन
उपजायते तद्गर्भमध्यमे त्रितयं ध्यानमेतद्धि योगिनो तद्गर्भमिमं ततः कारणस्य म-
ध्यमेदिति अथान्तरात्मना मूलाधारात्कुंडलिनीं सुषुम्णामध्यहृदयार्कमंडले नीत्वा
कर्णिकोपरिगतं चंद्रमुद्रह यथा मूलमंत्रमुच्चरन् सिंचेदिति अथ चैतन्यविग्रहैः पुष्पैस्तत्त-
त्तन्मयो भवेत् आत्मसात्कृत्य चैतन्यमनुद्धि सोहंभावेन पूजयेत् तन्मयेति तद्देव-
तात्मना सोहमिति मंत्राक्षराणि विग्रहैर्मातृकामतानि तानि भावयेत् तामेव परमेश्व-
रीं परमात्मतत्त्वे हिते दर्शयन्नात्मसद्भावं पूजाहोमादिभिर्विनेति अथ होमः आ-
त्मनामृतरसक्लिन्नं विभाव्य आत्मान्तरात्मपरमात्मतत्त्वानां सम्बन्धं पंचतत्त्वं चिं-
न्मोडमानं देवमेवलाप्लुतमर्धमात्राकृतिं योनिभूषितेनाभौ ध्यात्वा तत्र पञ्चस्व
तानाग्नौ जुहुयात् तथा मूलांते चैतन्यरूपाग्नौ हविषा मनसा स्रुचा तान् सदी

श्री
त मा
६६

340

पितेनित्यमस्तहृत्तीर्जुहोम्यहम्स्वाहा अनेनप्रथमाकृतिम् मूलांते धर्माधर्महवि
दीप्ते स्वात्माग्नौ मनसा स्रुचा सुषुम्णावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहम् इतिद्विती
या मूलांते प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलंब्योन्मनी स्रुचम् धर्माधर्मकलास्नेह
पूर्णाग्नौ जुहोम्यहं स्वाहा इतितृतीया ततो मूलांते अंतर्निरंतरनिरिंधनमेधमा
ने मायांधकारपरिपंथिनि संविदग्नौ कस्मिंश्चिदद्भुतमरीचिविकासभूमौ विश्वं जुहो
मि वसुधादिशिवावसानम् इत्यंतर्यजनं कृत्वा मालाद्रलमयो भवेत् ततस्पुष्पाणि
पानि मीनमांसकोमभवेद्ध्रुवम् अथमंतर्यागोक्तानि नामेव अथातः पंचमकारयजनप्र
प्रकारः तद्धकंरुत्वागाविंत्वेभ्रंतर्यजते सुराशक्तिः शिवो मांसं तद्भोक्ता भैरवः स्वयम्
तयोरैक्यं समुत्पन्न आनंदो मोक्ष उच्यते ॥ आनंदं ब्रह्मणो रूपं तच्च देहे व्यवस्थितम् त
स्याभिव्यंजकं द्रव्यं योगिभिस्तेन पीयते लिंगत्रयविशेषज्ञः षट्चक्रपद्मभेदतः पी
ठस्थानानि चागत्य महापद्मवनं व्रजेत् आमूलाधारमाब्रह्मरंध्रं गत्वा पुनः पुनः चिच्चं
द्रकुंडलीशक्तिसामरस्यसुखोदयः व्योमपंकजनिस्यंदसुधापानरतो नरः मधुपानमिदं देवि वेनं
रन्मधुपानकम्

ग्रहणे ग्रहणे पश्चं स्नानं त्वहैन योगवित् एवं लयेन ये च्छिन्नं पलाशीमस्ति निगद्यते मनसा
चेन्द्रियगणान्नियम्यात्मनि योजयेत् मत्स्याशी समभवेद्देवि च्छेदने प्राणिघातकाः परशक्त्या
त्ममिथुनसंयोगानंदनिर्भराः मत्स्यासने मैथुने तस्मादितरे हिंसानिषेधकाः अथ कुमारी
पूजा तत्र कुमारीनिर्णयरुद्रयामले एकवर्षा भवेत्सन्ध्या द्विवर्षा सा सरस्वती त्रिवर्षा
च त्रिधामूर्तिः चतुर्वर्षा तु कालिका सुभगा पंचवर्षा तु षड्वर्षा चाप्युमा भवेत् सप्तभिर्मा
लिनी साक्षादष्टवर्षा तु कुब्जिका नवभिः कालसंदर्भा दशभिश्चापराजिता एकादशे च
रुद्राणी द्वादशाब्दे तु भैरवी त्रयोदशे महालक्ष्मी द्विसप्ते पीठनायिका क्षेत्रज्ञा पंचदश
भिः षोडशे चाम्बिका मता एवं क्रमेण सम्पूज्या यावत्पुष्पं न विद्यते प्रतिपदादिपूर्णान्ते
वृद्धिभेदेन पूजयेत् महापर्वसु सर्वेषु विशेषाच्च पवित्रके महानवम्यां देवेशि कुमार्यं
प्रपूजयेत् तत्र पूजाक्रमः कुमारीमानीय एंकारेणानले तत्तश्चाम्नादेवीवुद्धादयात्
ह्रींकारेण तथा पाद्यं श्रींकारेणार्घ्यं हुं बीजेन च दत्ते क्लींबीजेन पुष्पाणि ग्लौंः मंत्रेण धू
पं दीपं दद्यात् ततः षडङ्गेन पूजयेत् तद्यथा ऐं ह्रीं श्रीं ह्रैं क्लं कुमारिके हृदयाय नमः ।

ह्रैं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं शिरसे स्वाहा ऐं श्रीं शिखायै वषट् ऐं कलवागीश्वरिकवचाय हुं वाग्भवकलेश्व
रि नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रीं अस्त्राय फट् ततः ऐं सिद्धजयाय पूर्ववक्त्राय नमः ऐं जयाय उत्तरव
क्त्राय नमः ऐं ह्रीं श्रीं क्लिं विकेय पश्चिमवक्त्राय नमः ऐं कालिके दक्षिणवक्त्राय नमः वाग्भवेन
युतः लोभमायावीजेन शरणाह्वकं श्रियो वीजे श्रिया लाभः क्लीं वीजेन रिसेहयः भैरवीत
तवीजेन तालिगतममरादिभिः कुमारिकापूजनाथ सदानं हि कुमारिका अष्टोत्तरशतं वापि
एकां वापि प्रपूजयेत् पूजिताः प्रतिगृह्णन्ति निर्दहन्त्यवमानिताः कुमारी योगिनी साक्षात्कु
मारी परदेवता असुरा दुष्टनागाश्च ये ये दुष्टग्रहा अपि भूतवेतालगन्धर्वा डाकिनी यक्षरा
क्षसाः याश्चान्या देवतास्सर्वा भूर्भुवस्स्वश्च भैरवाः पृथिव्यादीनि सर्वाणि ब्रह्माण्डं सचराचरं
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च सदाशिवः ते तुष्टास्सर्वतुष्टाः स्युः यस्त्वेकां प्रपूजयेत् वि
धियुक्तं कुमारीभिर्भोजयेच्चापि भैरवीं तु पाद्यमर्घ्यं तथा धूपं ऐं कुं से चेदनं शुभं भक्ति
भावेन संपूज्य कुमारीभ्यो निवेदयेत् प्रदक्षिणत्रयं कुर्याद् दारोमध्ये तथा ततः पश्चा
द्दक्षिणां दद्याद्रजतं स्वर्णमौक्तिकैः भूषणानि कुमारीत्व दद्यात्पश्चिकमास्तत: ॥

विवाहयेत्स्वयं कन्यां ब्रह्महत्यां विनश्यति गोहत्या चैव स्त्रीहत्या सर्वं पापं च नश्यति यो
यस्य पुण्यकाले च कन्यादानं प्रकल्पते भुक्तिमुक्तिफलं तस्य सौभाग्यं सर्वसम्पदः इह
लोके वसेन्नित्यं शिवे नैत्रो भगवान्हरः षष्टिकोटिसहस्राणि वाश्वमेधफलानि च तत्फलं
लभते सोपि यस्तु कन्यां विवाहयेत् बालकासागरेत्ते येतावदब्रह्मसहस्रके ॥ एकैककुलम्
द्धृत्य हरलोके महीयते कन्यादाने नतनरै देवताप्रीतयेऽस्ति सम्प्रदायः वस्त्रं तत्तन्तत
द्दर्णीयाः कन्यायास्तत्र तु ब्राह्मणीवद्रूप तत्सम्प्रदानीये विभाव्य दद्यादिति रहस्यार्थः
अथ योगक्रियागीतमीये देवर्षियोगयुक्तात्मन् योगानुभवदर्शक सांख्ययोगवि-
शेषस्तु कर्मयोगनिषेवक विना योगेन सिद्ध्येत कुण्डली चेत्क्रमः प्रभो मूलपद्मे कुण्डलि
नी यावन्निद्रायिता प्रभो तावन्न किंचित्सिद्ध्येत मन्त्रयन्त्रार्चनादिकं तस्मात्कथं त्वं
योगं कथयस्व मुनीश्वर महात्मा येन विहरेत्सुषुम्णामार्गरसातले जीवन्मुक्तस्य देहान्ते
मुक्ते निर्वाणमाप्नुयात् नारद उवाच कथयामि तव स्नेहाद्योगयोगं गोप्यगीतम संसा
रोत्तारणं मुक्तियोगप्रयोगेन कथ्यते येकं जीवात्मनो राज्ञ योगं योगविशारदाः तत्स

श्री
मात
३५२

342

मूलाः समाख्याता योगविघ्नकरा मुने कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यसंज्ञकाः योगाङ्गैरे
भिः स्थित्वा तान्योगिनो योगमाप्नुयुः यमं नियममासनप्राणायामौ ततः परम् प्रत्याहारं धा
रणां च ध्यानं सार्धं समाधिना अष्टाङ्गानि योगस्य योगिनां योगसाधने अहिंसा सत्यम
स्तेयं ब्रह्मचर्यं दयार्जवम् क्षमा धृतिर्मिताहारः शौचं चेति यमा दश तपः संतोषमास्ति
क्यं दानं देवस्य पूजनम् सिद्धान्तश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च जपो हुतं दशैते नियमाः प्रोक्ता यो
गशास्त्रविशारदैः आसनानि पूर्वोक्तानि इडया कर्षयेद्वायुं बाह्यं षोडशमात्रया धार
येत्पूरितं योगी चतुष्षष्ट्या तु मात्रया सुषुम्णामध्यमासम्यग्द्वात्रिंशन्मात्रया शनैः ना
ड्या पिङ्गलया चैनं रेचयेद्योगवित्तमः प्राणायाममिति प्राहुः योगशास्त्रविशारदाः भूयो
भूयः क्रमात्तस्य व्यत्यासेन समाचरेत् मात्रावृद्धिक्रमेणैव सम्यग्द्वादशषोडश जप
ध्यानादिभिर्युक्तं सगर्भं तं विदुर्बुधाः तदपेतं निगर्भं च प्राणायामं परं विदुः क्रमादभ्य
सतः पुंसो देहे स्वेदोद्गमोऽधमः मध्यमः कम्पसंयुक्तो भूमित्यागः परो मतः उत्तमस्य गुणावा
प्तिर्यावच्छीलनमिष्यते इन्द्रियाणां विचरतां विषयेषु निरर्गलं बलादाहरणं तेभ्यः प्रत्याहारो वि

पीयते यते अंगुष्ठमूलनाभ्योरूर्मेमनीलिंगनाभिषु हृद्ग्रीवा कंठदेशेषु लंबिका

यां तथा नासि भ्रूमध्ये मस्तके मूर्ध्नि द्वादशान्ते यथाविधि धारणं प्राणमरुतो धार

णेति निगद्यते समो हितेन मनसा चैतन्यान्तरवर्तिना आत्मन्यभीष्टदेवानां ध्यानं

ध्यानमिहोच्यते सर्वेषु भावना नित्यं जीवात्मा परमात्मनोः समाधिमाहुर्मुनयः प्रो

क्तमष्टांगलक्षणं इत्यादि कथितं विप्रकामादिषड्डूनाशने निस्रः कोऽप्यस्ति दर्पेनश

रीरे नाड्यो मताः तेषु मुख्यास्तु याः प्रोक्ता स्तेषु तिस्रो व्यवस्थिताः प्रधाना मेरुदंडे त्र वे

न्दुसूर्याग्निरूपिणी इडा वामे स्थिता नाडी शुक्ला तु चंद्ररूपिणी शक्तिरूपा च सा नाडी

साक्षादमृतविग्रहा दक्षिणे पिंगलाख्या तु पुंरूपा सूर्यविग्रहा दाडिमीकेसरप्रख्या विष

ख्या मुनिभिः स्मृता मेरुमध्ये स्थिता या तु मूलादाब्रह्मविग्रहा सर्वतेजोमयी सा तु सुषुम्ना

वह्निरूपिणी तस्या मध्ये विचित्राख्या अमृतस्राविणी शुभा सर्वदेवमयी सा तु योगिनी

हृदयंगमा विसर्गविंदुपर्यंतं व्याप्नोति तत्वतः मूलाधारे त्रिकोणाख्ये इच्छाज्ञान क्रिया

त्मिके मध्ये स्वयंभूलिंगं तत्कोटिसूर्यसमप्रभं तदूर्ध्वे कामबीजं तत्कलामोतीडमाद

श्री०
त सा०
१५२

३४३

के तदूर्ध्वं तडिल्लेखाकाराऽकुण्डलीब्रह्मविग्रहा तद्बाह्ये हेमवर्णाभं वसवर्णं चतुर्दले द्रु
तहेमसमप्रख्ये पद्मे तत्र विभावयेत् तदूर्ध्वेऽग्निसमप्रख्ये षड्दले हीरकप्रभे वादिला
न्तषड्वर्णयुक्ते स्वाधिष्ठानसंज्ञके मूलमाधारषट्कानां मूलाधारं ततो विदुः स्वशब्दे
न परं लिंगं स्वाधिष्ठानं ते परं विदुः तदूर्ध्वं नाभिदेशे तु मणिपूरे महाप्रभे मेघाभविद्यु
त्प्रभे चक्रतेजोमयं ततः मणिवद्भिन्नं तत्पद्मं मणिपूरं तथोच्यते दशभिश्च दलैर्युक्ते
डादिफान्ताक्षरान्विते शिवेनाधिष्ठिते पद्मे विश्वालोककारके तदूर्ध्वेऽनाहते पद्म
मुद्यदादित्यसन्निभे कादिठान्तातवैरर्कपत्रैश्च समधिष्ठिते तन्मध्ये बाणलिंगं वा
सूर्यायुतसमप्रभम् शब्दब्रह्ममयेशब्दानाहतेतत्र दृश्यते तेनाहताख्यपद्मं तन्मु
निभिः परिकीर्तितम् स्थाने दमदनं तत्र रुद्रेणाधिष्ठिते परं तदूर्ध्वे तु विशुद्धाख्ये दले
षोडशपंकजम् स्वरैः षोडशभिर्युक्ते धूम्रवर्णे महाप्रभे विशुद्धे तनुते यस्माज्जीवस्य
हंसलोकनात् विशुद्धं पद्ममाख्यातमाकाशाख्यं महाद्भुते आज्ञाचक्रं तत तदूर्ध्वे आत्म
नाधिष्ठितं परं आज्ञासंक्रमणात्तत्र गुरोराज्ञेति कीर्तिते कैलासाख्यं तदूर्ध्वं तु रोधिनी तु तदूर्ध्वतः

एवं तत्र शिवचक्राणि षोडशानि तत्र सम्भवत सहस्रारेत्रमे विंदुस्थाने तत्रूर्ध्वमीरितं इत्येत
त्कथितं सर्वयोगमार्गमनुत्तमम् आदौ पूरकयोगेन स्वाधारे योजयेन्मनः आदौ पूर
कयोगेन स्वाधारे योजयेन्मनः गुदमेढ्रान्तरे शक्तिं तामाकुंच्य प्रबोधयेत् लिंगभेद।
क्रमेणैव बिंदुचक्रे च प्रापयेत् शंभुना तां परां शक्तिमेकीभावेन चिंतयेत् तत्रोत्थितामृ
तं तद्वद्द्रुतं लाक्षारसोपमं पाययित्वा च तां शक्तिं कुलाख्यां योगसिद्धिदां षट्चक्रदेव
तास्तत्र संतर्प्यामृतधारया आनयेत्तेन मार्गेण स्वाधारं ततः सुधीः एवमभ्यस्यमान
स्याहन्यहनि मारुतं जरामरणदुःखाद्यैर्मुच्यते भवबंधनात् पूर्वोक्तरहितामे।
त्रासमम् सिद्ध्यंति नान्यथा ये गुणाः संति देवस्य पंचकृत्यविधायिनः ते गुणाः साधकव
रे भवेयुर्वै न चान्यथा इत्येतत्कथितं विप्र वायोर्वीकरणमुत्तमं इदानीं धारणाख्यांतत्त्वं शृ
णु वक्ष्ये हितो मम दिक्कालाद्यनवच्छिन्ने कृष्णे चेतो विधाय च तन्मयो भवति क्षिप्रं
जीवब्रह्मैक्ययोजनात् अथवा समले चित्ते यदा क्षिप्रं न सिद्ध्यते तदावयवयोगेन योगी यो
गान्समभ्यसेत् पादांभोजे मनो दद्यात्त्ववकिंजल्कचित्रिते जेचाशुम्मतथावामेका।

श्री
त सा·
१२५

३४४

इत्नीकोटिशोभिते दुःकहृदयेमत्तहस्तिकरदंडसमप्रभे गंगावर्त्तगभीरेतन्नाभौसिद्धि
विलेततः उदरेवलूषितथाहारेश्रीवत्सकौस्तुभे पूर्णचंद्राभवक्त्रेललाटेचालकं
तले शंखचक्रगदाम्भोजदोर्दंडपरिमंडिते सहस्रादित्यसंकाशकिरीटकुंडलद्वये
ध्यातेनियोजयेन्मंत्रीविशुद्धःशुद्धचेतसा मनोनिर्विषयंकृत्वेवैतन्मयोभवतिध्रुवम् ।
यावन्मनोलयंयातिकृष्णेस्वात्मनिचिन्मये कृत्वेदृशंपलक्षणं तावदिष्टमनुंमंत्रीज
पेद्धोमंसमभ्यसेत् अतःपरंनकिंचित्कृत्यमस्तिरमेहरेः विदितेपरमेतत्त्वेसमस्ते
नियमैरलम् तालवृंतेनकिंकार्यंलब्धेमलयमारुते मंत्राभ्यासेनयोगेनज्ञेयंज्ञाना
यकल्पते नयोगेनविनामंत्रोनमंत्रेणविनाहिसः द्वयोरभ्यासयोगोहिब्रह्मसंसि
द्धिकारणम् तमःपरिवृतेगेहेघटोदीपेनदृश्यते एवंमायावृतोह्यात्मामनुनागोच
रीकृतः एवंतेकथितंब्रह्मन्मंत्रयोगमनुत्तमं दुर्लभंविषयाशक्तैःसुलभंब्राह्मणामपिच
षट्प्रकारांतरेशारदायां षण्णवसंगुलात्मशरीरमभयात्मकं गुदेत्वंतरेकंदमध्येदाशे
लेविंदु·· द्विगुणविस्तारंबृहत्तेपेणशोभिते नाडमलस्यसमवहूलातावलोमस्तिसः श्रकीर्तिताः

इडा वामे स्थिता नाडी दक्षिणे पिङ्गला गता । तयोर्मध्यगता नाडी सुषुम्णा वंशमाश्रिता ।
पादाङ्गुष्ठद्वये जाता शिखाभ्यां शिरसा पुनः । ब्रह्मस्थाने समाख्याता सोमसूर्याग्निरूपिणी ।
तस्या मध्यगता नाडी चित्राख्या योगिवल्लभा । ब्रह्मरन्ध्रं विदुस्तस्याः पद्मसूत्रनिभं परं । आधा
राद्यं विदुस्तत्र मतभेदादनेकधा । दिव्यमार्गमिदं प्राहुरमृतानन्दकारणम् । इडायां संच
रेच्चन्द्रः पिङ्गलायां दिवाकरः । सातौ योगनिधानज्ञैः सुषुम्णायां तु तावुभौ । आधारकन्दम
ध्यस्थं त्रिकोणमतिसुन्दरम् । ज्योतिषां निलयं दिव्यं प्राहुरागमवेदिनः । तत्र विद्युल्लता-
कारा कुण्डली परदेवता । परिस्फुरति सर्वात्मा सूक्ष्माहिसदृशाकृतिः । बिभर्ति कुण्डलीश-
क्तिरात्मानं हंसमाश्रिता । हंसः प्राणाश्रयो नित्यं प्राणा नाडीपथाश्रयाः । आधारादुद्गतो
वायुर्यथावत्सर्वदेहिनाम् । देहं व्याप्य स्वनाडीभिः प्रयाणं कुरुते बहिः । द्वादशाङ्गुलमा
नेन तस्मात्प्राण इतीरितः । रच्छेसट्ठासतेषु डेपटानि नरूपोन्तरे । बद्ध्वैकमासनं योगी-
योगमार्गपरो भवेत् । ज्ञात्वा भूतोदयं देहे यथावत्प्राणवायुना । यतन्दृतेयजे देहे दृढ
नावामस्येसुधीः आसनं भूतोदये प्राग्रके अंगुलीभिर्दृढं बद्ध्वा करणानि समाहितः

श्री॰
न सा॰
३७५

345

श्रृंगुष्ठाभ्यामुभे श्रोत्रे तर्जनीभ्यां विलोचने नासारंध्रे च मध्याभ्यामनामाभिर्वदने दृशं बद्धा
त्वप्राणमनसामेकत्वेन समनुस्मरेत् धारयेन्मारुतं सम्यग्योगोऽयं योगिवल्लभः नादस्सं
जायते तस्य क्रमादभ्यसतः शनैः मत्तभृंगावलीगीतसदृशः प्रथमो ध्वनिः वीणाकां
स्यादिनादस्तूर्णः वेणाध्वनिनिभोऽपरः घंटारवसमः पश्चाद्घनमेघस्वनोऽपरः एवमभ्यस
तः पुंसः संसारध्वान्तनाशनम् ज्ञानमुत्पद्यते पूर्वं हंसलक्षणमव्ययम् पुनः प्रकृतमास
कौशिकोक्तौ बिंदुमंत्रौ मनीषिभिः नाभ्यां क्रमात्समुद्भूतो बिंदुमर्गावसाकौ सहंसोऽपुंस
कृत्याख्यौ हं पुमान्स्त्री प्रकृतिस्तु सः अनयोः कथिता ताभ्यां जीवो याम्यमुपतिष्ठते पुरुषत्वा
श्रमं मत्वा प्रकृतिर्नित्यमात्मनः यदि तिष्ठत्यशोषितत्वदा सोऽहमेवं भवेत् सकाराणां
हकाराणां लोपयित्वा ततः परम् संधिं कुर्यात्पूर्वरूपं तदासौ प्रणवो भवेत् यदानेदम
यं नित्यं चैतन्यगुणकामकम् आत्माभेदस्थितेर्योगी प्रणवं भावयेत्तदा आत्मायवा
चामलिंहरमाद्यं वेदयेद्यं सर्वं वेद्यगुणेन सतः आत्मानमानेदवमेकं सिंधुपशंपतिता
त्मकमात्मनिष्ठम् सत्यं देहत्वविवर्जितस्कृतिगिरासाद्यं जगत्कारणम् ॥

'''' व्याप्तस्थावरजंगमं निरुपमं चैतन्यमन्तर्गतं आत्मानं रविचंद्रवह्निवपुषं ता-
रात्मकं संततं नित्यानंदगुणालयं सुकृतिनस्तं ये '' यिनिकंठहृदियाः तापस्यपं विवि-
भवैः परिचीयमानेमानै रगास्यमलिशाश्कतिर्मालिमत्ययम् सच्चित्समलगमनम
रमच्युततत्परं भजन्तमोऽहमधोतुराधिपम् हिरण्मयं रीमरमनेकवर्णात्रिमूर्तिमूल-
निगमादिबिनम् अंगुष्ठमात्रं पुरुषं भजे तं चेतन्वें रविमंडलस्थम् ध्यायेतिड्गया
बिम्बजं गम्भोमशाग्रानमार्यं कमलालमहार्यं शोभकलतेत्रोत्पलमंजनाभं चतुर्भु-
जं विनाशिनाभिपद्मं आम्नायमाथि वरणं घननीलमयंबुजीवत्सकौस्तुभमगदावु-
जशोवरलं हृत्पुंडरीकनिलयं जगदेकमूलं तं कयं तिस्तति नः पुरुषं पुराणं वि-
दैनादसमुद्भवः समदितेनादेजंगमकारणं तारं तत्त्वमवोचुज्जं परिहितं वर्णात्म-
कैर्भूः आम्नायोच्चिचतुष्टयं पुरतिपोरानेदम् लवपुःपापाहाम कुटेड्डविडविल-
महिव्यामस्तैयाप्तितम् पिंडं भवेत्कोऽदलिनीवीवात्मापदेतहेमः सकलात्मारूपे
स्त्रते पिंडरमंदकोनिरतीतरूपं शिवसामरस्यं पिंडादियोगं शिवसामरस्यात्मनो

श्री॰
त सा॰
३५६

346

वयोगं प्रदद्भिर्मंतः शिवेलयं नित्यगुणाभिकोनिबीजयोगं कुरुकर्निर्ध्येतम् मू-
लाद्भिस्वं जगराजम डशीशांतो मधुणौतवेभिन्नाधारसमं हृत्स्मात्रस्वविल सत्सौदा-
मिनो मद्विभाम् ॥ व्योमांमोजगते डमेंडलगलद्दिव्यामृतौघैः पतिं स्मेभाव्यसहस्र-
हेगातो पुनरिमांमेवितयेत्कुंडलीम् ॥ हृत्संविन्मनतं मध्ययुग्मेस्वाधारतो
निर्गता शक्तिः कंडलिनी समसमजननी हृत्सरस्वीलावयम् यानाशमूनिकेत-
नंपरस्व विनेनानुभूयस्वयणांतास्वाश्रयमर्ककोटिरुचिराध्येयाजगन्मोहिनी
ध्रुवमतपरविडं सविस्मृतविनाशास्वाशिवस्यालयेशाक्तिः कुंडलिनी गुणा-
यवपुः विद्युल्लतासन्निभा हंसः नदाम्टतमध्यगेपुरभिदं वेद्यार्ककोटिप्र-
भं संवीतास्वगुरुंगतामभवतीध्येयानवद्यागुणौः ॥ [illegible]मसीर-
णहृद्यमिथः से वृहत्संसेतोमितेषाहृत्तोममतीवतेजतडित्कोटिप्रभाडेतरे
ड्योतांसमंतक्ष्मीरेहृमनपांमिन्दूरमन्थाकरणोमो ह्रा नन्दमधामयो परस्मि-
वेशाम्पदे देवताम् [illegible] गमनाम ॥ ॥ ॥ ॥

३४०

347

मनेषु दं चिकीमातनेयायोगफलानि मुदिताक्कलकामयेन्नेषाभजमांकोतितः
कल्पवल्ली ...... यथा वेदार्थमर्थमरीनविलोकनेनप्रायोभवनलोपमवेत्यमा
नः तत्कूटढीनविषदीकरणेननानान्दोषान्दामस्वतचपादयुगेषुधाने श्रीकृस्नान
दवागीशभट्टाचार्यस्य संग्रहम् इहानधीतशास्त्राणि पीराध्यापयसाश्रतम्॥ इति
श्रीमहोपाध्यायभट्टाचार्यकृततन्त्रसारः समाप्तम् सम्पूर्णम् शुभम् संवत् ॥

तंत्रसार
३४९